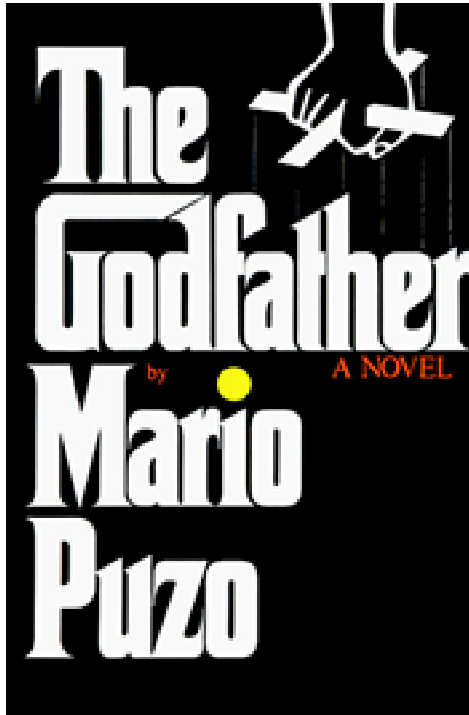

Mario Puzo

KUM

Iza svakog velikog bogatstva krije se zločin.

Balzac

Za Anthonyja Clerija

GLAVA 1

AMERIGO BONASERA JE SJEDIO U SUDNICI TREĆEG NJUJORŠKOG SUDA ZA kaznena djela i čekao pravdu, osvetu nad mladićima koji su tako okrutno ozlijedili njegovu kćer i pokušali je obeščastiti.

Sudac, zastrašujuće krupan čovjek, zasukao je rukave svoje crne halje kao da i fizički želi kazniti dvojicu mladića koji su stajali pred sudačkim stolom. Njegovo je hladno lice bilo izobličeno uzvišenim prezirom. Ali u svemu je tome bilo nečeg lažnog; Amerigo Bonasera je to osjećao, ali još uvijek nije mogao točno odrediti što.

"Ponijeli ste se poput najgore vrste degenerika", otresito će sudac. Da, da, pomisli Amerigo Bonasera. Životinje. Životinje. Dvojica mladića sjajne, kratko podšišane kose, čistih, otvorenih lica, s izrazom poniznog kajanja pokorno su pognuli glave.

Sudac nastavi: "Ponijeli ste se poput zvijeri u džungli i sreća vaša što niste seksualno napastovali tu jednu djevojku, jer bih vas inače poslao iza rešetaka na dvadeset godina." Sudac napravi stanku i lukavim pogledom ispod impresivnih, gustih obrva preleti blijedog Ameriga Bonaseru, a zatim spusti pogled na hrpu sudskih rješenja. Namrštio se i slegnuo ramenima, kao da je natjeran postupiti protiv vlastite volje. Ponovno progovori:

"Ali radi vaše mladosti, budući da ranije niste kažnjavani, radi vaših dobrih obitelji, radi toga što zakon u svojoj veličanstvenosti ne traži osvetu, ovime vas osuđujem na tri godine zatvora. Osuda je uvjetna."

Samo je četrdeset godina profesionalnog žalovanja spriječilo da se golema frustracija i mržnja ne pojave na licu Ameriga Bonasere. Njegova je prelijepa mlada kći još uvijek bila u bolnici slomljene vilice pričvršćene žicama, a ta su dva animalesa oslobođeni? Sve je to bila farsa. Gledao je kako se sretni roditelji okupljaju oko svojih dragih sinova. O da, svi su oni sada sretni, sada se smiju.

Crna kiselo-gorka žuč digla se u Bonaserino grlo, nadirući kroz čvrsto stisnute zube. Prinio je usnama bijeli džepni rupčić. Stajao je tako dok su dvojica mladića bezbrižno prošetali prolazom, samouvjereni, hladnih pogleda, s osmijesima na usnama, nisu ga čak ni pogledali. Pustio ih je da prođu ne prozborivši ni riječi, pritišćući svježim rupčićem usta.

Roditelji animalesa upravo su prolazili, dvojica muškaraca i dvije žene njegovih godina, ali odjeveni izraženije američki. Okrznuli su ga

pogledom, posramljenih lica; ipak, u očima im se čitao čudan pobjednički prkos.

Izgubivši kontrolu, Bonasera se nagne prema prolazu i promuklo vikne: "I vi ćete plakati, kao što sam ja plakao - natjerat ću vas da plaćete onako, kako su vaša djeca natjerala mene da plaćem", rupčićem je sada otirao oči. Branitelji sa začelja priskoče svojim klijentima te ih u grupici poguraju naprijed, okruživši dvojicu mladića koji su prolazom krenuli natrag, kao da žele zaštititi roditelje. Krupni sudski podvornik brzo prepriječi izlaz iz reda u kojemu je Bonasera stajao, ali to nije bilo potrebno.

Svih godine provedenih u Americi, Amerigo Bonasera je vjerovao u red i zakon. Zato je i napredovao. Sad, premda mu je mozak kuhao mržnjom, premda su mu lubanjom strujale divlje slike kako kupuje pištolj i ubija dvojicu mladića, Bonasera se okrene prema svojoj supruzi, koja još uvijek ništa nije shvaćala, te joj objasni: "Od nas su napravili budale." Načas je zastao i donio odluku, više se ne plašeći posljedica. "Pravdu moramo na koljenima potražiti od don Corleonea."

U luksuzno namještenome hotelskom apartmanu u Los Angelesu, Johnny Fontane je bio pijan i ljubomorani kao što bi bio svaki drugi suprug. Izvaljen na crvenome kauču pio je viski ravno iz boce, zatim je ispirao okus pića umaćući usne u kristalno vjedro ispunjeno kockicama leda i vodom. Bila su četiri sata ujutro i u glavi su mu se vrtjele pijane maštarije kako će ubiti svoju ženu drolju kad se ona vrati kući. Ako se ikad vrati kući. Bilo je prekasno da nazove svoju prvu ženu i pita je kako su djeca, a bilo mu je nelagodno nazvati nekoga od svojih prijatelja sad kad mu je karijera krenula nizbrdo. Nekoć bi bili oduševljeni, polaskani što ih zove u četiri ujutro, ali sad im je samo dodijavao. Čak se uspio nasmijati samome sebi kad se sjetio kako su na putu k vrhu problemi Johnnija Fontanea fascinirali neke od najvećih ženskih zvijezda Amerike.

Otpijajući velike gutljaje škotskog viskija konačno je začuo ženin ključ u vratima, ali je nastavio piti sve dok ona nije ušla u sobu i stala ispred njega. Bila mu je tako lijepa, anđeoskog lica, sjetnih ljubičastih očiju, nježna i krhka, ali savršeno oblikovana tijela. Na ekranu je njezina ljepota bila naglašenija, produhovljenija. Stotine milijuna muškaraca u cijelome svijetu bili su zaljubljeni u lice Margot Ashton i rado su plaćali kako bi je vidjeli na ekranu.

"Gdje si, dovraga bila?" upita Johnny Fontane. "Vani sam se ševila", odgovori ona.

Krivo je ocijenila, jer on nije bio toliko pijan. Skočio je preko stolića i zgrabio je za vrat. Ali u blizini tog čarobnog lica i prekrasnih ljubičastih očiju ljutnja nestane i on je nanovo bio nemoćan. Ponovno je pogriješila i posprdno mu se nasmijala. Vidjela je kako zamahuje šakom pa vrisne: "Johnny, ne u lice, snimam film."

Ali i dalje se smijala. Udario ju je u trbuh i ona padne na pod. On padne preko nje. Osjeti njezin mirisni dah dok je hvatala zrak. Udarao ju je po rukama i zategnutim mišićima svilenkastih, preplanulih nogu. Tukao ju je, kao što je nekoć kao opaki tinejdžer u njujorškom Hell's Kitchenu¹ tukao mlađe derane. Bolna kazna, ali neće je trajno nagrditi izbijanjem zuba ili slomljenim nosom.

1 Hell's Kitchen, četvrt u New Yorku između 34. i 59. ulice, od 8. avenije do rijeke Hudson. Nekoć najprljaviji, najsiromašniji i najproblematičniji dio grada.

Ali nije ju jako udarao. Nije mogao, a ona mu se i dalje smijala. Ležeći raširenih ruku i nogu na podu, duge, brokatne večernje haljine zadignute iznad bedara, podrugivala mu se u stankama smijeha: "Hajde, zabodi ga. Zabij mi ga, Johnny, to je ono što doista želiš."

Johnny Fontane ustane. Mrzio je ženu na podu, ali njezina je ljepota bila poput čarobnog štita. Margot se otkotrljala u stranu i laganim se plesnim skokom našla na nogama, okrenuta licem prema njemu. Stala je cupkati poput djeteta i podrugljivo pjevati: "Johnny me nije ozlijedio, Johnny me nije ozlijedio." Tad mu, dostojanstveno lijepa, gotovo tužno reče: "Ti jadno blesavo kopile, tučeš me poput kakva djeteta. Ah, Johnny, uvijek ćeš biti glupi romantični Digić; čak i ljubav vodiš poput klinca. Još uvijek misliš kako je fukanje doista kao u bezveznim pjesmama koje si nekoć pjevao." Odmahnula je glavom i nastavila: "Jadni Johnny. Zbogom Johnny." Ušla je u spavaću sobu i on je čuo kako zaključava vrata.

Johnny sjedne na pod i primi se rukama za glavu. Obuzme ga bolestan, ponižavajući očaj. Ali tad ga snaga dečka s ulice koja mu je pomogla da preživi holivudsku džunglu, natjera da podigne telefonsku slušalicu i pozove automobil kako bi se odvezao na aerodrom. Postojala je jedna osoba koja ga je mogla spasiti. Otići će u New York. Otići će jedinomome čovjeku koji ima njemu toliko potrebnu moć i mudrost, kao i ljubav u koju je još uvijek vjerovao. Svojemu kumu Corleoneu.

Pekar Nazorine, debeljkast i rumen poput njegovih izvrsnih talijanskih hljebova, još uvijek bijel od brašna, srdito je gledao svoju ženu,

jedru kćer Katherine i svojega pekarskog pomoćnika Enza. Enzo se presvukao u odijelo ratnog zarobljenika. Na nadlaktici je imao povez ispisan zelenim slovima. Prestrašio se da će zbog nastale scene zakasniti na otok Governor kamo se morao javiti. Bio je jedan od mnogo tisuća talijanskih vojnih zarobljenika koji su svaki dan uvjetno puštani na slobodu kako bi pomagali u razvoju američkog gospodarstva. Živio je u stalnome strahu da će mu ta povlastica biti ukinuta. Stoga je mala komedija koja se tog časa odigravala za njega bila veoma ozbiljna.

Nazorine bijesno upita: "Jesii obeščastio moju obitelji? Jesi li mojoj kćeri ostavio paketić po kojemu će te se sjećati, sad kad je rat završen i znaš da će te Amerika šutnuti u guzicu natrag u tvoje usrano selo na Siciliji?"

Enzo, prilično nizak, snažno građen mladić, stavi ruku na srce i gotovo sa suzama, ali veoma pametno, odgovori: "Padrone, kunem se presvetom Djevicom da nikad nisam zlorabio vašu dobrotu. Volim i cijenim vašu kćer. S poštovanjem molim njezinu ruku. Znam da nemam nikakvih prava, ali ako me pošalju natrag u Italiju nikad se neću moći vratiti u Ameriku. Nikad se neću moći oženiti Katherine."

Nazorineova žena, Filomena, prijeđe na stvar. "Prestani s glupostima", reče svojemu debeljuškastome mužu. "Znaš što moraš učiniti. Moraš zadržati Enza ovdje. Pošalji ga da se sakrije kod naših rođaka na Long Islandu."

Katherine je plakala. Već je bila punašna, neugledna, nicao joj je brčić. Nikad neće naći tako zgodna muža kao što je Enzo, nikad neće naći drugoga muškarca koji će dirati tajna mjesta na njezinu tijelu s toliko uvažavanja i ljubavi. "Otići ću živjeti u Italiju", vrisne ocu. "Pobjeći ću ne zadržiš li Enza ovdje."

Nazorine je lukavo pogleda. Baš je "vatreni komad" ta njegova kći. Vidio je kako se svojom bujnom stražnjicom češe o Enza kad se pekarev pomoćnik ugurao iza nje kako bi toplim hljebovima iz peći napunio košare na pultu. Ukoliko ne poduzmem odgovarajuće korake, vrući hljebac tog mladog lupeža uskoro bi se mogao naći u njezinoj toploj peći, lascivno pomisli Nazorine. Enza moraju zadržati u Americi i učiniti ga američkim državljaninom. Samo je jedan čovjek mogao to srediti. Kum. Don Corleone.

Svi ti ljudi, i mnogi drugi, dobili su gravirane pozivnice za vjenčanje gospođice Constanzije Corleone koje se trebalo proslaviti posljednje subote kolovoza 1945. Otac nevjeste, don Vito Corleone nikad nije

zaboravio svoje stare prijatelje i susjede, premda je sad živio u golemoj kući na Long Islandu. Prijam se trebao održati u toj kući, a zabava potrajati cijeli dan. Nije bilo sumnje kako se radilo o značajnome događaju. Rat s Japancima je upravo završio, tako da neprestani strah za sinove u vojsci neće poput tamnog oblaka visjeti nad proslavom. Upravo je vjenčanje dobro došlo kako bi ljudi napokon pokazali svoju radost.

I tako su tog subotnjeg prijepodneva prijatelji don Corleonea pristizali iz New Yorka kako bi mu iskazali svoje poštovanje. Sa sobom su donijeli žućkaste omotnice s gotovinom, nikako čekove, kao dar za mladu. U svakoj je omotnici bila posjetnica s imenom darovatelja te odgovarajuća količina njegova poštovanja prema Kumu. Poštovanja koje je doista zavrijedio.

Don Vito Corleone bio je čovjek kojemu su svi dolazili tražiti pomoć i on ih nikad nije razočarao. Nije davao prazna obećanja ni kukavički izgovor kako su mu ruke vezane jačim silama negoli je njegova. Nije vam morao biti prijatelj, nije čak bilo ni važno što mu nemate čime uzvratiti. Postojao je samo jedan uvjet. Vi, vi osobno, trebali ste mu izraziti svoje prijateljstvo. I tada bi, bez obzira na to koliko siromašan ili nemoćan molitelj bio, njegov problem prirastao srcu don Corleonea i on ne bi dopustio da bilo što stane na put rješavanja jada tog čovjeka. A njegova nagrada? Prijateljstvo, oslovljavanje puno poštovanja "Don", a ponekad i srdačnije obraćanje "Kum". A možda, samo kako bi se iskazalo poštovanje, skroman dar, nikako kao naknada - pletenka domaćega vina ili košara ljutih taralesa, posebno spravljenih kako bi resili njegovu božićnu trpezu. Podrazumijevalo se, bilo je pristojno dati do znanja kako ste mu dužni i kako on ima pravo u bilo kojem trenutku zatražiti da se iskupite nekom sitnom uslugom.

I tako je tog svečanog dana, dana udaje njegove kćeri, don Vito Corleone stajao na vratima svojega doma u Long Beachu i dočekivao goste, dobro mu poznate i pouzdane ljude. Mnogi od njih dugovali su svoj uspjeh u životu Donu i u ovoj su se prisnoj prilici osjećali slobodnima obraćati mu se "Kume". Čak su i ljudi koji su opsluživali zabavu bili njegovi prijatelji. Barmen, stari prijatelj, darovao je sva žestoka pića i svoju stručnu uslugu. Konobari su bili prijatelji don Corleoneovih sinova. Hranu na vrtnim piknik-stolovima pripremila je Donova žena i njezine prijateljice, a vrt veličine jednog jutra veselo su girlandama okitile nevjestine prijateljice.

Don Corleone je primao svakoga - bogate i siromašne, moćne i ponizne - jednako srdačno. Nikoga nije omalovažavao. Takva mu je bila

narav. A gosti su toliko hvalili njegov naočiti izgled u smokingu, da je neupućeni promatrač lako mogao pomisliti kako je sam Don sretni mladoženja.

Na vratima pokraj njega stajali su dvojica od njegova tri sina. Najstarijega, krsnim imenom Santino, kojega su svi osim oca zvali Sonny, stariji su Talijani gledali poprijeko dok su mu se mlađi divili. Sonny Corleone bio je veoma visok za prvi naraštaj Amerikanca talijanskih roditelja, gotovo metar osamdeset, a zbog guste kovrčave kose izgledao je još viši. Imao je lice pohotnog Kupidona, pravilnih crta, zaobljenih senzualnih usana s jamicom na bradi, što je na čudan način djelovalo puteno. Bio je poput bika snažne građe te je bilo općepoznato kako ga je priroda tako velikodušno obdarila, da se njegova izmučena supruga plašila bračne postelje onako kako su se nevjernici nekad plašili raspinjala. Šaputalo se da su, kad je u mladosti posjećivao kuće na zlu glasu, čak i najiskusnije i najneustrašivije puttane², nakon zadivljene inspekcije njegova golemog organa zahtijevale dvostruku cijenu.

² Puttana, tal. prostitutka.

Na zabavi su neke od mlađih udanih žena, širokih kukova i punih usana, drsko odmjeravale Sonnyja Corleonea. Ali danas su gubile vrijeme. Sonny Corleone je usprkos nazočnosti svoje supruge i troje male djece imao planove sa sestrinom glavnom djeverušom Lucy Mancini. Mlada je djevojka toga bila svjesna dok je u ružičastoj opravi djeveruše, s tijarom od cvijeća u sjajnoj crnoj kosi, sjedila za jednim od stolova u vrtu. U proteklih tjedan dana, u vrijeme priprema vjenčanja, koketirala je sa Sonnyjem, a toga jutra mu je kraj oltara značajno stisnula ruku. Djeva je učinila sve što je bilo u njezinoj moći.

Nije ju bilo briga što on nikad neće biti veliki čovjek kakvim se dokazao njegov otac. Sonny Corleone bio je jak, bio je hrabar. Znalo se daje velikodušan, srca jednako velika kao i njegov organ. Ipak, nije posjedovao očevu skromnost, već naglu, vruću narav koja ga je navodila na krive odluke. Premda je bio od velike pomoći u očevim poslovima, mnogi su sumnjali u to da će postati njegovim nasljednikom.

Drugi sin, Federico, kojega su zvali Fred ili Fredo, bio je sin kakovoga je svaki Talijan molio svece da mu ga podare. Poslušan, odan, uvijek ocu na usluzi; u dobi od trideset godina još uvijek je živio s roditeljima. Bio je nizak i snažan, ne naočit, ali je imao istu glavu Kupidona

kao i ostali u obitelji, kovrčavu kacigu kose oko okrugla lica, senzualno zaobljene usne. Ali u Freda su te usne bile prije tvrde negoli senzualne. Naginjao je mračnim raspoloženjima; ipak bio je očeva potpora, nikad mu nije protuslovio, nikad ga nije osramotio skandalima sa ženama. Unatoč svim tim vrlinama nije posjedovao magnetičnost, životinjsku snagu toliko potrebnu vođi ljudi, pa se nije očekivalo niti da će on naslijediti obiteljski posao.

Treći sin, Michael Corleone, nije stajao uz oca i dvojicu braće, već je sjedio za stolom u odijeljenom kutu vrta. Ali čak ni tamo nije mogao izbjeći zanimanje obiteljskih prijatelja.

Michael Corleone bio je Donovan najmlađi sin i jedino njegovo dijete koje je odbilo slijediti očeve naloge. Nije imao teško kupidonsko lice ostale djece, a njegova kao ugljen crna kosa bila je više ravna negoli kovrčava. Put mu je bila maslinastosmeđa, što bi se u djevojke smatralo prekrasnim. Bio je naočito na profinjen način. Doista, jedno je vrijeme Dona brinula muževnost najmlađega sina. Ta je briga otklonjena kad je Michael Corleone napunio sedamnaest godina.

Sad je taj najmlađi sin sjedio u odijeljenom kutu vrta kako bi naglasio odabranu odvojenost od oca i obitelji. Pokraj njega je sjedila američka djevojka za koju su svi čuli, ali je nitko do ovoga dana nije vidio. On je, naravno, iskazao dolično poštovanje i upoznao je sa svima na vjenčanju, uključujući i obitelj. Na njih nije ostavila osobit dojam. Bila je previše mršava, previše svijetla, lice joj je odavalo previše britke inteligencije za ženu, ponašala se previše slobodno za neudanu djevojku. Čak je i njezino ime zvučalo strano njihovim ušima. Zvala se Kay Adams. Da im je rekla kako se njezina obitelj doselila u Ameriku prije dvjesto godina i da je njezino ime uobičajeno, oni bi tek ravnodušno slegnuli ramenima.

Svi su gosti primijetili kako Don ne obraća naročitu pozornost na trećega sina. Michael je prije rata bio njegov ljubimac i očigledno izabrani nasljednik koji će voditi obiteljski posao kad za to dođe vrijeme. Imao je svu tihu snagu i inteligenciju svojega velikog oca, urođeni osjećaj za ispravan postupak pa su ga ljudi jednostavno morali cijeniti. Ali kada je izbio Drugi svjetski rat Michael Corleone se dragovoljno prijavio u mornaricu. Tim je postupkom prkosio očevoj izričitoj zapovijedi.

Don Corleone nije imao namjeru dopustiti da mu najmlađi sin bude ubijen služeći stranoj sili. Potkupljeni su liječnici, sklopljeni tajni dogovori. Potrošen je golem novac kako bi se poduzele odgovarajuće mjere opreza.

Ali Michaelu je bila dvadeset i jedna godina i protiv njegove svojeglavosti nije se moglo ništa. Stupio je u vojsku i borio se na Tihom oceanu. Postao je kapetan i osvojio odličja. Godine 1944. u časopisu Life objavljena je fotoreportaža o njegovim podvizima. Jedan prijatelj je don Corleoneu pokazao časopis - obitelj se nije usudila - na što je Don prezirno promrsio: "On izvodi ta čuda za strance."

Kada je početkom 1945. Michael Corleone pušten iz vojske kako bi se oporavio od ranjavanja, nije imao pojma da je otac organizirao njegov otpust. Ostao je kod kuće nekoliko tjedana, a zatim se, ne savjetujući se ni s kim, upisao na koledž Dartmouth u Hanoveru, u New Hampshireu, te napustio očevu kuću. Došao je na sestrično vjenčanje kako bi im pokazao buduću suprugu, američku djevojku - blijedu, ispranu krpu.

Michael Corleone je zabavljao Kay Adams pričicama o nekima od živopisnijih gostiju na vjenčanju. Njega je, zauzvrat, zabavljalo to što ona te ljude smatra egzotičnima. Kao i uvijek, bio je očaran njezinim živim interesom za sve što joj je bilo novo i strano. Napokon joj je pažnju privukla grupica muškaraca okupljenih oko drvene bačve domaćega vina. To su bili Amerigo Bonasera, pekar Nazorine, Anthony Coppola i Luca Brasi. Svojim uobičajenim brzim darom zapažanja primijetila je da ta četvorica ljudi ne izgledaju osobito sretni. Michael se nasmijao. "Da, tako je", reče. "Čekaju da ih moj otac nasamo primi kako bi ga zamolili za uslugu." I doista, bilo je lako uočljivo da sva četvorica neprekidno pogledom prate don Corleonea.

Dok je don Corleone stajao i pozdravljao goste, crna limuzina Chevrolet zaustavila se na udaljenom dijelu popločana prilaza. Dvojica su muškaraca na prednjim sjedalima izvadili notese iz sakoa i ne trudeći se to sakriti, zapisivali su registarske tablice automobila parkiranih na prilazu. Sonny se okrene prema ocu i reče: "Oni tipovi su sigurno drotovi."

Don Corleone slegne ramenima. "Ulica nije moje vlasništvo. Oni mogu raditi što ih je volja."

Sonnyjevo se puno kupidonsko lice zacrveni od bijesa. "Prokleta kopilad, ništa ne poštuju." Spustio se stubama i prešao preko prilaza do mjesta na kojemu je bila parkirana crna limuzina. Bijesno se unio u lice vozaču koji se nije ni lecnuo već je otvorio lisnicu i pokazao zelenu ispravu. Sonny bez riječi odstupi. Pljune tako da dio pljuvačke pogodi stražnja vrata limuzine i udalji se. Nadao se da će vozač izići iz limuzine i krenuti za njime, tu na prilazu pred svima, ali ništa se ne dogodi. Kada je

došao do stuba reče ocu: "Oni tipovi su iz FBI-a. Arogantni kučkini sinovi, bilježe brojeve registarskih tablica."

Don Corleone je znao tko su oni. Najbližim i najboljim prijateljima je savjetovano da na vjenčanje ne dolaze svojim automobilima. Iako se Don nije slagao s glupavim pokazivanjem bijesa starijega sina, ta provala srdžbe imala je svoju svrhu. Uvjerit će nezvane goste kako je njihova nazočnost neočekivana i da se za nju nisu pripremili. Stoga don Corleone nije bio ljut. Davno je već naučio da društvo nameće uvrede koje se moraju podnositi, tješio se saznanjem da kad-tad dođe vrijeme kad se i najponizniji, ukoliko drže oči dobro otvorene, mogu osvetiti najmoćnijima. Upravo je to saznanje pomagalo don Corleoneu da ne izgubi poniznost zbog koje su ga i cijenili svi prijatelji.

U vrtu iza kuće upravo je počeo svirati četveročlani orkestar. Svi su gosti stigli. Don Corleone izbacila uljeze iz svojih misli i povede svoja dva sina na svadbenu gozbu.

U golemu je vrtu već bilo na stotine gostiju, neki su plesali na drvenome podiju ukrašenom cvijećem, neki su sjedili za dugačkim stolovima pretrpanima začinjanim jelima i velikim vrčevima crvenoga domačeg vina. Mladenka, Connie Corleone sjedila je sva u sjaju za posebno uzdignutim stolom sa svojim mladoženjom, glavnom djeverušom, ostalim djeverušama i djeverima. Sve je bilo organizirano u starome talijanskom seoskom stilu. Mladenki to baš i nije bilo po volji, ali Connie je pristala na digičko vjenčanje kako bi udovoljila ocu, jer ga je već ionako ozlovoljila izborom muža.

Mladoženja, Carlo Rizzi, bio je mješanac sicilijanskoga oca i majke sa sjevera Italije, od nje je naslijedio plavu kosu i oči. Njegovi su roditelji živjeli u Nevadi, a Carlo je napustio tu državu radi manjih problema sa zakonom. U New Yorku je upoznao Sonnyja Corleonea, a preko njega i njegovu sestru. Don Corleone je naravno poslao pouzdane prijatelje u Nevadu i oni su ga izvijestili daje Carlov problem s policijom bio mladenačko igranje s oružjem, ništa ozbiljno. To se lagano dalo izbrisati, kako bi imao čist dosje. Također su se vratili s potankim informacijama o legalnom kockanju u Nevadi, što je veoma zanimalo Dona i o tome je sve otada razmišljao. Dio Donove veličine bio je upravo u tome što je iz svega umio izvući dobit.

Connie Corleone nije bila posebno lijepa; mršava i živčana imala je sve preduvjete da kasnije u životu postane prava rospija. Ali danas, preobražena bijelom vjenčanicom i nestrpljivim djevičanstvom, toliko je

zračila da je izgledala gotovo lijepa. Ispod drvena stola njezina je ruka počivala na mišićavu bedru mladoženje. Napućila je svoje zaobljene kupidonske usne i lagano ga poljubila.

Držala ga je nevjerojatno zgodnim. Carlo Rizzi je kao mladić radio teške poslove na otvorenome pustinjском zraku pa je sad imao snažne podlaktice i široka ramena što su zatezala smoking. Uživao je u pogledu obožavanja svoje mladenke dok joj je točio vino. S njom je bio iznimno ljubazan, kao da su oboje glumci u kazališnoj predstavi. Ali njegov je pogled neprekidno bježao prema ovećoj svilenoj torbi što ju je mladenka nosila na desnom ramenu, prepunoj omotnica punih novca. Koliko li ga je bilo? Deset tisuća? Dvadeset tisuća? Carlo Rizzi se nasmiješi. To je bio tek početak. Na kraju krajeva, on se priženio u kraljevsku obitelj. Oni će se morati brinuti o njemu.

Veoma dotjeran mladić s uskom lasičjom glavom je iz gomile gostiju također proučavao svilenu torbu. Iz puke se navike Paulie Gatto pitao kako bi mogao oteti tu debelu torbicu. Ta ga je zamisao zabavljala. Ali znao je daje to tek jalova, nevinna tlapnja, kao kad mala djeca maštaju osvojiti tenk pucaljka na čep. Gledao je svojega šefa, debelog, sredovječnog Petera Clemenzu kako vrti mlade djevojke po drvenom plesnom podiju u ritmu rustikalne i strastvene tarantele. Clemenza, veoma visok, veoma krupan muškarac, plesao je s takvim zanosom i vještinom daje tvrdom trbušinom pohotno udarao u prsa mlađih, sitnijih žena pa su mu svi gosti pljeskali. Starije žene hvatale su ga za ruku u želji da budu njegove iduće partnerice. Mladići su iz poštovanja oslobodili podij i pljeskali u divljem ritmu mandoline. Kad se Clemenza napokon srušio na stolac, Paulie Gatto mu donese čašu ledenoga, gustog crvenog vina i svilenim mu rupčićem obriše znoj s gustih jupiterskih obrva. Clemenza je puhao poput kita dok je gutao vino. Ali umjesto da zahvali Paulieju otresito mu reče: "Umjesto što izigravaš plesnoga suca, radi svoj posao. Prošeci naokolo i provjeri je li sve u redu." Paulie klizne u gomilu.

Glazbenici su napravili stanku kako bi se okrijepili. Mladić po imenu Nino Valenti uzme ostavljenu mandolinu, podigne lijevu nogu na stolac i stane pjevati nepristojnu sicilijansku ljubavnu pjesmu. Lice Nina Valentija bilo je naočito premda naduto od stalnoga opijanja; i sad je već bio pripit. Kolutao je očima dok mu je jezik milovao bestidne riječi pjesme. Žene su veselo vrištale, dok su muškarci zajedno s pjevačem izvikivali posljednju riječ svake kitice.

Don Corleone, poznat po svojem puritanstvu, obzirno nestane u kući dok je njegova punašna supruga veselo vrištala s ostalima. Primijetivši to, Sonny Corleone se progura do stola s mladencima i sjedne pokraj glavne djeveruše, mlade Lucy Mancini. Nisu bili u opasnosti, jer je njegova žena u kuhinji dovršavala posljednje pripreme za serviranje svadbene torte. Sonny šapne djevojci nekoliko riječi na uho i ona ustane. On pričekava nekoliko minuta, zatim ležerno krene za njom kroz gomilu, zaustavljajući se putem da popriča s gostima.

Sve su ih oči slijedile. Glavna djeveruša, potpuno amerikanizirana trima godinama koledža bila je zrela djevojka i već je imala određenu reputaciju. U vrijeme priprema za vjenčanje izazivački je i šaljivo koketirala sa Sonnyjem Corleoneom smatrajući to dopuštenim, budući daje on bio kum i njezin pratilac na vjenčanju. Pridržavajući ružičastu opravu malo iznad zemlje, Lucy Mancini uđe u kuću s lažno nevinim osmijehom i lagana koraka otrči uza stube u kupaonicu. Oстане tamo nekoliko trenutaka. Kad je izišla, Sonny Corleone je bio na odmorištu gornjega stubišta i pokazivao joj da krene za njim.

Iza zatvorena prozora don Corleonova "ureda", malo izdignute prostorije na uglu kuće, Thomas Hagen gledao je svadbenu zabavu u okićenu vrtu. Zidovi iza njega bili su krcati pravnim knjigama. Hagen je bio Donovan odvjetnik i obavljao poslove consiglierea ili savjetnika i kao takav imao je najvažniji podređeni položaj u obiteljskome poslu. On i Don su u ovoj prostoriji riješili mnoge zakučaste probleme, pa kad je vidio da Kum napušta zabavu i ulazi u kuću, znao je da će, bez obzira na vjenčanje, Don doći u ured i raditi. Tad Hagen primijeti kako Sonny Corleone šapće na uho Lucy Mancini i njihovu malu komediju dok ju je slijedio u kuću. Hagen se namršti, dvojeći treba li reći Donu, ali odluči da neće. Otišao je do stola i uzeo rukom ispisan popis ljudi koji su dobili odobrenje da se nasamo nađu s don Corleoneom. Kad je Don ušao u prostoriju Hagen mu preda popis. Don Corleone kimne i reče: "Bonaseru ostavi za kraj."

Hagen je kroz francuska vrata izišao u vrt gdje su molitelji bili okupljeni oko bačve vina. Pokazao je na pekara, debeljuškastog Nazoninea.

Don Corleone pozdravi pekara zagrljajem. Kao djeca igrali su se u Italiji i odrasli su u prijateljstvu. Svakog su Uskrsa svježe ispečene pite od sira i pšeničnih klica, zlatnih korica, velike poput kamionskih kotača, stizale u dom don Corleonea. Za Božić i obiteljske rođendane Nazoninea je bogatim, slasnim kolačima izražavao svoje poštovanje. Svih proteklih

godina, mršavih i obilnih, Nazorine je rado plaćao svoj dio sindikatu pekara koji je Don organizirao još u vrijeme dok je trgovao povrćem. Nazorine nikad nije tražio ništa zauzvrat osim prilike da u vrijeme rata na crnome tržištu kupuje OPA³ točkice za šećer. Sada je došlo vrijeme da pekar zatraži ono što mu kao odanu prijatelju po pravu pripada, a don Corleone mu je s velikim veseljem htio ispuniti želju.

3 OPA Office of Price Administration, federalna agencija koja je za vrijeme Drugoga svjetskog rata određivala cijenu robe široke potrošnje.

Ponudio je pekara Di Nobili cigarom i čašicom žute strege⁴ te mu položio ruku na rame kako bi ga ohrabrio. To je bio znak Donove ljudskosti. Iz gorkog je iskustva znao koliko je potrebno hrabrosti da se prijatelja zamoli usluga.

4 Strega, talijanski liker digestiv od mente, šafrana i anisa.

Pekar ispriča priču o svojoj kćeri i Enzu. Dobar talijanski mladić sa Sicilije; zarobljen od strane američke vojske; doveden u Sjedinjene Države kao ratni zarobljenik; uvjetno puštan kako bi potpomagao američku ratnu proizvodnju. Čista i čestita ljubav nikla je između Enza i njegove zaštićene Katherine, ali sad, kad je rat završio, jednoga će mladića vratiti u domovinu Italiju i Nazorineova će kći zasigurno umrijeti od slomljena srca. Samo je kum Corleone mogao pomoći tome nesretnom paru. On je bio njihova posljednja nada.

Don je s Nazorineom šetao prostorijom s rukom na pekarevu ramenu, kimajući glavom s razumijevanjem, kako hrabrost ne bi napustila tog čovjeka. Kad je pekar završio, don Corleone mu se nasmiješi i reče: "Dragi moj prijatelju, ništa ne brini." Nastavi potanko objašnjavati što treba učiniti. Moraju podnijeti molbu okružnom članu Kongresa, a kongresmen će pak podnijeti poseban zakonski prijedlog koji će omogućiti da Enzo dobije državljanstvo. Prijedlog će zacijelo proći u Kongresu. Privilegij koji su svi ti lopovi odobrali jedan drugome. Don Corleone objasni kako će to po sadašnjoj cijeni stajati dvije tisuće dolara. On, don Corleone, jamči izvršenje i na sebe preuzima plaćanje. Slaže li se njegov prijatelj?

Pekar energično kimne. To se podrazumijevalo. Nije ni očekivao da će tako veliku uslugu dobiti besplatno. Poseban zakon Kongresa ne dobiva se badava. Nazorineu su gotovo potekle suze zahvalnice. Don

Corleone ga otprati do vrata, uvjeravajući ga kako će poslati stručne ljude u pekarnicu da uredi sve detalje, ispune sve potrebne dokumente. Pekar ga zagrlj prije negoli je nestao u vrtu.

Hagen se nasmiješi Donu. "To je dobra investicija za Nazorinea. Za dvije tisuće dolara dobiva i zeta i jeftinog doživotnog pomoćnika u svojoj pekarnici." Nakon stanke upita: "Kome da povjerim taj zadatak?"

Don Corleone se zamišljeno namršti. "Nikako našemupaisanu. Daj to Židovu iz drugog okruga. Promijeni sve adrese. Mislim da bi sad, kad je rat završen, moglo biti puno takvih slučajeva pa bismo u Washingtonu trebali imati još svojih ljudi, koji će se baviti takvim slučajevima i ne dizati cijenu." Hagen nešto zabilježi u notes. "Nikako kongresmen Luteco. Pokušaj s Fischerom", reče Don.

Slučaj sljedećega muškarca kojega je Hagen uveo bio je lagan. Zvao se Anthony Coppola. Bio je sin čovjeka s kojim je don Corleone u svojoj mladosti radio na željeznici. Coppoli je bilo potrebno petsto dolara kako bi otvorio pizzeriju, kao depozit za inventar i posebnu peć. Iz razloga u koje se nije ulazilo, kredit mu nije bio dostupan. Don je posegnuo u džep i izvadio smotak novčanica. Nije imao dovoljno. Namršti se i reče Tomu Hagenu: "Posudi mi sto dolara, vratit ću ti u ponedjeljak kad odem do banke." Molitelj ga stane uvjeravati kako je cetiristo dolara više nego dovoljno, ali don Corleone ga potapše po ramenu i ispričavajući se reče: "Ovo skupo vjenčanje ostavilo me je bez gotovine." Uzme novac što mu ga je Hagen pružio i dade ga Anthonyju Coppoli zajedno sa svojim smotkom.

Hagen ga je gledao s nijemim divljenjem. Don je uvijek smatrao kako čovjek svoju velikodušnost mora pokazati kao nešto veoma osobno. Kako je samo laskalo Anthonyju Coppoli što čovjek poput Dona posuđuje novac kako bi njemu posudio. Coppola je znao daje Don milijunaš, ali koliko milijunaša bi sebe izložilo čak i najmanjoj neugodnosti radi siromašna prijatelja?

Don upitno podigne glavu. "Luca Brasi nije na popisu, ali on vas želi vidjeti", reče Hagen. "Zna kako to ne smije biti javno, ali želio bi vam osobno čestitati."

Prvi se put Don doimao nezadovoljnim. Dvojio je kako postupiti. "Je li to potrebno?" upita.

Hagen slegne ramenima. "Vi ga razumijete bolje od mene. Veoma je zahvalan što ste ga pozvali na vjenčanje. Nije to očekivao. Mislim da želi osobno pokazati svoju zahvalnost."

Don Corleone kimne i dade znak da se Luca Brasi dovede pred njega.

U vrtu je Kay Adams bila zaprepaštena žestokim gnjevom otisnutim na licu Luce Brasija. Upita o njemu. Michael je doveo Kay na vjenčanje kako bi ona polako, možda bez većih šokova, upila istinu o njegovu ocu. Ali ona je Dona zasad smatrala tek pomalo neetičnim poslovnim čovjekom. Michael joj je odlučio indirektno reći dio istine. Objasnio je kako je Luca Brasi jedan od ljudi kojega se najviše boje u podzemlju Istočne obale. Pričalo se kako je njegov najveći talent ubijanje bez suučesnika, stoje automatski činilo nemogućim da bude otkriven i osuđen. Michael uz grimasu reče: "Ne znam je li sve to istina, ali znam da je nešto poput prijatelja mojemu ocu."

Kay je napokon počela shvaćati. Pomalo skeptično upita: "Ti mi to želiš dati do znanja da čovjek poput njega radi za tvojega oca?"

Neka sve ide k vragu, pomisli on. Izravno objasni: "Prije petnaestak godina neki su ljudi željeli preuzeti uvoz maslinovog ulja od mojega oca. Pokušali su ga ubiti te u tome gotovo uspjeli. Luca Brasi se obrušio na njih. Priča se kako je u dva tjedna ubio šestero ljudi, čime je okončao poznati rat oko maslinovog ulja." Michael se nasmije kao da se radi o šali.

Kay zadrhti. "Hoćeš reći da su na tvojega oca pucali kriminalci?"

"Prije petnaest godina" reče Michael. "Ondonda je sve mirno." Uplaši se da je pretjerao.

"Sa čime me to pokušavaš prestrašiti", reče Kay, "jer se zapravo ne želiš oženiti mnome." Nasmiješi mu se i gurne ga laktom u rebra. "Jako pametno."

Michael joj uzvratu osmijehom. "Samo želim da razmisliš o tome", reče.

"Je li doista ubio šestero ljudi?" upita Kay.

"Tako je pisalo u novinama", odgovori Mike. "Nitko to nije dokazao. Ali ima još jedna priča o njemu koju nitko nikad ne priča. Navodno je tako stravična da čak ni moj otac ne želi o tome govoriti. Tom Hagen je zna, ali mi je ne želi ispričati. Jednom sam se šalio s njime i upitao: Kad ću biti dovoljno star da čujem priču o Luci? Tom mi je odgovorio: Kad ti bude sto godina." Michael je pijuckao vino. "To mora da je vraška priča. To mora da je vraški Luca."

Luca Brasi doista je bio čovjek koji bi prestrašio i samoga vruga u paklu. Nizak, zdepast, masivne lubanje; sam pogled na njegovu pojavu

aktivirao je zvona za uzburu. Lice mu je bilo vječita krinka srdžbe. Oči su mu bile smeđe, ali lišene topline te boje, mrtve, ubojite. Usta mu nisu bila toliko opaka koliko beživotna; tanka, gumasta, boje teletine.

Brasijeva sklonost nasilju bila je užasavajuća, a njegova odanost don Corleoneu legendarna. Bio je jedan od glavnih stupova Donove moćne organizacije. Njegova je vrsta bila rijetka.

Luca Brasi nije se plašio policije, nije se plašio društva, nije se plašio Boga, a ni pakla, nije se nikoga plašio, nije nikoga volio. Ali on sam je odredio, ne, on je sam izabrao plašiti se i voljeti don Corleonea. Doveden pred don Corleonea, strašni Luca Brasi ukočio se od poštovanja. Mucajući je izrekao kićene čestitke te nadu da će prvo unučić biti muško. Zatim je uručio Donu omotnicu punu novca za mladence.

Znači to je htio. Hagen primijeti promjenu na don Corleoneu. Don je Brasija primio kao što kralj prima podanika koji mu je učinio golemu uslugu, bez prisnosti, ali s kraljevskim poštovanjem. Svakom gestom, svakom riječju don Corleone je davao Luci Brasiju na znanje koliko je cijenjen. Ni u jednome trenutku nije pokazao iznenađenje što je svadbeni dar uručen njemu osobno. On je shvaćao.

U omotnici je zasigurno bilo više novca negoli je itko drugi dao. Brasi je proveo mnoge sate odlučujući o iznosu, uspoređujući s onim koji bi ostali gosti mogli dati. On je želio biti najdarežljiviji kako bi pokazao da je njegovo poštovanje najveće; upravo je radi toga on osobno dao omotnicu Donu, netaktičnost koju Don nije spomenuo u vlastitoj kićenj zahvali. Hagen primijeti kako krinka gnjeva nestaje s lica Luce Brasija te se ono nadima od ponosa i zadovoljstva. Brasi poljubi Donu ruku prije negoli je izišao kroz vrata što mu ih je Hagen otvorio. Hagen se oprezno prijateljski nasmiješi Brasiju, a zdepasti muškarac mu uzvratil uljudnim rastezanjem gumastih usana boje teletine.

Kad su se vrata zatvorila, don Corleoneu se otme tihi uzdah olakšanja. Brasi je bio jedini čovjek na svijetu koji je kod njega mogao izazvati nervozu. Bio je poput prirodne sile koju nije bilo moguće kontrolirati. S njime se moralo postupati oprezno, kao s dinamitom. Don slegne ramenima. Čak se i dinamit u slučaju potrebe mogao potpaliti kako bi bezopasno eksplodirao. Upitno pogleda Hagen. "Je li Bonasera posljednji?"

Hagen kimne. Don Corleone se zamišljeno namršti. "Prije negoli ga uvedeš reci Santinu neka dođe. Neke bi stvari trebao naučiti", reče.

Hagen je po vrtu zabrinuto tražio Sonnyja Corleonea. Rekao je Bonaseri da bude strpljiv i otišao do Michaela i njegove djevojke. "Jesi li vidio Sonnyja?" upita. Michael odmahne glavom. K vragu, pomisli Hagen, ako Sonny cijelo to vrijeme ševi glavnu djeverušu bit će velike nevolje. Njegova supruga, obitelj mlade djevojke; moglo bi doći do katastrofe. Uznemireno požuri do ulaza kroz kojega je vidio kako Sonny nestaje prije gotovo pola sata.

Kay Adams je gledala kako Hagen ulazi u kuću pa upita Michaela: "Tko je on? Predstavio si ga kao svojega brata, ali on ima drugačije prezime i svakako ne izgleda poput Talijana."

"Tom živi s nama od svoje dvanaeste godine", reče Michael. "Nakon smrti roditelja lutao je ulicama s teškom infekcijom oka. Sonny ga je jedne večeri doveo kući i on je jednostavno ostao. Nije imao kamo otići. Živio je s nama sve dok se nije oženio."

Duboko dojmljena Kay Adams reče: "Pa to je doista romantično. Tvoj otac mora da je čovjek meka srca. Zamisli tek tako posvojiti nekoga kad imaš toliko svoje djece."

Michael se nije potrudio naglasiti kako su talijanski doseljenici smatrali obitelj s četvero djece malom. "Tom nije posvojen. On je samo živio s nama."

"Ah", reče Kay. "Zašto ga niste posvojili?" radoznalo upita.

Michael se nasmije. "Jer je moj otac rekao da bi promjena prezimena bilo nepoštivanje Tomovih roditelja."

Vidjeli su kako Hagen kroz francuska vrata gura Sonnyja u Donovu radnu sobu, a zatim prstom zove Ameriga Bonaseru. "Zašto tvojega oca zamaraju poslom na ovaj dan?" upita Kay.

Michael se opet nasmije. "Jer znaju da po običaju nijedan Sicilijanac ne može odbiti molbu na dan kćerina vjenčanja. Stoga nijedan Sicilijanac ne propušta takvu priliku."

Lucy Mancini je zadigla rub svoje ružičaste oprave i potrčala uza stube. Puno kupidonsko lice Sonnyja Corleonea, opsceno crveno od pića i pohote uplaši je, ali upravo ga je ona s tim ciljem dražila proteklih tjedan dana. Za vrijeme dviju ljubavnih avantura na koledžu, a nijedna nije potrajala duže od tjedan dana, nije osjetila ništa. Kad se posvađala s drugim ljubavnikom on je progundao nešto u smislu kako je ona "preširoka tamo dolje". Lucy je shvatila i ostatak semestra odbila ići na spojeve.

Tog ljeta, pripremajući se za vjenčanje svoje najbolje prijateljice Connie Corleone, Lucy je čula priče što su se šaptale o Sonnyju. Jedne

nedjelje poslije podne u kuhinji Corleoneovih Sonnyjeva žena Sandra otvoreno se raspričala. Sandra je bila sirova žena dobre naravi rođena u Italiji, dovedena u Ameriku kao malo dijete. Bila je jake građe, imala je velike grudi i u pet godina braka rodila je već troje djece. Sandra i ostale žene zadirkivale su Connie o strahotama bračne postelje. "Moj Bože," smijuckala se Sandra, "kad sam prvi put ugledala Sonnyjevu batinu i shvatila da će je zabosti u mene, vrisnula sam od straha. Nakon prve godine imala sam osjećaj da mi je utroba gnjecava poput prekuhanih makarona. Kad sam čula kako okreće druge cure, pošla sam u crkvu i zapalila svijeću."

Dok su se one smijale Lucy osjeti drhtaj među nogama.

Sada, dok je trčala uza stube prema Sonnyju, njezinim tijelom prostruji snažna želja. Na odmorištu je Sonny zgrabi za ruku i povuče niz hodnik u praznu spavaću sobu. Kad su se vrata zatvorila noge su je gotovo izdale. Osjeti Sonnyjeve usne na svojim, bile su gorke, okusa izgorjela duhana, ali ona rastvori usne. Zavukao je ruku pod njezinu svečanu haljinu, začulo se šuškanje tkanine, zatim ona osjeti njegovu veliku toplu ruku među nogama kako joj trga satenske gaćice i miluje joj stidnicu. Zagrlji ga oko vrata i objesi se o njega dok je on otkopčavao hlače. Tada on stavi obje ruke pod njezinu golu stražnjicu i podigne je. Malo je poskočila tako da su joj obje noge bile obavijene oko gornjega dijela njegovih bedara. Njegov jezik bio je u njezinim ustima i ona ga je sisala. Divlje je nasrnuo pa je glavom udarila o vrata. Osjeti kako se nešto goruće probija između njezinih bedara. Spusti desnu ruku s njegova vrata i posegne dolje kako bi ga usmjerila. Njezina se šaka sklopi oko goleme, krvlju nabrekle batine. Pulsirala je u njezinoj ruci poput zvijeri, i ona je gotovo plačući, u ekstazi punoj zahvalnosti, usmjeri u svoju vlažnu, željnu nutrinu. Kad je prodro u nju otme joj se uzdah neopisive ugone, noge joj se podignu gotovo oko njegova vrata, njezino tijelo stane podrhtavati pod divljim strijelama njegovih bezbrojnih munjevitih uboda što su u njoj izazivali slatko mučenje, podižući joj zdjelicu sve više i više, sve dok nije prvi put u životu postigla potresan orgazam. Osjeti kako se njegova krutost lomi, a zatim kako joj bedrima klizi sperma. Noge joj se polako opuste niz njegovo tijelo sve dok nisu dotaknule pod. Oni se bez daha naslone jedan na drugoga.

Na vratima začuše tiho kucanje, možda je trajalo već neko vrijeme. Sonny brzo zakopča hlače, blokirajući vrata kako se ne bi mogla otvoriti. Lucy užurbano poravna svoju ružičastu opravu dok je grozničavim

pogledom tražila ono što joj je prčinilo takvo zadovoljstvo, ali već je bilo skriveno iza stroge crne tkanine. Tad začuju tihi glas Toma Hagen. "Sonny, jesi li unutra?"

Sonny uzdahne s olakšanjem. Namigne Lucy. "Da, Tome, što je?"

Hagen tiho nastavi: "Don želi da dođeš u njegovu radnu sobu. Smjesta." Čuli su njegove korake dok se udaljavao. Sonny pričekava nekoliko trenutaka, snažno poljubi Lucy u usta, a zatim sklizne kroz vrata za Hagenom.

Lucy se počestlji. Poravna haljinu i namjesti podvezice. Imala je osjećaj da joj je tijelo izubijano, usne natečene i osjetljive. Izišla je iz sobe, pa premda je osjetila ljepljivu vlagu među bedrima, nije se pošla u kupaonicu oprati, već niza stubu otrči u vrt. Sjedne pokraj Connie za stol mladenaca, a ova razdražljivo uzvikne: "Lucy, ta gdje si bila? Izgledaš pijano. Sad budi pokraj mene."

Plavokosi mladoženja natoči Lucy vino i značajno joj se nasmiješi. On je znao. Lucy nije bilo briga. Podigla je čašu s tamnocrvenom tekućinom od grožđa do žednih, suhih usana i pila. Osjećala je ljepljivu vlažnost među bedrima i stisnula ih. Tijelo joj je drhtalo. Dok je pila, pogled joj je preko ruba čaše gladno lutao u potrazi za Sonnyjem Corleoneom. Nije željela vidjeti nikoga drugog. Lukavo šapne Connie na uho: "Još samo nekoliko sati i znat ćeš o čemu se radi." Connie stane hihotati. Lucy čedno položi ruke na stol, podmuklo pobjednički, kao da je mladenki otela blago.

Amerigo Bonasera slijedio je Hagen u prostoriju na uglu kuće gdje je zatekao don Corleonea kako sjedi za velikim stolom. Sonny Corleone je stajao pokraj prozora i gledao u vrt. Prvi put toga poslijepodneva Don se držao hladno. Nije zagrlio posjetioca niti mu je stisnuo ruku. Pogrebni nezdrave boje lica mogao je zahvaliti na pozivu činjenici što su njegova i Donova žena bile najbliže prijateljice. Sam Amerigo Bonasera bio je u žestokoj nemilosti kod don Corleonea.

Bonasera započne sa svojom molbom izokola, lukavo. "Morate ispričati moju kćer, kumče vaše supruge, što svojom nazočnošću nije iskazala poštovanje vašoj obitelji. Još uvijek je u bolnici." Pogledom okrzne Sonnyja Corleonea i Toma Hagen kako bi pokazao da ne želi govoriti pred njima. Ali Don nije imao milosti.

"Svi znamo za nevolju tvoje kćeri", reče don Corleone. "Ako joj ja mogu pomoći na bilo koji način samo reci. Na koncu konca, moja je žena

njezina kuma. Tu čast nikad nisam zaboravio." Bio je to prijekor. Pogrebnik nikad nije zvao don Corleonea kumom kako je nalagao običaj.

Bonasera, siv u licu, izravno upita: "Smijem li nasamo razgovarati s vama?"

Don Corleone niječno odmahnu glavom. "Ovoj dvojici ljudi povjerio bih svoj život. Oni su moje dvije desne ruke. Ne mogu ih uvrijediti zahtjevom da odu."

Pogrebnik na trenutak zatvori oči, zatim stane govoriti. Glas mu je bio tih, onakav kakvim je tješio uciviljene. "Kćer sam odgojio na američki način. Ja vjerujem u Ameriku. Amerika mi je stvorila bogatstvo. Kćeri sam dao slobodu, ali sam je i naučio da nikad ne osramoti obitelj. Pronašla je dečka koji nije Talijan. Išla je s njime u kino. Ostajala vani dokasna. Ali on se nikad nije došao upoznati s njezinim roditeljima. Sve sam to prihvatio bez prigovora, krivnja je moja. Prije dva mjeseca poveo ju je u vožnju. S njim je bio još jedan mladić. Natjerali su je da pije viski, a zatim je pokušali obešćastiti. Ona se obranila. Uspjela je sačuvati čast. Oni su je pretukli. Poput životinje. Kad sam stigao u bolnicu imala je modrice na oba oka. Nos joj je bio slomljen, vilica razbijena, morali su je učvrstiti žicama. Plakala je od boli govoreći: Oče, oče, zašto su to učinili? Zašto su mi to učinili! Ja sam plakao." Bonasera više nije mogao govoriti, licem su mu tekle suze, premda mu glas nije odavao osjećaje.

Don Corleone, kao protiv vlastite volje, gestom pokaže suosjećanje pa Bonasera nastavi, glasom ispunjenim ljudskom patnjom. "Zašto sam plakao? Ona je svjetlost mojega života, nježna kći. Lijepa kći. Vjerovala je ljudima, a sada im više nikad neće vjerovati. Nikad više neće biti lijepa." Drhtao je blijeda lica prekrivena nezdravim tamnim crvenilom.

"Poput dobra Amerikanca otišao sam na policiju. Dvojica mladića su uhićeni. Suđeno im je. Dokaza je bilo napretek, priznali su krivnju. Sudac ih je osudio na tri godine zatvora, a zatim osudu proglasio uvjetnom. Oslobođeni su tog istog dana. Stajao sam u sudnici poput budale dok mi se ta kopilad smijala. Tada rekoh ženi: Pravdu moramo potražiti od don Corleonea."

Don je pognuo glavu kako bi pokazao poštovanje prema čovjekovoj boli. Ali kada je progovorio glas mu je radi uvrijeđena ponosa bio hladan. "Zašto si išao na policiju? Zašto nisi odmah došao k meni?"

Bonasera gotovo nečujno promrmlja: "Što tražite od mene? Recite mi svoju želju. Ali učinite to što vas molim." U njegovim je riječima bilo nečeg gotovo drskog.

"A što je to?" strogo upita don Corleone.

Bonasera pogleda u Hagena i Sonnyja Corleonea i odmahne glavom. Don je još uvijek sjedio za Hagenovim stolom te se nagne prema pogrebniku. Bonasera je oklijevao, zatim se sagne i približi usne tako blizu Donovu dlakavu uhu da ga je dodirivao. Don Corleone ga je slušao poput svećenika u ispovjedaonici, pogleda uperena u daljinu, ravnodušan, dalek. Dugo su ostali u tom položaju, sve dok Bonasera nije prestao šaptati i uspravio se u svoj svojoj visini. Don mrko pogleda Bonaseru. Bonasera, rumen u licu uzvratil pogled ne trepnuvši.

Napokon Don progovori. "To ne mogu učiniti. Malo si se zanio."

"Platit ću vam koliko god zatražite", Bonasera će jasno i glasno. Na te se riječi Hagen lecne i nervozno trgne glavom. Sonny Corleone prekrži ruke i cinično se nasmije dok se okrenuo od prozora kako bi prvi put gledao scenu koja se odvija u prostoriji.

Don Corleone ustane. Lice mu je i dalje bilo bezizražajno, ali glas mu je odzvanjao poput hladne smrti. "Poznajemo se mnogo godina", reče pogrebniku. "Ali sve do ovoga dana nikad nisi došao tražiti savjet ili pomoć. Ne sjećam se kad si me posljednji put pozvao u svoj dom na kavu, premda je moja žena kuma tvojemu jedinom djetetu. Budimo iskreni. Ti si prezirno odbio moje prijateljstvo. Plašio si se biti mojim dužnikom."

Bonasera promrmlja: "Nisam se želio uvaliti u neprilike."

Don podigne ruku. "Ne. Nemoj govoriti. Za tebe je Amerika bila raj. Imao si dobar zanat, dobro si zarađivao, smatrao si da je svijet bezopasno mjesto u kojem si mogao uživati koliko si htio. Nikada se nisi okružio pravim prijateljima. Uostalom, policija te štitila, postojali su sudovi, tebi i tvojima nije se moglo dogoditi nikakvo zlo. Don Corleone ti nije bio potreban. Dobro. Moji su osjećaji bili povrijeđeni, ali ja nisam od onih ljudi koji nameću svoje prijateljstvo onima koji me ne cijene - onima koji me podcjenjuju." Don je zastao i uljudno se, ali s ironijom nasmiješio pogrebniku. "Sad mi dolaziš i govoriš: Don Corleone daj mi pravdu, ali ne tražiš to s poštovanjem. Ne nudiš mi svoje prijateljstvo. Dolaziš u moj dom na dan vjenčanja moje kćeri, tražiš da izvršim ubojstvo i govoriš" - Don ga stane prezirno imitirati - "Platit ću vam koliko god zatražite. Ne, nisam uvrijeđen, ali što sam ja ikad učinio da se prema meni ponašaš s takvim nepoštovanjem?"

Bonasera, obuzet tjeskobom i strahom, uzvikne: "Amerika je bila dobra prema meni. Želio sam biti dobar građanin. Želio sam da moja kći bude Amerikanka."

Don zaplješće rukama s odlučnim odobravanjem. "Lijepo rečeno. Jako dobro. Onda se nemaš radi čega žaliti. Sudac je presudio. Amerika je presudila. Onesi kćeri cvijeće i bombonijeru kad je posjetiš u bolnici. To će je utješiti. Budi zadovoljan. Na kraju krajeva, ništa se ozbiljno nije dogodilo. Dečki su mladi, puni snage, jedan od njih je sin moćnoga političara. Ne, dragi moj Amerigo, ti si uvijek bio pošten. Moram priznati, iako si prezreo moje prijateljstvo, vjerovao bih časnoj riječi Ameriga Bonasere više negoli riječi bilo kojega drugog čovjeka. Obečaj mi da ćeš prestati s tim ludilom. To nije američki. Oprosti. Zaboravi. Život je pun nesreća."

Okrutna i prezirna ironija s kojom je sve to izrečeno, kontrolirani Donov gnjev pretvorio je jadnoga pogrebnika u drhtavu želatinu, ali on ponovno hrabro progovori: "Tražim od vas pravdu."

"Sud ti je dao pravdu", odsječno će Don.

Bonasera tvrdoglavo odmahne glavom. "Ne, oni su mladićima dali za pravo. Meni pravdu nisu dali."

Don potvrdno kimne, priznajući tu finu razliku, zatim upita: "Kakvu pravdu ti želiš?"

"Oko za oko", Bonasera će.

"Tražio si više", reče Don. "Tvoja je kći živa."

Bonasera nevoljko reče: "Neka i oni pate kao što ona pati." Don je čekao da on nastavi. Bonasera prikupi ostatke hrabrosti i reče: "Koliko vam trebam platiti?" očajnički jauknu.

Don Corleone mu okrene leđa. Davao mu je do znanja kako je vrijeme da ode. Bonasera se ne pomakne s mjesta.

Napokon, don Corleone, čovjek dobra srca koji se ne može dugo ljutiti na prijatelja koji je pogriješio, uzdahne i okrene se prema pogrebniku, u tom trenutku blijedom poput jednoga od svojih leševa. Don Corleone je bio obziran, strpljiv. "Zašto se plašiš prvo meni dati svoju privrženost?" upita. "Ideš na sud i čekaš mjesecima. Trošiš novac na odvjetnike koji vrlo dobro znaju da će od tebe napraviti budalu. Prihvaćaš presudu suca koji se prodao poput najgore ulične kurve. Prije puno godina, kad ti je trebao novac, otišao si u banku i plaćao pogubne kamate, poput prosjaka čekao sa šeširom u ruci, dok su oni njuškali oko tebe, gurali svoje nosove čak u tvoj šupak kako bi bili sigurni da ćeš im moći vratiti novac." Don zastane, glas mu postane još stroži.

"Ali da si došao k meni, moja bi novčarka bila tvoja. Da si došao k meni tražiti pravdu, to smeće koje je uništilo tvoju kćer danas bi ronilo

gorke suze. Da je nekim nesretnim slučajem pošten čovjek poput tebe stekao neprijatelje, oni bi postali i moji neprijatelji." Don podigne ruku upirući prstom u Bonaseru. "I tada bi te se, vjeruj mi, plašili."

Bonasera pogne glavu i stisnuta grla šapne: "Pristajem. Budite mi prijatelj."

Don Corleone mu spusti ruku na rame. "Dobro," reče, "dobit ćeš svoju pravdu. Jednoga dana, a taj dan možda nikad ne dođe, ja ću zauzvrat od tebe zatražiti uslugu. Do toga dana, smatraj ovu pravdu darom moje žene, kume tvoje kćeri."

Kad su se za zahvalnim pogrebnikom zatvorila vrata, don Corleone se okrene Hagenu i reče: "Daj Clemenzi neka to sredi. Reci mu neka se potruži da to učine pouzdani ljudi koji neće pretjerati kad osjete krv. Na koncu konca, mi nismo ubojice, bez obzira na to što u svojoj blesavoj glavi umišlja taj komornik leševa." Primijetio je kako njegov prvorodeni kroz prozor gleda zabavu. Sve je beznadno, pomisli don Corleone. Ako Santino odbija da ga se podučiti, on nikad neće moći preuzeti obiteljski posao, nikad neće moći postati don. Don će morati pronaći nekoga drugog. I to uskoro. Napokon, ni on nije besmrtni.

Iz vrta dopru veseli povici i trgnu svu trojicu muškaraca. Sonny Corleone priđe prozoru. Radi onoga stoje ugledao brzo pođe prema vratima s oduševljenim osmijehom na licu. "To je Johnny, došao je na vjenčanje. Što sam ti rekao?" Hagen priđe prozoru. "To je doista vaše kumče", reče don Corleoneu. "Da ga dovedem ovamo?"

"Ne", reče Don. "Pusti da ljudi uživaju u njemu. Neka dođe k meni kad bude spreman." Nasmiješi se Hagenu. "Vidiš? On je dobro kumče."

Hagen osjeti ubod ljubomore. Suho reče: "Prošle su dvije godine. Sigurno je opet upao u nevolju i potrebna mu je vaša pomoć."

"Pa kome da se obrati nego svojem kumu?" upita don Corleone.

Connie Corleone je prva ugledala Johnnyja Fontanea kako ulazi u vrt. Zaboravi na dostojanstvo mladenke i vikne, "Johneee", pa mu potrči u zagrljaj. On je čvrsto zagrlji i poljubi u usta ne ispuštajući je iz zagrljaja dok su ostali prilazili da ga pozdrave. To su sve bili njegovi stari prijatelji, ljudi s kojima je odrastao na West Sideu. Connie ga zatim povuče prema svojem novopečenome mužu. Johnny, zabavljajući se, primijeti kako plavokosi mladić izgleda pomalo kiselo, jer više nije zvijezda dana. Upotrijebi sav svoj šarm, rukuje se s mladoženjom i nazdravi mu čašom vina.

Poznati glas zazove ga s podija za svirače. "Kako bi bilo da nam otpjevaš nešto, Johnny?" On podigne pogled i ugleda Nina Valentija kako mu se odozgo smijulji. Johnny Fontane skoči na podij i zagrlji Nina. Nekad su bili nerazdvojni, zajedno su pjevali i izlazili s djevojkama, sve dok Johnny nije počeo stjecati slavu i pjevati na radiju. Nakon odlaska u Hollywood radi snimanja filmova, Johnny je nekoliko puta nazvao Nina samo da ga čuje, te mu obećao da će mu naći gazu u klubu. Ali nikad to nije učinio. Sad kad je ugledao Nina, njegov veseli, posprdni, pijani osmijeh, osjeti staru naklonost prema njemu.

Nino stane prebirati po mandolini. Johnny Fontane stavi ruku na njegovo rame. "Ovo je za mladenku", reče i udarajući nogom u ritmu počne pjevati nepristojnu sicilijansku ljubavnu pjesmu. Dok je pjevao Nino je tijelom radio sugestivne pokrete. Mladenka se ponosno zacrvnjela, dok je mnoštvo gostiju s odobravanjem vriskalo. Uskoro su svi lupali nogama i izvikivali vragolasti dvosmisleni refren kojim se završavala svaka kitica. Na kraju nisu htjeli prestati pljeskati sve dok Johnny nije pročistio grlo, kako bi zapjevao još jednu pjesmu.

Svi su se ponosili njime. On je bio njihov, postao je poznati pjevač, filmska zvijezda, spavao je s najpoželjnijim ženama svijeta. Pa ipak, pokazao je dolično poštovanje prema svojem kumu, proputovao je pet tisuća kilometara kako bi prisustvovao ovome vjenčanju. Još uvijek je volio stare prijatelje poput Nina Valentija. Mnogi od prisutnih sjećali su se Johnnyja i Nina dok su još kao djeca zajedno pjevali, kada nitko nije ni sanjao da će Johnny Fontane jednoga dana držati na dlanu srca pedeset milijuna žena.

Johnny Fontane pruži ruke i podigne mladenku na podij tako da je Connie stajala između njega i Nina. Obojica su čučnuli okrenuti jedan prema drugome. Nino je prebirao po mandolini kako bi izvukao nekoliko oštih akorda. Bila je to njihova stara točka, lažna borba i udvaranje; koristili su glasove umjesto mačeva, natpjevali su se u pripjevu. Veoma obzirno Johnny je dopustio Ninu da ga nadglasa, dopustio da Nino preuzme mladenku iz njegovih ruku, dopustio da Nino uleti u posljednju pobjedničku kiticu, dok se Johnnyjev glas stišavao. Kad su se na kraju njih troje zagrlili, svi su svatovi divlje zapljeskali. Molili su još jednu pjesmu.

Samo je don Corleone, dok je stajao u vrtu pred vratima svoje radne sobe, osjećao kako nešto nije u redu. Vedro, svojim otvorenim dobroćudnim humorom, pazeći da ne uvrijedi goste vikne: "Moje je kumče prešlo pet tisuća kilometara kako bi nam izrazio poštovanje, a nitko se nije

sjetio da mu ovlaži grlo?" Istog časa desetak punih čaša bijahu pružene u smjeru Johnnija Fontanea. On otpi iz svake i požuri zagrliti svojega kuma. Dok je to činio šapne nešto na uho starijemu muškarcu. Don Corleone ga povede u kuću.

Kad je Johnny ušao u prostoriju Tom Hagen mu pruži ruku. Johnny je stisne i upita: "Kako si, Tome?" ali bez uobičajena šarma koji se izražavao u istinskoj toplini prema ljudima. Hagen je bio malo povrijeđen tom hladnoćom, ali je odbaci kao nevažnu. Bio je to jedan od nedostataka položaja Donove desne ruke, čovjeka koji za njega obavlja neugodne zadatke.

Johnny Fontane reče Donu: "Kad sam dobio pozivnicu za vjenčanje rekoh samome sebi - Moj kum se više na mene ne ljuti. Zvao sam te pet puta nakon mogega razvoda i Tom mi je uvijek govorio da si vani ili zaposlen, pa sam znao da se ljutiš."

Don Corleone je punio čaše žutom stregom. "Sve je to zaboravljeno. Tako. Mogu li ipak nešto učiniti za tebe? Ili si previše poznat, previše bogat pa ti ja više ne mogu pomoći?"

Johnny ispije žutu, vatrenu tekućinu i pruži čašu kako bi je opet napunili. Nastojao je zvučati bezbrižno. "Nisam bogat, kume. Klizim prema dnu. Bio si u pravu. Nikad nisam trebao ostaviti ženu i djecu radi one kuje kojom sam se oženio. Ne krivim te što si se ljutio na mene."

Don slegne ramenima. "Brinuo sam se za tebe, ti si moje kumče, to je sve."

Johnny je nemirno hodao amo-tamo. "Bio sam lud za tom kućkom. Najveća zvijezda u Hollywoodu. Izgleda poput anđela. Znaš li što radi nakon snimanja? Ako je šminker dobro našminka dopusti mu da je opali. Ako snimatelj učini da izgleda posebno dobro, povede ga u svoju garderobu i poševi. I tako sa svakim. Koristi svoje tijelo kao što ja za napojnicu koristim sitniš iz svojega džepa. Kurva stvorena za đavla."

Don Corleone mu upadne u riječ. "Kako je tvoja obitelj?"

Johnny uzdahne. "Pobrinuo sam se za njih. Nakon razvoda dao sam Ginny i djeci više negoli je sud odredio. Posjećujem ih jedanput tjedno. Nedostaju mi. Ponekad mi se čini da gubim razum." Uzme još jedno piće. "Sad mi se druga žena smije. Ne shvaća zašto sam ljubomorani. Naziva me staromodnim Digićem, ruga se mojemu pjevanju. Prije odlaska dobro sam je istukao, ali ne po licu jer snima film. Poput klinca sam je udario u trbuh, udario sam je po rukama i nogama, dok mi

se ona smijala." Zapalio je cigaretu. "I tako, kume, u ovome mi se trenutku čini da nije vrijedno živjeti."

Don Corleone jednostavno reče: "To su problemi u kojima ti ne mogu pomoći." Nakon stanke upita: "Što je s tvojim glasom?"

Sav samouvjereni šarm, sva samoironija nestane s lica Johnnyja Fontanea. Gotovo slomljeno reče: "Kume, više ne mogu pjevati. Nešto se dogodilo s mojim grlom, liječnici ne znaju što." Hagen i Don iznenađeno ga pogledaju. Johnny je prije uvijek bio tako čvrst. Fontane nastavi. "Moja dva filma zaradila su gomilu novca. Bio sam velika zvijezda, a sad me hoće izbaciti. Šef studija oduvijek me je mrzio iz dna duše i sad mi vraća milo za drago."

Don Corleone stane pred svoje kumče i mrko upita: "Zašto te taj čovjek ne voli?"

"Običavao sam pjevati neke pjesme za liberalne organizacije, znaš, sve ono što se ni tebi nije sviđalo da radim. Pa, nije se sviđalo ni Jacku Woltzu. Nazvao me komunistom, ali nije uspio nikoga u to uvjeriti. Zatim sam mu oteo djevojku koju je čuvao za sebe. Bio je to samo spoj za jednu noć, ona je ta koja me salijetala. Što sam k vragu mogao? Zatim me moja druga žena, kurva, izbacila iz kuće. Ginny i djeca me ne žele primiti osim ako ne dopužem na koljenima. Više ne mogu pjevati. Kume, što da k vragu, radim?"

Lice don Corleonea postane hladno, bez trunke suosjećanja. Prezrivo reče: "Možeš početi tako što ćeš se ponašati poput muškarca." Iznenada mu bijes izobliča lice. Vikne: "POPUT MUŠKARCA!" Nagne se preko stola i zgrabi Johnnyja Fontanea za kosu gestom koja je bila i surova i puna ljubavi. "Tako mi Krista na nebu, je li moguće da si proveo toliko vremena u mojoj blizini i ispao ovakav? Holivudski finocchio⁵, cmizdriš i moliš milost. Poput žene plačeš - Što da radim? Oh, što da radim?"

⁵ Finocchio, tal. koromač, biljka, u prenesenom smislu nešto što nema vrijednosti, pišljivi bob, bezvrijednik.

Donova imitacija bila je tako fantastična, tako neočekivana, da su Hagen i Johnny zapanjeno prasnuli u smijeh. Don Corleone je bio zadovoljan. Trenutak je razmišljao koliko zapravo voli to kumče. Kako bi njegova tri sina odgovorili na ovako strogi ukor? Santino bi se tjeđnima durio i loše ponašao. Fredo bi se prestrašen povukao u sebe. Michael bi

mu se samo hladno nasmiješio, izišao iz kuće i ne bi ga vidjeli mjesecima. Ali Johnny, ah, kakav je to fini momak. Već se smijao, prikupljao snagu, znajući što zapravo leži na duši njegova kuma.

Don Corleone nastavi. "Uzeo si ženu svojega šefa, čovjeka moćnijeg od sebe, a onda se žališ što ti ne želi pomoći. Kakva glupost. Napustio si obitelj, ostavio djecu bez oca, kako bi oženio kurvu pa cmizdiš jer te ne dočekuju raširenih ruku. Kurvu ne udaraš u lice jer snima film pa se čudiš što ti se smije. Živio si poput budale i na kraju si ispao budala."

Don Corleone zastane pa strpljivo upita: "Jesi li ovaj put spreman prihvatiti moj savjet?"

Johnny Fontane slegne ramenima. "Ne mogu se ponovno oženiti s Ginny, ne mogu biti onakav kakvim me ona želi. Moram kockati, moram piti, moram izlaziti s dečkima. Prekrasni komadi trče za mnom, a ja im nikad nisam mogao odoljeti. Osjećao sam se poput hulje u odnosu prema Ginny. Kriste, ne mogu opet prolaziti kroz sva ta sranja."

Don je rijetko pokazivao razdražljivost. "Nisam ti rekao da se ponovno oženiš. Čini što hoćeš. Dobro je što želiš biti otac svojoj djeci. Muškarac koji nije otac svojoj djeci nikad ne može biti pravi muškarac. Ali zato moraš napraviti sve da te njihova majka prihvati. Tko kaže da ih ne možeš vidati svaki dan? Tko kaže da ne možeš živjeti u istoj kući s njima? Tko kaže da ne možeš živjeti svoj život onako kako ti želiš?"

Johnny Fontane se nasmije. "Kume, nisu sve žene poput nekadašnjih talijanskih supruga. Ginny to neće trpjeti."

Don se opet stane rugati. "Zato što si se ponašao poput finocchia. Dao si joj više negoli je sud odredio. Onu drugu nisi udarao u lice jer je snimala film. Dopuštaš ženama da upravljaju tobom, a one za to nisu sposobne premda će zasigurno biti svetice na nebu, a mi muškarci ćemo gorjeti u paklu. Uostalom, promatrao sam te svih ovih godina." Donovan glas postane iskren. "Bio si dobro kumče, ukazivao si mi dužno poštovanje. Ali, stoje s tvojim starim prijateljima? Jedne godine se družiš s ovim, druge s onim. Onome mladom Talijanu koji je bio tako komičan na filmu, krenulo je naopako, a ti si se prestao družiti s njime jer si bio popularniji od njega. A što je s tvojim starim prijateljem s kojim si išao u školu, s kojim si pjevao? Ninom. Iz razočaranja previše pije, ali se nikad ne žali. Naporno radi, vozi kamione sa šljunkom, a vikendom pjeva za nekoliko dolara. Nikad nije rekao ni riječi protiv tebe. Nisi li mu mogao malo pomoći? Zašto ne? On lijepo pjeva."

"Kume, on jednostavno nije dovoljno talentiran. Dobar je, ali nije prva liga", strpljivo objasni Johnny Fontane.

Don Corleone gotovo sasvim zatvori oči pa reče: "Znaš, ni ti, kumče, nisi dovoljno talentiran. Želiš li da ti nađem posao da voziš kamion sa šljunkom poput Nina?" Kada Johnny nije odgovorio Don nastavi. "Prijateljstvo je sve. Prijateljstvo znači više od talenta. Više od države. Ono je gotovo jednako obitelji. Nikad to ne zaboravi. Da si izgradio zid prijateljstava ne bi me morao tražiti pomoć. Reci mi, zašto ne možeš pjevati? U vrtu si dobro pjevao. Gotovo dobro kao i Nino."

Hagen i Johnny se nasmiju na to blago podbadaње. Sad je na Johnnyju bio red da bude snishodljivo strpljiv. "Glas mi je slab. Otpjevam jednu-dvije pjesme pa onda ne mogu pjevati satima ili danima. Ne mogu izdržati probe ni ponovljena snimanja. Glas mi je slab, ima neku bolest."

"Znači imaš probleme sa ženama i glas ti je bolestan. Sad mi ispričaj kakve probleme imaš s tim holivudskim pezzonovanteom⁶ koji ti ne daje raditi." Don je prešao na posao.

"On je moćniji od tvojih pezzonovantea", reče Johnny. "On je vlasnik studija. Predsjednikov savjetnik za pitanja ratne filmske propagande. Prije mjesec dana je kupio prava na snimanje filma po najpoznatijoj knjizi godine. Bestseleru. Glavni junak je tip upravo poput mene. Ne bih morao ni glumiti, samo biti ono što jesam. Ne bih morao ni pjevati. Možda bih čak dobio nagradu Akademije. Svi znaju kako je uloga savršena za mene i da bih opet postao velik. Kao filmski glumac. Ali ono kopile Jack Woltz me želi isplatiti i ne želi mi dati ulogu. Ponudio sam da ću glumiti badava, za minimalni honorar, ali on je ipak odbio. Poručio mi je da će možda razmisliti o tome, ako ga u kantini studija pred svima poljubim u guzicu."

Don Corleone je odmahnuo rukom na taj emotivni ispad. Razumni ljudi uvijek mogu riješiti probleme u poslu. Potapše kumče po ramenu. "Ti si obeshrabren. Nikoga nije briga za tebe, tako barem misliš. Dosta si izgubio na težini. Puno piješ, zar ne? Ne spavaš i piješ tablete?" Don s neodobravanjem odmahne glavom.

"Želim da me poslušáš", reče Don. "Želim da ostaneš u mojoj kući mjesec dana. Želim da dobro jedeš, odmoriš se i naspavaš. Želim da budeš sa mnom, jer uživam u tvome društvu pa možda od svojega kuma naučiš nešto o životu što ti može pomoći u znamenitome Hollywoodu. Ali nema pjevanja, pića i žena. Kad prođe mjesec dana možeš se vratiti u

Hollywood, a taj pezzonovante⁶, taj tip kalibra.90 dat će ti željeni posao. Dogovoreno?"

6 Pezzonovante, tal., teški kalibar.

Johnny nije mogao vjerovati da Don ima toliku moć. Ali njegov kum nikada nije davao prazna obećanja. "Taj tip je osobni prijatelj J. Edgara Hoovera", Johnny će. "S njime čak ne smiješ razgovarati povišenim tonom."

"On je poslovni čovjek", reče Don spokojno. "Dat ću mu ponudu koju neće moći odbiti."

"Prekasno je", reče Johnny. "Svi su ugovori potpisani, snimanje počinje za tjedan dana. To je potpuno nemoguće."

"Vrati se na zabavu", reče don Corleone. "Prijatelji te čekaju. Sve prepusti meni." Izgurao je Johnnyja Fontanea iz prostorije.

Hagen sjedne za stol i stane nešto bilježiti. Don duboko uzdahne i upita: "Ima li još štogod?"

"Više ne možemo odgađati Sollozza. Idući tjedan morat ćete se sastati s njime." Hagen je držao penkalu nad kalendarom.

Don slegne ramenima. "Sad kad je vjenčanje obavljeno, kad god zehs.

Taj odgovor rekao je Hagenu dvije stvari. Najvažnija, da će odgovor Virgilu Sollozzu biti NE. Drugo, budući da je don Corleone očekivao kako će njegovo NE izazvati nevolje nije želio dati odgovor prije kćerina vjenčanja.

"Trebam li naložiti Clemenzi da pošalje nekoliko ljudi da stalno čuvaju kuću?" oprezno upita Hagen.

"Zašto?" nestrpljivo će Don. "Nisam odgovorio prije vjenčanja, jer nad tako važnim danom ne smije biti ni oblačka, čak ni u daljini. Također, želio sam unaprijed znati o čemu želi razgovarati. Sad znamo. Njegov prijedlog je infamia, sramotan."

"Znači, odbit ćete?" upita Hagen. Kad je Don kimnuo Hagen reče: "Mislim da bismo o tome svi trebali raspraviti prije negoli mu odgovorite."

Don se nasmije. "Misliš? Dobro, raspravit ćemo to kad se vratiš iz Kalifornije. Želim da sutra odletiš onamo i Johnnyju središ taj posao. Nađi se s tim filmskim pezzonovanteom. Reci Sollozzu da ćemo se sastati kad se ti vratiš iz Kalifornije. Ima li još nešto?"

"Zvali su iz bolnice", ozbiljno će Hagen. "Consigliere Abbandando umire, neće dočekati jutro. Njegovoj je obitelji rečeno neka dođu i čekaju."

Hagen je zauzimao consigliereovo mjesto posljednjih godinu dana, sve otkako je rak prikovao Genca Abbandanda za bolesničku postelju. Sad je od don Corleonea želio čuti kako je dobio taj položaj zastalno, iako mu mnogo toga nije išlo u prilog. Tako visoki položaj tradicionalno su dobivali muškarci koji potječu od oba talijanska roditelja. Već je bilo problema radi njegova privremenog obavljanja te dužnosti. Također, bio je premlad, imao je tek trideset i pet godina, navodno nije bio dovoljno star kako bi stekao iskustvo i prepredenost potrebne uspješnome consigliereu.

Ali Don ga nije ničim ohrabrio već upita: "Kad moja kći odlazi sa svojim mužem?"

Hagen pogleda na sat. "Za nekoliko će minuta razrezati svadbenu tortu, znači nekih pola sata nakon toga." To ga podsjeti. "Vaš zet. Hoćemo li mu dati neki važan posao unutar Obitelji?"

Iznenadi ga žestina Donova odgovora. "Nikad." Don lupi dlanom o stol. "Nikad. Daj mu nešto da može zarađivati za život, za pristojan život. Ali nikad ga ne puštaj u posao Obitelji. Reci to ostalima - Sonnyju, Fredu, Clemenzi."

Don zastane. "Reci mojim sinovima, svoj trojici, da će poći sa mnom u bolnicu posjetiti jasnoga Genca. Želim da mu iskažu posljednju počast. Reci Freddieju neka uzme veliki automobil i pitaj Johnnyja želi li poći s nama, time bi meni učinio posebnu uslugu." Primijetio je kako ga Hagen upitno gleda. "Želim da još večeras odeš u Kaliforniju. Nećeš imati vremena posjetiti Genca, ali nemoj otići prije negoli se ja vratim iz bolnice i razgovaram s tobom. Jesi li razumio?"

"Jesam", Hagen potvrdi. "Kada da Fredo pripremi auto?" "Čim gosti odu", reče don Corleone. "Genco će me pričekati."

"Zvao je senator", reče Hagen. "Ispričava se što nije osobno došao, ali zna da ćete razumjeti. Vjerojatno je mislio na onu dvojicu iz FBI-a s druge strane ulice koji zapisuju registarske tablice. Ali poslao je svoj dar po posebnom kuriru."

Don kimne. Nije smatrao potrebnim spomenuti da je on sam upozorio senatora neka ne dolazi. "Je li poslao lijep dar?"

Hagenovo lice odavalo je impresionirano odobravanje, izraz začuđujuće talijanski na njegovu njemačko-irskom licu. "Starinsko srebro, veoma vrijedno. Djeca ga mogu prodati za najmanje tisuću dolara."

Senator je izdvojio dosta vremena kako bi nabavio pravu stvar. Takvim je ljudima to puno važnije od same vrijednosti dara."

Don Corleone nije skrivao zadovoljstvo što mu je tako važan čovjek kao stoje senator iskazao toliko poštovanja. Senator je, poput Luce Brasija, bio jedna od velikih stijena Donove moćne organizacije, i on je ovim darom ponovno prisegnuo na odanost.

Kad se Johnny Fontane pojavio u vrtu, Kay Adams ga je odmah prepoznala. Bila je istinski iznenađena. "Nikad mi nisi rekao da tvoja obitelj poznaje Johnnija Fontanea", reče. "Sad sam sigurna da ću se udati za tebe."

"Želiš li ga upoznati?" upita Michael.

"Ne sad", odgovori Kay. Uzdahne. "Bila sam zaljubljena u njega tri godine. Dolazila sam u New York uvijek kad je pjevao u Capitolu i vrištala do besvijesti. Bio je divan."

"Kasnije ću te upoznati s njime", reče Michael.

Kad je Johnny prestao pjevati i nestao u kući s don Corleoneom, Kay vragolasto prišapne Michaelu: "Nemoj mi reći kako velika filmska zvijezda poput Johnnija Fontanea mora tražiti uslugu od tvojega oca?"

"On je njegovo kumče", odgovori Michael. "I da nije mojega oca možda danas ne bi bio velika filmska zvijezda."

Kay Adams se oduševljeno nasmije. "Čini se kako je i to još jedna odlična priča."

Michael odmahne glavom. "Koju ti ne mogu ispričati", reče. "Imaj povjerenje u mene", reče ona.

Ispričao joj je. Ispričao ju je ozbiljno. Ispričao ju je bez ponosa. Ispričao ju je bez ikakvih objašnjenja, osim kako je prije osam godina njegov otac bio mnogo nagliji, a budući da se radilo o njegovu kumčetu, Don je smatrao kako se radi i o njegovoj osobnoj časti.

Priča nije bila duga. Prije osam godina Johnny Fontane je postigao fantastičan uspjeh pjevajući s popularnim plesnim orkestrom. Postao je vrhunskom radioatrakcijom. Nažalost, vođa orkestra, poznata ličnost u šoubiznisu po imenu Les Halley, vezao je Johnnija petogodišnjim ekskluzivnim ugovorom. To je bila uobičajena praksa. Les Halley je mogao posuđivati Johnnija drugima i zadržati većinu novca.

Don Corleone se osobno uključio u pregovore. Ponudio je Lesu Halleyju dvadeset tisuća dolara da oslobodi Johnnija tog ekskluzivnog ugovora. Halley je ponudio da će uzimati samo pedeset posto Johnnyjeve zarade. Don Corleonea je to zabavljalo. Spustio je ponudu s dvadeset na

deset tisuća dolara. Vođa orkestra, očigledno neupućen u stvari koje se nisu ticale njegova dragog šoubiznisa, uopće nije shvatio značenje manje ponude. Odbio je.

Idućega je dana don Corleone osobno pošao vođi orkestra. Sa sobom je poveo svoja dva najbolja prijatelja, Genca Abbandanda, njegova consiglierea i Lucu Brasija. Bez nazočnosti drugih svjedoka, don Corleone je uvjerio Lesa Hallevja da potpiše dokument kojime se odriče svih prava na usluge Johnnyja Fontanea, nakon primitka ovjerena čeka na iznos od deset tisuća dolara. Don Corleone je to postigao prislonivši pištolj na čelo vođe orkestra, najozbiljnije ga uvjerivši kako će se točno za jednu minutu na dokumentu naći ili njegov potpis ili njegov mozak. Les Hallev je potpisao. Don Corleone je spremio pištolj u džep i predao mu ovjereni ček.

Ostalo je poznato. Johnny Fontane je postao najveća pjevačka senzacija u zemlji. Snimio je nekoliko holivudskih mjuzikla koji su zaradili bogatstvo njegovu studiju. Od prodaje ploča zaradio je milijune dolara. Zatim se razveo od svoje supruge, mladenačke ljubavi s kojom je bio još od djetinjstva i ostavio dvoje djece, kako bi se oženio najglamuroznijom plavušom na filmu. Uskoro je shvatio da je ona kurva. Pio je, kockao, jurio za drugim ženama. Ostao je bez glasa. Ploče su mu se prestale prodavati. Studio mu nije obnovio ugovor. Stoga je sada ponovno došao svom kumu.

Kay zamišljeno reče: "Jesi li siguran da nisi ljubomorani na oca? Sve što si mi ispričao o njemu pokazuje kako pomaže drugima. Sigurno ima dobro srce." Ona se kiselo nasmije. "Naravno, njegove metode nisu baš u skladu s ustavom."

Michael uzdahne. "Pretpostavljam da se takvim doima, ali dopusti da ti nešto objasnim. Znaš kako istraživači Arktika za sobom ostavljaju zalihe hrane na putu za Sjeverni pol? Za slučaj da im jednoga dana zatrebaju? Takve su usluge mogega oca. Jednoga dana zakucat će na vrata svih tih ljudi i bolje po njih da mu ih otvore."

Bio je već gotovo suton kad je torta uz uzvike divljenja iznesena te pojedena. Za tu ju je prigodu ispekao sam Nazorine, umješno je ukrasivši kremastim školjkama tako nevjerojatno ukusnima, da ih je mladenka lakomo trgala s torte prije negoli je odlepršala na medeni mjesec sa svojim plavokosim mladoženjom. Donje pristojno ubrzao odlazak gostiju, primijetivši usput da na vidiku nije bilo crne limuzine s tipovima iz FBI-a.

Napokon, jedini automobil koji je ostao na prilazu bio je dugački crni Cadillac, s Freddiejem za upravljačem. Don brzo i okretno za svoje

godine i masu tijela sjedne na prednje sjedište. Sonny, Michael i Johnny Fontane sjeli su straga. "Tvoja djevojka, hoće li moći sama natrag u grad?" upita don Corleone svojega sina Michaela.

Michael kimne. "Tom je rekao kako će se on za to pobrinuti." Don Corleone kimne s odobravanjem. Hagen je doista bio učinkovit.

Zbog racioniranog snabdijevanja benzinom, na Belt Parkway do Manhattana je bio slab promet. Za manje od sat vremena Cadillac je skrenuo u ulicu u kojoj se nalazila Francuska bolnica. Za vrijeme vožnje don Corleone upita najmlađega sina je li mu dobro na koledžu. Michael kimne. Zatim Sonny sa stražnjega sjedišta upita oca: "Johnny mi kaže kako ćeš mu pomoći s onim poslom u Hollywoodu. Želiš li da ja odem onamo i to sredim?"

"Tom večeras putuje", odgovori don Corleone odsječno. "Pomoć mu neće biti potrebna, to je jednostavan posao."

Sonny Corleone se stane smijati. "Johnny misli da ti to ne možeš srediti, zato sam pomislio da možda želiš da ja odem onamo."

Don Corleone okrene glavu. "Zašto sumnjaš u mene?" upita Johnnyja Fontanea. "Zar tvoj kum nije uvijek ispunio sva svoja obećanja? Zar sam ikad davao lažna obećanja?"

Johnny se nervozno ispriča. "Kume, čovjek koji upravlja tim poslom je pravipezzonovante. Ne možeš ga smekšati, čak ni novcem. Ima jake veze i mrzi me. Doista ne znam kako ćeš to izvesti."

Dona je to zabavljalo pa srdačno odgovori. "Kažem ti, dobit ćeš ono što želiš." Lagano gurne Michaela laktom. "Nećemo razočarati moje kumče, zar ne, Michael?"

Michael odmahne glavom, jer ni u jednom trenutku nije posumnjao u svojega oca.

Dok su išli prema ulazu u bolnicu don Corleone zastane, uhvati Michaela za ruku, tako da su ostali odmakli naprijed. "Kad završiš koledž dođi porazgovarati sa mnom", reče Don. "Imam neke planove koji će ti se svidjeti."

Michael ne reče ništa. Don Corleone razdraženo progundā. "Znam kakav si. Neću od tebe tražiti da radiš ono što ne odobravaš. Ovo je nešto posebno. Zasad idi svojim putem, naposljetku, ti si odrastao muškarac. Ali, kao što bi sin i trebao, dođi k meni kad završiš školovanje."

Obitelj Genca Abbandanda, supruga i tri kćeri odjevene u crno, zbile su se poput tustih vrana na bolničkome hodniku popločanom bijelim pločicama. Kad su ugledale don Corleonea kako izlazi iz dizala zalepršale

su s bijelih pločica, nagoni nagrnule prema njemu, tražeći zaštitu. Majka je izgledala carski krupna u crnini, kćeri debelo i neugledno. Gospođa Abbando, neutješno plačući i kukajući usnama dotakne obraz don Corleonea. "Pa vi ste pravi svetac kad ste došli ovamo na dan vjenčanja svoje kćeri."

Don Corleone samo odmahne na tu zahvalu. "Zar ne dugujem poštovanje takvome prijatelju, prijatelju koji je dvadeset godina bio moja desna ruka?" Odmah je shvatio da skorašnja udovica nije svjesna kako će njezin muž te noći umrijeti. Genco Abbando je ležao u toj bolnici gotovo godinu dana umirući od raka, pa je njegova žena stala gledati na njegovu neizlječivu bolest gotovo kao na uobičajeni dio života. Večeras je bila tek još jedna kriza. Nastavila je brbljati. "Hodite unutra vidjeti mojega jadnog muža", reče. "Pitao je za vas. Jadni čovjek, htio je doći na vjenčanje, iskazati vam poštovanje, ali liječnik mu nije dopustio. Genco je rekao da ćete ga doći posjetiti na ovaj veliki dan, ali ja nisam vjerovala da je to moguće. Ah, vi muškarci bolje razumijete prijateljstvo od nas žena. Uđite k njemu, to će ga razveseliti."

Medicinska sestra i liječnik su izišli iz privatne sobe Genca Abbando. Liječnik je bio mladić ozbiljna lica s držanjem čovjeka rođenim da zapovijeda, drugim riječima, držanjem onoga koji je neizmerno bogat od rođenja. Jedna od kćeri bojažljivo upita: "Doktore Kennedy, smijemo li ga sad vidjeti?"

Doktor Kennedy nestrpljivo preleti pogledom preko oveće grupe. Zar ti ljudi ne shvaćaju da tamo umire čovjek, i to u najvećim mukama? Bilo bi puno bolje kad bi ga svi pustili da umre u miru.

"Samo najbliža rodbina, molim", reče svojim iznimno uljudnim tonom. Iznenadio se kad su se žena i kćeri okrenule prema niskom, krupnom muškarcu odjevenom u smoking koji mu nije baš najbolje pristajao, kao da žele čuti njegovu odluku.

Krupni muškarac progovori. U njegovu se glasu čuo tek neznan talijanski naglasak. "Dragi moj doktore", reče don Corleone. "Je li istina da on umire?"

"Jest", reče doktor Kennedy.

"Tada je vaš posao ovdje završen", reče don Corleone. "Mi preuzimamo breme da učinimo ugodnima njegove posljednje trenutke. Mi ćemo mu zaklopiti oči. Mi ćemo ga pokopati i plakati na njegovu ukopu, a zatim ćemo se brinuti za njegovu ženu i kćeri." Neuvijena istina natjera gospođu Abbando da shvati i ona stane plakati.

Doktor Kennedy slegne ramenima. Te je seljake nemoguće urazumiti. Istovremeno je shvaćao sirovu istinu čovjekovih riječi. Njegova je uloga završena. Uljudno nastavi: "Molim vas, pričekajte da vas sestra pusti u sobu, ima još nekih stvari što ih mora obaviti oko pacijenta." Udaljio se niz hodnik dok su mu krajevi bijele kute lepršali.

Sestra se vratila u sobu, a oni nastave čekati. Napokon je izišla pridržavajući vrata kako bi oni ušli. Šapne: "U deliriju je od bolova i vrućice, pazite da se ne uzbuđuje. Možete ostati svega nekoliko minuta, svi osim supruge." Sestra prepoznaje Johnnyja Fontanea kad je prošao pokraj nje i oči joj se rašire. On joj uzvratilaganim osmijehom odobravanja, a ona ga pogleda s otvorenim pozivom u očima. On je odloži u sjećanje za budućnost, zatim krene za ostalima u bolesnikovu sobu.

Genco Abbando vodio je dugu utrku sa smrću, ali je sad pobijeđen iscrpljeno ležao na uzdignutoj postelji. Toliko je propao daje izgledao poput kostura, dok mu se nekad živa, gusta crna kosa pretvorila u jadne, tanke pramenove. Don Corleone veselo reče: "Genco, dragi prijatelju, doveo sam sinove kako bi ti izrazili svoje poštovanje i, gle, Johnnyja čak iz Hollywooda."

Umirući čovjek zahvalno podigne grozničave oči prema Donu. Dopustio je da mladići stisnu svojim jakim rukama njegovu koščatu šaku. Žena i kćeri su se postrojile oko postelje, ljubile ga u obraz i držale za drugu ruku.

Don stisne ruku svojega starog prijatelja. Utješno mu reče: "Hajde, daj što prije ozdravi pa ćemo zajedno na put u Italiju, u naše staro selo. Boćat ćemo ispred vinskog dućana kao što su nekad naši očevi."

Umirući čovjek odmahne glavom. Pokaže mladićima i svojoj obitelji neka se udalje od postelje; koščatom pandžom čvrsto zgrabi Dona. Pokuša govoriti. Don pogne glavu i sjedne na stolac pokraj postelje. Genco Abbando brbljao je o njihovu djetinjstvu. Odjednom njegove kao ugljen crne oči poprime prepreden izraz. Stane šaptati. Don se nagne bliže. Ostali u prostoriji bili su zapanjeni kad su vidjeli kako don Corleoneu niz lice cure suze, dok je odmahivao glavom. Drhtavi glas postane glasniji, ispunjavajući prostoriju. Izmučen, s nadljudskim naporom Abbando podigne glavu s jastuka, obnevidio uperi koščati kažiprst u Dona. "Kume, kume", zazva slijepo. "Spasi me od smrti, molim te. Meso mi se topi s kostiju i osjećam kako mi crvi izjedaju mozak. Kume, izliječi me, ti imaš tu moć, osuši suze s očiju moje jadne žene. U Corleoneu smo se zajedno

igrali kao djeca, pa zar ćeš me sad pustiti da umrem dok se zbog svojih grijeha bojim pakla."

Don je šutio. "Danas je dan vjenčanja tvoje kćeri, ne možeš me odbiti", reče Abbando.

Don progovori tiho, ozbiljno, kako bi prodro kroz bogohulni delirij. "Stari prijatelju", reče. "Ja nemam takve moći. Kad bih imao bio bih milosrdniji od Boga, vjeruj mi. Ali ne boj se smrti i ne boj se pakla. Naručit ću za tvoju dušu misu svake večeri i svakoga jutra. Tvoja žena i djeca molit će za tebe. Ta, kako te Bog može kazniti pored tolikih molbi za milošću."

Koščato lice poprimi besraman, lukav izraz. Abbando prepredeno reče: "Znači, već je sređeno?"

Don odgovori hladno, bez nježnosti. "Bogohuliš. Pomiri se sa sudbinom."

Abbando padne natrag na jastuk. Njegove oči izgube divlji sjaj nade. Sestra se vratila u prostoriju i stala ih tjerati van. Don ustane, ali Abbando ispruži prema njemu ruku. "Kume," reče, "ostani ovdje sa mnom i pomoz mi da dočekam smrt. Možda se prestraši kad te ugleda pokraj mene, pa me ostavi na miru. Ili se možda ti možeš založiti za mene dobrom riječju, povući nekoliko veza?" Umirući čovjek namigne, kao da se šali s Donom, sad već ne tako ozbiljan. "Napokon, vi ste krvna braća." Tada, plašeći se da je možda uvrijedio Dona, zgrabi njegovu ruku. "Ostani sa mnom, dopusti da te držim za ruku. Mi ćemo nadmudriti tu kučku, kao što smo nadmudrili i ostale. Kume, nemoj me izdati."

Don pokaže ostalima neka iziđu iz sobe. Oni ga poslušaju. Svojim širokim šakama on primi osušenu pandžu Genca Abbando. Nježno ga hrabreći stane tješiti svojega prijatelja, dok su zajedno čekali smrt, kao daje on doista mogao oteti život Genca Abbando iz zagrljaja tog najpodmuklijeg i najgoreg izdajice ljudi.

Dan vjenčanja je dobro završio po Connie Corleone. Carlo Rizzi je ispunio svoju dužnost mladoženje s umijećem i čilošću, obodren sadržajem mladenkine torbice s darovima čiji je konačan iznos bio dvadeset tisuća dolara. Mladenka se pak puno spremnije rastala od svoje nevinosti negoli od torbice. Radi nje joj je morao napraviti masnicu na oku.

Lucy Mancini je kod kuće čekala da je Sonny Corleone nazove, uvjerena kako će je pozvati na sastanak. Na kraju je ona nazvala njegovu kuću pa kad se javio ženski glas, spustila je slušalicu. Nije znala kako su gotovo svi na vjenčanju primijetili njezino i Sonnyjevo izbivanje u onih

kobnih pola sata i kako se već širila glasina da je Santino Corleone pronašao novu žrtvu. Da je okrenuo glavnu djeverušu svoje sestre.

Amerigo Bonasera je imao jezivu noćnu moru. U snovima je vidio don Corleonea sa šiljastom kapom na glavi, u radnome kombinezonu i debelim rukavicama kako istovaruje izrešetane leševe ispred njegova pogrebnog poduzeća vičući: "Zapamti, Amerigo, nikome ni riječi i brzo ih zakopaj." Tako je dugo i glasno stenjao u snu da ga je žena prodrmla kako bi ga probudila. "Eh, kakav si ti to čovjek", gundala je, "kad imaš noćne more nakon vjenčanja."

Paulie Gatto i Clemenza odvezli su Kay Adams u njezin hotel u New Yorku. Automobil je bio golem, luksuzan, vozio ga je Gatto. Clemenza je sjedio na stražnjem sjedalu, a Kay su posjeli naprijed, pokraj vozača. Oba muškarca su joj se činila veoma egzotičnima. Govor im je bio filmsko bruklinski, a prema njoj su se ponašali s pretjeranom uglađenošću. Za vrijeme vožnje neobvezno je ćaskala s obojicom te bila iznenađena s koliko iskrene ljubavi i poštovanja govore o Michaelu. On ju je naveo da vjeruje kako je stranac u očevu svijetu. Sad ju je Clemenza svojim hripavim, grlenim glasom uvjeravao kako stari smatra Mikea najboljim od svih svojih sinova, i kako će on zasigurno naslijediti obiteljski posao.

"A koji je to posao?" posve prirodno upita Kay.

Paulie Gatto je okrzne pogledom okrećući upravljač. Iza nje Clemenza iznenađeno upita: "Zar vam Mike nije rekao? Gospodin Corleone je najveći uvoznik talijanskog maslinovog ulja u Sjedinjenim Državama. Sad kad je rat završen, posao bi doista mogao procvjetati. Trebat će mu pametan momak poput Mikea."

Kad su stigli do hotela Clemenza je inzistirao da je otprati do recepcije. Kad se pobunila on jednostavno reče: "Sef je rekao da se uvjerim kako ste sigurno stigli kući. Moram ga poslušati."

Kad je dobila ključ od sobe, otpratio ju je do lifta i čekao dok nije ušla. Mahnula mu je smiješeći se i bila iznenađena iskrenim osmijehom zadovoljstva kojim joj je uzvratio. Dobro je što nije vidjela da se vratio do recepcionara i upitao: "Pod kojim je imenom upisana?"

Recepcionar hladno pogleda Clemenzu. Clemenza zakotrlja recepcionaru zelenu lopticu koju je držao u ruci, a ovaj je pokupi i smjesta odgovori: "Gospodin i gospođa Corleone."

Kad se vratio u automobil Paulie Gatto reče: "Fina ženska." Clemenza progundā: "Da, fina, a Mike je troši." Osim, pomisli, ako nisu

doista vjenčani. "Pokupi me rano ujutro", reče Paulieju Gattu. "Hagen za nas ima posao, moramo ga hitno obaviti."

Tek je kasno u nedjelju navečer Tom Hagen stigao poljubiti ženu na rastanku prije negoli se odvezao na aerodrom. Pomoću posebne propusnice najvišega prioriteta, zahvalni dar visokoga stožernog časnika Pentagona, bez problema je dobio mjesto u avionu za Los Angeles.

Bio je to veoma naporan, ali uspješan dan za Toma Hagen. Genco Abbando umro je u tri ujutro i kad se don Corleone vratio iz bolnice obavijestio je Hagen kako je on sad i službeno novi consigliere Obitelji. To je značilo da će Hagen bez sumnje postati veoma bogat i moćan čovjek.

Donje prekršio staru tradiciju. Consigliere je uvijek bio čistokrvni Sicilijanac, a činjenica stoji Hagen odgojen kao član Donove obitelji nije imala velikoga značaja. Bilo je to pitanje krvi. Samo Sicilijancu odgojenome u tradiciji omerte, zakonu šutnje, moglo se povjeriti ključno mjesto consiglierea.

Između šefa Obitelji, don Corleonea, koji je diktirao politiku, i izvršnoga nivoa ljudi koji su izvršavali Donove zapovijedi postojala su tri sloja ili tampona. Na taj se način ništa nije moglo povezati s vrhom. Osim ako bi consigliere postao izdajica. Toga je nedjeljnog jutra don Corleone dao jasne naputke što treba učiniti s dvojicom mladića koji su pretukli kćer Ameriga Bonasere. Ali to je naređenje izdao nasamo Tomu Hagenu. Kasnije toga dana Hagen je, također nasamo, bez svjedoka, dao naputke Clemenzi. Clemenza je pak rekao Paulieju Gattu neka izvrši taj posao. Paulie Gatto će pronaći potrebne ljude i izvršiti naređenje. Paulie Gatto i njegovi ljudi neće znati ni zašto izvršavaju taj zadatak, niti tko je naredbodavac. Sve karike u lancu morale bi popustiti kako bi Don bio umiješan, pa premda se to nikad nije dogodilo, mogućnost je uvijek postojala. Znao se lijek i za takvu mogućnost. Samo je jedna karika lanca trebala nestati.

Consigliere e. bio upravo ono stoji njegovo ime podrazumijevalo. On je bio Donov savjetnik, njegova desna ruka, njegov pomoćni mozak. Bio je također njegov najbliži pratilac i prijatelj. Na važnim putovanjima on je vozio Donov automobil, na sastancima je donosio Donu kavu, sendviče i cigare. Znao je sve ili gotovo sve što i Don, svaki i najsitniji detalj na kojem je počivala struktura njegove moći. On je bio jedini čovjek na svijetu koji je mogao Dona s treskom srušiti na dno. Ali u sjećanju nijedne moćne sicilijanske obitelji afirmirane u Americi nije zabilježeno daje ijedan

consigliere ikad izdao svojega dona. To se ne bi isplatilo. Svaki je consigliere znao kako će, bude li odan, postati bogat, imati vlast i zadobiti poštovanje. U slučaju kakve nesreće, njegova žena i djeca bit će zaštićeni i zbrinuti kao da je on živ ili na slobodi. Ukoliko bude odan.

U nekim slučajevima consigliere se u Donovo ime morao osobno izložiti kako bi obavio posao, ali na način da ne umiješa svojega šefa. Hagen je letio u Kaliforniju upravo takvim poslom. Shvaćao je kako njegova karijera consiglierea uvelike ovisi o uspjehu te misije. Po mjerilima poslovanja Obitelji, hoće li uspjeti osigurati Johnnyju Fontaneu ulogu u ratnome filmu za kojom je čeznuo ili ne, bilo je manje važno. Mnogo je važniji bio sastanak koji je Hagen za idući petak dogovorio s Virgilom Sollozzom. Ali Hagen je znao da su Donu te dvije stvari od jednake važnosti, a to je svakome dobrom consigliereu bilo dovoljno.

Klipni avion drmusao je već osjetljivu utrobu Toma Hagen pa je od stjuardese naručio martini kako bi je umirio. Don i Johnny su mu opisali karakter filmskoga producenta Jacka Woltza. Iz svega što je Johnny rekao, Hagen je znao kako nikad neće biti u stanju uvjeriti Woltza. Ali također nije nimalo sumnjao kako će Don ispuniti obećanje koje je dao Johnnyju. Hagen je imao ulogu pregovarača i veznog čovjeka.

Zavaljen u sjedalu Hagen još jedanput promisli o svim podacima što ih je dobio toga dana. Jack Woltz je bio jedan od trojice najvažnijih filmskih producenata u Hollywoodu, vlasnik studija s desecima zvijezda vezanih ugovorom. Bio je član Savjetodavnoga vijeća za ratno informiranje predsjednika Sjedinjenih Država, filmski odsjek, drugim riječima, pomagao je u izradi propagandnih filmova. Bio je pozivan na večere u Bijelu kuću. Bio je domaćin J. Edgaru Hooveru u svojem holivudskom domu. Ali ništa od toga nije bilo tako impresivno kako je zvučalo. Sve su to bile službene veze. Woltz nije imao osobnu političku moć poglavito stoga što je bio krajnje reakcionaran, djelomice stoga stoje bio megaloman koji se obožavao koristiti svojom moći, ne obazirući se na činjenicu kako je time posvuda stjecao legije neprijatelja.

Hagen uzdahne. Bit će nemoguće obrlatiti Jacka Woltza. Otvorio je torbu za spise i pokušao završiti neku papirologiju, ali bio je preumoran. Naručio je još jedan martini i zamislio se nad svojim životom. Nije se ni zbog čega kajao, doista je znao kako je imao nevjerojatnu sreću. Kakvi god bili razlozi, put kojim je izabrao krenuti prije deset godina, za njega se pokazao ispravnim. Bio je uspješan, bio je onoliko sretan koliko odrastao čovjek može očekivati da će biti, nalazio je kako je život zanimljiv.

Tom Hagen je imao trideset i pet godina, bio je visok, kratko podšišan, veoma vitak, sasvim prosječna izgleda. Bio je odvjetnik, ali nije isključivo obavljao odvjetnički posao za obitelj Corleone, premda je nakon položena odvjetničkog ispita tri godine radio kao odvjetnik.

U dobi od jedanaest godina sprijateljio se sa svojim vršnjakom Sonnyjem Corleoneom. Hagenova je majka oslijepjela i umrla prije negoli je on napunio dvanaest godina. Hagenov otac, koji je mnogo pio, postao je neizlječivi alkoholičar. Bio je radišni tesar koji u čitavu svojem životu nije učinio nijednu nepoštenu stvar. Ali njegovo je opijanje uništilo obitelj i naposljetku ga ubilo. Tom Hagen je postao siročić, lutao je ulicama i spavao u vežama. Njegova je mlađa sestra udomljena kod neke obitelji, ali dvadesetih godina dvadesetog stoljeća socijalne službe nisu se pretjerano zamarale slučajevima dvanaestogodišnjih dječaka koji su bili tako nezahvalni da bježe od njihove milostinje. Hagen je bolovao od infekcije oka. Susjedi su šaputali da ju je dobio ili naslijedio od majke, znači, oni bi se od njega mogli zaraziti. Stali su ga se kloniti. Sonny Corleone, svojevoljni jedanaestogodišnjak dobra srca, doveo je prijatelja kući zahtijevajući da ostane kod njih. Tom Hagen je prvo dobio tanjur vrućih špageta preliveanih gustim umakom od rajčica i ulja, okus kojih nikad nije zaboravio, a zatim i metalni sklopivi krevet kako bi na njemu spavao.

Na najprirodniji mogući način, bez ijedne izgovorene riječi ili rasprave, don Corleone je dopustio da dječak ostane u njihovu domu. Don Corleone ga je osobno odveo specijalistu koji mu je izliječio infekciju oka. Poslao gaje na koledž, a zatim na studij prava. U svemu tome Don se nije ponašao kao otac, već kao skrbnik. Nije pokazivao osjećaje, ali začudo, Don se odnosio prema Hagenu uljudnije negoli prema vlastitim sinovima, nije mu nametao roditeljsku volju. Upravo je sam mladić odlučio studirati pravo nakon koledža. Jedanput je čuo don Corleonea kako govori: "Odvjetnik sa svojom torbom za spise može ukrasti više negoli stotine ljudi s oružjem." U međuvremenu, na veliku očevu ogorčenost, Sonny i Freddie ustrajali su na tome da se uključe u obiteljski posao odmah nakon mature. Samo se Michael upisao na koledž i dan nakon Pearl Harbora prijavio se u mornaricu.

Nakon položenog odvjetničkog ispita, Hagen se oženio i zasnovao vlastitu obitelj. Mladenka je bila talijanska djevojka iz New Jersevja, jedna od rijetkih u to vrijeme koja je završila koledž. Nakon vjenčanja, koje se naravno slavilo u domu Corleoneovih, Donje ponudio kako će podržati

Hagena u svakom poslu koji on želi započeti - slat će mu klijente, opremiti ured, pomoći da započne posao s nekretninama.

Tada je Tom Hagen pognuo glavu i rekao. "Volio bih raditi za vas."

Don je bio ugodno iznenađen. "Znaš li ti tko sam ja?" upita ga.

Hagen kimne. Nije doista znao kolika je veličina Donove moći, tad još ne. Nije znao ni u idućih deset godina, sve dok nije postao privremeni consigliere kad se Genco Abbando razbolio. Ali kimnuo je i pogledao Dona ravno u oči. "Radio bih za vas poput vaših sinova", reče Hagen, misleći s potpunom odanošću, potpunim prihvaćanjem Donova božanskog roditeljstva. Don je s razumijevanjem, koje je i stvorilo legendu o njegovoj veličini, pokazao mladome čovjeku prvi znak očinske naklonosti otkako je ovaj došao u njihov dom. Kratko ga je zagrlio, a zatim se prema njemu ponašao više kao prema pravome sinu, premda je ponekad znao reći: "Tome, nikad ne zaboravi svoje roditelje", kao da podsjeća i sebe, ne samo Hagena.

Nije bilo moguće da Hagen zaboravi. Majka mu je bila napola luda, nemarna i toliko izmučena anemijom da nije mogla osjećati naklonost prema svojoj djeci, ili barem hiniti kako je osjeća. Hagen je mrzio oca. Majčina ga je sljepoća, prije negoli je umrla, strašila, a svoju je infekciju oka smatrao kobnom nesrećom. Bio je uvjeren kako će oslijepjeti. Kad mu je umro otac, jedanaestogodišnja je psiha Toma Hagena pukla na čudan način. Poput životinje je lutao ulicama čekajući smrt, sve do sudbonosnoga dana kad ga je Sonny pronašao kako spava u dnu neke veže i doveo ga svojoj kući. Ono što se potom dogodilo bilo je čudo. Ali godinama poslije Hagena su mučile noćne more, sanjao je kako je odrastajući izgubio vid, kako tapka s bijelim štapom, a za njime njegova slijepa djeca tapkaju svojim malim bijelim štapovima dok prose na ulici. Bilo je jutara kad bi se probudio i prva svjesna slika u njegovim mislima bijaše ona don Corleonea i tada bi se osjetio sigurnim.

Ali Don je bio ustrajan u tome da uz poslove koje je obavljao za Obitelj, Tom odradi tri godine općeg prava. To iskustvo se kasnije pokazalo od neprocjenjive vrijednosti i otklonilo sve sumnje koje je Hagen imao glede rada za don Corleonea. Zatim je stekao još dvije godine prakse u vrhunskoj odvjetničkoj tvrtki za kazneno pravo, u kojoj je Don imao nekog utjecaja. Svima je bilo jasno kako je nadaren za tu vrstu prava. Dobro je obavio i taj posao, pa kad je počeo raditi za Obitelj, u idućih šest godina don Corleone mu nije imao što predbaciti.

Kad je počeo obavljati dužnost consiglierea ostale moćne sicilijanske obitelji su obitelj Corleone s prezirom stali nazivati "Irska banda". To je zabavljalo Hagena. Također mu je pokazalo kako se ne može nadati da će ikad naslijediti Dona na čelu obiteljskoga posla. Ali bio je zadovoljan. To mu ionako nikad nije bio cilj, takva ambicija bila bi neuvažavanje njegova dobročinitelja i dobročiniteljeve obitelji.

Još uvijek je bilo tamno kad se avion spustio u Los Angelesu. Hagen se prijavio u hotel, istuširao se, obrijao pa promatrao kako zora obasjava grad. Naručio je doručak i novine u sobu te se odmarao sve dok nije došlo vrijeme za sastanak s Jackom Woltzom, dogovoren u deset ujutro. Sastanak je bilo iznenađujuće lako dogovoriti.

Prethodnoga je dana Hagen nazvao najmoćnijega čovjeka filmskih sindikata, Billyja Goffa. Po napucima don Corleonea, Hagen je rekao Goffu neka mu za idući dan ugovori sastanak s Jackom Woltzom, te neka natukne Woltzu kako bi, ne bude li Hagen zadovoljan ishodom razgovora, moglo doći do štrajka radnika u filmskome studiju. Sat kasnije Goff je nazvao Hagena. Sastanak je dogovoren za deset ujutro. Woltz je shvatio poruku glede mogućega radničkog štrajka, rekao je Goff Tomu, ali to kao da ga se nije osobito dojmilo. "Ali, bude li štrajk doista potreban, morat ću osobno razgovarati s Donom", doda Goff.

"Ako stvarno do toga dođe, on će s vama razgovarati", odgovori Hagen. Na taj je način izbjegao davanje bilo kakva obećanja. Nije bio iznenađen što Goff rado pristaje ispuniti Donove želje. Obiteljski se imperij tehnički nije protezao izvan područja New Yorka, ali don Corleone je stekao svoju moć upravo pomažući radničkim vođama. Mnogi od njih još uvijek su mu dugovali prijateljske usluge.

Ali sastanak u deset ujutro bio je loš znak. To je značilo da je Hagen prvi na popisu sastanaka te da neće biti pozvan na objed. To je značilo da ga Woltz smatra manje vrijednim. Goff nije dovoljno uvjerljivo zaprijetio Woltzu, vjerojatno zato što ga Woltz podmićuje. Ponekad je Donovo uspješno držanje u sjeni bilo nauštrb obiteljskoga posla, jer njegovo ime nije značilo ništa ljudima izvan njihova kruga.

Tomova analiza pokazala se točnom. Woltz ga je pustio da čeka pola sata preko ugovorena vremena. Hagenu to nije smetalo. Prijamna prostorija bila je veoma raskošna i udobna, a na kao šljiva modrome kauču nasuprot njemu sjedilo je najljepše dijete koje je Hagen ikad vidio. Nije imala više od jedanaest, dvanaest godina. Bila je odjevena veoma jednostavno, ali skupo, poput odrasle žene. Imala je nevjerojatnu zlatnu

kosu, krupne plave oči boje duboka mora i usne boje svježih malina. Bila je pod budnim okom žene, očito njezine majke, koja je tako hladno i arogantno odmjerila Hagen da ju je poželio tresnuti u lice. Dijete anđeo i majka zmaj, pomisli Hagen, uzvrativši majci hladnim pogledom.

Napokon se pojavila savršeno odjevena, krupnija žena srednjih godina koja ga provede kroz niz ureda do ureda-apartmana filmskoga producenta. Hagen je bio zadivljen ljepotom prostorija i ljudi koji su u njima radili. Nasmiješio se. Svi su se oni lukavo, preko uredskoga posla, pokušavali progurati u svijet filma, ali većina njih će raditi u tim uredima do kraja života, ili dok ne prihvate poraz i vrate se u rodni grad.

Jack Woltz bio je visok, snažno građen muškarac s ovelim trbuhom, gotovo skrivenim savršeno krojenim odijelom. Hagen se dobro pripremio, znao je sve o njemu. U dobi od deset godina Woltz je zarađivao prodajući prazne bačvice piva i svakojaku robu s kolica. S dvadeset godina pomagao je ocu eksploatirati konfekcijske radnike. U tridesetj je napustio New York, odselio se na zapad, uložio u prve kinodvorane i postao pionir kinematografije. Sa četrdeset i osam godina bio je najmoćniji filmski magnat u Hollywoodu, neuglađeni, grabežljivi nasrtljivac, divlji vuk koji je pustošio bespomoćna stada mladih starleta. S pedeset godina se promijenio. Krenuo je na poduke lijepa govora, od engleskog se sobara naučio odijevati, a od engleskog batlera ponašati u društvu. Nakon smrti prve žene oženio se svjetski poznatom, prelijepom glumicom koja nije voljela glumiti. Sad je, u dobi od šezdeset godina, skupljao slike starih majstora, bio član Predsjednikova savjetodavnog vijeća te osnivač multimilijunske zaklade vlastita imena za promicanje umjetnosti na filmu. Kći mu se udala za engleskog lorda, sin se oženio talijanskom princezom.

Njegova najnovija strast, kako su prilježno izvještavali svi filmski kolumnisti u Americi, bila je ergela trkaćih konja na koju je u proteklih godinu dana potrošio deset milijuna dolara. Dospio je na prve stranice kupivši glasovita trkaćeg konja Khartouma za nevjerojatan iznos od šesto tisuća dolara, a zatim objavio da će nepobjedivi trkaći konj biti umirovljen kako bi ekskluzivno za Woltzovu ergelu služio kao rasplodno grlo.

Primio je Hagen uljudno, dok je njegovo ravnomjerno preplanulo, bespriekorno obrijano lice bilo iskrivljeno u grimasu koja je zamijenila osmijeh. Unatoč utrošenu novcu i pomoći najvještijih specijalista njegove se godine nisu mogle sakriti: koža lica izgledala je kao spojena šavovima. Ali u njegovim pokretima bilo je neizmjerne vitalnosti te je poput don

Corleonea imao držanje čovjeka koji u potpunosti vlada svijetom u kojemu živi.

Hagen odmah prijeđe na stvar. Objasni kako je on izaslanik prijatelja Johnnyja Fontanea. Taj je prijatelj veoma moćan čovjek i on će dugovati svoju zahvalnost i vječito prijateljstvo gospodinu Woltzu, ako mu gospodin Woltz učini malu uslugu. A ta mala usluga bila je da dodijeli ulogu Johnnyju Fontaneu u novome ratnom filmu što ga je studio kanio početi snimati idućega tjedna.

Zašiveno je lice bilo spokojno, ljubazno. "A kakve mi to usluge može ponuditi vaš prijatelj?" upita Woltz. U njegovu se glasu čuo tek tračak snishodljivosti.

Hagen zanemari tu snishodljivost. "Prijete vam problemi s radnicima. Moj prijatelj može u potpunosti jamčiti da do njih neće doći. Zatim, imate vrhunsku mušku zvijezdu, on vašemu studiju donosi golem novac, ali je upravo avanzirao s marihuane na heroin. Moj prijatelj jamči da vaša zvijezda neće moći ni primirisati heroin. Ukoliko bi se neka slična sitnica dogodila u godinama koje dolaze, samo jedan telefonski poziv meni može riješiti vaš problem."

Jack Woltz je sve to saslušao kao da sluša hvalisanje djeteta. Zatim otresito odgovori, namjerno koristeći naglasak East Sidea. "Vi to meni prijetite?"

"Ni u kojem slučaju", Hagen će hladno. "Došao sam u ime prijatelja zamoliti za uslugu. Nastojim vam objasniti da time nećete ništa izgubiti."

Kao snagom volje na Woltzovu se licu pojavi krinka bijesa. Usne mu se iskrive, guste crno obojene obrve sastave se u debelu crtu iznad očiju iz kojih je sijevalo. Nagne se preko stola prema Hagenu. "Dobro, ti licemjerni kurvin sine, daj da tebi i tvom šefu, tko god on bio, nešto objasnim. Johnny Fontane nikad neće dobiti tu ulogu. Briga me koliko digičkih kompanjona mafijaša izgmize." Nasloni se u stolcu. "Imam savjet za vas, prijatelju. J. Edgar Hoover, pretpostavljam da ste za njega čuli" - Woltz se pritom podrugljivo nasmiješi - "moj je osobni prijatelj. Ako mu dam do znanja da se na mene vrši pritisak, vi tipovi nećete stići shvatiti što vas je snašlo."

Hagen je strpljivo slušao. Očekivao je više od čovjeka Woltzova kalibra. Kako je moguće da se čovjek koji tako glupo reagira uspio uzdići do položaja šefa kompanije vrijedne stotine milijuna dolara? O tome bi se trebalo razmisliti, jer Don je tražio nove poslove u koje bi ulagao novac, pa ako su glavni mozgovi te industrije bili tako glupi, filmska industrija bi

mogla biti prava stvar. Nije ga uopće smetao grub način na koji mu se ovaj čovjek obraćao. Hagen je umijeće pregovaranja naučio od samoga Dona. "Nikad ne dopusti da te obuzme gnjev", podučio ga je. "Nikad nemoj prijetiti. Razgovaraj s ljudima, objasni im, urazumi ih." Riječ urazumiti zvučala je puno bolje na talijanskome - ragionare. Umijeće je bilo ignorirati sve uvrede, sve prijetnje, okrenuti drugi obraz. Hagen je jedanput gledao Dona kako sjedi za pregovaračkim stolom osam sati, guta uvrede, pokušavajući uvjeriti zloglasnog megalomana utjerivača neka se urazumi. Nakon osam sati don Corleone je nemoćnom gestom podigao ruke i rekao ostalima za stolom: "Ta ovome se čovjeku ništa ne može objasniti", zatim je izjurio iz prostorije gdje se održavao sastanak. Utjerivač je probljedio od straha. Za Donom su poslali posrednike kako bi ga vratili za pregovarački stol. Dogovor je postignut, ali dva mjeseca kasnije razbijač je ubijen iz vatrena oružja u svojoj omiljenoj brijančnici.

Stoga je Hagen pokušao ponovno, mirnim tonom. "Pogledajte moju posjetnicu", reče. "Ja sam odvjetnik. Zar bih se ja ovako kompromitirao? Jesam li izgovorio ma ijednu prijeteću riječ? Dopustite mi da kažem kako sam spreman ispuniti bilo koji vaš uvjet kako bi Johnny Fontane dobio tu ulogu. Smatram da sam vam već mnogo ponudio za tako malu uslugu. Uslugu koju je, kako shvaćam, i u vašem interesu ispuniti. Johnny mi je rekao kako ste sami priznali da bi on bio savršen u toj ulozi. Također dopustite da naglasim kako vas nikad ne bismo tražili uslugu da nije tako. Zapravo, ako se plašite za svoju investiciju, moj klijent će financirati taj film. Ali molim vas, dopustite mi da budem posve jasan. Mi shvaćamo kako vaše ne znači ne. Nitko vas ni na što ne prisiljava. Dodao bih kako mi znamo za vaše prijateljstvo s gospodinom Hooverom i moj vas šef radi toga cijeni. On taj odnos veoma poštuje."

Woltz je nešto črčkao velikim, crvenim nalivperom. Na spomen novca zanimanje mu se razbudilo te je prestao črčkati. Nadmeno primijeti: "Budžet ovoga filma je pet milijuna dolara."

Hagen tiho zvizne kako bi pokazao koliko ga se to dojmilo. Zatim veoma ležerno reče: "Moj šef ima mnogo prijatelja, oni ga podupiru jer cijene njegovo mišljenje."

Čini se kako ga je napokon Woltz počeo shvaćati ozbiljno. Proučavao je Hagenovu posjetnicu. "Nikad nisam čuo za vas", reče. "Znam gotovo sva poznatija odvjetnička imena u New Yorku, ali tko ste dovraga vi?"

"Ja pravno zastupam jednu uglednu korporaciju", odgovori suho Hagen. "Bavim se samo tim jednim klijentom." Ustane. "Neću vas više zadržavati." Ispruži ruku koju Woltz prihvati. Hagen učini nekoliko koraka prema vratima pa se opet okrene prema Woltzu. "Razumijem da zasigurno imate posla s mnogima koji nastoje ostaviti dojam da su važniji negoli jesu. U mojem slučaju istina je obrnuta. Zašto se ne raspitate o meni kod našega zajedničkog prijatelja? Ako se predomislite nazovite me u hotel." Zastane. "Ovo će vam se možda učiniti svetogrđem, ali moj klijent može za vas učiniti stvari koje su izvan mogućnosti čak i gospodina Hoovera." Vidio je kako su se producentove oči suzile. Woltz je napokon počeo shvaćati. "Uzgred budi rečeno, veoma se divim vašim filmovima", reče Hagen najslađim glasom. "Nadam se da ćete moći nastaviti s uspješnim radom. Potrebni ste našoj domovini."

Kasnije tog poslijepodneva Hagena je nazvala producentova tajnica, priopćila mu je kako će po njega u idućih sat vremena poslati automobil, što će ga odvesti na večeru u ladanjsku kuću gospodina Woltza. Rekla mu je kako će vožnja trajati oko tri sata, ali da je vozilo opremljeno barom s pićima i predjelom. Hagen je znao kako će Woltz onamo otići svojim privatnim avionom pa se pitao zašto i on nije pozvan. Tajnica pristojno dodaje: "Gospodin Woltz je predložio da ponese svoje stvari kako biste tamo mogli prenoćiti, a on će vas ujutro prebaciti na aerodrom."

"Tako ću i učiniti", odgovori Hagen. To je bila još jedna stvar radi koje se Hagen zamislio. Kako je Woltz znao da se on vraća jutarnjim avionom u New York? Trenutak je o tome razmišljao. Najlogičnije je objašnjenje bilo da je Woltz angažirao privatne istražitelje kako bi o njemu prikupili što više podataka. Znači, Woltz je zasigurno saznao da on predstavlja Dona, to jest saznao je ponešto o Donu i napokon je spreman sve ozbiljno shvatiti. Možda se ipak nešto dade učiniti, pomisli Hagen. Ili je možda Woltz bio pametniji negoli se toga jutro doimao.

Imanje Jacka Woltza izgledalo je poput bajkovite filmske scene. Rezidencija, poput onih gdje su nekoć živjeli bogati južnjački plantažeri, bila je okružena prostranim terenima s jahačim stazama od zemlje crnice, konjušnicama i pašnjacima za krdo konja. Živice, cvjetne lijehe i trava bili su pomno uređeni poput noktiju kakve filmske zvijezde.

Woltz je dočekao Hagena u klimatiziranome ostakljenom trijemu. Producent je bio ležerno odjeven u modru svilenu košulju raskopčanu na vratu, hlače boje gorušice i meke kožne sandale. Uokvireno tim bojama i

finim materijalima njegovo je odlučno kao zašiveno lice djelovalo zapanjujuće. Pružio je Hagenu neuobičajeno veliku čašu martinija i jednu uzeo sebi s već pripremljena pladnja. Doimao se srdačnijim negoli ranije toga dana. Prebacio je ruku preko Hagenova ramena govoreći: "Imamo još malo vremena prije večere, hajdemo pogledati moje konje." Dok su išli prema stajama reče: "Malo sam se raspitao o vama, Tome. Trebali ste mi reći da vam je Corleone šef. Mislio sam da ste običan trećerazredni laktaš kojega je poslao Johnny da me obrlati. Ja ne padam na te štosove. Ne želim stvarati neprijatelje, to nije moj stil. Ali, hajdemo sad uživati. O poslu možemo razgovarati nakon večere."

Woltz se, na veliko iznenađenje, pokazao pažljivim domaćinom. Objasnio je svoje nove metode, inovacije pomoću kojih se nadao stvoriti najuspješniju ergelu u Sjedinjenim Državama. Sve su staje bile sigurne od požara, čiste poput kakve ljekarne i čuvane posebnim odredom privatnih detektiva. Na koncu ga Woltz uvede u pregradak na čijem je vanjskom zidu bila obješena velika brončana ploča. Na ploči je pisalo Khartoum.

Konj u odjeljku se čak i Hagenovu laičkom oku učini prekrasnom životinjom. Khartoumova dlaka bila je kao ugljen crna osim bijele mrlje u obliku dijamanta na njegovu velikom čelu. Krupne smeđe oči blistale su poput zlatnih jabuka, a crna dlaka na napetim mišićima bila je poput svile. "Najbolji trkaći konj na svijetu", reče Woltz s djetinjim ponosom. "Kupio sam ga lani u Engleskoj za šesto tisuća dolara. Kladam se da ni ruski carevi nikad nisu platili toliko za jednoga konja. Ali neće se natjecati, služit će kao rasplodno grlo. Stvorit ću najbolju trkaću ergelu koja je ikad postojala u ovoj zemlji." Pomiluje konjsku grivu i tiho ga zazove: "Khartoume, Khartoume." U njegovu je glas osjećala istinsku ljubav i životinja je na nju odgovorila. Woltz reče Hagenu: "Znate, ja sam dobar jahač, a počeo sam jahati tek s pedeset godina." Nasmije se. "Možda je neku od mojih baka u Rusiji silovao Kozak pa sam naslijedio njegovu krv." Poškaklja Khartouma po truhu te s iskrenim divljenjem reče: "Pogledajte kolika mu je kita. I ja bih trebao imati takvu."

Vratili su se u kuću na večeru. Posluživali su ih tri konobara pod budnim okom batlera. Stolnjak i ubrusi bili su protkani zlatom, jedaći pribor je bio od srebra, ali Hagenu su se jela učinila osrednjima. Woltz je očito živio sam, očito je bio muškarac koji nije pretjerano mario za hranu. Hagen pričekala dok obojica nisu zapalili velike kubanske cigare pa upita Woltza: "Hoćete li dati Johnnyju tu ulogu ili nećete?"

"Ne mogu", reče Woltz. "Ne mogu ubaciti Johnnyja u taj film čak i da hoću. Svi su glumci potpisali ugovore, prva klapa pada idući tjedan. Nema načina da to promijenim."

Hagen nestrpljivo reče: "Gospodine Woltz, velika prednost u poslovanju s čovjekom na vrhu je što takav izgovor ne važi. Vi možete učiniti što god vas je volja." Odbijao je dim iz cigare. "Zar ne vjerujete da moj klijent može održati svoja obećanja?"

"Vjerujem da ću imati problema s radnicima", suho će Woltz. "Goff mi ih je najavio, taj kurvin sin, a tek način kojim je sa mnom razgovarao, nikad ne biste pomislili kako mu ispod stola plaćam sto tisuća godišnje. Možda čak i možete skinuti onu pederastu nabrijanu zvijezdu s heroina. Ali za to me nije briga i u stanju sam samostalno financirati svoj film. Mrzim onoga kurvina sina Fontanea. Recite svom šefu da mu tu uslugu ne mogu učiniti, ali da može pokušati zatražiti nešto drugo. Bilo što."

Ti lukavo kopile, pomisli Hagen, zašto si me k vragu onda doveo čak ovamo? Producent sigurno ima nešto na umu. "Mislim da vi ne shvaćate situaciju", hladno će Hagen. "Gospodin Corleone je kum Johnnyja Fontanea. To je veoma blizak, veoma svet vjerski odnos." Woltz s poštovanjem pogne glavu pri spomenu vjere. Hagen nastavi. "Talijani imaju jednu dosjetku - budući da je svijet toliko okrutan, čovjek mora imati dva oca koji će o njemu skrbiti i zato ima kuma. Otkako je Johnnyjev otac umro, gospodin Corleone još ozbiljnije shvaća svoju odgovornost. Što se tiče ponovnog obraćanja vama, gospodin Corleone je previše osjetljiv. Nikad ne traži drugu uslugu, ako mu je prva odbijena."

Woltz slegne ramenima. "Žao mi je. Odgovor je i dalje ne. Ali budući da ste tu, koliko će me stajati sređivanje onog problema s radnicima? U gotovini. Plaćam odmah."

To je riješilo Hagenovu zagonetku. Zato je Woltz trošio na njega toliko vremena iako je već odlučio ne dati Johnnyju ulogu. To se ovim sastankom nije moglo promijeniti. Woltz se osjećao sigurnim, nije se plašio don Corleoneove moći. Svakako, Woltz sa svojim političkim vezama, svojim poznanstvom sa šefom FBI-a, svojim golemim osobnim bogatstvom i neograničenom moći u filmskoj industriji, nije se ni mogao osjećati ugroženim od don Corleonea. Svakom bi se inteligentnom čovjeku, pa tako i Hagenu, učinilo kako je Woltz ispravno ocijenio svoj položaj. Ako je bio spreman pretrpjeti trošak koji će mu nanijeti borba s radnicima za Dona je bio nedodirljiv. Samo jedna stvar nije odgovarala u cijeloj toj jednadžbi. Don Corleone je obećao svojemu kumčetu da će

dobiti tu ulogu, a don Corleone nije nikad, koliko je Hagen znao, prekršio svoju riječ.

Hagen tiho reče: "Vi namjerno izvrćete moje riječi. Pokušavate od mene napraviti suučesnika u ucjeni. Gospodin Corleone obećava da će se zauzeti u vašu korist samo iz prijateljstva kako biste riješili probleme s radnicima, u znak zahvale za vaše zauzimanje za njegovo kumče. Prijateljska razmjena utjecaja, ništa više. Ali vidim da me ne shvaćate ozbiljno. Osobno smatram da griješite."

Woltz, kao da je samo čekao taj trenutak kako bi se naljutio. "Ja sve savršeno shvaćam", reče. "To je stil mafije, nije li? Sve samo maslinovo ulje i lijepe riječi, a zapravo mi prijetite. Dakle, dajte da vam objasnim. Johnny Fontane nikada neće dobiti tu ulogu, a za nju je stvoren. Učinila bi ga velikom zvijezdom. Ali on to nikad neće biti, jer ja mrzim tog glupog dripca i istjerat ću ga iz filmskog biznisa. Reći ću vam zašto. Upropastio je jednu od mojih najvrjednijih šticeonica. Pet je godina ta djevojka dobivala poduke iz pjevanja, plesa i glume. Potrošio sam stotine tisuća dolara. Kanio sam od nje napraviti zvijezdu. Bit ću još iskreniji, kako bih vam pokazao da nisam čovjek bez srca, te kako ne marim samo za novac. Ta je djevojka bila prekrasna, najveći komad kojega sam ikad imao, a imao sam ih po cijelome svijetu. Mogla vas je isisati poput pumpe za vodu. Tad se pojavio Johnny sa svojim glatkim, baršunastim glasom i digićkim šarmom i ona je pobjegla. Sve je odbacila samo kako bi od mene napravila budalu. Čovjek na mojem položaju, gospodine Hagen, ne može si priuštiti da ispadne budala. Moram izravnati račune s Johnnyjem."

Prvi put je Woltzu uspjelo zapanjiti Hagena. Bilo mu je nepojmljivo da si odrastao čovjek takva kalibra može dopustiti da sitnice utječu na poslovnu odluku i to tako važnu. U Hagenovu svijetu, u svijetu Corleoneovih, tjelesna ljepota, seksualna moć žene nije imala nikakva utjecaja na poslove. Bila je to osobna stvar, osim naravno kada se ticalo braka ili obiteljske sramote. Hagen odluči pokušati još jedanput. Posljednji put.

"Vi ste potpuno u pravu, gospodine Woltz", reče. "Ali, je li vama nanesena nepravda toliko velika? Ne vjerujem da ste shvatili koliko je ta vrlo malena usluga važna mojemu klijentu. Gospodin Corleone držao je u naručju malenoga Johnnyja prilikom krštenja. Kad je Johnnyjev otac umro, gospodin Corleone preuzeo je dužnosti očinstva, i doista, mnogi ga zovu kumom, mnogi koji žele iskazati svoje poštovanje i zahvalnost za pomoć koju im je pružio. Gospodin Corleone nikad ne iznevjeri svoje prijatelje."

Woltz iznenada ustane. "Dosta sam slušao. Meni razbojnici ne naređuju. Ja naređujem njima. Podignem li slušalicu provest ćete noć u zatvoru. A ako taj vaš mafijaški pajdaš pokuša ići donom, otkrit će da nisam poput onoga vođe orkestra. Da, i ja sam čuo tu priču. Slušajte, vaš gospodin Corleone neće imati vremena shvatiti što gaje snašlo. Budem li morao, upotrijebit ću svoj utjecaj u Bijeloj kući."

Glupi, glupi kučkin sin. Kako je, k vragu, on postao pezzonovante, pitao se Hagen. Predsjednikov savjetnik, šef najvećeg filmskog studija na svijetu. Don bi se bez daljnjega trebao uključiti u filmski posao. Ovaj je tip sve doživljavao doslovno i osobno. Nije shvaćao poruku.

"Hvala vam na večeri i na ugodno provedenu vremenu", reče Hagen. "Možete li mi osigurati prijevoz do aerodroma? Ne vjerujem da ću ovdje prenočiti." Hladno se nasmiješi Woltzu. "Gospodin Corleone inzistira da loše vijesti čuje smjesta."

Dok je na svjetlom okupanoj kolonadi kuće čekao vozilo, Hagen primijeti dva ženska lika kako silaze stubištem prema dugačkoj limuzini parkiranoj na kolnome prilazu. To su bile prelijepa dvanaestogodišnja zlatokosa djevojčica i njezina majka, vidio ih je toga jutra u Woltzovu uredu. Ali sada su djevojčine prekrasno oblikovane usne bile zgrčene u debelu, ružičastu masu. Na njezine modre oči spustila se neka koprena i dok se stubama spuštala prema otvorenim vratima vozila, teturala je na dugim nogama poput ranjena ždrebeta. Majka je pridržavala dijete pomažući joj da uđe u automobil, sikćući joj na uho zapovijedi. Okrene glavu i dobaci brz podmukao pogled Hagenu i on u njezinim očima ugleda užareni pobjednički sjaj poput onoga u jastreba. Zatim i ona nestane u limuzini.

Znači zbog toga ga nisu povelj avionom iz Los Angelesa, pomisli Hagen. Djevojčica i majka doputovale su s filmskim producentom. To je dalo Woltzu dovoljno vremena da se prije večere opusti i okrene malu. I Johnny je želio biti dio toga svijeta? Sretno mu bilo, a sretno bilo i Woltzu.

Paulie Gatto je mrzio poslove na brzinu, naročito ako su uključivali upotrebu nasilja. Volio je sve dobro planirati. A stvari poput ove večeras, premda se radilo o dripcima, mogle su postati ozbiljne bude li netko načinio pogrešku. Sad, dok je pijuckao pivo, pogleda uokolo. Promatrao je kako se dvojica mladih dripaca za šankom upucavaju dvjema lakim djevojkama.

Paulie Gatto je znao sve što treba znati o ta dva dripca. Zvali su se Jerry Wagner i Kevin Moonan. Obojica su imali oko dvadeset godina,

naočiti, smeđe kose, visoki, dobro građeni. Obojica su se za dva tjedna trebali vratiti na koledž izvan grada, obojica su imali politički utjecajne očeve, i to ih je, u kombinaciji s činjenicom što su bili studenti, spasilo od regrutacije. Obojica su također bili pod uvjetnom kaznom zbog napada na kćer Ameriga Bonasere. Usljiva kopilad, pomisli Paulie Gatto. Izbjegavaju vojsku, krše pravila uvjetne slobode jer piju u baru poslije ponoći, jure za fufama. Pravi dripci. I Paulie Gatto je izbjegao regrutaciju, jer je njegov liječnik komisiji za regrutaciju pribavio dokumentaciju o tome kako je njegov pacijent - muškarac, bijelac, star dvadeset i šest godina, neoženjen - liječen elektrošokovima radi psihičke bolesti. Svi su podaci naravno bili lažni, ali Paulie Gatto je smatrao kako je zaslužio oslobođanje od vojne službe. To je sredio Clemenza nakon što se Gatto dokazao svojim prvim ubojstvom za Obitelj.

Upravo mu je Clemenza naložio kako mora požuriti s ovim poslom prije negoli se dečki vrata u koledž. Zašto to baš moraju obaviti u New Yorku, pitao se Gatto. Clemenza je uvijek davao dodatne naredbe, umjesto da jednostavno naruči posao. Ako te dvije fufice iziđu s dripcima bit će to još jedna izgubljena noć.

Cuo je kako jedna od djevojaka smijući se govori: "Jesi li ti lud, Jerry? Ne idem s tobom ni u kakav auto. Ne želim završiti u bolnici poput one jadne djevojke." Glas joj je bio pun samozadovoljne zlobe. To je Gattu bilo dovoljno. Popio je pivo i izišao na mračnu ulicu. Idealno. Prošla je ponoć. Samo se iz još jednog bara vidjela svjetlost. Okolni su lokali bili zatvoreni. Clemenza se pobrinuo za patrolna kola zadužena za taj kvart. Neće voziti tim putem sve dok ne dobiju radiopoziv, a i tada će se dovesti veoma polako.

Paulie se naslonio na Chevy sa četvora vrata. Na zadnjem sjedištu, gotovo nevidljivi, premda veoma krupni, sjedili su dvojica muškaraca. Paulie reče: "Zgrabite ih čim iziđu."

Još uvijek je smatrao kako je sve prebrzo organizirano. Clemenza mu je dao kopije fotografija dvojice dripaca iz policijske arhive, te informaciju kamo dripci svake večeri izlaze piti i loviti lake ženske. Paulie je za zadatak regrutirao dvojicu razbijača Obitelji i pokazao im dripce. Dao im je i napatke. Ne smiju udarati po tjemenu ili potiljku, kako ni slučajno ne bi došlo do kobnih posljedica. Inače su mogli raditi što žele, uz jedno upozorenje: "Ako ti dripci iziđu iz bolnice za manje od mjesec dana opet ćete voziti kamione."

Dvojica krupnih muškaraca iziđu iz automobila. Obojica su bili bivši boksači koji se nikad nisu uspjeli probiti dalje od malih klubova, a Sonny Corleone im je namjestio zelenaške poslove kako bi mogli pristojno živjeti. Naravno, bili su nestrpljivi pokazati svoju zahvalnost.

Kad su Jerry Wagner i Kevin Moonan izišli iz bara bili su idealna meta. Mladenačka taština bila im je povrijeđena rujanjem djevojke u baru. Paulie Gatto, naslonjen na odbojnik svojega automobila, zafrkantski im dovikne smijući se: "Hej, Casanova, ona ženska te dobro otpilla."

Dvojica se mladića s užitkom okrenu prema njemu. Paulie Gatto izgledao je poput savršenog oduška za njihovo poniženje. Lasičjeg lica, nizak, slabe građe i još se pravi pametan. Spremno su se bacili na njega, ali su ih u istom trenutku dvojica muškaraca zgrabili sleđa čvrsto im držeći ruke. Istovremeno Paulie Gatto navuče na desnu ruku posebno izrađeni mjedeni bokser pojačan malim željeznim šiljcima. Imao je brze pokrete, vježbao je u teretani triput tjedno. Dripca po imenu Wagner udario je ravno u nos. Muškarac koji je držao Wagnera podigne ga sa zemlje, a Paulie zamahne rukom te mu zada dobro usmjeren aperkat ravno u prepone. Wagner se mlitavo opusti pa ga gorila ispusti na tlo. Sve to nije trajalo više od šest sekundi.

Sad su obojica usmjerila pažnju na Kevina Moonana koji je pokušavao vikati. Muškarac iza njega bez napora ga je držao jednom golemom mišićavom rukom. Drugu je obavio oko Moonanova vrata kako bi spriječio da odatle dopre kakav zvuk.

Paulie Gatto uskoči u automobil i upali motor. Dvojica ljudeskara tukli su Moonana kao da ga žele pretvoriti u hladetinu. Činili su to zastrašujuće polako, kao da imaju sve vrijeme ovoga svijeta. Udarali su ga odmjereno i polako, koristeći svu težinu svojih golemih tijela. Nakon svakog udarca čulo se paranje kože iz koje bi potekla krv. Gatto načas ugleda Moonanovo lice. Bilo je neprepoznatljivo. Muškarci ostave Moonana da leži na pločniku i okrenu se Wagneru. Wagner se pokušavao uspraviti i dozvati upomoć. Iz bara su počeli izlaziti ljudi pa su se morali požuriti. Udarcima su ga oborili na koljena. Jedan muškarac zgrabi ga za ruku, izvrne je, zatim ga šutne u kralježnicu. Začulo se krckanje, a zbog Wagnerova bolnog urlika počeli su se otvarati prozori uzduž cijele ulice. Dvojica snagatora sad su radili veoma brzo. Jedan podigne Wagnera pritišćući mu rukama glavu kao škripom. Drugi zabije svoju golemu šaku u već namještenu metu. Iz bara je izišlo još ljudi, ali nitko se i ne pokuša umiješati. "Idemo, dostaje", vikne Paulie Gatto. Dvojica gorostasa uskoče

u automobil i Paulie dade gas do daske. Netko će opisati automobil i zapamtiti registarski broj, ali to nije bilo važno. Bile su to ukradene kalifornijske tablice, a u gradu New Yorku bilo je sto tisuća crnih Chevy limuzina.

GLAVA 2

U ČETVRTAK UJUTRO TOM HAGEN JE POŠAO U SVOJ URED U CENTRU grada. Planirao je raščistiti nakupljenu papirologiju kako bi do sastanka s Virgilom Sollozzom u petak sve bilo sređeno. Bio je to veoma važan sastanak pa je zamolio Dona da izdvoji cijelu večer kako bi se pripremili za Sollozzov poslovni prijedlog. Hagen je stoga želio riješiti sve sitnice kako bi na taj sastanak došao neopterećen. Don se nije doimao iznenađenim kad se u utorak kasno navečer Hagen vratio iz Kalifornije te ga izvjestio o rezultatima pregovora s Woltzom. Zatražio je od Hagena da mu potanko ispriča sve pojedinosti, te napravio grimasu gađenja kada mu je Hagen ispričao o prelijepoj djevojčici i njezinoj majci. Promrmljao je infamija, gadost, njegov najjači izraz negodovanja. Postavio je Hagenu još jedno, Posljednje pitanje. "Ima li taj čovjek muda?"

Hagen je razmislio što Don točno misli tim pitanjem. Tijekom godina naučio je kako se Donove vrijednosti veoma razlikuju od onih većine ljudi pa su i njegove riječi mogle imati drugačije značenje. Ima li Woltz karakter? Ima li jaku volju? To je svakako imao, ali to nije zanimalo Dona. Ima li filmski producent hrabrosti suočiti se s činjenicom da oni ne blefiraju? Je li bio spreman pretrpjeti teške novčane gubitke radi odgode snimanja nakon izbijanja skandala, kad se dozna daje njegova velika zvijezda ovisnik o heroinu? Odgovor na ta pitanja bio je potvrđan, ali opet, Dona nije to zanimalo. Napokon je Hagen u sebi ispravno preveo to pitanje. Je li Jack Woltz imao muda staviti sve na kocku, riskirati da izgubi sve radi principa, radi časti, radi osvete?

Hagen se nasmiješio. To je rijetko činio, ali sada nije mogao odoljeti da se ne našali s Donom. "Vi zapravo pitate je li on Sicilijanac?" Don zadovoljno kimne glavom odobravajući tu laskavu dosjetku i njezinu istinitost. "Ne", reče Hagen.

To je bilo sve. Don je do idućega dana duboko razmišljao o tom pitanju. U srijedu poslije podne pozvao je Hagena u svoj dom i dao mu upute. Izvršenje tih uputa zauzelo je ostatak Hagenova radnog dana. Bio je omamljen divljenjem, uvjeren kako je Don riješio problem, te da će ga

Woltz toga jutra nazvati s viješću kako je Johnny Fontane dobio glavnu ulogu u novom ratnom filmu.

U tom trenutku doista zazvoni telefon, ali bio je to Amerigo Bonasera. Pogrebni kov je glas drhtao od zahvalnosti. Želio je da Hagen prenese Donu njegovo vječno prijateljstvo. Don treba samo zatražiti. On, Amerigo Bonasera, položiti će svoj život za blagoslovljena Kuma. Hagen ga uvjeri kako će to prenijeti Donu.

Na srednjim stranicama Daily Newsa izišle su stravične fotografije Jerrvja Wagnera i Kevina Moonana, kako leže na ulici, kao zgnječeni u kašu. Nekim čudom, pisalo je u Newsu, ostali su živi, premda će obojica trebati plastičnog kirurga te mjeseca bolničkog oporavka. Hagen zabilježi da napomene Clemenzi kako na neki način treba nagraditi Paulieja Gatta. Činilo se da je vješt u svojem poslu.

U iduća tri sata Hagen je radio brzo i efikasno, sređivao je izvješća o dohotku Donove tvrtke nekretninama, poslu uvoza maslinovog ulja i građevinskog poduzeća. Nijedan posao nije pokazivao željenu dobit, ali sad, kad je rat završen, svi bi trebali početi donositi dobru zaradu. Gotovo je zaboravio problem Johnnyja Fontanea, kada ga tajnica obavijesti da ima poziv iz Kalifornije. Dok je podizao slušalicu njime prostruji radosno iščekivanje: "Hagen ovdje."

Glas koji je dopirao iz slušalice bio je neprepoznatljiv, ispunjen strasnom mržnjom. "Ti jebeno kopile", vikao je Woltz. "Dat ću vas sve zatvoriti u tamnicu na sto godina. Potrošit ću zadnji novčić kako bih vam se osvetio. Dat ću da Johnnyju Fontaneu odrežu jaja, čuješ li me, ti digićka pizdo?"

Hagen ljubazno odgovori: "Ja sam njemačko-irskog podrijetla." Nastane duža stanka, a zatim zvuk spuštanja slušalice. Hagen se nasmije. Ni jednom riječju Woltz nije izrekao prijatnju izravno don Corleoneu. Genijalnost je bila nagrađena.

Jack Woltz je uvijek spavao sam. Njegova je postelja bila dovoljno široka za desetero ljudi, a spavaonica toliko velika, da se u njoj mogla snimati scena bala, ali otkako mu je prije deset godina umrla prva supruga, spavao je sam. To nije značilo kako više ne troši žene. Unatoč godinama tijelo mu je bilo snažno, ali sada su ga mogle uzbuditi jedino vrlo mlade djevojke, a nekoliko sati navečer bilo je sve što je njegovo tijelo i strpljenje moglo podnijeti.

Tog se četvrtka ujutro, iz nekog razloga, rano probudio. Blijeda svjetlost zore učini njegovu golemu spavaonicu magličastom, poput

zamagljene livade. Daleko dolje, u podnožju postelje, u polutami ugleda poznati obris, s naporom se pridigne na laktove kako bi bolje vidio. Obris je imao oblik konjske glave. Još uvijek omamljen snom, Woltz ispruži ruku i upali noćnu svjetiljku.

Osjeti slabost zgranut onim što vidi. Kao golemim maljem udaren u prsa, osjeti mučninu dok mu je srce divlje tuklo. Njegova bljuvotina poprska debeli krznjeni sag.

Odrubljena od tijela, crna svilenkasta glava znamenitog konja Khartouma stajala je u gustoj lokvi zgrušane krvi. Vidio je bijele, korijenu nalik tetive. Gubica je bila prekrivena pjenom, a one oči veličine jabuka, koje su nekad sjale zlatnim sjajem, bile su prošarane podljevimima boje gnjila voća. Woltza obuzme životinjski strah.. On vrišteći pozove sluge, zatim prepun bijesa nazove Hagena i nekontrolirano mu zaprijeti. Njegovi mahniti krikovi toliko su preplašili batlera pa on pozove liječnika i Woltzova pomoćnika u studiju. Ali, do njihova dolaska Woltz se uspio pribрати.

Bio je duboko potresen. Kakav je to čovjek koji je u stanju uništiti životinju vrijednu šesto tisuća dolara i to bez riječi upozorenja? Bez pregovora kojima bi se to djelo, ta naredba mogla opozvati. Okrutnost, golem prezir prema svim ljudskim vrijednostima, ukazivali su na čovjeka koji je sam svoj zakon, sam svoj Bog. Takvom čovjeku jake volje, neizmjerne moći i lukavstva Woltzovo osiguranje ergele nije ništa značilo. Woltz je ubrzo saznao kako je netko dao konju veliku dozu sredstava za uspavlivanje prije negoli mu je bez žurbe sjekirom odrubio veliku trokutastu glavu. Čuvari iz noćne smjene tvrdili su kako ništa nisu čuli. Woltzu se to činilo nemogućim. Moglo ih se natjerati da progovore. Bili su potkupljeni pa ih se moglo prisiliti da odaju tko im je dao novac.

Woltz nije bio glup čovjek, već samo krajnje egocentričan. Pogrešno je ocijenio kako je moć kojom vlada u svojem svijetu veća od one don Corleonea. Dokazali su mu kako to nije istina. Ovu je poruku shvatio. Unatoč njegovu bogatstvu, unatoč vezama s predsjednikom Sjedinjenih Država, unatoč svim tvrdnjama o prijateljstvu s direktorom FBI-a, skroviti uvoznik talijanskog maslinovog ulja dao bi ga ubiti. Doista bi ga dao ubiti, jer Johnnyju Fontaneu nije htio dati željenu filmsku ulogu. To je nevjerovatno. Nitko se nema pravo tako ponašati. Kad bi se svi ljudi tako ponašali svijeta ne bi bilo. To je suludo. To znači kako ne možeš po svojoj volji raspolagati vlastitim novcem, upravljati tvrtkama koje posjeduješ, kako nemaš moć izdavati zapovijedi. Bilo je to deset puta gore od komunizma. Tome se mora stati na kraj. Tako nikada ne bi smjelo biti.

Woltz je dopustio liječniku da mu dade veoma blago sredstvo za umirenje, što mu je pomoglo da se smiri i počne razumno misliti. Ono što ga je najviše potreslo, bila je ležernost kojom je taj Corleone naredio uništenje svjetski znamenita konja, vrijedna šesto tisuća dolara. Šesto tisuća dolara! A to je bio tek početak. Woltz zadržati. Razmišljao je o životu koji je izgradio. Bio je bogat. Jednim pokretom kažiprsta i obećanjem ugovora, mogao je imati najljepše žene svijeta. Primali su ga kraljevi i kraljice. Život mu je bio onoliko savršen koliko su ga novac i moć mogli učiniti. Bilo je suludo radi hira sve to staviti na kocku. Možda bi ipak nekako mogao srediti Corleonea. Koja je bila zakonska kazna za ubojstvo trkaćeg konja? On se stane divlje smijati, dok su ga liječnik i posluga zabrinuto promatrali. Nešto mu drugo padne na pamet. Postat će predmetom izrugivanja u Kaliforniji, samo zato što je netko na tako arogantan, omalovažavajući način prkosio njegovoj moći. To mu je pomoglo da donese odluku. To, i pomisao kako će ga oni možda ubiti, te kako za njega pripremaju nešto istančanije i bolnije.

Woltz je izdao potrebna naređenja. Njegovo povjerljivo osoblje baci se na posao. Posluga i liječnik morali su prisegnuti da će čuvati tajnu, jer će si u suprotnome natovariti na glavu čitav studio i izložiti se Woltzovu vječnom neprijateljstvu. Tisku je priopćeno kako je trkaći konj Khartoum uginuo od bolesti kojom se zarazio u vrijeme prijevoza iz Engleske. Naređeno je da se lešina pokopa na tajnome mjestu na imanju.

Šest sati kasnije izvršni producent filma nazvao je Johnnya Fontanea te mu rekao neka se u ponedjeljak javi na posao.

Te je večeri Tom Hagen pošao Donovoj kući kako bi ga pripremio za važan sastanak koji je idućega jutra imao s Virgilom Sollozzom. Don je pozvao i starijega sina neka i on bude nazočan. Sonny Corleone, teška kupidonska lica ispijena umorom, pijuckao je vodu. Sigurno još uvijek ševi glavnu djeverušu, pomisli Hagen. Još jedna brig.

Don Corleone se smjestio u naslonjač, odbijajući dim cigare Di Nobili. Hagen je u svojoj sobi uvijek držao kutiju tih cigara. Pokušao je uvjeriti Dona da prijeđe na havanske cigare, ali Don je tvrdio kako ga od njih peče grlo.

"Znamo li sve što je potrebno znati?" upita Don.

Hagen otvori fascikl s bilješkama. Te bilješke nisu ni na koji način bile inkriminirajuće, tek samo njemu jasni podsjetnici, kako ne bi zaboravio spomenuti svaku važnu pojedinost. "Sollozzo nam se obraća kako bismo mu pomogli", reče Hagen. "Zatražit će od naše obitelji da izdvoji najmanje

milijun dolara i da mu obeća neku vrstu imuniteta pred zakonom. Zauzvrat mi dobivamo udio u poslu, nitko ne zna koliki. Za Sollozza jamči obitelj Tattaglia, pa možda i oni imaju svoj udio u poslu. Radi se o drogi. Sollozzo ima veze u Turskoj, gdje uzgajaju mak. Odande ga bez problema prevozi na Siciliju. Na Siciliji ima pogon gdje ga prerađuju u heroin. Osigurao se tako što ga po potrebi može pretvoriti u morfij, pa ponovno u heroin. Po svemu sudeći pogon za preradu na Siciliji odlično je zaštićen. Jedina je poteškoća uvoz robe ovamo i njezino raspačavanje, kao i početni kapital. Milijun dolara u gotovini ne raste na drvetu." Hagen primijeti kako se don Corleone namršti. Stari je u poslu mrzio kitnjasti govor. Hagen užurbano nastavi.

"Sollozza nazivaju Turčinom iz dva razloga. Prvi, u Turskoj je proveo dosta vremena i navodno ima ženu Turkinju i s njom djecu. Drugi, navodno je veoma brz na nožu, ili je barem bio u mladosti, ali samo u slučaju ozbiljnih pritužbi. Veoma je sposoban i sam je svoj šef. Ima dosje, odležao je dvije zatvorske kazne, jednu u Italiji, jednu u Sjedinjenim Državama, a vlastima je poznat kao trgovac drogom. To bi u ovome slučaju za nas mogao biti plus. To znači kako nikad neće dobiti imunitet pred sudom, jer ga smatraju šefom, i naravno, zbog njegova dosjea. Također ima još jednu ženu, Amerikanku i s njom troje djece, dobar je obiteljski čovjek. Izdržat će svaku kaznu sve dok je uvjeren kako će mu obitelj biti materijalno zbrinuta."

Odbijajući dim Don upita: "Što ti misliš, Santino?"

Hagen je znao što će Sonny odgovoriti. Sonnyja je izjedalo što je bio pod Donovim patronatom. Želio je imati vlastiti veliki posao. Nešto poput ovoga bilo bi savršeno.

Sonny otpije velik gutljaj viskija. "U tom se bijelom prahu krije mnogo novca", reče. "Ali moglo bi biti opasno. Neki bi ljudi mogli zaglaviti dvadeset godina u zatvoru. Kad ne bismo sudjelovali u samoj operaciji, već se držali osiguranja i financiranja, to bi mogla biti dobra zamisao."

Hagen s odobravanjem pogleda Sonnyja. Ovo je vješto odigrao. Držao se očitih činjenica, što je za njega najbolje.

"A ti, Tome? Što ti misliš?" upita Don odbijajući dim.

Hagen se pripremio da bude potpuno iskren. Već je došao do zaključka kako će Don odbiti Sollozzov prijedlog. Ali što je bilo najgore, Hagen je bio uvjeren kako je ovo jedan od rijetkih slučajeva u njegovoj praksi da Don nije o svemu dobro promislio. Nije gledao dovoljno daleko u budućnost.

"Reci, Tome", ohrabrivao ga je Don. "Čak se ni consigliere Sicilijanac ne slaže uvijek sa svojim šefom." Svi se nasmiju.

"Mislim da biste trebali pristati", reče Hagen. "Dobro znate iz kojih razloga. Ali najvažniji je ovaj: posao s drogom potencijalno nosi veću zaradu negoli bilo koji drugi posao. Ako se ne uključimo, ima tko hoće, možda čak obitelj Tattaglia. S takvom zaradom moći će zgrnuti golemu političku i policijsku moć. Njihova obitelj postat će jača od naše. Naposljetku će se okomiti na nas kako bi nam oduzeli ono što imamo. To je isto kao i odnosi među državama. Ako se oni naoružavaju i mi se moramo naoružati. Budu li bogatiji od nas, postat će nam prijetnja. Mi sad držimo kocku i sindikate, što je u ovome trenutku najisplativije, ali smatram kako je droga stvar budućnosti. Mislim da moramo imati svoj udio u tom poslu, jer inače stavljamo na kocku sve što posjedujemo. Ne u ovome trenutku, ali možda za deset godina."

Don je bio pod jakim dojmom. Promrmlja kroz dim cigare: "To je naravno, najvažnije." Uzdahne i ustane. "U koliko sati sutra imamo sastanak s tim kaurinom?"

Hagen odgovori: "Bit će ovdje u deset ujutro." Možda Don ipak pristane, pomisli Hagen s nadom.

"Želim vas obojicu uza se", reče Don. Ustane, protegne se i uhvati sina za ruku. "Santino, naspavaj se noćas. Izgledaš poput samoga vraga. Brini se za sebe, nećeš vječno biti mlad."

Sonny, osokoljen tim znakom očinske brige postavi pitanje koje se Hagen nije usudio postaviti. "Tata, kakav će biti tvoj odgovor?"

Don Corleone se nasmiješi. "Kako bih to mogao znati dok ne čujem postotke i ostale pojedinosti? Osim toga, moram razmisliti o savjetima koje sam večeras čuo. Na koncu konca ja nisam čovjek koji donosi prenapljene odluke." Dok je izlazio, nehajno reče Hagenu: "Imaš li u svojim bilješkama podatak daje Turčin prije rata zarađivao na prostituciji, kao što to sad čini obitelj Tattaglia? Zapisi to prije negoli zaboraviš." U Donovu glasu čula se tek trunka izrugivanja pa Hagena oblije crvenilo. Namjerno to nije spomenuo, što mu se nije moglo zamjeriti, jer nije imalo veze s tim poslom. Plašio se kako bi to moglo utjecati na Donovu odluku. Corleone je bio veliki čistunac kada se radilo o seksu.

Virgil "Turčin" Sollozzo bio je snažno građen čovjek, srednje visine, tamna tena. Za njega se doista moglo pomisliti da je pravi Turčin. Imao je nos nalik jataganu i okrutne crne oči. Ostavljao je jak dojam svojim ponositim držanjem.

Sonny Corleone dočeka ga na vratima kuće i povede u ured, gdje su ih čekali Hagen i Don. Hagen pomisli kako nikad, osim Luce Brasija, nije vidio opasnijeg čovjeka.

Svi su se uljudno rukovali. Ako me Don ikada upita ima li ovaj čovjek muda, morat ću odgovoriti da ima, pomisli Hagen. Nikad nije osjetio toliku snagu u nekom čovjeku, čak ni u Donu. Zapravo, Don je bio u svojem najgorem izdanju. Malo previše jednostavan prilikom pozdravljanja, poput obična seljaka.

Sollozzo odmah prijeđe na stvar. Radilo se o drogi. Sve je bilo sređeno. Određena polja maka u Turskoj garantirala su mu određene količine robe svake godine. Posjedovao je zaštićeni pogon u Francuskoj, gdje se mak prerađivao u morfij. Imao je i potpuno zaštićeni pogon na Siciliji gdje se zatim proizvodio heroin. Švercanje robe u obje zemlje bilo je onoliko sigurno koliko je takav posao mogao biti. Kao što obojica znaju, uvoz u SAD će dovesti do gubitka od oko pet posto, jer je FBI nepotkupljiv. Ali zarada će biti golema, rizik gotovo nepostojeći.

"Zašto ste onda došli k meni?" uljudno upita Don. "Čime sam ja zavrijedio vašu velikodušnost?"

Sollozzovo tamno lice ostane mirno. "Potrebna su mi dva milijuna dolara u gotovini", reče. "Jednako važno, potreban mi je čovjek koji ima moćne prijatelje na važnim mjestima. Neki od mojih kurira mogli bi biti uhićeni. To je neizbježno. Obećavam kako će svi imati čiste dosjee, pa će biti logično da im suci izreknu lagane kazne. Potreban mi je prijatelj koji može jamčiti da moji ljudi, kad upadnu u nevolje, neće provesti više od godinu, dvije u zatvoru. U tom slučaju neće progovoriti. Ali ako dobiju deset ili dvadeset godina, tko zna? Na ovome svijetu ima puno slabića. Možda progovore, možda tako ugroze važnije ljude. Pravna zaštita je obvezan uvjet. Čujem, don Corleone, kako u svojem džepu imate više sudaca negoli čistač cipela sitniša."

Don Corleone nije se potrudio zahvaliti na komplimentu. "Koji postotak dobiva moja obitelj?" upita.

Sollozzove oči zasjaše. "Pedeset posto." Nakon stanke gotovo umiljato reče: "Prve godine vaš će dio iznositi tri ili četiri milijuna dolara. Zatim će rasti."

"A koji će postotak dobiti Tattaglie?" upita don Corleone.

Prvi je put Sollozzo pokazao nervozu. "Oni će dobiti nešto od mojega udjela. Potrebna mi je njihova pomoć oko same operacije."

"Znači tako", don Corleone će. "Ja dobivam pedeset posto samo za financiranje i pravnu zaštitu. Ne moram se brinuti oko same operacije, to mi želite reći?"

Sollozzo kimne. "Ako smatrate dva milijuna dolara "samo financiranjem" čestitam vam, don Corleone."

Don tiho reče: "Pristao sam se sastati s vama jer poštujem Tattaglie i jer sam čuo da ste ozbiljan čovjek prema kojemu se treba odnositi s poštovanjem. Moram vam reći ne, ali vam moram i objasniti svoje razloge. Zarada od vašega posla je golema, ali golema je i opasnost. Ukoliko bih se ja uključio u vaš posao, to bi moglo naškoditi mojim ostalim interesima. Točno je da imam mnogo, mnogo prijatelja u politici, ali oni ne bi bili tako prijateljski raspoloženi kad bih se bavio drogom umjesto kockom. Oni drže kako je kocka nešto poput alkohola, bezopasan porok, dok je droga prljav posao. Ne, nemojte prosvjedovati. Ja vam govorim njihovo mišljenje, ne svoje. Ne tiče me se kako čovjek zarađuje za život. Samo vam govorim kako je taj vaš posao odviše riskantan. U posljednjih su deset godina svi članovi moje obitelji živjeli dobro, bez opasnosti, bez nesreća. Ne smijem im radi pohlepe ugroziti život ili posao kojim zarađuju za kruh."

Jedini znak Sollozzova razočaranja bio je brz pogled kojim je preletio prostoriju, kao da se nada da bi Hagen ili Sonny mogli progovoriti u njegovu korist. Zatim upita: "Vi se brinete za svoja dva milijuna dolara?"

Don se hladno osmjehne. "Ne", reče.

Sollozzo pokuša ponovo. "Za vašu investiciju jamči i obitelj Tattaglia."

U tom trenutku Sonny Corleone učini neoprostivu grešku u procjeni i proceduri. Gorljivo reče: "Znači obitelj Tattaglia nam jamči Povrat investicije, a mi joj za to ne moramo plaćati postotke?"

Hagen je bio užasnut tom upadicom. Primijeti kako je Don hladno i oštro pogledao svojega najstarijeg sina, koji se zbunjen sledio. Sollozzove su oči opet zasjale, ali ovoga puta od zadovoljstva. Otkrio je pukotinu u Donovoj utvrdi. Kada je Don ponovno progovorio, po glasu mu se osjećalo kako privodi razgovor kraju. "Mladi ljudi su pohlepni", reče. "A u današnje vrijeme ne znaju se ni uljudno ponašati. Prekidaju starije. U sve se petljaju. Ja sam sentimentalno slab na svoju djecu pa sam ih, kao što vidite, razmazio. Signor Sollozzo, moj NE je konačan. Dopustite mi samo da vam poželim uspjeh u vašemu poslu. S mojim poslom nije ni u kakvom konfliktu. Žao mi je što sam vas morao razočarati."

Sollozzo se nakloni, pruži ruku Donu i krene za Hagenom koji ga otpрати do automobila. Lice mu je bilo bezizražajno dok se pozdravljao s Hagenom.

Kad se Hagen vratio u radnu sobu, don Corleone ga upita: "Što misliš o tom čovjeku?"

"On je Sicilijanac", suho odgovori Hagen.

Don zamišljeno kimne. Zatim se okrene prema sinu i tiho reče: "Santino, nikad ne dopusti da netko izvan obitelji zna što misliš. Nikad ne dopusti da saznaju što skrivaš u rukavu. Čini mi se kako ti se mozak smekšao od komedije koju izvodiš s onom djevojkom. Prestani s time i počni obraćati više pažnje na posao. A sad mi se gubi s očiju."

Hagen primijeti iznenađenje na Sonnyjevu licu, a zatim gnjev radi očeva ukora. Zar je doista mislio kako Don neće saznati za njegovu najnoviju avanturu, pitao se Hagen. I zar doista nije bio svjestan kakvu je opasnu grešku učinio toga jutro? Ako je tako, Hagen ne bi nikada poželio biti consigliere don Santinu Corleoneu.

Don Corleone pričekava da Sonny napusti prostoriju. Zatim utone u svoj kožni naslonjač i nestrpljivo pokaže da želi piće. Hagen mu natoči čašicu anisovca. Don digne pogled prema njemu. "Pošalji mi Lucu Brasija", reče.

Tri mjeseca kasnije Hagen je u svojem uredu u gradu požurio s papirologijom, u nadi da će moći ranije izići i obaviti božićnu kupnju darova za ženu i djecu. Prekinuo gaje telefonski poziv razdraganog Johnnyja Fontanea. Film je bio snimljen, neobrađeni filmski materijal fantastičan. Donu šalje božićni dar što će ga oduševiti; bio bi ea osobno donio, ali morao je dovršiti još neke sitnice oko filma. Morat će ostati na Zapadnoj obali. Hagen je pokušavao sakriti nestrpljenje. Premda šarm Johnnyja Fontanea na njega nikad nije djelovao, uspio ga je zainteresirati. "O kakvu se daru radi?" upita. Johnny Fontane se stane smijuljiti. "Ne mogu ti reći, u tome i jest sva ljepota božićnoga dara." Hagen istog trenu izgubi sav interes i naposljetku uspije pristojno završiti razgovor.

Deset minuta kasnije njegova tajnica mu priopći kako je Connie Corleone na vezi te želi s njime razgovarati. Hagen uzdahne. Kao mlada čura Connie je bila draga, ali kao udana žena bila je pravo zanovijetalo. Žalila se na muža. Neprestano je odlazila u posjete majci i ostajala po dva, tri dana, a Carlo Rizzi se pokazao kao pravi gubitnik. Namjestili su mu pristojan mali posao, a on gaje uništavao. K tome je i pio, kurvao se,

kockao i povremeno tukao suprugu. Connie to nije govorila svojoj obitelji, ali rekla je Hagenu. Pitao se kakvu će mu tužnu priču sad ispričati.

Ali činilo se kako ju je božično ozračje oraspoložilo. Samo je željela upitati Hagenu što bi njezin otac doista želio za Božić, kao uostalom i Sonny, Fred i Mike. Već je znala što će kupiti majci. Hagen joj dade nekoliko prijedloga, ali ona ih odmah odbaci kao blesave. Na koncu ga ostavi na miru.

Kad je telefon ponovno zazvonio, Hagen odbaci papire. Neka sve ide k vragu. Dosta za danas. Ipak, nije mu palo na pamet da se ne javi. Kad mu je tajnica rekla kako ga treba Michael Corleone, on sa zadovoljstvom podigne slušalicu. Oduvijek je volio Mikea.

"Tome," reče Michael Corleone, "sutra s Kay stižem u grad. Želio bih prije Božića starome reći nešto važno. Hoće li sutra navečer biti kod kuće?"

"Svakako", odgovori Hagen. "Neće odlaziti iz grada sve do poslije Božića. Mogu li ti ja nekako pomoći?"

Michael je bio šutljiv poput oca. "Ne", reče. "Pretpostavljam da Cemo se vidjeti na Božić, svi će biti u Long Beachu, zar ne?"

"Tako je", reče Hagen. Svidjelo mu se što je Mike prekinuo vezu nepotrebnog ćaskanja.

Reče tajnici neka nazove njegovu suprugu i kaže joj da će malo zakasnuti, ali neka mu pripremi večeru. Izišavši iz zgrade žustro se uputi u centar prema robnoj kući Macy's. Netko mu prepriječi put. Iznenadi se kad ugleda Sollozza.

Sollozzo ga uhvati za ruku i tiho reče: "Ne bojte se, samo želim s vama porazgovarati." Iznenada se otvore vrata automobila parkiranoga uz pločnik. Sollozzo užurbano reče: "Ulazite, želim s vama razgovarati."

Hagen oslobodi ruku. Nije se zabrinuo, ovo ga je samo iritiralo. "Nemam vremena", reče. U tom trenutku s leđa mu priđu dvojica muškaraca. Hagen iznenada osjeti slabost u nogama. Sollozzo tiho reče: "Ulazi u auto. Da sam te htio ubiti, već bi bio mrtav. Imaj povjerenja u mene."

Bez trunke povjerenja Hagen uđe u automobil.

Michael Corleone je slagao Hagenu. Već je bio u New Yorku. Nazvao ga je iz sobe hotela Pennsylvania udaljenog niti deset blokova od Hagenova ureda. Kad je spustio slušalicu, Kay Adams ugasi cigaretu i reče: "Kako ti dobro lažeš, Mike."

Michael sjedne pokraj nje na postelju. "Sve radi tebe, dušo. Da sam rekao svojoj obitelji kako smo u gradu morali bismo smjesta poći onamo. Tad ne bismo mogli izići na večeru, ne bismo mogli ići u kazalište i večeras ne bismo mogli zajedno spavati. Ne u očevoj kući, ne dok još nismo vjenčani." Zagrlj je i nježno je poljubi u usta. Usne su joj bile slatke i on je nježno povuče na postelju. Ona zatvori oči i spremno mu uzvratila pa Michael osjeti golemu sreću. Ratne je godine proveo boreći se na Pacifiku, na tim je krvavim otocima sanjao o djevojci poput Kay Adams, o ljepoti poput njezine. Svijetle kose, mliječne puti, krhkoga tijela ispunjena strašću. Ona otvori oči, zatim privuče njegovu glavu kako bi ga poljubila. Vodili su ljubav sve dok nije došlo vrijeme za večeru i kazalište.

Nakon večere šetali su pokraj jarko osvijetljenih robnih kuća prepunih kupaca u potrazi za božićnim darovima. Michael je upita: "Što želiš za Božić?"

"Samo tebe." Stisnula se uz njega. "Sto misliš, hoću li se svidjeti tvojemu ocu?"

"To nije problem. Pitanje je hoću li se ja svidjeti tvojim roditeljima?" nježno reče Michael.

Kay slegne ramenima. "To mi nije važno."

"Čak sam razmišljao o tome da zakonski promijenim prezime, ali u slučaju da se nešto dogodi, to ne bi puno pomoglo. Jesi li sigurna kako želiš biti Corleone?" upita Michael napola se šaleći.

"Da", odgovori ona ozbiljno. Stisnuli su se jedno uz drugo. Odlučili su se vjenčati u tjednu nakon Božića; tiho sklopiti građanski brak u Gradskoj vijećnici, sa samo dva prijatelja kao svjedocima. Međutim, Michael je inzistirao kako mora reći ocu. Objasnio je kako njegov otac neće imati ništa protiv, sve dok se ne radi tajno. Kay je u to sumnjala. Rekla je kako svojim roditeljima može reći tek nakon vjenčanja. "Naravno, mislit će da sam trudna", reče. Michael se naceri. "Kao i moji roditelji."

Ono što nijedno od njih nije spomenulo bila je činjenica da će Michael morati presjeći bliske veze sa svojom obitelji. Oboje su znali kako je Michael to djelomice već učinio, ipak oboje su zbog toga osjećali krivnju. Planirali su završiti koledž, vidati se vikendima i živjeti zajedno u vrijeme ljetnih praznika. Činilo se kako će to biti sretan život.

Gledali su mjuzikl Carousel; zabavila ih je sentimentalna priča o razmetljivu lopovu, radi koje se za vrijeme predstave jedno drugome više puta nasmijali. Kad su izašli iz kazališta zahladnjelo je. Kay se privije uz

njega i reče: "Hoćeš li me ti kao u predstavi nakon vjenčanja tući, a zatim mi ukrasti zvijezdu na dar?"

Michael se nasmije. "Ja ću biti profesor matematike." Zatim upita: "Želiš li nešto pojesti prije negoli pođemo u hotel?"

Kay odmahne glavom. Značajno ga pogleda. Kao i uvijek, bio je dirnut njezinom spremnošću da vodi ljubav. Nasmiješi joj se, pa se poljubiše na studenoj ulici. Michael je bio gladan te odluči naručiti sendviče u sobu.

Kad su stigli u hotelsko predvorje, Michael lagano gurne Kay. Prema novinskom stalku: "Kupi novine, dok ja uzmem ključ." Morao je čekati u omanjem redu; iako se rat završio hotel je i dalje imao manjak osoblja. Michael uzme ključ od sobe i nestrpljivo se osvrne tražeći pogledom Kay. Ona je stajala pokraj novinskoga stalka, pogleda uprta u novine što ih je držala u ruci. On krene prema njoj. Ona ga pogleda. Oči su joj bile pune suza. "Oh, Mike", reče. "Oh, Mike." On uzme novine iz njezinih ruku. Prvo što je ugledao bila je fotografija njegova oca kako leži na cesti, glave u lokvi krvi. Neki je čovjek sjedio na rubu pločnika i plakao poput djeteta. Bio je to njegov brat Freddie. Michael Corleone osjeti kako mu se tijelo ledi. Nije osjećao tugu, nije osjećao strah, samo ledeni gnjev. "Idi u sobu", reče Kay, ali morao ju je primiti za ruku i uvesti u dizalo. Vozili su se u tišini. U sobi Michael sjedne na postelju i otvori novine. U naslovu je stajalo: USTRIJELJEN VITO CORLEONE. NAVODNI KRALJ REKETA U KRITIČNU STANJU. OPERIRAN POD JAKOM POLICIJSKOM STRAŽOM. OPASNOST IZBIJANJA KRVAVOG MAFIJAŠKOG RATA

Michael osjeti slabost u nogama. "Nije mrtav, gadovi ga nisu ubili", reče Kay. Nanovo pročita članak. U oca su mu pucali u pet poslije podne. Znači, dok je on vodio ljubav s Kay, večerao, uživao u kazališnoj predstavi, život njegova oca visio je o niti. Michaela obuzme strahovit osjećaj krivnje.

"Hoćemo li sad poći u bolnicu?" upita Kay.

Michael niječno odmahne. "Prvo ću nazvati doma. Ljudi koji su to učinili nisu pri zdravoj pameti, a kako je stari još živ, postat će očajni. Tko k vragu zna što će još poduzeti."

Oba telefona u Long Beachu bila su zauzeta i Michaelu je bilo potrebno gotovo dvadeset minuta kako bi dobio vezu. "Da", javi se Sonny.

"Sonny, to sam ja", reče Michael.

Mogao je čuti olakšanje u Sonnyjevu glasu. "Isuse, mali, svi smo se zabrinuli za tebe. Gdje si, k vragu? Poslao sam svoje ljude da te potraže u onoj tvojoj selendri."

"Kako je stari?" upita Michael. "Je li teško ranjen?"

"Prilično teško", odgovori Sonny. "Pogodili su ga pet puta, ali žilav je on." U Sonnyjevu glasu čuo je ponos. "Liječnici kažu da će preživjeti. Slušaj, mali, imam posla, ne mogu sad razgovarati. Gdje si?"

"U New Yorku", odgovori Michael. "Zar ti Tom nije rekao da dolazim?"

"Zgrabili su Toma", Sonny će tiho. "Stoga sam se zabrinuo za tebe. Njegova je žena ovdje. Ona ne zna, a ne zna ni murja. Želim da tako ostane. Gadovi koji su ovo izveli zacijelo su ljudi. Želim da smjesta dođeš ovamo i držiš jezik za zubima. Dobro?"

"Dobro", reče Mike. "Zna li se tko je to učinio?"

"Svakako", odgovori Sonny. "I čim se pojavi Luca Brasi gotovi su. Još uvijek imamo sve adute."

"Stižem za jedan sat", reče Michael. "Taksijem." On spusti slušalicu. Novine su se prodavale već više od tri sata. Sigurno su izvještavali o tom događaju i na radiju. Bilo je gotovo nemoguće da Luca nije čuo novosti. Michael se duboko zamisli. Gdje je Luca Brasi? To se i Hagen pitao u istome trenutku. Mučilo je to i Sonnyja Corleonea u Long Beachu.

Tog poslijepodneva u petnaest do pet don Corleone je završio s pregledavanjem dokumenata što mu ih je pripremio direktor njegove tvrtke za uvoz maslinovog ulja. Odjenuo je sako i stisnutom šakom lagano kucnuo Freddieja po glavi, kako bi njegov sin izvadio nos iz poslijepodnevnik novina. "Reci Gattu neka doveze auto s parkirališta. Za nekoliko minuta bit ću spreman poći kući."

"Morat ću sam poći po auto", progunda Freddie. "Paulie je jutros javio da je bolestan. Opet je prehladen."

Don Corleone se na trenutak zamisli. "To je već treći put ovoga mjeseca. Mislim da bi bilo dobro da nadeš zdravijeg momka za ovaj posao. Reci Tomu."

Fred se pobuni. "Paulie je dobar mali. Ako kaže da je bolestan, onda je bolestan. Meni ne smeta da odem po auto." On izađe iz ureda. Don Corleone gledao je kroz prozor kako mu sin prelazi 9. aveniju do parkirališta. Zatim nazove Hagenov ured, ali tamo se nitko ne javi. Nazove njegov broj u Long Beachu, ali se ni tamo nitko ne javi. Uzrujano pogleda

kroz prozor. Automobil ga je čekao uz rub pločnika, ispred njegove poslovne zgrade. Freddie je prekrizanih ruku stajao naslonjen na odbojnik automobila i promatrao božičnu Vreću. Don Corleone odjene sako. Direktor mu pridrži kaput. Don Corleone progunda zahvalu, izađe iz ureda i stane se sa drugoga kata spuštati niza stube.

Na ulici je slabašno zimsko svjetlo nestajalo. Freddie je bio nehajno naslonjen na odbojnik velikoga Buicka. Kad ugleda oca kako izlazi iz zgrade, Freddie se uputi prema uličnoj strani automobila i sjedne za upravljač. Don Corleone se upravo spremao ući u automobil sa strane pločnika, kad zastane oklijevajući, okrene se prema otvorenoj tezgi s voćem, nedaleko od ugla ulice. U posljednje mu je vrijeme to ušlo u naviku; volio je krupno izvansezonsko voće, breskve i naranče, što su se žutjele u zelenim kutijama. Vlasnik skoči kako bi ga uslužio. Don Corleone nije sam dirao voće. Pokazivao je koje želi. Prodavač voća se samo jedanput nije složio s njegovim izborom, kako bi mu pokazao da je odabrana voćka odozdo trula. Don Corleone uzme papirnatu vrećicu u lijevu ruku i plati novčanicom od pet dolara. Uzme ostatak, i dok se okretao kako bi se vratio do automobila što ga je čekao, dvojica muškaraca se pojave na uglu. Don Corleone je odmah znao što će uslijediti.

Muškarci su bili odjeveni u crne kapute i crne šešire spuštenih oboda, kako ih svjedoci ne bi mogli opisati. Nisu očekivali Donovu žustru reakciju. On ispusti vrećicu s voćem i zapanjujućom brzinom za čovjeka njegove konstitucije baci se prema parkiranom automobilu. Istovremeno vikne: "Fredo, Fredo." Tek su tad dvojica muškaraca izvukli pištolje i zapucali.

Prvi metak pogodi don Corleonea u leđa. On osjeti strahovit udarac, kao da ga je netko udario maljem, ali snagom volje nastavi ići prema automobilu. Sljedeća dva metka pogode ga u stražnjicu te se on, od siline udarca, rasprostire na ulici. U međuvremenu, dvojica revolveraša, oprezno, kako se ne bi sapleli o rasuto voće, krenuše za njim ne bi li ga dokrajčili. U tom trenutku, možda ni pet sekundi kako je Don zazvao sina, Federico Corleone izađe iz automobila poput prijeteće sjene. Revolveraši na brzinu ispale još dva hica prema Donu koji je ležao u žlijebu uz pločnik. Jedan ga metak pogodi u mišić ruke, a drugi u list desne noge. Premda su te rane bile najlakše, one su najviše krvarile, tvoreći male lokve krvi pokraj njegova tijela. Ali je dotad don Corleone već izgubio svijest.

Freddie je čuo očev vrisak, čuo je kako ga zove imenom iz djetinjstva, a zatim i prva dva glasna pucnja. Kad je izišao iz automobila bio je u šoku, nije čak ni izvadio pištolj. Ubojice su i njega lako mogli ustrijeliti. Ali i oni su bili u panici. Zacijelo su znali kako je sin naoružan, uostalom, prošlo je previše vremena. Nestali su za uglom, ostavili Freddieja samoga na ulici s ocem koji je krvario. Prolaznici koji su se ranije tiskali na ulici pobjegli su u veže ili se bacili na tlo, neki su se zbili u omanje grupe.

Freddie još uvijek nije izvukao oružje. Izgledao je osupnuto. Netremice je gledao u očevo tijelo na asfaltu, okrenuto licem prema tlu, kako leži, činilo mu se, u tamnom jezeru krvi. Bio je u stanju šoka. Ljudi ponovno ispune ulicu i netko malaksaloga Freddieja povede do ruba pločnika i natjera ga da sjedne. Oko don Corleona se tijela okupi gomila, koja se razdvojila kad je uz zavijanje sirene stigao prvi patrolni automobil. Odmah iza policijskog vozila bilo je vozilo Daily Newsa i prije negoli se zaustavilo, iz njega iskoči fotograf kako bi snimio don Corleona koji je krvario. Nekoliko je trenutaka kasnije stiglo i vozilo hitne pomoći. Fotograf usmjeri pažnju na Freddieja Corleona, dok je otvoreno plakao. Bio je to neobično smiješan prizor radi njegova čvrstog lica, velikog nosa i debelih usana umazanih šmrkljima. Detektivi su se umiješali u svjetinu dok su pristizali policijski automobili. Jedan detektiv čučne pokraj Freddieja i stane mu postavljati pitanja, ali Freddie je bio u predubokom šoku da bi mu odgovorio. Detektiv posegne u Freddiejev kaput i izvadi novčanik. Pogleda osobnu iskaznicu i zviždukom dozove svojega partnera. Za svega nekoliko sekundi Freddie je bio odsječen od svjetine mnoštvom detektiva u civilu. Detektiv pronađe Freddiejev pištolj u futrolu pod pazuhom pa ga uzme. Zatim su podigli Freddieja i ugorali ga u neobilježeni automobil. Kad je taj automobil krenuo, za njim se odvezlo i vozilo Daily Newsa. Fotograf je i dalje fotografirao sve i svakoga.

U pola sata otkako su mu pucali u oca, Sonny Corleone primio je pet telefonskih poziva zaredom. Prvi je bio od detektiva Johna Phillipsa, čovjeka na platnome spisku Obitelji. On je stigao na mjesto pucnjave u prvom vozilu s detektivima u civilu. Nazvao je Sonnyja i upitao: "Prepoznaješ li moj glas?"

"Aha", odgovori Sonny. Supruga ga je upravo probudila iz poslijepodnevnog sna kako bi se javio na telefon.

Phillips, bez uvoda, brzo reče: "Netko je pucao u tvjega oca ispred njegova ureda. Prije petnaest minuta. Živ je, ali teško ranjen."

Odvezli su ga u Francusku bolnicu. Tvojega brata Freddieja policija je odvela u postaju u Chelseju. Kad ga puste bilo bi dobro da ga pregleda liječnik. Ja sad idem u bolnicu kako bih pomogao pri ispitivanju tvojega starog, ukoliko bude u stanju govoriti. Redovito ću te izvještavati."

S druge strane stola Sonnyjeva žena Sandra primijeti kako lice njezina muža oblijeva crvenilo. Oči su mu se caklile. "Što se dogodilo?" šapne ona. On nestrpljivo odmahne prema njoj kako bi ušutjela, okrene joj leđa i reče u slušalicu: "Jesi li siguran da je živ?"

"Da, siguran sam", odgovori detektiv. "Izgubio je mnogo krvi, ali mislim da možda nije tako loše kako se čini."

"Hvala", reče Sonny. "Sutra ujutro budi kod kuće točno u osam. Stiže ti tisućica."

Sonny spusti slušalicu. Prisilio se da mirno sjedi. Znao je da mu je gnjev najveća mana, a ovo je bio trenutak u kojemu bi gnjev mogao biti koban. Prvo što mora učiniti je pozvati Toma Hagen, ali prije negoli je uspio podignuti slušalicu, telefon zazvoni. Zvao ga je vlasnik kladionice, ovlašten od Obitelji da posluje u okrugu u kojem se nalazio Donovan, kako bi mu priopćio daje Don ubijen, ustrijeljen na ulici. Nakon nekoliko pitanja, kako bi se uvjerio da kladioničarev informator nije bio u blizini tijela, Sonny tu informaciju odbaci kao netočnu. Phillipsovi podaci zacijelo su bili točniji. Istog trena telefon zazvoni treći put. Bio je to reporter Daily Newsa. Čim se predstavio Sonny Corleone spusti slušalicu.

Sonny nazove Hagen i upita njegovu ženu: "Je li Tom već stigao kući?" Ona odgovori da nije, te kako ga ne očekuje u idućih dvadeset minuta, ali vjeruje da će doći na večeru. "Neka me nazove", reče Sonny.

Pokušao je o svemu dobro promisliti. Pokušao je zamisliti kako bi njegov otac postupio u takvoj situaciji. Odmah je znao da je napad organizirao Sollozzo, ali Sollozzo se nikad ne bi usudio eliminirati vođu tako visoka ranga kao što je Don bez podrške moćnih ljudi. Telefon zazvoni četvrti put te ga prekine u mislima. Glas s druge strane linije bio je veoma tih, veoma mek. "Santino Corleone?" upita.

"Da."

"Imamo Toma Hagen", reče glas. "Pustit ćemo ga za tri sata s našim prijedlogom. Nemoj učiniti ništa nepromišljeno dok ne čuješ što će ti on reći, jer bi inače mogao izazvati brdo nevolja. Što je učinjeno, učinjeno je. Svi se sad moramo razumno ponašati. Ne dopusti da te ponese tvoja legendarna naprasitost." U glasu se osjećala trunka podrugivanja. Sonny nije bio siguran, ali glas je nalikovao Sollozzovu. Sonny namjerno priguši

svoj glas kako bi zvučao tjeskobno. "Čekat ću", reče. Čuo je kako se prekida linija. Pogleda na svoj sat na masivnoj zlatnoj narukvici i na stolnjaku pribilježi vrijeme poziva.

Sjedio je za kuhinjskim stolom mršteći se. "Sonny, što je?" upita ga žena. "Ranili su staroga", mirno joj odgovori. Kad je vidio zaprepaštenje na njezinu licu grubo reče: "Ne brini, nije mrtav. Ništa se više neće dogoditi." Nije joj rekao za Hagen. Tad telefon zazvoni peti put.

Bio je to Clemenza. Debeli čovjek hripavo i isprekidano upita: "Jesi li čuo što se dogodilo tvojemu ocu?"

"Jesam", odgovori Sonny. "Ali nije mrtav." Nastane duga stanka, zatim Clemenza nastavi glasom ispunjenim emocijama: "Hvala Bogu, hvala Bogu." Zatim će zabrinuto: "Jesi li siguran? Rekli su mi da mrtav leži na ulici."

"Živ je", reče Sonny. Pažljivo je osluškivao svaku nijansu Clemenzina glasa. Činilo se kako je doista iskren u svojim osjećajima, ali dio debeljkove profesije zahtijevao je i da bude dobar glumac.

"Morat ćeš preuzeti vodstvo, Sonny", reče Clemenza. "Što želiš da ja učinim?"

"Dođi u očevu kuću", odgovori Sonny. "Dovedi Paulieja Gatta." "Je li to sve?" upita Clemenza. "Želiš li da pošaljem nekoliko ljudi u bolnicu i do tvoje kuće?"

"Ne, samo želim vidjeti tebe i Paulieja Gatta", reče Sonny. Nastane dugačka stanka. Clemenza je počeo shvaćati. Kako bi zvučao Prirodnije, Sonny upita: "Uostalom, gdje je k vragu Paulie bio? Što je dobijesa radio?"

S druge se strane linije više nije čulo hripanje. Clemenza postane oprezan. "Paulie je bolestan, prehladen je, pa je ostao kod kuće. Cijele zime pomalo boluje."

Sonnyjeva budnost učas poraste. "Koliko je puta u posljednjih nekoliko mjeseci ostao doma?"

"Možda tri, četiri puta", odgovori Clemenza. "Stalno sam zapitkivao Freddieja želi li da nađem zamjenu Paulieju, ali on je odbio. Nije bilo povoda, znaš i sam, u posljednjih je deset godina sve mirno."

"Aha", Sonny će. "Vidimo se u očevoj kući. Svakako dovedi Paulieja. Pokupi ga na putu ovamo. Ne tiče me se koliko je bolestan. Jesi li razumio?" Tresne slušalicom ne čekajući odgovor.

Njegova je žena tiho plakala. Zapiljio se u nju, zatim grubo reče: "Bude li me tražio netko od naših ljudi, reci im neka me nazovu kod tate,

na njegov privatni broj. Nazove li netko drugi, reci da ništa ne znaš. Ako nazove Tomova žena, reci joj da će se Tom zadržati, jer ima posla."

Trenutak je razmišljao. "Nekoliko naših ljudi doći će ovamo." Na njezinu licu ugleda strah pa nestrpljivo nastavi: "Ne moraš se bojati, samo želim da budu ovdje. Učini sve što ti kažu. Želiš li razgovarati sa mnom, nazovi me na tatin broj, ali nemoj me zvati ako nije doista važno. I ne brini." On iziđe iz kuće.

Spustila se tama. Prosinački je vjetar šibao između kuća. Sonny se nije plašio izići u noć. Svih osam kuća bilo je vlasništvo don Corleonea. Na početku slijepe ulice, jedna nasuprot drugoj stajale su dvije kuće; iznajmljivali su ih njihovi ljudi s obiteljima, dok su podstanari, samci iznajmljivali suterenske stanove. U jednoj od šest preostalih kuća, što su tvorile polukrug, živio je Tom Hagen s obitelji, u drugoj Sonny sa svojom, a u najneupadljivijoj sam Don. Tri su kuće besplatno mogli koristiti umirovljeni Donovi prijatelji, ali se podrazumijevalo kako će ih osloboditi kad god on to zatraži. Ta mirna slijeпа ulica zapravo je bila neosvojiva utvrda.

Svih je osam kuća bilo opremljeno reflektorima što su obasjavali okolno zemljište pa se na njemu nije bilo moguće pritajiti. Sonny prijeđe ulicu do očeve kuće i otključa vlastitim ključem. Vikne: "Mama, gdje si?" Njegova majka iziđe iz kuhinje. Iza nje se širio miris pečenih paprika. Prije negoli je mogla progovoriti, Sonny je uzme za ruku i natjera je da sjedne. "Upravo su me nazvali", reče. "Samo se nemoj uzrujavati. Tata je u bolnici, ranjen je. Odjeni se i budi spremna poći onamo. Automobil i vozač će ubrzo stići. Dobro?"

Majka ga je neko vrijeme netremice gledala, zatim upita na talijanskome: "Jesu li pucali u njega?"

Sonny kimne. Njegova majka na trenutak pogne glavu, zatim se vrati u kuhinju. Sonny ju je slijedio. Gledao ju je kako gasi plin ispod tave s paprikama, izlazi iz kuhinje i odlazi na kat u spavaću sobu. On uzme papriku iz tave i kruh iz košare na stolu pa si nemarno složi sendvič dok mu je s prstiju kapalo vruće maslinovo ulje. Pošao je u prostranu sobu na uglu, očevu radnu sobu, pa je iz zaključana ormarića izvadio telefon. Telefon je bio posebno uveden i upisan pod lažnim imenom i adresom. Prvo je nazvao Lucu Brasija. Nije bilo odgovora. Zatim nazove pouzdana caporegimea u Brooklynu, čovjeka čija je odanost Donu bila neupitna. Zvao se Tessio. Sonny mu ispriča što se dogodilo i što od njega očekuje. Tessio je trebao regrutirati pedeset potpuno pouzdanih ljudi i poslati ih da

čuvaju bolnicu i Long Beach. Tessio upita: "Jesu li sredili i Clemenzu?" Sonny odgovori: "U ovome trenutku ne želim koristiti Clemenzine ljude." Tessio smjesta shvati pa nakon stanke reče: "Ne zamjeri, Sonny, govorim ti to kao što bi ti i otac rekao - nemoj pre nagliti. Ne mogu vjerovati da bi nas Clemenza izdao."

"Hvala ti", reče Sonny. "Ni ja tako ne mislim, ali moram biti oprezan, zar ne?"

"Tako je", odgovori Tessio.

"Ima još nešto", Sonny će. "Moj mlađi brat, Michael, je na koledžu u Hanoveru u New Hampshireu. Pošalji naše ljude iz Bostona po njega. Neka ga dovedu ovamo dok se ovo ne smiri. Nazvat ću ga i reći mu neka ih očekuje. Ponavljam, činim to samo iz opreza."

"Dobro," Tessio će, "dolazim k vama čim sve pokrenem. Dobro? Ti poznaješ moje dečke, zar ne?"

"Da", reče Sonny i spusti slušalicu. Ode do malenoga sefa u zidu i otključa ga. Iz njega izvadi registar plavih kožnih korica. Otvori ga na slovu T i potraži unos koji ga je zanimao. Tamo je pisalo: Ray Farell 5000 Badnjak i telefonski broj. Sonny nazove taj broj i upita: "Farell?" Čovjek odgovori: "Da." Sonny se predstavi. "Santino Corleone ovdje. Želim da mi učinite uslugu i to smjesta. Provjerite dva telefonska broja i sve njihove izlazne i ulazne pozive u posljednja tri mjeseca." Dade Farellu kućne telefonske brojeve Paulieja Gatta i Clemenze. Zatim reče: "Ovo je važno. Pribavite li mi to do ponoći imat ćete posebno sretan Božić."

Prije negoli se opustio kako bi o svemu promislio još jedanput nazove Luca Brasija. Ponovno nije bilo odgovora. To ga je brinulo, ali on izbaci tu misao iz glave. Luca će doći čim čuje novosti. Sonny se zavalu u naslonjač na okretanje. Za jedan sat kuća će vrvjeti ljudima Obitelji i on će im svima morati reći što da rade, pa sad, kad je konačno imao vremena za razmišljanje, shvati ozbiljnost situacije. Bio je to prvi izazov obitelji Corleone i njihovoj moći u posljednjih deset godina. Bez sumnje, iza toga stoji Sollozzo, ali on se nikad ne bi osmjelio na takav napad bez podrške barem jedne od pet moćnih njujorških obitelji. Podršku je zacijelo dobio od Tattaglia. To znači ili otvoreni rat ili hitnu nagodbu pod Sollozzovim uvjetima. Sonny se turobno nasmije. Divlji Turčin je dobro isplanirao, ali nije imao sreće. S Lucom Brasijem i svime čime je raspolagala obitelj Corleone, mogao je biti tek jedan ishod. Ali neprestano ga je mučilo pitanje - gdje je Luca Brasi?

GLAVA 3

ZAJEDNO S VOZAČEM U AUTOMOBILU JE S HAGENOM BILO JOŠ ČETVERO ljudi. Smjestili su ga straga između one dvojice koji su mu na ulici prišli sleđa. Sollozzo je sjeo naprijed. Muškarac koji je sjedio Hagenu zdesna ispruži ruku i nabije mu šešir, kako Hagen ne bi mogao vidjeti. "Da nisi mrdnuo ni malim prstom", reče mu.

Vožnja je bila kratka, ni dvadeset minuta, ali kad su izišli iz automobila, Hagen nije mogao prepoznati susjedstvo jer se smračilo. Odveli su ga u suterenski stan i natjerali ga da sjedne na kuhinjski stolac ravna naslona. Sollozzo sjedne za kuhinjski stol nasuprot njemu. Njegovo tamno lice imalo je neobičan izraz grabežljivca.

"Ne želim te plašiti", reče. "Znam da ti ne spadaš u snagatorski dio Obitelji. Želim da pomogneš Corleoneovima i želim da pomogneš meni.

Hagenu su drhtale ruke dok je u usta stavljao cigaretu. Jedan od ljudi donese bocu viskija od raži i natoči mu u porculansku šalicu za kavu. Hagen zahvalno ispije žestoku tekućinu. Smirila mu je ruke i otjerala slabost iz nogu.

"Tvoj je šef mrtav", reče Sollozzo. Zastane iznenađen suzama koje su navrle u Hagenove oči. Zatim nastavi: "Sredili smo ga na ulici ispred njegova ureda. Pokupio sam te čim su mi javili. Moraš posredovati u pomirbi mene i Sonnyja."

Hagen ne odgovori. Bio je iznenađen vlastitom tugom, osjećajem osamljenosti pomiješanim sa strahom od smrti. Sollozzo produži: "Sonny se zagrijao za moj prijedlog, zar ne? I ti znaš kako je to najpametniji put. Droga je stvar budućnosti. U tom se poslu krije toliko novca da se svi za samo nekoliko godina možemo obogatiti. Don je bio čovjek staroga kova, njegovo vrijeme je prošlo, ali on to nije shvaćao. Sad je mrtav i ništa ga ne može vratiti među žive. Spreman sam sklopiti posao pod novim uvjetima i želim da nagovoriš Sonnyja da na njega pristane."

"Nemate šansi, Sonny će krenuti na vas sa svim raspoloživim snagama", reče Hagen.

Sollozzo nestrpljivo reče: "To će biti njegova prva reakcija, ali ti ga moraš urazumiti. Iza mene stoji obitelj Tattaglia sa svim svojim ljudima. Ostale njujorške obitelji pristat će na sve kako bi među nama spriječili rat punih razmjera, jer bi taj rat mogao naškoditi njima i njihovu poslu. Ako Sonny pristane na nagodbu sa mnom, ostale se obitelji, pa čak i Donovi najstariji prijatelji iz cijele zemlje neće u to upletati."

Hagen je šutke piljio u svoje ruke. Sollozzo ga nastavi uvjeravati: "Donova moć je oslabjela. Nekoć ga ne bih mogao tako lako zaskočiti. Ostale obitelji mu ne vjeruju, jer je tebe uzeo za consiglierea, a ti nisi Talijan, a kamoli Sicilijanac. Dođe li do rata, obitelj Corleone bit će uništena, pa svi gube, uključujući i mene. Političke veze vaše obitelji potrebnije su mi od novca. Stoga, razgovaraj sa Sonnyjem, razgovaraj s caporegimeima, tako ćeš spriječiti veliko krvoproliće." Hagen ispruži svoju porculansku šalicu kako bi mu natočili još viskija. "Pokušat ću", reče. "Ali Sonny je tvrdoglav, čak ni on neće uspjeti zaustaviti Lucu. Morali biste se zabrinuti radi Luce. I ja ću se morati brinuti radi Luce, budem li zagovarao vaš posao."

Sollozzo tiho reče: "Ja ću se pobrinuti za Lucu, ti se pobrini za Sonnyja i drugu dvojicu sinova. Čuj, možeš im reći kako je i Freddie mogao danas stradati zajedno sa starim, ali mojim je ljudima strogo naređeno da ga ne ubiju. Nisam želio više zle krvi negoli je potrebno. Možeš im reći kako je Freddie živ mojom zaslugom."

Hagen je napokon bio u stanju razmišljati. Shvatio je kako ga Sollozzo ne kani ni ubiti niti ga držati kao taoca. Posramljeno pocrveni radi iznenadnog osjećaja olakšanja što mu prostruji čitavim tijelom. Sollozzo ga je gledao s tihim osmijehom razumijevanja. Hagen se zamisli. Ako ne pristane založiti se za Sollozza, možda ga ubiju. Ali tada shvati kako Sollozzo samo želi da on na odgovarajući način izloži njegov prijedlog, što je i bila njegova dužnost odgovornoga consiglierea. Također shvati kako je Sollozzo u pravu. Krvavi rat između Corleoneovih i Tattaglia mora se izbjeći po svaku cijenu. Corleoneovi moraju pokopati svoje mrtve, zaboraviti i nagoditi se. Poslije, kad za to dođe pravi trenutak, mogu se osvetiti Sollozzu.

Ali kad je podigao pogled on shvati kako Sollozzo točno zna o čemu on razmišlja. Turčin se smješkao. Tad Hagenu iznenada sine. Što se to dogodilo Luci Brasiju da je Sollozzo tako miran? Je li se Luca nagodio? Sjeti se kako je one noći, kad je Don odbio Sollozzov prijedlog, Luca bio pozvan u ured da nasamo porazgovara s Donom. Ali sad nije bio trenutak da se brine o takvim pojedinostima. Morao se vratiti u sigurnost utvrde obitelji Corleone u Long Beachu. "Učinit ću najbolje što mogu", reče Sollozzu. "Vjerujem da ste u pravu, čak bi i Don želio da tako postupimo."

Sollozzo ozbiljno kimne. "U redu", reče. "Ja ne volim krvoproliće. Ja sam poslovni čovjek, a krv stoji previše novca." U tom trenutku zazvoni telefon i jedan od tipova koji je sjedio iza Hagen a pođe se javiti. Slušao je

pa kratko odgovori: "Dobro, reći ću mu." Spusti slušalicu, ode do Sollozza pa stane Turčinu šaptati na uho. Hagen primijeti kako boja nestaje sa Sollozzova lica, a oči mu bljesnuše srdžbom. Hagen osjeti strah. Sollozzo ga je upitno gledao i Hagen shvati kako ga neće pustiti. Dogodilo se nešto što je možda značilo njegovu smrt. Sollozzo reče: "Stari je još uvijek živ. Sasuli su pet metaka u tog vrazjeg Sicilijanca, a on je još uvijek živ." Pomiren sa sudbinom on slegne ramenima. "Nemamo sreće", reče Hagenu. "Nemam sreće ja, a nemaš je ni ti."

GLAVA 4

KAD JE MICHAEL CORLEONE STIGAO PRED OČEVU KUĆU U LONG BEACHU, vidio je kako je uski ulaz u njihovu slijepu ulicu blokiran lancem. Posjed i desetak automobila parkiranih uzduž vijugava betonskog puta bili su osvijetljeni svjetlošću reflektora sa svih osam kuća.

Dvojica njemu nepoznatih muškaraca stajali su naslonjeni na lanac. "Tko si ti?" upita ga jedan s bruklinškim naglaskom.

On im odgovori. Još jedan muškarac iziđe iz najbliže kuće i zagleda mu se u lice. "To je Donov mali", reče. "Odvest ću ga unutra." Mike je slijedio tog čovjeka do očeve kuće, gdje su ih dvojica čuvara na vratima propustili unutra.

Sve dok nije ušao u dnevnu sobu činilo mu se kako je kuća prepuna nepoznatih ljudi. Michael ugleda Hagenovu ženu Theresu kako ukočeno sjedi na sofa i puši. Na stoliću ispred nje stajala je čaša viskija. Na drugom kraju sofe sjedio je krupni Clemenza. Caporegimeovo je lice bilo mirno, ali on se znojio, a njegova je cigara, natopljena slinom, blistala tamnim sjajem.

Clemenza mu priđe, utješno stisne ruku i promrmlja: "Tvoja je majka u bolnici kod tvajega oca. S njime će biti sve u redu." Paulie Gatto ustane kako bi se rukovao. Michael ga radoznalo pogleda. Znao je da je Paulie očevo tjelohranitelj, ali nije znao da je Paulie zbog bolesti toga dana ostao kod kuće. Vidio je napetost na tom uskom, tamnom licu. Znao je za Gattovu reputaciju perspektivna i spretna čovjeka koji zna kako treba obaviti delikatne poslove bez komplikacija, ali koji danas očito nije uspio izvršiti svoju dužnost. U kutovima prostorije Michael primijeti još nekoliko ljudi, ali ih ne prepozna. To nisu bili Clemenzini ljudi. On poveže sve činjenice i dokuči kako su Clemenza i Gatto osumnjičeni. Uvjeren kako je

Paulie bio na mjestu događaja, upita mladića lasičja lica: "Kako je Freddie? Je li dobro?"

"Liječnik mu je dao injekciju", reče Clemenza. "Spava."

Michael se uputi do Hagenove žene, sagne se i poljubi je u obraz. Među njima je oduvijek postojala simpatija. On joj šapne: "Ne brini, s Tomom će biti sve u redu. Jesi li već razgovarala sa Sonnyjem?"

Theresa ga je neko vrijeme držala za ruku, zatim odmahne glavom. Bila je to profinjena, veoma lijepa žena, koja je više nalikovala Amerikanki negoli Talijanki. Bila je prestrašena. On je primi za ruku i povuče sa sofe te je povede u očevu radnu sobu.

Sonny je bio zavaljen u naslonjaču iza pisaćeg stola. U jednoj je ruci držao žuti notes, a u drugoj olovku. Bio je sam s caporegimeom Tessiom, kojega je Michael prepoznao i smjesta shvatio kako su to zacijelo njegovi ljudi u kući, te kako su oni nova dvorska straža. I Tessio je u rukama imao notes i olovku.

Kad ih je Sonny ugledao, on ustane od stola, zaobiđe ga i zagrlj Hagenovu ženu. Ne brini, Theresa", reče. "Tom je dobro. Rekli su da će ga pustiti čim mu iznesu ponudu. On nije operativac, on je samo naš odvjetnik. Nema razloga da mu bilo tko naudi."

Pusti Theresu iz zagrljaja, zatim iznenadi Michaela zagrljajem i poljupcem u obraz. On odgurne Sonnyja i reče smijući se: "Tek što sam se navikao da me mlatiš, sad moram ovo trpjeti?" Kad su bili mlađi često su se tukli.

Sonny slegne ramenima. "Slušaj, mali, zabrinuo sam se kad te nisu mogli pronaći u onoj tvojoj selendri. Bolio me đon jesu li te krknuli, samo mi se nije свидjela pomisao da ću staroj morati reći i tu novost. Već sam joj morao priopćiti za tatu."

"Kako je to primila?" upita Michael.

"Dobro", odgovori Sonny. "Već je i prije kroz to prolazila. Ja također. Ti si tad bio premalen kako bi shvatio, a u vrijeme tvog odrastanja sve je bilo mirno." Zastane pa reče: "Kod starog je u bolnici. On će se izvući."

"Kako bi bilo da i mi odemo k njemu?" upita Michael.

Sonny odmahne glavom i suho reče: "Ja ne smijem napuštati kuću sve dok se ovo ne završi." Zazvoni telefon. Sonny se javi i stane napeto slušati. Za to vrijeme Michael nehajno priđe stolu i baci pogled na Sonnyjev žuti notes. Tamo je bio popis od sedam imena. Prva su tri bila Sollozzo, Phillip Tattaglia i John Tattaglia. Michaela svom silinom pogodi

spoznaja kako je prekinuo Sonnyja i Tessija u trenutku dok su sastavljali popis ljudi koje treba ubiti.

Kad je spustio slušalicu Sonny reče Theresi Hagen i Michaelu: "Možete li vas dvoje malo pričekati vani? Tessio i ja moramo završiti jedan posao."

"Ima li taj poziv veze s Tomom", upita nasrtljivo Hagenova žena, premda je plakala od straha. Sonny je obgrli rukom i povede do vrata. "Kunem ti se da će s njime sve biti u redu", reče. "Pričekaj u dnevnoj sobi, čim nešto saznam doći ću ti reći." On zatvori vrata za njome. Michael je sjeo u jedan od velikih kožnih naslonjača. Sonny mu uputi brz, oštar pogled pa sjedne za stol.

"Budeš li se motao oko mene, Mike, čut ćeš stvari koje ne želiš čuti", reče.

Michael pripali cigaretu. "I ja mogu pomoći", odgovori.

"Ne, ne možeš", reče Sonny. "Stari bi bio bijesan ko" pas, kad bih ti dopustio da se upleteš u sve ovo."

Michael ustane i vikne: "Ti ušljivo kopile, on je i moj otac. Zar mu ne bih trebao pomoći? I ja to mogu. Ne moram na ulici ubijati ljude, ali ima i drugih načina. Prestani se ponašati prema meni kao prema balavome mlađem bratu. Bio sam u ratu. Ranjen sam, ako nisi zaboravio. Ubijao sam kosooke. Što k vragu misliš da će mi se dogoditi kad ti nekoga ubiješ? Onesvijestit ću se?"

Sonny mu se naceri. "Još malo pa ćeš tražiti da dignem ruke i prepustim ti svoje mjesto. Dobro, ostani, možeš se javljati na telefon." Okrene se Tessiju. "Upravo su mi javili vijesti što smo ih očekivali." Okrene se prema Michaelu. "Netko je izdao staroga. Možda je to bio Clemenza, možda Paulie Gatto, a on se, baš zgodno, danas razbolio. Sad sam saznao odgovor, pa da vidim koliko si pametan Mike, ti si dečko s koledža. Tko se prodao Sollozzu?"

Michael se ponovno zavalio u kožni naslonjač. O svemu pažljivo promisli. Clemenza je bio caporegime obitelji Corleone. Zaslugom don Corleonea postao je milijunaš, bili su veoma bliski prijatelji već više od dvadeset godina. Imao je jedan od najmoćnijih položaja u njihovoj organizaciji. Što je Clemenza mogao dobiti izdajom svojega dona? Više novca? Bio je već dovoljno bogat, ali opet, ljudi su uvijek pohlepni. Veću moć? Osvetu radi neke umišljene uvrede ili poniženja? Zato što je Hagen postao consigliere? Ili ga je možda vodilo uvjerenje poslovna čovjeka, kako će Sollozzo pobijediti? Ne, bilo je nemoguće da je Clemenza

izdajnik, ali tad Michael tužno pomisli kako je to nemoguće samo zato što on ne želi da Clemenza umre. Debeli čovjek mu je u djetinjstvu uvijek donosio darove, a ponekad bi ga poveo na izlet kad je Don bio prezauzet. Nije mogao vjerovati kako je Clemenza kriv za izdaju.

Ali s druge strane, Sollozzo bi volio imati Clemenzu u svojem džepu više od bilo kojega člana obitelji Corleone.

Michael razmisli o Paulieju Gattu. Paulie se još uvijek nije obogatio. O njemu je vladalo dobro mišljenje, njegov uspon u organizaciji bio je nedvojbjen, ali morao se, poput svih, potruditi. Također, zacijelo je imao neobuzdane snove o moći, kao svi mladi ljudi. To je morao biti Paulie. Tad se Michael prisjeti kako su on i Paulie zajedno išli u šesti razred pa poželi da to ne bude ni Paulie.

Odmahne glavom. "Nijedan od njih", reče. Ali rekao je to samo zato što je Sonny tvrdio kako zna tko je krivac. Da je morao birati, proglasio bi Paulieja krivcem.

Sonny mu se smješкао. "Ne brini", reče. "Clemenza je u redu. Paulie je taj."

Michael opazi kako je Tessiju laknulo. Kao kolegi caporegimeu njegove su simpatije bile uz Clemenzu. Također, to je značilo kako stvari nisu tako ozbiljne, jer izdaja nije zahvatila vrh. Tessio oprezno upita: "Znači sutra mogu svoje ljude poslati kućama?"

"Prekosutra", reče Sonny. "Ne želim da itko išta sazna dotad. Slušaj, htio bih nasamo raspraviti neke obiteljske stvari s bratom. Pričekaj u dnevnoj sobi, dobro? Kasnije možemo dovršiti popis. Ti i Clemenza ćete zajedno poraditi na tome."

"Svakako", reče Tessio pa iziđe.

"Kako možeš biti tako siguran da je Paulie?" upita Michael.

"Imamo svoje ljude u telefonskoj kompaniji", reče Sonny. "Oni su otkrili sve Pauliejeve ulazne i izlazne pozive. Clemenzine također. U ona tri dana što je bio bolestan ovoga mjeseca, Paulieja je netko zvao iz govornice preko puta očeva ureda. Danas također. Vjerojatno su provjeravali hoće li Paulie doći ili će ga netko drugi zamijeniti. Tko zna zašto su zvali. To nije važno." Sonny slegne ramenima. "Hvala Bogu da je Paulie. Clemenza će nam biti nužno potreban."

Michael oklijevajući upita: "Znači li to rat?"

Sonnyjev je pogled bio nemilosrdan. "Da. Odlučio sam. Čim se Tom pojavi tako će i biti, sve dok mi stari ne kaže drugačije."

"Zašto onda ne pričekaš dok stari ne bude u stanju govoriti?" upita Michael.

Sonny ga radoznalo pogleda. "Kako si ti, k vragu, dobio ona odličja? Čovječe, napadnuti smo, moramo se boriti. Jedino se bojim da neće pustiti Toma."

"Zašto ga ne bi pustili", iznenadi se Michael.

Sonnyjev je ton opet bio strpljiv. "Zgrabili su Toma, jer su mislili da je stari gotov pa će sa mnom moći sklopiti sporazum. On je trebao biti posrednik i prenijeti nam njihov prijedlog. Budući da je stari živ, znaju da ja ne mogu sklopiti sporazum pa im Tom više ne treba. Mogu ga pustiti ili ga se riješiti, sve zavisi o Sollozzovu raspoloženju. Mogli bi ga se riješiti samo kako bi nas pritisnuli i pokazali da misle ozbiljno."

"Sto je navelo Sollozza na pomisao da će se s tobom moći dogovoriti", tiho upita Michael.

Sonny se zacrvni i oklijevajući reče: "Prije nekoliko mjeseci imali smo sastanak sa Sollozzom. Sollozzo nam se obratio s ponudom u vezi s drogom. Stari ga je odbio. Ali za vrijeme sastanka ja sam se malo istrčao, pokazao sam da želim taj posao. Bilo je to najgore što sam mogao učiniti. Ako ništa drugo, stari mi je stalno utufljivao u glavu kako ne smijem dopustiti da strani ljudi opaze kako u Obitelji postoji razlika u mišljenjima. Sollozzo je zaključio kako ću ja, oslobodi li se staroga, morati s njime u taj posao s drogom. S nestankom staroga, moć Obitelji bila bi prepolovljena. Ja bih se u svakom slučaju borio za opstanak, kako bih održao sve poslove staroga. Droga je posao budućnosti, trebali bismo se u to uključiti. Pokušaj smaknuća staroga je čisto poslovni potez, ništa osobno. Ja bih se sa Sollozzom morao udružiti samo radi posla. On me, naravno, nikad ne bi pustio da mu se previše približim. Osigurao bi se, za svaki slučaj, da mi ne dođe na nišan. Ali on također zna, kako mi, jednom kad prihvatim nagodbu, ostale obitelji ne bi dopustile da za nekoliko godina, samo radi osvete, započnem rat. Naposljetku, obitelj Tattaglia ga podržava."

"Da su ipak uspjeli srediti starog, što bi ti učinio?" upita Michael.

Sonny jednostavno odgovori: "Sollozzo je mrtav čovjek, briga me koliko će me to stajati. Briga me budemo li se morali boriti protiv svih pet njujorških obitelji. Istrijebit ćemo Tattaglie pa makar i mi stradali s njima."

"Tata ne bi tako postupio", tiho će Michael.

Sonny resko odmahne. "Znam da nisam čovjek kao što je on, ali reći ću ti nešto, a to bi ti i on potvrdio - kad se radi o stvarnoj akciji, na kratke staze nisam lošiji od drugih. Sollozzo to zna, znaju to Clemenza i

Tessio. Prvi put sam se dokazao ubojstvom s devetnaest godina, posljednji put kad je Obitelj bila u ratu. Bio sam starome od velike pomoći. Zato sad nisam zabrinut. U ovoj situaciji naša Obitelj ima sve adute. Kad bismo samo mogli doći do Luce."

"Je li Luca tako čvrst kako pričaju? Je li tako dobar?" radoznalo upita Michael.

Sonny kimne. "On je liga za sebe. Poslat ću ga da sredi trojicu Tattaglia. Sollozza ću srediti ja sam."

Michael se s nelagodnom promeškolji u naslonjaču. Pogleda starijega brata. Sjeti se kako je Sonny povremeno znao biti okrutan, ali je u biti bio dobra srca. Dobar momak. Činilo se neprirodnim čuti ga kako govori na ovaj način, bilo je jezivo vidjeti popis imena koja je načrčkao, imena ljudi koje je trebalo smaknuti, kao da je tek okrunjeni rimski imperator. Michael je bio sretan što on doista nije dio svega toga, što mu je otac živ pa se neće morati upletati u osvetu. Pomoći će tako što će se javljati na telefon, obavljati sitne poslove, prenositi poruke. Sonny i stari mogli su se sami brinuti za sebe, naročito s Lucinom pomoći.

U tom se trenutku iz dnevne sobe začuo ženski vrisak. O, Kriste, pomisli Michael, zvuči poput Tomove žene. On pohita prema vratima i otvori ih. U dnevnoj su sobi svi bili na nogama. Pokraj sofe je Tom Hagen, s nelagodnom na licu, u naručju čvrsto držao Theresu. Theresa je plakala jecajući i Michael shvati kako je ono bio vrisak veselja, jer vidi muža. Dok ih je Michael gledao, Tom Hagen se oslobodi iz ženina naručja i spusti je natrag na sof. Turobno se nasmiješi Michaelu. "Drago mi je što te vidim, Mike, doista mi je drago " Polako se uputi u radnu sobu i ne pogledavši više svoju uplakanu ženu. Nije uzalud živio s Corleoneovima deset godina, pomisli Michael dok gaje obuzimao neobičan ponos. Tom je nešto poprimio od staroga, kao i Sonny, a zatim Michael, iznenađen, shvati da je nešto poprimio i on sam.

GLAVA 5

BILA SU GOTOVO ČETIRI SATA UJUTRO KAD SU SE SVI OKUPILI U RADNOJ sobi - Sonny, Michael, Tom Hagen, Clemenza i Tessio. Theresu Hagen su morali nagovoriti da ode kući, iako je kuća Hagenovih bila tik do Donove. Paulie Gatto je i dalje čekao u dnevnoj sobi, nesvjestan kako su Tessiovi ljudi dobili upute da ga ne ispuštaju iz vida, niti mu dopuste da ode.

Tom Hagen je prenio Sollozzovu ponudu. Ispričao im je kako ga je Sollozzo, kad je saznao da je Don još uvijek živ, namjeravao ubiti. Hagen se naceri: "Budem li ikad morao zagovarati svoj slučaj pred Vrhovnim sudom, vjerujem da neću biti tako uvjerljiv kao sinoć pred prokletim Turčinom. Rekao sam mu da ću nagovoriti Obitelj na taj posao, iako je Don još uvijek živ. Rekao sam mu, Sonny, da te vrtim oko maloga prsta, kako smo ti i ja prijatelji još iz djetinjstva, i, nemoj se ljutiti, naveo sam ga na pomisao kako tebi možda i nije toliko žao što si došao na mjesto staroga, neka mi Bog oprost." S isprikom se nasmiješi Sonnyju, koji mu kretnjom dade na znanje kako ga razumije i kako to nije važno.

Michael ih je, zavaljen u naslonjaču s telefonom pokraj desne ruke, obojicu proučavao. Kad je Hagen ušao u radnu sobu, Sonny je pohitao da ga zagri. Michaelu je, uz mali ubod ljubomore, bilo jasno kako su Sonny i Tom Hagen umnogome bliži negoli će on ikada biti s vlastitim bratom.

"Hajdemo se primiti posla", reče Sonny. "Moramo napraviti plan. Pogledajte popis što smo ga ja i Tessio sastavili. Tessio, daj Clemenzi svoj primjerak."

"Ako radimo plan, Freddie bi morao biti nazočan", reče Michael.

"Freddie nam nije od koristi", mračno će Sonny. "Liječnik kaže kako je u takvu šoku da mora imati potpuni mir. Ja to ne razumijem. Freddie je uvijek bio poprilično čvrst. Valjda mu je teško palo kada je vidio staroga u lokvi krvi. Uvijek ga je smatrao Bogom. On nije poput tebe i mene, Mike."

"Dobro, nemoj upletati Freddieja u ovo", brzo će Hagen. "Nemoj ga upletati ni u što, baš ni u što. Sonny, dok se sve ovo ne završi, mislim kako ti nipošto ne bi trebao izlaziti iz kuće. Ovdje si na sigurnome. Nemoj podcjenjivati Sollozza, on je pravipezzonovante. Je li bolnica pod prismotrom?"

Sonny kimne. "Policajci je čuvaju, a ja sam poslao svoje ljude da stalno budu u blizini tate. Sto misliš o popisu, Tome?"

Hagen se namršti. "Isuse Kriste, Sonny, ti si to doista shvatio osobno. Don bi to smatrao isključivo poslovnim sporom. Sollozzo je ključ. Riješi se Sollozza i sve će doći na svoje mjesto. Ne moraš ići protiv Tattaglia."

Sonny pogleda u svoja dva caporegimea. Tessio slegne ramenima. "To je riskantno", reče. Clemenza nije ništa rekao.

Sonny reče Clemenzi: "Jedno možemo riješiti bez rasprave. Ne želim više Paulieja ovdje. Neka to bude prvo na tvojemu popisu." Debeli caporegime kimne.

"Sto je s Lucom?" upita Hagen. "Sollozzo mi se nije činio zabrinutim glede Luce. To me brine. Ako nas je Luca izdao onda smo doista u nevolji. To je prvo što moramo saznati. Je li itko uspio stupiti u vezu s njime?"

"Nije", Sonny će. "Zovem ga cijelu noć. Možda je sa ženskom."

"Nemoguće", reče Hagen. "On nikad ne ostaje spavati kod ženske. Kad obavli posao uvijek odlazi kući. Mike, nastavi ga zvati dok ne dobiješ odgovor." Michael poslušno dignu slušalicu i stane zvati. Čuo je kako na drugom kraju linije zvoni, ali nitko se nije javio.

Naposljetku spusti slušalicu. "Zovi ga svakih petnaest minuta", reče Hagen.

"Dobro, Tome, ti si consigliere, daj nam neki savjet. Sto k vragu misliš da bi smo trebali učiniti?" nestrpljivo upita Sonny.

Hagen si natoči viski iz boce na stolu. "Pregovarati ćemo sa Sollozzom sve dok ti otac ne bude u stanju preuzeti. Možda ćemo se čak morati i nagoditi. Kad ti otac ponovno stane na noge, on će to mirno riješiti i sve će ga obitelji podržati."

"Ti misliš da ja ne mogu izići nakraj s tim tipom Sollozzom?" ljutito upita Sonny.

Tom Hagen ga pogleda ravno u oči. "Sonny, u borbi ga svakako možeš nadjačati. Obitelj Corleone je dovoljno snažna. Imaš Clemenzu i Tessiju koji mogu sakupiti tisuću ljudi dođe li do rata. Ali na kraju će na cijeloj Istočnoj obali nastati pokolj pa će ostale obitelji okriviti Corleoneove. Stvorit ćemo si mnogo neprijatelja, a to je ono protiv čega je tvoj otac uvijek bio."

Gledajući Sonnyja, Michael pomisli kako on to dobro prihvaća. Ali tad Sonny upita Hagen: "Što ako stari umre, što tad savjetuješ, consigliere?"

Hagen tiho odgovori: "Znam kako to nećeš htjeti učiniti, ali savjetovao bih ti da sa Sollozzom sklopiš posao s drogom. Bez političkih veza i osobnog utjecaja tvojega oca obitelj Corleone gubi polovicu svoje moći. Bez tvojega oca, ostale njujorške obitelji možda na kraju podrže Tattaglie i Sollozza, kako bi se osigurali da ne dođe do dugog i pogubnog rata. Ako tvoj otac umre, nagodi se. Onda čekaj pa vidi."

Sonny je od ljutnje probljedio. "Lako je tebi reći, ne radi se o tvojemu ocu."

Hagen brzo i ponosno reče: "Ja sam mu bio jednako dobar sin kao ti i Mike, možda i bolji. Dajem ti svoje profesionalno mišljenje. Osobno, rado bih ubio sve te gadove." Emocije u njegovu glasu posramiše Sonnyja koji reče: "Isuse, Tome, nisam tako mislio." Ali zapravo jest. Krv je krv i ništa joj nije ravno.

Sonny je mrzovoljno šutio dok su ostali čekali u nelagodnoj tišini. Tada uzdahne i tiho reče: "Dobro, nećemo ništa poduzeti sve dok nam stari ne bude u stanju dati naputke. Ali, Tome, želim da i ti ostaneš na posjedu. Nemoj riskirati. Mike, ti se pazi, ali vjerujem da čak ni Sollozzo ne bi umiješao bližu obitelj u rat. Tad bi se svi okrenuli protiv njega. Ali budi oprezan. Tessio, ti drži svoje ljude u pričuvi, ali neka njuškaju po gradu. Clemenza, kad središ ono s Pauliejem Gattom, neka tvoji ljudi zamijene Tessiove u kući i na posjedu. Tessio, ipak ostavi svoje ljude u bolnici. Tome, odmah ujutro započni pregovore sa Sollozzom i Tattagliama, telefonski ili putem posrednika. Mike, sutra uzmi nekoliko Clemenzinih ljudi i pođi do Lucine kuće, čekaj dok se ne pojavi ili saznaj gdje je, dovraga. Ako je čuo vijesti, taj ljudi kućkin sin možda je već krenuo na Sollozza. Ne mogu vjerovati da bi ikad izdao svojega Dona, bez obzira koliko mu Turčin ponudio."

"Možda se Mike ne bi trebao u ovo izravno upletati", oprezno će Hagen.

"Tako je", Sonny će. "Zaboravi to, Mike. Uostalom, potreban si mi tu u kući kako bi se javljao na telefon, to je važnije."

Michael ne reče ništa. Osjećao se nelagodno, gotovo posramljeno, dok je gledao Clemenzina i Tessiova bezizražajna lica, siguran kako namjerno skrivaju svoj prezir. Podigne slušalicu, nazove Lucu Brasija i stane slušati kako telefon uporno zvoni.

GLAVA 6

PETER CLEMENZA TE JE NOĆI LOŠE SPAVAO. UJUTRO JE RANO USTAO I sam si spravio zajutak, što se sastojao od čašice grappe, debele kriške đenovske salame i velikog komada svježeg talijanskog kruha, što su mu ga, kao u starim danima, još uvijek dostavljali u kuću. Zatim je iz velike porculanske šalice popio vruću kavu začinjenu anisovcem. Ali dok je polako tumarao kućom u svom starom kućnom

ograču i crvenim Sićanim papučama, duboko se zamislio nad poslom što ga je čekao toga dana. Prošle noći mu je Sonny Corleone jasno dao do znanja kako Paulieja Gatta smjesta treba ukloniti. To se moralo obaviti još danas.

Clemenzu je to brinulo, ali ne stoga što se njegov štićenik Gatto pokazao izdajnikom. Ta se činjenica nikako nije odražavala na caporegimeovu moć prosuđivanja. Uostalom, Pauliejevo je podrijetlo bilo besprijevano. Potjecao je iz sicilijanske obitelji, odrastao je u istome susjedstvu kao Corleoneova djeca, čak je pohađao školu s jednim od njegovih sinova. Na odgovarajući je način napredovao u organizaciji. Provjeravan je i pokazao se dorastao svakoj situaciji. Kad se dokazao prvim ubojstvom, Obitelj ga je dobro nagradila, dobio je postotak od prihoda kladionice u East Sideu i ubirao je reket jednog sindikata. Clemenza je znao da Paulie Gatto nadopunjuje svoj dohodak oružanim prepadima na svoju ruku, što je bilo strogo protiv pravila Obitelji, ali čak je i to bio svojevrsan dokaz njegove vrijednosti. Takvo kršenje pravila smatralo se znakom odvažnosti; kao kad se skupocjeni konj opire uzdama.

Uostalom, Paulie nikad svojim pljačkama nije izazvao probleme. Uvijek su pažljivo planirane, izvedene bez gužve i komplikacija, bez žrtava: tri tisuće dolara od plaća tekstilaca tvornice na Manhattanu, te od plaća za malu tvornicu porculana u straćarama Brookhna. Naposljetku, mladome čovjeku uvijek dobro dođe dodatni džeparac. Sve je to bilo dio uobičajene prakse. Tko je mogao predvidjeti da će se Paulie Gatto prometnuti u izdajicu?

Tog je jutra Petera Clemenzu zapravo mučio administrativni problem. Sama egzekucija Gatta bila je rutinski posao. Caporegimea je brinulo koga od ljudi regrutirati kao zamjenu Gattu. Bilo je to važno unapređenje što se ne dodjeljuje tek tako. Kandidat mora biti čvrst, mora biti pametan. Mora biti pouzdan, ne netko tko će propjevati policiji nađe li se u škripcu, netko dobro prožet sicilijanskim zakonom omerte, zakonom šutnje. I kako ga nagraditi za njegove nove dužnosti? Clemenza je već nekoliko puta razgovarao s Donom o većim nagradama za veoma važne vojnike, ljude u prvim redovima koji su se izlagali opasnosti, ali Don je to odgađao. Da je Paulie zarađivao više novca, možda bi odolio laskavim obećanjima prepredenoga Turčina Sollozza.

Clemenza je napokon suzio popis kandidata na tri čovjeka. Prvi je bio utjerivač koji je ubirao novac od tamnoputih "bankara", vlasnika

ilegalnih kladionica u Harlemu, ljudina goleme snage, čovjek velikoga osobnog šarma, dobro se slagao sa svima, ali u slučaju potrebe mogao im je utjerati strah u kosti. Ali Clemenza ga je nakon pola sata razmišljanja precrtao s popisa. Taj se čovjek odviše dobro slagao s crncima, što je ukazivalo na manjkavost karaktera. Također, bilo bi mu teško naći zamjenu na položaju koji je trenutno obnašao.

Drugo ime na Clemenzinu popisu, gotovo se za njega odlučio, bio je radišni tip koji je dobro i odano služio organizaciji. Utjerivao je dugove za lihvare na Manhattanu pod kontrolom Obitelji. Počeo je kao pomoćnik u kladionici. Ali on još nije bio spreman za tako važno unapređenje.

Napokon se odluči za Rocca Lamponea. Lampone je kratko ali dojmljivo služio Obitelji. Za vrijeme rata je ranjen u Africi, otpušten je iz vojske 1943. Zbog pomanjkanja mladih ljudi Clemenza ga je primio, premda je Lampone bio djelomično onesposobljen te vidljivo hramao. Clemenza ga je koristio kao vezu s crnim tržištem tekstila i u poslovanju s državnim službenicima koji su izdavali OPA kupone za hranu. S toga mjesta Lampone je napredovao u glavnog čovjeka za sve te operacije. Clemenza je cijenio njegovu dobru sposobnost rasuđivanja. Lampone je znao kako se nema smisla uzbuđivati oko nečega što može završiti tek velikom globom ili sa šest mjeseci zatvora, bila je to mala cijena za veliku dobit. Imao je dovoljno zdravoga razuma da shvati kako se takve stvari ne rješavaju teškim prijetnjama. Cijelu je operaciju vodio tiho, a to je i bilo ono što se od njega očekivalo.

Riješivši zamršeni kadrovski problem, Clemenza osjeti olakšanje savjesnoga administratora. Da, pomoćnik će mu biti Rocco Lampone. Clemenza je osobno namjeravao obaviti taj zadatak, ne samo kako bi pomogao neiskusnome čovjeku da se dokaže, već i kako bi izravnao račune s Pauliejem Gattom. Paulie je bio njegov štićenik, Clemenza ga je unaprijedio preskočivši zaslužnije i odanije ljude. Pomogao je Paulieju da se dokaže i napreduje u karijeri u svakom pogledu. Paulie ne samo da je izdao Obitelj, već je izdao i svojega padronea, Petera Clemenzu. Taj je manjak poštovanja morao biti kažnjen na odgovarajući način.

Sve je ostalo bilo dogovoreno. Paulie Gatto dobio je upute da ga pokupi u tri poslije podne i to vlastitim, neupadljivim automobilom. Clemenza podigne slušalicu i nazove Rocca Lamponea. Nije se predstavio, jednostavno reče: "Dođi k meni, imam posao za tebe." Bio je zadovoljan što tako rano ujutro Lamponeov glas ne zvuči iznenađeno ili sneno, već mu je jednostavno odgovorio: "U redu". Dobar čovjek.

Clemenza doda: "Nema žurbe, stigneš i doručkovati i ručati prije negoli dođeš k meni, ali ne kasnije od dva poslije podne."

Začulo se još jedno nehajno U redu i Clemenza spusti slušalicu. Već je rekao svojim ljudima da zamijene Tessiove ljude na posjedu Corleoneovih i to je bilo obavljeno. Imao je sposobne pomoćnike i nikad se nije miješao u izvršenje rutinskih operacija.

Odluči oprati svoj Cadillac. Volio je taj automobil. Vožnja u njemu uvijek je bila bešumna i glatka, a sjedišta tako fina da je ponekad, za lijepa vremena, znao i po jedan sat sjediti u njemu, jer mu je bilo ugodnije negoli u kući. Uređivanje automobila uvijek mu je pomagalo u razmišljanju. Sjetio se kako je njegov otac u Italiji, kad je morao razmisliti o nečemu važnome, timario magarca.

Clemenza je radio u zagrijanoj garaži, mrzio je hladnoću. Još jedanput ponovi plan. S Pauliejem treba postupati oprezno, taj je čovjek poput štakora znao nanjušiti opasnost. Ali sad je naravno, unatoč svojoj odvažnosti, zasigurno srao u gaće jer je stari još uvijek živ. Bit će nemiran poput magarca s guzicom punom mrava. Ali Clemenza je bio naviknut na takve okolnosti, česte u njegovu poslu. Prvo, mora imati dobro objašnjenje zašto Rocco ide s njima. Drugo, mora imati naoko uvjerljiv zadatak za koji su potrebni sva trojica. Dakako, strogo uzevši, sve to nije bilo potrebno. Paulieja Gatta moglo se ubiti bez svih tih finesa. Bio je okružen, nije imao kamo pobjeći. Ali Clemenza je vjerovao kako stare poslovne navike ne treba mijenjati. Čovjek nikad nije mogao predvidjeti što se može dogoditi, a tu se radilo o pitanju života ili smrti.

Dok je prao svoj svijetloplavi Cadillac, Peter Clemenza je razmišljao i uvježbavao svoj tekst, izraze lica. Bit će otesit s Pauliejem, kao daje nezadovoljan njime. Tako osjetljivog i sumnjičavog čovjeka kao što je Gatto to će zavarati ili u najmanju ruku zbuniti. Bude li Clemenza odviše ljubazan Paulie će postati oprezan. Ali, naravno, otesitost ne smije biti pretjerana, više kao neka neodređena razdražljivost. A Lampone? To će najviše uzbuniti Paulieja, naročito što će Lampone sjediti straga. Paulieju se neće svidjeti da bespomoćno sjedi za upravljačem s Lamponeom iza leđa. Clemenza je strastveno trljao i laštio svoj Cadillac. Bit će to škakljivo. Veoma škakljivo.

Padne mu na pamet da povede još jednoga čovjeka, ali odustane. Slijedio je zdrav razum. U godinama koje dolaze nekom od njegovih pomagača moglo bi se isplatiti da svjedoči protiv njega. Bude li imao samo

jednoga pomagača, bit će to riječ jednoga protiv drugog. Ali svjedočenje dvaju pomagača moglo bi prevagnuti. Ne, držat će se procedure.

Clemenzu je ljutilo što smaknuće mora biti "javno". Drugim riječima, tijelo mora biti pronađeno. Bilo bi mu draže da ono samo nestane. Uobičajena mjesta nestanka trupla bili su obližnji ocean, močvare New Jerseva u posjedu prijatelja Obitelji ili nešto složenije metode. Ali ovoga puta moralo je biti javno kako bi se mogući izdajice uplašili, a neprijatelj upozorio kako obitelj Corleone nije ni glupa ni slaba. Sollozza će zabrinuti tako brzo otkrivanje njegova špijuna. Na taj će način obitelj Corleone vratiti dio svojega ugleda, koji je napadom na staroga bio ozbiljno poljuljan.

Clemenza uzdahne. Cadillac je blistao poput golema plavog, metalnog jajeta, a on se nije ni približio rješenju svojega problema. Najednom mu sine. Rješenje je bilo logično i primjereno. Objasniti će radi čega su Rocco Lampone, on i Paulie zajedno u tako važnoj i tajnovitoj misiji.

Reći će Paulieju kako je njihov današnji zadatak pronaći stan u slučaju da Obitelj odluči "spavati na madracima".

Kad god bi rat među obiteljima postao ogorčeno žestok, protivnici bi smjestili glavne stožere u tajne stanove gdje su "vojnici" spavali na madracima razbacanima po sobama. To nije bilo radi zaštite njihovih obitelji, žena i male djece od opasnosti, jer napad na one koji se nisu borili smatrao se nečuvenim. Sve su strane bile podjednako ranjive na osvetu. Ali bilo je pametnije živjeti na tajnome mjestu, gdje svakodnevno kretanje nije moglo biti praćeno ni od protivnika, ni od policije, koja se samovoljno mogla umiješati.

Uobičajena je praksa bila poslati caporegimea od povjerenja da unajmi tajni stan i napuni ga madracima. Taj se stan koristio kao utočište za vrijeme iznenadnih napada na neprijatelja. Bilo je prirodno da Clemenza dobije takav zadatak. Bilo je prirodno da sa sobom povede Gatta i Lamponea kako bi sredili sve pojedinosti, uključujući opskrbu stana. Također, pomisli Clemenza nacerivši se, Paulie Gatto se pokazao gramzivim i prva će mu pomisao biti koliko će moći izvući od Sollozza za tako vrijednu informaciju.

Rocco Lampone je stigao ranije pa mu Clemenza objasni zadatak i njihove uloge. Lamponeovo lice zasja od iznenađenja i on s poštovanjem zahvali Clemenzi na promaknuću koje će mu omogućiti da još bolje služi Obitelji. Clemenzu to uvjeri kako je dobro postupio. Potapše Lamponea po

ramenu i reče: "Od danas ćeš bolje zarađivati. O tome ćemo kasnije. Zasigurno razumiješ kako je Obitelj trenutno zaokupljena važnijim poslovima." Lampone mu gestom pokaže kako će biti strpljiv, znajući da mu je nagrada osigurana.

Clemenza pođe do sefa u radnoj sobi i otvori ga. Izvadi iz njega pištolj i dade ga Lamponeu. "Upotrijebi ovaj", reče. "Ne može mu se ući u trag. Ostavi ga u automobilu pokraj Paulieja. Kad obaviš taj posao želim da povedeš ženu i djecu na odmor na Floridu. Plati vlastitim novcem, vratit ću ti kasnije. Odmori se, uživaj na suncu. Pođi u hotel Obitelji u Miami Beachu kako bih znao gdje te mogu pronaći u slučaju potrebe."

Clemenza žena pokuca na vrata radne sobe te ih obavijesti da je stigao Paulie Gatto. Parkirao se na prilazu. Clemenza iziđe kroz garažu, Lampone za njime. Kad je Clemenza sjeo naprijed pokraj Gatta, samo je promrmljao pozdrav s razdraženim izrazom na licu. Pogleda na ručni sat kao da je Gatto zakasnio.

Pomoćnik lasičja lica pažljivo gaje promatrao ne bi li uočio kakav znak. Malo se trgnuo kad je Lampone sjeo iza njega pa mu reče: "Rocco, sjedni s druge strane. Krupan si, zaklanjaš mi pogled iz retrovizora." Lampone se poslušno pomakne, kao daje takva molba najprirodnija stvar na svijetu, tako da je sada sjedio iza Clemenze. Clemenza kiselo reče Gattu: "Prokleti Sonny, prestrašio se. Već razmišlja o tome da se ide na madrace. Moramo pronaći stan na West Sideu. Paulie, ti i Rocco morate ga opremiti i opskrbiti kako bi bio spreman kad stigne zapovijed da se i ostali vojnici tamo sklone. Znaš li neko dobro mjesto?"

Kao što je i očekivao, Gatto se zainteresirao, a oči mu pohlepno zacakliše. Progutao je mamac, pa kako je stao razmišljati koliko će taj podatak vrijediti Sollozzu, zaboravi misliti na vlastitu sigurnost. Osim toga, Lampone je savršeno igrao svoju ulogu, posve opušten nezainteresirano je piljio kroz prozor. Clemenza čestita samome sebi na izboru.

Gatto slegne ramenima. "Moram razmisliti", reče.

Clemenza progundā: "Misli dok voziš, želim još danas stići u New York."

Paulie je bio iskusan vozač, a promet prema gradu u to vrijeme poslijepodneva nije bio gust pa kad su stigli tek se počela spuštati rana zimska tama. U automobilu nije bilo čavrljanja. Clemenza uputi Paulieja da ih odveze do Washington Heightsa. Pogleda nekoliko stambenih zgrada te mu reče da parkira u blizini Avenije Arthur i čeka. U automobilu je ostavio i Rocca Lamponea. Pode u restoran Vera Mario gdje naruči laganu večeru

- teletinu i salatu, usput kimajući poznanicima. Nakon sat vremena pješice prijeđe nekoliko blokova do mjesta gdje je automobil bio parkiran i uđe u njega. Gatto i Lampone su čekali. "Sranje", reče Clemenza. "Žele da se vratimo u Long Beach. Sad pak imaju neki drugi posao za nas. Sonny kaže da ovo ostavimo za kasnije. Rocco, ti živiš u gradu, gdje da te ostavimo?"

"Moj auto je pred vašom kućom, a mojoj je gospođi potreban rano ujutro", mirno reče Rocco.

"Dobro", reče Clemenza. "Onda ipak moraš s nama natrag." Za vrijeme vožnje u Long Beach nije bilo čavrljanja. Na širokome ravnom dijelu ceste Clemenza iznenada reče: "Paulie, zaustavi časak, piša mi se." Nakon dugoga zajedničkog rada Gatto je znao da debeli caporegime ima slab mjehur. Cesto je tražio takve stanke. Gatto skrene s autoceste na meku zemlju što je vodila do močvare. Clemenza izađe iz automobila i pođe u grmlje. Doista se pomokrio. Kada je otvorio vrata kako bi ušao u automobil, baci brz pogled na autocestu. Niotkuda nije bilo svjetala automobila. Cesta je bila u potpunome mraku. "Možeš", reče Clemenza. Sekundu kasnije u unutrašnjosti automobila odjekne pucanj. Paulie Gatto poskoči naprijed, tijelo mu tresne na upravljač, a zatim se skljoka na sjedište. Clemenza hitro odskoči kako ga ne bi poprskala krv i komadići lubanje.

Rocco Lampone se izvuče sa stražnjega sjedala. Još uvijek je držao pištolj pa ga baci u močvaru. On i Clemenza užurbano pođu do automobila parkiranog u blizini. Lampone pruži ruku ispod sjedala i pronađe ključ što su im ga tamo ostavili. Upali motor i odveze Clemenzu kući. Zatim, umjesto da se vrati istim putem, krene obilaznicom Jones Beach do grada Merricka, pa cestom Meadowbrook sve do ceste Northern State. Njome stiže do autoceste Long Island pa preko mosta Whitestone i kroz Bronx do svoje kuće na Manhattanu.

GLAVA 7

VEČER PRIJE NAPADA NA DON CORLEONEA, NJEGOVI NAJJAČI I NAJODANIJI podanik, strah i trepet svijuu, pripremao se za sastanak s neprijateljem. Luca Brasi je uspostavio kontakt sa Sollozzovim ljudima nekoliko mjeseci ranije. Učinio je to po nalogu samoga don Corleonea. Stao je posjećivati noćne klubove pod kontrolom obitelji Tattaglia i spetljao se s jednom od njihovih najboljih prostitutki. U postelji s

njom gunđao je o tome kako ga u obitelji Corleone sputavaju, kako ga, dovoljno ne cijene. Nakon tjedan dana veze s tom prostitutkom, pristupio mu je Bruno Tattaglia, direktor noćnoga kluba. Bruno, najmlađi sin, tobože nije bio umiješan u posao s prostitucijom obitelji Tattaglia. Ali njegov znameniti noćni klub s nizom dugonogih ljepotica, zapravo je bio licej mnogih gradskih kurvi.

Prvi je sastanak bio veoma otvoren, Tattaglia mu je ponudio da radi za njegovu obitelj kao utjerivač. To je koketiranje potrajalo gotovo mjesec dana. Luca je igrao ulogu čovjeka zaludenog mladom, lijepom djevojkom, a Bruno Tattaglia ulogu poslovnog čovjeka koji od konkurencije pokušava preoteti sposobna namještenika. Na jednom od tih sastanaka Luca je hinio kako se koleba, ali je ipak rekao: "Jedna stvar mora biti jasna. Nikad neću ići protiv Kuma. Don Corleone je čovjek kojega poštujem. Shvaćam kako u poslovima Obitelji mora staviti svoje sinove ispred mene."

Bruno Tattaglia je bio pripadnik novoga naraštaja, jedva je skrivao prezir prema ljudima staroga kova kao što su Luca Brasi, don Corleone pa čak i njegov vlastiti otac. Malo je pretjerano izražavao svoje poštovanje. Reče mu: "Moj otac i ne očekuje da učiniš išta protiv Corleoneovih. Zašto bi? U današnje vrijeme svi se dobro slažemo, ne kao nekoć. Samo, ako doista tražiš novi posao, mogu to prenijeti ocu. U našem poslu uvijek postoji potražnja za ljudima kao što si ti. To je težak posao i traži čvrste ljude kako bi se neometano odvijao. Javi mi ako se odlučiš."

Luca slegne ramenima. "Nije mi tako loše ni tu gdje jesam." I na tome ostane.

Ideja je bila navesti Tattaglie na pomisao kako on zna za unosan posao s drogom i da kao "slobodnjak" želi u njemu sudjelovati. Tako bi bio u poziciji čuti Sollozzove planove, ukoliko ih Turčin ima, i sprema li se on stati don Corleoneu na žulj. Nakon dva mjeseca čekanja ništa se nije dogodilo i Luca izvijesti Dona kako je Sollozzo očito dobro podnio poraz. Don mu je rekao neka i dalje osluškuje, ali samo usput, bez navaljivanja.

Večer prije napada na don Corleonea, Luca je svratio u noćni klub. Gotovo istoga trena Bruno Tattaglia stvorio se pokraj njegova stola i sjeo.

"Jedan moj prijatelj želi s tobom razgovarati", reče.

"Dovedi ga onda", odgovori Luca. "Razgovarat ću sa svakim tvojim prijateljem."

"Ne", Bruno će. "Želi te vidjeti privatno." "Tko je on?" upita Luca.

"Samo jedan moj prijatelj", odgovori Bruno Tattaglia. "Želi ti nešto predložiti. Možeš li se naći s njime kasnije večeras?" "Svakako", Luca reče. "U koliko sati i gdje?"

"Klub se zatvara u četiri ujutro. Mogli biste se ovdje sastati dok konobari pospremaju", tiho će Tattaglia.

Znaju moje navike, pomisli Luca, sigurno me nadziru. Obično je ustajao u tri ili četiri poslije podne i doručkovao, zatim kockao s prijateljima iz Obitelji ili se zabavljao s nekom djevojkom. Ponekad bi pogledao ponoćnu predstavu u kinu, zatim svratio na piće u neki od klubova. Nikad nije lijegao prije zore. Stoga, prijedlog da sastanak bude u četiri ujutro i nije bio tako neobičan kakvim se činio.

"Svakako, svakako", reče. "Vratit ću se u četiri." Izišao je iz kluba i taksijem se odvezao do svojega namještenog stana na 10. aveniji. Bio je na stanu i hrani kod talijanske obitelji, s kojima je bio u daljnjem rodu. Njegove su dvije sobe bile odijeljene od ostatka stana posebnim vratima. Takav mu je aranžman odgovarao, jer je imao i obiteljski život i zaštitu od iznenađenja tamo gdje je bio najranjiviji.

Lukava turska zmija kani mu pokazati noge, pomisli Luka. Ako stvari odu dovoljno daleko, ako mu se Sollozzo večeras povjeri, možda se cijela stvar dade riješiti kao božićni dar za Dona. U svojoj sobi Luca otključa škrinju koju je držao ispod postelje i izvadi neprobojni prsluk. Bio je težak. Razodjene se, navuče prsluk na vunenu potkošulju, zatim opet odjene košulju i sako. Pomisli da nazove Dona u Long Beach kako bi mu ispričao o novom razvoju događaja, ali je znao da Don nikad i ni s kim ne razgovara telefonom; uostalom, Don mu je taj zadatak dao u tajnosti i nije želio da itko, uključujući Hagena i njegova najstarijeg sina, o tome nešto zna.

Luca je uvijek nosio pištolj. Imao je dozvolu, najvjerojatnije najskuplju dozvolu za nošenje oružja ikad ikome izdanu. Stajala je deset tisuća dolara, ali ga je štitila od zatvora u slučaju da ga murja odluči pretražiti. Kao visokom izvršnom dužnosniku Obitelji ta mu je dozvola bila od velike vrijednosti. Ali večeras, samo u slučaju da se nađe u prilici da dovrši posao, bio mu je potreban "siguran" pištolj. Pištolj kojemu se ne može ući u trag. Kad je malo o svemu promislio, ipak odluči večeras samo poslušati prijedlog pa izvijestiti o tome Kuma, don Corleonea.

Otišao je natrag u klub, ali više nije pio. Umjesto toga odšetao je do 48. ulice, gdje je u svojem najdražem talijanskom restoranu Patsy's bez žurbe pojeo kasnu večeru. Kad se približilo vrijeme sastanka polako

se uputio prema klubu. Kad je ušao vratara više nije bilo. Nije bilo ni garderobijerke. Samo ga je Bruno Tattaglia čekao te ga je poveo u prazan bar u dnu dvorane. Ispred sebe Luca ugleda desetke stolića i žuti ulašteni drveni plesni podij koji se poput malena dragulja blistao među njima. Prazan prostor za orkestar, iz kojega je stršio tanki metalni stalak za mikrofona, bio je u sjeni.

Luca sjedne na visoki barski stolac, a Bruno Tattaglia obiđe šank i stane mu nasuprot. Luca odbije ponuđeno piće i pripali cigaretu.

Možda se radilo o nečemu posve drugom, nepovezanom s Turčinom, pomisli, ali u tom trenutku ugleda Sollozza kako izranja iz sjene u udaljenome dijelu dvorane.

Sollozzo mu pruži ruku i sjedne za šank pokraj njega. Tattaglia stavi čašu ispred Turčina i on zahvali kimanjem. "Znaš li tko sam ja?" upita Sollozzo.

Luca kimne. Mračno se nasmiješi. Štakori su izvirili iz svojih rupa. Bit će mu zadovoljstvo srediti tog sicilijanskog odmetnika. "Znaš li što ću zatražiti od tebe?" upita Sollozzo. Luka odmahne glavom.

"Možemo napraviti veliki posao", reče Sollozzo. "Posao koji znači milijune za sve ljude na vrhu. Od prve pošiljke mogu ti jamčiti pedeset tisuća dolara. Govorim o drogi. To je posao budućnosti."

"Zašto se obraćaš meni?" upita Luca. "Želiš li da razgovaram sa svojim Donom?"

"Već sam razgovarao s Donom", odvrati Sollozzo namrštivši se. "On se u to ne želi upuštati. Dobro, mogu i bez njega. Ali potreban mi je netko jak, tko će fizički štititi operaciju. Koliko čujem, nisi baš zadovoljan svojim položajem u Obitelji, možda želiš prijeći drugamo."

Luka slegne ramenima. "Bude li ponuda dovoljno dobra." Sollozzo ga je pažljivo promatrao, činilo se da je donio odluku. "Razmisli nekoliko dana o mojemu prijedlogu pa ćemo ponovno razgovarati", reče. Pruži mu ruku na pozdrav, ali Luca je hinio kao da je ne vidi, zaposlen stavljanjem cigarete u usta. Iza šanka, kao čarobnim trikom, u ruci Bruna Tattaglie nađe se upaljač i on ga prinese Lucinoj cigareti. Zatim, učini nešto neočekivano. Ispusti upaljač na šank i zgrabi Lucinu desnu ruku čvrsto je držeći.

Luca se munjevito pokrene, sklizne s barskoga stolca pokušavajući se izmigoljiti. Ali Sollozzo ga zgrabi za zglobov druge ruke. Ipak, Luca je i dalje bio prejak za obojicu i bio bi se oslobodio da se iz sjene iza njega nije pojavio još jedan čovjek i prebacio mu svilenkasti konop oko vrata.

Konop se zategne i stane gušiti Lucu. Lice mu postane grimizno, snaga mu napusti ruke. Tattaglia i Sollozzo sad su ga bez poteškoće pridržavali za ruke, te su poput radoznale djece stajali i gledali dok je čovjek iza Luce sve jače i jače stezao konopac oko njegova vrata. Iznenada pod postane mokrak i sklizak. Lucin sfinkter nekontrolirano je popustio i izmet iz njegova tijela se izlio na pod. U njemu više nije ostalo snage, noge mu se saviju, tijelo opusti.

Sollozzo i Tattaglia puste njegove ruke, dok je samo davitelj držao Žrtvu, spuštajući se na koljena za Lucinim tijelom dok je padalo, stežući tako jako konopac da se urezao u vrat i nestao. Lucine oči bile su izbuljene kao da je krajnje iznenađen i taj je izraz iznenađenja bilo jedino ljudsko što je od njega preostalo. Bio je mrtav.

"Ne želim da ga pronađu", reče Sollozzo. "Važno je da ga ne pronađu odmah." Okrenuo se na peti i otišao, nestao u sjeni.

GLAVA 8

SUTRADAN, NAKON NAPADA NA DON CORLEONEA, SVI SU U OBITELJI bili veoma zaposleni. Michael je bio uz telefon i prenosio poruke Sonnyju. Tom Hagen je užurbano tražio posrednika koji bi odgovarao objema stranama kako bi dogovorili sastanak sa Sollozzom. Turčin je iznenada postao oprezan, možda je znao da provjereni Clemenzini i Tessiovi ljudi pročešljavaju cijeli grad, ne bi li mu ušli u trag. Ali Sollozzo se držao svojega skrovišta, kao i svi viši članovi obitelji Tattaglia. Sonny je očekivao kako će neprijatelj poduzeti tu elementarnu mjeru opreza.

Clemenza je bio zaposlen oko Paulieja Gatta. Tessio je dobio zadatak da pokuša pronaći Lucu Brasija. Luca nije vraćao kući od večeri prije napada, loš znak. Ali Sonny nije mogao vjerovati ni da je Brasi postao izdajnikom, niti da su ga uspjeli na prepad srediti. Mama Corleone preselila se u grad kod prijatelja Obitelji kako bi bila u blizini bolnice. Carlo Rizzi, njezin zet, ponudio je svoju pomoć, ali mu je rečeno neka se radije brine o unosnome poslu koji mu je don Corleone osigurao; vodio je ilegalnu kladionicu u talijanskome dijelu Manhattana. Connie je bila s majkom u gradu kako bi i ona mogla posjećivati oca u bolnici.

Freddie je još uvijek bio pod sredstvima za umirenje u vlastitoj sobi roditeljske kuće. Sonny i Michael su ga posjetili te bili iznenađeni njegovim bljedilom i očiglednim lošim zdravstvenim stanjem. "Kriste," reče Sonny

Michaelu kad su izišli iz Freddiejeve sobe, "izgleda kao da je ranjen teže nego stari."

Michael slegne ramenima. Na bojnome polju vidio je vojnike u istome stanju, ali nikad nije očekivao kako će se nešto slično dogoditi Freddieju. Sjećao se kako je, dok su svi još bili djeca, srednji brat bio fizički najjači. Ali on je bio i najposlušniji očev sin. Pa ipak, svi su znali da je Don toga srednjeg sina otpisao kao potencijalnog nasljednika u poslu. Nije bio dovoljno bistar pa uslijed tog nedostatka nije mogao biti ni dovoljno nemilosrdan. Bio je previše povučen, nedostajala mu je snaga volje.

Kasno poslije podne Michael primi poziv od Johnnija Fontanea iz Hollywooda. Sonny preuzme slušalicu. "Ne, Johnny, nema smisla da dolaziš ovamo kako bi posjetio staroga. Njemu ionako nije dobro, a za tebe bi to bila loša reklama. Znam da se starome to ne bi svidjelo. Pričekaj dok mu ne bude bolje pa ga premjestimo kući, tada ga dođi posjetiti. Dobro, prenijet ću mu tvoje pozdrave." Sonny spusti slušalicu. Okrene se prema Michaelu i reče: "Tatu će razveseliti kad čuje da je Johnny htio doletjeti iz Kalifornije kako bi ga posjetio."

Kasno tog poslijepodneva jedan od Clemenzihih ljudi pozove Michaela da se javi na telefon u kuhinji. Zvala je Kay.

"Kako je tvoj otac?" upita. Glas joj je bio pomalo napet, pomalo neprirodan. Michael je znao da ona jednostavno ne može vjerovati u ono što se dogodilo i da je njegov otac doista gangster, kako su ga nazivali novinari.

"Bit će dobro", reče Michael.

"Mogu li s tobom kad ga pođeš posjetiti u bolnici?" upita Kay.

Michael se stane smijati. Sjetila se što joj je pričao, koliko su te stvari važne želi li se dobro slagati sa starijim Talijanima. "Ovaj slučaj je iznimka", odgovori joj. "Ako se novinari dokopaju tvojega imena i podrijetla naći ćeš se na trećoj stranici Daily Newsa. Djevojka iz stare jenkijevske obitelji u vezi sa sinom velikog šefa mafije. Što će na to reći tvoji roditelji?"

"Moji roditelji nikad ne čitaju Daily News", suho će Kay. Poslije nelagodne stanke ona upita: "Ti si dobro, zar ne, Mike, nisi u opasnosti?"

Michael se ponovno stane smijati. "Ja sam poznat kao mekušac obitelji Corleone. Ne predstavljam prijetnju. Stoga se ne moraju truditi poduzimati bilo što protiv mene. Ne, Kay, sve je svršeno, više neće biti neprimilika. Uostalom, sve što se dogodilo samo je nesretan slučaj. Objasnit ću ti kad se nađemo." "Kad će to biti?" upita ona.

Mike razmisli. "Kako ti se čini kasnije večeras? Možemo popiti piće i večerati u tvom hotelu, a ja ću nakon toga poći u bolnicu posjetiti staroga. Već mi je dosta motati se po kući i javljati se na telefon. Dobro? Ali nemoj reći nikome. Ne želim da nas reporteri snime zajedno. Ne šalim se, Kay, to može biti vraški neugodno, naročito za tvoje roditelje."

"U redu", reče Kay. "Čekat ću te. Mogu li ti kako pomoći, kupiti božićne darove, bilo što drugo?"

"Ne", odgovori Michael. "Samo budi spremna." Ona se uzbuđeno nasmije. "Bit ću spremna", reče. "Zar nisam uvijek?"

"Da, jesi", odgovori on. "Zbog toga si ti moja najdraža djevojka." "Volim te", ona će. "Možeš li ti to meni reći?" Michael pogleda četvoricu snagatora koji su sjedili u kuhinji. "Ne", odgovori. "Večeras. Dobro?" "Dobro", reče ona i on spusti slušalicu.

Clemenza se napokon vratio nakon obavljena zadatka i zaposleno trčkarao po kuhinji pripremajući u velikome loncu umak od rajčica. Michael mu kimne i pođe u radnu sobu gdje su ga Hagen i Sonny nestrpljivo čekali. "Je li Clemenza stigao?" upita Sonny.

Michael se naceri. "Kuha špagete za trupe, baš kao u vojsci." "Reci mu neka se ostavi toga sranja i dođe ovamo", Sonny će nestrpljivo. "Imam za njega puno važnijih poslova. Neka i Tessio dođe s njime."

Za nekoliko su se minuta svi okupili u radnoj sobi. Sonny otresito upita Clemenzu: "Jesi li ga sredio?"

Clemenza kimne. "Više ga nećeš vidjeti." Michaela kao da je stresla struja kad je shvatio da govore o Paulieju Gattu te kako je mali Paulie mrtav. Ubio ga je Clemenza, onaj veseli plesač na vjenčanju.

"Jesi li imao sreće sa Sollozzom?" Sonny upita Hagena.

Hagen odmahne glavom. "Čini se da više nije tako zagrijan za pregovore. U svakome slučaju, ne žuri mu se. Možda je samo veoma oprezan kako ga naši ljudi ne bi pronašli. Osim toga, nisam uspio naći dovoljno dobrog posrednika kojemu on vjeruje. Ali on zasigurno zna kako sad mora pregovarati. Propustio je svoju priliku kad je dopustio da se stari izvuče."

"Lukav je to tip", reče Sonny. "Najlukaviji na kojega se naša obitelj ikad namjerila. Možda je shvatio kako nastojimo dobiti na vremenu sve dok starome ne bude bolje ili dok mu ne uđemo u trag."

Hagen slegne ramenima. "Zasigurno je shvatio. Ali ipak mora pregovarati. Nema izbora. Do sutra ću srediti ono s posrednikom."

Jedan od Clemenzinih ljudi pokuca na vrata radne sobe i uđe. "Upravo su javili na radiju. Drotovi su pronašli Paulieja Gatta mrtvoga u njegovu automobilu", reče Clemenzi.

Clemenza mu kimne. "Ne brini zbog toga." Vojnik iznenađeno pogleda svojega caporegimea, no prije negoli se vratio u kuhinju, po njegovu je pogledu bilo jasno da je shvatio.

Sastanak se nastavio kao da prekida nije ni bilo. Sonny upita Hagen: "Ima li promjena u zdravstvenom stanju staroga?"

Hagen odmahne glavom. "Dobro je, ali još nekoliko dana neće moći govoriti. Još uvijek je omamljen lijekovima, oporavlja se nakon operacije. Tvoja majka, kao i Connie, veći dio dana provode pokraj njega. Murja je svud po bolnici, a i Tessiovi se ljudi, za svaki slučaj, onuda motaju. Za nekoliko će mu dana biti bolje pa ga tad možemo upitati kako želi da postupimo. U međuvremenu moramo spriječiti Sollozza da učini nešto nepromišljeno. Stoga želim da smjesti započneš pregovore s njime."

"Dok pregovori ne počnu naredio sam Clemenzi i Tessiju da ga traže", progundča Sonny. "Možda nam se posreći pa uspijemo jednom završiti tu stvar."

"Neće ti se posrećiti", Hagen će. "Sollozzo je previše pametan." Hagen zastane. "On zna da će jednom, kad sjedne za pregovarački stol, morati pristati na naše uvjete. Zato odugovlači. Nagađam da pokušava dobiti potporu ostalih njujorških obitelji kako ne bismo krenuli na njega kad nam stari to zapovjedi."

Sonny se namršti. "Zašto bi ga, k vragu, oni podržali?"

Hagen strpljivo nastavi: "Kako bi spriječili veliki rat koji bi štetio svima te upleo i tisač i državu. Također, Sollozzo će im svima dati udio u poslu. Sam znaš koliko se love može zaraditi od prodaje droge. Obitelji Corleone to nije potrebno, imamo kocku, to je najbolji posao od svih. Ali ostale obitelji su gladne. Sollozzo se već dokazao, one znaju da je u stanju napraviti veliki posao. Živ, on je novac u njihovim džepovima, mrtav znači nevolju."

Sonny poprimi izraz lica kakav Michael još nikad nije vidio. Pune kupidonske usne i preplanula koža postanu sivi. "Jebe mi se što oni žele! Bilo bi im bolje da se ne upleću u ovaj sukob."

Clemenza i Tessio nelagodno se promeškolje u naslonjačima. Vođe pješaštva slušali su kako njihov general kao u bunilu govori o jurišanju na neosvojivo brdo bez obzira na žrtve. "Ma hajde, Sonny",

pomalo nestrpljivo reče Hagen. "Tvojemu se ocu ne bi svidjelo kako razmišljaš. Znaš što uvijek govori - To bi bilo uzaludno gubljenje snage i vremena. Naravno, nikome nećemo dopustiti da nas zaustavi ako stari kaže da krenemo na Sollozza. Ali ovo nije osobna stvar, ovo je posao. Napadnemo li Turčina, a ostale obitelji se umiješaju, pregovarat ćemo s njima. Kad se obitelji uvjere da smo odlučni glede Sollozza, neće nam stajati na putu. Don će im napraviti ustupke na drugim poljima kako bi uzvratio uslugu. Ali nemoj tražiti krv radi ovakvih stvari. Radi se o poslu. Čak je i napad na tvojega oca bio poslovni potez, ništa osobno. To si dosad već mogao shvatiti."

Sonnyjev je pogled i dalje bio neumoljiv. "Dobro, ja sve to razumijem, dok god ti razumiješ kako nam nitko ne smije stati na put kad krenemo na Sollozza."

Sonny se okrene Tessiju. "Ima li vijesti o Luci?" Tessio odmahne glavom. "Ništa. Zasigurno ga je Sollozzo sredio."

"Sollozzo nije bio zabrinut glede Luce, što mi se učinilo čudnim", tiho reče Hagen. "On je previše pametan da ga tip poput Luce ne bi brinuo. Mislim da ga se na ovaj ili onaj način riješio."

"Isuse, nadam se kako se Luca nije okrenuo protiv nas", promrsi Sonny. "To je jedino čega bih se doista bojao. Clemenza, Tessio, što vas dvojica mislite?"

"Svi mogu poći krivim putem", polako će Clemenza. "Pogledaj Paulieja. Ali ne i Luca, on je čovjek koji slijedi samo jedan put. Kum je jedini čovjek u kojega vjeruje, jedini čovjek kojega se plaši. Ali ne samo to, Sonny, on poštuje tvojega oca kao nitko drugi, a Kum je s pravom zaslužio poštovanje svih. Ne, Luca nas nikad ne bi izdao. Opet, teško mi je povjerovati kako čovjek poput Sollozza, koliko god lukav bio, može tek tako iznenaditi Lucu. Luca sumnja u sve i svakoga. Uvijek je spreman na najgore. Mislim da je možda samo otišao nekamo na par dana. Možemo očekivati da će nam se svakoga trena javiti."

Sonny se okrene Tessiju. Bruklinski caporegime slegne ramenima. "Svaki čovjek može postati izdajnikom. Luca je veoma osjetljiv. Možda gaje Don nečim uvrijedio. To je moguće. Ipak, mislim da ga je Sollozzo uspio zaskočiti. To se slaže s onime što govori consigliere. Moramo očekivati najgore."

Sonny im se svima obrati: "Sollozzo će uskoro saznati za Paulieja Gatta. Kako će to djelovati na njega?"

"Zamislit će se", mrko će Clemenza. "Znat će da se obitelj Corleone ne sastoji od budala. Shvatit će kako mu se jučer samo posrećilo."

"Kakve veze sreća ima s time", oštro će Sonny. "Sollozzo je to planirao tjednima. Sigurno su svakog dana pratili staroga u ured, proučavali njegove navike. Zatim su kupili Paulieja, a možda i Lucu. Toma su zgrabili točno u pravi čas. Napravili su sve po planu. Nije im se posrećilo, upravo suprotno. Unajmljeni ubojice pokazali su se nesposobnima, a i stari je brzo reagirao. Da su ga ubili, bio bih prisiljen nagoditi se i Sollozzo bi pobijedio. Zasad. Ja bih čekao i možda bih ga za pet, deset godina sredio. Ali reći da mu se posrećilo, Pete, znači podcjenjivati ga, a to smo u posljednje vrijeme prečesto radili."

Jedan od ljudi je iz kuhinje donio zdjelu špageta, tanjure, vilice i vino. Jeli su i razgovarali. Michael ih je zapanjeno gledao. On nije jeo, nije ni Tom, ali Sonny, Clemenza i Tessio navalili su s tekom, kupeći ostatke umaka koricama kruha. Bio je to gotovo komičan prizor. Nastavili su s razmjenom mišljenja.

Tessio je smatrao kako gubitak Paulieja Gatta neće uzrujati Sollozza, čak je vjerovao kako je Turčin možda to i predvidio, kako mu je drago. Jedna beskorisna usta manje na platnome popisu. To ga neće uplašiti, zar bi se oni uplašili da su na njegovu mjestu?

Michael s ustručavanjem progovori. "Znam da sam u ovome amater, ali sudeći po svemu što ste rekli o Sollozzu, uključujući činjenicu da je iznenada postao nedostupan za Toma, nagađam kako ima skriveni adut. Možda sprema nešto doista riskantno, što će ga vratiti u igru. Uspijemo li dokučiti što sprema, bit ćemo na konju."

Sonny nevoljko reče: "Da, i ja sam to pomislio i jedino što mi pada na pamet je Luca. Svima je rečeno kako ga moraju prvo dovesti ovamo prije negoli mu se vrate sve ovlasti. Jedina druga opcija što mi pada na pamet jest da se Sollozzo ipak uspio dogovoriti sa ostalim njujorškim obiteljima, pa ćemo sutra saznati kako će i oni biti protiv nas u slučaju rata. Znači morat ćemo pristati na Turčinove uvjete, je li tako, Tome?"

Hagen kinine. "Da, tako se i meni čini, jer bez tvogega oca ne možemo uspjeti protiv takve opozicije. On je jedini koji se može suprotstaviti obiteljima. On ima političke veze koje su njima uvijek potrebne i bude li prisiljen može ih koristiti prilikom pregovora. Bude li to doista želio."

"Sollozzo nikad neće uspjeti prići ovoj kući, šefe, ne moraš se radi toga brinuti", reče Clemenza pomalo arogantno za čovjeka kojega je glavni pomoćnik netom izdao.

Sonny ga je zamišljeno promatrao, zatim upita Tessija: "Što je s bolnicom, imaju li je tvoji ljudi pod kontrolom?"

Prvi put za vrijeme sastanka Tessio se doimao potpuno uvjerenim. "Izvana i iznutra", reče. "Dvadeset i četiri sata. I murja sve dosta dobro pokriva. Detektivi čekaju pred vratima sobe kako bi ispitali staroga. To je smijurija. Don još uvijek dobiva sve na cjevčicu, ne jede ništa, pa se ne moramo brinuti u vezi s hranom, što bi moglo biti razlogom za brigu, budući da imamo posla s Turčinom, oni se vole služiti otrovima. U ovome trenutku nikako ne mogu nauditi Donu."

Sonny se zavalio u naslonjač. "Mene neće napasti, sa mnom moraju poslovati, potrebna im je naša organizacija." Naceri se Michaelu. "Pitam se jesi li ti u igri? Možda te Sollozzo kani oteti i držati te kao taoca kako bi što povoljnije sklopio nagodbu."

Ode moj spoj s Kay, ogorčeno pomisli Michael. Sonny ga neće pustiti iz kuće. Ali Hagen nestrpljivo reče: "Ne. Da mu je bilo potrebno dodatno osiguranje Mikea je mogao zgrabiti kad god je htio. Svi znaju da Mike nije umiješan u obiteljski posao. On je civil, ako ga Sollozzo ugrabi izgubit će podršku svih ostalih njujorških obitelji. Čak bi i Tattaglie morali pomoći u lovu na njega. Ne, sve je puno jednostavnije. Sutra će nam se javiti predstavnik svih obitelji i priopćiti kako moramo poslovati s Turčinom. To on i čeka. To je njegov tajni adut."

Michael uzdahne s olakšanjem. "Dobro", reče. "Večeras moram u grad."

"Zašto?" oštro će Sonny.

Michael se nasmije. "Kanio sam svratiti do bolnice i posjetiti staroga, vidjeti se s mamom i Connie. Imam još nekog posla." Poput Dona, Michael nikad nije govorio o svojim stvarnim poslovima pa tako ni sad nije želio reći Sonnyju kako će se sastati s Kay Adams. Nije bilo razloga da mu ne kaže, ali činio je to iz navike.

Iz kuhinje se začulo neko komešanje. Clemenza pođe pogledati što se događa. Kad se vratio u rukama je držao Lucin neprobojni prsluk. U prsluk je bila zamotana velika mrtva riba.

Clemenza suho reče: "Turčin je čuo što se dogodilo njegovu špijunu Paulieju Gattu."

Tessio jednako suho doda: "A sad i mi znamo što je s Lucom Brasijem."

Sonny pripali cigaretu i otpije gutljaj viskija. Michael začuđeno upita: "Što k vragu znači ta riba?" Odgovori mu Irac Hagen, consigliere. "Riba znači da Luca Brasi spava na dnu oceana", reče. "To je stara sicilijanska poruka."

GLAVA 9

TE JE VEČERI MICHAEL CORLEONE U GRAD POŠAO KLONULA DUHA. Osjećao je kako ga protiv njegove volje uvlače u obiteljski posao.

Zamjerao je Sonnyju što ga je koristio, pa makar to bilo samo za javljanje na telefon. Bilo mu je nelagodno na obiteljskim savjetovanjima, gdje su pred njime otvoreno govorili o tajnama kao što su ubojstva. Sad kad je išao posjetiti Kay osjećao se krivim i radi nje. Nikad s njome nije do kraja bio iskren glede svoje obitelji. Pričao joj je o njima, ali uvijek uz male šale i živopisne anegdote po kojima su se doimali više kao junaci avanturističkih filmova, negoli ono što su doista bili. I eto, sad je njegov otac ustrijeljen na ulici, a najstariji brat smišlja ubojstva. Tako su stvari stajale, iskreno i jednostavno, ali to nikad neće moći priznati Kay. Već joj je objasnio kako je napad na njegova oca bio neka vrsta "nesretnog slučaja" i kako su sve nevolje iza njih. Ali, k vragu, činilo se kao da tek počinju. Sonny i Tom bili su u krivu glede tog tipa Sollozza, i dalje su ga podcjenjivali, iako je Sonny bio dovoljno pametan da osjeti opasnost. Michael pokušava dokučiti kakav to adut Turčin krije u rukavu. Očito je bio veoma odvažan i pametan čovjek goleme unutarnje snage. Od takva se čovjeka moglo očekivati veliko iznenađenje. Ali Sonny, Tom, Clemenza i Tessio složili su se kako je sve pod kontrolom, a oni su imali više iskustva od njega. On je bio tek "civil" u ovome ratu, zajedljivo pomisli Michael. Morali bi mu dati vraški bolje medalje od onih koje je dobio u Drugome svjetskom ratu kako bi ga natjerali da se uključi u ovaj.

Te ga misli natjeraju da osjeti grižnju savjesti jer nije dovoljno suosjećao s ocem. Sa svojim izrešetanim ocem. Pa ipak, na neki čudan način, Michael je bolje od svih razumio što je Tom mislio kad je rekao da se radi o poslu, da to nije ništa osobno. Njegov je otac platio za vlast koju je imao cijeli svoj život, za poštovanje zadobiveno na ovaj ili onaj način od svih koji su ga okruživali.

Michael je želio van, van iz svega toga kako bi živio svoj život. Ali nije se mogao odcijepiti od obitelji sve dok kriza ne prođe. Morao je pomoći kao civil. Iznenada je jasno spoznao kako je ljutit zbog uloge koja mu je dodijeljena - privilegirani neborac, oslobođen borbe radi svojih uvjerenja. Zato mu je riječ "civil" neprekidno odzvanjala glavom na tako razdražujući način.

Kad je stigao u hotel Kay ga je čekala u predvorju. Nekoliko Clemenzinih ljudi dovezli su ga u grad i ostavili ga na obližnjemu uglu, kad su se uvjerali da ih ne prate.

Večerali su i popili nekoliko pića. "Kad ćeš posjetiti oca?" upita Kay.

Michael pogleda na sat. "Posjete završavaju u osam i pol. Mislim da ću poći kad svi odu. Pustit će me k njemu. Ima privatnu sobu i svoje medicinske sestre pa mogu sjediti pokraj njega neko vrijeme. Ne vjerujem da već može govoriti, ni da će biti svjestan da sam tamo. Ali moram iskazati poštovanje."

"Tako mi je žao tvajega oca", tiho će Kay. "Veoma mi se svidio na vjenčanju. Ne mogu vjerovati u ono što pišu o njemu u novinama. Uvjeren sam kako većina toga nije istina."

"Ni ja u to ne vjerujem", pristojno će Michael. Iznenadio se što je tako tajnovit s Kay. Volio ju je, vjerovao joj je, ali joj nikad neće reći ništa o svojem ocu ili Obitelji. Ona je bila autsajder.

"Što je s tobom?" upita Kay. "Hoće li i tebe umiješati u taj rat bandi o kojemu tako poletno pišu sve novine?"

Michael se nasmiješi, otkopča sako i širom ga rastvori. "Pogledaj, nisam naoružan", reče. Kay se nasmije.

Vrijeme je odmicalo pa su se uputili u sobu. Kay je oboma pripremila piće pa mu je sjela u krilo dok su pili. On prijeđe rukom ispod haljine, preko svilenkastih čarapa, sve dok nije dotaknuo užareno bedro. Zajedno su pali na postelju i vodili ljubav potpuno odjeveni čvrsto spojenih usana. Nešto kasnije ležali su veoma mirno, osjećajući kako im toplina tijela isijava kroz odjeću. "Je li to ono što vi vojnici zovete ševa na brzaka?" promrmlja Kay.

"Aha", odgovori Michael. "Nije loše", ocjenjivački će Kay.

Drijemali su sve dok se Michael nije iznenada trgnuo i pogledao na sat. "K vragu", reče. "Gotovo je deset sati. Moram u bolnicu." Pošao je u kupaonicu umiti se i počestljati. Kay pođe za njim i s leđa mu obgrli struk. "Kad ćemo se vjenčati?" upita.

"Kad god ti kažeš", odgovori Michael. "Čim se ova obiteljska stvar sredi i starome bude bolje. Iako mislim da bi bilo dobro da svojima objasniš neke stvari."

"Što da im objasnim?" upita tiho Kay.

Michael je provlačio češalj kroz kosu. "Reci im kako si srela hrabrog, zgodnog tipa talijanskog podrijetla. Kako ima najbolje ocjene u Dartmouthu. Odlikovan je Križem za hrabrost i Grimiznim srcem za zasluge u ratu. Pošten. Radišan. Ali njegov je otac šef mafije, ubija loše ljude, ponekad podmićuje visoke državne službenike, a zbog posla kojim se bavi i sam je izrešetan. Ali to nema nikakve veze s njegovim poštenim i marljivim sinom. Hoćeš li uspjeti sve to zapamtiti?"

Kay ga pusti iz zagrljaja i nasloni se na vrata kupaonice. "Je li to istina?" upita. "Da li on doista...", napravi stanku, "ubija ljude?"

Michael odloži češalj. "Zapravo i ne znam", odgovori. "Nitko doista ne zna, ali ne bi me iznenadilo."

Prije negoli je izišao ona ga upita: "Kad ću te opet vidjeti?" Michael je poljubi. "Želim da pođeš kući u ono svoje malo selo i dobro o svemu razmisliš", reče. "Ne želim da budeš umiješana u sve ovo. Nakon božićnih praznika vratit ću se na koledž pa ćemo se naći u Hanoveru, dobro?"

"Dobro", reče ona. Gledala ga je kako izlazi iz sobe, maše joj i ulazi u dizalo. Nikad dotad nije osjećala takvu bliskost s njime, nikad ga nije toliko voljela, i da joj je netko rekao kako neće vidjeti Michaela gotovo dvije godine, ona tu bol ne bi podnijela.

Kad je Michael izišao iz taksija ispred Francuske bolnice iznenadio se što je ulica potpuno pusta. Iznenadenje je bilo još veće kad je ušao u bolnicu i vidio prazno predvorje. Sto su Clemenza i Tessio radili, vrag ih odnio? Naravno, nikad nisu pohađali vojnu školu u West Pointu, ali znali su dovoljno o taktici i važnosti predstraže. Najmanje je nekoliko njihovih ljudi trebalo biti u predvorju.

Čak su i posljednji posjetioци otišli, bilo je gotovo deset i trideset uvečer. Michael je sad bio napet i na oprezu. Nije se zaustavio kod stola za informacije, znao je broj očeve sobe na četvrtome katu. Krenuo je dizalom bez poslužitelja. Začudo, ali nitko ga nije zaustavio sve dok nije došao do sestrinskoga stola na četvrtome katu. Prođe pokraj sestre ne odgovorivši na njezino pitanje i uputi se ravno do očeve sobe. Ispred vrata nije bilo nikoga. Gdje su do vraga bila dva detektiva koji su navodno čuvali staroga i čekali da uzmu njegov iskaz? Gdje su k vragu bili Clemenzini i Tessiovi ljudi? Je li možda netko u sobi? Ali vrata su bila širom otvorena.

Michael uđe. Na postelji je netko ležao i na prosinačkoj mjesecini, što se blijedo probijala kroz prozor, Michael razabra očevu lice. Čak i sad, dok mu se prsni koš dizao i spuštao od neravnomjerna disanja, njegovo je lice bilo spokojno. S metalnoga stalka pokraj postelje visjele su cjevčice što su mu bile uvučene u nos. Na podu je bila staklena posuda u koju su se iz drugih cjevčica slijevali otrovi iz njegova trbuha. Michael je stajao tako nekoliko trenutaka kako bi se uvjerio da je s ocem sve u redu, zatim iziđe i sobe.

"Zovem se Michael Corleone", reče sestri. "Želio bih biti s ocem. Gdje su detektivi koji su ga trebali čuvati?"

Sestra, mlada i zgodna, sa samouvjerenošću koju joj je pružala njezina bijela odora reče: "Ah, vaš otac je imao previše posjetilaca, to je remetilo rad odjela. Policija ih je prije deset minuta sve natjerala da odu. A prije pet minuta morala sam pozvati detektive da se jave na telefon, trebali su ih hitno iz postaje pa su i oni otišli. Ali ne brinite, često obilazim vašega oca i čujem svaki šum iz njegove sobe. Zato ostavljamo otvorena vrata."

"Hvala vam", Michael će. "Ostat ću malo pokraj njega. Dobro?"

Ona mu se nasmiješi. "Samo nakratko, a onda se bojim da ćete morati otići. Takva su pravila, znate."

Michael se vratio u očevu sobu. Podigne slušalicu i zamoli bolničku telefonisticu da ga spoji s brojem u Long Beachu, dao joj je onaj broj u radnoj sobi. Javio se Sonny. "Sonny, u bolnici sam", Michael će šapatom. "Zadržao sam se i stigao kasnije. Sonny, ovdje nema nikoga. Nema Tessiovih ljudi, nema detektiva pred vratima. Stari je potpuno nezaštićen." Glas mu je podrhtavao.

Nakon duge stanke začuo se Sonnyjev tihi glas ispunjen divljenjem: "To je Sollozzov potez o kojemu si govorio."

"To sam i ja pomislio", reče Michael. "Ali kako je postigao da murja sve rastjera i kamo su otišli? Što je s Tessiovim ljudima? Isuse Kriste, zar taj gad Sollozzo drži i njujoršku policiju u svojem džepu?"

"Smiri se, mali", umirivao ga je Sonny. "Opet nam se posrećilo jer si stigao u bolnicu tako kasno. Ostani sa starim u sobi. Zaključaj vrata iznutra. U roku od petnaest minuta stići će naši ljudi, samo da obavim nekoliko poziva. Ne miči se odatle i ne paničari. Dobro?" "Ne brini, neću", odgovori Michael. Prvi put otkako je sve počelo osjetio je kako u njemu raste strahovit bijes, ledena mržnja prema očevim neprijateljima.

Spusti slušalicu i pozvoni sestri. Odluči slijediti vlastitu procjenu i zanemariti Sonnyjeva naređenja. Kad je sestra ušla reče joj: "Ne želim vas

plašiti, ali moramo smjesta premjestiti mojega oca u drugu sobu ili na drugi kat. Možete li mu povaditi sve te cjevčice kako bismo odgurali krevet?"

"To ne dolazi u obzir. Za to moramo dobiti odobrenje liječnika", reče sestra.

Michael stane brzo objašnjavati: "Čitali ste o momemu ocu u novinama. Vidite i sami kako ovdje večeras nema nikoga da ga čuva. Upravo su mi javili kako je nekoliko ljudi krenulo ovamo da ga ubiju. Molim vas, vjerujte mi i pomozite." Kad je htio, znao je biti veoma uvjerljiv.

"Ne moramo mu vaditi cjevčice. Stalak možemo odgurati zajedno s krevetom."

"Imate li praznu sobu?" šapne Michael. "U dnu hodnika", odgovori sestra.

Sve su obavili u trenu, veoma brzo i efikasno. Zatim Michael reče sestri: "Ostanite s njim dok ne stigne pomoć. Budete li vani za svojim stolom mogli biste stradati."

U tom je trenutku s kreveta začuo očev glas, promukao ali pun snage. "Michaele, jesi li to ti? Što se dogodilo, što je?"

Michael se nagne nad krevet i primi oca za ruku. "To sam ja, Mike. Ne boj se. Poslušaj me, budi veoma tih, ne javljaj se, naročito ako te netko zazove. Neki te ljudi žele ubiti, razumiješ li? Ali ja sam ovdje pa se ne moraš bojati."

Don Corleone još uvijek u potpunosti nije shvaćao što mu se dogodilo prethodnoga dana, bez obzira na velike bolove, dobrohotno se nasmiješi svojemu najmlađem sinu. Želio mu je još reći: "Zašto bih se sad bojao? Nepoznati me ljudi pokušavaju ubiti još od moje dvanaeste godine", ali to mu je bilo prenaporno.

GLAVA 10

BOLNICA JE BILA MALA I PRIVATNA, IMALA JE SAMO JEDAN ULAZ. MICHAEL pogleda kroz prozor na ulicu. Na kraju zavojita dvorišta stubište je vodilo na ulicu na kojoj nije bilo automobila. Tko god želi ući u bolnicu, morat će ući na ta vrata. Znao je da mu nije preostalo mnogo vremena. Potrči iz sobe, trkom se spusti stubama sa četvrtoga kata i iziđe kroz široka vrata u prizemlju. Sa strane, na prilazu za kola hitne pomoći također nije bilo ni automobila, niti kola hitne pomoći.

Michael iziđe na šetnik ispred bolnice i pripali cigaretu. Raskopča kaput i stane pod svjetiljku kako bi mu svatko mogao dobro vidjeti lice. Iz smjera 9. avenije neki je mladić s paketom pod rukom žurno išao prema njemu. Mladić guste crne kose bio je odjeven u vojničku jaknu. Kad je stigao pod svjetlost svjetiljke, Michaelu se njegovo lice učini poznatim, ali se nije mogao sjetiti odakle. Mladić stane ispred njega, pruži mu ruku i s jakim talijanskim naglaskom reče: "Don Michael, sjećate li me se? Ja sam Enzo, pomoćnik pekara Nazorinea, njegov zet. Vaš mi je otac spasio život, isposlovao je od države dopuštenje da ostanem u Americi."

Michael mu stisne ruku. Sad ga se sjetio.

Enzo nastavi: "Došao sam iskazati poštovanje vašemu ocu. Hoće li me pustiti u bolnicu ovako kasno?"

Michael se nasmiješi i odmahne glavom. "Neće, ali u svakom slučaju hvala. Reći ću Donu da si svratio." Uz buku motora niz ulicu im se približavao automobil i Michael postane oprezan. "Smjesta odlazi", reče Enzu. "Možda bude gužve. Ne želiš imati problema s policijom."

Ugleda strah na licu mladoga Talijana. Problemi s policijom mogli su značiti deportaciju ili odbijanje državljanstva. Ali mladić se ne pomakne. Šapne na talijanskome: "Bude li nevolje, ostat ću kako bih pomogao. Dugujem to Kumu."

Michael je bio dirnut. Upravo se spremao ponoviti mladiću neka ode, ali pomisli, a zašto mu ne bi dopustio da ostane? Budu li dvojica ispred bolnice, Sollozzovi ljudi poslani da obave posao, mogli bi se pokolebati. Radi jednog čovjeka zasigurno neće odustati. Ponudi Enza cigaretom i pripali mu. Obojica su stajali pod svjetiljkom na hladnome prosinačkom noćnom zraku. Žučkasta svjetlost s bolničkih prozora, okićenih božičnim ukrasima, treperila je po njima. Gotovo su popušili cigarete kad je iz smjera 9. avenije nizak, dugački automobil skrenuo u 30. ulicu i polako nastavio prema njima veoma blizu rubu pločnika. Zamalo se zaustavio. Michael se zapilji ne bi li prepoznao lica u automobilu i nehotice se trgne. Činilo se da će automobil stati, ali produži dalje. Netko ga je prepoznao. Michael dade Enzu još jednu cigaretu i primijeti kako pekaru drhte ruke. Čudno, ali njegove su bile mirne.

Stajali su tako na ulici i pušili ne duže od deset minuta kad iznenada noćni zrak zapara zvuk policijske sirene. Uz škripu guma je iz 9. avenije skrenuo patrolni automobil i zaustavio se pred bolnicom, a za njim su stigla još dva policijska automobila. Iznenada je ulaz u bolnicu vrvio policajcima u odorama i detektivima. Michael odahne. Dobri stari Sonny

zacijelo je smjesta alarmirao koga treba. Krene naprijed kako bi ih dočekaao.

Dva robusna, snažna policajca zgrabe ga za ruke. Treći ga pretraži. Krupni policijski kapetan sa zlatnom vrpcom na kapi krene uza stube, dok su se njegovi ljudi s poštovanjem odmicali kako bi mu oslobodili put. Korak mu je bio žustar unatoč ovećem trbuhu i sjedinama koje su virile ispod kape. Lice mu je bilo veoma crveno. Priđe Michaelu i osorno mu reče: "Mislio sam da sam pozatvarao sve vas digičke gangstere. Tko si ti k vragu i što tu radiš?" Jedan od murjaka iza Michaela reče: "Čist je, kapetane." Michael nije odgovorio. Proučavao je policijskog kapetana, hladno mu prelazeći pogledom preko lica i metalnoplavih očiju. Jedan detektiv reče: "To je Michael Corleone, Donov sin."

"Gdje su detektivi koji su navodno trebali čuvati mojega oca? Tko ih je maknuo s dužnosti?" tiho upita Michael.

Policijski kapetan bijesno prasne: "Jebeni ološu, tko si ti da mi govoriš kako da radim svoj posao? Ja sam ih maknuo. Boli me jedna stvar koliko se Digića gangstera međusobno poubija. Da se mene pita, ne bih ni prstom maknuo kako bih spriječio da smaknu tvoga staroga. Sad se gubi odavde. Makni se s ove ulice, dripce, i ne pojavljuj se u bolnici kad nije vrijeme za posjete."

Michael ga je nastavio pažljivo proučavati. Policajčeve ga riječi nisu razljutile. Mozak mu je grozničavo radio. Je li moguće da je Sollozzo bio u onom prvom automobilu i vidio ga kako stoji ispred bolnice? Je li moguće da je Sollozzo nazvao kapetana i rekao: Kako to da su Corleoneovi ljudi još uvijek ispred bolnice, a ja sam Uplatio da ih makneš? Je li moguće da je sve pomno isplanirano kao što je Sonny rekao? Tako se činilo. I dalje miran, reče kapetanu: "Ja ne odlazim iz ove bolnice dok ne postavite čuvare pred očevu sobu."

Kapetan mu se nije potrudio odgovoriti već reče detektivu pokraj sebe: "Phile, uhiti ovog dripca."

"Mali je čist, kapetane", oklijevajući će detektiv. "On je ratni junak i nikad nije bio umiješan u mutne poslove. Tisak bi mogao oko ovoga dignuti prašinu."

Kapetan se okrene prema detektivu lica grimizna od bijesa. "Do bijesa, rekao sam ti da ga uhitiš."

Michael i dalje miran, bez srdžbe, hotimice zlobno reče: "Koliko vam je Turčin platio da smjestite momemu ocu, kapetane?"

Policijski se kapetan okrene prema njemu. "Držite ga", reče dvojici krupnih pozornika. Michael osjeti kako su mu priklještili ruke uz tijelo. Vidio je kako kapetanova masivna šaka u luku leti prema njegovu licu. Pokušao se izmaknuti, ali šaka ga pogodi ravno u jagodicu. Kao da mu je u glavi eksplodirala granata. Usta mu se ispune krvlju i malim tvrdim kostima, i on shvati da su to njegovi zubi. Osjeti kako mu ta strana lica natječe kao da se puni zrakom. Više nije osjećao noge i bio bi pao da ga dvojica pozornika nisu pridržavali. Ali još uvijek je bio pri svijesti. Onaj detektiv stane ispred kapetana kako bi ga spriječio da ponovno udari Michaela i reče: "Isuse Kriste, kapetane, doista ste ga ozlijedili."

"Nisam ga ni pipnuo", kapetan će glasno. "On je napao mene i pao. Jeste li razumjeli? Opirao se uhićenju."

Kroz crvenu maglicu Michael primijeti kako se još nekoliko automobila zaustavlja uz pločnik. Ljudi stanu izlaziti iz njih. On prepozna Clemenzina odvjetnika koji se ljubazno, ali odlučno obrati policijskome kapetanu. "Obitelj Corleone unajmila je privatne detektive koji će čuvati gospodina Corleonea. Ljudi koji su došli sa mnom imaju dozvolu za nošenje oružja, kapetane. Uhitite li ih, ujutro ćete morati objasniti sucu zašto ste to učinili."

Odvjetnik baci pogled na Michaela. "Želite li podnijeti tužbu protiv onoga tko vas je ozlijedio?" upita.

Michael nije mogao govoriti. Nije mogao spojiti vilice, ali uspije promrmljati: "Poskliznuo sam se...poskliznuo sam se i pao." Primijeti kako mu kapetan dobacuje pobjednički pogled i pokuša na njega odgovoriti osmijehom. Po svaku je cijenu želio sakriti vrlo ugodnu hladnoću što mu je kontrolirala mozak, nalet ledene mržnje što mu je prožimala tijelo. Nije kanio nikome na ovome svijetu pokazati kako se osjeća u tom trenutku. Kao što ne bi ni Don. Zatim osjeti kako ga unose u bolnicu i izgubi svijest.

Kad se ujutro probudio osjetio je da su mu vilicu pričvrstili žicama i da mu s lijeve strane nedostaju četiri zuba. Hagen je sjedio pokraj njegove postelje.

"Jesu li mi dali anesteziju?" upita Michael.

"Jesu", odgovori Hagen. "Morali su izvaditi komadiće zuba iz desni pa su smatrali kako bi bez anestezije bilo previše bolno. Uostalom, već si praktički bio bez svijesti."

"Imam li još kakvih ozljeda", upita Michael.

"Nemaš", Hagen će. "Sonny želi da se vratiš kući u Long Beach. Hoćeš li moći?"

"Svakako", odgovori Michael. "Je li Don dobro?"

Hagena obli crvenilo. "Mislim da smo sad riješili problem. Unajmili smo privatne detektive koji pod kontrolom drže čitavu bolnicu s okolicom. Reći ću ti više kad budemo u autu."

Clemenza je vozio, Michael i Hagen su sjedili straga. Michael je osjećao jako kucanje u glavi. "Što se, do vraga, doista dogodilo sinoć, je li itko od vas uspio saznati?"

Hagen tiho odgovori: "Sonny ima svojega čovjeka u policiji, onog detektiva Phillipsa koji te je pokušao zaštititi. On nam je sve ispričao. Kapetan policije, McCluskey, naveliko uzima mito još iz vremena dok je bio pozornik. I od naše je Obitelji dosta primio. Ali on je pohlepan i nepouzdan, a Sollozzo mu je zacijelo dobro platio. Čim se završilo vrijeme posjeta McCluskey je dao uhititi sve Tessiove ljude koji su bili u bolnici i oko nje. Pomoglo mu je i to što su neki od njih bili naoružani. Zatim je McCluskey povukao detektive koji su se po službenoj dužnosti nalazili pred Donovim vratima. Navodno ih je hitno trebao, a na njihovo su mjesto trebali doći drugi drotovi, ali su pobrkali zadatke. Gluposti. Platili su mu da smjesti Donu. Phillips tvrdi kako je McCluskey tip koji će bez sumnje pokušati ponovno. Sollozzo mu je zacijelo dao čitavo bogatstvo s obećanjem da slijedi još."

"Jesu li u novinama pisali da sam ozlijeđen?"

"Nisu", Hagen će. "To smo zatajili. Nitko ne želi da se sazna. Ni murja, ni mi."

"Dobro", Michael će. "Je li se onaj dečko, Enzo, uspio izvući?"

"Aha. On je bio pametniji od tebe", reče Hagen. "Čim se pojavila murja nestao je. Kaže kako je ostao s tobom dok je prolazio Sollozzov automobil. Je li to istina?"

"Jest", odgovori Michael. "On je dobar momak."

"Pobrinut ćemo se za njega", reče Hagen. "Jesi li ti dobro?" Na njegovu se licu vidjela zabrinutost. "Loše izgledaš."

"Dobro sam", reče Michael. "Kako se ono zove kapetan policije?"

"McCluskey", odgovori Hagen. "Možda ćeš se osjećati bolje kad ti kažem kako je obitelj Corleone konačno uzvratila. Bruno Tattaglia, jutros u četiri."

Michael se uspravi. "Kako to? Zar nije bio dogovor da ćemo čekati?"

Hagen slegne ramenima. "Nakon događaja u bolnici Sonny je poludio. Naši su se ljudi razišli po cijelome New Yorku i New Jerseyju."

Sinoć smo sastavili popis. Pokušavam obuzdati Sonnyja, Mike. Možda tebe poslušaj. Ovo se sve još uvijek daje riješiti bez većeg sukoba."

"Razgovarat ću s njime", reče Michael. "Hoćemo li imati sastanak prije podne?"

"Aha", Hagen će. "Sollozzo se napokon javio, želi se sastati s nama. Posrednik dogovara pojedinosti. To znači da smo pobijedili - Sollozzo zna da je izgubio pa želi izvući živu glavu." Hagen zastane.

"Možda je mislio da smo popustili, kako je vrijeme da od nas preuzme vlast, jer nismo odmah uzvratili. Sad, kad je jedan od Tattaglinih sinova mrtav, zna da mislimo ozbiljno. Doista je veoma riskirao napadom na Dona. Između ostalog, potvrđeno nam je za Lucu. Ubili su ga noć prije napada na tvojega oca. U Brunovu noćnom klubu. Zamisli, molim te."

"Nije ni čudo što su ga zatekli nepripravna", reče Michael.

Ulaz u slijepu ulicu u Long Beachu bio je zagrađen poprečno parkiranim dugačkim crnim automobilom. Dvojica muškaraca bili su naslonjeni na poklopac motora. Michael primijeti kako su na prve dvije kuće, sa svake strane ulice, na gornjim katovima širom otvoreni prozori. Kriste, Sonny se nije šalio.

Clemenza je parkirao automobil pred ulazom u ulicu i oni nastave pješice. Dvojica su čuvara bili Clemenzini ljudi i on im se namršti, nešto poput salutiranja. Oni mu uzvrate kimanjem. Nije bilo osmijeha ni pozdrava. Clemenza povede Hagen i Michaela Corleonea prema kući.

Prije negoli su uspjeli pozvoniti čuvar otvori vrata. Očito ih je promatrao s prozora. Pošli su u radnu sobu na uglu kuće gdje su ih Sonny i Tessio čekali. Sonny priđe Michaelu, uhvati rukama glavu mlađega brata i šaleći se reče: "Krasno. Krasno." Michael odgurne njegove ruke, pođe do stola i natoči si viski, nadajući se da će piće ublažiti bol u vilici učvršćenoj žicom.

Njih se petorica rasporede po naslonjačima, ali ozračje je bilo drugačije negoli na prijašnjim sastancima. Sonny je bio čiliji, veseliji i Michael shvati čemu to veselje. Njegov brat više nije imao dvojbi. Donio je odluku i više ga ništa nije moglo pokolebati. Sinoćnji Sollozzov pokušaj bio je posljednja kap. Više nije moglo biti riječi o primirju.

"Dok te nije bilo nazvao je posrednik", reče Sonny Hagen. "Turčin se sad želi sastati." Sonny se nasmije. "Koja muda ima taj kućkin sin", reče s divljenjem. "Zasrao je prošle noći, a želi se sastati danas ili sutra. U međuvremenu očekuje kako ćemo mi mirno sjediti i gutati sve što nam on servira. Kakva jebena drskost."

"Što si mu odgovorio?" oprezno upita Tom.

Sonny se naceri. "Rekao sam svakako, zašto ne? Kad god on kaže, meni se ne žuri. Imam stotinu vojnika na ulicama, dvadeset i četiri sata na dan. Pomoli li Sollozzo makar dlaku s guzice, mrtav je. Samo neka on odugovlači."

"Je li predložio štogod određeno?" upita Hagen.

"Aha", odgovori Sonny. "Želi da na sastanak pošaljemo Mikea kako bi mu iznio prijedlog. Posrednik jamči za Mikeovu sigurnost. Sollozzo od nas ne traži jamstvo za svoju sigurnost, jer zna da to od nas ne može dobiti. To nema smisla. Stoga će on odrediti mjesto sastanka. Njegovi će ljudi pokupiti Mikea i odvesti ga onamo. Mike će saslušati Sollozzov prijedlog pa će ga pustiti. Ali mjesto sastanka je tajna. Sollozzo obećava da je prijedlog tako dobar da ga nećemo moći odbiti."

"Što je s Tattagliama?" upita Hagen. "Kako će reagirati zbog Bruna?"

"To je dio nagodbe. Posrednik kaže daje obitelj Tattaglia pristala podržati Sollozza pa će prijeći preko Brunova ubojstva. On je platio za ono što su učinili našem ocu. Jedno poništava drugo." Sonny se ponovno nasmije. "Drski gadovi."

"Trebali bismo poslušati što predlažu", radoznalo će Hagen.

Sonny stane niječno odmahivati glavom. "Ne, ne consigliere, ovoga puta ne." U njegovu se glasu čuo blagi talijanski naglasak. Namjerno je imitirao oca kako bi se našalio. "Nema više sastanaka. Nema više rasprava. Nema više Sollozzovih trikova. Kad se posrednik javi da čuje naš odgovor, prenesi mu poruku. Želim Sollozza. Ne dobijem li ga počinje rat. Spavat ćemo na madracima i poslati na ulicu sve naše vojnike. Posao će morati trpjeti."

"Ostale će obitelji biti protiv rata", reče Hagen. "Svima to znači suviše neprilika s vlastima."

Sonny slegne ramenima. "Imaju jednostavan izlaz. Neka mi dadu Sollozza ili neka se bore protiv obitelji Corleone." Sonny zastane, zatim će grubo: "Ne želim više slušati savjete kako da izgladimo stvari, Tome. Donio sam odluku. Tvoj je zadatak da mi pomognes da pobijedim. Razumiješ?"

Hagen pogne glavu. Zadubio se u misli, zatim reče: "Razgovarao sam s tvojim čovjekom u policiji. Kaže da je kapetan McCluskey doista na Sollozzovu platnom popisu i dobiva brdo love. Ne samo to, McCluskey će dobiti svoj udio u poslu s drogom. McCluskey je pristao biti Sollozzov

tjelohranitelj. Turčin neće pomoliti nos iz svoje rupe bez njega. Kad se sastane s Mikeom, McCluskey će sjediti pokraj njega. U civilu, ali bit će naoružan. Sonny, shvati, dok god je Sollozzo tako čuvan nitko mu ništa ne može. Nitko dosad nije nekažnjeno upucao njujorškoga policijskog kapetana. Pritisak u ovome gradu bio bi neizdrživ - tisak, policija, crkve, svi. To bi bilo kobno. Sve će se obitelji okomiti na tebe. Obitelj Corleone bit će izopćena. Čak će se i političke veze tvajega starog povući. Uzmi to u obzir."

Sonny slegne ramenima. "McCluskey ne može biti pokraj Turčina zauvijek. Čekat ćemo."

Tessio i Clemenza su s nelagodom otpuhivali dim iz svojih cigara, nisu se usudili progovoriti, ali su se preznojavali. Bude li donesena pogrešna odluka njihovi će životi biti na kocki.

Michael prvi put progovori. "Možemo li staroga prebaciti iz bolnice ovamo?" upita Hagen.

Hagen niječno odmahne glavom. "To je prvo što sam pitao. Nemoguće. Stanje mu je veoma loše. Izvući će se, ali treba mu svakojaka njega, možda još koja operacija. Nikako ga ne smijemo micati."

"Znači treba smjesta srediti Sollozza", reče Michael. "Ne smijemo čekati. Taj je tip previše opasan. Smislit će nešto novo. Ne zaboravite, njemu je u svemu ovome važno da se riješi staroga i Sollozzo to zna. Također je svjestan da u ovome za njega teškom trenutku mora priznati poraz kako bi izvukao živu glavu. On zna da će možda ionako stradati pa će pokušati još jednom srediti Dona. Budući da mu pomaže policijski kapetan tko zna što se sve, k vragu, može dogoditi. Ne smijemo riskirati. Moramo smjesta srediti Sollozza."

Sonny zamišljeno počese bradu. "U pravu si, mali", reče. "Pogodio si u srž stvari. Ne smijemo dopustiti da Sollozzo opet pokuša srediti staroga."

"Što ćemo s kapetanom McCluskeyjem?" tiho će Hagen. Sonny se okrene prema Michaelu s čudnim osmijehom. "Da, mali, što ćemo s tim opasnim policijskim kapetanom?"

"Znam, to je malo ekstremno, ali dođe vrijeme kada su i najekstremnije mjere opravdane", polako će Michael. "Recimo da moramo ubiti i McCluskeyja. Treba to obaviti tako da ga se javno prikaže kao nepoštena policijskog kapetana, kao pokvarena policijskog dužnosnika umiješana u kriminal, čovjeka koji je, poput svakog lopova, dobio prema zaslugama. Imamo novinare na platnome popisu, možemo im dati tu priču

s dovoljno dokaza da je mogu potkrijepiti. To bi smanjilo pritisak. Kako vam to zvuči?" Michael ih pogleda s poštovanjem. Tessio i Clemenza i dalje su smrknuto odbijali govoriti. Sonny, s istim onim čudnim osmijehom reče: "Nastavi, mali, dobro ti ide. Iz dječjih usta... kako bi rekao Don. Hajde, Mike, reci nam još."

Hagen se također pomalo smješкао okrenuvši glavu. Michael nastavi. "Oni žele da seja sastanem sa Sollozzom. Bit ćemo šamija, Sollozzo i McCluskey. Dogovorite sastanak za dva dana pa neka naši doušnici saznaju gdje će se održati. Inzistirajte da to mora biti na javnome mjestu, jer neću dopustiti da me povedu u neki stan ili kuću. Neka bude u restoranu ili baru usred vremena za objed, tako nekako, kako bih se osjećao sigurnim. I oni će se osjećati sigurnima. Čak ni Sollozzo neće posumnjati da ćemo se usuditi ustrijeliti kapetana. Pretražit će me kad se sastanemo pa tad moram biti nenaoružan, ali vi smislite način kako da mi osigurate oružje dok sam s njima pa ću ih ubiti obojicu."

Sve su se četiri glave okrenule prema njemu netremice ga gledajući. Clemenza i Tessio se strahovito iznenade. Hagen je djelovao pomalo tužan, ali ne iznenađen. Zaustio je nešto reći, ali se predomisli. Ali Sonny, čije je kupidonsko lice podrhtavalo koliko se zabavljao, iznenada prasne u glasan smijeh. Taj je smijeh dolazio duboko iz njegove utrobe, nije bio hinjen. Doista je izgubio kontrolu. Uperi prstom u Michaela pokušavajući govoriti između napada smijeha. "Ti, fini dečko iz koledža, ti koji se nikad nisi htio upletati u obiteljski posao, sad najednom želiš ubiti kapetana policije i Turčina samo zato što ti je McCluskey razbio vilicu. Shvaćaš to previše osobno. Ovo je samo posao, a ti to shvaćaš osobno. Želiš ubiti ta dva tipa samo zato što si dobio po faci. Znači, sve je to bila gomila sranja, sve ove godine bile su samo gomila sranja."

Clemenza i Tessio, ne shvaćajući situaciju, misleći kako se Sonny smije razmetljivosti mlađega brata jer je uopće tako nešto predložio, također se stanu otvoreno i pomalo pokroviteljski smijati Michaelu. Samo je Hagen, suzdržano, zadržao ozbiljan izraz lica.

Michael ih sve pogleda, zatim se zapilji u Sonnyja koji se nije mogao prestati smijati. "Ti ćeš ih srediti obojicu?" upita Sonny. "Hej, mali, za to nećeš dobiti medalje, već će te posjesti na električnu stolicu, znaš li to? U ovome poslu nema junaštva, mali, ne pucaš u ljude s velike udaljenosti. Pucaš kad im vidiš bjeloočnice, kako su nas učili u školi, sjecaš se? Moraš stajati tik do njih, raznijeti im glave, a njihovi će mozgovi

uprljati tvoje fino studentsko odijelo. Što kažeš, mali, želiš li to učiniti samo zato što te je neki glupi drot odalamio?" Još uvijek se smijao.

Michael ustane. "Prestani se smijati", reče. Tako se strahovito promijenio da s Clemenzina i Tessiova lica nestanu osmijesi. Michael nije bio ni visok ni krupan, ali njegova pojava kao da je zračila opasnošću. U tom je trenutku bio utjelovljenje samoga don Corleonea. Oči mu posvijetliše, a s lica iščezne sva boja. Činilo se kao da će se svakoga trenutka baciti na starijega i snažnijega brata. Nije bilo sumnje, da je u tom trenutku imao oružje, Sonny bi bio u opasnosti. Sonny se prestane smijati, a Michael mu reče hladnim prijetećim tonom: "Zar misliš da nisam u stanju to učiniti, kopile jedno?"

Sonny se oporavio od napada smijeha. "Znam da jesi", reče. "Nisam se smijao zbog onoga što si rekao. Smijao sam se kako se u životu neke stvari promijene. Uvijek sam tvrdio da si ti najčvršći u obitelji, čvršći i od samoga Dona. Ti si jedini koji je znao prkositi starome. Sjećam te se dok si bio klinac. Kakvu si samo naglu narav imao. K vragu, znao si se čak sa mnom potući, iako sam mnogo stariji od tebe. Freddie te je morao prebiti barem jednom tjedno. Sollozzo te smatra najvećim slabićem u našoj obitelji jer si dopustio McCluskeyju da te udari, nisi mu uzvratilo i nisi se želio petljati u obiteljske bitke. Smatra kako se nema čega bojati nađe li se s tobom oči u oči. I McCluskey te smatra digićkom kukavicom." Sonny zastane, a zatim tiho reče: "Ali ti si ipak Corleone, kučkin sine, a ja sam bio jedini koji je to znao. Sjedim ovdje već tri dana i čekam, sve otkako su pucali u staroga, čekam da zbaciš tu tvoju ljušturu finoga studenta i ratnoga junaka. Čekam da postaneš moja desna ruka kako bismo ubili ta govna koja pokušavaju uništiti našega oca i cijelu našu obitelj. A samo je bilo potrebno da te zveknu po bradi. "Ko bi rek"o?" Šaleći se Sonny napravi pokret udarca šakom i ponovi: ""Ko bi rek"o?"

Napetost u prostoriji popusti. Mike odmahne glavom. "Sonny, učiniti ću to jer je to jedino što nam preostaje. Ne smijem dopustiti Sollozzu da ponovno pokuša srediti staroga. Čini se kako sam ja jedini koji mu se može približiti. Dobro sam razmislio. Ne vjerujem da itko drugi osim mene može ubiti kapetana policije. Možda bi ti i mogao, Sonny, ali imaš ženu i djecu i moraš voditi obiteljski posao sve dok se stari ne oporavi. Znači ostali smo ja i Freddie. Freddie je u šoku i izvan igre. Na kraju sam ostao samo ja. Jednostavna logika. Udarac u bradu nema nikakve veze s time."

Sonny mu priđe i zagrlji ga. "Boli me briga koji su tvoji razlozi, glavno je da si sad uz nas. Reći ću ti još nešto, u svemu si u pravu. Što ti misliš, Tome?"

Hagen slegne ramenima. "Argumenti su mu na mjestu. Posebno stoga što ne vjerujem da je Turčin iskren glede sklapanja posla. Mislim kako će opet pokušati srediti Dona, možemo to zaključiti po njegovim prethodnim potezima. Znači, pokušat ćemo maknuti Sollozza. Sredit ćemo ga čak i ako moramo srediti i kapetana policije. Ali onaj tko obavi taj zadatak bit će u velikoj nevolji. Mora li to biti Mike?"

"Mogao bih ja", tiho će Sonny.

Hagen nestrpljivo odmahne glavom. "Sollozzo te neće pustiti da mu se približiš ni na kilometar, čak i da ima deset policijskih kapetana uza se. Osim toga, ti si trenutno glava Obitelji. Ne smijemo riskirati da te izgubimo." Hagen zastane, a zatim upita Clemenzu i Tessija: "Ima li netko od vas iskusnog vojnika, nekoga doista posebnog, tko bi preuzeo taj zadatak? Neće se morati brinuti za novac do kraja života."

Clemenza progovori prvi. "Nemam nikoga koga Sollozzo ne poznaje, smjesta bi mu sve bilo jasno. Bilo bi mu jasno i kad bismo se pojavili Tessio ili ja."

"A Što kada bismo poslali nekoga doista odvažnog, ali nepoznatog, nekog dobrog novaka?" predloži Hagen.

Oba caporegimea niječno odmahnu. Tessio se nasmiješi kako bi ublažio žalac u svojem glasu: "To je kao da dovedeš tipa iz druge bejzbolske lige da igra u nacionalnom prvenstvu."

Sonny im otresito upadne u riječ. "To mora biti Mike iz milijun razloga. Najvažniji je što ga smatraju mekušcem. Ali jamčim kako on može obaviti taj posao, a to je važno jer nam je to jedina prilika da pokušamo srediti to prepredeno tursko kopile. Znači sad moramo smisliti najbolji način kako da podržimo Michaela. Tome, Clemenza, Tessio saznajte kamo će ga Sollozzo povesti na sastanak, briga me koliko će to stajati. Kad to saznamo, moći ćemo smisliti kako da mu osiguramo oružje. Clemenza, želim da mu u svojoj zbirci pronađeš doista "siguran" pištolj, najsigurniji koji imaš, kojemu je nemoguće ući u trag. Neka bude ubojit, s kratkom cijevi. Ne mora biti precizan. Kad stane pucati oni će mu biti pred nosom. Mike, čim završiš, baci pištolj na pod. Nemoj da te uhvate s njime. Clemenza, oblijepi cijev i okidač onom svojom posebnom trakom kako ne bi bilo otisaka. Ne zaboravi, Mike, mi možemo sve srediti, svjedoke, što god, ali, ulove li te s pištoljem, nećemo moći ništa. Osigurati ćemo ti

prijevoz i zaštitu, a onda ćeš nestati na fini, dugački odmor dok se prašina ne slegne. Dugo ćeš biti odsutan, Mike, ali ne želim da se oprostiš od svoje djevojke, nemoj je čak ni nazvati. Kad se sve ovo završi i ti budeš izvan zemlje javit ću joj da si dobro. To je zapovijed." Sonny se nasmiješi bratu. "Sad se drži Clemenze i nauči rukovati pištoljem koji ti on odabere. Možda bi bilo dobro da malo vježbaš. Mi ćemo se pobrinuti za sve ostalo. Za sve. Dobro, mali?"

Michael Corleone ponovno osjeti onu slatku, ugodnu hladnoću po cijelome tijelu. "Nisi mi morao govoriti ona sranja o tome kako s curom ne trebam pričati o ovome. Što si k vragu mislio da ću učiniti, nazvati je da se pozdravim?" upita Michael brata.

"Dobro, ali ti si još uvijek početnik pa te i tretiram kao takvoga. Zaboravi", žurno će Sonny.

"Kako to dobijesa misliš - početnik?" Michael će nacerivši se. "I ja sam pažljivo slušao staroga, isto kao i ti. Što misliš, kako sam inače postao ovako pametan?" Obojica se nasmijaše.

Hagen svima natoči piće. Izgledao je pomalo mrk. Državnik natjeran u rat, pravnik natjeran da primjenjuje zakone. "Dobro, sad barem znamo što nam je činiti", reče.

GLAVA 11

KAPETAN MARK MCCLUSKEY JE SJEDIO U SVOJEMU UREDU I VRTIO U rukama tri debele omotnice s listićima kladionice. Mrštio se nastojeći odgonetnuti šifre na listićima. Bilo je veoma važno da mu to uspije. Te omotnice s listićima zaplijenili su njegovi ljudi prethodne noći kada su izvršili raciju u jednoj od kladionica obitelji Corleone. Sad ih je vlasnik kladionice morao otkupiti, kako igrači ne bi lažno zahtijevali isplatu dobitaka i tako ga uništili.

Kapetanu McCluskeyju bilo je veoma važno da uspije dešifrirati listiće, jer nije želio biti prevaren kad ih bude prodavao vlasniku kladionice. Ako su vrijedili pedeset tisuća, on bi ih možda mogao prodati za pet somova. Ali, ako je bilo mnogo velikih oklada, a listići vrijede sto ili možda čak dvjesto tisuća dolara, tad bi njihova cijena mogla biti znatno veća. McCluskey je još malo prebirao po omotnicama, a onda odlučio pustiti vlasnika kladionice neka se još preznojava i sam ponudi prvi iznos. To bi mu moglo dati predodžbu kolika im je stvarna vrijednost.

McCluskey pogleda na zidni sat u svojem uredu. Bilo je vrijeme da pokupi onog ljigavog Turčina Sollozza i odveze ga na sastanak s predstavnikom obitelji Corleone. McCluskey pode do svojega garderobnog ormarića i stane se presvlačiti u civilnu odjeću. Kad je završio, nazove ženu i reče joj da neće doći na večeru jer će dokasno raditi. Nikad joj se nije povjeravao. Ona je doista mislila kako se od policijske plaće može živjeti onako kako su živjeli. McCluskey frkne, to gaje zabavljalo. Nekoć je i njegova majka tako mislila, ali on je rano naučio. Otac ga je u sve uputio.

Njegov je otac bio policijski narednik. Svakoga su tjedna otac i sin obilazili četvrt i McCluskey stariji upoznao je vlasnike trgovina sa svojim šestogodišnjim sinom govoreći: "Ovo je moj maleni dječak."

Trgovci bi se s njime rukovali, laskali mu, otvarali blagajne i dječarcu davali na dar pet ili deset dolara. Na kraju dana, džepovi maloga Marka McCluskeyja bili su nabijeni papirnatim novcem, a on je bio ponosan što ga očevi prijatelji toliko vole da ga svaki mjesec darivaju. Njegov je otac, naravno, spremao taj novac u banku za njegovo školovanje, a mali je Mark za sebe mogao zadržati najviše kovanicu od pedeset centi.

Stoga je, kada bi se vratio kući, a njegovi ga stričevi policajci upitali što želi biti kada odraste, Mark dječje tepavo odgovarao: "Policajac", na što bi svi prasnuli u gromoglasan smijeh. Kasnije se, naravno, premda je njegov otac želio da on prvo završi koledž, odmah nakon mature upisao u policijsku školu.

Bio je dobar policajac, hrabar policajac. Opaki mladi nasilnici koji su terorizirali prolaznike na svakom uglu bježali su kad bi ga vidjeli i na koncu sasvim nestali iz njegove četvrti. Bio je veoma strog policajac, ali i veoma pravičan. Nikad nije vodio sinove vlasnicima trgovina, koje nije kažnjavao radi nepropisna odlaganja smeća ili parkiranja, po novčane darove. Novac je preuzimao vlastoručno jer je vjerovao da ga je sam zaslužio. Nikad nije bježao u kina ili visio po restoranima kada je patrolirao ulicama, kao što su to radili drugi policajci, naročito za zimskih noći. Uvijek je pošteno odrađivao svoju smjenu. Dućanima u svojoj četvrti uvijek je pružao potpunu zaštitu i bio im na usluzi. Kad su se pijanci i skitnice dovukli iz četvrti Bowery, kako bi prosjačili po njegovim ulicama, tako ih se grubo riješio da se više nikad nisu vratili. Trgovci u njegovu kvartu to su znali cijeliti, što su mu na odgovarajući način i pokazivali.

On je također poštivao sistem. Vlasnici kladionica u njegovoj četvrti znali su kako im nikada neće praviti probleme kako bi dobio višak mita za

sebe, bio je zadovoljan svojim dijelom od ukupnoga iznosa što su davali policijskoj postaji. Njegovo je ime bilo na popisu s ostalima i nikad nije pokušao iznuditi više. Bio je pravedan murjak, uzimao je samo svoj dio i njegov uspon u policiji, premda nije bio spektakularan, bio je stalan.

Za to je vrijeme podizao veliku obitelj od četiri sina, od kojih nijedan nije postao policajac. Svi su pohađali sveučilište Fordham i kako je do tog vremena Mark McCluskey napredovao iz narednika u poručnika i napokon u kapetana, ništa im nije nedostajalo. Nekako u to vrijeme McCluskey je stekao reputaciju opakog cjenkala. Vlasnici kladionica u njegovoj četvrti plaćali su više novca za zaštitu od vlasnika kladionica u drugim dijelovima grada, možda je tome bio razlog što je morao pokriti troškove studiranja četiriju sinova.

McCluskey je smatrao kako nema ničega lošeg u uzimanju mita. Zašto bi njegova djeca pohađala državno sveučilište ili jeftini južnjački koledž? Samo radi toga što policija ne plaća dovoljno svojim ljudima kako bi mogli pristojno živjeti i uzdržavati svoje obitelji? On je sve te građane štutio vlastitim životom, a u njegovu su dosjeu bile upisane službene pohvale za oružanu borbu protiv pljačkaša, utjerivača, svodnika. Potpuno ih je uništio. On je u svojem malenom dijelu grada običnim ljudima učinio život sigurnim i, k vragu, imao je pravo na više od jadne stotice tjedno. Ali McCluskey nije bio ogorčen zbog svoje niske plaće, shvaćao je kako se svaki čovjek mora pobrinuti sam za sebe.

Bruno Tattaglia je bio njegov stari prijatelj. Bruno je pohađao Fordham s jednim od njegovih sinova, a zatim je otvorio noćni klub. Kad god bi, a to je bilo rijetko, obitelj McCluskey navečer izlazila u grad, mogli su uživati u programu kabareta, večeri i piću na račun kuće. Od uprave kluba su dobivali gravirane pozivnice da budu njihovi gosti za doček Nove godine i uvijek su imali jedan od najboljih stolova. Bruno se uvijek trudio da ih upozna sa slavnim osobama koje su nastupale u njegovu klubu od kojih su neki bili poznati pjevači i holivudske zvijezde. Naravno, Bruno bi ponekad zatražio sitnu uslugu, na primjer, da se izda dozvola za rad u kabaretu osobi s dosjeom, obično se radilo o kakvoj ljepotici uhićivanoj zbog prostitucije i krađe. McCluskeyju je bilo drago što može pomoći.

McCluskeyjevo je načelo bilo da nikad ne pokaže kako zna što drugi ljudi smjeraju. Kad mu je Sollozzo pristupio s prijedlogom da starog Corleonea ostavi bez zaštite u bolnici, McCluskey nije pitao zašto. Pitao je koliko. Kad mu je Sollozzo odgovorio deset somova, McCluskey je znao zašto. Nije oklijevao. Corleone je bio jedan od najvećih mafijaša u zemlji, s

više političkih veza negoli je Capone ikada imao. Tko god ga smakne učinit će svojoj zemlji veliku uslugu. McCluskey je uzeo novac unaprijed i obavio svoj dio posla. Kad ga je Sollozzo nazvao i rekao kako su dvojica Corleoneovih ljudi još uvijek pred bolnicom, pobjesnio je. Uhitio je sve Tessiove ljude, maknuo detektive ispred Corleoneove bolničke sobe, a sada će, radi svoje principijelnosti, morati vratiti deset somova, novac koji je već odredio za školovanje svojih unuka. U takvom je stanju srdžbe stigao pred bolnicu i udario Michaela Corleonea.

Ali sve se dobro svršilo. Sastao se sa Sollozzom u Tattaglinu noćnom klubu gdje su sklopili još bolji posao. McCluskey ni ovaj put nije postavljao pitanja, jer je unaprijed znao sve odgovore. Samo se pobrinuo ugovoriti svoj iznos. Nikad mu nije palo na pamet kako bi mogao biti u opasnosti. Ideja da bi itko, makar na trenutak, pomislio ubiti njujorškog policajca bila je upravo nevjerojatna. Najopakiji gangsteri morali su mirno trpjeti šamare najnižih pozornika. Nije se isplatilo ubiti policajca, jer bi iznenada gangsteri bili ubijeni prilikom opiranja uhićenju ili bijega s poprišta zločina - i kome su se mogli požaliti?

McCluskey uzdahne i spremi se napustiti postaju. Problemi, vječito problemi. Sestra njegove žene upravo je umrla u Irskoj nakon dugogodišnje borbe s rakom, a taj gaje njezin rak skupo stajao. Sad će ga ukop stajati još više. Njegovi stričevi i tetke u staroj domovini povremeno su tražili pomoć kako bi održali svoje farme krumpira i on im je slao novac. Nije im otkazivao pomoć. A kada su on i žena odlazili u posjet staroj domovini dočekivali su ih poput kralja i kraljice. Možda opet na ljeto otputuju, rat je završen, a on će dobiti sav taj dodatni novac. McCluskey reče dežurnome gdje ga može pronaći u slučaju potrebe. Nije smatrao da treba poduzimati posebne mjere opreza. Uvijek je mogao tvrditi da je Sollozzo doušnik s kojim se sastaje. Izišao je iz postaje, prešao je pješice nekoliko blokova, a zatim se taksijem odvezao na adresu gdje se trebao naći sa Sollozzom.

Tom Hagen je bio taj koji je morao sve organizirati za Michaelov odlazak iz zemlje: lažnu putovnicu, mornarsku iskaznicu, krevet na talijanskome teretnomu brodu što će se usidriti u nekoj od sicilijanskih luka. Još istog dana avionom je poslao ljude na Siciliju kako bi s tamošnjim šefom mafije pripremili sklonište u brdima.

Sonny je organizirao automobil i potpuno pouzdana vozača koji će čekati Michaela kad iziđe iz restorana gdje se trebao sastati sa Sollozzom. Vozač će biti sam Tessio, on se dragovoljno javio za taj posao. Auto je

naizgled bio star i izubijan, ali je imao odličan motor. Imat će lažne registrarske tablice i samome automobilu neće se moći ući u trag. Čuvali su ga za poseban posao koji je zahtijevao samo najbolje.

Michael je proveo dan s Clemenzom, vježbao je gađanje iz malenoga "sigurnog" pištolja. Bio je to pištolj kalibra.22 s mecima meka vrha; ulazna je rana bila poput rupice, a izlazna je ostavljala goleme otvore na ljudskome tijelu. Michael se uvjerio kako je oružje precizno pet koraka od mete, dalje od toga, tko zna gdje bi meci mogli završiti. Okidač je bio tvrd. Clemenza ga je dotjerao pomoću nekog svog alata pa je postao mekši. Odlučili su da neće koristiti prigušivač. Nisu željeli da slučajni promatrači krivo shvate situaciju i da se hrabro odluče umiješati. Prasak pištolja držat će ih podalje od Michaela.

Dok je Michael vježbao gađanje, Clemenza je davao napatke: "Čim završiš s pucanjem ispusti pištolj. Samo pusti da ti ruka padne uz tijelo i da oružje iz nje sklizne. Nitko neće primijetiti. Svi će misliti da si i dalje naoružan. Piljit će u tvoje lice. Brzo iziđi iz lokala, ali nemoj trčati. Nemoj nikoga gledati u oči, ali nemoj ni odvrćati pogled. Zapamti, plašit će te se, vjeruj mi, plašit ćete se. Nitko se neće umiješati. Čim izideš, Tessio će te čekati. Uskoči u automobil, ostalo prepusti njemu. Ne brini da će nešto krenuti po zlu. Iznenadio bi se da znaš kako to sve dobro funkcionira. Sad, stavi ovaj šešir na glavu da vidim kako izgledaš." Nabio je Michaelu sivi šešir na glavu. Michael nikad nije nosio šešir pa napravi grimasu. "To pomaže protiv raspoznavanja", uvjeravao gaje Clemenza. "Za svaki slučaj. To uglavnom daje svjedocima izgovor da mogu promijeniti iskaz kad ih natjeramo da uvide istinu. Zapamti, Mike, ne brini glede otisaka. Držak i okidač imaju na sebi posebnu traku, ali ne zaboravi, ne diraj ostale dijelove pištolja."

"Je li Sonny saznao kamo me Sollozzo vodi?" upita Michael.

Clemenza slegne ramenima. "Nije još. Sollozzo je veoma oprezan. Ali ne brini, neće ti učiniti ništa nažao. Posrednik ostaje kod nas dok se ti ne vratiš živ i zdrav. Dogodi li ti se štogod, on će stradati."

"Zašto k vragu pristaje staviti život na kocku?" upita Michael.

"Dobit će mnogo novca", odgovori Clemenza. "Pravo malo bogatstvo. Uz to, on je važan čovjek za sve obitelji. Zna kako Sollozzo ne smije dopustiti da mu se išta dogodi. Doista ćeš biti siguran. Mi smo ti koji ćemo poslije osjetiti pakao."

"Hoće li biti veoma loše?"

"Hoće", odgovori Clemenza. "Doći će do rata između obitelji Corleone i Tattaglia. Većina ostalih će se prikloniti Tattagliama. Ove će zime sanitetski odjel pomesti mnogo leševa s ulica." Slegne ramenima. "Ovakve se stvari izgleda moraju dogoditi svakih desetak godina. Tako se čisti zla krv. Uostalom, ako im dopustimo da nam naređuju glede sitnica, htjet će sve preuzeti. Moramo ih zaustaviti na početku. Kao što su trebali zaustaviti Hitlera nakon Miinchena, nikad mu nisu trebali dopustiti da radi takve stvari, sami su si navukli veliku nesreću na glavu jer su mu dopustili."

Michael je čuo i oca da tako govori, samo bilo je to još 1939., prije negoli je rat doista počeo. Da su obitelji upravljale Ministarstvom vanjskih poslova nikad ne bi došlo do Drugoga svjetskog rata, pomisli on s osmijehom.

Odvezli su se natrag na posjed, u Donovu kuću, gdje se i dalje nalazio Sonnyjev stožer. Michael se pitao koliko će se dugo Sonny moći skrivati u sigurnosti njihova posjeda. Jednom će morati izići. Pronašli su Sonnyja kako spava na kauču. Na stoliću su bili ostaci njegova kasnoga objeda - komadići odreska, mrvice kruha i poluprazna boca viskija.

Obično uredna radna soba njegova oca počela je poprimati izgled loše održavane iznajmljene sobe. Michael prodrma brata i upita: "Zašto ne prestaneš živjeti poput kakve skitnice i dadeš ovo pospremiti?"

Sonny zijevne. "Sto to do vraga radiš - inspekciju baraka? Mike, još uvijek ne znamo kamo će te odvesti ona kopilad Sollozzo i McCluskey. Ako to ne saznamo, kako ćemo, k vragu, podmetnuti oružje?"

"Zašto ga ne bih mogao ponijeti sa sobom?" upita Michael. "Možda me neće pretražiti, a ako to i učine, možda ga ne pronađu budemo li dovoljno lukavi. Ako ga i pronađu - pa što? Samo će mi ga oduzeti i nikom ništa."

Sonny odmahne glavom. "Ne", reče. "Moramo biti sigurni kako ćemo ovoga puta srediti tog gada Sollozza. Zapamti, ako možeš, prvo sredi njega. McCluskey je sporiji i glupiji. Imat ćeš dovoljno vremena da i njega središ. Je li ti Clemenza rekao da ne zaboraviš baciti pištolj?"

"Milijun puta", odgovori Michael.

Sonny ustane sa sofe i protegne se. "Kako tvoja vilica, mali?"

"Ustrano", reče Michael. Lijeva strana lica gaje boljela, osim onih dijelova povezanih žicom s anestetikom koji su utrnuli. Uzme bocu viskija sa stolića i potegne ravno iz nje. Bol je popustila.

"Polako, Mike", reče Sonny. "Sad nije vrijeme da se otupljuješ pićem."

"Kriste, Sonny, prestani igrati ulogu starijega brata", Michael će. "Borio sam se protiv opakijih tipova negoli je Sollozzo i to pod gorim uvjetima. Gdje su k vragu njegovi minobacači? Ima li podršku iz zraka? Teško topništvo? Kopnene mine? On je tek prepredeni kujin sin kojega čuva murjak na visokome položaju. Kad se jednom donese odluka da ih se ubije više nema problema. Najteže je donijeti odluku. Neće shvatiti što ih je snašlo."

Tom Hagen uđe u prostoriju. Pozdravi ih kimanjem i uputi se ravno prema lažno prijavljenom telefonu. Nazove nekoliko brojeva, zatim niječno odmahne prema Sonnyju. "Ništa", reče mu. "Sollozzo će tajiti mjesto sastanka što je duže moguće."

Zazvoni telefon. Sonny se javi i podigne ruku kako bi svima pokazao neka šute, premda nitko nije govorio. Zapiše nešto u notes zatim reče: "Dobro, bit će tamo", i spusti slušalicu.

Sonny se stane smijati. "Taj kujin sin Sollozzo, doista je pravi maher. Evo što hoće. Večeras u osam on i kapetan McCluskey pokupit će Mikea ispred bara Jacka Dempseyja na Broadwayu. Zatim će ga odvesti nekamo da porazgovaraju i, pazi ovo - Mike i Sollozzo razgovarat će na talijanskome kako irski drot ne bi shvatio o čemu govore. Čak mi je rekao da ne brinem, jer je uvjeren kako kapetan McCluskey ne zna ni jednu riječ talijanskoga osim soldi, a o tebi se raspitao, Mike, i zna da razumiješ sicilijanski dijalekt."

"Malo sam zahrđao, ali razgovor ionako neće dugo trajati", suho reče Michael.

"Nećemo pustiti Michaela da krene na sastanak dok posrednik ne bude u našim rukama. Je li to sređeno?" upita Hagen.

Clemenza kimne. "Posrednik je već u mojoj kući, igra poker s trojicom mojih ljudi. Oni će čekati moj poziv prije negoli ga puste."

Sonny utone u kožni naslonjač. "Kako ćemo, k vragu, saznati kamo ga vode? Tome, imamo doušnike u obitelji Tattaglia, kako to da nam nisu ništa javili?"

Hagen slegne ramenima. "Sollozzo je vraški pametan. Toliko je oprezan, krajnje oprezan, da neće povesti ni tjelohranitelje. Smatra kako mu je dovoljan kapetan i kako je tajnovitost najbolje oružje. U pravu je. Morat ćemo slijediti Mikea i nadati se najboljem."

Sonny odmahne glavom. "Ne, pratnje se bez po muke mogu riješiti ako to doista želi. To je prvo što će učiniti."

Već je bilo pet poslije podne. Sonny zabrinuto reče: "Možda da Mike jednostavno upuca sve koji su u autu kad dođu po njega."

Hagen niječno odmahne. "Što ako Sollozzo ne bude u autu? Otkrit ćemo svoje karte ni zbog čega. K vragu, moramo saznati kamo ga Sollozzo vodi."

"Možda bismo trebali dokučiti zašto to drži u takvoj tajnosti", umiješa se Clemenza.

"Radi vlastite sigurnosti. Zašto bi dopustio da mi bilo što saznamo ako to može spriječiti", nestrpljivo će Michael. "Uostalom, on njuši opasnost. Sigurno je vraški sumnjičav, čak i s policijskim kapetanom kao zaštitom."

Hagen pucne prstima. "A što je s onim tipom, detektivom Phillipsom. Zašto ga ne nazoveš, Sonny? Možda on može saznati gdje će, do vraga, biti kapetan. Vrijedi pokušati. McCluskeyja boli briga zna li netko kamo on ide."

Sonny podigne slušalicu i nazove broj. Tihom je govorio, zatim prekine vezu. "Nazvat će nas", reče Sonny.

Čekali su gotovo trideset minuta kad je telefon napokon zazvonio. Bio je to Phillips. Sonny zapiše nešto u notes i spusti slušalicu. Lice mu je bilo napeto. "Mislim da ga imamo", reče. "Kapetan McCluskey uvijek mora ostaviti podatke gdje ga mogu pronaći. Večeras će od osam do deset biti u Luna Azure u Bronxu. Zna li netko taj lokal?"

"Ja znam", odlučno će Tessio. "Savršeno nam odgovara. Mali obiteljski restoran sa separeima gdje ljudi mogu u miru razgovarati. Dobra hrana. Svatko gleda svoja posla. Savršeno." Nagne se preko Sonnyjeva stola i namjesti opuške kao figure na karti. "Ovo je ulaz. Mike, kad budeš gotov, samo iziđi i pođi nalijevo, zatim skreni za ugao. Čim te ugledam, uključit ću svjetla i pokupiti te u vožnji. Budeš li imao problema viči, pa ću pokušati doći unutra da te izvučem. Clemenza, moraš brzo djelovati. Pošalji nekoga onamo da sakrije pištolj. Imaju starinski zahod s prostorom između kotlića i zida. Neka tvoj čovjek tamo ljepljivom trakom pričvrsti oružje. Mike, kad te pretraže u autu i vide da nisi naoružan, nećeš ih previše brinuti. U restoranu pričekaj malo pa se ispričaj. Ne, još bolje, pitaj za dopuštenje da te puste u zahod. Ponašaj se prirodno, kao da ti je doista sila. Neće ništa posumnjati. Ali kad se vratiš, ne gubi vrijeme. Ne

sjedaj ponovno za stol, već pucaj. I ne riskiraj. Svakome po dva metka u glavu i bježi koliko te noge nose."

Sonny je pažljivo slušao. "Želim da netko veoma dobar, veoma pouzdan sakrije oružje", reče Clemenzi. "Ne želim da moj brat iziđe iz tog zahoda držeći samo svoj pimpek u ruci."

"Pištolj će biti tamo", odlučno će Clemenza.

"Dobro", reče Sonny. "Primimo se posla."

Tessio i Clemenza iziđu. "Sonny, da ja odvezem Mikea u New York?" upita Hagen.

"Ne", odgovori Sonny. "Želim da budeš ovdje. Kad Mike obavi svoj dio posla, tad naš počinje. Bit ćeš mi potreban. Jesu li novinari spremni?"

Hagen kimne. "Čim stvar pukne dat ću im sve podatke." Sonny ustane i stane pred Michaela. Pruži mu ruku. "Dobro, mali", reče. "Na tebi je red. Objasnit ću mami zastoje nisi posjetio prije odlaska. Javit ću i tvojoj curi kad budem smatrao da je pravi trenutak. Dobro?"

"Dobro", reče Mike. "Što misliš, kad mogu natrag?"

"Najmanje za godinu dana", odgovori Sonny.

Tom Hagen doda: "Možda Don uspije prije izgladiti stvari, Mike, ali ne računaj s time. To ovisi o mnogočemu. Koliko uspješno podmetnemo priču novinarima, koliko će policija željeti zataškati cijeli slučaj štiteći svojega čovjeka, s kojom će se žestinom ostale obitelji obrušiti na nas. Dići će se vraška prašina, bit će mnogo nevolje, to je jedino u što možemo biti sigurni."

Michael stisne Hagenu ruku. "Učini sve što možeš", reče. "Ne želim opet tri godine biti daleko od kuće."

"Još nije kasno da se predomisliš, Mike", Hagen će tiho. "Možemo pronaći nekoga drugog, možemo se odlučiti za kakav drugi izlaz. Možda nije potrebno ubiti Sollozza."

Michael se nasmije. "Možemo sami sebe uvjeravati u što god želimo", reče, "ali ovo je pravo i jedino rješenje. Cijeli svoj život živim bezbrižno, krajnje je vrijeme da otplatim svoj dug."

"Ne bi smio dopustiti da na tebe utječe slomljena vilica", reče Hagen. "McCluskey je glupan, nije mislio ništa osobno, radi se o poslu."

Po drugi je put vidio kako se lice Michaela Corleonea smrzlo u masku koja je nevjerovatno podsjećala na Dona. "Tom, nemoj se zavaravati, sve je osobno, svaki pa i najmanji dio posla. Govna koja čovjek mora gutati svaki dan svojega života, sve je osobno. Neki to nazivaju poslom. U redu, ali to je vraški osobno. Znaš li od koga sam to

naučio? Od Dona. Mojega staroga. Kuma. Da grom pogodi nekog njegova prijatelja stari bi to shvatio osobno. Moj odlazak u marinece doživio je osobno. To ga čini velikim čovjekom. Velikim Donom. On sve doživljava osobno. Poput Boga. On zna kad pero padne s vrapčeva repa ili kako to već k vragu ide ta priča. Nije li tako? Želiš li znati još nešto? Nesreće se ne događaju onima koji nesreće smatraju osobnom uvredom. Dobro, kasno sam shvatio, ali idem do kraja. Da, istina je kako slomljenu vilicu doživljavam osobno, k vragu istina je kako doživljavam pokušaj Sollozza da ubije mojega oca osobno." Nasmije se. "Reci starome kako sam sve to naučio od njega i kako mi je drago što mu mogu uzvratiti za sve što je učinio za mene. Bio je dobar otac." Zastane, a zatim zamišljeno reče Hagenu:

"Znaš, ne sjećam se da me ikad udario. Ili Sonnyja, ili Freddieja. Connie da i ne spominjem. Na nju nije čak ni vikao. A sad mi reci istinu Tome, što misliš koliko je ljudi Don ubio ili dao ubiti?"

Tom Hagen se okrene od njega. "Reći ću ti nešto što od njega nisi naučio, sudeći po onome što sad govoriš. Postoje stvari koje se moraju obaviti, obaviš ih i više ih nikad ne spominješ. Ne pokušavaš ih opravdati, jer se ne mogu opravdati. Jednostavno ih obaviš. Zatim zaboraviš."

Michael Corleone se namršti pa tiho upita: "Kao consigliere slažeš li se kako je za Dona i našu Obitelj opasno ostaviti Sollozza na životu?"

"Da", odgovori Hagen.

"Dobro", Michael će. "Znači, moram ga ubiti."

Michael Corleone je stajao ispred restorana Jacka Dempseja i čekao da dođu po njega. Pogleda na sat. Pet do osam. Sollozzo će biti točan. Michael se potrudio doći mnogo ranije. Čekao je već petnaest minuta.

Za vrijeme vožnje iz Long Beacha u grad pokušavao je zaboraviti ono stoje rekao Hagenu. Jer, ako doista u to vjeruje, onda je njegov život krenuo putem s kojeg nema povratka. A opet, je li moglo biti drugačije nakon ovoga večeras? Ne prestane li s tim glupostima mogao bi umrijeti večeras, pomisli mračno Michael. Mora se usredotočiti na posao koji je pred njime. Sollozzo nije glup, a i McCluskey je veoma opasan. Osjećao je bol u žicom spojenoj vilici i bilo mu je drago, jer se zbog te boli neće opustiti.

Te hladne zimske noći na Broadwayu nije bilo mnogo ljudi, iako se bližilo vrijeme početka kazališnih predstava. Michael se trgne kad se dugački crni automobil zaustavi uz pločnik. Vozač se nagne preko

suvozačeva sjedala, otvori prednja vrata i reče: "Ulazi, Mike." Nije poznavao vozača, mladoga dripca zalizane crne kose i raskopčane košulje, ali ipak uđe. Na stražnjem su sjedištu bili kapetan McCluskey i Sollozzo.

Sollozzo mu preko naslona sjedišta pruži ruku i Michael je prihvati. Stisak je bio čvrst, topao i suh. "Drago mi je što si došao, Mike", reče Sollozzo. "Nadam se da ćemo uspjeti sve izgaditi. Uopće mi nije bila namjera da se ova strahota dogodi. Nikad se nije smjela dogoditi."

"I ja se nadam da ćemo večeras sve srediti. Ne želim da mi se oca i dalje uznemirava", tiho će Michael Corleone.

"Više ga nitko neće taknuti", iskreno ga je uvjeravao Sollozzo. "Kunem ti se vlastitom djecom da neće. Samo se potrudi nepristrano sve sagledati. Nadam se da nisi usijana glava poput tvojega brata Sonnyja. S njime je nemoguće razgovarati o poslu."

"Mike je dobar mali, on je u redu", promrsi kapetan McCluskey. Nagne se kako bi prijateljski potapšao Michaela po ramenu. "Zao mi je zbog onoga neku večer, Mike. Postao sam prestar za svoj posao, previše mrzovoljan. Pretpostavljam da ću uskoro morati u mirovinu. Ne mogu više podnijeti tu gnjavažu, po cijeli dan me živciraju. Znaš kako je to." Zatim ga, sažaljivo se osmjehnuvši, temeljito pretraži ne bi li pronašao skriveno oružje.

Michael primijeti osmijeh na vozačevim usnama. Vozili su se u smjeru zapada bez očitih pokušaja da izbjegnu pratnju. Skrenuli su na autocestu West Side stalno mijenjajući trake. Da ih je netko slijedio morao bi učiniti isto. Zatim, na Michaelovo zaprepaštenje, skrenuli su na izlazu za most Georgea Washingtona. Vozili su se u New Jersev. Onaj tko je obavijestio Sonnyja o mjestu sastanka, dao mu je krive podatke.

Automobil je prešao preko prilaza mostu, zatim se našao na njemu, ostavljajući za sobom jarko osvijetljeni grad. Michael zadržava hladnokrvan izraz lica. Jesu li ga kanili izbaciti u močvaru ili je to tek prepredeni Sollozzo u posljednji čas promijenio mjesto sastanka? Ali kad su već gotovo prešli most vozač naglim trzajem okrene upravljač. Teški automobil udara u pregradni dio autoceste, poskoči uvis te izleti na trake što vode natrag u New York. McCluskey i Sollozzo se okrenu da vide pokušava li tko učiniti isto. Vozač je dobro nagazio na gas jureći prema New Yorku. Sišli su s mosta u smjeru istočnoga Bronxa. Vozili su se sporednim ulicama, iza njih nije bilo automobila. Već je bilo gotovo devet sati. Uvjerili su se kako ih nitko ne prati. Sollozzo pripali cigaretu,

prethodno ponudivši McCluskeyja i Michaela; obojica su odbili. "Dobro obavijen posao, neću to zaboraviti", reče Sollozzo vozaču.

Deset minuta kasnije automobil se zaustavi ispred restorana u maloj talijanskoj četvrti. Na ulici nije bilo nikoga, bilo je kasno i svega je nekoliko ljudi večeralo. Michael se zabrinuo da će i vozač krenuti s njima, ali on je ostao u automobilu. Posrednik nije spomenuo vozača, nitko nije. Tehnički, Sollozzo je prekršio dogovor time što ga je poveo. Ali Michael odluči to ne spomenuti, znajući da oni očekuju kako će se bojati nešto reći da ne uništi šanse za uspjeh pregovora.

Njih trojica su sjeli za jedini okrugli stol, Sollozzo je odbio separe. U restoranu su bila još samo dva gosta. Michael se pitao jesu li to Sollozzovi ljudi. Ali to nije bilo važno. Prije negoli se oni uspiju umiješati, sve će biti gotovo.

"Je li talijanska hrana dobra?" zainteresirano upita McCluskey.

"Probaj teletinu, najbolju u New Yorku", predloži mu Sollozzo. Konobar donese bocu vina za njihov stol i izvadi čep. Natoči tri čaše do vrha. Začudo, McCluskey nije pio. "Ja sam zasigurno jedini Irac koji ne pije", reče. "Vidio sam previše dobrih ljudi koji su se zbog pića uvalili u nevolje."

Sollozzo stane objašnjavati kapetanu: "S Mikeom ću razgovarati na talijanskome, ne zato što ti ne vjerujem, već zato što se na engleskome ne mogu dovoljno dobro izraziti, a želio bih uvjeriti Mikea kako su moje namjere poštene i kako nam svima ide u prilog da se večeras dogovorimo. Neka te ovo ne vrijeđa, nije da ti ne vjerujem."

Kapetan McCluskey im se obojici ironično naceri. "Svakako, samo dajte", reče. "Ja ću se usredotočiti na teletinu i špagete."

Sollozzo stane Michaelu brzo govoriti na sicilijanskome dijalektu. "Moraš shvatiti da je ovo što se dogodilo između mene i tvogega oca strogo poslovna stvar. Ja veoma cijenim don Corleonea i sve bih dao za mogućnost da mu budem na usluzi. Ali moraš razumjeti da je tvoj otac čovjek staroga kova. On stoji na putu napretka. Posao kojim se bavim tek dolazi, to je posao budućnosti. Možemo zaraditi neizmjerne milijune dolara. Ali tvoj otac nam stoji na putu radi nekih svojih nerealnih skrupula. Time on nameće svoju volju ljudima poput mene. Da, znam, rekao mi je - Samo naprijed, to je tvoj posao, ali obojica znamo da su to tek riječi. Morat ćemo stati jedan drugome na žulj. Ono što je doista mislio bilo je kako ne mogu raditi svoj posao. Ja sebe cijenim i ne mogu dopustiti da mi drugi nameću svoju volju pa se dogodilo ono što se moralo dogoditi. Dopusti da

naglasim kako imam podršku, prešutnu podršku, svih njujorških obitelji. Obitelj Tattaglia postala je mojim poslovnim partnerom. Nastavi li se ova svađa, obitelj Corleone naći će se sama protiv svijeta. Možda biste se uspjeli oduprijeti da je tvoj otac zdrav. Ali njegov najstariji sin, i ne uzmi ovo kao uvredu, nije onakav čovjek kakav je Kum. A Irac consigliere, Hagen, nije čovjek kakav je bio Genco Abbando, pokoj mu duši. Stoga predlažem mir, primirje. Prestanimo s neprijateljstvima dok se tvoj otac ne oporavi i ne bude u stanju osobno sudjelovati u pregovorima. Obitelj Tattaglia je, nakon duga nagovaranja i jamstava pristala odreći se osвете za sina Bruna. Moramo imati mir. U međuvremenu, ja moram zarađivati pa ću započeti sa svojim poslom. Ne tražim vašu suradnju, ali tražim od vas, obitelji Corleone, da me ne ometate. To su moji prijedlozi. Pretpostavljam kako su te ovlastili da se dogovoriš, da sklopiš sporazum."

Michael mu odgovori na sicilijanskome dijalektu: "Recite mi više o tome kako kanite započeti svoj posao, koja je točno uloga moje obitelji u njemu i kakvoj se zaradi možemo nadati."

"Znači, želiš da ti sve potanko objasnim?" upita Sollozzo.

"Najvažnije od svega je da dobijem jamstvo kako više neće biti napada na mojega oca", ozbiljno će Michael.

Sollozzo vrlo emotivno podigne ruku. "Kakvo ti jamstvo ja mogu dati? Ja sam taj kojega love. Propustio sam svoju priliku. Imaš previsoko mišljenje o meni, prijatelju. Nisam ja tako pametan."

Michaela taj odgovor uvjeri da je sastanak upriličen samo kako bi Sollozzo dobio na vremenu, a zatim će opet pokušati ubiti Dona. Najljepše od svega bilo je to što gaje Turčin podcjenjivacki smatrao mladim, naivnim dripcem. Michael osjeti kako mu ona slatka, ugodna studen preplavljuje tijelo. Izrazom lica pokaže kako ga nešto muči. "Što je?" oštro će Sollozzo.

"Vino mijе otišlo ravno u mjehur. Pokušavam ga stisnuti, ali..." odgovori Michael s nelagodom. "Imate li što protiv ako odem do zahoda?"

Sollozzo je svojim tamnim očima pažljivo proučavao njegovo lice. Ispruži ruku i grubo zgrabi Michaela za rasper, stane pipati ispod i oko njega, tražeći oružje. Michael je izgledao uvrijeđeno. "Pretražio sam ga. Pretražio sam tisuće mladih dripaca. Čist je", dobaci McCluskey.

Sollozzu se to nije sviđalo. Nije imao neki poseban razlog, pa ipak, nije mu se sviđalo. Baci pogled prema čovjeku za suprotnim stolom i upitno podigne obrve prema vratima zahoda. Čovjek gotovo neprimjetno kimne, drugim riječima, provjerio je, unutra nema nikoga. "Nemoj se

zadržavati", preko volje će Sollozzo. Imao je čudesan njuh, bio je na iglama.

Michael ustane i pođe u zahod. U pisoaru je u žicanoj mrežici visio ružičasti sapun. On uđe u kabinu. Doista je morao na zahod, problemi s probavom. Obavi to brzo, zatim stane pipati iza emajliranoga kotlića sve dok nije pronašao maleni pištolj tupa vrha pričvršćen ljepljivom trakom. Uzme pištolj, sjetivši se da mu je Clemenza rekao neka ne brine glede otisaka prstiju na traci. Zadjene revolver za pojas i zakopča sako preko njega. Opere ruke i ne brišući ih prođe njima kroz kosu. Svojim rupčićem obriše otiske sa slavine pa iziđe iz zahoda.

Sollozzo je sjedio okrenut licem prema vratima zahoda, dok su mu tamne oči napeto blistale. Michael se nasmije. "Sad mogu razgovarati", reče s uzdahom olakšanja.

Kapetan McCluskey je jeo teletinu sa špagetima koju su mu donijeli. Čovjek pokraj najudaljenijega zida koji je bio ukočen od napetosti sad se vidljivo opustio.

Michael ponovno sjedne. Sjeti se kako mu je Clemenza rekao neka to ne čini, nego da čim iziđe iz zahoda počne pucati. Ali zbog nekakvoga upozoravajućeg predosjećaj a, ili jednostavno iz straha, nije to učinio. Bio je uvjeren da bi, napravi li kakav nagli pokret, bio ustrijeljen. Sad se opet osjećao sigurnim. Čini se kako je ipak bio prestrašen, jer mu je bilo drago što više ne stoji. Osjećao je slabost u drhtavim nogama.

Sollozzo se nagne prema njemu. Stol je skrivao Michaelov pojas pa on otkopča sako i stane napeto slušati. Nije shvaćao ni riječi od onoga što mu je taj čovjek govorio. Za njega je to bilo nerazumljivo blebetanje. U glavi mu je glasno pulsiralo pa nije registrirao ni riječi. Ispod stola premjesti desnu ruku na pištolj i izvuče ga. U tom se trenutku pojavi konobar kako bi uzeo narudžbu i Sollozzo okrene glavu prema njemu. Lijevom rukom Michael odgurne stol, a desnom prisloni pištolj gotovo uz Sollozzovu glavu. Sollozzo je imao izvrsne reflekse i čim se Michael pomaknuo, počeo se odmicati. Ali Michael, mlađi i bržih refleksa povuče okidač. Metak pogodi Sollozza tačno između oka i uha, iziđe s druge strane i poprska sako preneraženoga konobara krvlju i djelićima lubanje. Michael instinktivno shvati da je jedan metak dovoljan. U svojem je posljednjem trenutku Sollozzo okrenuo glavu i Michael je jasno vidio kako se u njegovim očima život gasi poput svijeće.

Prošla je samo sekunda, Michael se naglo okrene i uperi pištolj u McCluskeyja. Policijski je kapetan s flegmatičnim iznenađenjem piljio u

Sollozza, kao da se sve to njega ne tiče. Činilo se kako nije svjestan u kakvoj se opasnosti nalazi. Vilica s teletinom bila je na pola puta do njegovih usta i on polako pogleda Michaela. Izraz njegova lica, pogled njegovih očiju, izražavali su takvu samouvjerenost i srđžbu, kao da je očekivao da će se Michael predati ili pobjeći pa mu se Michael samo nasmije dok je povlačio okidač. Loše je gađao, samo ga je ranio. Pogodio je McCluskeyja u široki bikovski vrat pa se ovaj stane hroptavo gušiti, kao da je progutao prevelik komad teletine. Iznenada zrak ispuni fini sprej krvi što je McCluskey iskašljao iz oštećenih pluća. Veoma hladnokrvno i promišljeno, Michael ispali sljedeći hitac kroz vrh njegove sijede lubanje.

Zrak se ispuni ružičastom maglicom. Michael se okrene prema čovjeku koji je sjedio pokraj zida. Ovaj se nije ni pomakao. Činilo se kao da je oduzet. Oprezno je stavio ruke na stol i odvratio pogled. Konobar je unatraske posrtao prema kuhinji užasnuta izraza lica, s nevjericom piljeći u Michaela. Sollozzo je još uvijek sjedio u svojem stolcu, stol mu je pridržavao tijelo, dok je McCluskeyja njegova masa povukla sa stolca na pod. Michael pusti da mu pištolj sklizne iz ruke i on bešumno padne uz njegovo tijelo. On primijeti kako ni čovjek pokraj zida, ni konobar nisu opazili da je ispustio oružje. Prijeđe nekoliko koraka do izlaznih vrata i otvori ih. Sollozzov je automobil još uvijek bio parkiran uz pločnik, ali vozaču nije bilo ni traga. Michael skrene nalijevo i zađe za ugao. Bijesnu automobilska svjetla, stara se krtija doveze do njega, vrata se otvore. On uskoči i automobil pojuri dalje. Za upravljačem ugleda Tessiovo ozbiljno, kao u mramoru isklesano lice.

"Jesi li opalio Sollozza?" upita Tessio.

U tom trenutku Michaela iznenadi izraz što ga je Tessio upotrijebio. Obično se koristio u seksualnom kontekstu. Opaliti žensku značilo je spavati s njom. Doista čudno što se Tessio tako izrazio. "Opalio sam ih obojicu", odgovori Michael.

"Jesi li siguran?" upita Tessio.

"Vidio sam njihove mozgove", Michael će.

U automobilu je bila pripremljena odjeća kako bi se Michael presvukao. Dvadeset minuta kasnije nalazio se na talijanskome teretnom brodu što je trebao isploviti za Siciliju. Dva sata kasnije brod je bio na moru i Michael je kroz prozor svoje kabine mogao vidjeti kako svjetla New Yorka gore poput vatre paklene. Osjećao je golemo olakšanje. Sad je bio izvan svega toga. Taj mu je osjećaj bio poznat. Sjeti se kako su ga odnijeli s plaže otoka na koji je njegov mornarički vod izvršio invaziju. Bitka je još

uvijek trajala, ali on je bio lakše ranjen pa su ga prebacili na bolnički brod. Tada je također osjećao snažno olakšanje kao i sada. Nastat će pakao, ali njega tamo neće biti.

Sutradan, nakon ubojstva Sollozza i kapetana McCluskeyja, policijski kapetani i narednici svih postaja u New Yorku izdali su zapovijed: nema više kocke, prostitucije, bilo kakvih sličnih poslova, sve dok ubojica kapetana McCluskeyja ne bude pronađen. Po čitavome gradu provodile su se racije. Svi su ilegalni poslovi zaustavljeni.

Kasnije tog dana izaslanik svih obitelji upita obitelj Corleone je li spremna predati ubojicu. Oni mu odgovore kako to s njima nema veze. Te je noći na posjedu Corleoneovih u Long Beachu eksplodirala bomba. Bačena je iz automobila koji se dovezao do lanca, zatim uz buku motora žurno nestao. Te su noći, također ubijena dvojica Corleoneovih vojnika dok su mirno večerali u malenome talijanskom restoranu u Greenwich Villageu. Rat između pet obitelji iz 1946. je započeo.

GLAVA 12

JOHNNY FONTANE NEHAJNO MAHNE SLUGI DA MOŽE IĆI I REČE: "VIDIMO se ujutro, Billy." Sluga crnac, lagano se nakloni i napusti prostranu blagovaonicu-dnevnu sobu s pogledom na Tihi ocean. Njegov je naklon bio prijateljski, ne kao u sluge, a naklonio se samo stoga što je Johnny Fontane imao društvo.

U gostima mu je bila djevojka po imenu Sharon Moore, Njujorčanka iz Greenwich Villagea. U Hollywood je doputovala na audiciju za manju ulogu u filmu čiji je producent bio njezin bivši dečko koji se u međuvremenu proslavio. Jednoga je dana posjetila mjesto snimanja dok je Johnny glumio u Woltzovu filmu. Johnnyju se učinila svježom, šarmantnom i duhovitom pa ju je pozvao k sebi na večeru. Njegovi pozivi na večeru bili su znameniti, velika čast, pa je naravno pristala.

Sharon Moore je zbog njegove reputacije očito očekivala kako će se on odmah baciti na nju, ali Johnny je mrzio holivudski pristup ženama kao "komadu mesa". Nikad nije spavao s nekom djevojkom ako mu se barem nešto na njoj doista nije sviđalo. Jedino, naravno, kad je bio veoma pijan pa bi se našao u krevetu sa curom, a da se ne bi čak ni sjećao je li ju već ranije upoznao ili sreo. Tim više sad kad je imao trideset i pet godina, bio razveden od prve žene, živio odvojeno od druge, s možda tisuću

osvojenih mufova, nije više bio tako nestrpljivo poletan. Ipak, nešto ga je privuklo k Sharon Moore pa ju je pozvao na večeru.

On nikada nije mnogo jeo, ali je znao da se ambiciozne mlade djevojke izgladnjuju kako bi ušle u lijepu odjeću i obično su mnogo jele na spojevima pa je stol bio krcat jelima. Bilo je i mnogo pića; u vjedru se hladio pjenušac, na stoliću su stajali škotski i raženi viski, brendi i razni likeri. Johnny je sam točio piće i posluživao već pripremljena jela. Kad su završili s večerom, poveo ju je u prostranu dnevnu sobu sa staklenim zidom s kojega je pucao pogled na Pacifik. Uključio je gramofon s pločama Elle Fitzgerald i sjeo na kauč pokraj Sharon. Malo su časkali, saznao je kakva je bila kao dijete, je li bila poput dečka ili luda za dečkima, je li bila neugledna ili privlačna, osamljena ili vesela. Uvijek je nalazio te detalje dirljivima, u njemu su budili nježnost toliko potrebnu kako bi vodio ljubav.

Udobno i prisno su se smjestili na kauču. Prijateljski je poljubi u usne i kad mu ona jednako tako uzvрати nije navaljivao. Kroz veliki prozor mogao je vidjeti modro prostranstvo Pacifika obasjano mjesecinom.

"Kako to da nisi stavio neku svoju ploču?" upita Sharon koketnim glasom. Johnny joj se nasmiješi. Bilo mu je zabavno što ga ona zadirkuje. "Nisam baš toliko zadojen Hollywoodom", reče on.

"Stavi neku svoju ploču", reče ona. "Ili mi nešto otpjevaj, znaš, onako kao na filmu. Ja ću se smijuljiti i topiti od miline, kao što to rade djevojke na ekranu."

Johnny prasne u smijeh. Kad je bio mlađi doista je to radio i rezultat je uvijek bio umjetno filmski, djevojke su nastojale izgledati seksi, topile su se, u očima im se čitala strast, kao da glume pred zamišljenom filmskom kamerom. Više nije imao namjeru pjevati nekoj djevojci; kao prvo, već mjesecima nije pjevao, nije imao povjerenja u svoj glas. Kao drugo, amateri nisu imali pojma koliko profesionalci ovisе o tehničkoj pomoći kako bi im glas dobro zvučao. Mogao bi joj pustiti svoju ploču, ali osjećao bi se nelagodno slušajući svoj mladenački glas ispunjen strašću, kao što ostarjeli, ćelavi muškarac s trbuščićem osjeća nelagodu kad mora pokazivati svoje mladenačke fotografije iz vremena kada je bio u naponu muškosti.

"Glas mi nije u formi", reče. "Ako hoćeš iskreno, već mi je zlo kad čujem vlastito pjevanje."

Oboje su pijuckali svoja pića. "Čujem da si odličan u posljednjem filmu", reče ona. "Je li istina da si u njemu glumio gotovo besplatno?"

"Za simboličan honorar", reče Johnny.

Ustane kako bi joj natočio još brendija, ponudi je cigaretom sa zlatnim monogramom i pripali je svojim upaljačem. Pušila je i pijuckala piće i on ponovno sjedne pokraj nje. Sebi je natočio mnogo više brendija, bio mu je potreban kako bi ga zagrijao, kako bi ga oraspoložio, dao mu snage. Nalazio se u situaciji suprotnoj od one tipičnih zavodnika. On se morao opiti, a ne djevojka. Obično su one, za razliku od njega, bile odviše spremne. Posljednje dvije godine uništile su mu taštinu, pa ju je na jednostavan način pokušavao vratiti: spavao bi jedanput sa svježom, mladom djevojkom, izveo bi je na večeru nekoliko puta, poklonio joj skupocjeni dar, a zatim bi je se na najfiniji mogući način, kako ne bi povrijedio njezine osjećaje, riješio. Ona je nakon toga uvijek mogla pričati kako je imala avanturu sa znamenitim Johnnyjem Fontaneom. To naravno nije bila prava ljubav, ali on nije mogao odoljeti kada je djevojka bila lijepa i doista draga. Mrzio je iskusne, proračunate žene koje su spavale s njime, glumile zadovoljstvo, a onda žurile rastrubiti prijateljima kako ih je povalio veliki Johnny Fontane, uvijek dodajući kako su imale i boljih ševa. Ali ono što gaje u njegovoj karijeri najviše zaprepastilo bili su popustljivi muževi koji su mu gotovo u lice govorili kako opraštaju svojim ženama, jer je bilo dopušteno da čak i najčednija supruga bude nevjerna s velikom pjevačkom i glumačkom zvijezdom poput Johnnyja Fontanea. To ga je zbilja obaralo s nogu.

Obožavao je slušati ploče Elle Fitzgerald. Obožavao je tu vrstu čistoga pjevanja, čistoga fraziranja. Bila je to jedina stvar u životu koju je doista razumio, i znao je da to razumije bolje od ikoga na svijetu. Sad, dok je sjedio zavaljen na kauču, a brendi mu grijao grlo, osjeti želju da zapjeva, da frazira uz glazbu s ploče, no to je bilo nemoguće učiniti pred stranom osobom. Pijuckajući brendi spusti slobodnu ruku u Sharonino krilo. Bez trunke prepredenosti, s toplinom djeteta koje traži toplinu, rukom stane povlačiti svilenu haljinu. Ugleda mliječnobijela bedra iznad prozirnih zlatnih mrežastih čarapa. Kao i uvijek, unatoč svim ženama, svim godinama, svim intimnostima, Johnny osjeti kako mu na taj prizor vruća strast struji čitavim tijelom. Čudo se još uvijek događalo, ali što će biti kad ga i to iznevjeri, poput njegova glasa?

Sad je bio spreman. Odloži piće na dugački inkrustirani stolić i okrene se prema njoj cijelim tijelom. Pokreti su mu bili veoma samouvjereni, promišljeni ali istovremeno nježni. U njegovim milovanjima nije bilo ničega pohotnog ni jeftinog. Poljubi joj usne rukama joj milujući

grudi. Zatim spusti ruku na njezina topla bedra, prekrasnu svilenkastu kožu. Njezin je poljubac bio topao, ali ne i strastven i zasad mu je to odgovaralo. Mrzio je djevojke koje bi se iznenada napalile kao da su im tijela motori čiji bi cilindri počeli pumpati na dodir dlakava prekidača.

Zatim on učini nešto što je uvijek radio, nešto što ga je uvijek uzbuđivalo. Nježno, najlaganije što je mogao, prijeđe vrškom srednjega prsta duboko između njezinih bedara. Neke djevojke nisu osjećale taj dodir, uvertiru u vođenje ljubavi. Neke bi bile zbunjene, nisu bile sigurne je li to doista bio dodir, jer ih je on istovremeno strasno ljubio u usta. Druge bi se pak izvile i usisale njegov prst dublje. Prije negoli je postao poznat, neke su ga djevojke, naravno, znale i pljusnuti. U tome se sastojala njezina tehnika i obično mu je dobro služila.

Sharonina je reakcija bila neuobičajena. Prihvatila je sve, dodir, poljubac, zatim je odmakla svoje usne od njegovih, malo se pomaknula u stranu i uzela čašu s pićem. Bilo je to mirno, ali odlučno odbijanje. Ponekad se i to događalo. Rijetko, ali ipak se događalo. Johnny uzme svoje piće i pripali cigaretu.

Ona mu stane tiho i nježno govoriti: "Ne radi se o tome da mi se ne sviđaš, Johnny, puno si simpatičniji negoli sam mislila da ćeš biti, nije ni zbog toga što nisam "takva djevojka", ali moram se uzbuditi kako bih to radila s frajerom, shvaćaš?"

Johnny Fontane joj se nasmiješi. Još uvijek mu se sviđala. "A ja te ne uzbuđujem?"

Bilo joj je pomalo nelagodno. "Znaš, ti si već bio poznati pjevač dok sam ja još bila sasvim malena. Nekako smo se mimoišli, ja sam novi naraštaj. Ne pravim se čedna, časna riječ, ali da si neka zvijezda koju sam obožavala kao tinejdžerica skinula bih gaćice u sekundi."

Više mu se nije toliko sviđala. Bila je draga, bila je duhovita, bila je pametna. Nije ga se očajnički trudila pošečiti kako bi ga iskoristila da joj svojim vezama pomogne u šoubiznisu. Mala je bila u redu, ali uočio je kod nje još nešto. To mu se dogodilo već nekoliko puta. Djevojka bi izišla na spoj unaprijed odlučivši kako neće s njime spavati, bez obzira koliko joj se on sviđao, samo kako bi mogla reći prijateljima, što je još važnije, sama sebi, kako je odbila priliku spavati s Johnnyjem Fontaneom. S godinama je naučio to prihvaćati i nije se ljutio. Jednostavno, nije mu se više toliko sviđala kao na početku.

Sad kad mu se više nije toliko sviđala, mogao se opustiti. Pijuckao je piće i gledao ocean. "Nadam se da se ne ljutiš, Johnny", reče ona.

"Možda se ponašam odviše staromodno, čini se kako je u Hollywoodu uobičajeno da se djevojka poda onako lagano kao što daje momku poljubac za laku noć. Čini se da nisam dovoljno dugo ovdje."

Johnny se nasmije i potapše je po obrazu. Lagano spusti ruku i diskretno povuče suknju preko njezinih svilenkastih oblikih koljena. "Ne ljutim se", reče. "Lijepo je imati staromodni spoj." Nije joj rekao da zapravo osjeća olakšanje, jer se ne mora nanovo dokazivati kao veliki ljubavnik, jer se ne mora dokazivati kao božanski lik kojega je glumio na filmu. Ne mora slušati kako se djevojka pravi da se on doista dokazao kao taj lik, pridajući tom sasvim uobičajenom činu bog zna kakav značaj.

Popili su još jedno piće, razmijenili još nekoliko laganih poljubaca te ona odluči poći. "Mogu li te opet pozvati na večeru?" iz pristojnosti upita Johnny.

Odlučila je biti otvorena i iskrena do kraja. "Znam da ne želiš više trošiti svoje vrijeme na mene pa se opet razočarati", reče. "Hvala za prekrasnu večer. Jednog ću dana ispričati svojoj djeci kako sam večerala s velikim Johnnyjem Fontaneom u njegovu apartmanu."

On se nasmiješi. "I kako se nisi dala", reče joj. Oboje se nasmiju. "Neće mi vjerovati", doda ona. Sada je na Johnnyju bio red da se malo pravi važan. "Dat ću ti pisanu potvrdu ako želiš." Ona odmahne glavom. On nastavi: "Ako ti ne budu vjerovali, nazovi me, ja ću ih uvjeriti. Ispričat ću im kako sam te ganjao po cijelome apartmanu, ali ti si uspjela sačuvati svoju čast. Dobro?"

Na koncu je ipak bio malo previše okrutan, ali ga iznenadi povrijeđenost koju je vidio na njezino lice. Znala je kako joj daje na znanje da se i nije odveć trudio. Oduzeo joj je svu draž pobjede. Sad će osjećati kako je te noći nedostatak privlačnosti ili šarma bio uzrokom njezine pobjede. A s obzirom na to kakva je bila, kad bude pričala o tome kako je odoljela slavnome Johnnyju Fontaneu morat će dodati uz usiljen osmijeh: Istina, on se nije previše trudio. Sažali se nad njom pa reče: "Budeš li ikad loše volje, nazovi me. Dobro? Ne moram okrenuti svaku djevojku koju poznajem."

"Hoću", reče ona, zatim iziđe.

Pred njim je bila duga večer. Mogao je pozvati nekoga iz "tvornice mesa", kako je Jack Woltz nazivao jata uvijek spremnih starleta, ali njemu je bilo potrebno druženje. Želio je s nekim popričati poput normalna čovjeka. Sjeti se svoje prve žene, Virginije. Sad kad je snimanje filma završilo imat će više vremena za djecu. Želio je opet postati dijelom

njihovih života. Brinuo se za Virginiju. Nije imala dovoljno iskustva u ophođenju s holivudskim prevarantima koji bi je zaveli samo kako bi se mogli hvaliti da su poševili prvu ženu Johnnyja Fontanea. Koliko mu je bilo poznato nitko se još nije hvalio, što nije bio slučaj s njegovom drugom ženom, pomisli on ogorčeno. Podigne slušalicu.

Odmah joj prepozna glas, ništa neobično. Prvi put ga je čuo kad mu je bilo deset godina, kad su zajedno išli u 4 B. "Bog, Ginny", reče. "Jesi li zauzeta večeras? Mogu li svratiti nakratko?"

"Dođi," odgovori ona, "iako, djeca spavaju i ne želim ih buditi." "Samo neka spavaju", reče on. "Želim porazgovarati s tobom." Čulo se da oklijeva, a onda pažljivo, kako ne bi pokazala da se brine ona upita: "Je li nešto ozbiljno, nešto važno?"

"Ne", odgovori Johnny. "Danas sam završio film pa pomislih da bih te možda mogao vidjeti, porazgovarati s tobom. Pogledao bih i djecu ako si sigurna da ih neću probuditi."

"Dobro", reče ona. "Drago mi je što si dobio ulogu koju si želio."

"Hvala", on će. "Vidimo se za pola sata."

Kad je stigao do svojega bivšeg doma na Beverly Hillsu, Johnny Fontane je neko vrijeme sjedio u automobilu i netremice gledao kuću. Sjeti se što mu je rekao njegov kum, kako može urediti svoj život onako kako se njemu sviđa. To je doista krasno, samo kad čovjek zna što želi. A što on zapravo želi?

Njegova ga je prva žena čekala na vratima. Bila je lijepa, krhka brineta, dobra talijanska djevojka, djevojka iz susjedstva koja se nikad ne bi spetljala s drugim muškarcem, a to mu je bilo veoma važno. Želim lije još uvijek, pitao se, i odgovor je bio, ne. S njome više nije želio voditi ljubav, nestalo je strasti. Bilo je i nekih stvari koje nisu imale veze sa seksom, koje mu ona nikada neće oprostiti, ali barem više nisu bili neprijatelji.

Skuhala mu je kavu i poslužila ga domaćim kolačima u dnevnoj sobi. "Ispruži se na sofu", reče mu. "Izgledaš umorno." On skine cipele i sako, razveže kravatu, a ona sjedne u naslonjač nasuprot njemu suosjećajno mu se osmjehnuvši. "Baš zabavno", reče ona.

"Što je zabavno?" upita on, otpije gutljaj kave prolivši malo po košulji.

"Veliki Johnny Fontane nema spoj", odgovori ona.

"Veliki Johnny Fontane sretan je kad mu se uopće digne."

Bilo je neuobičajeno za njega da bude tako otvoren. "Što te doista muči?" upita Ginny.

Johnny se kiselo nasmije. "Imao sam spoj s djevojkom u mojemu stanu i ona me odbila. Znaš, čak mi je nekako laknulo."

Iznenadi se kad opazi kako je njezinim licem preletio izraz ljutnje. "Ne zamaraj se zbog tih fufica", reče ona. "Valjda je mislila kako ćeš se tako više zagrijati za nju." Johnnyja je zabavljalo što je Ginny zapravo ljuta na djevojku koja ga je odbila.

"Ma, nema veze", reče on. "Ionako mi je dosta toga. Kad-tad moram odrasti. Sad, kad više ne mogu pjevati čini se kako mi neće biti lako osvajati komade. Nikad se nisu osobito palile na moj izgled."

"Uvijek si bolje izgledao u prirodi nego na fotografijama", reče ona odano.

Johnny odmahne glavom. "Debljam se i ćelavim. K vragu, ako se ovim filmom ne vratim na vrh, bit će bolje da naučim peći pizze. Možda da tebe ubacimo na film, sjajno izgledaš."

Dobro je izgledala, ali vidjelo se da ima trideset pet godina. U Hollywoodu je to bilo kao da ima sto. Prekrasne mlade djevojke nadirale su u grad u čoporima, poput leminga, neke bi se održale godinu, neke dvije. Neke su bile toliko lijepe da bi muškarcima gotovo srce stalo, sve dok ne bi otvorile usta, dok njihove gramzive nade za uspjehom ne bi zatrle ljepotu njihovih očiju. Žene prosječna izgleda nisu se s njima mogle natjecati u privlačnosti. Mogli ste govoriti koliko hoćete o šarmu, inteligenciji, šiku, držanju, ali sirova ljepota ovih djevojaka nadvladavala je sve to. Možda da ih nije bilo toliko, obična zgodna žena mogla bi imati šansu. Budući da ih je Johnny

Fontane mogao imati sve, ili gotovo sve, Ginny je znala da joj samo laska. Oduvijek je bio drag u tom pogledu. Čak i na vrhuncu slave, uvijek je bio ljubazan sa ženama, dijelio im komplimente, pripaljivao cigarete, pridržavao vrata. To je još više impresioniralo djevojke s kojima je izlazio, jer su se inače drugi tako odnosili prema njemu. A ponašao se tako prema svim djevojkama, čak i prema onima s kojima bi proveo samo jednu noć, kojima čak ni ime nije znao.

Prijateljski mu se nasmiješila. "Mene si već osvojio, Johnny, sjećaš se? Imao si me dvanaest godina. Ne moraš mi laskati."

On uzdahne i opruzi se na sofi. "Ne zezam te, Ginny, dobro izgledaš. I ja bih volio tako dobro izgledati."

Šutjela je. Vidjela je da je deprimiran. "Kako ti se čini, je li film dobar? Hoće li ti pomoći u karijeri?" upita ona.

Johnny kimne. "Aha, mogao bi me vratiti na sam vrh. Dobijem li nagradu Akademije, budem li donosio pametne odluke, možda opet postanem slavan i bez pjevanja. Onda ću možda tebi i djeci moći davati više novca."

"Imamo i više nego što nam treba", reče Ginny.

"Želio bih češće viđati djecu", reče Johnny. "Želio bih se malo srediti. Što misliš, kako bi bilo da svaki petak dolazim ovamo na večeru? Kunem ti se kako neću propustiti nijedan petak koliko god daleko bio, koliko god posla imao. A kad god budem mogao provodio bih vikend s vama ili bi možda djeca mogla dio praznika provoditi sa mnom."

Ginny mu spusti pepeljaru na grudi. "Ja nemam ništa protiv", reče ona. "Nisam se preudala jer sam željela da im ti i dalje budeš otac." Rekla je to bez trunke emocija, ali je Johnny Fontane, dok je piljio u strop, znao da to govori kako bi se iskupila za sve one okrutne stvari koje mu je rekla kada im se brak raspao, kad je njegova karijera krenula nizbrdo.

"Usput rečeno, pogodi tko me zvao", reče ona. Johnny nikad nije volio tu igru pa odmah upita: "Tko?"

"Mogao si barem jedanput pogađati", reče Ginny. Johnny je šutio. "Tvoj kum."

Johnnyja to istinski iznenadi. "On nikad i ni sa kime ne razgovara telefonom. Što ti je rekao?"

"Rekao mi je da ti pomognem", odgovori ona. "Rekao je kako si na putu da postaneš slaviji negoli ikad, kako se vraćaš u igru, ali da su ti potrebni ljudi koji će u tebe vjerovati. Pitala sam ga zašto bih ti ja trebala pomoći, on mi je odgovorio - zato što si ti otac moje djece. On je tako dragi starac, a o njemu govore takve stravične stvari."

Virginia je mrzila telefone i dala ih je sve maknuti osim onoga u njezinoj spavaćoj sobi i u kuhinji. Čuli su kako u kuhinji zvoni telefon. Ona se pođe javiti. Vratila se u dnevnu sobu s izrazom iznenađenja na licu. "Za tebe je, Johnny", reče. "Tom Hagen. Kaže da je važno."

Johnny pođe u kuhinju i podigne slušalicu. "Da, Tome."

Glas Toma Hagenova bio je strogo poslovan: "Johnny, Kum želi da te posjetim i da sredim neke stvari koje će ti pomoći sad kad je film gotov. Želi da krenem jutarnjim avionom. Možeš li me dočekati na aerodromu? U New York se moram vratiti navečer pa ne moraš otkazivati svoje večernje obveze radi mene."

"Svakako, Tome", reče Johnny. "I ne brini oko mojih obveza. Ostani malo i odmori se. Priredit ću zabavu pa se možeš upoznati s ljudima iz filmskoga svijeta." Uvijek je to predlagao, nije želio da ljudi iz njegova bivšeg susjedstva misle da ih se srami.

"Hvala," reče Hagen, "ali doista moram natrag večernjim avionom. Hoćeš li me dočekati? Iz New Yorka polijećem u jedanaest i trideset."

"Dakako."

"Ti ostani u autu", reče Hagen. "Pošalji nekoga od svojih ljudi da me dočeka i dovede k tebi."

"Dobro", reče Johnny.

Kad se vratio u dnevnu sobu Ginny ga upitno pogleda. "Moj kum ima neke planove sa mnom, želi mi pomoći", reče Johnny. "Omogućio mi je da dobijem ulogu u tom filmu, ne znam kako, ali volio bih da se u ostalo ne miješa."

Ponovno sjedne na sofu. Osjećao se strahovito umornim. Ginny mu reče: "Zašto večeras ne ostaneš spavati u gostinskoj sobi umjesto da ideš kući. Nećeš se morati voziti tako kasno, a ujutro možeš doručkovati s djecom. Mrsko mi je kad pomislim kako si sam u onoj svojoj kući. Zar se nikad ne osjećaš osamljeno?"

"Gotovo me nikad nema doma", reče Johnny.

Ona se nasmije i reče: "Onda se baš i nisi mnogo promijenio." Zastane pa nakon nekog vremena upita: "Da ti priprelim sobu?"

"Zašto ne mogu spavati u tvojoj sobi?" upita Johnny.

Ona se zarumeni. "Ne možeš", reče. Nasmiješi mu se i on joj uzvratil smiješkom. Barem su bili prijatelji.

Kad se Johnny idućega jutra probudio bilo je kasno, vidio je to po kutu pod kojim se sunčeva svjetlost probijala kroz rebrenice, mora daje već poslijepodne. Vikne: "Hej, Ginny, mogu li još uvijek dobiti doručak?" Izdaleka je čuo njezin odgovor: "Samo trenutak."

Doista je bio samo trenutak. Čini se da je sve imala spremno u toploj pećnici, jer kad je Johnny pripalio svoju prvu cigaretu, vrata spavaće sobe se otvore i njegove dvije malene kćeri uđu, gurajući kolica s doručkom.

Bile su tako lijepe da mu se srce stisnulo. Svježa lica su im blistala, bistre su oči bile ispunjene radoznalošću, nestrpljivo su mu se željele baciti u zagrljaj. Nosile su dugačke stroge pletenice, haljinice i bijele lakirane cipele. Stajale su pokraj kolica s doručkom gledajući ga kako gasi cigaretu, čekajući da ih pozove k sebi široko raširenih ruku. Zatim mu

potrče u zagrljaj. On pritisne svoje lice između njihova dva svježja mirisna obraza, stane ih grepsti svojom bradom tako da su obje vriskale od veselja. Na vratima spavaće sobe pojavi se Ginny i dogura stolić kako bi on mogao jesti u postelji. Sjedne pokraj njega na rub postelje, natoči mu kavu i namaze maslac na prepečenac. Njegove su dvije kćeri sjele na sofu i promatrale ga. Već su bile prevelike za gađanje jastucima ili skakanje po postelji. Već su začehšljavale svoje raskuštrane kose. O, Kriste, pomisli on, još malo pa će odrasti i holivudski dripci će ih početi naganjati.

Podijelio je s njima prepečenac i prženu slaninu, dao im da piju njegovu kavu. To je bila navika još iz dana dok je pjevao s orkestrom i rijetko jeo s njima pa su s njime voljele podijeliti te čudne obroke - poslijepodnevi doručak ili jutarnju večeru. Oduševljavalo ih je kad su mogle jesti odrezak i pečene krumpiriće u sedam ujutro ili jaja sa šunkom poslije podne.

Samo su Ginny i nekoliko bliskih prijatelja znali koliko on obožava svoje kćeri. Radi njih mu je bilo najteže kad se razveo i otišao od kuće. Jedina stvar do koje mu je bilo stalo, za koju se borio, bila je da zadrži svoju ulogu oca. Na veoma jasan i promišljen način dao je Ginny na znanje kako neće biti zadovoljan bude li se ona preudala, ne radi ljubomore na nju, već stoga što ljubomorno drži do svoje uloge oca. Alimentaciju je upriličio tako da joj bude financijski veoma pogodno da se ponovno ne udaje. Podrazumijevalo se kako ona može imati ljubavnike dokle god ih drži podalje od obitelji. Ali glede toga on je u nju imao potpuno povjerenje. Uvijek je bila nevjerojatno sramežljiva i starinskih nazora u seksu. Holivudski žigoli koji su je oblijetali nadajući se izvući materijalnu korist ili usluge od slavnoga muža, nisu imali uspjeha.

Nije se plašio kako ona očekuje pomirenje jer je prethodne noći poželio spavati s njom. Ni jedno od njih nije željelo obnoviti brak. Ona je razumjela njegovu glad za ljepotom, njegovu neutaživu potrebu za mlađim ženama, mnogo ljepšim negoli je ona. Bilo je poznato kako on barem jedanput spava sa svojim filmskim partnericama. Njegov je dječjački šarm ženama bio neodoljiv, kao što je njega privlačila njihova ljepota.

"Morat ćeš se početi odijevati", reče Ginny. "Tomov avion samo što nije sletio." Ona potjera kćeri iz sobe.

"Da", reče Johnny. "Nisam ti rekao, Ginny, razvodim se. Opet ću biti slobodan čovjek."

Gledala gaje dok se odijevao. Još od vjenčanja don Corleoneove kćeri, kada su postigli novi dogovor, u njezinoj je kući uvijek imao spremnu

čistu odjeću. "Do Božića su ostala još samo dva tjedna", reče ona. "Hoćeš li ga provesti s nama?"

Do tog se trenutka on nije ni sjetio praznika. Dok je još sve bilo u redu s njegovim glasom, praznici su značili unosne gaze, ali čak je i tada Božić bio svetinja. Propusti li ovaj, to će biti već drugi put. Prošle godine se udvarao svojoj drugoj ženi u Španjolskoj, nastojeći je nagovoriti neka se uda za njega.

"Svakako", reče. "Badnjak i Božić." Nije spominjao Silvestrovo. To je bila jedna od onih ludih noći koje su mu povremeno bile potrebne kako bi se nadio s prijateljima, supruga mu u toj prilici nije bila potrebna. Radi toga nije osjećao krivnju.

Pomogla mu je da obuče sako i očerkala ga. On je uvijek bio veoma pedantan. Primijetila je kad se namrštio, jer košulja koju je odjenio nije bila oprana i izglacana po njegovu ukusu, dugmad za manžete, koje nije nosio već neko vrijeme bile su prenapadne za njegov sadašnji stil odijevanja. Ona se tiho nasmije i reče: "Ne brini, Tom na to neće obratiti pažnju."

Sve su ga tri otpratile do automobila parkiranoga na prilazu. Djevojčice su ga držale za ruke, svaka s jedne strane. Njegova bivša žena pratila ih je na maloj udaljenosti. Bilo joj je doista drago što on izgleda tako sretno. Kad su došli do automobila okrenuo se i jednu po jednu djevojčicu bacio uvis te im utisnuo cjelov prije negoli ih je spustio na zemlju. Zatim poljubi ženu i uđe u automobil. Nikad nije volio duga oprastanja.

Njegov pomoćnik i savjetnik za odnose s javnošću sve su organizirali. Kod kuće ga je čekao iznajmljeni automobil s vozačem. U njemu su bili savjetnik i još jedan čovjek iz njegove svite. Johnny je parkirao svoj automobil, pridružio im se, te su krenuli na aerodrom. Čekao je u automobilu dok je savjetnik otišao dočekati Toma Hagen. Kada je Tom ušao u automobil rukovali su se i krenuli natrag njegovoj kući.

Napokon su se on i Tom našli sami u dnevnoj sobi. Među njima je i dalje vladala napetost. Johnny nikad nije oprostio Hagenu što mu je bio prepreka na putu do Dona, u ono grozno vrijeme prije Conniena vjenčanja, kada se Don na njega ljutio. Hagen se nikad nije potrudio opravdati svoje postupke. Nije ni mogao. Dio njegova posla bio je da bude svojevrsan gromobran za nezadovoljstva koja su ljudi ponekad s pravom osjećali prema Donu, ali mu iz strahopoštovanja to nisu pokazivali.

"Tvoj kum me je poslao ovamo da ti pomognem u nekim stvarima", reče Hagen. "Želim to obaviti prije Božića."

Johnny Fontane slegne ramenima. "Film je gotov. Redatelj je dobar čovjek i prema meni je bio veoma korektan. Scene u kojima glumim odviše su važne kako bi ih Woltz izrezao samo kako bi mi se osvetio. Ne može si priuštiti da uništi film vrijedan deset milijuna dolara. Sada sve ovisi o mišljenju publike, koliko im se svidim u tom filmu."

"Je li osvajanje nagrade Akademije toliko važno za karijeru glumca," oprezno će Hagen, "ili je to samo uobičajeno promidžbeno sranje koje nema nikakva značaja?" Zastane pa brzo doda: "Osim naravno slave, svi vole slavu."

Johnny Fontane se nasmiješi. "Svi osim mojega kuma... i tebe. Ne, Tome, to nije gomila sranja. Nagrada Akademije može pomoći da se glumac održi na vrhu barem desetak godina. Može birati najbolje uloge. Publika hrli na njegove filmove. Naravno, nagrada ne znači sve, ali za glumca to je najvažnija stvar u ovome poslu. Računam da ću je dobiti. Ne zato što sam tako dobar glumac, već zato što me znaju kao pjevača, a s ovom ulogom ne može biti promašaja. Ali doista sam je dobro odigrao, ne šalim se."

Tom Hagen slegne ramenima i reče: "Tvoj kum mi je rekao da ovako kako stvari sada stoje nemaš šansu dobiti tu nagradu."

Johnny Fontane se naljuti. "Sto to dovraga, govoriš? Film još nije ni montiran, nitko ga nije vidio. Don čak nije u filmskome poslu. Zar si preletio pet tisuća kilometara samo kako bi mi rekao to sranje?" Bio je potresen gotovo do suza.

Hagen zabrinuto reče: "Johnny, ja se ne razumijem u filmski posao, ali ne zaboravi, ja sam samo Donov glasnik. On i ja mnogo smo raspravljali o tvojemu poslu. On se brine za tebe, za tvoju budućnost. Čini mu se kako ti je i dalje potrebna njegova pomoć i želi jednom zasvagda riješiti tvoje probleme. Stoga sam sada ovdje, kako bih pokrenuo stvari. Ali morat ćeš odrasti, Johnny. Prestani misliti o sebi samo kao o pjevaču ili glumcu. Moraš misliti o sebi kao o velikom igraču, čovjeku koji ima moć."

Johnny Fontane se stane smijati i natoči si piće. "Ne osvojim li Oskara imat ću jednaku moć kao moje kćeri. Ostao sam bez glasa, kad bi mi se vratio možda bih mogao nešto poduzeti. Ah, do vraga. Odakle moj kum zna kako neću dobiti Oskara? Dobro, vjerujem da zna, još nikad nije bio u krivu."

Hagen pripali tanku cigaru. "Saznali smo kako Jack Woltz neće trošiti novac studija kako bi podupro tvoju kandidaturu. Štoviše, poručio je svima koji glasuju kako ne želi da ti pobijediš. Možda mu i uspije, jer neće

davati novac za reklamu. Također je organizirao da tvoj glavni suparnik dobije što više glasova. Koristi se svakojakim vrstama podmičivanja - nudi poslove, daje novac, namješta komade, koristi se svime što mu je dostupno i to tako da što manje ili uopće ne naudi svojem filmu."

Johnny Fontane slegne ramenima. Napuni čašu viskijem i iskapi je. "Znači, gotov sam."

Hagen ga je gledao nezadovoljno iskrivivši usne. "Piće neće pomoći tvojemu glasu", reče.

"Jebi se", dobaci mu Johnny.

Hagenovo lice iznenada postane bezizražajno. Zatim reče: "Dobro, strogo ću se držati posla."

Johnny Fontane spusti čašu, priđe Hagenu i stane pred njega. "Žao mi je što sam to rekao, Tome. Kriste, žao mi je. Iskaljujem se na tebi, a zapravo želim ubiti toga gada Jacka Woltza i bojim se reći kumu da se ne miješa. Umjesto toga se ljutim na tebe." Oči mu se ispune suzama. Baci praznu čašu viskija o zid, ali bez žestine, tako da se teška čaša nije ni okrhнула već se dokotrljala natrag do njegovih nogu, dok ju je on bijesno i nemoćno gledao. Zatim se nasmije. "Isuse Kriste", reče.

Prijeđe na drugu stranu prostorije i sjedne nasuprot Hagenu. "Znaš, dugo je sve bilo po mome. Onda sam se razveo od Ginny i sve je krenulo naopako. Ostao sam bez glasa, moje ploče su se prestale prodavati, nisu mi više nudili filmske uloge, a onda se i moj kum naljutio na mene, nije se želio javljati na telefon, nije me želio vidjeti kad sam dolazio u New York. Ti si uvijek bio taj koji je stajao između nas i ja sam te radi toga krivio, premda sam znao kako ti to nikad ne bi radio bez Donova naređenja. Ali na njega se čovjek ne može ljutiti. To je kao da se ljutiš na Boga. Zato proklinjem tebe. Ali ti si sve vrijeme bio u pravu. Kako bih dokazao da je moja isprika iskrena, prihvatit ću tvoj savjet. Neću više piti, sve dok mi se glas ne vrati. Dobro?"

Isprika je bila iskrena. Hagen zaboravi na svoju ljutnju. Bilo je nečega u tom tridesetpetogodišnjem dječaku, jer ga u protivnom Don ne bi toliko volio. "Ma daj, Johnny, zaboravi", reče mu. Bilo mu je nelagodno zbog siline Johnnyjevih osjećaja, nelagodno jer je sumnjao da se Johnny možda ispričao samo iz straha da bi Tom mogao okrenuti Dona protiv njega. Ali Dona nitko i ni zbog čega nije mogao natjerati da promijeni svoje mišljenje. Naklonost prema nekome mogao je promijeniti samo Don sam.

"Nije sve tako crno", reče on Johnnyju. "Don kaže kako može neutralizirati svaki Woltzov korak protiv tebe i kako ćeš gotovo sigurno

dobiti tu nagradu. Ali boji se kako to neće riješiti tvoj problem. On želi znati imaš li ti dovoljno pameti i hrabrosti da budeš samostalni producent, da snimaš svoje filmove od početka do kraja."

"Kako će mu k vragu uspjeti da mi osigura Oskara?" zapanjeno upita Johnny.

"Zašto vjeruješ da je Woltz u stanju sve srediti, a tvoj kum nije", oštro će Hagen. "Budući da te je potrebno uvjeriti glede drugoga dijela naše nagodbe, moram ti ovo reći, ali zadrži to za sebe. Tvoj je kum puno moćniji čovjek od Jacka Woltza, i to u puno važnijim stvarima. Kako može osigurati tu nagradu? On ima vlast nad ljudima koji kontroliraju radničke sindikate u filmskoj industriji, nad svim, ili gotovo svim ljudima koji glasuju. Naravno, potrebno je da i ti budeš dobar kako bi te nominirali na temelju tvojih zasluga. Tvoj je kum pametniji od Jacka Woltza. On neće poći tim ljudima, neće im prisloniti pištolj na glavu i reći: Glasujte za Johnnyja Fontanea ili ćete ostati bez posla. Neće se služiti silom tamo gdje sila ne pomaže ili ostavlja za sobom mnogo ogorčenih ljudi. On će ih potaknuti da glasuju za tebe jer to sami žele. Ali oni to neće željeti ako on ne pokaže interes. Vjeruj mi na riječ, on ti može osigurati tu nagradu, ali ako se ne umiješa, nećeš je dobiti."

"Dobro", reče Johnny. "Vjerujem ti. Znaj, imam i hrabrosti i pameti biti producent, ali nemam novca. Nijedna banka me neće htjeti financirati. Potrebni su milijuni kako bi se snimio film."

"Kad dobiješ Oskara, počni planirati da budeš producent u tri svoja filma. Zaposli najbolje ljude u branši, najbolje tehničare, najveće zvijezde, sve koji su ti potrebni. Planiraj tri do pet filmova."

"Ti si lud", Johnny će. "Toliko filmova može stajati i dvadeset milijuna dolara."

"Kad ti bude potreban novac javi mi se", reče Hagen. "Dat ću ti ime banke ovdje u Kaliforniji od koje ćeš tražiti da te financira. Ne brini, oni se stalno bave financiranjem filmova. Jednostavno, zatraži od njih novac na uobičajen način, navedi za što ti treba, sasvim uobičajeno sklapanje posla. Oni će odobriti. Ali prvo se moraš sastati sa mnom, reći mi iznos i pokazati planove. Dobro?"

Johnny je dugo šutio, zatim tiho upita: "Je li to sve?"

Hagen se nasmije. "Želiš znati trebaš li učiniti kakvu protuuslugu za zajam od dvadeset milijuna dolara? Naravno da trebaš." Čekao je da Johnny nešto kaže zatim doda. "Ništa što ionako ne bi učinio da te Don zamoli."

"Bude li se radilo o nečem doista ozbiljnom Don mi to mora reći osobno, razumiješ? Neću to raditi po tvojemu ili Sonnyjevom nalogu", reče Johnny.

Hagen iznenadi takvo pametno rasuđivanje. Znači Fontane ipak ima soli u glavi. Bio je dovoljno pronicav da shvati kako ga Don veoma voli i kako je dovoljno mudar da od njega ne traži nešto neoprezno i opasno, dok bi Sonny to bio u stanju učiniti. "Vjeruj mi barem ovo," Hagen će, "tvoj je kum izričito zabranio meni i Sonnyju da te uplećemo u nešto što bi ti našom krivnjom moglo donijeti loš publicitet. Sam Don nikad to neće učiniti. Jamčim ti da je riječ o takvoj usluzi koju bi ti i sam ponudio prije negoli je on uspije zatražiti. Dobro?"

Johnny se nasmije. "Dobro", reče.

"On vjeruje u tebe. Misli da si pametan, misli kako će banka zaraditi na toj investiciji, a tim samim zaradit će i on. Ali ne zaboravi, to je zapravo poslovni dogovor. Nemoj se zezati s tim novcem. Ti možda jesi njegovo najdraže kumče, ali dvadeset milijuna dolara je brdo love. Don će se i sam morati izložiti kako bi bio siguran da ćeš dobiti taj novac."

"Reci mu neka ne brine", Johnny će. "Ako tip poput Jacka Woltza može biti veliki filmski genijalac, svatko može."

"Tako misli i tvoj kum", reče Hagen. "A sad, možeš li pozvati nekoga da me odveze na aerodrom? Rekao sam sve što sam imao. Kad dođe vrijeme za sastavljanje ugovora unajmi vlastite odvjetnike, ja u tome neću sudjelovati, ali ako nemaš ništa protiv, volio bih vidjeti sve papire prije negoli ih potpišeš. Također, računaj kako nikad nećeš imati problema sa sindikatima. To će donekle umanjiti troškove filmova, pa kad knjigovođe ubace u ugovor iznos za sindikate, ne obraćaj na to pažnju."

"Trebam li tražiti tvoju suglasnost za ostalo kao što su scenarij i zvijezde?" oprezno upita Johnny.

Hagen odmahne glavom. "Ne", reče. "Može se dogoditi da će Don imati neke primjedbe, ali on će ti to sam reći. Istinabog, ne mogu zamisliti što bi to moglo biti. Filmovi ni u kojoj mjeri ne utječu na njega, pa ga to ne zanima. A iz iskustva ti mogu reći da se ne voli petljati u tuđe poslove."

"Odlično", složi se Johnny. "Ja ću te odvesti na aerodrom. Zahvali Kumu u moje ime. Ja bih to učinio, ali on se nikad ne javlja na telefon. Zašto?"

Hagen slegne ramenima. "Gotovo se nikad ne služi telefonom. Ne želi da ga snime, čak i kad priča o potpuno bezazlenim stvarima. Plaši se kako bi to mogli montirati kao da je rekao nešto posve drugo. Mislim da se

o tome radi. Njegov je jedini strah da će mu vlasti kad-tad nešto smjestiti. Ne želi im dati tu priliku."

Ušli su u Johnnyjev automobil i krenuli na aerodrom. Hagen je razmišljao kako je Johnny zapravo mnogo bolji čovjek negoli je mislio. Brzo je učio, dokaz tome bio je što ga je sam vozio na aerodrom. Osobna pažnja - u to je Don uvijek vjerovao. I ona je isprika bila iskrena. Dugo je poznavao Johnnyja i znao je kako se ne bi ispričao iz straha. Johnny je oduvijek bio hrabar. Zbog toga je neprekidno imao nevolje s filmskim šefovima i sa ženama. Također, bio je jedan od rijetkih ljudi koji se nisu plašili Dona. Fontane i Michael su možda bili jedini ljudi koje je Hagen znao, za koje se to moglo reći. Znači, isprika je bila iskrena pa će je kao takvu i prihvatiti. On i Johnny morat će se često sastajati u godinama koje dolaze. Ali Johnny će morati "položiti" još jedan ispit koji će pokazati koliko je doista pametan. Morat će napraviti Donu uslugu koju Don nikada od njega ne bi tražio, ili je postavio kao uvjet ispunjenja njihove sadašnje pogodbe. Hagen se pitao je li Johnny Fontane dovoljno pametan da shvati o čemu se radi.

Nakon što je Johnny ostavio Hagena na aerodromu Hagen je inzistirao da Johnny s njime ne čeka do ukrcaja u avion odvezao se natrag k Ginny. Bila je iznenađena što ga opet vidi. Želio je ostati kod nje još neko vrijeme kako bi mogao na miru o svemu razmisliti, sve isplanirati. Znao je da je ono što mu je Hagen rekao veoma važno i da će mu to promijeniti čitav život. Nekoć je bio velika zvijezda, ali sada, premda mu je bilo tek trideset i pet godina, bio je gotov.

Nije se zavaravao glede toga. Čak i da osvoji nagradu Akademije za najboljega glumca, kako je to k vragu moglo pomoći? Nikako, ako mu se ne vrati glas. Bit će tek drugorazredni igrač, bez prave moći, bez pravog utjecaja. Čak i ona djevojka što ga je odbila, mila, pametna i nekako nekonvencionalna, bi li doista bila tako ravnodušna da je on na vrhu? Sad bi, s Donovom novčanom podrškom, mogao postati velika zvjerka u Hollywoodu. Mogao bi postati kralj. Johnny se nasmije. K vragu, mogao bi postati don.

Bilo bi lijepo opet živjeti kod Ginny nekoliko tjedana, možda i duže. Vodit će svakoga dana djecu u šetnju, možda pozove i neke prijatelje u goste. Prestat će piti i pušiti, doista će brinuti o svojem zdravlju. Možda mu glas opet ojača. Ako se to dogodi, i uz pomoć Donova novca, bit će nepobjediv. Bit će nešto poput negdašnjih kraljeva ili imperatora, samo na američki način. Neće ovisiti ni o izdržljivosti svojega glasa, ni o

popularnosti kod filmske publike. Njegov će imperij počivati na novcu i na posebnoj vrsti moći za kojom svi čeznu.

Ginny je za njega dala pripremiti gostinsku sobu. Podrazumijevalo se da neće zajedno spavati ni živjeti kao muž i žena. Nikad više neće imati takav odnos. Iako su ljudi sa strane, novinari trač-rubrika i filmski poklonici za propast njihova braka krivili isključivo njega, njih su dvoje intimno znali kako je ona možda čak i veći krivac.

Kad je Johnny Fontane postao najpopularniji pjevač i zvijezda glazbenih filmskih komedija nije mu padalo na pamet da ostavi ženu i djecu. Bio je pravi Talijan, zadojen starinskim nazorima. Naravno, nije joj bio vjeran. To je bilo neminovno u njegovu poslu, neprekidno je bio izložen iskušenjima. Iako mršav i ne odveć naočit, bio je silno jebežljiv, stoje karakteristika sitnih muškaraca romanskog podrijetla. Žene su ga ushićivale svojom nepredvidivošću. Volio je izlaziti sa smjernim djevojkama slatkih lica iz kojih je zračila nevinost, a kad bi im razgolitio grudi neočekivano je nailazio na pune, jedre, razbludno velike grudi u kontrastu sa čednim licem. Volio je sramežljivost i plahost kod naglašeno seksi djevojaka, lažno iskusna koraka poput dobra driblera, vještih zavodnica koje kao da su spavale sa stotinu muškaraca, pa kad bi napokon ostao s njima nasamo, morao se satima boriti kako bi ih okrenuo i otkrio da su djevice.

Svi su mu se holivudski frajeri smijali jer je volio djevice. Nazivali su to staromodnim digičkim ukusom, jer koliko je samo vremena i truda potrebno da nagovori djevicu da mu ga popuši, a zatim bi se ispostavilo da u postelji baš i nije nešto naročito. Ali Johnny je znao kako tajna leži u pristupu mladoj djevojci. Moralo joj se prići na odgovarajući način, pa što je moglo biti ljepše od djevojke koja prvi put proba kitu i sviđa joj se? Ah, bilo ih je tako lijepo uvoditi u taj svijet. Bilo je tako lijepo kad bi ga obavile nogama. Sve su imale različito oblikovana bedra, različite stražnjice, različite nijanse puti - bijelu, smeđu, preplanulu. Jednom je spavao s mladom crkinjom u Detroitu, pristojnom curom, nije bila prostitutka već kći džez-pjevača koji je nastupao u istom klubu s Johnnyjem. Bila je to jedna od najslađih žena koju je ikad imao. Njezine usne doista su imale okus topla meda pomiješana s paprom, koža joj je bila tamna, raskošno meka i bila je onoliko slatka koliko Bog može napraviti ženu slatkom; uz to je bila djevica.

Frajeri su često pričali o pušenju i raznim pozama u seksu, ali njemu se to nije odveć sviđalo. Kad bi nešto od toga isprobao, djevojka

mu se više nije toliko sviđala, nekako ga to nije zadovoljavalo. Jedan od razloga što se prestao slagati sa svojom drugom ženom bio je što je ona toliko voljela pozu 69, da više nije željela ništa drugo. Na koncu se morao s njome boriti kako bi joj ga uvalio. Stala ga je ismijavati, nazivati ga čistuncem pa su se počele širiti glasine kako on vodi ljubav poput klinca. Možda ga je radi toga prošle noći ona djevojka odbila. Ma, neka ide dovraga, ionako najvjerojatnije nije bila nešto u postelji. Odmah se vidi koje se djevojke doista vole ševiti, i te su uvijek najbolje. Naročito ako nemaju previše iskustva. Doista je mrzio one koje su se počele ševiti s dvanaest godina pa su do dvadesete bile toliko potrošene da su samo glumile kako uživaju, iako su upravo neke od njih bile najljepše i lako su vas mogle zavarati.

Ginny je donijela kavu i kolač i stavila ih na dugački stolić u dnevnome boravku spavaće sobe. On joj ispriča kako će mu Hagen pomoći da dobije kredit za produciranje paketa filmova, i to je obraduje. On će ponovno biti važna osoba. Ali ona nije imala pojma koliko je don Corleone doista moćan pa nije shvaćala značaj Hagenova dolaska iz New Yorka. Johnny doda kako će mu Hagen također pomagati oko pravnih poslova.

Kad su popili kavu reče joj kako će te večeri malo raditi, telefonirati i smišljati planove za budućnost. "Polovicu zarade stavit ću na ime djece", reče. Ona mu se zahvalno nasmiješi, poljubi ga za laku noć i iziđe iz sobe.

U staklenoj su kutiji bile njegove najdraže cigarete s monogramom, a na radnome stolu humidor s tankim crnim kubanskim cigarama. Johnny se udobno smjesti u naslonjač i stane telefonirati. Mozak mu je ubrzano radio. Nazvao je pisca bestselera po kojemu je snimljen njegov posljednji film. Pisac je bio tip njegovih godina, teško se probijao, ali je sada bio slavan u književnim krugovima. Stigao je u Hollywood očekujući kako će se za njega otimati, a ponijeli su se prema njemu kao prema smeću. Johnny je jedne večeri bio svjedok njegova poniženja u restoranu Brown Derby. Piscu su namjestili poznatu prsatu starletu s time da se podrazumijevalo kako će spoj završiti u krevetu. Međutim, za vrijeme večere, starleta je ostavila poznatoga pisca na cjedilu; bilo je dovoljno da je filmski komičar štakorskog lica pozove pokretom kažiprsta i ona je pošla. To je piscu dalo jasnu sliku tko je tko u hollywoodskoj hijerarhiji. Nije bilo važno što je svojom knjigom stekao svjetsku slavu. Starlete su davale prednost bezveznim, ljigavim i sumnjivim tipovima s vezama u svijetu filma.

Johnny je nazvao pisca u njegov njujorški dom kako bi mu zahvalio na izvanrednome liku kojega je opisao u svojoj knjizi, liku kojega je Johnny glumio u filmu. Laskao mu je do besvijesti. Zatim ga je kao usput pitao kako napreduje njegov novi roman i o čemu se radi. Pripalio je cigaretu dok mu je pisac prepričavao posebno zanimljivu glavu i na koncu reče: "Hej, baš bih volio pročitati tu knjigu kad je dovršiš. Možeš li mi poslati jedan primjerak? Možda ti ponudim bolje uvjete negoli si dobio od Woltza."

Radostan piščev ton potvrdi njegove sumnje. Woltz je prevario tipa, mizerno mu je platio za knjigu. Johnny mu spomene kako će možda nakon praznika svratiti u New York i pozove ga na večeru sa svojim društvom. "Poznajem nekoliko zgodnih komada", reče Johnny šaleći se. Pisac se nasmijao i prihvatio poziv.

Zatim Johnny nazove redatelja i snimatelja upravo dovršena filma, kako bi im zahvalio na pomoći. U povjerenju im reče kako zna daje Woltz bio protiv njega pa stoga dvostruko više cijeni njihovu pomoć, te ako ikad nešto zatrebaju, neka ga samo nazovu.

Zatim obavi najteži poziv od svih, nazove Jacka Woltza. Zahvali mu na ulozi u filmu, naglasivši koliko bi bio sretan opet za njega raditi. Učinio je to samo kako bi zavarao Woltza. Svi su znali kako je Johnny veoma iskren i izravan. Za nekoliko će dana Woltz saznati za njegove manevre i bit će silno iznenađen podmuklošću ovoga poziva. Johnny Fontane je upravo želio da se on tako osjeća.

Nakon toga je sjedio za stolom i pušio cigaru. Na stoliću pokraj njega bila je boca viskija, ali on je samome sebi i Hagenu dao neku vrstu obećanja da neće piti. Ne bi čak trebao ni pušiti. To je naravno bilo blesavo; što god da ne valja s njegovim glasom, neće se popraviti prestane li on piti i pušiti. Ali nikad se ne zna, možda ipak malo pomogne, pa on odluči pokušati sada kada mu se otvarala prilika za uspjeh.

U kući je bilo tiho, bivša je žena spavala, najdraže su kćeri spavale i on se sjeti onog groznog vremena kad ih je napustio. Ostavio ih je radi proklete kučke i drolje, njegove druge supruge. Ali čak mu se i sad pojavio osmijeh na usnama kad se sjetio kako je u mnogočemu bila prekrasna. Zapravo, sjetio se kako mu je život spasio onaj trenutak kada je odlučio da nikad više neće mrziti neku ženu, točnije, dan kada je odlučio kako si ne smije dopustiti da mrzi svoju prvu ženu i kćeri, svoje ljubavnice, svoju drugu ženu, one koje su došle nakon nje, sve do Sharon Moore koja ga je odbila kako bi se mogla svima hvaliti da nije željela spavati s velikim Johnnyjem Fontaneom.

Na početku karijere putovao je s orkestrom i pjevao, zatim je postao radijska zvijezda, pa koncertna zvijezda, dok se napokon nije proslavio na filmu. Cijelo je to vrijeme živio onako kako je želio, ševio je žene koje je želio, ali nikad nije dopustio da to utječe na njegov obiteljski život. Zatim je izgubio glavu radi svoje druge žene, Margot Ashton. Potpuno ga je zaludila. Njegova je karijera otišla k vragu, glas mu je otišao k vragu, obiteljski je život otišao k vragu. I tako je jednoga dana izgubio sve.

Ali mora se priznati da je uvijek bio velikodušan i pošten. Prvoj je ženi nakon razvoda dao sve što je imao. Pobrinuo se da njegove dvije kćeri dobiju dio od svega što on zaradi, od svake ploče, svakog filma, svakog nastupa u klubu. Još dok je bio bogat i slavan ništa nije uskratio prvoj ženi. Pomagao je njezinoj braći i sestrama, njezinu ocu i majci, njezinim školskim prijateljicama i njihovim obiteljima. Slava ga nije iskvarila. Pjevao je na vjenčanjima ženinih dviju mlađih sestara, a to je doista mrzio raditi. Nikad joj ništa nije odbio, osim da joj u potpunosti preda svoju osobnost.

A onda, kad je dotaknuo dno, kad više nije mogao dobiti posao na filmu, kad više nije mogao pjevati, kad ga je izdala druga žena, došao je provesti nekoliko dana s Ginny i svojim kćerima. Jedne večeri osjećao se tako jadno da se prepustio njezinoj milosti. Ranije toga dana, dok je preslušavao svoju snimku, zvučao je tako strašno daje optužio tonske tehničare kako su mu sabotirali ploču. Ali zatim se uvjerio da njegov glas doista tako zvuči. Razbio je master ploču i odbio snimiti novu. Bio je toliko posramljen da nije otpjevao ni jednu jedinu notu sve do vjenčanja Connie Corleone, kad je pjevao s Ninom.

Nikad neće zaboraviti pogled na Ginnynu licu kad je saznala za sve njegove nedaće. Trajao je samo sekundu, ali i to je bilo dovoljno da ga nikad ne zaboravi. Bio je to pogled zlobnog i veselog zadovoljstva. Bio je to pogled koji je mogao značiti samo jedno - sve ga je te godine s prezirom mrzila. Ona se brzo trgnula i hladno, ali uljudno mu ponudila svoje suosjećanje. On se pravio da ga prihvaća. Sljedećih nekoliko dana posjetio je tri djevojke koje su mu se najviše sviđale, s kojima je ostao u prijateljskim odnosima i povremeno s njima spavao, djevojke za koje je učinio sve što je bilo u njegovoj moći kako bi im pomogao, djevojke kojima je u darovima i uslugama dao više od nekoliko stotina tisuća dolara. Na njihovim je licima također primijetio isto zlobno zadovoljstvo.

Tad je shvatio kako mora donijeti odluku. Mogao je postati poput mnogih muškaraca u Hollywoodu, uspješnih producenata, pisaca, redatelja, glumaca koji su jurili za lijepim ženama istovremeno osjećajući strastvenu mržnju prema njima. Mogao je koristiti svoju moć i plaćati njihove usluge, uvijek u strahu od izdaje, uvjeren kako će ga žene izigrati i napustiti, kako su one protivnici koje treba nadigrati. Ili, mogao je odbiti mrziti žene i nastaviti u njih vjerovati.

Znao je kako ih ne može prestati voljeti, znao je kako bi jedan dio njegove duše umro ne nastavi li ih voljeti, koliko god prevrtljive i nevjerne bile. Nije bilo važno što je ženama koje je najviše na svijetu volio potajno bilo drago što je propao, što je ponižen hirom sudbine; nije bilo važno što su ga iznevjerile na najgori mogući način, ne onaj seksualni. Nije imao izbora. Morao ih je prihvatiti onakvima kakve su bile. Nastavio je voditi ljubav s njima, kupovao im je darove, skrivao je od njih koliko ga pogađa što one uživaju u njegovoj nesreći. Oprostio im je znajući da plaća cijenu što živi u najvećoj mogućoj slobodi, istovremeno uživajući u svim čarima koje žene pružaju. Više nije osjećao krivnju zato što im je nevjeran. Nije osjećao krivnju prema Ginny zato što je inzistirao da on ostane jedini otac svojoj djeci. Nije mu padalo na pamet da je opet oženi i to joj je jasno dao na znanje. Jedino što je izvukao tonući na dno bilo je to što je postao bezosjećajan na bol koju nanosi ženama.

Osjeti umor i upravo se spremao leći u krevet kad se iznenada nečega sjeti - kako je pjevao s Ninom Valentijem. Iznenada mu sine što bi razveselilo don Corleonea više od svega. Podigne slušalicu i reče operateru neka ga spoji s New Yorkom. Nazove Sonnyja Corleonea i zatraži od njega Ninov broj. Zatim nazove Nina. Nino je, kao i uvijek, zvučao pomalo pijano.

"Hej, Nino, bi li volio doći ovamo i raditi za mene?" upita Johnny. "Potreban mi je netko kome mogu vjerovati."

Nino šaleći se odgovori: "Joj, ne znam, Johnny, imam odličan posao kao kamiondžija, putem ševim kućanice i zarađujem čistih sto pedeset dolara tjedno. Što mi ti nudiš?"

"Za početak petsto tjedno i spojeve s filmskim zvijezdama, kako ti se čini?" odgovori Johnny. "Možda ti čak dopustim da pjevaš na mojim zabavama."

"Aha, dobro, čekaj da malo razmislim", reče Nino. "Daj da to raspravim sa svojim odvjetnikom, knjigovođom i kolegom kamiondžijom."

"Hej, Nino, ne zezam te", Johnny će. "Potreban si mi. Želio bih da sutra doletiš ovamo i potpišeš ekskluzivni ugovor na godinu dana, za petsto dolara tjedno. Ukradeš li mi komada i ja te otpustim, zagarantirana ti je godišnja plaća. Dobro?"

Nastane duža stanka. Ninov je glas sada bio trijezan. "Hej, Johnny, ti to mene zezaš?"

"Potpuno sam ozbiljan, stari", reče Johnny. "Pođi u ured mojega agenta u New Yorku, tamo će te čekati avionska karta i nešto gotovine. Nazvat ću ga odmah ujutro kako bi ti mogao poslije podne otputovati, dobro? Poslat ću nekoga da te dočeka na aerodromu i doveze meni doma."

Ponovno nastane duži tajac, zatim Nino tiho i bojažljivo reče: "Dobro, Johnny." Više nije zvučao pijano.

Johnny spusti slušalicu i stane se spremati u krevet. Ovo je bilo prvi put nakon što je razbio onu master snimku da se osjećao doista dobro.

GLAVA 13

JOHNNY FONTANE JE SJEDIO U VELIKOMU TONSKOM STUDIJU I U ŽUTI NOTES upisivao troškove. Glazbenici su polako pristizali, sve prijatelji koje je poznavao još dok je kao mladić pjevao s orkestrima. Dirigent, jedan od najboljih ljudi u pop glazbi i čovjek koji je bio dobar prema njemu kada su stvari pošle naopako, dijelio je svakom glazbeniku gomilu nota i davao usmene naputke. Njegovo je ime bilo Eddie Neils. Iako mu je raspored bio pretrpan, prihvatio se ovog snimanja kako bi pomogao Johnnyju.

Nino Valenti je sjedio za glasovirom i nervozno prebirao po tipkama. Svako malo bi iz goleme čaše otpio gutljaj raženoga viskija. Johnnyju to nije smetalo. Znao je da Nino pjeva jednako dobro bio pijan ili trijezan, uostalom, ono što su danas radili nije od Nina zahtijevalo neku posebnu glazbenu vještinu.

Eddie Neils je napisao nove aranžmane za neke stare talijanske i sicilijanske pjesme, posebno se potrudio oko dueta-duela koji su Nino i Johnny pjevali na vjenčanju Connie Corleone. Johnny je odlučio snimiti tu ploču prvenstveno zato što je znao da Don voli takve pjesme; to je bio savršen božićni dar za njega. Također, predosjećao je kako će se ploča prodavati u velikoj nakladi, istinabog ne u milijunskoj. Shvatio je kako je

najbolja protuusluga, ona koju Don i očekuje od njega, da pomogne Ninu. Nino je na koncu konca bio jedno od Donove kumčadi.

Johnny odloži podložak za pisanje i žuti notes na stolac na sklapanje pokraj sebe, ustane i priđe glasoviru. "Hej, paisan'", reče. Nino ga pogleda i pokuša se nasmiješiti. Izgledao je pomalo bolesno. Johnny se nagne i potapše ga po leđima. "Smiri se, stari", reče. "Danas dobro obavi posao pa ću ti namjestiti najboljeg komada u Hollywoodu."

Nino otpije gutljaj viskija. "Koga to? Lassie?"

Johnny se nasmije. "Ne. Deannu Dunn. Jamčim da je prva liga."

Nino je bio duboko impresioniran, ali ne izdrži, pa tobože s nadom upita: "Znači ništa od Lassie?"

Orkestar zasniva uvodnu pjesmu potpurija. Johnny Fontane je pažljivo slušao. Eddie Neils izvest će sve pjesme s novim aranžmanima. Zatim slijedi prvo snimanje. Dok je slušao, Johnny je u sebi pamtio kako će otpjevati svaku frazu, na kojem će se mjestu u pjesmi uključiti. Znao je da mu glas neće dugo izdržati, ali ionako će uglavnom pjevati Nino, a on će ga samo pratiti. U svim pjesmama, osim naravno u duetu-duelu. Morat će se čuvati za to.

On povuče Nina na noge i obojica stanu pred mikrofon. Nino je više puta pogriješio s početkom pjesme. Lice mu je postajalo sve crvenije od nelagode. Johnny se s njime našali: "Hej, ti to zavlaciš kako bih ti platio prekovremeni rad?"

"Osjećam se čudno bez svoje mandoline", odgovori Nino.

Johnny se na trenutak zamisli, zatim reče: "Drži čašu s pićem u ruci."

To je, čini se, pomoglo. Dok je pjevao Nino bi svako malo otpio, ali dobro mu je išlo. Johnny je s lakoćom pjevao, nije se naprezao, njegov je glas tek plesao oko Ninove glavne melodije. Takva vrsta pjevanja nije mu pružala emotivno zadovoljstvo, ali bio je iznenađen vlastitim tehničkim umijećem. Deset godina vokalnog interpretiranja ipak ga je nečemu naučilo.

Kada su došli do dueta-duela kojim se završavala ploča Johnny pusti glas, pa kad su završili, boljele su ga glasnice. Glazbenike je ponijela ta zadnja melodija, što se rijetko događalo "okorjelim" veteranima. Kako bi pokazali svoje odobravanje umjesto aplauza lupkali su svojim instrumentima i udarali nogama o pod. Bubnjar je izveo tuš.

Uključujući stanke i savjetovanja radili su gotovo četiri sata prije negoli su odlučili stati. Eddie Neils priđe Johnnyju i šapne mu: "Dobro si

zvučao, stari. Možda si opet spreman samostalno snimiti ploču. Imam novu pjesmu, kao stvorenu za tebe."

Johnny niječno odmahne glavom. "Ma daj, Eddie, nemoj me zezati. Uostalom, za nekoliko ću sati tako promuknuti da neću moći govoriti. Što misliš, hoćemo li morati mnogo popravljati od ovoga što smo danas snimili?"

Eddie zamišljeno reče: "Nino će sutra morati doći u studio. Napravio je nekoliko grešaka, ali pjeva mnogo bolje negoli sam mislio. Sto se tiče tvojih dijelova, reći ću tonskom tehničaru da popravi sve što mi se ne sviđa. Dobro?"

"Dobro", odgovori Johnny. "Kad mogu čuti snimku?"

"Sutra navečer", Eddie će. "Nađemo se kod tebe?"

"Aha", Johnny će. "Hvala ti, Eddie. Vidimo se sutra." Johnny uhvati Nina za nadlakticu pa iziđu iz studija. Pošli su njegovoj kući umjesto k Ginny.

Već je bilo kasno poslijepodne. Nino je već bio dobrono pijan. Johnny mu reče neka se istušira i malo odrijema. U jedanaest navečer morali su se pojaviti na važnoj zabavi.

Kad se Nino probudio Johnny mu objasni: "Ova zabava je varijanta Kluba usamljenih srdaca za ženske filmske zvijezde. To su fine dame koje si vidio na filmskome platnu kao glamurozne kraljice. Milijuni frajera dali bi svoju desnu ruku da ih mogu pošečiti. Jedini razlog zbog kojega će one večeras doći je kako bi pronašle nekoga da ih opali. Znaš li zašto? Zato što su toga željne, ali već su pomalo ostarjele, a poput svake fine dame žele to obaviti sa stilom.

"Što je s tvojim glasom?" upita Nino.

Johnny je govorio gotovo šapatom. "Ovo mi se dogodi svaki put kad malo duže pjevam. Sad neću moći pjevati mjesec dana. Ali promuklost će proći za nekoliko dana."

"Smola, ha?" Nino će zamišljeno.

Johnny slegne ramenima. "Slušaj, Nino, nemoj se večeras previše napiti. Moraš pokazati tim holivudskim komadima da moj paisan nije mačji kašalj. Moraš na njih ostaviti dobar dojam. Ne zaboravi, neke su veoma moćne u svijetu filma, mogu ti naći posao. Neće te boljeti budeš li šarmantan nakon što opališ neku od njih."

Nino si je već točio piće. "Ja sam uvijek šarmantan", reče pa ispije čašu do dna. Cereći se upita: "Zezaš, ili me stvarno možeš upoznati s Deannom Dunn?"

"Nemoj biti tako nestrpljiv", Johnny će. "Neće biti onako kako zamišljaš."

Hollywoodski Klub osamljenih srdaca filmskih zvijezda kako su ga zvali mladi glavni glumci čija je nazočnost bila obvezna sastajao se svakoga petka navečer u raskošnoj vili studija u kojoj je živio Roy McElrov, agent za tisak, točnije, savjetnik za odnose s javnošću Woltz International Film Corporationa. Premda se zabava održavala u gostoljubivu McElrovevu domu, na ideju je došao pragmatični Jack Woltz. Neke od njegovih ženskih zvijezda donosile su sjajnu dobit, ali su polako starjele. Bez pomoći posebnog osvjetljenja i genijalnih šminkera njihove su se godine jasno vidjele, pa su zbog toga imale probleme. Između ostalog, do izvjesne su granice izgubile sposobnost za bilo kakve osjećaje, fizičke i psihičke. Više se nisu mogle "zaljubiti". Više nisu mogle glumiti ulogu progonjene žene. Postale su previše bahate, takvim ih je učinio novac, slava, njihova nekadašnja ljepota. Woltz je organizirao te zabave kako bi one lakše mogle pronaći ljubavnike, partnere za jednu noć; pokažu li se oni dovoljno dobrima, mogli su napredovati na mjesto stalnoga pratioca i tako si prokrciti put prema vrhu. Budući da se zabava ponekad znala oteti kontroli - dolazilo je do tuča i seksualnih ekscesa zbog kojih bi se umiješala policija - Woltz je odlučio priređivati te zabave u kući savjetnika za odnose s javnošću, kako bi on, u skladu sa svojim poslom, brzo djelovao, sve izgadio, potplatio novinare i policajce i sve zataškao.

Određenim spolno aktivnim mladim glumcima na platnome popisu studija, koji još nisu postali slavni ili dobili glavne uloge, nazočnost na ovim večernjim zabavama petkom nije uvijek predstavljala ugodan zadatak. Izgovor za zabavu bila je premijera novoga filma studija što se tek trebao početi prikazivati u kinodvoranama. Ljudi bi rekli:

"Hajdemo pogledati kakav je novi film koji je taj i taj snimio." Na taj je način čitav događaj dobivao formu profesionalizma.

Mladim starletama pristup na zabave petkom bio je zabranjen. Blaže rečeno savjetovano im je da ne dolaze. Većina ih je shvatila poruku.

Novi filmovi prikazivani su u ponoć. Johnny i Nino stigli su u jedanaest. Roy McElrov se, dotjeran i vrlo elegantno odjeven, na prvi pogled činio veoma simpatičnim čovjekom. Ugodno se iznenadi kad ugleda Johnnyja Fontanea i oduševljeno uzvikne: "Ma što ti tu, k vragu, radiš?"

Johnny mu pruži ruku. "Pokazujem svojemu zemljaku mjesne ljepote. Ovo je Nino."

McElrov pruži ruku Ninu i ocjenjivački ga odmjeri. "Živa će ga pojesti", reče Johnnyju. Povede ih u unutarnje dvorište.

Unutarnje je dvorište bilo okruženo nizom prostranih soba čija su staklena vrata bila otvorena prema vrtu i bazenu. Tamo se motalo gotovo stotinu ljudi, svi s pićem u ruci.

Svjetlo je u dvorištu bilo znalački namješteno tako da su pod njime ženska lica i put djelovali privlačno. Bile su to žene koje je Nino kao tinejdžer gledao na ekranima zamračenih kina. One su odigrale svoju ulogu u njegovim egzotičnim adolescentskim snovima. Ali sad kad ih je vidio uživo, činilo mu se da su prekrivene nekakvom strašnom šminkom. Ništa nije moglo sakriti umor njihovih duša i tijela; vrijeme je nagrizlo njihovu božanstvenost. Njihove poze i pokreti bili su jednako šarmantni kakvima ih se sjećao, ali bile su poput umjetnoga voća, nisu mogle potaknuti njegov seksualni apetit. Nino uzme dva pića i odšeta do stola gdje je mogao stajati pokraj gomile boca. Johnny ga je slijedio. Stajali su i pili kad su iznenada iza sebe začuli čarobni glas Deanne Dunn.

Nino je, poput milijuna drugih muškaraca, imao taj glas zauvijek utisnut u mozgu. Deanna Dunn je dvaput osvojila Oskara i glumila u najprofitabilnijem filmu ikad snimljenom u Hollywoodu. Na ekranu je imala mačji ženski šarm, neodoljiv muškarcima svih dobi. Ali ono što je u tom trenutku izgovorila nikad se nije moglo čuti na filmu. "Johnny, gade jedan, zbog tebe sam opet morala svojemu psihijatru. Poševio si me jedanput i ostavio. Zašto nisi došao po još?"

Johnny je poljubi u pruženi obraz. "Tako si me iscijedila da se nisam bio u stanju mjesec dana pomaknuti", odgovori on. "Želio bih te upoznati sa svojim rođakom. Ovo je Nino, fin i snažan talijanski momak. Možda on izdrži tvoj tempo."

Deanna Dunn se okrene i hladnokrvno odmjeri Nina. "Voli li on gledati pretpremijere?"

Johnny se nasmije. "Bojim se da nikad nije imao priliku. Želiš li ga ti prosvijetliti?"

Kad je ostao nasamo s Deannom Dunn Nino si je natočio veliko piće. Pokušavao se nehajno ponašati, ali to nije bilo lako. Deanna Dunn je imala prćast nos i pravilne crte lica klasične anglosaske ljepotice. Ah, kako ju je dobro poznavao. Gledao ju je kako slomljena srca u spavaćoj sobi plače za poginulim mužem pilotom koji ju je ostavio samu s djecom. Vidio ju je ljutitu, povrijeđenu, poniženu, ali i uzvišeno ponosnu; podlo ju je iskoristio Clark Gable, a zatim je ostavio radi seksepilne zavodnice.

Deanna Dunn nikada na filmu nije glumila seks-bombu. Vidio ju je kako rumena uzvraća ljubav dok treperi u naručju obožavanog muškarca, vidio ju je kako najmanje desetak puta prekrasno umire. Vidio ju je, čuo ju je, sanjao ju je, ali nije bio spreman na ono što mu je rekla kad su ostali sami.

"Johnny je jedan od rijetkih muškaraca u ovome gradu koji ima muda. Svi su ostali pederi ili bolesnici. Na žensku im se ne bi digao ni da im cisternom španjolskih mušica napumpaju mošnjje." Primi Nina za ruku i povede ga u kut prostorije, dalje od gužve, dalje od moguće konkurencije.

Zatim ga, i dalje opasno šarmantna, zamoli da joj priča o sebi. On ju je prozreo. Uočio je kako igra ulogu bogate dame iz visokog društva koja se velikodušno ponaša prema štalskom pomoćniku ili vozaču. Na filmu bi ili obeshrabrila njegovu ljubavnu zanesenost - ako bi ulogu igrao Spencer Tracy - ili bi odbacila sve radi lude strasti za njime - ako bi ulogu glumio Clark Gable. Ali to nije bilo važno. Ipak joj stane pričati kako su on i Johnny zajedno odrasli u New Yorku, kako su zajedno pjevali po malim klubovima. Pokazala se začuđujuće zainteresiranom. U jednome trenutku ona ga oprezno upita: "Znaš li možda kako je Johnny natjerao onoga gada Jacka Woltza da mu dade ulogu?" Nino se ukoči i odmahne glavom. Ona nije inzistirala.

Došao je čas da počne premijera novog Woltzova filma. Deanna Dunn, svojom toplom rukom čvrsto zgrabi Nina, povede ga u unutrašnjost vile, u prostoriju bez prozora s pedesetak dvosjeda razbacanih tako da su svakome paru pružali privatnost.

Pokraj njihova dvosjeda Nino ugleda stolić, na njemu posudu s ledom, čaše, bocu pića i pladanj s cigaretama. Ponudi Deannu Dunn cigaretom, pripali joj i oboma spravi piće. Više nisu razgovarali. Nekoliko minuta kasnije svjetla su se ugasila.

Očekivao je nešto besramno, napokon, naslušao se legendi o razuzdanosti u Hollywoodu, ali ništa ga nije moglo pripremiti na pohlepu kojom se Deanna Dunn bacila na njegov organ bez ijedne pristojne ili prijateljske riječi upozorenja. Nastavio je pijuckati piće i gledati film, ali nije osjećao okus pića ni vidio film. Bio je uzbuđen kao nikad dotad, djelomice stoga što je žena koja ga je u mraku servisirala bila predmetom njegovih mladenačkih snova.

Ipak, na neki je način njegova muškost bila povrijeđena, pa kad se svjetski poznata Deanna Dunn zadovoljila i popravila mu odjeću, on joj veoma ležerno pripremi novo piće, pripali cigaretu i nehajno reče: "Čini se da je film doista dobar."

Osjeti kako se ukočila pokraj njega na dvosjedu. Je li moguće da je očekivala neki kompliment? Nino si napuni čašu iz prve boce koju je napipao u mraku. Neka sve ide k vragu. Iskoristila ga je kao zadnju mušku kurvu. Iz nekog razloga stane osjećati mržnju prema svim tim ženama. Još su petnaest minuta u tišini gledali film. On se naslonio na drugu stranu kako im se tijela ne bi doticala.

Na koncu ona tiho prosikće: "Nemoj se ponašati kao umišljeni gad, svidjelo ti se. Digao ti se do neba."

Nino, pijuckajući piće, odgovori u svom stilu prirodno i izravno: "Tako mi uvijek stoji. Trebala bi vidjeti kako izgleda kad se doista uzбудim."

Nasmijala se pa ušutjela do kraja filma. Film je napokon završio, svjetla su se upalila. Nino pogleda naokolo. Primijeti kako se u mraku posvuda nešto odigralo, ali začudo ništa nije čuo. Međutim, neke su dame imale onaj napeti, blistavi pogled dobro povaljenih žena. Išetali su iz sale za projekcije. Deanna Dunn ga isti tren napusti kako bi porazgovarala sa starijim muškarcem. Nino ga prepozna, bio je to poznati glumac. Tek sad kad ga je vidio uživo, primijeti da je tip homoseksualac. Zamišljeno otpije gutljaj pića.

Johnny Fontane stane pokraj njega i reče: "Bog, stari. Dobro se zabavljaš?"

Nino se naceri. "Ne znam, nekako je drugačije. Kad se vratim doma moći ću svima ispričati da me Deanna Dunn potrošila."

Johnny se nasmije. "Može ona i bolje, vidjet ćeš, ako te pozove k sebi doma. Je li te pozvala?"

Nino odmahne glavom. "Previše sam se zapiljio u film", odgovori, ali ovoga puta Johnny se nije nasmijao.

"Hej, mali, uozbilji se", reče mu. "Ženska poput nje može ti puno pomoći. Prije si običavao opaliti bilo što. Čovječe, ponekad imam noćne more kad se sjetim onih nakaza koje si ševio."

Nino stane pijano mahati čašom i veoma glasno reče: "Da, bile su ružne, ali su makar bile prave žene." Deanna Dunn, koja je stajala u kutu, okrene glavu kako bi ih pogledala. Nino podigne čašu i nazdravi joj.

Johnny Fontane uzdahne. "Dobro, pa ti si običan digički seljak."

"I ne kanim se promijeniti", reče Nino uz svoj šarmantni, pijani osmijeh.

Johnny ga je odlično shvaćao. Znao je kako Nino nije toliko pijan kako se čini. Znao je da Nino samo hini kako bi svojem novom

holivudskompadronu rekao ono što bi u trijeznome stanju zvučalo grubo. Johnny zagrlji Nina oko vrata i prijateljski mu reče: "Eh, ti, vrazji pametnjakoviću, znaš da imaš ugovor na godinu dana pa mi možeš reći i učiniti što hoćeš, a ja te ne smijem otpustiti."

"Ne smiješ me otpustiti?" pijano, ali lukavo upita Nino.

"Ne smijem", odgovori Johnny.

"E pa, onda se jebi", odvrati Nino.

Johnny je bio toliko iznenađen da se u prvi mah naljutio, ali zatim ugleda nehajan izraz na Ninovu licu. Izgleda kako se u posljednjih nekoliko godina opametio, ili ga je silazak sa zvjezdanih visina učinio osjetljivijim, jer je u tom trenutku razumio Nina. Razumio je zašto njegov pjevački partner iz mladosti nikada nije uspio i zašto je sada pokušavao uništiti svaku priliku da postane slavan. Nino je bježao od cijene što se morala platiti kako bi se uspjelo i na neki način ga je vrijeđalo sve što se za njega radi.

Johnny primi Nina za ruku i izvede ga iz kuće. Nino gotovo da nije mogao hodati. Johnny ga stane tješiti: "Dobro, mali, ti za mene pjevaj, želim zaraditi na tebi. Neću ti pokušavati upravljati životom. Radi što god te volja. U redu, paisani Samo moraš pjevati za mene i zaraditi mi novac sad, kad ja više ne mogu pjevati. Jesi li shvatio, stari?"

Nino se uspravi. "Pjevat ću za tebe, Johnny", reče dok mu se jezik zapletao tako da se jedva razumljelo što govori. "Sada sam bolji pjevač od tebe. Uvijek sam bio bolji pjevač od tebe, znaš li to?"

Johnny je zamišljeno stajao. Dakle o tome se radilo. Znao je da, dok je njegov glas bio u redu, Nino jednostavno nije bio u njegovoj ligi, nije bio ni dok su kao klinci zajedno pjevali. Vidio je da Nino čeka odgovor, pijano se klateći na kalifornijskoj mjesečini. "Ti se jebi", reče mu Johnny blago, pa se obojica stanu smijati kao u starim dobrim danima dok su obojica još bili mladi.

Kad je Johnny Fontane čuo za napad na don Corleonea nije se samo zabrinuo za svojega kuma, već se zapitao je li financiranje njegova filma još uvijek aktualno. Želio je poći u New York, izraziti svoje poštovanje kumu u bolnicu, ali rečeno mu je kako mu loš publicitet nije potreban i daje to posljednje što bi don Corleone želio. Zato je čekao. Tjedan dana kasnije stigao je glasnik Toma Hagena. Financiranje je i dalje bilo aktualno, ali sad samo jedan po jedan film.

U međuvremenu je Johnny pustio Nina da se sam snalazi po Hollywoodu i Kaliforniji. Nino je imao uspjeha kod mladih starleta.

Ponekad ga je Johnny pozivao da zajedno vani provedu večer, ali nikad ga nije opterećivao. Jednom, kad su spomenuli napad na Dona, Nino reče Johnnyju: "Znaš, već sam prije pitao Dona da me zaposli kod sebe i on me odbio. Bilo mi je dosta kamiona, želio sam zaraditi mnogo novca. Znaš li što mi je rekao? Rekao mi je kako svaki čovjek ima samo jednu sudbinu i kako je moja da budem umjetnik. Drugim riječima, nisam mogao biti utjerivač."

Johnny se zamisli. Kum je zacijelo bio najpametniji čovjek na svijetu. Odmah je znao da Nino nikad ne bi mogao ubirati reket jer bi se uvalio u nevolje ili bio ubijen. Jedna njegova šala bila bi dovoljna. Ali kako je Don znao da će Nino biti umjetnik? Jer je, dovruga, znao kako će jednoga dana pomoći Ninu. Ali kako je to shvatio? Znao je da će, natukne li mi to, ja učiniti sve kako bih pokazao svoju zahvalnost. Naravno nikada me nije tražio da to učinim. Samo mi je dao do znanja kako bi ga to veselilo. Johnny Fontane uzdahne. Ali sad kad je Kum bio ranjen i u nevolji, Johnny se mogao pozdraviti s nagradom Akademije. Woltz je zdušno radio protiv njega i on nije imao nikoga da mu pomogne. Samo je Don imao osobne veze koje su mogle izvršiti pritisak tamo gdje je potrebno, a obitelj Corleone je u ovome trenutku imala važnijih stvari na pameti. Johnny im je ponudio svoju pomoć, Hagen ga je odlučno odbio.

Johnny je bio zaposlen oko svojeg prvog samostalnog filma. Pisac po čijoj je knjizi snimljen njegov posljednji film završio je svoj novi roman pa je na Johnnyjev poziv došao na zapad kako bi porazgovarao s njime o romanu, prije negoli se umiješaju zainteresirani agenti ili studiji. Druga je knjiga bila idealna za ono što je Johnnyju trebalo. Neće morati pjevati, priča je bila dobra, puna komada i seksa, a u njoj je Johnny odmah prepoznao i ulogu kao stvorenu za Nina. Junak je govorio poput Nina, ponašao se poput njega, čak je izgledao kao on. Bilo je to nevjerojatno. Nino je samo trebao stati pred kameru i glumiti samoga sebe.

Johnny se ubrzano bacio na posao. Uvidio je kako puno više zna o produkciji negoli je mislio, ali ipak je uposlio izvršnog producenta. Taj je čovjek dobro znao svoj posao, ali kako su ga stavili na crni popis bio je nezaposlen. Johnny ga nije želio iskoristiti, već mu je dao poštenu ugovor. "Nadam se da ćeš mi tako uštedjeti više novca", iskreno mu reče.

Stoga se iznenadio kad mu je izvršni producent rekao kako se moraju pobrinuti za sindikalnog predstavnika iznosom od pedeset tisuća dolara. Bilo je mnogo problema vezanih uz prekovremeni rad i ugovore pa

taj novac neće otići u vjetar. Johnny se ipak pitao ne pokušava li ga izvršni producent prevariti pa mu reče: "Pošalji sindikalca k meni."

Sindikalac je bio Billy Goff. Johnny mu reče: "Mislio sam da su moji prijatelji sredili sve u vezi sa sindikatom. Rečeno mi je da se time uopće ne zamaram", reče Johnny.

"Tko ti je to rekao?" upita Goff.

"Dobro ti, k vragu, znaš tko", Johnny će. "Neću mu spominjati ime, ali kad mi on nešto kaže onda je tako."

"Stvari su se promijenile", objasni Goff. "Tvoj prijatelj je u neprilici i njegova riječ više ne dopire tako daleko na zapad."

Johnny slegne ramenima. "Vidimo se za nekoliko dana, dobro?"

Goff se nasmije. "Svakako, Johnny", reče. "Samo znaj, poziv u New York neće ti mnogo pomoći."

Ali poziv u New York je pomogao. Johnny je nazvao Hagen a ured. Hagen mu je kategorički rekao da ne plati. "Tvoj će se kum jako rasrditi platiš li tome gadu", reče Johnnyju. "Zbog toga bi Don mogao izgubiti na ugledu, a u ovome trenutku on si to ne smije dopustiti."

"Smijem li porazgovarati s Donom?" upita Johnny. "Ili ćeš ti razgovarati s njime? Moram započeti sa snimanjem filma."

"U ovome trenutku nitko ne može razgovarati s Donom", reče Hagen. "Previše je bolestan. Razgovarat ću sa Sonnyjem o tome, ali u ovome slučaju odlučujem ja. Nemoj platiti tom lukavom nitkovu ni centa. Ukoliko se nešto promijeni javit ću ti."

Johnny razliučeno spusti slušalicu. Problemi sa sindikatima mogli su višestruko poskupiti film i općenito ga uništiti. Trenutak je razmišljao da ipak potajno dade Goffu pedeset tisuća. Napokon, jedna je stvar kad mu Don nešto kaže, posve druga kad to učini Hagen, pa još i zapovjedi. Ipak, odluči pričekati nekoliko dana.

Čekanjem je uštedio pedeset tisuća dolara. Dvije noći kasnije Goffa su pronašli ustrijeljenog u njegovoj kući u Glendaleu. Sindikalni se nemiri više nisu spominjali. Johnnyja je to ubojstvo donekle potreslo. Bilo je to prvi put da je duga ruka don Corleonea zadala smrtonosan udarac tako blizu njega.

Kako su prolazili tjedni i on bio sve zaposleniji s pripremanjem scenarija, odabirom glumaca i rješavanjem detalja oko produkcije, Johnny Fontane zaboravio je na svoj glas, zaboravio je da ne može pjevati. Ipak, kad su objavljeni kandidati za nagradu Akademije i on se našao među njima, postane malodušan jer ga nisu pozvali da na ceremoniji što će se

prenositi putem televizije diljem države pjeva jednu od pjesama nominiranih za Oskara. Ali on se na to prestane osvrtni i nastavi s poslom. Sad kad njegov kum više nije bio u mogućnosti povući sve potrebne konce nije se nadao da će osvojiti Oskara, ali već je i sama nominacija mnogo značila.

Ploča što su je on i Nino snimili prodavala se mnogo bolje od svih koje je snimio u posljednje vrijeme, ali znao je kako je zapravo to više Ninov uspjeh nego njegov. Pomirio se sa činjenicom da više nikad neće profesionalno pjevati.

Jednom tjedno večerao je s Ginny i djecom. Bez obzira na to koliko zauzet bio nikad nije preskakao tu obvezu, ali nije spavao s Ginny. U međuvremenu se njegova druga supruga spetljala s rastavljenim Meksikancem pa je ponovno bio samac. Začudo, nije želio spavati sa starletama, iako su bile lak plijen. Zapravo, postao je snob. Bio je povrijeđen što ga nijedna od mladih zvijezda, glumica na vrhuncu slave, ne želi. Ali, uživao je u napornome radu. Većinu večeri odlazio je kući sam, pijuckao piće, slušao svoje stare ploče i uz njih pjevušio. Bio je dobar, o kako je nekada bio dobar. Unatoč posebnu glasu, što ga je sudbina mogla podariti bilo kome, bio je dobar pjevač. Bio je pravi umjetnik, a toga zapravo ranije nije bio svjestan, nije znao koliko voli svoj posao. Shvatio je to tek sada, kad mu je glas bio uništen alkoholom, cigaretama i razuzdanim životom.

Ponekad bi Nino svratio na piće pa bi zajedno poslušali njegove pjesme, a Johnny bi mu prezirno rekao: "Ti digičko kopile, ti nikad u životu nisi ovako pjevao." Nino bi mu dobacio onaj svoj posebni šarmantni osmijeh, odmahnuo glavom i rekao: "Nisam, i nikada neću", glasom punim razumijevanja i utjehe, kao da točno zna kako se Johnny osjeća.

Napokon, tjedan dana prije početka snimanja novoga filma, približila se i večer dodjele Oskara. Johnny je pozvao Nina da ide s njime, ali Nino je odbio. Johnny mu reče: "Stari, nikad te nisam tražio uslugu, nije li tako? Hajde pođi sa mnom. Ti si jedini kojemu će doista biti žao ne pobijediti li."

Na trenutak je Nino izgledao veoma iznenađeno. Zatim reče: "Naravno, stari, naravno da idem." Zastane, a zatim odgovori: "Ako ne pobijediš, jednostavno zaboravi. Napij se do besvijesti, a ja ću se pobrinuti za tebe. K vragu, neću čak ni piti. Što kažeš, jesam li dobar prijatelj?"

"Čovječe," reče Johnny, "to je prijateljstvo!"

Nino je održao obećanje. Stigao je u Johnnyjevu kuću potpuno trijezan te su zajedno krenuli na mjesto dodjele Oskara. Nino se pitao zašto Johnny nije pozvao nekog od svojih komada ili jednu od bivših žena na večeru nakon ceremonije. Pogotovo Ginny. Zar nije vjerovao da će Ginny navijati za njega? Nino je žarko želio popiti makar jedno piće, činilo se kako će to biti jedna gadna večer.

Ninu Valentiju se cijela ta ceremonija Akademije učinila nevjerojatno dosadnom sve do trenutka kad je proglašen pobjednik u kategoriji glavni glumac. Kad je čuo - Johnny Fontane - od veselja je stao skakati i pljeskati. Johnny mu pruži ruku i Nino je prihvati. Znao je kako njegovu prijatelju treba ljudski dodir nekoga kome vjeruje i Nino osjeti golemu tugu što Johnny uza se nema nikoga boljeg od njega u trenutku slave.

Usljedila je prava noćna mora. Film Jacka Woltza pokupio je sve glavne nagrade pa je na zabavi njegova studija vrvjelo od novinara i laktaša, muških i ženskih. Nino je održao obećanje, ostao je trijezan i pokušao je paziti na Johnnyja. Ali žene na zabavi neprekidno su odvlačile Johnnyja u spavaću sobu kako bi s njim "porazgovarale", a Johnny je bio sve pijaniji.

Istovremeno je žena koja je dobila nagradu za najbolju glumicu trpjela istu sudbinu kao i Johnny, ali njoj se to više sviđalo i bolje je to podnosila. Nino ju je odbio, bio je jedini muškarac na zabavi koji je to učinio.

Naposljetku, nekome je pala na pamet sjajna zamisao. Javno sparivanje dvoje pobjednika dok svi nazočni gledaju. Glumicu su razodjenuli, a žene su stale skidati Johnnyja. U tom je trenutku Nino, jedina trijezna osoba, zgrabio polugolog Johnnyja, prebacio ga preko ramena i probio se kroz gomilu do automobila. Dok je vozio Johnnyja kući, Nino pomisli - ako je to uspjeh, ja ga ne želim.

GLAVA 14

U DOBI OD DVANAEST GODINA DON CORLEONE JE BIO VEĆ PRAVI MUŠKARAC.

Nizak, tamnopus, vižlast; živio je na Siciliji u mjestu Corleoneu koje je neobično podsjećalo na maursko selo. Rođen je kao Vito Andolini, ali kad su jednoga dana tuđi ljudi došli smaknuti i sina čovjeka kojega su nedavno ubili, majka je poslala dječaka prijateljima u Ameriku. U novoj je

zemlji on promijenio prezime u Corleone kako bi sačuvao makar neku vezu s rodnim selom. To je bila jedna od rijetkih sentimentalnih gesta što ih je ikad učinio.

Krajem 19. stoljeća mafija je na Siciliji bila nešto poput druge vlasti, ali puno moćnija od one službene u Rimu. Vitov se otac zavadio sa sumještanimom, a taj je pomoć zatražio od mafije. Otac se nije želio pokoriti njihovoj volji i za vrijeme svađe na javnome je mjestu ubio mjesnoga šefa mafije. Tjedan dana kasnije pronašli su ga mrtvog, izrešetanog mecima iz lupare. Mjesec dana nakon pogreba ubojice su došli potražiti dječaka, Vita. Zaključili su kako je on gotovo odrastao muškarac pa bi u godinama koje dolaze mogao pokušati osvetiti oca. Dvanaestogodišnjega dječaka Vita sakrili su rođaci, a zatim ga poslali u Ameriku. Nastanio se kod obitelji Abbando, čiji je sin Genco kasnije postao njegov consigliere.

Mladi se Vito zaposlio u Abbandoovu dućanu mješovitom robom na 9. aveniji u njujorškome Hell's Kitchenu. S osamnaest se godina oženio Talijankom koja je netom stigla sa Sicilije. Imala je tek šesnaest godina, ali je bila dobra kuharica i kućanica. Iznajmili su jeftini stan na 10. aveniji, blizu 35. ulice, samo nekoliko blokova udaljen od dućana gdje je Vito radio. Dvije godine kasnije bili su blagoslovljeni prvim djetetom, Santinom, kojega su prijatelji kasnije zvali Sonny⁷, jer je bio veoma odan ocu.

7 Sonny, engl., sinčić, sinak.

U susjedstvu je živio čovjek po imenu Fanucci. Bio je to krupan Talijan opasna izgleda, nosio je skupa svijetla odijela i žućkastobijele šešire. Pričalo se da je član "Crne ruke", ogranka mafije, i da iznuđuje novac talijanskim obiteljima i vlasnicima dućana prijeteći im nasiljem. Budući daje većina stanovnika te četvrti i sama bila veoma nasilna, Fanuccijeve prijetnje fizičkim napadom bile su djelotvorne samo u starijih parova bez muške djece da ih obrane. Neki su mu vlasnici dućana plaćali manje iznose za svaki slučaj. Fanucci se nije libio ucjenjivati i "kolege" kriminalce, ljude koji su u svojim kućama nezakonito prodavali listiće talijanske lutrije ili držali kockarnice. Abbando mu je dućan plaćao malu svotu, iako se mladi Genco i tome protivio, govoreći ocu kako će srediti tog Fanuccija kad-tad. Otac mu je to zabranio. Vito Corleone je sve to promatrao sa strane držeći kako ga se to ne tiče.

Jednoga su dana Fanuccija napala trojica mladića i rasjekli mu vrat od uha do uha, ne dovoljno duboko da ga ubiju, ali dovoljno da ga zbog jakog krvarenja prestraše. Vito je vidio kako Fanucci bježi od izvršitelja kazne dok mu iz polukružne rane curi krv. Nikad nije zaboravio prizor kako je Fanucci, dok je trčao, držao žučkastobijeli šešir pod bradom kao da ne želi uprljati odijelo, ili za sobom ostaviti sramotan crveni trag.

Ali taj se napad za Fanuccija pokazao srećom u nesreći. Trojica mladića nisu bili ubojice, već odvažni čvrsti momci koji su ga odlučili naučiti pameti i zaustaviti njegovo lešinarenje. Fanucci se pokazao kao ubojica. Nekoliko tjedana kasnije mladić koji gaje ranio ubijen je iz vatrenog oružja, a obitelji druga dva mladića platili su odštetu Fanucciju kako bi odustao od osvete. Poslije tog događaja Fanucci je povećao reket i postao partner vlasnika kockarnica u toj četvrti. Vita Corleonea to se i dalje nije ticalo. Istoga je časa zaboravio cijelu priču.

Za vrijeme Prvoga svjetskog rata, kada je uvozno maslinovo ulje bilo rijetkost, Fanucci je zadobio udio Abbandandova dućana tako što mu je dobavljao ne samo maslinovo ulje, već i uvoznu talijansku salamu, šunku i sireve. Zatim je Fanucci doveo nećaka da radi u dućanu i Vito Corleone je ostao bez posla.

U međuvremenu se rodilo i drugo dijete, Federico, i Vito Corleone je trebao nahraniti četvera usta. Sve do tog trenutka on je bio veoma povučen, zadovoljan mladi čovjek, koji se nije ni u što petljao. Sin vlasnika dućana, mladi Genco Abbandando, bio mu je najbliži prijatelj i na obostrano iznenađenje Vito je predbacio prijatelju radi postupka njegova oca. Genco, crven od srama, obećao je Vitu kako se neće morati brinuti za hranu, jer će on, Genco, krasti iz dućana kako bi pomogao prijatelju u nuždi. Međutim, Vito je kategorički odbio tu ponudu kao sramotnu. Ta tko je vidio da sin krade od oca.

Ipak, Vito osjeti strahovitu srdžbu prema strašnome Fanucciju, ali nije ju ničim pokazao već je čekao svoj trenutak. Radio je na željeznici nekoliko mjeseci, ali nakon završetka rata posla je bilo malo i mogao je zaraditi svega nekoliko nadnica mjesečno. Također, većina predradnika bili su Irci i Amerikanci koji su vrijeđali ostale radnike najgorim mogućim izrazima. Vito je to uvijek podnosio ledena lica kao da ih ne razumije, premda je unatoč svojem naglasku veoma dobro razumio engleski.

Jedne večeri, dok je Vito večerao sa svojom obitelji, netko pokuca na prozor prema svjetlarniku što je razdvajao njihovu zgradu od susjedne. Kad je Vito odmaknuo zastor iznenadi se ugledavši mladića iz susjedstva,

Petera Clemenzu, kako se naginje s prozora sa suprotne strane svjetlarnika. Pružao mu je bijeli zavežljaj.

"Hej, paisan'", reče Clemenza. "Spremi ovo kod sebe dok mi ne zatreba. Požuri." Ne razmišljajući, Vito pruži ruku preko svjetlarnika i uzme zavežljaj. Na Clemenzinu licu ugleda napetost i užurbanost. Bio je u nekakvoj nevolji i Vito mu nagoni pomogne. Kad je u kuhinji razvezao zavežljaj ugledao je pet pištolja što su svojom mašču uprljali bijelu tkaninu u koju su bili umotani. Spremio ih je u ormar u spavaćoj sobi i čekao. Saznao je da je Clemenzu odvela policija. Zsigurno su to oni kucali na vrata dok mu je on dodavao oružje preko svjetlarnika.

Vito nikome nije rekao ni riječi, a naravno, njegovu uplašena žena nije se usudila ni pisnuti o tome pred ostalim ženama, u strahu da i njezina muža ne odvedu u zatvor. Dva dana kasnije Peter Clemenza se vratio u četvrt i ležerno upitao Vita: "Je li moja roba još uvijek kod tebe?"

Vito kimne. Imao je običaj malo govoriti. Povede Clemenzu sa sobom u svoj iznajmljeni stan, ponudi ga čašom bijelog vina i pođe po zavežljaj koji je bio u ormaru spavaće sobe.

Clemenza, široka vesela lica, pio je vino i pažljivo proučavao Vita. "Jesi li pogledao što je unutra?"

Vito, spokojna izraza lica, odmahne glavom. "Ne zanimaju me stvari koje me se ne tiču", odgovori.

Ostatak večeri zajedno su pili vino. Otkrili su kako se dobro nadopunjuju. Clemenza je volio pričati svakojake priče, Vito ih je volio slušati. Postali su prijatelji.

Nekoliko dana kasnije Clemenza upita Vitovu suprugu bi li voljela fini sag za dnevni boravak. Poveo je Vita sa sobom kako bi mu pomogao donijeti sag.

Clemenza odvede Vita u stambenu zgradu s dva mramorna stupa pred bijelim mramornim ulazom. Ključem otvori vrata i oni se nađu u raskošno namještenu stanu. "Hodi na drugu stranu prostorije i pomoz mi da ga smotam", promrsi Clemenza.

Sag je bio istkan od fine crvene vune. Vito Corleone bio je zapanjen Clemenzinom velikodušnošću. Zajedno su smotali sag, Clemenza ga primi za jedan kraj, a Vito za drugi. Podigli su ga i ponijeli prema vratima.

U tom se trenutku oglasi zvono. Clemenza smjesta ispusti sag i polako se primakne prozoru. Malo odmakne zastor pa zbog onoga što je

vidio izvadi revolver iz unutarnjega džepa sakoa. Tek je u tom trenutku Vito Corleone zapanjeno shvatio da oni krađu sag iz tuđega stana.

Ponovno se oglasi zvono. Vito stane pokraj Clemenze kako bi i sam mogao vidjeti što se događa. Pred vratima je stajao policajac u odori. Dok su ga promatrali, policajac pozvoni još jednom, posljednji put, slegne ramenima pa se udalji niz mramorne stube i odseće dalje niz ulicu.

Clemenza zadovoljno otpuhne i reče: "Hajde, krenimo." Podigne jedan kraj saga, a Vito onaj drugi. Tek što je policajac zašao za ugao oni su izišli kroz teška hrastova vrata noseći sag. Pola sata kasnije rezali su ga kako bi stao u dnevnu sobu Vitova stana. Ostaci su bili dovoljni za spavaonicu. Clemenza je bio vješt majstor i u džepovima prevelika sakoa - već je tada volio nositi prostranu odjeću premda još nije bio tako debeo - imao je sav potreban alat za rezanje saga.

Vrijeme je prolazilo, stvari se nisu mijenjale nabolje. Obitelj Corleone nije mogla jesti prekrasan sag. Posla nije bilo, znači njegova će žena i djeca gladovati. Vito je ipak uzeo nekoliko paketa hrane od prijatelja Genca dok je smišljao kako dalje. Na koncu mu jednoga dana pristupi Clemenza s Tessiom, još jednim snalažljivim čvrstim mladićem iz susjedstva. O Vitu su imali dobro mišljenje, sviđalo im se njegovo držanje i znali su koliko je očajan. Predložili su mu da postane članom njihove bande koja se specijalizirala za pljačku kamiona punih svilenih oprava, nakon utovara robe iz tvornice u 31. ulici. Nije bilo rizika. Vozači kamiona bili su razboriti radnici. Čim bi ugledali oružje, odlepršali bi poput anđela, a pljačkaši bi odvezli kamion na istovar u prijateljevo skladište. Dio robe prodavali su talijanskome trgovcu na veliko, dio plijena prodavao se po kućama u talijanskim četvrtima - Avenija Arthur u Bronxu, Ulici Mulberrv i okrugu Chelsea na Manhattanu - siromašnim talijanskim obiteljima koje su nastojale jeftino kupiti finu robu, što je inače nikad ne bi mogli priuštiti svojim kćerima. Clemenzi i Tessiju bio je potreban vozač, a znali su da je Vito vozio Abbandandov kamion za dostavu. Godine 1919. bila je velika potražnja za vještim vozačima.

Protiv vlastitog uvjerenja, Vito Corleone prihvati njihovu ponudu. Prevagnula je činjenica kako će njegov dio zarade biti najmanje tisuću dolara. Ali učini mu se kako su njegovi mladi kompanjoni previše lakoumni, jer posao ne planiraju dobro a plijen dijele nepromišljeno. Cjelokupan pristup poslu bio je previše nemaran za njegov ukus. Unatoč tome, smatrao ih je dobrim i pouzdanim ljudima. Peter Clemenza, već

tada krupan, ulijevao je izvjesno povjerenje, a u mršavog flegmatičnog Tessija moglo se pouzdati.

Posao je protekao glatko. Vito Corleone, na svoje veliko iznenađenje, nije osjetio strah kad su njegova dva drugara izvukli oružje i natjerali vozača da iziđe iz kamiona. Dojmila ga se Clemenzina i Tessiova hladnokrvnost. Nisu se uzbuđivali, već su se šalili s vozačem, rekli mu kako će, bude li dobar momak, poslati njegovoj ženi nekoliko oprava. Vitu se činilo glupavo da sam prodaje oprave pa je svoj dio robe dao trgovcu i tako zaradio samo sedamsto dolara. Svejedno, to je 1919. bio prilično velik iznos.

Idućega je dana Vita na ulici zaustavio Fanucci u svomemu svijetlome odijelu i bijelome šeširu. Fanucci je ulijevao strah svojom surovom pojavom, naročito jer se nije potrudio sakriti polukružni bijeli ožiljak što mu se protezao od uha do uha ispod brade. Imao je guste crne obrve i grube crte lica što su, na neki čudan način, postajale prijazne kada bi se smijao.

Govorio je s teškim sicilijanskim naglaskom: "Ah, mladiću", reče mu. "Priča se da si bogat. Ti i tvoja dva prijatelja. Ne čini li ti se da si se prema meni ružno ponio? Na koncu konca, ovo je moja četvrt i trebao bi mi dopustiti da i ja smočim kljun." Upotrijebio je sicilijansku mafijašku frazu Fari vagnariapizzu. Pizzu znači kljun male ptice poput kanarinca. Drugim riječima, zahtijevao je dio plijena.

Kao što mu je bila navika, Vito Corleone ne odgovori. Smjesta je shvatio skriveno značenje, ali je čekao konkretan zahtjev.

Fanucci mu se nasmiješi pokazujući zlatne zube, a njegov ožiljak nalik na omču još se jače razvuče. Rupčićem obriše znoj s lica i na trenutak raskopča sako kao da se želi rashladiti, ali zapravo kako bi pokazao revolver zadjenut za pojas njegovih udobnih, širokih hlača. Zatim uzdahne i reče: "Daj mi petsto dolara i zaboravit ću uvredu. Što se može, kad mladi ljudi ne znaju da se čovjeku poput mene treba dolično iskazati poštovanje."

Vito Corleone mu se nasmiješi, ali čak je i tada u smiješku tog mladića koji još uvijek nije okrvavio ruke bilo nečeg što je ledilo krv u žilama, pa je Fanucci trenutak oklijevao prije negoli nastavi: "U protivnome će te posjetiti policija, tvoja žena i djeca bit će osramoćeni i živjet će u bijedi. Naravno, ukoliko je informacija koju sam dobio o tvojoj zaradi netočna, samo ću malo smočiti kljun, ali nikako manje od tristo dolara. I nemoj me pokušati prevariti."

Prvi put Vito Corleone progovori. Govorio je razumno, bez imalo srdžbe. Izražavao je dolično poštovanje kakvo i treba imati mladić kada se obraća starijemu čovjeku Fanuccijeva položaja. Tiho reče: "Moj dio novca je još uvijek kod mojih prijatelja, morat ću porazgovarati s njima."

Fanucci je bio zadovoljan odgovorom. "Reci svojim prijateljima kako i od njih očekujem da mi dopuste da na isti način smočim kljun.

Nemoj im se plašiti to reći", doda hrabreći ga. "Clemenza i ja dobro se poznajemo, on razumije te stvari. Dopusti mu da te vodi, on je iskusniji u tim stvarima."

Vito Corleone slegne ramenima. Pokušao je ostaviti dojam kako mu je nelagodno. "Svakako", reče. "Shvatite, sve je ovo za mene novo. Hvala vam što ste razgovarali sa mnom poput kuma."

Fanucci je bio ugodno iznenađen. "Ti si dobar mladić", reče. Zgrabi Vitovu ruku stežući je svojim dlakavim šapama. "Znaš pokazati poštovanje", doda. "Krasna osobina u mladoga čovjeka. Idući put prvo porazgovaraj sa mnom, dobro? Možda ti ja uzmognem pomoći s tvojim planovima."

U kasnijim je godinama Vito Corleone shvatio kako mu je u tako savršenom, taktički besprijekornom ophođenju s Fanuccijem pomoglo sjećanje na oca kojega je na Siciliji ubila mafija radi njegove nagle naravi. Ali u tome trenutku sve što je osjećao bila je ledena srdžba prema čovjeku koji mu je želio oteti novac radi kojega je on riskirao svoj život i slobodu. Nije bio uplašen. Štoviše, u tom trenutku pomisli kako je Fanucci obična budala. Koliko je poznao Clemenzu, krupni bi Sicilijanac radije dao svoj život negoli centa od svoje zarade. Ta Clemenza je bio spreman ubiti policajca kako bi ukrao sag. A vitki Tessio činio se ubojitijim od guje.

Ali kasnije te večeri, u Clemenzinu iznajmljenom stanu s druge strane svjetlarnika, Vito Corleone je dobio još jednu lekciju iz naobrazbe što ju je upravo počeo stjecati. Clemenza je opsovao, Tessio se mrgodio, ali obojica stanu raspravljati bi li Fanucci bio zadovoljan s dvjesto dolara. Tessio je držao kako bi možda bio.

"Ne", bio je uvjeren Clemenza. "Taj je gad s ožiljkom sigurno saznao koliko smo zaradili od trgovca na veliko koji je kupio oprave. Fanucci neće uzeti ni novčića manje od tristo dolara. Morat ćemo mu platiti."

Vito je bio zaprepašten, ali je pazio da to ne pokaže. "Zašto mu moramo platiti? Što nam može, nas smo trojica? Jači smo od njega. Imamo oružje. Zašto mu moramo dati novac što smo ga zaradili?"

Clemenza mu strpljivo objasni: "Fanucci ima prijatelje, prave divljake. Ima veze u policiji. Želi da mu otkrijemo svoje planove kako bi nas mogao otkucati policiji i time zaslužiti njihovu zahvalnost.

Tad bi mu dugovali uslugu. Tako on posluje. Također, od samoga Maranzalle ima dopuštenje da operira u ovome susjedstvu." Maranzalla je bio gangster o kojem se često pisalo u novinama, navodni šef kriminalnog lanca što se specijalizirao u iznuđivanju, kocki i oružanim pljačkama.

Clemenza ih je poslužio vinom koje je sam napravio. Njegova je žena, nakon što je na stol donijela tanjur sa salamom i maslinama, te štrucu talijanskoga kruha, uzela stolac i pošla u prizemlje sjesti pred zgradu sa svojim prijateljicama. Bila je to mlada Talijanka, tek nekoliko godina u Americi i još uvijek nije znala engleski.

Vito Corleone je sjedio sa svoja dva prijatelja i pio vino. Nikad se prije nije služio svojom inteligencijom na taj način. Bio je iznenađen bistrinom svojih misli. Prisjeti se svega stoje znao o Fanucciju. Sjeti se dana kad su tom čovjeku porezali vrat, a on trčao ulicom sa šešikom pod bradom kako krv ne bi kapala po tlu. Sjetio se ubojstva mladića koji ga je ranio i druge dvojice koji su otkupili svoje živote plativši odštetu. Iznenada shvati kako Fanucci nema neke jake veze i nikako ih ne može imati. Svakako ne čovjek koji je policijski doušnik. Ne čovjek, koji je osvetu mijenjao za novac. Pravi mafijaški šef dao bi ubiti i preostalu dvojicu. Ne, Fanucci je imao sreću i ubio je jednoga, ali je znao kako neće moći ubiti ostale jer su na oprezu. Stoga je dopustio da mu plate. Samo mu je njegova nasilnost omogućavala da ubire novac od trgovaca i vlasnika nezakonitih kockarnica. Vito Corleone je znao za najmanje jednu kockarnicu koja nije plaćala Fanucciju, a vlasniku se ništa nije dogodilo.

Znači, Fanucci je sam. Možda ima kakvog ubojicu kojega unajmljuje za posebne zadatke i njihov se odnos zasniva strogo na novcu. Vito Corleone je morao donijeti važnu odluku - kojim putem u životu mora nastaviti.

Iz tog je iskustva i proizašla njegova često ponavljana izreka kako čovjek ima samo jednu sudbinu. Te je noći mogao platiti Fanucciju i nanovo postati pomoćnik u dućanu, a jednoga dana možda imati i vlastiti dućan. Ali sudbina je odlučila da on postane don i poslala mu Fanuccija kako bi ga usmjerila na njegov pravi životni put.

Kad su ispili bocu vina, Vito oprezno reče Clemenzi i Tessiju: "A zašto ne biste dali meni po dvjesto dolara da platim Fanucciju?"

Jamčim vam kako će od mene prihvatiti taj iznos. Prepustite sve meni. Riješit ću taj problem na vaše zadovoljstvo."

Clemenzone oči učas zaiskre sumnjom. Vito mu hladno reče: "Nikad ne lažem ljudima koje sam prigrlio kao prijatelje. Sutra sam razgovaraj s Fanuccijem. Neka te zatraži novac, ali nemoj mu platiti. Nikako se nemoj prepirati s njime. Reci mu kako moraš pribaviti novac, pa ćeš ga dati meni kako bih mu gaja donio. Daj mu na znanje kako ćeš mu platiti koliko traži. Nemoj se cjenkati. Prepusti to meni. Nema ga smisla ljutiti ako je tako opasan kao što tvrdiš."

Nakon toga se razidu. Sutradan je Clemenza razgovarao s Fanuccijem kako bi se uvjerio da Vito nije izmislio cijelu priču. Zatim je Clemenza svratio do Vitova stana i dao mu dvjesto dolara. Sumnjičavo se zagledao u Vita Corleonea i upitao: "Fanucci mi je rekao kako neće ići ispod tristo dolara, kako ćeš ga nagovoriti da prihvati manje?"

Vito Corleone razborito odgovori: "To nikako nije tvoja briga. Samo ne zaboravi da sam ti učinio uslugu."

Tessio je svratio kasnije. On je bio nešto suzdržaniji od Clemenze, lukaviji i pametniji, ali nije imao njegovu snagu. Osjećao je da se nešto neobično događa, da nešto nije u redu. Bio je pomalo zabrinut. "Pazi se s tim gadom iz Crne ruke", reče Vitu. "Prepreden je poput svećenika. Želiš li da ja budem nazočan prilikom predaje novca, kao svjedok?"

Vito Corleone odmahne glavom. Nije se čak potrudio odgovoriti, samo reče Tessiju: "Reci Fanucciju da ću mu dati novac ovdje, u mojemu stanu, večeras u devet. Morat ću ga ponuditi vinom i nastojati ga uvjeriti da prihvati manji iznos."

Tessio odmahne glavom. "Neće ti uspjeti. Fanucci nikad ne popušta."

"Već ću mu ja to razložno objasniti", reče Vito Corleone. U godinama koje su slijedile postala je to njegova poznata uzrečica. Bilo je to upozoravajuće čegrtanje prije ubojita napada. Kad je postao don i tražio od protivnika da sjednu s njim i razumno razgovaraju, oni su znali kako im je to posljednja prilika da riješe spor bez prolijevanja krvi i ubojstva.

Vito reče ženi da nakon večere povede njihovo dvoje djece, Sonnyja i Freda, na ulicu i neka ih nikako ne pušta u kuću dok joj on ne dopusti. Treba sjediti i držati stražu pred ulazom u njihovu zgradu. On mora srediti neki osobni posao s Fanuccijem i nitko im ne smije smetati. Na njezinu licu ugleda strah i naljuti se. Tiho joj reče: "Zar misliš da si se udala za budalu?" Nije mu odgovorila. Nije mu odgovorila ne stoga što se

plašila Fanuccija, već stoga što se plašila svojega muža. Iz sata u sat pred njezinim se očima pretvarao u čovjeka koji je zračio nekom opasnom snagom. Uvijek je bio povučen, malo je govorio, ali uvijek tako nježan, uvijek razuman, što je bila rijetkost u mladim sicilijanskih muškaraca. Zapravo, gledala je kako s njega nestaje ljuštura malog, bezopasnog čovjeka u trenutku kada se spremao krenuti onim putem što mu ga je sudbina namijenila. Kasno se odlučio za taj put, imao je već dvadeset i pet godina, ali stupit će na njega tako da se čuje.

Vito Corleone je odlučio ubiti Fanuccija. Time će imati dodatnih sedamsto dolara. Onih tristo koje je sam morao platiti ucjenjivaču Crne ruke, dvjesto dolara od Tessija i dvjesto od Clemenze. Ne ubije li Fanuccija morat će mu platiti sedamsto dolara gotovine. Živ mu Fanucci toliko ne vrijedi. Neće platiti sedamsto dolara kako bi Fanucci ostao na životu. Daje Fanucciju potrebno sedamsto dolara za operaciju koja bi mu spasila život, ne bi mu dao taj novac za kirurga. Nije mu ništa dugovao, ni novac ni zahvalnost, nisu bili krvni rođaci i nije ga volio. Ta, radi čega bi mu onda dao sedamsto dolara?

Pa budući da mu je Fanucci želio silom iznuditi sedamsto dolara zašto ga ne bi ubio? Svijet će opstati bez takva čovjeka.

Bilo je naravno i nekoliko praktičnih stvari o kojima je valjalo promisliti. Fanucci je možda ipak imao utjecajne prijatelje koji će se htjeti osvetiti. Fanucci je i sam opasan čovjek i neće ga biti lako ubiti. Zatim, tu je policija i električni stolac. Ali nad glavom Vita Corleonea visjela je smrtna presuda još iz vremena kad su mu ubili oca. Kao dvanaestogodišnji dječak pobjegao je svojim krvnicima u stranu zemlju, prešao je ocean, uzeo tuđe prezime. Godine tihog promatranja uvjerile su ga da ima više inteligencije i više hrabrosti negoli drugi ljudi, iako mu se nikad nije pružila prilika da se tom inteligencijom i hrabrošću služi.

Ipak, oklijevao je prije negoli je poduzeo taj prvi korak prema svojoj sudbini. Čak je smotao sedamsto dolara u svežanj i spremio novac u džep hlača. Ali spremio ga je u lijevi džep, dok je u desni stavio revolver što mu ga je dao Clemenza prilikom prepada na kamion s opravama.

Fanucci je stigao točno u devet. Vito Corleone je iznio vrč domaćega vina što mu ga je dao Clemenza.

Fanucci spusti svoj bijeli šešir na stol pokraj vrča s vinom. Olabavi svoju šarenu kravatu na kojoj su mrlje od umaka od rajčice bile prikrivene jarkim cvjetnim uzorkom. Ljetna je noć bila topla, plinska svjetlost slaba. U stanu je bilo veoma tiho. Jedino je Vito Corleone bio ledeno hladan. Kako

bi pokazao svoje poštene namjere predao je Fanucciju smotak s novcem pažljivo ga promatrajući kako broji, a zatim vadi široku kožnu novčarku i u nju trpa novac. Fanucci pijuckajući vino reče: "Još uvijek si mi dužan dvjesto dolara." Lice kojim su dominirale guste obrve bilo je bezizražajno.

Vito mu mirno i razložno odgovori: "Malo sam kratak s novcem, nemam posao. Dopustite mi da vam nekoliko tjedana budem dužan."

To je bio dopustiv taktički potez. Fanucci je imao veći dio novca pa će se strpjeti. Možda ga čak uspije nagovoriti da mu oprost i dug ili pričekaj malo duže. Fanucci se stane hihotati iznad ruba čaše. "Ah, lukav si ti mladić. Kako to da te ranije nisam primijetio? Previše si tih za vlastito dobro. Mogao bih ti pronaći veoma unosan posao."

Vito Corleone uljudnim kimanjem pokaže da je zainteresiran i napuni posjetiocu čašu iz grimiznog vrča. Fanucci mu htjede još nešto reći, ali se predomisli, ustane sa stolca i pruži Vitu ruku. "Laku noć, mladiću", reče. "Ne zamjeri, dobro? Bude li ti potrebna moja pomoć, samo reci. Večeras si dobro postupio."

Vito pričekaj da Fanucci siđe niz stubu i iziđe iz zgrade. Ulica je bila puna svjedoka, oni će potvrditi da je Fanucci živ i zdrav napustio dom Corleoneovih. Vito je gledao s prozora. Vidio je kako Fanucci skreće za ugao u smjeru 11. avenije, znači ide prema svom stanu, vjerojatno kako bi spremio plijen prije negoli opet iziđe. Možda je želio ostaviti oružje. Vito iziđe iz svojega stana i uza stubu potrči na krov. Prijeđe preko nekoliko ravnih četvrtastih krovova pa se spusti požarnim stubama prazne zgrade u stražnje dvorište. Nogom razvali vrata i pođe do prednjeg ulaza. Fanuccijeva je zgrada bila preko puta ulice.

Naselje stambenih kuća s jeftinim najamnim stanovima protezalo se na zapad samo do 10. avenije. U 11. su aveniji uglavnom bila skladišta, iznajmljivale su ih razne tvrtke koje su otpremale robu preko njujorške centralne željeznice, pa su tako imale pristup mnogobrojnim skladištima na potezu od 11. avenije do rijeke Hudson. Fanuccijeva je stambena zgrada bila jedna od rijetkih koja se sačuvala u toj divljini. U njoj su uglavnom živjeli samci željezničari, lučki radnici i najjeftinije prostitutke. Ti ljudi nisu poput poštenih Talijana imali običaj sjediti na ulici i časkati, već su provodili vrijeme u pivnicama gdje bi propili zarađeni novac. Stoga Vitu nije bilo teško neopaženo prijeći pustu 11. aveniju i ući u predvorje Fanuccijeve zgrade. On izvadi pištolj iz kojega nikad nije pucao i stane čekati Fanuccija.

Gledao je kroz zastakljena vrata predvorja, znajući da će Fanucci doći iz smjera 10. avenije. Clemenza mu je pokazao kako napeti pištolj i on to učini. Još kao maleni devetogodišnji dječak na Siciliji, Vito je često išao u lov s ocem i pucao iz teške puške zvane lupara. Upravo su ga radi toga, što je tako mlad vješto baratao luparom, očevi ubojice osudili na smrt.

Dok je čekao u zamračenu hodniku, ugleda bijelu Fanuccijevu siluetu kako prelazi ulicu prema ulaznim vratima. Vito se povuče unatrag i leđima se osloni na unutarnja vrata što su vodila na stubište. Podigne pištolj spreman zapucati. Njegova je ispružena ruka bila svega nekoliko koraka od vanjskih vrata. Vrata se iznenada otvore. Fanucci, bijel, širok, smrdljiv, ispuni osvijetljeno mjesto. Vito zapuca.

Prasak se prolomi zgradom, djelomice se čuo i na ulici zbog otvorenih vrata. Fanucci se pridržavao za dovratak, pokušavao je ostati uspravan, pokušavao je dohvatiti svoj pištolj. Od silnog naprezanja popuca dugmad na njegovu sakou i on se rastvori. Vito ugleda njegov pištolj, ali i krivudave crvene potočice što su prošarali bijelu košulju napetu preko trbuha. Vrlo oprezno, kao da zabada iglu u venu, Vito Corleone ispali još jedan metak u crvenu šaru.

Fanucci padne na koljena, tijelom pridržavajući otvorena vrata. Jezivo, ali gotovo komično zastenje, hropac čovjeka u strahovitim bolovima. Zastenjao je barem tri puta, sjećao se Vito, prije negoli mu je on prislonio pištolj na oznojeni, masni obraz i prosvirao mu mozak. Za pet sekundi Fanucci klone mrtav zaglavivši otvorena vrata svojim tijelom.

Vrlo oprezno Vito iz džepa Fanuccijeva sakoa izvadi široku novčarku i spremi je u svoju košulju. Zatim prijeđe ulicu, pa kroz napuštenu zgradu iziđe u stražnje dvorište i uspne se požarnim stubama na krov. Odande pogleda na ulicu. Fanuccijevo je tijelo još uvijek ležalo na ulazu, ali na ulici nije bilo žive duše. Prozori unajmljenih stanova su se otvorili pa je mogao vidjeti kako tamne glave proviruju van, ali budući da im nije mogao jasno vidjeti lica, ni oni zasigurno nisu mogli prepoznati njega. Uostalom, takvi ljudi policiji ne daju informacije. Fanucci bi mogao tako ležati do zore ili dok ga slučajno ne otkrije policajac u ophodnji. Nitko iz te zgrade neće se dragovoljno izložiti policijskome ispitivanju i sumnji. Zaključat će svoja vrata i praviti se kako ništa nisu čuli.

Vito se nije morao žuriti. Preko krovova dođe do svoje zgrade pa se spusti do stana. Otključa vrata, uđe i zaključa ih za sobom. Pregleda

Fanuccijevu novčarku. Osim sedamsto dolara što ih je dao Fanucciju pronađe tek nekoliko novčanica od jednoga dolara i jednu od pet.

U džepu novčarke pronađe i zlatnu kovanicu od pet dolara, vjerojatno ju je Fanucci čuvao kao talisman. Ako je Fanucci bio bogati gangster, svoje bogatstvo očito nije nosio sa sobom. To je potvrdilo neke Vitove sumnje.

Morao se riješiti novčarke i pištolja, već je tad bio dovoljno pametan da zna kako mora ostaviti zlatni novčić u novčarki. Vрати se na krov i prijeđe preko nekoliko zgrada. Novčarku baci u svjetlarnik, izvadi metke iz pištolja i stane udarati njime o zidić na krovu. Cijev se nije mogla slomiti. Primi pištolj za drugi kraj i udari njime o dimnjak. Držak se raspolovi. Udari još jedanput i pištolj se slomi na dva dijela, na cijev i držak. Svaki ubaci u drugi svjetlarnik. Bešumno su pali pet katova niže, utonuli u nagomilano smeće. Ujutro će s prozora baciti još smeća i, uz malo sreće, ono će sve pokriti. Vito se zatim vrati u svoj stan.

Premda je pomalo drhtao, u potpunosti je vladao sobom. Razođjene se, plašeći se da ga je krv možda poprskala, i ubaci odjeću u metalnu kadu u kojoj je njegova žena prala rublje. Zalije je lužinom i opere smeđim sapunom za odjeću na rebrastoj metalnoj ploči što je stajala ispod umivaonika. Zatim lužinom i sapunom izriba kadu i umivaonik. U kutu spavaće sobe pronađe hrpu svježih oprana rublja i pomiješa svoju odjeću s ostalom. Zatim odjene čistu košulju i hlače pa se spusti u prizemlje kako bi se pridružio svojoj ženi, djeci i susjedima ispred zgrade.

Sve te mjere opreza pokazale su se nepotrebni. Kad je u zoru policija otkrila tijelo, nije ispitivala Vita Corleonea. Doista je bio iznenađen što nisu saznali da ga je Fanucci posjetio one večeri kad je ustrijeljen. Računao je kako će mu alibi biti činjenica što je Fanucci živ i zdrav napustio njegovu zgradu. Tek je kasnije saznao da je policija bila presretna zbog Fanuccijeva ubojstva i ne odviše željna progoniti njegova ubojicu. Pretpostavljali su kako se radi o još jednom obračunu bandi, ispitali su kriminalce s dosjeima, utjerivače i nasilnike. Budući da Vito nikad nije imao nevolje s policijom nisu posumnjali na njega.

Policiju je uspio nadmudriti, ali njegovi partneri bili su nešto posve drugo. Pete Clemenza i Tessio su ga izbjegavali tjedan dana, dva tjedna, a zatim su ga jedne večeri posjetili. Došli su otvoreno pokazujući poštovanje. Vito Corleone dočeka ih spokojno i ljubazno te ih posluži vinom.

Clemenza progovori prvi. "Nitko ne ubire novac od vlasnika dućana na 9. aveniji", reče tiho. "Nitko ne sakuplja novac od kartaških igara i kocke u susjedstvu."

Vito Corleone je pažljivo promatrao obojicu, ali nije odgovorio. Tessio reče: "Mogli bismo preuzeti Fanuccijeve mušterije. Neka plaćaju nama."

Vito slegne ramenima. "Zašto ste došli k meni? Mene to ne zanima."

Clemenza se nasmije. Već se tada, u mladosti, dok još nije pustio trbuh, smijao poput debeljka. Reče Vitu Corleoneu: "Znaš onaj pištolj koji sam ti dao za posao s kamionom? Budući da ti više ne treba možeš mi ga vratiti."

Vrlo polagano i promišljeno Vito izvadi svežanj novčanica iz džepa i odvoji pet desetica. "Evo, platit ću ti ga. Bacio sam ga nakon posla s kamionom." Osmjehnuo se dvojici muškaraca.

U tom trenutku Vito Corleone nije znao kakav dojam ostavlja njegov osmijeh. Bio je jezovit, upravo stoga što nije sadržavao prijetnju. Nasmijao se kao da se smije nekoj osobnoj šali koju samo on razumije. Ali kako se na taj način smijao samo u opasnim prilikama, kako šala zapravo i nije bila osobna, kako mu se oči nisu smijale, kako je njegova narav obično bila mirna i razumna, to iznenadno pokazivanje njegove stvarne čudi bilo je zastrašujuće.

Clemenza odmahne glavom. "Ne želim novac", reče. Vito spremi novčanice u džep. Čekao je. Međusobno su se razumjeli. Oni su znali da je on ubio Fanuccija, pa iako to nisu nikome rekli, za nekoliko je tjedana znalo cijelo susjedstvo. Ljudi su se prema Vitu Corleoneu stali odnositi s poštovanjem, ali on nije ni pokušao preuzeti Fanuc-cijev reket.

Usljedio je neizbježno. Jedne je večeri Vitova žena u njihov stan dovela susjedu udovicu. Žena je bila Talijanka besprijeborna karaktera. Naporno je radila kako bi uzdržavala svoju djecu. Njezin je šesnaestogodišnji sin, po starome običaju, kući donosio zatvorenu otmotnicu s plaćom i davao je njoj. Sedamnaestogodišnja kći, švelja, činila je isto. Cijela je obitelj noću za bijednu nadnicu šivala dugmad na kartone. Susjeda se zvala gospođa Colombo.

"Signora te želi zamoliti za uslugu. Upala je u nevolju", reče Vitova žena.

Vito Corleone je očekivao da će ona tražiti novac i bio joj ga je spreman dati. Međutim, gospođa Colombo imala je psa kojega je njezin

najmlađi sin obožavao. Kućevlasnik je dobio pritužbe kako pas noću laje pa je rekao gospođi Colombo neka ga se riješi. Ona se pravila kako je to učinila. Kućevlasnik je saznao da ga je prevarila pa joj je naredio neka isprazni stan. Obećala mu je da će se doista riješiti psa i to je učinila. Ali kućevlasnik je bio toliko ljut da nije želio promijeniti svoju odluku. Ona se mora iseliti ili će poslati policiju da je izbaci. Njezin je jadni dječak neutješno plakao kad su dali psa rođacima na Long Islandu, a sve zaludu, jer će ionako ostati bez doma.

"Zašto tražite od mene da vam pomognem?" obzirno je upita Vito Corleone.

Gospođa Colombo kimne prema njegovoj ženi. "Ona mije rekla da vas pitam."

On se iznenadi. Njegova ga žena nikad nije pitala zašto je one večeri kada je Fanucci ubijen prao odjeću. Nikad ga nije pitala odakle mu sav taj novac, a nezaposlen je. Čak se ni u tom trenutku na njezinu licu nije moglo ništa pročitati. "Mogu vam dati nešto novca kako bih vam pomogao da se preselite. To želite?" upita Vito gospođu Colombo.

Žena odmahne glavom i stane plakati. "Svi moji prijatelji su ovdje, žene s kojima sam odrasla u Italiji. Ta, kako da se odselim u drugu četvrt gdje ću biti okružena strancima? Molim vas da u moje ime porazgovarate s kućevlasnikom ne bi li mi dopustio da ostanem."

Vito kimne. "Dobro, to je sređeno. Nećete se morati seliti. Sutra ujutro razgovarat ću s njime."

Njegova mu se žena nasmiješi. On nije pokazao da to vidi, ali bilo mu je drago. Ali gospođa Colombo nije bila posve uvjerena. "Jeste li sigurni da će kućevlasnik pristati?" upita.

"Gospodin Roberto?" iznenađeno upita Vito. "Naravno da će pristati. On je čovjek meka srca. Kad mu objasnim kako stvari stoje sažalit će se nad vašom nevoljom. Neka vas to više ne muči. Nemojte se toliko uzrujavati. Čuvajte zdravlje radi djece."

Kućevlasnik, gospodin Roberto, svaki je dan dolazio u njihovo susjedstvo kako bi provjerio niz od pet stambenih zgrada gdje je iznajmljivao stanove. On je biopadrone, prodavao je velikim korporacijama talijanske radnike koji su se netom iskricali s brodova. Sa zaradom je kupio jednu po jednu zgradu. Bio je to obrazovan čovjek sa sjevera Italije, prezirao je te nepismene jušnjake sa Sicilije i iz Napulja. Poput gamadi su se rojili u njegovim zgradama, bacali su smeće u svjetlarnike, dopuštali da žohari i štakori uništavaju zidove ne poduzimajući ništa kako bi zaštitili

njegovu imovinu. On nije bio loš čovjek, bio je dobar otac i muž, ali neprestana briga oko ulaganja, zarađena novca, oko neizbježnih troškova održavanja nekretnina potpuno mu je istanjila živce pa je stalno bio napet. Kad ga je Vito Corleone zaustavio na ulici i zamolio da porazgovaraju, gospodin se Roberto ponio otresito. Nije bio neljubazan, znao je da su južnjaci brzi na nožu, a i taj je mladić djelovao poput miroljubiva čovjeka.

"Gospodine Roberto," reče Vito Corleone, "prijateljica moje žene, uboga udovica bez muške zaštite, rekla mi je kako joj je iz određenih razloga naređeno da napusti stan u vašoj zgradi. Očajna je. Nema novca, nema prijatelja, osim onih koji žive u toj zgradi. Rekao sam joj da ću porazgovarati s vama, da ste vi razuman čovjek i da se zacijelo radi o nesporazumu. Riješila se životinje, uzroka nevolja, pa zašto onda ne bi ostala? Zamolio bih vas, kao Talijan Talijana, za tu uslugu."

Gospodin Roberto je proučavao mladića pred sobom. Bio je srednje visine, ali jake građe, seljak, ali ne i bandit, iako se drznuo nazvati sebe Talijanom, stoje bilo smiješno. Roberto slegne ramenima. "Već sam za veću najamninu iznajmio taj stan drugoj obitelji", reče. "Ne smijem ih razočarati radi vaše prijateljice."

Vito Corleone s razumijevanjem kimne. "Koliko ste povećali najamninu?" upita.

"Pet dolara mjesečno", odgovori gospodin Roberto. To je bila laž. Stan sa četiri mračne sobe u nizu iznajmljivao je udovici za dvanaest dolara mjesečno, a od novih stanara zasigurno nije mogao iskamčiti više.

Vito Corleone izvadi smotak novčanica iz džepa i izbroji tri desetice. "Evo, unaprijed za šest mjeseci razlike u najamnini. Nemojte joj to spominjati, ona je ponosna žena. Dođite k meni opet za šest mjeseci, ali naravno, dopustit ćete joj da zadrži psa."

"Vraga hoću!" odgovori gospodin Roberto. "Tko si, dovraga, ti da mi naređuješ? Pazi kako se ponašaš, jer će se u protivnome i tvoja sicilijanska guzica naći na ulici."

Vito Corleone iznenađeno digne ruke. "Ja od vas samo tražim uslugu. Nikad ne znate kad bi vam mogao zatrebati prijatelj, nije li tako? Evo, uzmite novac kao znak moje dobre volje i sami odlučite. Poslije toga vam više neću dodijavati." Utisne novac gospodinu Robertu u ruku. "Učinite mi tu malu uslugu, uzmite novac i razmislite. Ako mi ga sutra ujutro poželite vratiti, svakako to učinite. Poželite li da ta žena ode iz vaše zgrade, kako vas ja mogu spriječiti? Naposljetku, to je vaše vlasništvo. Ne želite li psa tamo, shvaćam vas. Ni ja ne volim životinje." Potapše

gospodina Roberta po ramenu. "Učinite mi tu uslugu, dobro? Neću vam to zaboraviti. Raspitajte se kod svojih prijatelja u susjedstvu o meni, reći će vam kako sam ja čovjek koji zna pokazati zahvalnost."

Naravno, gospodin Roberto je već počeo shvaćati. Te se večeri raspitao o Vi tu Corleoneu. Nije čekao do idućega jutra. Iste je večeri pokucao na vrata Corleoneovih, ispričavajući se radi kasnog posjeta, te prihvatio čašu vina od gospode Corleone. Uvjerio je Vita Corleonea kako se dogodio strahovit nesporazum, kako gospođa Colombo, naravno, može ostati u stanu, kako svakako može zadržati psa. Ta, što misle ti bijedni stanari kad se žale na lavež jadne životinje, a plaćaju tako malu najamninu? Naposljetku baci na stol trideset dolara što mu ih je Vito Corleone dao i veoma iskreno reče: "Dobrota što ste je iskazali pomažući jednoj udovici me je posramila pa i ja želim pokazati kako imam kršćanskoga milosrđa. Njezina najamnina ostat će kakva je i bila."

Svi su lijepo odigrali tu komediju. Vito im je natočio još vina, rekao ženi neka donese kolače, stisnuo ruku gospodinu Robertu hvaleći njegovo meko srce. Gospodin Roberto je uzdahnuo te rekao kako je poznanstvo s čovjekom kakav je Vito Corleone vratilo njegovu vjeru u ljude. Kad su se napokon uspjeli rastati, gospodin Roberto, izvan sebe od straha što se za dlaku izvukao, pošao je tramvajem kući u Bronx i legao u krevet. Tri se dana nije pojavljivao u svojim zgradama.

Vito Corleone je sad u susjedstvu postao čovjek dostojan poštovanja. Smatrali su ga članom sicilijanske mafije. Jednoga gaje dana posjetio vlasnik namještene sobe gdje se kartalo i dragovoljno mu predložio kako će mu plaćati dvadeset dolara tjedno za njegovo "prijateljstvo". Vito se samo trebao jednom ili dvaput tjedno pojaviti za vrijeme kartaških igara kako bi igrači znali da su pod njegovom zaštitom.

Vlasnici dućana koji su imali probleme s mladim nasilnicima, zamolili su ga da se za njih zauzme. Učinio je to i bio nagrađen na odgovarajući način. Uskoro su mu primanja, po tadašnjim mjerilima, bila golema - sto dolara tjedno. Budući da su mu Clemenza i Tessio bili prijatelji i saveznici, svakome je morao dati dio novca, i to je činio bez njihova traženja. Na koncu se odlučio uključiti u posao uvoza maslinovog ulja sa svojim prijateljem iz djetinjstva, Gencom Abbandandom. Gencov je posao bio uvoz maslinovog ulja iz Italije, kupnja po odgovarajućoj cijeni i skladištenje u očevu skladištu. Genco je imao iskustvo u obavljanju takva posla. Clemenza i Tessio će se baviti prodajom. Obilazit će sve talijanske dućane mješovitom robom na Manhattanu i u Brooklvnu, kao i u Bronxu,

kako bi uvjerali vlasnike dućana da se opskrbe maslinovim uljem Genco Pura. Skroman kao i uvijek, Vito Corleone je odbio nazvati ulje svojim imenom. Vito će naravno biti na čelu tvrtke, jer je ulagao većinu kapitala. Također će u posebnim slučajevima, kad vlasnici dućana ne smognu naći zajednički jezik s Clemencom i Tessiom sudjelovati u pregovorima. Tada će se Vito Corleone poslužiti svojom neodoljivom moći uvjeravanja.

Idućih je nekoliko godina Vito Corleone živio potpuno zadovoljavajućim životom maloga poslovnog čovjeka, potpuno posvećen cilju da pretvori svoj posao u dinamičnu, veliku kompaniju. Bio je privržen otac i muž, ali toliko zauzet, da je za obitelj mogao izdvajati veoma malo vremena. Kako je maslinovo ulje Genco Pura postalo najprodavanije uvozno talijansko ulje u Americi, njegova se organizacija naglo proširila. Poput dobra biznismena uvidio je prednost niže cijene, prepriječio je put konkurenciji, uvjario trgovce na malo neka ne skladište mnogo konkurentne robe. Poput dobra biznismena, cilj mu je bio stvoriti monopol, primorati konkurenciju da napusti taj posao ili da se spoji s njegovom kompanijom. Kako je počeo razvijati svoj posao s relativno skromnim sredstvima, kako nije vjerovao u reklamu, već se oslanjao na usmenu predaju, i kako, iskreno govoreći, njegovo maslinovo ulje nije bilo ništa bolje od onoga konkurentnoga, nije se mogao služiti uobičajenim zakonitim metodama poslovnog čovjeka. Morao se uzdati u vlastitu osobnost i reputaciju poštovana čovjeka.

Još kao mladić, Vito Corleone je bio poznat kao razborit čovjek. Nikad nije izrekao prijetnju. Uvijek se koristio neosporivom logikom. Uvijek je nastojao da i druga strana dobije svoj dio zarade. Nitko nije bio na gubitku. Postizao je to, naravno, jednostavnim sredstvima. Poput mnogih genijalnih poslovnih ljudi zaključio je kako je slobodna konkurencija pogubna, a monopol učinkovit. Stoga se trudio stvoriti učinkovit monopol. U Brooklvnu su poslovali trgovci uljem na veliko, tvrdoglavi ljudi nagle čudi, nije ih se moglo urazumiti. Odbijali su prihvatiti viziju Vita Corleonea, čak i nakon što im je sve vrlo strpljivo i pažljivo objasnio. Natjerali su ga da u očaju digne ruke i pošalje Tessija u Brooklvn kako bi osnovao stožer i riješio problem. Skladišta su spaljena, tone zelenog maslinovog ulja izliveno su na kaldrmom pokrivene ulice lučkoga dijela grada. Jedan nagli, arogantni Milanez, s više vjere u policiju negoli svetac u Krista, obratio se vlastima sa žalbom na sunarodnjake Talijane, prekršivši deset stoljeća star zakon omerte. Ali prije negoli je postupak mogao i započeti, trgovac na veliko je nestao i nikad više nije viđen. Za sobom je ostavio nezbrinute

vjernu ženu i troje djece, Bogu hvala, odrasle i pripravne preuzeti njegov posao te se dogovoriti s kompanijom Genco Pura.

Veliki se ljudi, međutim, ne rađaju velikima, oni postaju takvima. Tako je bilo i s Vitom Corleoneom. Kad je prohibicija stupila na snagu i trgovina alkoholom zabranjena, Vito Corleone je učinio konačni korak da od posve običnog, donekle nemilosrdnog poslovnog čovjeka, postane veliki don u kriminalnome svijetu. To se nije dogodilo za jedan dan, ni za jednu godinu, ali krajem razdoblja prohibicije i na početku velike ekonomske krize, Vito Corleone je postao Kum, Don, don Corleone.

Početak je bio posve običan. Kompanija maslinovog ulja Genco Pura imala je šest kamiona za dostavu. Preko Clemenze se Vitu Corleoneu obratila grupa Talijana koji su krijumčarili alkohol i viski iz Kanade. Bili su im potrebni kamioni i dostavljači radi distribucije robe po New Yorku. Trebali su pouzdane, diskretne dostavljače, naročito snažne i motivirane. Bili su spremni dobro platiti Vitu Corleoneu za njegove kamione i ljude. Iznos je bio toliko velik da je Vito drastično smanjio posao s maslinovim uljem kako bi kamioni bili gotovo isključivo na usluzi krijumčarima alkohola. Učinio je to unatoč uvijenoj prijetnji spomenute gospode. Ali, već je tad Vito Corleone bio veoma zreo pa se nije uvrijedio radi prijetnje, nije se naljutio ili odbio unosnu ponudu. Razmislio je o prijetnji, zaključio kako ona nije ozbiljna, ali je umanjila njegovo dobro mišljenje o novim partnerima. Bili su toliko glupi da su se koristili prijetnjom tamo gdje ona nije potrebna. To je bio koristan podatak o kojemu je valjalo promisliti kad za to dođe vrijeme.

Nanovo je bio na dobitku. Što je još važnije, stekao je nova znanja, veze i iskustvo. Gomilao je dobra djela kao što bankar gomila vrijednosne papire. Iduće se godine pokazalo kako Vito Corleone nije samo talentiran, već na svoj način, genijalan čovjek.

Postao je zaštitnikom talijanskih obitelji koje su u svojim kućama imale ilegalne točionice alkohola i prodavale viski radnicima samcima, petnaest centi za čašu. Postao je kum najmlađemu sinu gospođe Colombo kad se mladić krizmao, te mu uručio velikodušan dar - zlatnu kovanicu od dvadeset dolara. U međuvremenu, kako je bilo neizbježno da će policija zaustaviti neki od njegovih kamiona, Genco Abbandando je unajmio dobrog odvjetnika s mnogim vezama u policiji i sudstvu. Organizirali su sistem davanja mita pa je uskoro Corleoneova organizacija imala ovelu "listu", popis dužnosnika koji su od njih dobivali mjesečna primanja. Kad je odvjetnik pokušao smanjiti taj popis, ispričavajući se

velikim troškovima, Vito Corleone ga je umirio. "Ne, nikako", rekao mu je. "Stavi ih sve na popis, čak i ako nam u ovome trenutku ne mogu pomoći. Ja vjerujem u prijateljstvo i spreman sam ga prvi pokazati."

Kako je vrijeme prolazilo, carstvo Corleoneovih postajalo je sve veće, nabavili su više kamiona, "lista" je postala sve duža. Također se povećao broj Clemenzinih i Tessiovih ljudi. Budući daje organizacija postala glomazna te je bilo nespretno upravljati njome, Vito Corleone je razradio sistem. Clemenzi i Tessiju je dao čin caporegimea, ili kapetana, a njihovim podčinjenim ljudima rang vojnika. Genca Abbandanda je imenovao savjetnikom, ili consigliereom. Sebe je dobro izolirao od povezanosti sa svim operacijama. Zapovijedi je davao Gencu ili nasamo jednom od caporegimea. Rijetko je bilo svjedoka kada je bilo kojemu od njih izdavao zapovijedi. Zatim je izdvojio Tessiovu grupu, ona je odgovarala za područje Brooklvna. Odijelio je Tessija od Clemenze i jasno im tijekom godina dao na znanje kako ne želi da se njih dvojica javno druže, osim u krajnjoj nuždi. Objasnio je to inteligentnijemu Tessiju, on je odmah shvatio, premda je to Vito prikazao kao mjeru opreza pred vlastima. Tessio je znao kako Vito ne želi da se njegova dva caporegimea udruže protiv njega, znao je da tu nema nikakvih zlih namjera, bila je to samo taktička mjera opreza. Zauzvrat, Vito je Tessiju dao odriješene ruke u Brookhnu, dok je Clemenzin teritorij, Bronx, uglavnom zadržao pod kontrolom. Clemenza je, premda je ostavljao dojam dobrodušna čovjeka, bio odvažniji, bezobzirniji, okrutniji, pa je njime trebalo upravljati čvrstom rukom.

Velika je ekonomska kriza povećala moć Vita Corleonea. Upravo su ga tada stali zvati don Corleone. Po cijelome su gradu poštteni ljudi uzalud molili pošten posao. Ponosni su ljudi ponižavali sebe i svoje obitelji kako bi od prezrenih vlasti dobili milostinju. Istovremeno su don Corleoneovi ljudi ulicama hodali visoko uzdignute glave, džepova punih srebrna i papirnata novca. Nisu živjeli u strahu da će ostati bez posla. Čak je i don Corleone, najskromniji od sviju, osjećao ponos. Skrbio se za svoj svijet, za svoje ljude. Nije iznevjerio one koji su ovisili o njemu, koji su u znoju lica zarađivali za njega, riskirali svoju slobodu i život služeći mu. A kad bi nekim nesretnim slučajem njegov čovjek bio uhićen i završio u zatvoru, njegova bi obitelj dobila novčanu pripomoć za život, ne kakvu jadnu milostinju, već iznos jednak onome što ga je taj čovjek zarađivao dok je bio na slobodi.

To, naravno, nije bilo tek kršćansko milosrđe. Ni najbolji prijatelji ne bi nazvali don Corleonea svecem s neba. U toj je velikodušnosti bilo mnogo vlastitog interesa. Njegov je čovjek na odsluženju zatvorske kazne znao da samo mora držati jezik za zubima pa će njegova žena i djeca biti zbrinuti. Znao je kako će ga, ne oda li ništa policiji, po izlasku iz zatvora toplo dočekati. Kod kuće će mu prirediti zabavu s najboljim jelima, domaćim raviolima, vinom i kolačima. Dočekat će ga svi njegovi prijatelji i rođaci kako bi se zajedno radovali njegovoj slobodi. U neko doba, tijekom večeri, svratit će consigliere Genco Abbando ili možda sam Don, kako bi iskazao poštovanje tako čvrstom i odanom čovjeku, popit će piće u njegovu čast te ostaviti bogat novčani dar kako bi slavijenik mogao tjedan-dva uživati sa svojom obitelji prije negoli se vrati svakodnevnome napornom poslu. Takvo je bilo bezgranično suosjećanje i razumijevanje don Corleonea.

Nekako u to vrijeme, Don je zaključio kako on bolje upravlja svojim svijetom negoli njegovi neprijatelji upravljaju velikim svijetom koji mu je stalno stvarao prepreke. Taj su osjećaj dodatno potkrijepili siromasi u njegovu susjedstvu, jer su mu se neprekidno obraćali. Trebala im je svakojaka pomoć: da zaposli kakvog mladića ili da ga izvuče iz zatvora, da im posudi nešto očajnički potrebna novca, da posreduje kod kućevlasnika, jer je protivno zdravome razumu tražio stanarinu od nezaposlenih stanara.

Don Vito Corleone je svima pomagao. Ne samo to, pomagao im je drage volje, tješio ih kako bi umanjio gorčinu jer su od njega morali primati milostinju. Stoga je bilo posve prirodno što su se ti Talijani obraćali njemu, svojem prijatelju don Corleoneu, svojem Kumu, za savjet kada su bili zbunjeni i u nedoumici prilikom izbora činovnika državnih i gradskih vlasti, predstavnika Kongresa. Time je on postao politički snažna figura pa su mu se obraćali pragmatični stranački vode. Tu je moć konsolidirao poput dalekovidna i pametna državnika; pomagao je nadarenim mladićima iz siromašnih talijanskih obitelji da završe koledž, mladićima što će kasnije postati odvjetnici, pomoćnici državnih tužilaca pa čak i suci. Planirao je budućnost svojega carstva dalekovidnošću velikoga državnika.

Ukidanje prohibicije ozbiljno je pogodilo njegovo carstvo, ali on se i za tu mogućnost pripremio. Godine 1933. poslao je svoje predstavnike čovjeku koji je kontrolirao sve igre na sreću na Manhattanu, kockanje na dokovima, i neizbježno lihvarenje, što je išlo uz taj porok - kao što hotdog ide uz bejzbolske utakmice - sportske kladionice i konjske utrke,

nezakonite kockarnice gdje se igrao poker, lutriju i reket u Harlemu. Taj se čovjek zvao Salvatore Maranzano i bio je jedan od priznatih pezzonovantea, velikih igrača njujorškoga podzemlja. Corleoneovi su ljudi predložili Maranzanu ravnopravno partnerstvo, korisno objema stranama. Vito Corleone je svojom organizacijom i političkim vezama mogao Maranzanovim operacijama osigurati čvrstu zaštitu i dati novu snagu za proširenje u Brooklvenu i Bronx. Ali Maranzano je bio kratkovidan čovjek pa je prezirno i drsko odbio Corleoneovu ponudu. Veliki Al Capone bio je Maranzanov prijatelj, a sam je Maranzano imao vlastitu organizaciju, vlastite ljude, kao i golema sredstva za vođenje rata. Nije imao namjeru trpjeti tog skorojevića Corleonea, poznatog više kao parlamentarca negoli kao istinskog mafijaša. Maranzanovo je odbijanje bilo povodom velikoga rata 1933. koji je promijenio cjelokupnu strukturu njujorškoga podzemlja.

Na prvi se pogled borba činila neravnopravnom. Salvatore Maranzano je imao moćnu organizaciju i jake vojnike. Bio je Caponeov prijatelj i mogao je u svakome trenutku od Chicaga zatražiti pomoć. Također, bio je u dobrim odnosima s obitelji Tattaglia, oni su kontrolirali prostituciju u gradu i tada još neznatnu trgovinu drogom. Imao je i političke veze s moćnim poslovnim ljudima koji su koristili njegove utjerivače kako bi terorizirali židovske sindikaliste u tekstilnoj industriji i talijanske anarhističke sindikate u građevini.

Protiv te sile don Corleone se mogao suprotstaviti dvjema malim, ali vrhunski organiziranim pukovnijama na čelu s Clemenzom i Tessiom. Vodeći poslovni ljudi nisu priznavali njegove političke i policijske veze, oni su podržavali Maranzana. Ali Vitova je prednost bila što neprijatelj nije mnogo znao o njegovoj organizaciji. Podzemlje nije točno znalo istinsku moć njegovih vojnika, čak ih je zavaralo to što je Tessio vodio svoj neovisni posao u Brooklvenu.

Unatoč tome, bila je to neravnopravna borba, sve dok je Vito Corleone nije izjednačio jednim majstorskim udarcem.

Maranzano je zatražio od Caponea da u New York pošalje dvojicu najboljih revolveraša kako bi eliminirali skorojevića Corleonea. Obitelj Corleone imala je prijatelje i doušnike u Chicagu, oni su im dojavili da ubojice stižu vlakom. Vito Corleone je poslao Lucu Brasija da se s njima obračuna. Brasi je dobio upute koje su oslobodile najokrutnije instinkte tog neobičnog čovjeka.

Brasi i četvorica njegovih ljudi dočekali su čikaške gangstere na željezničkom kolodvoru. Jedan je Brasijev čovjek pribavio taksi za tu priliku. Nosač je poveo Caponeove ljude do njihova taksija. Kad su ušli u vozilo, Brasi i njegovi ljudi uskočili su za njima i s uperenim pištoljima natjerali čikaške momke da legnu na pod vozila. Taksi ih je odvezao u skladište nedaleko od dokova što gaje Brasi unaprijed pripremio.

Caponeovim su ljudima vezali ruke i noge i nagurali im u usta malene ručnike kako se njihovi krici ne bi čuli.

Tad je Brasi zgrabio sjekiru naslonjenu na zid i stao njome udarati jednog od Caponeovih ljudi. Odsjekao mu je stopala, zatim noge do koljena, pa bedra na mjestu gdje se spajaju s trupom. Brasi je bio čovjek goleme snage, ali je morao zamahnuti mnogo puta kako bi uspješno obavio posao. Žrtva je, naravno, ispustila dušu, a pod skladišta postao je sklizak od krvi i odsječenih udova. Kad se Brasi okrenuo svojoj sljedećoj žrtvi pokazalo se kako je daljnji napor nepotreban. Drugi je Caponeov gangster od jeziva straha učinio nemoguće, progutao je ručnik što mu je bio u ustima i zadavio se. Prilikom obdukcije, kako bi se utvrdio uzrok smrti, ručnik je pronađen u njegovu grlu.

Nekoliko dana kasnije Capone je u Chicagu dobio poruku Vita Corleonea. Ona je glasila: "Sad znaš kako se obračunavam s neprijateljima. Zašto se Napolitanac miješa u sukob dvojice Sicilijanaca? Želiš li da te smatram prijateljem, bit ću ti dužan uslugu što ću je na tvoje traženje uzvratiti. Čovjek poput tebe zasigurno zna kako je unosnije imati prijatelja koji, umjesto da traži tvoju pomoć, sam rješava svoje poslove i uvijek ti je spreman pomoći u kakvoj budućoj nevolji. Ne želiš li moje prijateljstvo, neka tako bude, ali znaj, u ovome je gradu klima veoma vlažna, nezdrava za Napolitance, pa ti ne preporučam da ovamo navraćaš."

Pismo je bilo namjerno arogantno. Don je smatrao Caponea i njegove ljude manje vrijednima i glupima, običnim koljačima. Doušnici su ga obavijestili kako je Capone svojom javnom arogancijom i razmetanjem bogatstvom što ga je stekao kriminalom izgubio sve političke veze. Don je znao, štoviše, bio je uvjeren, kako je bez političkoga utjecaja, bez pokrića visokog društva, Caponeov svijet i ljude poput njega lako uništiti. Znao je da se Capone nalazi na putu propasti. Također je znao kako Caponeov utjecaj ne seže izvan granica Chicaga, koliko god u tome gradu on bio svemoćan i sveprisutan.

Taktika se pokazala uspješnom. Ne toliko zbog okrutnosti, već zbog zastrašujuće lakoće i brzine kojom je Don djelovao. Ako su njegovi doušnici tako dobri, svaki budući pokušaj bio bi veoma riskantan. Bilo je bolje i mnogo pametnije prihvatiti njegovu ponudu prijateljstva sa svim pogodnostima koje je nudila. Capone je odgovorio kako se više neće miješati.

Sad je borba postala ravnopravna. Ponizivši Caponea, Vito Corleone je zadobio golemo poštovanje podzemlja diljem Sjedinjenih Država. Za šest je mjeseci nadigrao Maranzana. Napadao je njegove kockarnice, pronašao je njegova harlemskoga "bankara" i "olakšao" ga ne samo za dnevni promet, već i za popis dužnika. Napao je neprijatelja na svim poljima. Čak je poslao Clemenzu i njegove ljude da se bore na strani tekstilnih sindikalaca protiv Maranzano-vih utjerivača i vlasnika tvornica odjeće. Superiornim je znanjem i organizacijom pobijedio na svim bojišnicama. Razborito se koristio okrutnošću veseloga Clemenze, što je pomoglo da okrene tijek rata u svoju korist, a zatim je poslao pričuveni dio Tessiove pukovnije na Maranzana.

U međuvremenu je Maranzano poslao emisare kako bi zatražio primirje. Vito Corleone ih je odbio primiti, odgađao je sastanak s njima pod raznim izlikama. Maranzanovi su vojnici stali napuštati svojega vođu, ne želeći izgubiti život radi propale stvari. Vlasnici kladionica i lihvari plaćali su Corleoneovoj organizaciji novac za zaštitu. Rat tek što se nije završio.

Napokon, na Staru godinu 1933. Tessio se uspio probiti do Maranzanova obrambenog stožera. Maranzanovi poručnici nestrpljivo su željeli sklopiti primirje te pristali izdati svojega šefa. Rekli su mu da su organizirali sastanak s Corleoneom u Brooklvnu i pošli s njime kao tjelohranitelji. Ostavili su ga nasamo za stolom prekrivenim kariranim stolnjakom, dok je mrzovoljno žvakao komad kruha. Pobjegli su iz restorana u trenutku kad su onamo ušli Tessio i četvorica njegovih ljudi. Pogubljenje je bilo brzo i precizno. Maranzano, usta punih nesažvakana kruha, izrešetan je mecima. Rat je završio.

Maranzanovo je carstvo pripojeno Corleoneovu. Don Corleone im je svima omogućio da zadrže svoje kladionice i kockarnice te stvorio poseban sistem plaćanja danka. Uz to, stekao je uporište u tekstilnim sindikatima, što se u budućnosti pokazalo veoma važnim. Međutim, u trenutku kad je doveo u red svoje poslove, Dona su kod kuće čekale nevolje.

Santino Corleone, Sonny, imao je šesnaest godina. Izrastao je do nevjerojatnih metar i osamdeset, imao je široka ramena i široko, senzualno, ali nikako feminizirano lice. Dok je Fredo bio miran dječak, a Michael tek prohodao, Santino je neprestano upadao u nevolje. Tukao se, imao je loš uspjeh u školi, pa ga je napokon jedne večeri Clemenza, kao što mu i nalaže dužnost mladićeva kuma, tužio don Corleoneu daje sudjelovao u oružanoj pljački, glupavome pothvatu koji je mogao loše završiti. Sonny je očito bio vođa bande, druga dvojica mladića tek njegovi sljedbenici.

Bio je to jedan od rijetkih trenutaka kad je don Corleone podivljao. Tom Hagen je živio u njegovoj kući već tri godine pa je upitao Cle-menzu je li i taj sirotan bio umiješan. Clemenza je niječno odmahnuo glavom. Don Corleone je poslao automobil po Santina pa su ga dovezli u njegov ured, u kompaniju maslinovog ulja Genco Pura.

Prvi se put u životu Don suočio s porazom. Nasamo sa sinom dao je oduška svojoj srdžbi, psujući krupnoga Sonnyja na sicilijanskome dijalektu, pogodnijem od bilo kojeg drugog dijalekta za izražavanje srdžbe. Završio je pitanjem: "Tko ti je dao pravo da to učiniš? Što te je nagnalo da to uopće poželiš učiniti?"

Sonny je stajao pred njim ljutit, odbijao je odgovoriti. Don prezrivo reče: "Kako ste samo glupo postupili. I, koliko ste zaradili za noć? Pedeset dolara svaki? Dvadeset dolara? Riskirao si svoj život radi dvadeset dolara, ha?"

Kao da nije čuo posljednje očeve riječi, Sonny prkosno reče: "Vidio sam kako ubijaš Fanuccija."

"Ah", otme se Donu i on utone u naslonjač. Čekao je.

"Kad je Fanucci napustio našu zgradu, mama je rekla da mogu gore. Vidio sam te kako odlaziš na krov pa sam krenuo za tobom. Vidio sam sve što si učinio. Gledao sam te dok si bacao novčarku i pištolj."

Don uzdahne. "Dobro, ja ti očito nemam prava držati predavanja o tome kako se trebaš ponašati, ali zar ne želiš završiti školu, zar ne želiš postati odvjetnik? Odvjetnici sa svojim torbama punim spisa mogu ukrasti više novca negoli tisuću maskiranih ljudi s oružjem."

Sonny mu se naceri i lukavo reče: "Želim se uključiti u obiteljski posao." Donovo je lice bilo ozbiljno, nije se nasmijao kao da se radi o kakvoj šali, pa Sonny brzo doda: "Mogu naučiti kako se prodaje maslinovo ulje."

Don je i dalje šutio. Napokon slegne ramenima. "Svaki čovjek ima samo jednu sudbinu", reče. Nije dodao kako je vjerojatno prizor Fanuccijeva ubojstva odredio sudbinu njegova sina. Samo se okrenuo i tiho dodao: "Dođi sutra ujutro u devet. Genco će ti reći što da radiš."

Ali Genco Abbandando je, pronicavošću koja krasi svakog dobrog consiglierea, shvatio Donovu istinsku namjeru pa je zaposlio Sonnyja uglavnom kao očeva tjelohranitelja, položaj na kojemu je mladić mogao naučiti finese Donova posla. To je i u Donu probudilo profesionalni instinkt pa je često, kako bi mu pomogao, podučavao starijega sina o poslu.

Unatoč često ponavljanoj tvrdnji kako čovjek ima samo jednu sudbinu, Don je neprestano kudio Sonnyja zbog njegovih ispada gnjeva. Don je smatrao upotrebu prijetnji najgorim načinom razotkrivanja, a nepromišljeno pokazivanje srdžbe najopasnijom manom. Nitko nikad nije čuo Dona da otvoreno prijeti, nitko ga nije vidio nekontrolirano gnjevna. To je bilo nezamislivo. On je tvrdio kako u životu nema veće prednosti negoli kad prijatelj podcjenjuje tvoje vrline, a neprijatelj precjenjuje tvoje mane.

Caporegime Clemenza preuzeo je Sonnyja i naučio ga pucati i rukovati garotom. Sonnyju se nije odviše sviđala talijanska omča, bio je previše amerikaniziran. Više je volio jednostavan, bezličan anglosaski pištolj, što je žalostilo Clemenzu. Sonny je postao stalan i dobrodošao očev pratilac, vozio je njegov automobil, pomagao mu u sitnim poslovima. U iduće dvije godine bio je poput uobičajena sina što se uhodava u očev posao; nije bio ni pretjerano bistar, niti se previše zalagao, bio je zadovoljan tim laganim poslom.

Za to je vrijeme njegov prijatelj iz djetinjstva i gotovo posvojeni brat Tom Hagen krenuo u koledž. Fredo je još uvijek bio u srednjoj školi, Michael, najmlađi brat, bio je u osnovnoj, a malenoj Connie bile su tek četiri godine. Obitelj se već odavno preselila u zgradu u Bronxu. Don Corleone je razmišljao o kupnji kuće na Long Islandu, ali je čekao pravi trenutak kako bi se to uklopilo u njegove ostale planove.

Vito Corleone je bio čovjek s vizijom. Sve velike američke gradove potresala su previranja podzemnoga svijeta. Vodili su se deseci gerilskih ratova, ambiciozni kriminalci pokušavali su oteti djeliće postojećih imperija, ljudi poput Corleonea nastojali su očuvati svoj posao i svoje teritorije. Don Corleone je uvidio kako tisak i vladine organizacije koriste mafijaška razračunavanja kako bi uveli strože zakone i upotrebu oštrijih policijskih mjera. Predvidio je kako bi ogorčenje javnosti moglo dovesti do ukidanja demokratskih procedura, što bi se moglo kobno odraziti na njega i njegove

ljude. Njegov je imperij iznutra bio siguran. Stoga je odlučio pomiriti sve zaračene frakcije u gradu New Yorku, a zatim i u cijeloj zemlji.

Nije se zavaravao, znao je koliko je taj pothvat opasan. U idućih se godinu dana sastajao sa šefovima njujorških bandi, objašnjavao im je osnove svoga plana, osluškiavao njihove reakcije, predlagao diobu interesnih sfera koju će poštovati ujedinjeni savjet. Ali, bilo je previše frakcija, previše zasebnih interesa koji su se sukobljavali. Bilo je nemoguće postići dogovor. Poput velikih svjetskih vladara i zakonodavaca u povijesti, don Corleone je zaključio kako su mir i poredak nemogući dokle god se ne smanji broj postojećih većih i manjih skupina moći.

Pet ili šest obitelji bile su prejake kako bi ih se eliminiralo. Ali ostali, lokalni teroristi Crne ruke, neovisni lihvari, snažni vlasnici kladionica koji su poslovali bez odgovarajućeg odobrenja utvrđenih autoriteta, drugim riječima nisu im plaćali, morali su nestati. Stoga je don Corleone započeo neku vrstu kolonijalnog rata protiv njih, upotrijebivši sva sredstva svoje organizacije.

Postizanje primirja na području New Yorka trajalo je tri godine i donijelo neke neočekivane dobitke. U početku je krenulo naopako. Grupa suludih irskih pljačkaša gotovo je odnijela pobjedu zahvaljujući gorljivoj čudi tih ljudi sa Smaragdnoa otoka. Slučajno, samoubilački smjelo, jedan se irski revolveraš uspio probiti kroz Donovo osiguranje i raniti ga u prsa. Atentatora su smjesta izrešetali mecima, ali šteta je bila učinjena.

To je pak dalo Santinu Corleoneu priliku koju je čekao. Njegov je otac bio izvan stroja pa je on preuzeo vlast nad posebnim odredom, vlastitom pukovnijom u kojoj je zauzeo čin caporegimea. Poput mladog, nepoznatog Napoleona pokazao se genijalnim u vođenju rata u gradu. Također je pokazao nemilosrdnu okrutnost, jedino što je don Corleoneu kao osvajaču nedostajalo.

Od 1935. do 1937. Sonny Corleone je stekao slavu lukava i neumoljiva krvnika kakvog podzemlje još nije imalo. Po okrutnosti ga je ipak nadmašio strašni Luca Brasi.

Upravo se Brasi obrušio na ostatak irske bande i samostalno ih istrijebio. Upravo je Brasi, radeći na svoju ruku, ubio šefa jedne od šest obitelji kad se pokušala umiješati i zaštititi neovisne igrače. Nedugo nakon toga Don se oporavio i sklopio primirje s tom obitelji.

Do 1937. mir i sklad zavladao su New Yorkom, izuzev manjih incidenata, manjih nesporazuma, koji su ponekad, naravno imali koban završetak.

Kao što su vladari drevnih gradova budno pratili kretanja barbarskih plemena izvan njihovih zidina, tako je i don Corleone budno pratio zbivanja u svijetu izvan njegova svijeta. Pratio je dolazak Hitlera na vlast, pad Španjolske, njemačke prijetnje Britancima u Miinchenu. Nezaslijepljen vanjskim svijetom jasno je uvidio dolazak globalnoga rata, shvaćajući njegove posljedice. Njegov će svijet postati još jači, a uza sve to, za vrijeme rata su dalekovidni, spretni ljudi mogli stvoriti prava bogatstva. No, kako bi sve to bilo moguće, dok u vanjskome svijetu bjesni rat na njegovu je teritoriju morao vladati mir.

Don Corleone je pronio tu poruku po cijelim Sjedinjenim Državama. Vijećao je sa zemljacima u Los Angelesu, San Franciscu, Clevelandu, Chicagu, Philadelphiji, Miamiju i Bostonu. On je bio apostol mira podzemnoga svijeta i do 1939., uspješnije od bilo kojega pape, uspio je postići da najmoćnije podzemne organizacije u zemlji sklope sporazum. Poput ustava SAD-a taj je dogovor u potpunosti priznavao vlast svakoga člana u njihovim gradovima ili državama. Dogovor se ticao samo interesnih sfera i očuvanja mira u podzemlju.

I tako, kad je 1939. izbio Drugi svjetski rat, a Sjedinjene se Države uključile u taj sukob 1941., u svijetu don Vita Corleonea vladao je mir i poredak. Bili su potpuno spremni sakupiti zlatnu žetvu na ravnopravnoj osnovi sa svim ostalim privrednim granama Amerike što se naglo razvijala. Obitelj Corleone je imala svoje prste u nezakonitoj trgovini OPA točkicama za hranu, talonima za benzin, čak i kartama za razne vrste prijevoza. To je olakšalo dobivanje ratnih ugovora, pomagalo opskrbiti materijalima s crnoga tržišta proizvođače odjeće koji nisu mogli dobiti državne ugovore. Don Corleone je čak uspio osloboditi sve svoje ljude od regrutacije kako se ne bi morali boriti u tome, za njega, tuđem ratu. Pomogli su mu liječnici savjetima kakve lijekove trebaju popiti njegovi ljudi prije sistematskih pregleda, ili ih je pak namještao na poslove u ratnoj proizvodnji s kojih nisu mogli biti mobilizirani.

Don se mogao ponositi svojom vladavinom. Njegov je svijet bio siguran za one koji su mu prisegnuli na odanost; ostali, koji su vjerovali u red i poredak masovno su umirali. Jedina neprilika bila je što je njegov vlastiti sin, Michael Corleone, odbijao pomoć. Uporno je želio služiti svojoj zemlji. Na Donovo veliko iznenađenje bilo je još takvih u njegovoj organizaciji. Jedan od njih je to pokušao objasniti svojem caporegimeu. "Ova je zemlja bila dobra prema meni." Kad je Don to čuo srdito reče caporegimeu: "Ja sam bio dobar prema njemu." S takvim stavom ti su ljudi

mogli loše završiti, ali budući da je oprostio svojemu sinu Michaelu, morao je progledati kroz prste i tim mladićima koji nisu shvatili svoju obvezu prema njemu i prema sebi samima.

Krajem Drugoga svjetskog rata don Corleone je znao kako se njegov svijet ponovno mora promijeniti, kako se mora sigurnije uklopiti u onaj drugi, veliki svijet. Vjerovao je kako to može postići bez gubitaka.

Uvjerenost mu je pružalo vlastito iskustvo. Na pravi su ga put navela dva osobna slučaja. Na početku njegove karijere mladi pekarski pomoćnik Nazorine obratio mu se za pomoć. On i njegova buduća supruga, dobra talijanska djevojka, uštedjeli su novac i platili golem iznos od tristo dolara trgovcu namještajem na veliko kojega su im preporučili. Trgovac im je dao da izaberu sve što im je potrebno za njihov iznajmljeni stan. Dobru, solidnu spavaću sobu s dvije komode i svjetiljkama, namještaj za dnevni boravak, glomaznu sofu i naslonjače presvučene finom zlatnom tkaninom. Nazorine i njegova zaručnica sretno su proveli dan dok su u velikome skladištu prepunom namještaja birali sve što im je potrebno. Trgovac je uzeo njihov novac, njihovih teškom mukom zarađenih tristo dolara i obećao kako će im dostaviti namještaj u njihov iznajmljeni stan u roku od tjedan dana.

Idućega je tjedna ta firma bankrotirala. Veliko skladište je zapečaćeno, a namještaj je trebao poslužiti kao otplata duga vjerovnicima. Trgovac na veliko je nestao kako ne bi vjerovnicima dao priliku da na njemu iskale svoj bijes. Nazorine, jedan od oštećenih, obratio se odvjetniku. Ovaj mu je objasnio kako se ništa ne može učiniti dok se slučaj ne riješi na sudu, a vjerovnici budu isplaćeni. To je moglo potrajati tri godine i Nazorine je mogao biti sretan uspije li dobiti desetinu onoga što je platio.

Don Corleone je poslušao njegovu priču s nevjericom. Nije bilo moguće da zakon dopušta takav lopovluk. Trgovac na veliko imao je prekrasnu veliku kuću, posjed na Long Islandu, luksuzan automobil, školovao je svoju djecu u koledžu. Kako je samo mogao uzeti tristo dolara od sirotoga pekara Nazorinea i ne isporučiti mu plaćeni namještaj. Kako bi se uvjerio u istinitost te priče Vito Corleone je dao u zadatak Gencu Abbandandu da porazgovara s odvjetnicima kompanije Genco Pura.

Oni su potvrdili Nazorineovu priču. Trgovac na veliko svu je osobnu imovinu stavio na ženino ime. Njegov je posao s namještajem pripadao velikoj korporaciji i on nije snosio osobnu odgovornost.

Istina, loše se ponio jer je uzeo Nazorineov novac znajući kako će objaviti stečaj, ali to je bila uobičajena praksa. Po zakonu mu nisu mogli ništa.

Naravno, taj je slučaj lagano riješen. Don Corleone je poslao svojega consiglierea Genca Abbandanda da porazgovara s trgovcem, i, kao što se moglo očekivati, taj promućurni poslovni čovjek smjesta je shvatio, te organizirao da Nazorine dobije svoj namještaj. Bila je to zanimljiva lekcija mladome Vitu Corleoneu.

Drugi događaj imao je puno dalekosežnije posljedice. Godine 1939. don Corleone odlučio je preseliti svoju obitelj izvan grada. Poput svakog roditelja želio je da njegova djeca idu u bolje škole i da se druže s djecom iz dobrih obitelji. Njegov je osobni razlog bio anonimnost života u predgrađu, gdje ga nisu poznavali. Kupio je posjed u Long Beachu, na kojemu su bile izgrađene tek četiri kuće, ali bilo je još mnogo mjesta za gradnju. Sonny je bio zaručen sa Sandrom i uskoro se trebao oženiti, jedna od tih kuća bila je za njega, druga za Dona, treća za Genca Abbandanda i njegovu obitelj. Četvrtu su ostavili praznom.

Tjedan dana nakon selidbe, trojica radnika su se dovezli na posjed svojim kamionom. Tvrdili su kako su inspektori za peći za centralno grijanje grada Long Beacha. Jedan od mladih Donovih tjelohranitelja pustio ih je da uđu te ih poveo u podrum. Don, njegova žena i Sonny bili su u vrtu i uživali u slanome morskom zraku.

Don je pomalo ljutito reagirao kad ga je tjelohranitelj pozvao u kuću. Trojica radnika, svi krupni i snažni tipovi, stajali su pokraj peći. Rastavili su je, te su dijelovi ležali razbacani po betonskome podu. Njihov autoritativni vođa grubo se obratio Donu: "Vaša je peć u jadnome stanju. Želite li da je popravimo i ponovno sastavimo to će vas stajati sto pedeset dolara za ruke i dijelove, tek tad ćete dobiti okružnu dozvolu." Izvadio je crveni pečat. "Udarit ćemo ovaj pečat na peć, pa vam više nitko iz okruga neće dodijavati."

Dona je to zabavljalo. Protekli je tjedan bio tih i dosadan, morao je zapostaviti svoje poslove kako bi se posvetio obitelji i selidbi u novu kuću. Inače je govorio s neznatnim naglaskom, ali sada na lošem engleskom upita: "Ako ne platim, što bude s mojom peći?"

Vođa trojice radnika slegne ramenima i pokaže rukom na razbacane dijelove. "Ostavit ćemo je ovakvom kakva je sad."

Don ponizno reče: "Čekajte, donijet ću novac." Zatim je pošao u vrt i rekao Sonnyju: "Čuj, dolje neki ljudi popravljaju peć. Uopće ne shvaćam

što žele. Pođi unutra i sredi to." Nije se samo htio našaliti, razmišljao je da promovira sina u svojega zamjenika. Ovo je bio jedan od ispita što ga pretendent na tako visok položaj mora položiti.

Sonnyjevo rješenje nije u potpunosti zadovoljilo njegova oca. Bilo je previše grubo, manjkalo mu je sicilijanske istančanosti. On je bio toljaga, ne fini mač. Cim je Sonny čuo zahtjeve radnika uperio je u njih pištolj i zapovjedio tjelohraniteljima neka ih dobro istuku. Zatim ih je natjerao da sastave peć i počiste podrum. Pretražio ih je i otkrio kako doista rade u servisu za kućne popravke sa sjedištem u okrugu Suffolk. Saznao je ime vlasnika firme. Zatim ih je izbacio iz kuće riječima: "Da vas nisam više vidio u Long Beachu, inače ću vam objesiti muda o uši."

Bilo je tipično za mladoga Santina, prije negoli je postao stariji i okrutniji, što je nastojao pružiti zaštitu ne samo svojoj obitelji već i zajednici u kojoj je živio. Osobno je posjetio vlasnika servisa i rekao mu da više nikad ne šalje svoje ljude u Long Beach. Čim je obitelj Corleone uspostavila uobičajene poslovne odnose s mjesnom policijom oni su ih obavijestili o svim sličnim pritužbama i zločinima što su ih počinili profesionalni kriminalci. Za manje od godinu dana Long Beach je postao najsigurniji gradić u Sjedinjenim Državama. Profesionalni su lopovi i nasilnici upozoreni kako se ne smiju baviti svojim zanatom u tome gradu. Smjeli su zgriješiti jedanput, drugi put jednostavno bi nestali. Serviseri prevaranti, foliranti što su išli od vrata do vrata uljudno su upozoreni kako nisu dobrodošli u Long Beachu. Oni odvažniji, koji su zanemarili upozorenje, bili su pretučeni gotovo nasmrt. Mladim lokalnim nasilnicima koji nisu poštovali zakon i vlasti bilo je na očinski način savjetovano da pobjegnu od kuće. Long Beach je postao uzoran grad.

Dona se najviše dojmila zakonitost raznih prijevara. Očito je u tome svijetu, zatvorenu za njega dok je bio pošten mladić, postojalo mjesto za čovjeka njegova talenta. Poduzeo je neophodne korake kako bi u njega ušao.

I tako je sretno živio na svojem posjedu u Long Beachu, jačajući i proširujući svoje carstvo sve dok nakon završetka Drugoga svjetskog rata Turčin Sollozzo nije prekršio primirje i uvukao Donov svijet u rat, a samoga Dona prikovao za bolesničku postelju.

GLAVA 15

U MALENOME PROVINCIIJSKOM GRADU U NEV HAMPSHIREU NI JEDAN događaj nije promicao kućanicama koje su virile sa svojih prozora, ili vlasnicima dućana koji su ljenčarili iza svojih izloga. Kad se crni automobil s njujorškim registarskim tablicama zaustavio ispred kuće Adamsovih za nekoliko je minuta to znalo cijelo selo.

Kay Adams je unatoč fakultetskome obrazovanju zapravo bila prava provincijalka, i ona je virila s prozora svoje spavaće sobe. Učila je za ispite i upravo namjeravala sići na objed kad je ugledala automobil kako se približava niz ulicu. Iz nekog razloga nije se iznenadila što se zaustavio pred njezinim travnjakom. Iz automobila su izišla dvojica krupnih muškaraca, njoj su izgledali poput gangstera iz filmova, pa ona potrči niza stube kako bi prva stigla do ulaznih vrata. Bila je sigurna kako ih je poslao Mike ili njegova obitelj i nije željela da razgovaraju s njezinim ocem ili majkom prije negoli ih ona predstavi. Ne radi se o tome da se ona srami Mikeovih prijatelja, pomisli ona, ali njezini majka i otac bili su staromodni Jenkiji iz Nove Engleske i ne bi shvatili odakle ona uopće poznaje takve ljude.

Stigla je do vrata u trenutku kad se oglasilo zvono. "Ja ću!" vikne majci. Otvori vrata dvojici krupnih muškaraca. Jedan od njih posegne u unutarnji džep sakoa, poput gangstera koji se spremao izvaditi pištolj, i taj je pokret toliko iznenadi da ona uzvikne. Ali čovjek je izvadio malenu kožnu iskaznicu i otvorio je. "Ja sam detektiv John Phillips iz njujorške policije", reče. Pokaže na drugoga muškarca tamna tena i vrlo gustih crnih obrva. "Ovo je moj partner, detektiv Siriani. Jeste li vi gospođica Kay Adams?"

Kay kimne. "Smijemo li nakratko ući i porazgovarati s vama? Radi se o Michaelu Corleoneu", reče Phillips.

Ona se pomakne u stranu kako bi ih propustila. U tom se trenutku njezin otac pojavio u uskome pokrajnjem hodniku koji je vodio u njegovu radnu sobu. "Što se dogodilo, Kay?" upita.

Njezin je otac bio sjedokos, vitak čovjek otmjene vanjštine, koji ne samo daje bio pastor gradske baptističke crkve već je u religioznim krugovima uživao reputaciju učenjaka. Kay ga zapravo i nije dobro poznavala, zbunjivao ju je, ali znala je da je voli unatoč tome što je ostavljao dojam kako je ne smatra zanimljivom osobom. Iako nikad nisu bili bliski, imala je u njega povjerenje. Stoga mu jednostavno odgovori: "Ovo su detektivi iz New Yorka. Došli su mi postaviti nekoliko pitanja o mladiću kojega poznajem."

Gospodin Adams nije djelovao iznenađeno. "Mogli bismo poći u moju radnu sobu."

Detektiv Phillips obzirno reče: "Radije bismo nasamo porazgovarali s vašom kćeri, gospodine Adams."

"Mislim da to ovisi o Kay", uljudno odgovori gospodin Adams. "Dušo, bi li radije porazgovarala s ovim ljudima nasamo ili želiš da i ja budem nazočan? Možda tvoja majka?"

Kay odmahne glavom. "Sama ću porazgovarati s njima." Gospodin Adams reče Phillipsu: "Možete poći u moju radnu sobu. Hoćete li ostati na objedu?" Detektiv niječno odmahnu. Kay ih povede u radnu sobu.

Neudobno su sjeli na rub sofe, dok se ona smjestila u očev kožni naslonjač. Detektiv Phillips započne razgovor riječima: "Gospođice Adams, jeste li u posljednja tri tjedna vidjeli ili čuli Michaela Corleonea?" To pitanje izazove njezinu pozornost. Prije tri tjedna pročitala je bostonske novine, naslovi su vrištali o ubojstvu njujorškog policijskog kapetana i krijumčara droge Virgila Sollozza. Tisak je tvrdio kako se radi o ratu bandi u koji je bila umiješana i obitelj Corleone.

Kay odmahne glavom. "Ne, posljednji sam ga put vidjela kad je pošao u bolnicu posjetiti oca. To je bilo negdje prije mjesec dana."

Drugi detektiv oštro doda: "Znamo sve o tom susretu. Jeste li ga nakon toga čuli ili vidjeli?"

"Nisam", odgovori Kay.

"Ukoliko ste s njime u vezi voljeli bismo to znati", uljudno reče detektiv Phillips. "Veoma je važno da porazgovaramo s Michaelom Corleoneom. Ukoliko ste u vezi s njim moram vas upozoriti da se možda nalazite u veoma opasnoj situaciji. Pomognete li mu na bilo koji način, upast ćete u ozbiljne nevolje."

Kay se uspravi u naslonjaču. "Zašto mu ne bih pomogla?" upita. "Mi ćemo se vjenčati, bračni drugovi moraju pomagati jedan drugome, zar ne?"

Odgovorio je detektiv Siriani: "Pomognete li mu, postat ćete suučesnica u ubojstvu. Tražimo vašega dečka jer je u New Yorku ubio policijskoga kapetana i njegova doušnika. Mi znamo da je Michael Corleone pucao u njih."

Kay se stane smijati. Njezin je smijeh bio tako iskren, tako pun nevjerice, da se dojmio policajaca. "Mike nikada ne bi učinio tako nešto", reče ona. "On nikad nije bio umiješan u poslove svoje obitelji. Na vjenčanju njegove sestre bilo je očito da se odnose prema njemu kao

prema autsajderu, kao što sam i ja. Ukoliko se sada skriva to čini samo zato da ga novinari ne bi progonili i da se njegovo ime ne povlači po tisku u vezi s tim slučajom. Mike nije gangster. Ja ga poznajem bolje od vas, bolje negoli bilo tko drugi. On je dobar kao kruh, nikad ne bi učinio nešto tako podlo kao što je ubojstvo. Nema osobe koja toliko poštuje zakon kao on, a koliko znam, nikad nije lagao."

"Koliko ga dugo poznajete?" uljudno upita detektiv Phillips.

"Nešto više od godinu dana", reče Kay i iznenadi se kad se dvojica muškaraca nasmijaše.

"Trebali biste nešto znati", reče detektiv Phillips. "One noći kad je otišao od vas, svratio je do bolnice. Kad je iz nje izišao posvađao se s policijskim kapetanom koji je u bolnicu došao po službenoj dužnosti. Napao je tog policajca, ali je izvukao deblji kraj. Slomljena mu je vilica, ostao je bez nekoliko zuba. Prijatelji su ga odvezli na obiteljsko imanje u Long Beachu. Sljedeće večeri ustrijeljen je policijski kapetan s kojim se sukobio, a sam Michael Corleone je nestao. Kao da ga je zemlja progutala. Mi imamo veze i doušnike i svi oni upiru prstom u Michaela, ali nemamo dovoljno dokaza kako bismo ga optužili. Konobar koji je bio nazočan prilikom pucnjave ne prepoznaje Mikea na fotografiji, ali da ga vidi uživo možda bi ga se sjetio. Imamo i Sollozzova vozača, on šuti kao zaliven, ali možda ga natjeramo da progovori uspijemo li uloviti Michaela Corleonea. Naši ga ljudi traže, traži ga i FBI, svi ga traže. Dosad nismo imali sreće, pa držimo kako biste nam vi mogli pomoći."

"Ne vjerujem ni jednu riječ od toga što ste rekli", hladno će Kay, ali obuzme je mučnina kada pomisli kako je zacijelo istina da su Mikeu razbili vilicu. Ta ne bi to valjda bio razlog da Mike nekoga ubije.

"Hoćete li nas obavijestiti ako vam se Mike javi?" upita Phillips.

Kay niječno odmahne. Drugi detektiv, Siriani, grubo reče: "Znamo da ste vas dvoje u ljubavnoj vezi. O tome postoje hotelski podaci i svjedoci. Pustimo li da ti podaci procure u tisak vašoj majci i ocu neće biti ugodno. Što će ugledni ljudi poput njih misliti o kćeri koja se spetljala s gangsterom? Ne priznate li smjesta, pozvat ću ovamo vašeg starog i sve mu reći."

Kay ga zapanjeno pogleda, zatim ustane, pođe do vrata radne sobe i otvori ih. Vidjela je oca kako stoji na prozoru dnevne sobe s lulom u ustima. "Tata, možeš li nam se pridružiti?" zazva ga. On se okrene, nasmiješi joj se i uputi se prema radnoj sobi. Kad je ušao u sobu, obgrli je oko struka i okrene se detektivima s riječima: "Da, gospodo?"

Kad nisu odgovorili, Kay se hladno obrati detektivu Sirianiju: "Izvolite, policajce, sve mu recite."

Siriani se zacrveni. "Gospodine Adams, govorim vam to radi dobrobiti vaše kćeri. U vezi je s kriminalcem za kojega sumnjamo da je ubio policijskoga časnika. Upravo sam joj objašnjavao kako se može uvaliti u ozbiljne neprilike ne bude li s nama surađivala. Ali ona kao da ne shvaća ozbiljnost situacije. Možda je vi možete urazumiti."

"Pa to je nevjerojatno", uljudno će gospodin Adams.

Siriani prkosno podigne bradu. "Vaša kći i Michael Corleone viđaju se već preko godinu dana. Više puta su odsjeli u hotelu prijavljeni kao muž i žena. Michaela Corleonea traži policija kako bi ga ispitali u vezi s ubojstvom policijskoga časnika. Vaša nam kći odbija dati bilo kakve informacije koje bi nam mogle biti od koristi. To su činjenice. Vi ih možete nazivati nevjerojatnima, ali sve ih mogu dokazati."

"Ja uopće ne sumnjam u ono što govorite, gospodine", ljubazno će Adams. "Nevjerojatna mi je činjenica da se moja kći možda nalazi u nevolji. Osim ako ne insinuirate daje ona..." tu mu lice poprimi izraz zamišljena učenjaka, "mafijaška dragana - vjerujem da se to tako zove."

Kay zaprepašteno pogleda oca. Znala je da se šali s njima na svoj akademski način, ali bila je iznenađena što sve to tako mirno prihvaća.

Gospodin Adams odlučno nastavi: "Ipak, možete biti sigurni da ću smjesta obavijestiti vlasti pojavi li se taj mladić u ovoj kući. Isto će učiniti i moja kći. A sada nas ispričajte, hladi nam se objed."

Veoma ih ljubazno otprati do izlaza iz kuće i lagano, ali odlučno za njima zatvori vrata. Primi Kay za ruku i povede je prema stražnjem dijelu kuće u kuhinju. "Hajdemo dušo, majka nas čeka s objedom."

Kad su stigli do kuhinje Kay je tiho plakala, što od olakšanja, što od saznanja da je otac bezuvjetno voli. Njezina majka nije pokazala da primjećuje njezine suze, pa je Kay shvatila kako joj je njezin otac zacijelo rekao o posjetu dvojice detektiva. Kay sjedne na svoje mjesto, a majka je u tišini posluži. Kada su sve troje sjedili za stolom, njezin otac pognute glave izmoli molitvu.

Gospođa Adams bila je niska, debeljuškasta ženica, uvijek uredno odjevena i počešljana. Kay je nikad nije vidjela nedotjeranu. Njezina je majka također bila pomalo daleka, ne odviše prisna s njome. Tako se ponašala i sada. "Kay, prestani dramatisirati. Sigurna sam kako bez razloga dižu prašinu. Na koncu konca, taj mladić studira na Dartmouthu, on nikako ne može biti umiješan u nešto tako odvratno."

Kay je iznenađeno pogleda. "Odakle znaš da Mike studira na Dartmouthu?"

Njezina majka spokojno odgovori: "Vi mladi ljudi, uvijek tako tajnoviti, mislite kako ste veoma pametni. Od samog početka znamo za njega, ali naravno nismo to mogli spomenuti, sve dok nam ti sama ne kažeš."

"Ali kako ste znali?" upita Kay. Još uvijek nije mogla pogledati oca u oči sad kad je znao da Mike i ona spavaju zajedno. Stoga nije vidjela osmijeh na njegovu licu kad je rekao: "Čitali smo tvoju poštu, naravno."

Kay je bila preneražena i srdita. Sad ga je mogla pogledati u oči. Njegov je grijeh bio sramotniji od njezina. Nije mogla vjerovati da je takav. "Kako si mogao, oče?"

Gospodin Adams joj se nasmiješi. "Mučilo me je koji je grijeh gori - čitati tvoju poštu ili živjeti u neznanju nalazi li se moje jedino dijete u kakvoj opasnosti. Izbor je zapravo bio lak i častan", objasni gospodin Adams između zaloga kuhane piletine.

"Napokon, draga moja, ti si nevjerojatno naivna za svoje godine. Morali smo biti na oprezu. Ta nikad nam nisi pričala o njemu."

Prvi je put Kay bila sretna što Michael u svojim pismima nije otvoreno izražavao osjećaje. Bila je zahvalna što njezini roditelji nisu pročitali neko od njezinih pisama. "Nikad vam nisam pričala o njemu jer sam mislila da ćete biti zgroženi njegovom obitelji."

"Pa, i bili smo", veselo će gospodin Adams. "Kad smo već kod toga, je li ti se Michael javio?"

Kay odmahne glavom. "Ne vjerujem da je kriv."

Vidjela je kako su se roditelji pogledali, zatim gospodin Adams oprezno reče: "Ako nije kriv, a nestao je, možda mu se nešto dogodilo."

U prvi mah Kay nije shvatila, zatim je ustala od stola i otrčala u svoju sobu.

Tri dana kasnije Kay Adams je izišla iz taksija ispred ulaza na posjed Corleoneovih u Long Beachu. Prethodno ih je nazvala pa su je očekivali. Na vratima je bio Tom Hagen i ona je bila razočarana što ju je on dočekao. Zнала je da joj on neće ništa reći.

U dnevnoj ju je sobi ponudio pićem. Vidjela je još nekoliko ljudi po kući, ali ne i Sonnyja. Izravno upita Hagen: "Znate li gdje je Mike? Znate li gdje ga mogu pronaći?"

"Znamo da je dobro, ali ne znamo gdje se trenutno nalazi", spremno odgovori Hagen. "Kad je čuo da je kapetan policije ubijen

prestrašio se da će ga optužiti, stoga je jednostavno odlučio nestati. Rekao mi je da će nam se javiti za nekoliko mjeseci."

Priča je bila lažna, ali on joj je to namjerno davao na znanje. "Je li mu taj kapetan doista slomio vilicu?" upita Kay.

"Bojim se da jest", odgovori Tom. "Ali Mike nikad nije bio osvetoljubiv čovjek. Siguran sam kako nema veze s onime što se dogodilo."

Kay otvori torbicu i izvadi pismo. "Hoćete li mu predati ovo ako vam se javi?"

Hagen niječno odmahne. "Uzmem li to pismo, a vi na sudu priznate da sam ga uzeo, to bi se moglo protumačiti kao da znam gdje se on nalazi. Pričekajte malo. Uvjeren sam da će vam se Mike javiti."

Ona je popila piće i digla se da ode. Hagen je otprati do hodnika, ali kad je otvorio vrata jedna žena uđe u kuću. Niska, krupna žena odjevena u crno. Kay prepozna Mikeovu majku. Pruži joj ruku i reče: "Kako ste, gospođo Corleone?"

Žena je pogleda svojim malim tamnim očima, zatim se njezino maslinasto naborano lice razvuče u uljudan osmijeh, ali u njemu se začudo čitala iskrena dobrodošlica. "Ah, to mala Mikeova cura", reče gospođa Corleone. Govorila je s jakim talijanskim naglaskom, Kay ju je jedva razumjela. "Jesi jela?" Kay odgovori da nije, zapravo kako ne želi jesti, ali gospođa Corleone se bijesno okrene prema Tomu Hagenu i stane ga grditi na talijanskome. Na kraju reče: "Nisi jednoj curi dao ni kavu, ti disgrazia." Primi Kay za ruku, stisak te starice bio je iznenađujuće topao i čvrst, te je povede u kuhinju. "Pij kavu, jedi nešto, onda te netko odveze kući. Fina cura kao ti, ne želim da ideš vlakom." Natjerala je Kay da sjedne, skinula je kaput i šešir, prebacila ih preko stolca i užurbano se stala motati po kuhinji. Uskoro su se na stolu našli kruh, sir i salama, a na štednjaku se kuhala kava.

"Došla sam se raspitati o Mikeu", sramežljivo će Kay. "Nije mi se javio. Gospodin Hagen kaže kako nitko ne zna gdje je, ali da će se uskoro vratiti."

"To je sve što joj za sada možemo reći, mama", brzo će Hagen.

Gospođa Corleone prijekorno ga osine pogledom. "Sad ti meni govoriš što da radim? Moj muž mi ne govori što da radim, Bog mu se smilovao." Prekriži se.

"Kako je gospodin Corleone?" upita Kay.

"Dobro", odgovori gospođa Corleone. "Dobro. Postaje star, postaje blesav kad je pustio da se ovo dogodi." Bez poštovanja prstom kucne po glavi. Natoči Kay kavu i natjera je da pojede malo kruha i sira.

Kad su popile kavu, gospođa Corleone uzme Kayinu ruku među svoje smeđe i tople. Tiho reče: "Mike neće pisati tebi, ti neće čuti o Mikeu. On se skriva dva, tri godina. Možda više, možda puno više. Idi kući obitelji, nađi dobar mladić i udaj se."

Kay izvadi pismo iz torbice. "Hoćete li mu poslati ovo?"

Starica uzme pismo i potapše Kay po obrazu. "Svakako, svakako", odgovori. Hagen se htio pobuniti i ona stane vikati na njega na talijanskome. Zatim otprati Kay do vrata, poljubi je u obraz i reče: "Zaboravi Mikea, on ne više čovjek za tebe."

Čekao ju je automobil s dvojicom muškaraca. Odvezli su je sve do njezina hotela u New Yorku ne progovorivši putem ni riječi. Kay je također šutjela. Pokušavala se pomiriti s činjenicom kako je mladić kojega je voljela hladnokrvni ubojica. To je saznala iz najpouzdanijega izvora - od njegove majke.

GLAVA 16

CARLO RIZZI BIO JE STRAHOVITO BIJESAN NA CIJELI SVIJET. PREMDA SE priženio u obitelj Corleone riješili su ga se tako što su mu dali da vodi beznačajnu kladionicu na Upper East Sideu na Manhattanu. Računao je da će živjeti u jednoj od kuća na posjedu u Long Beachu, znao je da Don može iseliti nekog od namještenika kad god mu se prohtije. Carlo je bio uvjeren kako će Don to učiniti i kako će on biti uključen u uži obiteljski krug. Ali Don se prema njemu loše ponio. "Veliki Don", s prezirom pomisli on. Starac kojega je pregazilo vrijeme, dopustio je da ga ubojice zaskoče na ulici kao da je kakav beznačajni kriminalac. Nadao se da će stari gad odapeti. Sonny je nekoć bio Carlov prijatelj, pa ako Sonny postane glava Obitelji možda mu se posreći i on uspije omastiti brk.

Gledao je svoju ženu kako nalijeva kavu. Kriste, izgledala je kao strašilo. Nakon pet mjeseci braka trudna i debela. Te Talijanke na Istoku bile su prave nepopravljive Digičke.

Zgrabi Connie za meku, široku butinu. Ona mu se nasmiješi, a on joj prezrivo dobaci: "Imaš više sala nego svinja." Preplavi ga zadovoljstvo kad ugleda povrijeđen izraz na njezinu licu i kako joj suze naviru na oči.

Ona je kći "Velikoga Dona", ali je također njegova žena, njegovo vlasništvo, mogao je raditi s njome što ga je volja. Osjećao se moćnim jer je jedna pripadnica obitelji Corleone bila njegov otirač za noge.

Od prvoga se dana postavio prema njoj kako valja. Pokušala je zadržati onu torbicu punu darova u novcu, ali on joj je napravio lijepu masnicu na oku i uzeo joj taj novac. Nikad joj nije priznao što je s njime učinio. To bi tek izazvalo nevolje. Čak se i sad pomalo kajao, Kriste, popušio je gotovo petnaest somova na konjske utrke i fufice iz kabarea.

Osjećao je da ga Connie gleda, pa je napeo mišiće i nagnuo se kako bi dohvatio tanjur slatkog peciva s druge strane stola. Upravo je smazao jaja sa šunkom, ali on je bio krupan čovjek i trebao mu je obilan zajutrak. Bio je zadovoljan kako izgleda svojoj ženi. Nije bio uobičajeni masni tamni Digić, već kratko podšišani plavokosi mladić, jakih mišićavih ruku, podlaktica prekrivenih svijetlim dlakama, širokih ramena i uska struka. Znao je da je jači od svih onih tobožnjih snagatora koji su radili za Obitelj. Tipova poput Clemenze, Tessija, Rocca Lamponea, ili pak Paulieja kojega je netko ucmeкао. Pitao se o čemu se tu zapravo radilo. Tad mu iz nekog razloga na pamet padne Sonny. Sonnyja je mogao srediti u borbi jedan na jedan, pomisli, premda je Sonny bio nešto krupniji i teži. Ipak, plašio se Sonnyjeve reputacije, iako ga je uvijek vidio dobro raspoložena i šaljiva. Da, Sonny je bio njegov prijatelj. Možda sve krene nabolje kad stari Don odapne.

Bezvoljno je pio kavu. Mrzio je svoj stan. Bio je naviknut na veće stanove na Zapadu, a uskoro će morati krenuti na drugi kraj grada, u svoju kladionicu, kako bi u podne preuzeo posao. Bila je nedjelja, najprometniji dan u tjednu, sezona bejzbola bila je u jeku, košarkaška sezona se završavala, a uskoro će i večernje konjske utrke. Malo-pomalo postao je svjestan kako Connie iza njega zaposleno trčkara pa je okrenuo glavu i pogledao je.

Odjenula se poput prave njujorške Digićke, a to je mrzio. Šarena svilena haljina s pojasom, napadne naušnice i narukvice, volani na rukavima. Izgledala je dvadeset godina starije. "Kamo si, dovraga, krenula?" upita.

"U posjet ocu u Long Beach", hladno mu odgovori ona. "Još uvijek ne može ustati iz postelje i treba mu društvo."

"Sonny i dalje vodi paradu?" oprezno upita Carlo. Connie ga naivno pogleda. "Kakvu paradu?"

To ga razljuti. "Ti bijedna digička kujo, da se nisi usudila tako razgovarati sa mnom, ili ću ti izbiti to dijete iz utrobe." Izgledala je prestrašeno i to ga rasrdi još više. On skoči sa stolca i ošamari je, ostavljajući crveni trag na njezinu licu. Brzo i precizno odalami je još tri puta. Vidio je kako joj se gornja usna rasjekla i natekla. To ga zaustavi. Nije želio ostaviti tragove. Ona otrči u spavaću sobu i zalupi vratima, čuo je kako zaključava bravu. Nasmijao se i nastavio piti kavu.

Pušio je sve dok nije došlo vrijeme da se odjene. Pokuca na vrata i reče: "Otvori prije negoli ih razvalim." Nije bilo odgovora. "Daj, moram se odjenuti", vikne on. Čuo je kako se ona diže s postelje, prilazi vratima i otključava bravu. Kad je ušao okrenula mu je leđa, pošla natrag u postelju i legla lica okrenuta prema zidu.

Brzo se odjenuo i tad primijetio da je ona u kombineu. Želio je da ode posjetiti oca, nadao se da će donijeti kakve vijesti. "Što je, nekoliko ti je šamara iscijedilo svu snagu?" Bila je prava lijena kuja.

"Ne želim ići." Glas joj je bio plačljiv, mrmljala je. On je nestrpljivo zgrabi i okrene prema sebi. Tad je shvatio zašto ona ne želi ići. I bolje, pomisli.

Čini se kako ju je udario jače negoli je mislio. Lijeva jagodica joj je bila natečena, gornja je usna izgledala groteskno velika i bijela, gotovo se spojila s nosom. "Dobro," reče on, "ali znaj, vratit ću se kasno. Nedjeljom imam najviše posla."

Izišao je iz stana i na vjetrobranu pronašao zelenu kaznu za nepropisno parkiranje, petnaest dolara. Spremi je u pretinac zajedno s ostalima. Bio je dobre volje. Uvijek bi se oraspoložio nakon što bi istukao onu razmaženu malu kuju. To mu je pomagalo da ublaži frustraciju jer su Corleoneovi tako loše postupali s njime.

Kad ju je prvi put vidljivo ozlijedio malo se zabrinuo. Ona se smjesta otišla žaliti majci i ocu u Long Beach, pokazati im masnicu na oku. Doista se prestrašio. Ali, kad se vratila bila je iznenađujuće ponizna, pokorna talijanska ženica. U idućih se nekoliko tjedana trudio biti savršeni muž, ponašao se prema njoj dobro u svakome pogledu, bio je ljubazan, ševio ju je svaki dan, ujutro i uvečer. Napokon, uvjereni kako je više nikad neće tući, priznala mu je što se dogodilo kod roditelja.

Pokazalo se da oni uopće nemaju suosjećanja, čak štoviše, to kao da ih je pomalo zabavljalo. Majka se ipak zauzela za nju, čak je zamolila oca da porazgovara s Car lom Rizzijem, ali otac je odbio. "Ona jest moja kći," rekao je, "ali sada pripada mužu. On zna svoje obveze. Čak se ni

talijanski kralj nije miješao u odnose muža i žene. Neka ide kući i nauči se ponašati tako da je on ne poželi tući."

"Jesi li ti ikad udario svoju ženu?" bijesno gaje upitala Connie. Bila je njegova mezimica i smjela je tako drsko s njime razgovarati. "Ona mi nikad nije dala povod daje tučem", odgovorio je, a njezina se majka nasmiješila kimajući.

Ispričala im je kako joj je muž uzeo sav svadbeni novac i nikad joj nije rekao stoje s njime učinio. Otac je samo slegnuo ramenima. "I ja bih tako postupio da imam tako drsku ženu kao što si ti."

Ona se vratila kući pomalo zbunjena i prestrašena. Uvijek je bila očeva mezimica pa nije mogla shvatiti zašto je tako hladan prema njoj.

Ali Don nije bio tako bezosjećajan kakvim se pravio. Raspitao se što je Carlo Rizzi učinio s vjenčanim darom. Postavio je ljude da kontroliraju kladionicu Carla Rizzija i izvještavaju Hagenu o svemu što Rizzi radi. Ali Don se nije smio umiješati. Kako je mogao očekivati da će muškarac obavljati svoje bračne dužnosti, ako se plaši ženine obitelji? Situacija je bila krajnje osjetljiva i on se nije usudio miješati. Connienina trudnoća ga dodatno uvjeri da je mudro postupio, i kako se nikad ne bi trebao miješati, premda se Connie još nekoliko puta požalila majci da je dobila batine. Njezina se majka naposljetku zabrinula i spomenula to Donu. Connie je čak natuknula da želi razvod. Prvi je put u životu razljutila Dona. "On je otac tvog djeteta. Što može dijete bez oca postići na ovome svijetu?" upitao je Connie.

Kad je to saznao, Carlo Rizzi je postao još samouvjereniji. Nisu mu mogli ništa. Čak se hvalio svojim pomoćnicima u kladionici, Sallvu Ragsu i Coachu, kako tuče svoju ženu kad god je drska. Primijetio je njihove poglede poštovanja, jer je bio dovoljno hrabar da zlostavlja kćer velikog don Corleonea.

Ali Rizzi se ne bi osjećao tako samouvjereni da je znao kako je Sonny Corleone, kad je saznao da mu on tuče sestru, potpuno poludio, i bio bi ga ubio da ga nije zadržala stroga i neumoljiva Donova zapovijed, zapovijed koju se čak ni Sonny nije usudio prekršiti. Stoga je Sonny izbjegavao Rizzija. Plašio se kako se neće moći suzdržati.

I tako je, s osjećajem potpune sigurnosti, Carlo Rizzi tog prekrasnog nedjeljnog prijepodneva jurio svojim automobilom 96. ulicom East Sidea. Nije primijetio Sonnyjev automobil što se iz drugoga smjera približavao njegovoj kući.

Sonny Corleone je napustio sigurnost obiteljskoga posjeda kako bi proveo noć u gradu s Lucy Mancini. Vozio se natrag kući sa četvoricom tjelohranitelja, dvojicom u automobilu ispred i dvojicom u automobilu iza njegova. Nisu mu bili potrebni tjelohranitelji u neposrednoj blizini, mogao se sam obraniti od izravnoga pojedinačnog napada. Tjelohranitelji su se vozili svojim automobilima i živjeli u stanovima sa svake strane Lucvna stana. Mogao ju je posjećivati bez opasnosti po sebe, dokle god to nije činio prečesto. Budući da je već bio u gradu, pomisli kako bi bilo dobro da svrati po sestru Connie i odveze je u Long Beach. Znao je da će Carlo raditi u kladionici, a s obzirom na to da joj škrti gad nije želio kupiti automobil, Sonny ju je odlučio odbaciti roditeljima.

Pričekao je da dvojica u predvodnici uđu u zgradu pa krene za njima. Vidio je kako se ostala dvojica u pratnji zaustavljaju iza njegova automobila te izlaze kako bi nadgledali ulicu. I on je sam bio veoma oprezan. Vjerojatnost da protivnik zna kako je on u gradu bila je minimalna, ali on je uvijek bio oprezan. Naučio je to za vrijeme rata tridesetih godina.

Nikad se nije služio dizalom. To su bile smrtonosne stupice. Brzo se popeo na kat do Conniena stana. Pokucao je na vrata. Mimoišao se s Carlovim automobilom pa je znao da je ona sama. Nije bilo odgovora. Pokucao je još jedanput i začuo kako njegova sestra tiho i bojažljivo pita: "Tko je?"

Zaprepasti ga strah u njezinu glasu. Ona je uvijek bila drska i prgava, čvrsta poput svih u obitelji. Sto joj se, dovraga, dogodilo? "Ja sam, Sonny", reče. Čuo je kako skida lanac, vrata su se otvorila i Connie se nađe u njegovu naručju plačući. Bio je toliko iznenađen da je samo ukočeno stajao. Zatim je odmakne od sebe, ugleda njezino natečeno lice i shvati što se dogodilo.

On se okrene kako bi potrčao niza stube i krenuo za njezinim mužem. Srdžba je buktala u njemu, izobličila mu lice. Connie to primijeti pa se objesi na njega, ne puštajući ga, i stane ga vući u stan. Sad je plakala od straha. Znala je kakvu narav ima njezin brat i bojala ga se. Upravo mu se stoga nikad nije žalila na Carla. Natjera ga da uđe u stan.

"Ja sam kriva", reče. "Prva sam počela svađu, pokušala sam ga udariti pa je on udario mene. Doista nije htio, ja sam mu slučajno natrčala na šaku."

Sonnyjevo je kupidonsko lice bilo mirno. "Zar nisi htjela danas posjetiti staroga?"

Ona nije odgovorila pa on nastavi: "Mislio sam da jesi pa sam navratio da te povezem, ionako sam bio u gradu."

Niječno je odmahнула. "Ne želim da me vide ovakvu. Svratit ću idući tjedan."

"U redu", Sonny će. Podigne telefonsku slušalicu u kuhinji i nazove jedan broj. "Pozvat ću liječnika da te pregleda. U tvom se stanju moraš paziti. Koliko je ostalo do poroda?"

"Dva mjeseca", odgovori Connie. "Sonny, molim te, ništa ne poduzimaj. Molim te."

Sonny se nasmije. Na licu mu se čitala okrutna odlučnost. "Ne brini, neću od tvog djeteta napraviti siročić prije nego li se rodi." Lagano je poljubi u zdravi obraz i napusti stan.

U Istočnoj 112. ulici dugi je niz automobila bio parkiran u dva reda ispred dućana sa slatkišima, zapravo kladionicom Carla Rizzija. Na pločniku ispred dućana očevi su se igrali sa svojom djecom koju su u to nedjeljno jutro povelili u vožnju, da im prave društvo dok se klade. Kad su ugledali Carla Rizzija, prestali su se igrati s djecom, kupili su im sladoled kako bi bili mirni. Zatim su stali proučavati novine, ne bi li se po imenima prvih bacača u bejzbolskim utakmicama opredijelili tko će biti pobjednik dana.

Carlo uđe u veliku prostoriju u stražnjem dijelu dućana. Njegova dva pomoćnika, niski mišićavi Sally Rags i visoki kršni tip kojega su zvali Coach, već su spremno čekali početak akcije. Pred sobom su imali spremne velike notese na linije za upisivanje oklada. Na drvenome je stalku bila ploča na kojoj su kredom bila ispisana imena šesnaest prvoligaških bejzbolskih momčadi u parovima, kako bi se znalo tko igra protiv koga. Pokraj svakoga para nalazila se kućica u koju su se upisivali izgledi svake momčadi na pobjedu.

"Je li sve u redu s telefonom?" upita Carlo Coacha. Coach kimne. "Samo zovi, linija je čista."

Carlo ode do zida i nazove jedan broj. Sally Rags i Coach ravnodušno su ga gledali dok je zapisivao izgleda za sve bejzbolske utakmice toga dana. Gledali su ga kako spušta slušalicu, odlazi do ploče i kredom upisuje podatke. Premda to Carlo nije znao, oni su već imali sve podatke pa su ga provjeravali. Prvog tjedna na poslu Carlo je pogriješio, krivo je prepisao podatke na ploču, ispunivši tako san svih kockara. Kladeći se kod njega, ali i u drugoj kladionici gdje su podaci bili ispravni, kockar nije mogao izgubiti. Jedini gubitnik bila je Carlova kladionica. Ta

pogreška ga je toga tjedna stajala šest tisuća dolara i potvrdila Donovo mišljenje o zetu. Zapovjedio je neka se provjerava sve što Carlo radi.

Visoko rangirani članovi obitelji Corleone obično se nisu zamerali detaljima takvih operacija. Od njih ih je dijelilo makar pet zaštitnih slojeva, ali kako su pomoću te kladionice zapravo iskušavali zeta, stavljena je pod izravan nadzor Toma Hagena, kojemu su svakodnevno slali izvješća.

Sad kad su podaci bili upisani, igrači su nahrupili u stražnju prostoriju dućana kako bi na novinama pokraj imena momčadi zapisali kvote. Neki su i dalje držali svoju malenu djecu za ruku dok su gledali ploču. Jedan tip koji se kladio na veliko, baci pogled na svoju malenu kćer i šaleći se upita: "Tko ti se danas više sviđa, dušo, Divovi ili Pirati?" Djevojčica, oduševljena živopisnim imenima odgovori: "Jesu li divovi jači od pirata?" Otac se stane smijati.

Stvorio se red pred dvojicom zapisničara. Kad bi zapisničar ispunio stranicu, otrgnuo bi je, umotao u nju novac što ga je prikupio i predao Carlu. Carlo bi izašao na stražnja vrata, popeo bi se na kat u stan gdje je živjela obitelj vlasnika dućana. Nazvao bi glavnu kladionicu, pročitao uloge i spremio novac u maleni zidni sef pokraj prozora, skriven krajem debela zastora. Zatim bi se vratio u dućan, nakon što bi spalio papir, bacio ga u zahod i pustio vodu.

Nijedna utakmica nedjeljom nije počinjala prije dva poslije podne, takav je bio zakon, pa nakon prvog vala igrača na sreću, obiteljskih ljudi kojima se žurilo jer su morali natrag kući kako bi odveli obitelj na plažu, dolazili su igrači samci ili zagriženi igrači, čije su obitelji bile primorane provesti nedjelju u vrućim gradskim stanovima. Igrači samci su bili igrači na veliko, dolazili su oko četiri poslije podne kako bi se kladili na utakmice koje su se igrale istovremeno. Radi njih je Carlova nedjelja bila ne samo puni, već i prekovremeni radni dan, čak su i neki od onih oženjenih, ranijih igrača zvali s plaže i pokušavali nadoknaditi gubitke.

Do jedan i trideset igrača su se prorijedili pa su Carlo i Sally Rags izašli na svjež zrak i sjeli na stube ispred dućana. Gledali su djecu kako igraju ulični bejzbol. Policijski automobil se provezao ispred njih, nisu obraćali na njega pažnju. Ta je kladionica imala jaku zaštitu policijske postaje i na mjesnoj razini nitko ih nije mogao pipnuti. Raciju bi morali zapovjediti sa samoga vrha, a tad bi ih na vrijeme upozorili.

Coach je također izišao i sjeo pokraj njih. Neko su vrijeme razgovarali o bejzbolu i ženama. "Danas sam opet morao izlupati ženu, pokazati joj tko je gazda", reče Carlo smijući se.

"Zar ne treba uskoro roditi?" upita nehajno Coach.

"Ma, samo sam je nekoliko puta ošamario", reče Carlo. "Nisam je ozlijedio." Malo se durio. "Ona misli da mi može zapovijedati, a to ne trpim."

Nekoliko se igrača još uvijek motalo okolo, tratili su vrijeme, pričali o bejzbolu, neki su sjedili na stubama iznad zapisničara i Carla. Iznenada se djeca razbježe s ulice. Jedan je automobil uz škripu guma dojurio pred prodavaonicu slatkiša. Tako je naglo zakočio da su gume zavrištale, i gotovo prije negoli se automobil sasvim zaustavio neki čovjek tako brzo iskoči s vozačeva mjesta da su se svi ukočili. Bio je to Sonny Corleone.

Njegovo kupidonsko lice punih iskrivljenih usana pretvorilo se u ružnu masku srdžbe. U djeliću sekunde našao se kod stuba i zgrabio Carla Rizzija za vrat. Pokušavao ga je odvući na ulicu, dalje od ostalih, ali Carlo se svojim golemim mišićavim rukama čvrsto primio za metalnu ogradu stuba. Izmicao se pokušavajući sakriti glavu i lice u udubini ramena. Košulja za koju ga je Sonny vukao se razderala.

Ono stoje uslijedilo bilo je mučno gledati. Sonnyje stao šakama tući zgurenoga Carla, psujući ga glasom promuklim od bijesa. Unatoč golemoj snazi, Carlo se nije opirao, nije molio za milost. Coach i Sally Rags nisu se usudili umiješati. Činilo im se kako Sonny kani ubiti svojega šurjaka pa nisu željeli da ih snađe njegova sudbina. Djeca koja su se okupila kako bi vikala na vozača zbog kojega su se morala razbježati sad su samo zapanjeno gledala. Te mlade ulične fakine ušutkao je prizor Sonnyjeva bijesa. U međuvremenu se još jedan automobil zaustavio iza Sonnyjeva i dvojica tjelohranitelja iskoče iz njega. Kad su vidjeli što se događa ni oni se nisu odvažili umiješati. Stajali su na oprezu, spremni zaštititi šefa ukoliko bi neki prolaznik bio toliko glup da pokuša pomoći Carlu.

Prizor je bio mučan upravo radi Carlove potpune pasivnosti, ali možda mu je upravo to spasilo život. Čvrsto se rukama držao za metalnu ogradu kako ga Sonny ne bi mogao odvući na ulicu, a unatoč tome što su očigledno bili jednako snažni nije mu želio uzvratiti. Pustio je da udarci padaju po njegovoj nezaštićenoj glavi i vratu sve dok Sonnyjev bijes nije splasnuo. Napokon, sav zadihan, Sonny pogleda dolje u njega i reče: "Ti prijavljuješ gade, takneš li još jednom moju sestru, ubit ću te!"

Nakon tih riječi napetost popusti. Da ga je Sonny doista namjeravao ubiti ne bi mu prijeto. U njegovu se glas čula ljutnja jer to nije mogao doista učiniti. Carlo ga je odbijao pogledati. Držao je glavu

spuštenu, ruku isprepletenih s metalnom ogradom. Ostao je u tom položaju sve dok nije čuo kako se automobil udaljava, a zatim i Coachev očinski glas. "U redu je, Carlo, sad možeš natrag u dućan. Hajdemo se maknuti s ulice."

Tek se tad Carlo usudio odvojiti od stuba i pustiti ogradu. Kad se uspravio vidio je kako ga djeca s gađenjem gledaju. Upravo su bili svjedoci poniženja jednoga ljudskog bića. Malo mu se vrtjelo u glavi, ali više zbog šoka nego zbog straha koji ga je u potpunosti obuzeo; nije bio teško ozlijeđen unatoč kiši jakih udaraca što se sručila na njega. Dopustio je Coachu da ga za ruku odvede u stražnju prostoriju prodavaonice i stavi mu led na lice, koje je, premda nije krvarilo, bilo kvrgavo od natečenih masnica. Strah je popuštao, zamijenio ga je osjećaj poniženja pa mu pozli i on stane povraćati. Coach mu je kao pijancu pridržavao čelo iznad umivaonika, zatim mu je pomogao uza stubu u stan i natjerao ga da legne u jednu od spavaćih soba. Carlo nije primijetio da je Sally Rags nestao.

Sally Rags je otišao u 3. aveniju, nazvao Rocca Lamponea i ispričao mu što se dogodilo. Rocco je mirno saslušao novosti pa je nazvao svojega caporegimea Petea Clemenzu. Clemenza jaukne i reče: "Kriste, prokleti Sonny i njegova nagla ćud." Pametno od njega što je prije tog komentara spustio slušalicu pa ga Rocco nije čuo.

Clemenza nazove u Long Beach i zatraži Toma Hagen. Hagen je trenutak šutio, zatim rekao: "Smjesta pošalji nekoliko svojih ljudi na cestu za Long Beach, za svaki slučaj, ako Sonny zapne radi gustog prometa ili prometne nesreće. Kad je tako ljut nije se u stanju kontrolirati. Neki od naših prijatelja s druge strane mogli bi čuti da je on u gradu. Nikad ne znaš."

"Dok ja to organiziram Sonny će se već vratiti kući", neodlučno će Clemenza. "Tattaglie nisu puno brži."

"Znam", strpljivo će Hagen. "Ali dogodi li se nešto neočekivano, Sonny bi se mogao zadržati. Učini sve što možeš, Pete."

Preko volje Clemenza nazove Rocca Lamponea i reče mu neka pošalje nekoliko automobila i ljudi da nadgledaju cestu prema Long Beachu. On se uputi u svoj voljeni Cadillac i s trojicom ljudi iz svoje straže, koji su bili zaduženi za čuvanje njegove kuće, odveze se preko mosta Atlantic Beach prema New Yorku.

Jedan od besposličara ispred prodavaonice slatkiša, beznačajni igrač, doušnik na platnome popisu obitelji Tattaglia, nazove svoju vezu. Ali obitelj Tattaglia još se nije bila sasvim organizirala za rat, informacije su

putovale preko svih zaštitnih slojeva prije negoli su napokon stigle do caporegimea koji je nazvao šefa Obitelji. Tad je Sonny već bio na sigurnom, na obiteljskome posjedu, u Donovoj kući u Long Beachu i spremao se suočiti s očevim gnjevom.

GLAVA 17

RAT 1947. IZMEĐU OBITELJI CORLEONE I PET OBITELJI KOJE SU SE UJEDINILE protiv njih, pokazao se skupim za obje strane. Još ga je više zamrsio pritisak policije na sve zaračene strane, jer su željeli riješiti ubojstvo kapetana McCluskeyja. Rijetko se događalo da policijski operativci ignoriraju politički pritisak koji je štutio kocku i druge poroke, ali u ovome su slučaju i političari bili bespomoćni, poput vrhovnog stožera neobuzdane i pobunjene vojske, čiji zapovjednici odbijaju izvršavati naređenja.

Taj nedostatak zaštite nije toliko pogodio obitelj Corleone, koliko njihove protivnike. Većina prihoda Corleoneovih dolazila je od kocke; ipak posebno su stradale ilegalne kladionice i lutrije. Policija je hvatala inkasatore, tukla ih, ne odveć jako, i bacala u pritvor. Uspjeli su otkriti čak i nekoliko "banaka" što je za sobom povlačilo teške novčane gubitke. "Bankari", inače sami po sebipezzonovantei, žalili su se caporegimeima, a oni su izvještavali o tim žalbama na obiteljskim savjetovanjima. Ali nije se moglo učiniti ništa. Bankarima je rečeno neka se povuku iz posla. Mjesnim crncima koji su radili samostalno, bilo je dopušteno da preuzmu operacije u Harlemu, najbogatijem teritoriju, a kako je njihovo poslovanje bilo sporadično, policija ih je teškom mukom lovila.

Nakon smrti kapetana McCluskeyja neke su novine objavile priče o njegovoj povezanosti sa Sollozzom. Iznijeli su dokaze kako je McCluskey, malo prije smrti, primio goleme iznose u gotovini. Podatke za te priče osigurao je Hagen. Policija je to odbila komentirati, ali ta je taktika djelovala. Policija je preko svojih doušnika, preko policajaca na platnome popisu Obitelji, saznala da je McCluskey bio pokvareni policajac. Ne stoga što je uzimao novac, uobičajeno mito, za to ga nitko ne bi posebno osuđivao, već stoga što je uzimao najprljaviji novac, od ubojstava i droge. U sistemu vrijednosti policajaca to je bilo neoprostivo.

Hagen je znao kako svaki policajac vjeruje u zakon i poredak na neki neobično naivan način. Vjeruje više negoli vjeruje javnost kojoj služi. Jer, zakon i poredak su čarolija iz koje policajac crpi svoju moć, osobnu

moć, koja mu je iznad svega, kao i svim ljudima koji je poštuju. Ali u njima uvijek tinja ogorčenost na one kojima služi. Oni su i njegov plijen i njegovi štićenici. Kao štićenici oni su nezahvalni, bezobrazni i zahtjevni. Kao plijen oni su teško uhvatljivi, opasni i lukavi. Kad se netko od njih nađe u pandžama policajca, društvo koje taj policajac brani upotrijebi sve svoje mehanizme kako bi ga lišio nagrade. Političari se služe svojim metodama, suci daju blage i uvjetne kazne najgorim kriminalcima. Guverneri, pa čak i sam predsjednik Sjedinjenih Država, daju oprost kad to već nisu uspjeli učiniti cijenjani odvjetnici. Nakon nekog vremena policajac nauči. Zašto on ne bi uzimao novac od kriminalaca? Njemu je svakako potrebniji. Zašto njegova djeca ne bi išla u koledž? Zašto njegova žena ne bi kupovala u skupljim dućanima? Zašto on sam ne bi otišao usred zime uživati na suncu Floride? Naposljetku, on riskira svoj život, a to nije šala.

Ali obično postoji granica koju ne prelazi, ne prima prijavi novac. Uzet će novac od vlasnika kladionice, uzet će novac od nekoga tko se nepropisno parkirao ili prebrzo vozio. Za odgovarajuću naknadu dopustit će prostitutkama i uličarkama da se bave svojim zanatom. Ti su poroci prirodni ljudima. Ali obično neće uzeti mito od trgovine drogom, oružanih pljački, silovanja, ubojstava i sličnih nedjela. Za njega, ti zločini ugrožavaju bit njegova osobnog autoriteta i ne smiju se dopustiti.

Ubojstvo policijskoga kapetana bilo je usporedivo s ubojstvom kakvoga kralja. Ali kad se saznalo daje McCluskey ubijen dok je bio u društvu zloglasnog krijumčara droge i kad se saznalo daje umiješan u pokušaj ubojstva, želja policije za osvetom počela je jenjavati. Napokon, trebali su otplatiti hipoteke i automobile, pobrinuti se za podizanje djece. Bez novca sa strane, policajci bi s mukom sastavljali kraj s krajem. Sitni preprodavači donosili su nešto novca, mito za prometne kazne bilo je bijedno. Policajci su u nevolji počeli uzimati novac od osumnjičenika privedenih za homoseksualnost ili tvorni napad. Napokon je čelništvo popustilo. Povećali su cijene i dopustili su obiteljima da nastave s poslovima. Nanovo su se pisali popisi za svaku postaju, koliko kome treba platiti svaki mjesec. Ponovno se uspostavila neka vrsta društvenoga poretka.

Hagenova je ideja bila da se angažira privatna detektivska tvrtka da stražari pred Donovanom bolesničkom sobom. Njih su naravno zamijenili opasniji vojnici Tessiove pukovnije. Ali Sonny nije bio zadovoljan čak ni s njima. Sredinom veljače, kad su bez opasnosti po njegovu zdravlje mogli pomaknuti Dona, odvezli su ga bolničkim kolima natrag na njegov posjed.

Njegova je soba preuređena tako da je izgledala poput bolničke sobe za intenzivnu njegu, opremljena za bilo kakvu vrstu zahvata. Unajmljene su posebno provjerene medicinske sestre za danonoćnu njegu, a velikom plaćom uspjeli su nagovoriti doktora Kennedyja da postane stalni liječnik te privatne bolnice, sve dok Donu ne bude potrebna samo njega medicinske sestre.

Sam posjed pretvorio se u neosvojivu utvrdu. Vojnici su naselili sve kuće, stanari su otputovali na odmor u rodna mjesta u Italiji na račun Obitelji.

Freddieja Corleonea poslali su u Las Vegas kako bi se oporavio i proučio teren za obiteljsku operaciju u tom luksuznom kockarskom kompleksu što se iz dana u dan sve više širio. Las Vegas je bio dio carstva neutralne obitelji sa Zapadne obale, ona je jamčila Freddiejevu sigurnost. Pet njujorških obitelji nisu željele steći još više neprijatelja napadom na Freddieja u Vegasu. U New Yorku su ionako imali nevolja preko glave.

Doktor Kennedy je zabranio bilo kakve razgovore o poslu pred Donom. Taj nalog je potpuno zanemaren. Don je inzistirao da se ratni savjet održi u njegovoj sobi. Sonny, Tom Hagen, Pete Clemenza i Tessio okupili su se tamo prve večeri nakon njegova povratka iz bolnice.

Don Corleone je bio preslab da govori, ali želio je slušati i donositi konačne odluke. Kad su mu objasnili da su poslali Freddieja u Las Vegas kako bi što više saznao o poslu s kasinima, zadovoljno je kimnuo glavom. Kad je saznao da su njihovi vojnici ubili Bruna Tattagliu odmahnuo je glavom i uzdahnuo. Ali najviše ga je uzrujala vijest da je Michael ubio Sollozza i kapetana McCluskeyja te bio primoran pobjeći na Siciliju. Kad je to čuo pokazao im je rukom neka iziđu pa su nastavili sastanak u radnoj sobi na uglu kuće, gdje je bila knjižnica s pravnim knjigama.

Sonny Corleone se opustio u golemu naslonjaču iza pisaćega stola. "Mislim kako bi bilo najbolje da omogućimo starome da se nekoliko tjedana odmori, sve dok mu liječnik ne dopusti da se nanovo uključi u poslove." Zastane. "Ja bih želio da nastavimo raditi prije negoli se on oporavi. Policija nam je dala zeleno svjetlo. Prvo moramo srediti banke u Harlemu. Crni su se dečki tamo dosta zabavljali, sad moramo preuzeti od njih. Sve su zabrljali, kao i uvijek kad sami vode posao. Mnogi harlemski vlasnici kladionica nisu isplatili dobitke. Voze se u Cadillacima i govore igračima kako moraju čekati na isplatu dobitka ili će dobiti samo polovicu novca. Ne želim da "bankari" svojim klijentima pokazuju koliko su bogati.

Ne želim da se previše dobro odijevaju. Ne želim da voze nove automobile. Ne želim da otežu s isplatom dobitaka. I ne želim samostalne igrače, zbog njih smo na lošem glasu. Hajdemo smjesta pokrenuti taj posao, Tome. Sve će ostalo sjesti na svoje mjesto čim se pročuje da smo opet u sedlu."

"U Harlemu ima nekoliko dosta opakih momaka. Osjetili su veliku lovu. Neće htjeti ponovno biti "bankari" ili njihovi pomoćnici", reče Hagen.

Sonny slegne ramenima. "Daj njihova imena Clemenzi. Njegov je posao da ih dovede u red."

"Nema problema", Clemenza reče Sonnyju.

Tessio je postavio najvažnije pitanje. "Kad jednom nastavimo s poslovima, pet obitelji početak će s napadima. Napast će naše bankare u Harlemu i kladionice u East Sideu. Možda će zagorčati život i tekstilnim tvornicama koje mi štitimo. Ovaj će nas rat mnogo stajati."

"Možda ne poduzmu ništa", reče Sonny. "Oni znaju da ćemo im smjesta uzvratiti. Poslao sam ljude da pronjuškaju kakvo je raspoloženje. Možda se možemo izvući i platiti odštetu za mladoga Tattagliu."

"Nisu baš zainteresirani za pregovore", reče Hagen "U nekoliko su posljednjih mjeseci izgubili mnogo love, za što okrivljuju nas. S pravom. Mislim da žele da se mi s našim političkim utjecajem uključimo u posao s drogom. Drugim riječima, Sollozzov posao bez Sollozza. Ali neće pristati sve dok nas dobro ne ozlijede u kakvoj borbenoj akciji. Misle da ćemo se tad smekšati i poslušati njihov prijedlog glede droge."

"Ništa od posla s drogom", Sonny će odsječno. "Donje rekao NE i to NE je na snazi sve dok on ne promijeni mišljenje."

"Znači, suočeni smo s taktičkim problemom", brzo će Hagen. "Naš novac je vani, u kladionicama i "bankama". Znaju gdje mogu napasti. A obitelj Tattaglia kontrolira prostituciju i sindikate na dokovima. Kako ćemo ih, do đavola, napasti? Ostale obitelji drže nešto kocke, ali većina ih je u građevini, bave se lihvarstvom, kontroliraju sindikate i dobivanje državnih ugovora. Zараđuju od utjerivača te drugim poslovima što pogađa i nevine ljude. Njihov novac nije na ulici. Noćni klub Tattaglia je previše poznat kako bismo u njega dirali, digla bi se strahovita prašina. A dokle god je Don izvan igre, njihov politički utjecaj ravan je našem. Znači, suočeni smo s doista velikim problemom."

"To je moja stvar, Tome", Sonny reče. "Ja ću pronaći rješenje. Pokušaj ishoditi pregovore i pobrini se za ostalo. Vratimo se uobičajenim poslovima i vidimo što će se dogoditi. Onda ćemo znati kako dalje."

Clemenza i Tessio imaju dovoljno vojnika, možemo se mjeriti sa svih pet obitelji bude li potrebno. Spavat ćemo na madracima."

Crne "bankare" lako su istjerali iz posla. Obavijestili su policiju, a ona je nasrnula na njih s osobitom žestinom. U to je vrijeme bilo nemoguće da crnac podmiti policajca visokog ranga ili političara kako bi zadržao svoj posao. Razlog je uglavnom bio rasna predrasuda i nepovjerenje. Ali Harlem je ionako smatran manje problematičnim, pa se očekivalo kako će ga se lako dovesti u red.

Pet obitelji napale su tamo gdje se najmanje očekivalo. Ubili su dvojicu dužnosnika tekstilnih sindikata, članova obitelji Corleone. Zatim su Corleoneovi lihvari i kladionice protjerani s dokova. Sindikat lučkih radnika prebacio se pod zaštitu pet obitelji. Prijetili su vlasnicima kladionica Corleoneovih po cijelome gradu kako bi ih natjerali da im se priklone. Najveći "bankar" u Harlemu, stari prijatelj i saveznik Corleoneovih, mučki je ubijen. Nije bilo drugog izlaza - Sonny je zapovjedio svojim caporegimeima da spavaju na madracima.

Dva su stana u gradu opskrbljena madracima, hranom i oružjem za vojnike. Clemenza se pobrinuo za ljudstvo u jednome stanu, Tessio u drugome. Svi su vlasnici kladionica dobili tjelohranitelje. Ipak, "bankari" u Harlemu prešli su neprijatelju i u tom se trenutku protiv toga nije moglo ništa učiniti. Sve je to stajalo obitelj Corleone golema novca, a veoma malo su zarađivali. U idućih nekoliko mjeseci još su neke stvari postale jasne. Najvažnija je bila kako je obitelj Corleone precijenila svoje mogućnosti.

Za to su postojali mnogi razlozi. Don je još uvijek bio preslab kako bi se uključio u poslove pa je politički utjecaj Obitelji uglavnom bio neutraliziran. Također, zbog posljednjih deset godina mira ozbiljno je umanjena borbena moć dvojice caporegimeia, Clemenze i Tessija. Clemenza je još uvijek bio izvrstan izvršitelj i administrator, ali nedostajalo mu je mladenačkoga poleta kako bi predvodio svoju vojsku. Tessio se s godinama smekšao, nije više bio dovoljno nemilosrdan. Tom Hagen, unatoč svojim sposobnostima, jednostavno nije bio dorastao ulozi vojnoga consiglierea. Glavna mu je mana bila što nije bio Sicilijanac.

Sonny je prepoznao te slabosti Obitelji u ratu, ali nije ih ničim mogao ispraviti. On nije bio Don, a samo je Don mogao zamijeniti caporegimeia i consiglierea. Uostalom, već bi i samo smjenjivanje još više ugrozilo njihov položaj; moglo bi dovesti do izdaje. U početku se Sonny trudio voditi obrambeni rat, sve dok Donu ne bude bolje kako bi preuzeo,

ali nakon izdaje "bankara" i teroriziranja njihovih kladionica, položaj Obitelji postao je kritičan. Sonny je kanio uzvratiti udarac.

Odlučio je uzvratiti napadom u srce neprijatelja, kanio je jednim velikim taktičkim manevrom smaknuti šefove svih pet obitelji. Kako bi to postigao Sonny je primijenio dobro smišljeno i organizirano praćenje šefova. Ali, tjedan dana kasnije oni su se sakrili i više ih se u javnosti nije moglo vidjeti.

Pet obitelji i Corleoneovi našli su se na mrtvoj točki.

GLAVA 18

AMERIGO BONASERA STANOVAO JE SVEGA NEKOLIKO BLOKOVA OD SVOJEGA pogrebnog poduzeća u ulici Mulberry pa je uvijek išao kući na večeru. Zatim bi se vratio na posao i s dužnim poštovanjem pridružio ožalošćenima koji bi došli odati posljednju počast preminulome na odru.

Nije podnosio viceve na račun svoje profesije i sablasnih tako nevažnih tehničkih detalja vezanih uz nju. Naravno, nitko od njegovih prijatelja, obitelji ili susjeda nije pričao takve viceve. Svaka je profesija bila vrijedna poštovanja ljudima koji su stoljećima u znoju lica zarađivali kruh svagdanji.

Bonasera je sjedio za stolom svojega solidno namještena stana. Pred kipovima Djevice Marije tinjale su svijeće u crvenim čašama. Pripalio je Camel cigaretu i natočio si čašu američkoga viskija kako bi se opustio. Njegova je supruga na stol donijela dva tanjura vruće juhe. Njih su dvoje sada živjeli sami, kćer je poslao u Boston kod ženine sestre kako bi lakše zaboravila onaj jezivi događaj i preboljela rane koje su joj nanijeli ona dvojica grubijana koje je don Corleone kaznio.

Dok su jeli juhu žena upita: "Hoćeš li se večeras vratiti na posao?"

Amerigo Bonasera kimne. Njegova se žena s poštovanjem odnosila prema njegovu poslu, ali nije ga razumjela. Nije razumjela da je tehnička strana njegove profesije najmanje važna. Ona je, poput mnogih, mislila kako mu plaćaju jer tako vješto zna učiniti da pokojnici izgledaju kao da spavaju u svojim ljesovima. Doista, po tome je bio legendaran. Ali važnije od toga, potrebnije od toga, bila je njegova nazočnost na bdjenjima. Kada bi ožalošćena obitelj noću primala rođake, svojtu i prijatelje uz odar dragoga im pokojnika, željeli su da i Amerigo Bonasera bude pokraj njih.

On je bio pratilac smrti. Svojim je uvijek ozbiljnim ali utješnim licem, čvrstim, ali tihim glasom suvereno vodio žalobni ritual. Umio je utišati nedolično pokazivanje tuge, umio je ukoriti neposlušnu djecu čiji roditelji za to nisu imali srca. Nikad previše sladunjav u pokazivanju sućuti, ali nikad neuljudan. Jednom kad bi neka obitelj koristila njegove usluge za ispraćaj voljenog pokojnika, uvijek bi mu se vraćala. On nikad, ali nikad, nije napuštao nekog od svojih klijenata te strašne posljednje noći njihova prebivanja nad zemljom.

Obično bi si dopustio da malo odrijema nakon večere. Zatim bi se oprao i nanovo obrijao te na lice nanio talk da sakrije jaku crnu bradu. Uvijek je koristio tekućinu za osvježavanje usta. Odjenuo bi čisto rublje, blještavobijelu košulju, crnu kravatu i svježe izglačano tamno odijelo, crne čarape i mat crne cipele. Ipak, dojam koji je ostavljao bio je prije utješan negoli svečan i strog. Kosu je bojio u crno, nečuvena frivolnost za talijanskoga muškarca njegova naraštaja, ali nije to činio radi taštine. Jednostavno, kosa mu je bila prošarana sjedinama, te je smatrao kako to ne dolikuje njegovoj profesiji.

Kad je pojeo juhu njegova ga žena posluži malenim odreskom i špinatom obilno prelivevim žutim uljem. Nije mnogo jeo. Kada je pojeo, popio je šalicu kave i popušio još jednu Camel cigaretu. Dok je pio kavu razmišljao je o svojoj nesretnoj kćeri. Ona nikada neće biti kao prije. Njezina vanjska ljepota se vratila, ali u očima je imala pogled prestrašene životinje i on to nije mogao gledati. Stoga ju je poslali da neko vrijeme živi u Bostonu. Vrijeme će izliječiti njezine rane. Bol i strah nisu bili konačni poput smrti, on je to najbolje znao. Njegov ga je posao zapravo činio optimistom.

Upravo je popio kavu kad u dnevnoj sobi zazvoni telefon. Njegova se žena nikad nije javljala kad je on bio kod kuće pa on ustane, iscijedi iz šalice posljednje kapi kave i ugasi cigaretu. Dok je išao prema telefonu skinuo je kravatu i počeo otkopčavati košulju, pripremajući se za kratak odmor. Podigne slušalicu pa tiho i uljudno reče: "Halo."

Glas s druge strane veze bio je hrapav i napet. "Tom Hagen ovdje", reče. "Zovem po želji don Corleonea."

Amerigo Bonasera osjeti kako mu se kava ukiselila u želucu, obuzme ga lagana mučnina. Prošlo je nešto više od godinu dana otkako se zadužio kod don Corleonea, kad je on osvetio čast njegove kćeri, i za to je vrijeme spoznaja kako mu mora uzvratiti taj dug izbljednula. Bio je toliko zahvalan kad je vidio krvava lica one dvojice grubijana da je bio

spreman učiniti bilo što za Dona. Ali vrijeme umanjuje zahvalnost puno brže negoli umanjuje ljepotu. Bonasera sad osjeti mučninu čovjeka suočena s propašću. Glas mu je zapinjao dok je odgovarao. "Da, razumijem. Slušam vas."

Bio je iznenađen hladnoćom Hagenova glasa. Consigliere je, iako nije bio Talijan, uvijek bio pristojan čovjek, ali sad je bio upravo neuljudno otresit. "Donu ste dužni uslugu", Hagen će. "On ne sumnja da ćete mu je ispuniti, da ćete biti sretni što ste dobili tu priliku. Za jedan sat, ne prije, možda nešto kasnije, on će doći u vaše pogrebno poduzeće kako bi vas zamolio za pomoć. Budite tamo kako biste ga dočekali. Sami. Sve ostale koji rade za vas pošaljite kući. Imate li kakvih primjedbi, recite odmah i ja ću ih prenijeti don Corleoneu. Ima on i drugih prijatelja koji mu mogu pomoći."

Amerigo Bonasera gotovo krikne od straha. "Kako ste samo mogli pomisliti da bih ja odbio Kuma? Naravno da ću učiniti sve što on poželi. Nisam zaboravio svoj dug. Smjesta ću poći u svoje poduzeće."

Hagenov se glas smekšao, ali je u njemu i dalje bilo nečega čudnog. "Hvala", reče. "Don nikada nije ni sumnjao u vas. Pitanje sam postavio ja. Učinite mu tu uslugu večeras i možete mi se uvijek obratiti u slučaju nevolje, bit ću vaš osobni prijatelj."

To još više prestraši Ameriga Bonaseru. Stane mucati: "Don će večeras osobno doći k meni?"

"Da", odgovori Hagen.

"Znači, hvala Bogu, u potpunosti se oporavio od svojih rana", reče Bonasera, ali to je zvučalo kao pitanje.

Na drugoj strani linije nastane stanka, zatim Hagen veoma tiho odgovori: "Da." Čuo se klik, linija se prekinula.

Bonasera se znojio. Pođe u spavaću sobu, presvuče košulju i ispere usta. Ali nije se obrijao niti je promijenio kravatu. Zavezao je istu onu koju je imao tijekom dana. Nazove pogrebno poduzeće i reče pomoćniku neka on te noći bude s ožalošćenom obitelji u prednjoj dvorani. Objasni mu kako će on sam biti zaposlen u laboratoriju, u službenom dijelu poduzeća. Kad je pomoćnik stao postavljati pitanja Bonasera ga pristojno, ali odsječno prekine te mu reče neka ga poslušaj.

Odjene sako, a njegova žena, koja je još uvijek večerala, iznenađeno ga pogleda. "Imam posla", objasni on i ona se ne usudi dalje postavljati pitanja vidjevši izraz njegova lica. Bonasera iziđe iz kuće i pješice prijeđe nekoliko blokova do pogrebnoga poduzeća.

Taje zgrada stajala sama, odijeljena od ostalih, okružena bijelom drvenom ogradom. Uski puteljak vodio je od ceste do stražnjega ulaza, ali dovoljno širok da se po njemu voze ambulantna i mrtvačka kola. Bonasera otključa vrata ograde i ostavi ih širom otvorena. Zatim pođe do stražnjega dijela zgrade i uđe kroz široka vrata. Ugleda ožalošćene kako ulaze na prednja vrata pogrebnog poduzeća kako bi se oprostili od pokojnika.

Prije mnogo godina, kad je Bonasera kupio tu zgradu od pogrebnika koji se spremao u mirovinu, prema glavnome je ulazu vodilo stubište od desetak stuba koje su ožalošćeni morali savladati kako bi ušli u pogrebno poduzeće. To je predstavljalo problem. Starim ljudima i invalidima koji su se došli oprostiti od pokojnika bilo je gotovo nemoguće savladati to stubište, pa je prijašnji pogrebnik za njih koristio teretno dizalo, malu metalnu platformu s bočne strane zgrade. To je dizalo zapravo služilo za lijesove i tijela. Spuštalo se u podrum, zatim bi se diglo u dvoranu s ožalošćenim invalidom, odmah pokraj lijesa, pa su ostali ožalošćeni morali pomicati crne stolce u stranu kako bi se dizalo diglo kroz vrata u podu. Kasnije, kada bi invalid završio s posljednjim pozdravom, dizalo bi se nanovo pojavilo kroz lakirani pod kako bi ga povezlo van.

Amerigu Bonaseri takvo se rješenje činilo neprimjerenim i škrtakim. Stoga je dao preurediti prednji dio zgrade, ukloniti stubište, a na njegovom mjestu izgraditi neznatno nakošen prilaz. Dizalo su, naravno, i dalje koristili za lijesove i preminule.

Sa stražnje strane zgrade, odvojeno od pogrebnog poduzeća i prijamnih prostorija širokim vratima sa zvučnom izolacijom, nalazio se ured, prostorija za balzamiranje, skladište za lijesove i pomno zaključavani ormarić s kemikalijama i jezivim instrumentima za taj zanat. Bonasera pođe u ured, sjedne za stol, pripali Camel, iako gotovo nikad nije pušio u toj zgradi, i stane čekati don Corleonea. Čekao je s osjećajem krajnjega očajanja. Nije sumnjao što će od njega tražiti. U posljednjih je godinu dana obitelj Corleone vodila rat protiv pet velikih njujorških mafijaških obitelji i to krvoproliće punilo je stranice tiska. Mnogi su ljudi s obje strane bili ubijeni. Znači, sad je obitelj Corleone ubila nekoga toliko važnog da su željeli sakriti njegovo tijelo, učiniti da ono nestane, a koji je način bolji nego da ga javno pokopa ovlašteni pogrebnik? Amerigo Bonasera se nije zavaravao kakva će biti njegova uloga u svemu tome. Znao je da će biti pomagač u zataškavanju ubojstva. Sazna li se, provest će godine i godine u zatvoru. Njegova kći i žena bit će osramoćene, njegovo dobro ime, poštovano ime Ameriga Bonasere povlačit će se po krvavome blatu mafijaškoga rata.

Dao si je oduška i popušio još jedan Camel. Tad pomisli na nešto još strasnije. Kad ostale mafijaške obitelji saznaju da je pomogao Corleoneovima, tretirat će ga poput neprijatelja. Ubit će ga. Sad je proklinjao onaj dan kad je pošao Kumu tražiti pravdu. Proklinjao je dan kad su njegova žena i žena don Corleonea postale prijateljice. Proklinjao je svoju kćer, Ameriku i vlastiti uspjeh. Ali tad mu se vrati optimizam. Možda sve dobro prođe. Don Corleone je bio pametan čovjek. Sigurno je sve poduzeo kako bi se tajna sačuvala. Bonasera se samo morao pribрати, jer najopasnije od svega bilo je navući na sebe Donovu nemilost.

Čuo je zvuk kotača na šljunku. Njegovo uvježbano uho reklo mu je kako se uskim puteljkom približava automobil i parkira u stražnjem dvorištu. On otvori stražnja vrata kako bi ih pustio unutra. Krupni debeljko, Clemenza, uđe a za njim dvojica mladića opaka izgleda. Bez ijedne riječi Bonaseri pretražili su prostorije, zatim Clemenza iziđe. Dvojica mladića ostala su s pogrebnikom.

Nekoliko trenutaka kasnije Bonasera prepozna zvuk teških ambulantnih kola što su se približavala po uskome puteljku. Zatim se na vratima pojavi Clemenza, a za njim dvojica ljudi s nosilima. Ostvarila se Bonaserina najgora slutnja. Na nosilima je bilo truplo umotano u sivi pokrivač, samo su se na kraju vidjela gola žuta stopala.

Clemenza pokaže ljudima s nosilima da se upute u prostoriju za balzamiranje. U tom trenutku iz tame dvorišta u osvijetljenu prostoriju zakorači još jedan čovjek. Bio je to don Corleone.

Don je za vrijeme bolesti smršavio i nekako se ukočeno kretao. U rukama je držao šešir, kosa mu se doimala nekako prorijeđenom. Izgledao je starije, sav se nekako skupio otkako ga je Bonasera posljednji put vidio na kćerinu vjenčanju, ali i dalje je iz njega isijavala snaga. Podigao je ruku na grudi i rekao Bonaseri: "Pa, stari prijatelju, jesi li mi spreman uzvratiti uslugu?"

Bonasera kimne. Don pođe za nosilima u prostoriju za balzamiranje, Bonasera za njim. Truplo je bilo na jednom od metalnih stolova. Don gotovo neprimjetno pomakne svoj šešir i svi iziđu iz prostorije.

"Što želite da učinim?" šapne Bonasera.

Don Corleone je netremice gledao u stol. "Želim da, meni za ljubav, upotrijebiš svu svoju vještinu, svu svoju moć", reče. "Ne želim da ga majka vidi ovakva." Priđe stolu i podigne sivi pokrivač. Amerigo Bonasera, unatoč svoj volji, unatoč svim godinama iskustva preneraženo krikne. Na stolu za balzamiranje ugleda mecima izrešetano lice Sonnyja

Corleonea. Lijevo oko s rupom u sredini plivalo je u krvi. Nos i lijevi obraz bili su pretvoreni u kašu.

Na trenutak Don ispruži ruku kako bi se pridržao za Bonaseru. "Pogledaj što su učinili mojemu sinu."

GLAVA 19

MOŽDA JE UPRAVO KAKO BI SE POMAKNULI S MRTVE TOČKE SONNY Corleone odabrao put nemilosrdna rata koji je završio njegovom smrću. Možda je bila kriva njegova mračna, nasilna neobuzdana narav. Bilo kako bilo, tog je proljeća i ljeta nepotrebno napadao pomoćne trupe neprijatelja. U Harlemu su ubijali svodnike obitelji Tattaglia, masakrirali su njihove lučke razbijače. Sindikalni vođe odani pet obitelji upozoreni su da zadrže neutralnost, ali kako i nakon toga Corleoneovim vlasnicima kladionica i zelenašima nije bilo dopušteno da rade na dokovima, Sonny je poslao Clemenzu i njegovu pukovnicu da se iskale i opustoše luku.

Taj je masakr bio besmislen jer nije mogao utjecati na ishod rata. Premda je Sonny bio sjajan taktičar i postizao sjajne pobjede, nedostajala mu je strateška genijalnost don Corleonea. Cijela se stvar izrodila u smrtonosni gerilski rat u kojemu su obje strane nepotrebno gubile goleme prihode i mnogo ljudi. Obitelj Corleone je napokon bila primorana zatvoriti svoje najunosnije kladionice, uključujući i onu koju je vodio i od koje je zarađivao za život Carlo Rizzi. Carlo se okrenuo piću i kabaretskim curama te neprekidno otežavao život svojoj supruzi Connie. Otkako ga je Sonny pretukao nije se usudio udariti svoju ženu, ali nije s njome ni spavao. Connie se bacala pred njega na koljena, ali on ju je prezirno i sa zadovoljstvom odbijao, samodopadno, poput kakvog rimskog aristokrata antičkoga doba. "Nazovi brata," rugao joj se, "reci mu kako te ne želim ševiti, možda će me tući sve dok mi se ne digne."

Zapravo, smrtno se plašio Sonnyja, premda je njihov odnos bio hladno uljudan. Carlo je bio dovoljno pametan da shvati kako ga Sonny bez problema može ubiti, kako je Sonny čovjek kojemu je, kao i životinji, prirodno da ubije drugo biće, dok bi on morao skupiti svu svoju hrabrost, svu snagu volje da nekoga ubije. Carlu nikad nije palo na pamet da je radi toga bolji čovjek od Sonnyja Corleonea, ukoliko se tu može primijeniti taj izraz; zavidio je Sonnyju na njegovoj strahovitoj okrutnosti, okrutnosti koja je postajala legendarnom.

Tom Hagen se kao consigliere nije slagao sa Sonnyjevom taktikom, ali odlučio je ne žaliti se Donu, jer je, jednostavno govoreći, ta taktika donekle bila uspješna. Činilo se da su se pet obitelji napokon uplašile, napadi na njih su nastavljeni, njihovi su kontraudari slabjeli i napokon prestali. Hagen je u početku sumnjao u to očigledno primirenje neprijatelja, ali Sonny je slavio. "Neću stati dok ta gamad ne dođe moliti za mir", rekao je Hagenu.

Ali Sonnyja su brinule i druge brige. Imao je probleme sa ženom jer su do nje stigle glasine kako mu je Lucy Mancini potpuno zavr-tjela glavom. Iako se Sandra javno šalila na račun Sonnyjeva oruđa i tehnike, on se predugo držao podalje od nje, nedostajao joj je u krevetu. Zagorčavala mu je život svojim zanovijetanjem.

Uz to, Sonny je bio pod strahovitim pritiskom jer je bio pod stalnom prismotrom. U svakome je trenutku morao biti iznimno pažljiv, znao je daje neprijatelj uočio njegove posjete Lucy Mancini. Glede toga bio je posebno pažljiv, to je tradicionalno uvijek bila najslabija točka. Ali kod nje je bio najsigurniji. Iako Lucy to nije znala, ni sumnjala, danonoćno su je nadgledali ljudi iz Santinove pukovnije, a čim bi se na njezinu katu oslobodio stan, smjesta bi ga iznajmili najpouzdaniji ljudi iz toga odreda.

Don se oporavljao pa se očekivalo da će uskoro preuzeti zapovjedništvo. Kad se to dogodi, ratna sreća okrenut će se na stranu obitelji Corleone. Sonny je u to bio uvjeren. U međuvremenu, on će štiti svoje obiteljsko carstvo, zaslužiti očevo poštovanje, a budući da se taj položaj nije predavao s oca na sina, osigurati svoj status nasljednika carstva Corleone.

Ali i neprijatelj je razradio svoje planove. Oni su također proanalizirali situaciju i došli do zaključka kako je jedini način da spriječe potpuni poraz ubojstvo Sonnyja Corleonea. Sada su bolje shvaćali situaciju i osjećali kako su pregovori s Donom mogući, on je bio poznat po svojoj logici i zdravome razumu. Zamrzili su Sonnyja zbog njegove krvoločnosti, smatrali su je barbarskom, a takav način poslovanja lošim. Nitko se nije želio vratiti u prošlost, u doba previranja i nevolja.

Jedne se večeri Connie Corleone javila na telefon. Zvala je neka djevojka, nije se predstavila, već je tražila Carla. "Tko ste vi?" upita je Connie.

Djevojka na drugom kraju linije stane se hihotati i odgovori: "Ja sam Carlova prijateljica. Samo sam ga htjela obavijestiti kako se večeras ne mogu s njime sastati. Moram na put."

"Ti ušljiva drojlo", reče Connie Corleone. Zavrišti to još jedanput u slušalicu. "Ti ušljiva prijava drojlo." Čula je kako se linija prekinula.

Carlo je tog poslijepodneva bio na trkalištu pa kad se kasno te večeri vratio kući bio je ljut što je izgubio dosta novca i polupijan jer je neprekidno potezao iz boce koju je nosio sa sobom. Čim se pojavio na vratima Connie mu je vrišteći stala dobacivati uvrede. On ju je ignorirao, otišao se istuširati. Izišao je iz kupaonice, obrisao svoje nago tijelo pred njom i stao se dotjerivati za izlazak.

Connie je stala pred njega s rukama na bokovima, lica usiljena i bijela od gnjeva. "Nikamo ti ne ideš!" reče mu. "Zvala je tvoja cura i rekla kako se ne možete naći večeras. Ti prokleta kopile, odakle ti pravo da daješ svojim kurvama moj broj telefona. Ubit ću te, gade!" Skočila je na njega, pokušavajući ga ogrepsti i udariti.

On ju je jednom mišičavom rukom držao na udaljenosti. "Ti si luda", hladno joj reče. Ali vidjela je da se zabrinuo. Ta kako je mogao znati da će ona luđakinja koju je ševio učiniti takvu glupost. "Ma to se neka šašava baba zafrkava", reče Carlo.

Connie se naglo sagne pod njegovu ruku i ogrebe ga po licu. Malo njegove kože ostalo je pod njezinim noktima. On je odgurne s iznenađujućim strpljenjem. Primijetila je kako je pažljiv radi njezine trudnoće i to joj dade hrabrosti. Također, bila je uzbuđena. Uskoro neće smjeti ništa raditi, liječnik je rekao da nema seksa u posljednja dva mjeseca, a ona za njime već dugo čezne. Ali želja da Carlu nanese fizičku bol također je bila snažna. Pođe za njime u spavaću sobu.

Primijetila je njegov strah pa je to ispuni prezrivim oduševljenjem. "Ostat ćeš kod kuće," reče, "ne ideš ti nikamo."

"U redu, dobro", reče on. Još uvijek je bio gol, samo u gaćama. Volio je hodati tako po kući, bio je ponosan na svoje tijelo u obliku slova V, na svoj zlatni ten. Connie ga gladno pogleda. Pokušao se nasmijati. "Hoćeš li mi makar dati da nešto pojedem?"

To pozivanje da obavi neku od svojih dužnosti je smekša. Bila je dobra kuharica, naučila je to od majke. Pristavila je teletinu i paprike, pa dok se meso pirjalo pripremila je miješanu salatu. Za to se vrijeme Carlo ispružio na postelji i proučavao raspored sutrašnjih utrka. Pokraj sebe je imao punu čašu viskija iz koje bi svako malo otpio.

Connie uđe u spavaću sobu. Stajala je na vratima kao da se ne usudi prići postelji bez poziva. "Jelo je na stolu", reče.

"Još nisam gladan", reče on ne skidajući pogled s rasporeda utrka.

"Jelo je na stolu", ona će tvrdoglavo.

"Gurni si ga u guzicu", Carlo odgovori. Ispije ostatak viskija i nagne bocu kako bi si natočio još. Nije više obraćao pozornost na nju.

Connie se vrati u kuhinju, zgrabi tanjure s jelom i razbije ih o sudoper. Na glasni zvuk razbijanja posuđa Carlo dojuri iz spavaće sobe. Ugleda kako se masna teletina i paprika cijede s kuhinjskih zidova i pretjerano pedantan kakav je bio, poludi. "Ti prljavo digičko derište", reče otrovno. "Počisti to smjesta ili ću ubiti boga u tebi."

"Hoću vruga", odgovori Connie. Zgrčila je prste u pandže spremna se baciti na njega i razderati mu prsa.

Carlo pođe u sobu. Kad se vratio u ruci je držao presavijen opasač. "Počisti to!" reče prijeteći. Ona je nepomično stajala pa on zamahne i udari je opasačem po dobro podstavljenim bedrima. Udarac je zapeče, ali ne i zaboli. Connie se povuče prema kuhinjskim ormarićima, zavuče ruku u jednu od ladica i izvuče dugački nož za kruh. Držala ga je ispred sebe spremna za napad.

Carlo se nasmije. "Čak su i žene u obitelji Corleone ubojice", reče on. Spusti opasač na kuhinjski stol i krene prema njoj. Ona zamahne nožem, ali njezino tijelo otežalo trudnoćom je uspori i on se uspije izmaknuti. Bila bi ga pogodila ravno u međunožje. Lagano ju je razoružao, zatim ju je stao šamarati, ali oprezno kako joj ne bi rasjekao lice. Udarci su pljuštali dok se ona povlačila oko kuhinjskoga stola pokušavajući mu pobjeći. On ju je slijedio u spavaću sobu. Pokušala ga je ugristi za ruku pa ju je zgrabio za kosu kako bi joj podigao glavu. Šamarao ju je dok, poput djevojčice, nije počela plakati od boli i poniženja. Zatim je s prezirom baci na postelju. Potegne iz boce viskija na noćnome ormariću. Činilo se kako je već prilično pijan, njegove plave oči imale su neki luđački sjaj i Connie se napokon doista prestraši.

Carlo je stajao raširenih nogu i pio iz boce. Zgrabi je za široko bedro. Grubo ju je stiskao, boljelo ju je pa ona stane moliti za milost. "Debela si kao prasica", reče on s gađenjem pa iziđe iz sobe.

Prestrašeno se skutrla na postelji ne usuđujući se pogledati što njezin muž radi u susjednoj prostoriji. Napokon ustane i pođe do vrata kako bi povirila u dnevnu sobu. Carlo je otvorio novu bocu viskija i ispružen ležao na sofi. Ubrzo će se tako naliti da će zaspati pa će se ona moći iskrasti u kuhinju i nazvati svoju obitelj u Long Beachu. Reći će majci da pošalje nekoga po nju. Jedino se nadala da se neće javiti Sonny, znala je kako je najbolje da razgovara s Tomom Hagenom ili s majkom.

Bilo je gotovo deset sati navečer kad je u kuhinji don Corleonea zazvonio telefon. Javio se jedan od Donovih tjelohranitelja i poslušno predao slušalicu Connienoj majci. Ali gospođa Corleone nije mogla razumjeti što joj kći govori, djevojka je bila u stanju potpune hysterije, uz to je šaputala kako je muž u susjednoj prostoriji ne bi čuo. Lice i usne su joj natekle od udaraca pa se jedva razabiralo što govori.

Gospođa Corleone pokaže tjelohranitelju da pozove Sonnyja koji je bio u dnevnoj sobi s Tomom Hagenom.

Sonny je ušao u kuhinju i od majke uzeo slušalicu. "Da, Connie", reče.

Connie je bila toliko prestrašena i od svojega muža i od onoga što bi mu njezin brat mogao učiniti pa je stala još teže mumljati. "Sonny, samo pošalji automobil po mene, ispričat ću ti sve kad stignem. Nije ništa, Sonny. Ti ne trebaš dolaziti. Pošalji Toma, molim te, Sonny. Nije ništa, samo želim kući."

Uto se i Hagen pojavi u kuhinji. Don je pod utjecajem sedativa već spavao u sobi na katu i Hagen je htio Sonnyja imati na oku u svakome trenutku. Dvojica kućnih tjelohranitelja također su bili u kuhinji. Svi su promatrali Sonnyja dok je slušao što mu sestra govori na telefon.

Nije bilo sumnje kako je Sonnyjeva naprasitost izvirala negdje duboko iz njegove nutrine. Mogli su vidjeti kako mu se crvenilo penje po napetu vratu, oči pune mržnjom, kako mu se grče crte lica sve dok ono nije postalo sivo kao u čovjeka koji se bori sa smrću. Adrenalin mu je strujio tijelom, ruke su mu drhtale, ali njegov glas je bio tih i spokojan kada je sestri rekao: "Čekaj tamo, samo čekaj." Spustio je slušalicu.

Neko je vrijeme samo stajao omamljen vlastitom srdžbom, zatim reče: "Jebeni gad, jebeni kućkin sin", pa istrči iz kuće.

Hagen je znao što znači taj izraz na Sonnyjevu licu, znao je kako ga je sav razum napustio. U tom je trenutku Sonny bio spreman učiniti bilo što. Hagen je znao da će vožnja u grad malo ohladiti Sonnyja, vratiti mu razum, ali tad bi mogao postati još opasniji. Ipak, razum će mu omogućiti da se zaštiti od posljedica vlastitog bijesa. Hagen začuje kako se pali motor automobila i reče dvojici tjelohranitelja: "Pođite za njim."

Zatim ode do telefona i okrene nekoliko brojeva. Pošalje nekoliko ljudi iz Sonnyjeve pukovnije, koji su živjeli u gradu, da odu u stan Carla Rizzija i odvedu Carla odande, a druge da ostanu s Connie dok Sonny ne dođe. Riskirao je, Sonnyju će pomrsiti račune, ali je znao da će ga Don podržati. Plašio se da Sonny ne ubije Carla pred svjedocima. Nije

očekivao neprilike od strane neprijatelja. Pet obitelji su već dosta dugo mirovale i očito su pokušavale pronaći način kako da sklope mir.

Kad je Sonny u svojem Buicku izjurio s obiteljskoga posjeda već se bio djelomice smirio. S odobravanjem je primijetio dvojicu tjelohranitelja kako ulaze u automobil i kreću za njime. Nije očekivao opasnost, pet obitelji su prestale uzvraćati napade, gotovo da se više i nisu borile.

U hodniku je zgrabio jaknu, u automobilu je u tajnome pretincu imao pištolj, automobil je bio registriran na ime čovjeka iz njegove pukovnije pa on osobno nije mogao imati nikakvih problema sa zakonom. Ali nije očekivao da će mu oružje biti potrebno. Nije čak ni znao što će učiniti s Carlom Rizzijem.

Sad kad je ponovno bio u stanju razmišljati, Sonny uvidi kako ne može ubiti oca još nerođena djeteta i to muža svoje sestre. Pogotovo ne zbog bračne razmirice. Ali nije se radilo samo o bračnoj razmirici. Carlo je bio loš čovjek i Sonny se osjećao odgovornim jer je on upoznao Connie s njime.

Paradoks Sonnyjeve nasilne čudi bio je što nikad nije mogao udariti neku ženu, niti je to ikad učinio. Nije mogao nauditi djetetu ni kakvome bespomoćnom biću. Kad mu onoga dana Carlo nije htio uzvratiti, to ga je spriječilo da ga ubije. Potpuna ga je predaja razoružala, umanjila njegov gnjev. Kao dječak doista je bio meka srca. To što je kao odrastao postao ubojica jednostavno je bila njegova sudbina.

Ali sad će jednom zasvagda ovo srediti, pomisli Sonny, dok je Buickom skretao prema obilaznici koja će ga preko nasipa Long Beacha dovesti do autoceste s druge strane Jones Beacha. Uvijek se tim putem vozio u New York. Tamo je bilo manje prometa.

Odlučio je poslati Connie kući s tjelohraniteljima, zatim će se pozabaviti svojim šurjakom. Što će se dogoditi poslije toga nije znao. Ukoliko je gad doista ozlijedio Connie napraviti će invalida od njega. Ali vjetar koji je puhao preko obilaznice, njegova slana svježina, ohladi Sonnyjevu srdžbu. On otvori prozor do kraja.

Kao i uvijek vozio se nasipom Jones Beach jer noću i u to doba godine gotovo da nije bilo automobila pa je mogao juriti velikom brzinom sve do autoceste, a čak će i tamo biti malo prometa. Brza vožnja pomoći će mu da se oslobodi opasne napetosti. Već je daleko iza sebe ostavio automobil svojih tjelohranitelja.

Cesta je bila slabo osvijetljena i potpuno pusta. Daleko ispred ugleda naplatnu kućicu označenu bijelim čunjem. Ostale su kućice bile

zatvorene, radile su samo danju kada je promet bio gušći. Sonny počne usporavati istovremeno pretražujući džepove u potrazi za sitnišem. Nije ga pronašao. Dohvati novčanik, otvori ga jednom rukom i izvadi novčanicu od jednog dolara. Njegov je automobil prilazio nadsvođenom osvijetljenom prolazu i on se pomalo iznenadi kad pokraj kućice ugleda zaustavljeni automobil, vozač se očito raspitivao kamo treba voziti. Sonny zatrubi i drugi se automobil poslušno pomakne naprijed kako bi ga pustio do kućice.

Ubiraču cestarine Sonny pruži novčanicu od dolara i pričekava ostatak novca. Žurilo mu se zatvoriti prozor. Zrak s Atlantika je ohladio automobil. Ali čovjek u naplatnoj kućici je nešto prtljao sa sitnišem, glupome idiotu sve je ispalo na pod. Njegova glava i tijelo iznenada nestanu kad se sagnuo da pokupi sitniš.

U tom trenutku Sonny primijeti da se onaj drugi automobil nije odvezao, već stoji parkiran nekoliko metara ispred njega blokirajući mu prolaz. U istome trenutku, krajičkom oka sa svoje desne strane, u zamračenoj kućici, spazi još jednoga čovjeka. Ali nije imao vremena razmisliti što se događa jer su iz automobila parkiranog ispred izišla dva čovjeka i krenuli prema njemu. Ubirač cestarine je i dalje bio izvan vidika. I tad, u djeliću sekunde, prije negoli se išta počelo događati, Santino Corleone shvati da će umrijeti. Učas mu se razbistre misli, iščezne sva njegova nasilnost, kao da gaje prikriveni strah koji je napokon postao zbiljom očistio.

Ipak, njegovo se krupno tijelo, nagoni, u borbi za goli život, baci na vrata Buicka i on slomi bravu. Čovjek iz zamračene kućice otvori vatru i meci pogode Sonnyja u vrat i glavu, a njegovo golemo tijelo ispadne iz automobila. Sad su i ona dvojica podigli oružje, čovjek u kućici prestao je pucati, dok je Sonnyjevo tijelo ležalo na asfaltu s nogama u automobilu. Dvojica muškaraca zapucaju u Sonnyjevo tijelo, zatim ga šutnu u lice kako bi ga još više unakazili, kako bi ostavili osobniji trag.

Nekoliko sekundi kasnije, sva četvorica, trojica ubojica i lažni ubirač cestarine, automobilom su jurili prema autocesti Meadowbrook sa druge strane Jones Beacha. Nitko nije mogao za njima jer je prolaz bio zagrađen Sonnyjevim automobilom i njegovim tijelom, ali kad su za nekoliko minuta stigli Sonnyjevi tjelohranitelji i ugledali ga kako leži na tlu, nisu ni imali namjeru krenuti u potjeru. U velikome su luku okrenuli automobil i odvezli se natrag put Long Beacha. Kod prve javne govornice na cesti jedan od njih iskoči iz automobila i nazove Toma Hagena. Kratko i

odsječno ga obavijesti: "Sonny je mrtav, ubili su ga kod naplatnih kućica u Jones Beachu."

Hagenov je glas bio veoma miran. "U redu", reče. "Pođi do Clemenzine kuće i reci mu neka smjesta dođe ovamo. On će ti reći što da radiš dalje."

Hagen se javio u kuhinji, mama Corleone je pokraj njega bila zaposlena, pripremala je jelo za kćer. On zadrži prisebnost pa starija gospođa ne primijeti da nešto nije u redu. Mogla je da je htjela, ali život uz Dona naučio ju je kako je mudrije ne primjećivati. Ako mora saznati nešto bolno, uskoro će joj ionako reći. Ako je to bol koje je mogu poštedjeti, onda može i bez nje. Bila je zadovoljna što sa svojim muškarcima ne mora dijeliti bol, ta zar oni shvaćaju žensku bol? Spokojno je skuhala kavu i postavila jelo na stol. Iz vlastita je iskustva znala da bol i strah ne smanjuju glad, upravo suprotno, hrana je smanjivala bol. Bila bi izvan sebe ako bi je liječnik pokušao smiriti lijekovima, ali kava i korica kruha bili su nešto posve drugo; ona je naravno potjecala iz puno primitivnije kulture.

Stoga dopusti Tomu Hagenu da pobjegne u sobu za sastanke, a kad se tamo našao, Hagen stane tako drhtati da je morao sjesti i stisnuti noge, glave pogrbljene u ramena, ruku zarobljenih među koljenima, kao da se moli vragu.

Sada je točno znao, on nije bio pogodan za ratnoga consiglierea. Pet obitelji su od njega napravile budalu, prevarile su ga svojom tobožnjom plašljivošću. Pritajile su se i prele svoju strašnu mrežu. Planirale su i čekale, obuzdavale su svoje krvave ruke bez obzira na provokacije, čekale su kako bi zadali jedan, ali strahovit udarac. To im je uspjelo. Staroga Genca Abbandanda nikada ne bi uspjeli prevariti, on bi nanjušio da nešto nije u redu i utrostručio bi oprez. Kroz sve to stala se probijati Hagenova bol. Sonny mu je bio pravi brat, njegov spasitelj, njegov junak dok su bili djeca. Sonny prema Tomu nikad nije bio ni zao ni nasilan, odnosio se prema njemu s nježnošću, zagrlio gaje kad gaje Sollozzo pustio. Sonnyjevaje radost tad bila istinska. To što je izrastao u okrutna, nasilna i krvoločna čovjeka Hagenu nije bilo važno.

Otišao je iz kuhinje jer je znao kako nikad ne bi smogao snage reći mami Corleone da joj je sin mrtav. Nikad je nije doživljavao kao majku, na način na koji je Dona smatrao ocem ili Sonnyja bratom. Odnosio se prema njoj kao prema Freddieju ili Michaelu i Connie. Osjećao je privrženost prema osobi koja mu je iskazivala mnogo dobrote, ali ne i ljubav.

Svejedno, nije joj mogao reći. U nekoliko je mjeseci izgubila sve svoje sinove; Freddie je prognan u Nevadu, Michael se skrivao na Siciliji kako bi sačuvao živu glavu, a sad je Santino mrtav. Kojega je od njih trojice najviše voljela? Nikad to nije pokazala.

Prošlo je svega nekoliko minuta. Hagen se pribrao i podigao slušalicu. Nazvao je Connie. Dugo je zvonilo sve dok se napokon Connie nije javila šapatom.

Hagen joj nježno reče: "Connie, Tom ovdje. Probudi muža, morao bih razgovarati s njime."

"Tome, hoće li Sonny doći ovamo?" tiho i prestrašeno upita Connie.

"Neće", odgovori Hagen. "Sonny neće doći. Ne brini. Samo probudi Carla i reci mu kako je veoma važno da s njime govorim."

"Tome, on me je istukao", reče ona plačljivo. "Bojim se da će me ponovno ozlijediti sazna li da sam zvala kući."

"Ne brini, neće", nježno će Tom. "Porazgovarat će sa mnom i ja ću ga urazumiti. Sve će biti u redu. Reci mu kako je veoma, doista veoma važno da se javi. Dobro?"

Prošlo je gotovo pet minuta prije negoli se Carlo javio na telefon, glas mu je zapinjao što od pospanosti što od viskija. Hagen mu se oštro obrati kako bi ga razbudio.

"Slušaj, Carlo," reče, "reći ću ti nešto veoma šokantno, ali, pripremi se, jer kad ti to kažem želim da mi odgovoriš ležerno, kao da se ne radi o nečemu strašnom. Već sam rekao Connie da je važno pa ćeš morati smisliti neku priču. Reci joj da vas je Obitelj odlučila preseliti na posjed i tebi dati neki važan posao. Da ti je Don napokon odlučio pružiti priliku u nadi da će te poboljšati vaše odnose. Jesi li razumio?"

U Carlovu se glasu čula nada kada je odgovorio: "Da, dobro."

Hagen nastavi. "Za nekoliko minuta moji će ljudi zakucati na vaša vrata kako bi vas dovezli ovamo. Reci im da želim da me smjesta nazovu. Samo im to prenesi. Ne govori ništa drugo. Reći ću im da tebe i Connie ostave tamo. Dobro?"

"Da, aha, shvatio sam", Carlo reče. Glas mu je bio uzbuđen. Napetost u Hagenovu glasu kao da ga je napokon uvjerila kako će čuti doista važnu vijest.

Hagen nije okolišao. "Večeras su ubili Sonnyja. Samo šuti. Connie ga je nazvala dok si spavao i on je krenuo k vama, ali ne želim da ona to sazna. Čak i ako posumnja, ne želim da se u to uvjeri. Inače će misliti daje

ona kriva. Želim da večeras budeš uz nju i da joj ništa ne govoriš. Želim da se pomiriš s njom. Želim da budeš savršen muž pun ljubavi i da ostaneš takav barem dok ona ne rodi. Sutra ujutro će netko, možda ti, možda Don, možda njezina majka, reći Connie da joj je brat ubijen. Želim da u tom trenutku budeš pokraj nje. Učini mi tu uslugu pa ću ti pomoći u vremenima koja dolaze. Jesi li razumio?"

Carlov je glas bio pomalo nesiguran. "Svakako, Tome, svakako. Slušaj, nas smo se dvojica uvijek dobro slagali. Zahvalan sam ti na tome, shvaćaš?"

"Da", Hagen će. "Nitko neće kriviti tvoju svađu s Connie za ovo što se dogodilo, ne brini. Ja ću se za to pobrinuti." Zastane, a zatim će tihim i umirujućim glasom: "Hajde, sad se pobrini za Connie." Prekine vezu.

Naučio je da nikad ne prijeti, od Dona je to naučio, ali Carlo je ipak dobro shvatio: život mu je visio o koncu.

Hagen zatim nazove Tessija i reče mu neka smjesta dođe u Long Beach. Nije rekao radi čega, Tessio nije pitao. Hagen uzdahne. Sad je slijedilo ono čega se najviše plašio.

Morat će probuditi Dona omamljenog lijekovima. Morat će reći čovjeku kojega je volio najviše na svijetu da ga je iznevjerio, da nije uspio obraniti njegov svijet i sačuvati život njegova najstarijeg sina. Morat će reći Donu kako je sve izgubljeno ne umiješa li se on u bitku, tako star i bolestan. Hagen se više nije zavaravao. Samo je veliki Don mogao izvući pat poziciju iz ovog strahovitog poraza. Hagen se čak nije zamario s konzultiranjem Donovih liječnika, to ne bi imalo smisla. Unatoč liječničkim zapovijedima, čak i kada bi mu oni rekli kako se Don ne smije dići iz bolesničke postelje jer bi mogao umrijeti, mora reći ocu koji ga je posvojio što se dogodilo, a zatim ga u svemu poslušno slijediti. Naravno, nije bilo sumnje što će Don učiniti. Mišljenje liječnika sada je bilo nevažno, sada je sve bilo nevažno. Donu se mora reći, pa on ili mora preuzeti zapovjedništvo, ili naložiti Hagenu neka preda svu vlast obitelji Corleone u ruke pet obitelji.

Ipak, svim se srcem Hagen plašio idućih sat vremena. Pokušao je uvježbati svoje ponašanje. Pogotovo glede vlastite krivnje. Bude li si predbacivao samo će dodatno opteretiti Dona. Pokaže li svoju bol, samo će povećati Donovu bol. Bude li isticao svoje nedostatke ratnoga consiglierea samo će natjerati Dona da se ukori što je loše procijenio i postavio nedostojna čovjeka na tako važno mjesto.

Hagen je znao da mu mora priopćiti novost, zatim predložiti kako da se situacija popravi pa ušutjeti. Nakon toga njegovo će ponašanje morati biti u skladu s onim kako Don bude želio. Bude li Don želio da on pokaže krivnju, on će je pokazati; bude li Don želio da on pokaže svoju bol, otvoreno će pokazati svoju iskrenu tugu.

Na zvuk motora Hagen podigne glavu; automobili su pristizali na posjed. Stigli su caporegimei. Prvo će izvijestiti njih, zatim će poći probuditi don Corleonea. Ustane, priđe ormariću s pićima te izvadi čašu i bocu. Nekoliko je trenutaka malodušno stajao nesposoban da si natoči piće. Iza sebe začuje kako se tiho zatvaraju vrata prostorije. Kad se okrenuo ugleda don Corleonea. Prvi put nakon što su u njega pucali bio je potpuno odjeven.

Don priđe na drugi kraj prostorije i sjedne u svoj široki kožni naslonjač. Hod mu je bio pomalo ukočen, odjeća je na njemu pomalo visjela, ali Hagenu se učini istim kao i uvijek. Kao daje snagom volje Don odbacio sve vanjske znakove slabosti svojega tijela. Na licu je imao strog izraz, ispunjen snagom kao nekoć. Uspravno sjedne u naslonjač i reče Hagenu: "Natoči mi kap anisovca."

Hagen uzme drugu bocu i obojici natoči čašicu žestokog, slatkog likera. Piće je bilo domaće, seljačko, stoga puno žešće od onoga što se prodavalo u dućanima, dar staroga prijatelja koji je svake godine Donu slao omanji kamion tog pića.

"Moja je žena plakala prije negoli je zaspala", reče don Corleone. "Kroz prozor sam vidio kako moji caporegimei ulaze u kuću, a ponoć je. Stoga mi reci, consigliere, reci svojem Donu ono što već svi znaju."

"Nisam mami ništa rekao", tiho će Hagen. "Upravo sam se spremao poći gore, probuditi vas i reći vam što se dogodilo. Tek što nisam krenuo."

"Ali prvo ti je bilo potrebno piće", mirno će Don. "Da", odgovori Hagen.

"Pa eto, popio si ga", reče Don. "Sad mi možeš reći." U njegovu se glasu čula tek trunka prijekora radi Hagenove slabosti.

"Pucali su u Sonnyja na cesti na nasipu", reče Hagen. "Mrtav je."

Don Corleone trepne. Samo djelić sekunde zid njegove volje se sruši, a na licu mu se jasno vidjelo kako mu nestaje snaga. Ubrzo se oporavi.

Sklopi ruke na stolu ispred sebe i pogleda Hagena ravno u oči. "Ispričaj mi sve što se dogodilo", reče. Zatim podigne ruku. "Ne, čekaj dok ne dođu Clemenza i Tessio kako ne bi morao pričati dvaput."

Svega nekoliko trenutaka kasnije tjelohranitelj uvede u prostoriju dvojicu caporegimea. Smjesta su uvidjeli da Don zna za sinovu smrt jer je ustao kako bi ih primio. Zagrlili su se kako je i bilo dopušteno starim drugovima. Svi su popili anisovac, natočio im ga je Hagen prije negoli je započeo s pričom.

Na kraju Don postavi tek jedno pitanje. "Je li posve izvjesno da je moj sin mrtav?"

"Da", odgovori Clemenza. "Tjelohranitelji su iz Santinove pukovnije, ali ja sam ih odabrao. Ispitao sam ih kad su došli k meni. Vidjeli su njegovo tijelo osvjetljeno svjetlom s naplatne kućice. Rekli su kako takve rane ne bi mogao preživjeti. Jamče svojim životom da je tako."

Don Corleone prihvati tu konačnu presudu ne pokazujući osjećaje, samo je neko vrijeme šutio. Zatim reče: "Nitko od vas neka se ne bavi ovime. Nitko od vas ne smije poduzeti bilo kakve mjere osвете, nitko od vas ne smije se raspitivati tko su ubojice mojega sina bez moje izričite zapovijedi. Više neće biti napada na pet obitelji bez moje izričite i osobne želje. Naša obitelj prestat će sa svim poslovima i zaštitom tih poslova sve dok ne prođe ukop mojega sina. Tada ćemo se ponovno sastati ovdje i odlučiti kako ćemo dalje. Večeras moramo učiniti sve što možemo za Santina, moramo ga pokopati kao kršćanina. Zamolit ću prijatelje da srede sve s policijom i vlastima. Clemenza, ti ćeš cijelo vrijeme biti uz mene kao moj tjelohranitelj, ti i ljudi iz tvoje pukovnije. Tessio ti ćeš čuvati ostale članove moje obitelji. Tome, želim da nazoveš Ameriga Bonaseru i kažeš mu kako će mi tijekom noći biti potrebne njegove usluge. Neka me čeka u svojem poduzeću. Možda dođem za sat, a možda za dva, tri sata. Jeste li me razumjeli?"

Sva trojica kimnu. "Clemenza, uzmi nekoliko ljudi, pripremite automobile i čekajte me", reče don Corleone. "Bit ću spreman za nekoliko minuta. Tome, dobro si postupio. Želim da ujutro Constan-zia bude ovdje s majkom. Organiziraj da se ona i njezin muž presele ovamo. Neka dođu Sandrine prijateljice i budu s njom. I moja će žena otići k njoj nakon što porazgovaram s njom. Moja će joj žena priopćiti kakva se nesreća dogodila, a ostale će žene dogovoriti u crkvi mise i molitve za njegovu dušu."

Don ustane iz svojega kožnog naslonjača. Ostali ustanu s njime pa ga Clemenza i Tessio još jedanput zagrlje. Hagen otvori vrata Donu, a on zastane i pogleda ga. Zatim Don rukom dotakne Hagenov obraz, kratko ga zagrlji i reče na talijanskome: "Dobar si ti sin. Ti si mi utjeha." Htio je da Hagen zna kako je dobro postupio u tom strašnom trenutku. Don pođe na kat u svoju spavaonicu kako bi razgovarao sa svojom ženom. Tada Hagen nazove Ameriga Bonaseru kako bi pogrebnik uzvratio uslugu koju je dugovao Donu.

GLAVA 20

SMRT SANTINA CORLEONEA POTRESLA JE PODZEMNE ČITAVE NACIJE. KAD se pročulo da je don Corleone ustao iz bolesničke postelje kako bi stao na čelo Obitelji, kad su doušnici nazočni na sprovodu izvijestili kako se, izgleda, Don potpuno oporavio, šefovi pet obitelji mahnjito su stali pripremati obranu od krvavog osvetničkog rata koji je, bili su uvjereni, trebao uslijediti. Dobro su znali da don Corleonea ne treba podcijeniti zbog nesreća što su ga snašle. Taj je čovjek u svojoj karijeri pogriješio svega nekoliko puta, a iz svake je pogreške nešto naučio.

Samo je Hagen pogodio istinske Donove namjere te nije bio iznenađen kad su Donovi glasnici stupili u vezu s pet obitelji kako bi im predložili mir, ali također kako bi organizirali sastanak svih njujorških obitelji i na njega pozvali predstavnike obitelji iz cijelih Sjedinjenih Država. Budući da su njujorške obitelji bile najmoćnije u zemlji, podrazumijevalo se kako njihova dobrobit utječe na dobrobit svijuu.

U početku su svi bili sumnjičavi glede prijedloga. Je li to don Corleone pripremao stupicu? Je li pokušavao zaskočiti neprijatelja? Je li on to pripremao opći pokolj kako bi osvetio sina? Don Corleone je uskoro svima jasno pokazao da je iskren. Ne samo da je u taj sastanak uključio obitelji iz svih dijelova zemlje, već nije poduzeo ništa kako bi stavio svoju vojsku u stanje pripravnosti za rat ili vrbovao saveznike. Svojim konačnim korakom potvrdio je iskrenost svojih namjera i dao jamstvo sigurnosti sudionicima sastanka Velikoga vijeća - zatražio je usluge obitelji Bocchicchio.

Glavna odlika obitelji Bocchicchio bila je, što su iz nekoć krvožednog ogranka mafije na Siciliji, postali instrumentom postizanja mira u Americi. U prošlosti je ta grupica ljudi za život zarađivala svojom okrutnošću, dok su sad zarađivali na način koji bi se možda mogao

nazvati svetačkim. Njihova je jedina prednost bila tijesna struktura krvne povezanosti, obiteljska odanost jaka čak i po mjerilima društva u kojemu je odanost obitelji stajala ispred odanosti supruzi. Tri koljena obitelji Bocchicchio, a nekada su brojili gotovo dvjesto članova, vladali su stanovitom granom gospodarstva malene regije južne Sicilije. Cijela je obitelj zarađivala od četiri-pet vodenih mlinova. Premda ne u vlasništvu cijele obitelji, mlinovi su osiguravali posao, kruh i minimalnu sigurnost za sve njezine članove. To, kao i brakovi unutar obitelji, bilo im je dostatno da se zajednički odupru neprijateljima.

Nijedan suparnički mlin, nijedna brana koja bi konkurenciji osigurala zalihe vode i time uništila prodaju te tako neophodne tekućine, nije smjela biti izgrađena u njihovu dijelu Sicilije. Jedan je moćni zemljoposjednik, barun, na svojem imanju pokušao izgraditi mlin za vlastite potrebe. Mlin je spaljen. On se obratio karabinjerima i višim vlastima. Oni su uhitili tri pripadnika obitelji Bocchicchio. Prije početka suđenja, barunov je dvorac spaljen. Nekoliko mjeseci kasnije, na Siciliju je stigao jedan od najviših dužnosnika talijanske vlade kako bi pokušao riješiti problem s kroničnim nedostatkom pitke vode na tom otoku. Predložio je izgradnju goleme brane. Iz Rima su stigli inženjeri kako bi izmjerili tlo, praćeni budnim okom mrkih domorodaca, članova klana Bocchicchio. Policija, smještena u posebno izgrađene barake, preplavila je to područje.

Činilo se kako ništa ne može zaustaviti izgradnju brane; materijal i oprema su istovareni u Palermu. Na tome je ostalo. Obitelj Bocchicchio stupila je u vezu s kolegama, mafijaškim šefovima, te osigurala njihovu pomoć. Teška je oprema uništena, ostalo pokradeno. Marijini su se ljudi u talijanskome parlamentu birokratskim metodama obrušili na inicijatore projekta. To je potrajalo nekoliko godina. U međuvremenu je na vlast došao Mussolini. Diktator je dekretom odredio kako brana mora biti izgrađena. Nije uspjelo. Diktator je znao da će mafija, s vlašću zasebnom od njegove, biti prijetnja njegovu režimu. Dao je odriješene ruke visokome policijskom dužnosniku i on je brzo riješio taj problem. Mnoge je bacio u tamnicu ili ih deportirao na kaznene radne otoke. U nekoliko je kratkih godina slomio moć mafije, zatvarao je čak i one za koje se tek sumnjalo da su mafijaši pa su stradale i mnoge nevine obitelji. Obitelj Bocchicchio nepromišljeno je krenula silom na tu neograničenu vlast. Polovica ih je ubijena u oružanim sukobima, druga je polovica deportirana u kaznene otočne kolonije. Kad je za njih organizirano iseljenje u Ameriku, bijegom s

broda u Kanadi, ostala ih je svega šačica. Dvadesetak se imigranata naselilo u malenome gradu nedaleko od New Yorka, u dolini Hudsona. Počeli su posao od nule i teškim radom napredovali do vlastite tvrtke za odvoz smeća s vlastitim parkom kamiona. Napredovali su jer nisu imali konkurenciju. Nisu je imali, jer su kamioni konkurencije sabotirani ili spaljeni. Jedan je uporan tip smanjio cijene svojih usluga pa su ga pronašli ugušena u kamionu, zatrpana smećem koje je toga dana sakupio.

Ali kako su se muškarci ženili, Sicilijankama naravno, rađala su se djeca, a posao sa smećem, premda je donosio dobit, nije bio dovoljan kako bi pokrio troškove finijih stvari koje je Amerika nudila. Kako bi proširili posao, članovi obitelji Bocchicchio postali su posrednici i taoci prilikom mirovnih pregovora zaraćenih mafijaških obitelji.

Tom je klanu bila prirođena neka vrsta retardiranosti, ili su jednostavno bili primitivni. Bilo kako bilo, uvidjeli su svoja ograničenja i znali da se ne mogu natjecati s ostalim mafijaškim obiteljima u borbi za organizaciju i kontrolu složenijih poslova poput prostitucije, kocke, droge i raznovrsnih makinacija. Bili su to jednostavni, izravni ljudi, znali su podmazati običnoga redarstvenika, ali nisu umjeli pristupiti političarima. Krasile su ih samo dvije "vrline" - njihov ponos i njihova okrutnost. Jedan Bocchicchio nikada nije lagao i nikada nije izdao. Takvo je ponašanje za njih bilo odviše složeno. Također, jedan Bocchicchio nikada nije zaboravljao uvredu i nikad nije odustajao od osвете, ma koliko ga to stajalo. Tako su slučajno otkrili svoje najunosnije zanimanje.

Kada su zaraćene obitelji željele sklopiti mir i dogovoriti pregovore, obraćale su se obitelji Bocchicchio. Šef klana sudjelovao bi u uvodnim pregovorima i osigurao potrebne taoce. Na primjer, kad se Michael pošao sastati sa Sollozzom, član obitelji Bocchicchio nalazio se u rukama obitelji Corleone kao jamstvo Michaelove sigurnosti. Uslugu je platio Sollozzo. Daje Sollozzo ubio Michaela, Corleoneovi bi ubili taoča. U tom bi se slučaju Bocchicchii osvetili Sollozzu kao krivcu za smrt njihova rođaka. Budući da su Bocchicchii bili tako primitivni, nisu dopuštali da ih bilo kakve posljedice odvrate od osвете. Bili su spremni dati svoje živote pa od njih nije bilo zaštite. Talac iz klana Bocchicchio bio je prvorazredno jamstvo sigurnosti.

Stoga, kad je don Corleone angažirao Bocchicchie za posrednike i zatražio da osiguraju taoce kao jamstvo za sve obitelji pozvane na mirovne pregovore, njegova iskrenost više nije bila upitna. Nije moglo biti govora o izdaji. Sastanak će biti siguran poput kakva vjenčanja.

Taoci su osigurani pa je dogovoreno da se sastanak održi u dvorani za sastanke direktora manje komercijalne banke čiji je predsjednik dugovao uslugu don Corleoneu, osim toga, dio dionica pripadao je Donu, premda su bile na predsjednikovo ime. Predsjednik se uvijek s ponosom sjećao trenutka kad je ponudio don Corleoneu pismenu potvrdu, dokaz da je Don istinski vlasnik dionica, kako bi isključio mogućnost izdaje. Don Corleone se osupnuo. "Ta ja bih vam povjerio cijeli svoj imetak", rekao je predsjedniku. "Povjerio bih vam svoj život i dobrobit svoje djece. Meni je nepojmljivo da biste me vi ikad mogli izigrati ili iznevjeriti na bilo koji način. Cijeli moj svijet, sva moja vjera u sposobnost da procijenim ljudski karakter bi se srušili. Naravno, ja vodim svoju evidenciju, i kad bi se meni nešto dogodilo moji bi nasljednici znali da vi čuvate nešto za njih. Ali znam, čak i da nestanem s ovoga svijeta i da ne mogu štiti interese svoje djece, da biste im vi odano pomogli."

Predsjednik banke, iako nije bio Sicilijanac, bio je čovjek istančanih osjećaja. Odlično je razumio Dona, stoga je Kumov zahtjev u ovome trenutku za predsjednika banke bio zapovijed. Jedne subote prije podne, svečana odaja banke, dvorana za sastanke s udobnim kožnim naslonjačima i potpunom privatnošću, bila je stavljena na raspolaganje obiteljima.

Osiguranje banke povjereno je omanjoj vojsci pažljivo odabranih ljudi odjevenih u odore zaštitara banke. U deset prije podne toga subotnjega jutra dvorana za sastanke počela se puniti. Osim šefova pet njujorških obitelji bili su tu i predstavnici deset obitelji iz raznih dijelova zemlje, izuzev onih iz Chicaga, crnih ovaca njihova svijeta. Svi su digli ruke od pokušaja da uljude čikaške kolege te nisu vidjeli smisao da uključe te bijesne pse u ovako važan sastanak.

Na raspolaganju su im bili bar i bife. Svaki sudionik konferencije smio je povesti sa sobom samo jednoga pomoćnika. Većina donova povelj su sa sobom svoje savjetnike, pa je u prostoriji bilo razmjerno malo mladih ljudi. Tom Hagen bio je jedan od mlađih i jedini koji nije bio Sicilijanac. Svi su ga s čuđenjem promatrali, kao kakvu cirkusku nakazu.

Ali Hagen se umio ponašati. Nije govorio, nije se smješkao. Dvorio je svojega šefa, don Corleonea, kao što bi najodaniji plemić dvorio svojega kralja; donosio mu je hladne napitke, pripaljivao cigare, dodavao pepeljaru; s poštovanjem, ali ne sluganski.

Hagen je bio jedini u prostoriji koji je znao tko su osobe na portretima što su visjeli na zidovima obloženim tamnom drvenom oplatom.

Bili su to fini uljani portreti uglavnom iznimnih bankara. Na jednome je bio ministar financija SAD-a, Hamilton. Hagen pomisli kako bi Hamilton zasigurno odobrio održavanje mirovnih pregovora u prostorijama banke. Ništa nije bilo toliko umirujuće, ništa nije ulijevalo više razuma od ozračja novca.

Vrijeme dolaska bilo je naznačeno između devet i trideset i deset sati. Don Corleone, u nekome smislu domaćin, jer je potaknuo mirovne pregovore, stigao je prvi. Točnost je bila jedna od njegovih mnogih vrlina. Nakon njega stigao je Carlo Tramonti, on je držao pod svojom vlašću jug Sjedinjenih Država. Bio je to veoma naočit čovjek srednjih godina, visok za Sicilijanca, preplanuo, besprijekorno odjeven i podšišan. Nije izgledao poput Talijana, podsjećao je na milijunaše na jahtama koje se mogu vidjeti na fotografijama časopisa. Obitelj Tramonti zarađivala je uglavnom od kocke, i nitko tko bi upoznao njihova dona ne bi nikad posumnjao s kakvom je surovošću taj čovjek izgradio svoje carstvo.

Kao dječarac je emigrirao sa Sicilije i nastanio se na Floridi gdje je i odrastao. Radio je za sindikat lokalnih južnjačkih političara, Amerikanaca, koji su kontrolirali kocku. Bili su to veoma tvrdokorni ljudi, uz to su imali potporu opakih policijskih dužnosnika pa im nikad nije palo na pamet kako bi ih mogao zbaciti jedan doseljenik, žutokljunac. Bili su potpuno nespreni na njegovu surovost, nisu joj se bili kadri suprotstaviti istom mjerom jer po njihovu mišljenju, nije bilo vrijedno truda proljevati toliku krv. Tramonti je pridobio policiju isplaćujući joj veći dio dobiti i uspio je istisnuti te južnjačke seljake koji su tako nemaštovito vodili poslove. Upravo je Tramonti uspostavio veze s Kubom i Batistinim režimom, te naposljetku uložio goleme količine novca u odmarališta, kockarnice i javne kuće u Havani kako bi privukao kockare s američkoga kopna. Tramonti je sada bio višestruki milijunaš i vlasnik jednoga od najluksuznijih hotela u Miami Beachu.

Kada je ušao u dvoranu za pregovore u pratnji svojega pomoćnika, jednako tako preplanuloga consigliereea, Tramonti priđe don Corleoneu, zagrlji ga, dok su mu se na licu vidjele sućut i žaljenje za Donovim mrtvim sinom.

Stizali su i drugi donovi. Svi su se poznavali, sretali su se tijekom proteklih godina, bilo privatno bilo radi posla. Uvijek su se odnosili jedan prema drugome s profesionalnim poštovanjem, a u mlađim danima, kada su se tek probijali, jedni su drugima činili sitne usluge. Sljedeći je stigao Joseph Zaluchi iz Detroita. Obitelj Zaluchi je, pod odgovarajućom krinkom,

bila vlasnik jednoga od konjskih trkališta na području Detroita. Pod sobom su držali i veliki dio kocke. Zaluchi je imao široko dobrodušno lice, živio je u vili vrijednoj sto tisuća dolara u otmenome Gross Pointu u Detroitu. Jedan od njegovih sinova oženio se djevojkom iz stare, ugledne američke obitelji. Zaluchi je, poput don Corleonea, bio profinjen čovjek. Detroit je imao najmanji broj slučajeva fizičkoga nasilja od svih gradova pod kontrolom neke obitelji. U protekle su tri godine u tome gradu izvršene svega dvije egzekucije. Ni on nije odobravao trgovinu drogom.

Zaluchi je sa sobom doveo svojega consiglierea, pa su obojica pošli zagrliti don Corleonea. Zaluchi je govorio glasno, poput Amerikanca, s jedva zamjetnim naglaskom. Bio je konzervativno odjeven, poput pravoga poslovnog čovjeka, veoma uljudan i srdačan. Obratio se don Corleoneu riječima: "Samo me je vaš poziv mogao dovesti ovamo." Don Corleone mu zahvali kimanjem. Mogao je računati na Zaluchijevu potporu.

Zatim su stigla dva dona sa Zapadne obale. Dovezli su se istim automobilom, jer su bili bliski suradnici. Bili su to Frank Falcone i Anthony Molinari, obojici je bilo oko četrdeset godina i bili su mlađi od svih sudionika na sastanku. Bili su nešto ležernije odjeveni od ostalih, u njihovu se stilu osjećao dašak Hollywooda i pomalo su se nepotrebno srdačno obraćali svima. Frank Falcone je kontrolirao filmske sindikate, kockanje u studijima, te mrežu koja je osiguravala prostitutke javnim kućama na Zapadu. Nije bilo poželjno da se don ponaša poput kakve zvijezde šoubiznisa, a Falcone je bio blizu takvom ponašanju, pa su se ostali kolege donovi odnosili prema njemu s nepovjerenjem.

Anthony Molinari kontrolirao je lučki dio San Francisca i pripadao je je prvoj ligi sportskog klađenja. Bio je potomak talijanskih ribara i vlasnik najboljega ribljeg restorana u San Franciscu. Toliko se njime ponosio da se pričalo kako na restoranu gubi novac jer za cijenu koju naplaćuje daje preveliku vrijednost. Imao je izraz lica profesionalnog kockara i znalo se da je umiješan u krijumčarenje droge preko meksičke granice i brodovima što su krstarili istočnim morima. U njihovoj su pratnji bila dva mlada, snažna muškarca, očito tjelohranitelji a ne savjetnici, ali ni oni se ne bi usudili ponijeti oružje na ovakav sastanak. Znalo se da su ti tjelohranitelji vješti karatisti, što je samo zabavljalo, ali ne i brinulo ostale donove; što se njih tiče kalifornijski su donovi mogli doći s amuletima koje je posvetio sam papa. Iako, mora se naglasiti kako je među nazočnima bilo veoma religioznih koji su vjerovali u Boga.

Zatim je stigao predstavnik bostonske obitelji. Bio je to jedini don kojega ostali nisu uvažavali, jer je bilo poznato da ni on nikoga ne poštuje. Bio je poznat kao čovjek koji se loše ponaša prema svojim ljudima, nemilice ih vara. To se još i moglo oprostiti, jer svaki čovjek ima vlastito mjerilo gramzivosti. Neoprostivo je bilo što nije mogao uspostaviti red u svojem carstvu. U bostonskome je području bilo previše ubojstava, previše sitnih ratova za vlast, previše nesankcioniranih samostalnih bandi koje su drsko kršile zakone. Ako su mafijaši iz Chicaga bili divljaci, bostonski su bili gavoones, prostaci, neotesani grubijani. Bostonski don zvao se Domenick Panza. Bio je nizak, zdepast i kako bi jedan od donova rekao - izgledao je poput lopova.

Clevelandski sindikat, možda najjači u SAD-u što se tiče kocke, predstavljao je naizgled krhak stariji muškarac, upala lica i snježnobijele kose. Zvali su ga, iza leđa naravno, Židov, jer se okružio židovskim pomoćnicima radije negoli sicilijanskim. Šušalo se da bi i za consiglierea postavio Židova kad bi se usudio. Bilo kako bilo, onako kako je obitelj don Corleonea radi Hagena bila poznata kao Irska banda, tako je obitelj don Vincenta Forlenze bila poznata kao Židovska obitelj i to s razlogom. Ali, on je vodio veoma dobro ustrojenu organizaciju i znalo se kako se nikad nije onesvijestio na prizor krvi unatoč dojmu krhkosti koji je ostavljao. Vladao je željeznom rukom u baršunastoj političkoj rukavici.

Posljednji su stigli predstavnici pet njujorških obitelji i Tom Hagen je bio impresioniran koliko ta petorica ljudi djeluju impozantnije od došljaka, provincijalaca. Po staroj sicilijanskoj tradiciji njujorški su donovi bili "snažni muškarci", stoje metaforički značilo da posjeduju moć i hrabrost, a doslovno da su krupni, kao da to dvoje neizostavno ide zajedno, kao nekoć na Siciliji. Petorica njujorških donova bili su korpulentni ljudi, golemih lavovskih glava, izraženih crta lica, mesnatih carskih nosova, debelih usana, teških obraza. Njihova odijela nisu bila odviše otmjena, niti su oni bili odviše dotjerani; izgledali su poput kakvih ozbiljnih poslovnih ljudi lišenih taštine.

Jedan od njih, Anthony Stracci, držao je pod kontrolom područje New Jersevja i špediciju na dokovima West Sidea u Manhattanu. Vodio je kockarnice u Jersevju i imao velik utjecaj kod Demokratske stranke. Imao je park tegljača s kojima je zarađivao bogatstvo prvenstveno jer su ti kamioni vozili višak tereta, a prometna ih policija radi toga nije zaustavljala ni globila. Kamioni su uništavali autocestu, a zatim je Straccijeva tvrtka za cestogradnju sklapala unosne državne ugovore i popravljala nastalu štetu.

Posao iz kojega se rađao novi posao, san svakoga čovjeka. Stracci je također bio starinskih nazora i nikad nije imao posla s prostitucijom, ali budući da je njegov posao bio povezan s lukom, bilo je nemoguće da ne bude umiješan u krijumčarenje droge. Od svih pet njujorških obitelji suprotstavljenih Corleoneovima njegova je imala najmanju moć, ali im je bila najsklonija.

Obitelj pod čijom je kontrolom bio sjeverni dio države New York bavila se krijumčarenjem talijanskih useljenika iz Kanade, kontrolirala je kocku u tom dijelu države i imala moć utjecati na državno izdavanje dozvola za rad trkalištima. Vodio ju je Ottilio Cuneo, simpatični muškarac okrugla vesela lica seljaka pekara; zakoniti mu je posao bio mliječna proizvodnja. Cuneo je volio djecu i uvijek imao džepove pune slatkiša kako bi razveselio svoje unuke ili mlade potomke svojih poslovnih partnera. Nosio je okrugli šešir oboda potpuno okrenuta nadolje, poput ženskoga šešira za sunce, stoga mu je lice izgledalo još šire i srdačnije. Bio je jedan od rijetkih donova koji nikad nije bio uhićen i u kojega se nikad nije sumnjalo da se bavi mutnim poslovima. Štoviše, sudjelovao je u radu građanskih udruga, a Gospodarska komora gaje proglasila biznismenom godine države New York.

Najbliži saveznik obitelji Tattaglia bio je don Emilio Barzini. On je kontrolirao kocku u Brooklvnu i Queensu, djelomice i prostituciju. Sa svojim je utjerivačima potpuno vladao Staten Islandom. Imao je udjela u sportskim kladionicama u Bronxu i "Westchesteru. Bavio se trgovinom droge. Bio je tijesno povezan s Clevelandom i Zapadnom obalom i bio je jedan od rijetko promućurnih, zainteresiranih za Las Vegas i Reno, otvorene gradove u Nevadi. Imao je unosne poslove u Miami Beachu i na Kubi. Nakon obitelji Corleone, njegova je vjerojatno bila najutjecajnija u New Yorku, a samim time i u cijeloj zemlji. Njegov utjecaj sezao je čak do Sicilije. Imao je prste u svim ilegalnim poslovima. Šuškalio se da ima uporište i na Wall Streetu. Od samoga je početka rata novcem i utjecajem podržao obitelj Tattaglia. Želio je istisnuti don Corleonea s mjesta najmoćnijega i najpoštovanijega mafijaškog vođe u zemlji i preuzeti dio njegova carstava. Bio je veoma sličan don Corleoneu, ali suvremeniji, sofisticiraniji, poduzetniji. Njega nikad ne bi mogli nazvati čovjekom staroga kova jer je imao samouvjerenost novih, mlađih, smionijih voda na putu prema vrhu. Posjedovao je golemu ali hladnu snagu, nimalo topline don Corleonea, i u tom je trenutku najvjerojatnije bio najpoštovaniji od petorice njujorških donova.

Posljednji je stigao don Phillip Tattaglia, šef obitelji Tattaglia. On se izravno suprotstavio moći Corleoneovih podržavši Sollozza i gotovo mu je u tome uspjelo. Ipak, začudo, svi su se prema njemu odnosili sa stanovitim prezirom. Kao prvo, znali su da je dopustio Sollozzu da preuzme glavnu riječ, dopustio je da ga taj lukavi Turčin vuče za nos. Tattagliu su smatrali odgovornim za nastalu gužvu, za previranje koje je utjecalo na poslovanje svih njujorških obitelji. Drugo, bio je šezdesetogodišnji kicoš i ženskar i mogao se neometano prepuštati svojim slabostima.

Naime, Obitelj Tattaglia je trgovala ženama. Glavni im je posao bio prostitucija. Kontrolirali su i većinu noćnih klubova u Sjedinjenim Državama i mogli su promovirati talentirane izvođače bilo gdje u zemlji. Phillip Tattaglia se nije libio koristiti ucjenama kako bi zavladao obećavajućim pjevačima i komičarima te se silom nametnuti diskografskim kućama. Ali prostitucija je ipak bila glavni izvor njihove zarade.

Njegov je karakter bio odbojan svim tim ljudima. Bio je zanovijetalo, vječito se žalio na troškove poslovanja, račune za praonicu za sve te silne ručnike koji su proždimali zaradu, ali nije spominjao kako je on vlasnik praonice koja obavlja taj posao. Djevojke su bile lijene i nepouzdana, stalno su bježale, ili se pak ubijale. Svodnici su bili nepošteni prevaranti bez trunke odanosti. Bilo je teško naći pouzdane radnike. Mladići sicilijanske krvi frktali su nosom na takav posao, trgovinu i maltretiranje žena smatrali su sramotnom; istovremeno ti su nitkovi, s pjesmom na usnama i uskrsnim križem od palme na reveru sakoa, bili u stanju nekome prerezati grlo. Zanovijetanja Phillipa Tattaglie svi su slušali s prezirom, bez imalo razumijevanja. On se najviše žalio na vlasti u čijim je rukama bila moć izdavanja ili oduzimanja dozvole za točenje alkohola u njegovim noćnim klubovima i kabareima. Zaklinjao se daje mitom obogatio više tih lopova, čuvara državnog pečata, negoli Wall Street.

Začudo, ali njegov najuspješniji rat protiv obitelji Corleone nije mu donio zaslužen poštovanje. Svi su znali da njegova moć potječe od Sollozza i od obitelji Barzini. U njegov prilog nije išla ni činjenica da nije uspio dobiti rat koji je na prepad počeo. Da je bio učinkovitiji mogao je izbjeći sve nevolje. Smrt don Corleonea označila bi kraj rata.

Budući da su obojica izgubili sinove u međusobnome ratu, don Corleone i Phillip Tattaglia pozdravili su se tek formalnim kimanjem glave. Don Corleonea su svi pažljivo promatrali, ne bi li primijetili kakav znak slabosti, posljedicu ranjavanja i gubitaka. Sve ih je zbunjivalo što je don

Corleone nakon ubojstva najdražega sina zatražio mir. Bilo je to poput priznanja poraza i gotovo je sigurno vodilo slabljenju njegove moći. Ali, sve se ionako trebalo uskoro razjasniti.

Prvo su uslijedili pozdravi, točila su se pića pa je prošlo još gotovo pola sata prije negoli je don Corleone zauzeo svoje mjesto za lakiranim stolom od orahovine. Hagen je nenametljivo sjeo iza i ulijevo od Dona. To je bio znak ostalim donovima da i oni zauzmu svoja mjesta za stolom. Njihovi su pomoćnici sjeli iza njih, consiglieri bliže kako bi mogli ponuditi savjet ukoliko bude potreban.

Sastanak je otvorio don Corleone. Govorio je kao da se ništa nije dogodilo. Kao da nije bio teško ranjen, a njegov najstariji sin mučki ubijen, njegovo carstvo u neredu, njegova djeca razbacana po svijetu: Freddie na Zapadu pod zaštitom obitelji Molinari, a Michael skriven u pustoši Sicilije. Naravno, govorio je sicilijanskim narječjem.

"Želim vam svima zahvaliti što ste došli. Smatram to osobnom uslugom i dužnik sam svakom nazočnom. Dopustite da odmah na početku kažem da nisam došao ovamo kako bih se prepirao ili vas u nešto uvjeravao, već samo kako bih sa svima razborito porazgovarao i kao razuman čovjek učinio sve stoje u mojoj moći da se rastanemo kao prijatelji. Dajem vam svoju riječ da je tako, a neki od vas koji me dobro poznaju, znaju kako ne dajem svoju riječ olako. E pa, dobro, prijeđimo na posao. Svi smo mi čestiti ljudi, ne moramo si davati jamstva kao da smo odvjetnici."

Napravi stanku. Nitko nije progovorio. Neki su pušili cigare, neki su ispijali svoja pića. Svi su ti muškarci umjeli strpljivo slušati. Još im je nešto bilo zajedničko. Bila je to rijetka vrsta ljudi, nisu priznavali vlast organiziranog društva, odbijali su prihvatiti da njima vladaju drugi. Nije bilo te sile, nije bilo smrtnika koji je mogao pokoriti njihovu volju ukoliko oni to sami nisu željeli. Bili su to ljudi koji su čuvali svoju slobodnu volju lukavštinom i ubojstvima. Njihovu je volju mogla slomiti samo smrt. Ili zdrav razum.

Don Corleone uzdahne. "Kako smo dopustili da dođe do ovoga?" upita retorički. "Nije važno. Dogodile su se mnoge gluposti. Kakva nepotrebna nesreća. Dopustite mi da vam ispričam što se dogodilo, onako kako ja to vidim."

Zastao je kako bi pogledao ima li itko nešto protiv da on iznese svoje viđenje događaja.

"Hvala Bogu zdravlje mi se vratilo i možda uspijem pomoći da se situacija popravi. Možda je moj sin bio previše nagao, previše tvrdoglav. Ne kažem da nije tako. Bilo kako bilo, dopustite da kažem kako mi je Sollozzo pristupio s poslovnim prijedlogom za koji je tražio moj novac i moj utjecaj. Rekao je kako zastupa interese obitelji Tattaglia. Posao se ticao droge koja mene ne zanima. Ja sam miran čovjek, a takvi pothvati su previše živahni za moj ukus.

Objasnio sam to Sollozzu, uz dužno poštovanje prema njemu i obitelji Tattaglia. Rekao sam mu NE najuljudnije što sam mogao. Naglasio sam mu kako njegov posao nikako nije u sukobu s mojim, kako nemam ništa protiv da on za život zarađuje na taj način. Ali Sollozzo je to loše primio i donio nesreću svima nama. Eto, takav je život. Svatko od vas bi mogao ispričati svoju tužnu priču. Ali to nas ne bi odvelo nikamo."

Don Corleone zastane i pokaže Hagenu da mu doda hladan napitak, što Hagen smjesta učini. Don Corleone malo otpije. "Spreman sam sklopiti mir", reče. "Tattaglia je izgubio sina, ja sam izgubio sina, sad smo kvit. Kamo bi nas dovelo kad bi ljudi vječno i nerazumno bili kivni jedni na druge? To je križ Sicilije, gdje su ljudi tako obuzeti vendettama da nemaju vremena zarađivati kruh za svoje obitelji. To je glupo. Stoga vam sada kažem, neka sve bude kao prije. Nisam poduzeo nikakve korake kako bih saznao tko mi je izdao i ubio sina. Sklopimo li mir, i neću. Imam sina koji se ne može vratiti kući i moram dobiti jamstvo da, kada sve sredim za njegov povratak, neće biti miješanja i opasnosti od strane vlasti. Kad to dogovorimo možemo razgovarati o drugim stvarima koje nas sve zanimaju i od čega ćemo svi imati korist."

Corleone učini izražajan, pomirljiv pokret rukama. "To je sve što želim."

Sjajno je to obavio. Bio je to onaj stari don Corleone. Razuman. Blag. Prijazan. Ali svi su zamijetili kako je naglasio da je uspio vratiti dobro zdravlje, znači očekuje da ga se neće podcjenjivati radi nedaća koje su zadesile obitelj Corleone. Primili su na znanje kako je bespredmetno započinjati razgovor o drugim poslovima sve dok on ne dobije željeni mir. Tražio je stari status quo, kojim ne bi izgubio ništa unatoč svim nesrećama koje su ga pogodile u proteklih godinu dana.

Don Corleoneu nije odgovorio Tattaglia, već Emilio Barzini. Bio je odsječan i jasan, ali u njegovim riječima nije bilo nepoštovanja ili vrijeđanja.

"Sve je to istina", reče Barzini. "Ali ima tu još nešto. Don Corleone je previše skroman. Činjenica je da se Sollozzo i Tattaglie nisu mogli upustiti u novi posao bez pomoći don Corleonea. Njegovo im je odbijanje zapravo naštetilo. To naravno nije njegova krivnja.

Ostaje činjenica kako bi suci i političari, koji rado posluju s don Corleoneom, njemu izišli u susret čak i kad je u pitanju droga, ali ne bi to učinili ni za koga drugoga. Sollozzo nije mogao poslovati bez jamstva kako će se s njegovim ljudima postupati blago. Svi to znamo. Inače bismo svi bili siromasi. Sada, kada su povećali kazne, suci i tužitelji su neumjereni u svojim zahtjevima kad netko od naših zaglavi zbog droge. Čak bi i Sicilijanac osuđen na dvadeset godina bio u stanju prekršiti omertu i sve izbrbljati. To se ne smije dopustiti. Don Corleone kontrolira čitav pravosudni sistem. Njegovo odbijanje da nam dopusti da se time koristimo nije prijateljski čin. On otima kruh iz usta naših obitelji. Vremena su se promijenila, nije kao nekoć kada je svatko mogao poslovati na svoj način. Budući da Corleone ima sve suce u New Yorku, mora ih podijeliti s nama ili dopustiti da se i mi njima koristimo. Naravno, za takvu uslugu može zatražiti naknadu, napokon, mi nismo komunisti. Ali mora i nama dopustiti da uzimamo vodu s izvora. To je sve."

Kada je Barzini završio nastupila je tišina. Neumoljivo su postavljeni zahtjevi, nije bilo povratka na status quo. Što je još važnije, Barzini je jasno dao na znanje kako će se, ne bude li uspostavljen mir, otvoreno pridružiti Tattagliama u ratu protiv Corleoneovih. U jednom je bio u pravu. Njihovi životi i njihovo blagostanje ovisili su o međusobnoj suradnji, odbijanje pružanja usluge bio je doista neprijateljski čin. Usluge se nisu olako tražile i nije ih se smjelo olako odbiti.

"Prijatelji", napokon reče don Corleone. "Ja nisam odbio iz inata. Vi me poznajete. Jesam li ikada odbio nekome izaći u susret? To mi nije u prirodi. Ali tada sam morao odbiti. Zašto? Jer smatram kako će nas posao s drogom u budućnosti uništiti. U ovoj se zemlji diglo previše prašine zbog droge. To nije poput viskija ili kocke, pa čak i žena, ono što mnogi žele, a crkveni i državni pezzonovantei zabranjuju. Droga je opasna za sve koji su s njome povezani. Ona bi mogla ugroziti sve ostale poslove. Laska mi što vjerujete da sam ja toliko moćan kod sudaca i predstavnika vlasti, želio bih da je doista tako. Imam nešto utjecaja, ali mnogi koji poštuju moje savjete mogli bi izgubiti to poštovanje umiješa li se u naš odnos droga. Oni se boje biti povezani s tim poslom i ne odobravaju ga. Čak i policija koja nam je dosad pomagala kada su u pitanju kocka i drugi poslovi, odbit će nam

pružiti pomoć radi li se o drogi. Time što tražite da vam pomognem oko tog pitanja, tražite od mene da sebi učinim medvjedu uslugu. Ali spreman sam učiniti čak i to ukoliko svi smatrate da je to potrebno kako bismo izgladili ostale probleme."

Kada je don Corleone završio, u prostoriji popusti napetost, čuo se tihi žamor, mnogi su šaputali među sobom. Don Corleone je pristao na ustupke. Pružit će svoju zaštitu svakome organiziranom pothvatu s drogom. Zapravo je gotovo u cijelosti pristao na prvobitni Sollozzov prijedlog, ukoliko taj prijedlog podržava čitav skup. Podrazumijevalo se kako on nikad neće sudjelovati u samim operacijama, niti će uložiti u njih svoj novac. Samo će upotrijebiti svoj utjecaj kod pravosudnih organa, ali već je i to bio golem ustupak.

Odgovorio je Frank Falcone, don iz Los Angelesa. "Nema načina da spriječimo naše ljude da se bave tim poslom. Upuštaju se u njega sami i upadaju u neprilike. Previše je novca u igri, teško je odoljeti. Stoga je mnogo opasnije ako se i mi ne uključimo. Budemo li kontrolirali taj posao, moći ćemo ga bolje organizirati i osigurati minimum nevolja. To i nije tako loše, kontrola mora postojati, mora postojati zaštita, sve mora biti organizirano, ne smijemo dopustiti da svi rade što žele, poput gomile anarhista."

Don iz Detroita, najskloniji Corleoneu, također progovori protiv stajališta svojega prijatelja, a u ime zdrava razuma. "Ni ja ne volim drogu", reče. "Godinama plaćam svojim ljudima više kako se ne bi upuštali u taj posao. Ali uzalud. Priđu im sa strane i kažu - Imam prašak, pa ako uložiš tri-četiri tisuće možeš zaraditi pedeset tisuća od preprodaje. Tko može odoljeti takvoj zaradi? Oni se tako unesu u svoj mali posao sa strane da počnu zanemarivati ono za što ih plaćam. S drogom se može zaraditi više novca. Taj se posao sve više širi. Nema načina da ga se zaustavi, stoga ga moramo kontrolirati, organizirati. Ne želim ništa od toga blizu škola, ne želim da se prodaje djeci. To je infamija. U svojem gradu pokušat ću prodaju ograničiti obojenima, crncima. Oni su najbolje mušterije, s njima je najmanje problema, uostalom oni su poput životinja. Ne poštuju ni svoje supruge ni obitelji, a ni sami sebe. Neka truju dušu drogom. Ali nešto moramo poduzeti, ne smijemo dopustiti da svi rade kako ih je volja i natovare nam nevolje na vrat."

Govor dona iz Detroita dočekan je glasnim žamorom odobravanja. Pogodio je ravno u srž problema. Nije bilo načina da se plati ljudima kako ne bi prodavali drogu. Što se tiče njegovih opaski glede djece, iz njega je

progovarala njegova poznata osjećajnost i nježnost. Napokon, tko bi prodavao drogu djeci? Odakle bi djeca nabavila novac? Što se tiče opaski glede crnaca, kao da ih nitko nije čuo. Crnce uopće nisu uzimali ozbiljno, nisu ih smatrali vrijednima. Crnci su dopustili društvu da ih ponizi, pokazali su kako su manje vrijedni. To što ih je don iz Detroita uopće spomenuo dokazalo je kako se on ima običaj baviti sporednim stvarima.

Svi su donovi govorili. Svaki je osudio trgovinu drogom kao lošu stvar koja može donijeti mnogo nevolja, ali složili su se kako nije bilo načina da se to izbjegne. Jednostavno, previše se novca tu vrtjelo, znači uvijek će se naći dovoljno odvažnih amatera koji će se htjeti time baviti. Takva je ljudska priroda.

Napokon je postignut dogovor. Dopustit će se trgovina drogom, a don Corleone joj na Istoku mora osigurati zaštitu. Podrazumijevalo se da će obitelji Barzini i Tattaglia sudjelovati u većini velikih operacija. Sad kad je to dogovoreno mogli su se pozabaviti i drugim pitanjima važnim za sve njih. Bilo je mnogo složenih problema koje je valjalo riješiti. Dogovoreno je kako će Las Vegas i Miami ostati otvorenim gradovima u kojima je svim obiteljima dopušteno da posluju. Svi su se složili kako su to gradovi pred kojima je velika budućnost. Također je dogovoreno kako se ne smije dopustiti nasilje u tim gradovima te kako treba obeshrabriti sitne kriminalce. Dogovoreno je da presudne probleme, poput potrebnih smaknuća, koja bi mogla izazvati neodobravanje javnosti, mora riješiti Savjet. Dogovoreno je da se ljudstvo treba suzdržavati od upotrebe sile i osvete u osobnim razmiricama. Dogovoreno je kako će obitelji po potrebi pomagati jedna drugoj, ustupati izvršitelje, pružati tehničku pomoć, na primjer kod podmićivanja porotnika, što može biti presudno za neki slučaj. Ti razgovori, neformalni, ali na najvišem nivou dosta su potrajali pa je napravljena stanka za ručak.

Napokon je don Barzini odlučio privesti sastanak kraju. "Znači, sve smo dogovorili", reče. "Imamo mir, pa mi dopustite da izrazim poštovanje don Corleoneu kojega svi znamo kao čovjeka od riječi. Bude li još kakvih nesporazuma trebamo se ponovno sastati, ne moramo raditi gluposti. Što se mene tiče, otvaramo novi list. Drago mi je što smo se dogovorili."

Jedino je Phillip Tattaglia i dalje bio pomalo zabrinut. Ukoliko ponovno izbije rat zbog ubojstva Santina Corleonea on je bio prvi na nišanu. Prvi je put progovorio.

"Suglasan sam sa svime što je ovdje izgovoreno, spreman sam zaboraviti vlastitu nesreću, ali bih svejedno htio od don Corleonea dobiti

čvrsta jamstva. Hoće li se on pokušati nekome osvetiti? Nakon nekog vremena, kad ojača, hoće li zaboraviti kako smo se zakleli na prijateljstvo? Kako mogu biti siguran da se on za tri-četiri godine neće osjetiti izigranim, jer je natjeran protiv svoje volje na ustupke pa odluči prekršiti sporazum? Hoćemo li se morati neprekidno čuvati jedan drugoga? Ili se doista možemo mirno rastati? Može li nam Corleone pružiti svoje jamstvo kao što to ja radim?"

Tada je don Corleone održao govor koji će se dugo pamtit, govor koji je potvrdio njegov položaj najdalekovidnijeg čovjeka među njima, govor pun razuma, izravno iz srca i u srž problema. U tom je govoru skovao novi izraz koji je na svoj način postao znamenit poput Churchillova o "željeznome zastoru", premda je šira javnost za njega saznala tek deset godina kasnije.

Prvi je put ustao kako bi se obratio savjetu. Bio je nizak i pomalo mršav nakon "bolesti", možda se izraženije vidjelo da ima šezdeset godina, ali nije bilo sumnje da je povratio prijašnju snagu tijela i duha.

"Kakvi smo mi to ljudi, ako nemamo razuma", reče. "Bez razuma nismo ništa bolji od zvijeri. Ali mi imamo razum, i možemo razgovarati jedni s drugima i sami sa sobom. Zašto bih ja ponovno izazivao probleme, nasilje, previranja? Moj sin je mrtav i to je nesreća s kojom se moram nositi sam, a ne tjerati nevine da pate sa mnom. Stoga se kunem svojom čašću da nikad neću tražiti osvetu, da nikad neću kopati po prošlosti. Odavde ću izići čista srca.

Dopustite da naglasim kako se uvijek moramo brinuti za svoje interese. Svi smo mi ljudi koji su odbili biti budale, koji su odbili biti marionete čije konce povlače oni na vrhu. U ovoj nam se zemlji posrećilo. Većina naše djece već živi boljim životom. Neki od vas imaju sinove profesore, znanstvenike, glazbenike, i to je vaša sreća. Možda će vaši unuci biti pezzonovantei novoga doba. Nitko od nas ne želi da naša djeca idu našim stopama, to je pretežak život. Mogu biti poput ostalih, s položajem i sigurnošću koje smo im mi stvorili svojom hrabrošću. Ja imam unuke i nadam se kako će jednoga dana njihova djeca možda postati guvernerima, predsjednicima, jer u Americi je sve moguće. Ali moramo ići ukorak s vremenom. Prošlo je doba oružja, ubojstava i pokolja. Moramo biti lukavi poput poslovnih ljudi, tako ćemo više zaraditi, a to je bolje za našu djecu i naše unuke.

Što se tiče naših postupaka, mi se ne moramo opravdavati pezzonovanteima, ljudima na vrhu, koji si uzimaju pravo da odlučuju kako mi

trebamo živjeti, koji objavljuju ratove i žele da se mi u njima borimo kako bismo zaštitili njihovu imovinu. Tko kaže da moramo poštivati zakone koje su oni stvorili u svoju korist, a na našu štetu? I tko su oni da se upleću u naše poslove? Mi ćemo sami upravljati svojim svijetom, jer je to naš svijet, to je cosa nostra. Stoga se moramo držati zajedno kako bismo se zaštitili od onih koji se izvana žele miješati. U suprotnome, stavit će nam jaram kao i milijunima Napolitanaca i Talijana u ovoj zemlji.

To je razlog radi kojega se odričem osvete za svojega ubijenog sina - za opće dobro. Zaklinjem se, dok god sam ja odgovoran za postupke moje obitelji, niti jednom čovjeku u ovoj prostoriji neće biti naneseno zlo ne bude li to opravdano ili kao odgovor na ozbiljnu provokaciju. Spreman sam žrtvovati svoj poslovni interes za opće dobro. Dajem vam svoju riječ, jamčim svojom čašću, a mnogi ovdje nazočni znaju kako nikad nisam pogazio ni jedno od to dvoje.

Ali u ovome za mene ima i sebičnog interesa. Moj najmlađi sinje morao pobjeći iz zemlje, optužen za ubojstvo Sollozza i policijskoga kapetana. Sad moram srediti njegov siguran povratak kući, te da bude oslobođen svih tih lažnih optužbi. To je moja stvar i ja ću je sam srediti. Možda ću morati pronaći prave krivce, možda uspijem uvjeriti vlast u njegovu nevinost, možda će svjedoci i doušnici povući svoje laži. Ali ponavljam, to je moj problem i vjerujem kako ću uspjeti vratiti sina kući.

Ali dopustite da naglasim jedno. Ja sam praznovjeran čovjek, smiješna slabost, ali, eto, priznajem je vama. Dogodi li se mojemu najmlađem sinu kakva nesreća, ustrijeli li ga slučajno policajac, objesi li se on u svojoj zatvorskoj ćeliji, pojave li se novi svjedoci s dokazima njegove krivnje, praznovjerje će me natjerati da pomislim kako je to posljedica neprijateljstva koje neki od vas i dalje gaje prema meni.

Dopustite da nastavim. Pogodi li mojega sina munja za to ću okriviti neke od nazočnih. Padne li njegov avion u more, potone li njegov brod na dno oceana, zarazi li se kakvom smrtonosnom bolešću, udari li vlak u njegov automobil, radi praznovjerja ću držati odgovornima neke od ljudi na ovome skupu koji mi žele zlo. Gospodo, to zlo, tu nesreću, nikad neću oprostiti. No nastranu to, kunem vam se svojim unucima kako nikad neću prekršiti mir koji smo sklopili. Na koncu konca, nismo li mi bolji ljudi od tihpezzonovantea koji su za našega života u smrt poslali milijune ljudi?"

Rekavši to don Corleone se uputi prema mjestu na kojem je sjedio don Phillip Tattaglia. Tattaglia ustane i dvojica se muškaraca zagrlje i poljube. Ostali su donovi stali pljeskati te ustali kako bi čestitali jedan

drugome, don Corleoneu i don Tattagli na uspostavljenome prijateljstvu. Možda to i nije bilo najtoplije prijateljstvo na svijetu, zasigurno neće jedan drugome slati božične darove i čestitke, ali barem se neće međusobno poubijati. U njihovu je svijetu takvo prijateljstvo bilo dovoljno.

Budući da je njegov sin Freddie na Zapadu bio pod zaštitom obitelji Molinari, don Corleone se nakon sastanka zadržao u razgovoru s donom iz San Francisca kako bi mu zahvalio. Iz Molinarijevih riječi don Corleone je zaključio kako je Freddie tamo pronašao svoje mjesto, kako je zadovoljan te kako je postao pravi zavodnik. Čini se kako je veoma talentiran za vođenje hotela. Don Corleone je s nevjericom odmahivao glavom, poput mnogih očeva kad saznaju o talentu svojega djeteta za koji nisu ni slutili da ga ima. Nije li bila istina kako ponekad i najveća nesreća donosi neočekivanu nagradu? Obojica su se složili da je tako. Don Corleone je jasno dao na znanje donu iz San Francisca kako je njegov veliki dužnik radi zaštite koju je pružao Freddieju. Također, kako će upotrijebiti sav svoj utjecaj kako bi Molinarijevim ljudima uvijek bile dostupne presudne informacije o trkalištima bez obzira na to kako se mijenjali zakoni i tijela koja donose odluke. Važnost te usluge bila je golema, jer su se o nju neprekidno otimali divljaci iz Chicaga. No čak je i tamo, u zemlji barbara, don Corleone imao velik utjecaj, pa je njegovo obećanje bilo od neprocjenjive vrijednosti.

Već je bila večer kad su se don Corleone, Tom Hagen i tjelohranitelj-vozač Rocco Lampone vratili u Long Beach. Kada su ušli u kuću Don reče Hagenu: "Onaj naš vozač, Lampone, pripazi malo na njega. Čini mi se da je veoma sposoban." Hagena začudi ta primjedba. Lampone cijeli dan nije progovorio ni riječi, nije čak ni pogledao dvojicu muškaraca na stražnjem sjedištu. Otvorio je vrata automobila Donu, čekao ih je spreman ispred banke kad su izišli sa sastanka, učinio je sve kako valja, ali ne više negoli se očekivalo od dobro obučena vozača. Očito je Donovo iskusno oko primijetilo nešto što je Hagenu promaklo.

Don je rekao Hagenu neka pođe kući, ali neka se vrati nakon večere. Može se malo odmoriti, jer će uslijediti duga radna noć. Rekao mu je neka na sastanak pozove Clemenzu i Tessija. Čekat će ih u deset, ne prije. Hagen je trebao izvijestiti Clemenzu i Tessija o događajima na sastanku.

U deset je sati Don u svojoj radnoj sobi na uglu kuće, ispunjenoj pravnim knjigama i s posebnim telefonom, čekao trojicu muškaraca. Na

pladnju su stajale boce s viskijem, led i soda. Don im je stao davati naputke.

"Danas poslije podne sklopili smo mir", reče. "Dao sam svoju časnu riječ što obvezuje i vas. Ali naši prijatelji nisu tako pouzdani pa budimo i dalje na oprezu. Ne želimo više nikakvih malih, gadnih iznenađenja." Don se okrene Hagenu. "Jesi li pustio taoce, Boc-chicchie?"

Hagen kimne. "Nazvao sam Clemenzu čim sam stigao kući." Corleone se okrene krupnome Clemenzi. Caporegime kimne.

"Pustio sam ih. Reci mi, Kume, je li moguće da Sicilijanac bude toliko glup kakvim se Bocchicchii prave?"

Don Corleone se nasmije. "Dovoljno su pametni da dobro zarađuju za život. Zašto je potrebno biti pametniji? Nisu Bocchicchii ti koji u svijetu stvaraju nevolje. Ali istina je, nemaju sicilijansku pamet."

Svi su se opustili sad kad je rat bio gotov. Don Corleone im je osobno natočio piće i svakoga poslužio. Donje polako pio i pripalio cigaru.

"Ne želim da se išta poduzima kako bi se otkrilo što se dogodilo Sonnyju, to je svršena stvar i treba je zaboraviti. Želim potpunu suradnju sa svim obiteljima, čak i ako postanu pomalo gramzivi pa ne dobijemo odgovarajući udio u poslu. Ne želim da išta naruši ovaj mir bez obzira na provokacije, sve dok ne pronađemo način da vratimo Michaela kući. Želim da vam to bude prva stvar na pameti. Zapamtite, kada se on vrati, mora biti potpuno siguran, ne mislim samo od Tattaglia i Barzinija. Brine me policija. Naravno, možemo se riješiti dokaza protiv njega; onaj konobar neće svjedočiti, niti onaj Sollozzov čovjek, revolveraš, ili što god da je. Pravi dokazi su naša najmanja briga jer za njih znamo. Moramo se brinuti oko dokaza koje bi policija mogla pokušati podmetnuti, jer su ih njihovi doušnici uvjerali da je Michael ubio njihova kapetana. Znači, moramo zahtijevati da pet obitelji učine sve što je u njihovoj moći kako bi razuvjerali policiju. Svi njihovi ljudi, policijski doušnici, moraju smisliti nove priče. Mislim da će nakon mojega poslijepodnevnog govora oni shvatiti kako je u njihovu interesu da tako postupe. Ali to nije dovoljno. Moramo smisliti nešto posebno kako se Michael više nikada ne bi morao brinuti oko toga. U protivnome, nema smisla da se vraća u svoju zemlju. Stoga, dobro razmislimo. To nam je najvažniji zadatak.

Svakome je čovjeku u životu dopušteno da napravi neku glupost. I ja sam ih radio. Sad želim kupiti svu zemlju i sve kuće oko našega posjeda. Ne želim da mi itko gleda u vrt s prozora pa makar se nalazio kilometar odavde. Želim da se oko posjeda podigne oграда i da sam

posjed bude neprekidno čuvan. Želim da se u ogradi naprave velika vrata. Ukratko, od sada pa nadalje želim živjeti u utvrdi. Obavještavam vas da više nikad neću ići u grad raditi. Smatrajte ovo mojim djelomičnim odlaskom u mirovinu. Osjećam potrebu raditi u vrtu, praviti vlastito vino. Želim živjeti u svojoj kući. Izlazit ću jedino radi kratka odmora ili kako bih se našao s nekim radi važna posla, a i tada želim da se poduzmu sve mjere opreza. Nemojte me krivo shvatiti. Ne pripremam ništa, jednostavno želim biti oprezan. Uvijek sam bio oprezan, nepromišljenost mi je uvijek bila strana. Žene i djeca si smiju dopustiti taj luksuz, muškarci ne. Nemojte se žuriti ni sa čime, ne želim nikakve mahnite akcije kako ne bismo prestrašili naše prijatelje. Sve se može napraviti tako da se doima prirodnim.

Sve više poslova prepuštat ću vama trojici. Želim da se Santinova pukovnija raspusti, a ljudi rasporede po vašim pukovnijama. To bi trebalo uvjeriti naše prijatelje kako doista želim mir. Tome, želim da organiziraš grupu koja će poći u Las Vegas te me detaljno izvijestiti što se tamo događa. Htio bih znati stoje s Fredom, je li doista tamo sretan, kažu mi kako ne bih prepoznao vlastita sina. Čini se da voli kuhati i da se zabavlja s mladim curama više negoli bi trebao muškarac njegovih godina. Pa, dok je bio mlad uvijek je bio previše ozbiljan i nikad nije bio čovjek za obiteljski posao. Hajdemo saznati što doista možemo napraviti tamo."

"Da pošaljemo vašega zeta?" tiho će Hagen. "Napokon, Carlo je rođen u Nevadi, poznaje ondašnje ljude."

Don Corleone odmahne glavom. "Ne, moja žena je tu osamljena bez svoje djece. Želim da se Constanzia i njezin muž presele u jednu od kuća na posjedu. Želim da Carlo dobije odgovoran posao, možda sam bio previše strog prema njemu", tu don Corleone napravi grimasu, "uostalom, pomanjkalo mi je sinova. Makni ga od posla s kockom i daj mu da radi sa sindikatima, neka se bavi papirologijom, neka pregovara s ljudima. To mu dobro ide." U Donovu se glasu tek nazirao prezir.

Hagen kimne. "Dobro, Clemenza i ja ćemo razmotriti koga da pošaljemo u Vegas. Želite li da kažem Freddieju da dođe kući na nekoliko dana?"

Don niječno odmahne. "Čemu?" okrutno upita. "Moja žena i dalje može kuhati. Neka on samo ostane tamo." Ostala trojica se s nelagodom promeškole u naslonjačima. Nisu znali da je Freddie u takvoj očevojoj nemilosti. Sumnjali su kako se radi o nečemu što oni ne znaju.

Don Corleone uzdahne. "Nadam se da ću ove godine uspješno uzgojiti fine paprike i rajčice u svojem vrtu, bit će i za vas dovoljno. Želim malo mira, tišine i spokoja u svojoj starosti. To bi bilo sve. Popijte još jedno piće ako želite."

Bio je to znak da valja poći. Svi ustanu. Hagen otprati Clemenzu i Tessija do njihovih automobila i dogovori s njima sastanke kako bi razradili detalje oko što učinkovitijeg ispunjenja Donovih želja. Zatim se vrati u kuću, jer je znao da ga Don čeka.

Donje skinuo sako i kravatu i legao na kauč. Njegovo se ozbiljno lice opustilo od iscrpljenosti. Pokaže Hagenu stolac i reče: "Onda, consigliere, imaš li kakvih primjedbi na moja današnja djela?"

Hagen nije odmah odgovorio. "Nemam", reče. "Ali nisu mi se učinila dosljednima vašoj pravoj naravi. Kažete da ne želite saznati kako je Santino ubijen niti se osvetiti. U to ne vjerujem. Dali ste časnu riječ glede mira, znači toga ćete se pridržavati, ali ne vjerujem da ćete svojim neprijateljima tako olako prepustiti pobjedu koju su naizgled danas izvojevali. Stvorili ste genijalnu zagonetku koju ne umijem riješiti pa kako onda mogu odgovoriti slažem li se s vašim postupcima ili ne?"

Zadovoljan izraz preleti Donovim licem. "Da, ti me poznaješ bolje od sviju. Iako nisi Sicilijanac, ja sam te u njega pretvorio. Sve što si rekao istina je, ali rješenje je tu i ti ćeš ga shvatiti prije negoli se sve odigra do kraja. Slažeš se kako svi moraju prihvatiti moju časnu riječ, a ja je ne kanim pogaziti. Želim da se moje zapovijedi u cijelosti poštuju. Ali, Tome, najvažnije je da što je moguće prije vratimo Michaela kući. Neka ti to bude osnovno u mislima i radu. Istraži sve pravne putove, ne zanima me koliko ćeš novca potrošiti. Kada se on vrati kući ne smije biti problema. Posavjetuj se s najboljim odvjetnicima za kazneno pravo. Dat ću ti imena nekih sudaca koji će te primiti nasamo. Dotad se moramo čuvati svake izdaje."

"Poput vas, ni mene ne brinu toliko stvarni dokazi koliko oni koji će možda biti podmetnuti. Također, neki bi policajac mogao ubiti Michaela nakon uhićenja. Možda ga ubiju u ćeliji ili natjeraju drugog zatvorenika da to učini. Smatram kako ne smijemo dopustiti da ga uhite ili optuže", reče Hagen. Don Corleone uzdahne. "Znam, znam. U tome leži problem. Ali ne smijemo odugovlačiti. Na Siciliji ima problema. Tamo mladići više ne slušaju starije, a s mnogima, deportiranima iz Amerike, donovi staroga kova ne mogu izići na kraj. Michael bi se mogao naći između dvije vatre. Poduzeo sam neke mjere kako se to ne bi dogodilo pa je i dalje na

sigurnome, ali to neće moći potrajati dugo. To je jedan od razloga radi kojega sam morao sklopiti mir. Barzini ima prijatelje na Siciliji, oni su ušli Michaelu u trag. To je jedan od odgovora na zagonetku. Morao sam sklopiti mir kako bih osigurao sinovu sigurnost. Nisam imao izbora."

Hagen čak nije želio pitati Dona odakle mu ta informacija. Nije čak bio ni iznenađen. Da, to je doista riješilo dio zagonetke. "Kada se sastanem s Tattaglinim ljudima kako bih ugovorio pojedinosti, trebam li inzistirati da svi njegovi krijumčari droge budu čisti? Suci neće rado davati male kazne ljudima s dosjeom."

Don Corleone slegne ramenima. "Vjerujem kako su dovoljno pametni da to znaju. Samo spomeni, nemoj inzistirati. Mi ćemo učiniti svoje, ali ako oni za taj posao uzmu nekoga tko je već sjedio u zatvoru i taj bude uhićen, mi nećemo pomaknuti prstom. Reći ćemo kako se ništa ne može učiniti. Ali Barzini i sam to zna, ne treba mu se to reći. Jesi li zamijetio kako se ni u jednom trenutku nije izjasnio za taj posao. Čovjek bi rekao kako ga uopće ne zanima. To je čovjek kojega se ne može uloviti nespremna."

Hagen je bio zapanjen. "Hoćete reći da on cijelo vrijeme stoji iza Sollozza i Tattaglie?"

Don Corleone uzdahne. "Tattaglia je običan svodnik. On nikad ne bi mogao nadmudriti Santina. Zbog toga ne moram saznati što se dogodilo. Dovoljno je što znam da je Barzini u to umiješan."

Hagen se zamisli. Don mu je davao natuknice, ali nešto veoma važno je nedostajalo. Hagen je znao o čemu se radi, ali nije bilo na njemu da to pita. Rekao je laku noć i okrenuo se kako bi pošao kući. Don mu je htio još nešto reći.

"Ne zaboravi, upotrijebi svu svoju pamet kako bismo vratili Michaela kući", reče Don. "Još nešto. Dogovori se s čovjekom iz telefonske centrale da mi svakoga mjeseca dade ispis svih Clemenziinih i Tessiovih telefonskih poziva. Ne sumnjam u njih. Zakleo bih se kako me nikad ne bi izdali, ali nema ničeg lošeg saznamo li nešto prije negoli bude kasno."

Hagen kimne i iziđe. Pitao se provjerava li Don i njega, pa se posrami zbog te sumnje. Bio je siguran kako se u istančanu i složenu Donovu umu rađao dalekosežan plan koji je događaje toga dana sveo na obično taktičko povlačenje. Bila je tu još jedna mračna činjenica koju nitko nije spomenuo, o kojoj se ni on nije usudio pitati, a don Corleone ju je ignorirao. Sve je ukazivalo kako u budućnosti slijedi dan obračuna.

GLAVA 21

ALI PROŠLA JE JOŠ GOTOVO CIJELA GODINA DOK DON NIJE BIO U STANJU srediti da se njegov sin Michael prokrijumčari natrag u Sjedinjene Države. Za to je vrijeme cijela obitelj lomila glavu smišljajući odgovarajući plan. Čak su slušali i savjete Carla Rizzija sad, kad je živio na posjedu s Connie. Tijekom tog vremena rodio im se još jedan sin. Ali nijedan plan nije se svidio Donu.

Napokon je problem riješila obitelj Bocchicchio zahvaljujući nesreći što ih je zadesila. Jedan mladi Bocchicchio, dvadesetpeto-godišnji Felix, rođen u Americi i pametniji od svih iz njegova klana, odbio se uključiti u obiteljski posao odvoza smeća, te se oženio finom američkom djevojkom engleskoga podrijetla kako bi se još više odijelio od obitelji. Noću je pohađao školu kako bi postao odvjetnik, a danju je radio kao službenik na pošti. Za to vrijeme mu se rodilo troje djece, a kako je njegova žena umjela raspolagati s novcem, živjeli su od njegove plaće sve dok nije završio pravo.

Felix Bocchicchio je poput mnogih mladih ljudi smatrao kako će zato što je završio studij i usavršio se biti automatski nagrađen te će pristojno zarađivati. Ispostavilo se da nije tako. Veoma ponosit odbio je pomoć svojega klana. Ali jedan njegov prijatelj odvjetnik, mladić s dobrim vezama i uspješnom karijerom u sponu u odvjetničkoj tvrtki, nagovorio je Felixa da mu učini malenu uslugu. Bio je to veoma zamršen posao, naizgled legalan, povezan sa stečajnom prijevaram. Šansa je bila jedan prema milijun da ih se otkrije. Felix Bocchicchio je odlučio riskirati. Budući da se prijevara trebala postići upotrebom pravničke vještine što ju je stekao na fakultetu, nije se činilo tako strašnim, pa čak i na neki čudan način, nije se činila kriminalnom.

Ukratko, glupa priča, prijevara je otkrivena. Felixov prijatelj odvjetnik odbio mu je pomoći na bilo koji način, nije mu se čak želio javljati na telefon. Dvojica glavnih sudionika u prijeveri, lukavi sredovječni poslovni ljudi, okrivili su pravničko neiskustvo Felbca Bocchicchia što je sve pošlo naopako, priznali su krivnju i surađivali s državom a Felka Bocchicchia imenovali kolovođom prijevere i optužili ga da se koristio prijateljima i nasiljem kako bi kontrolirao njihov posao te ih natjerao da s njime surađuju u njegovim pokvarenim makinacijama. Na suđenju su na površinu isplivali podaci o Felixovoj povezanosti sa stričevima i rođacima iz klana Bocchicchio, osuđivanim utjerivačima i to se svjedočenje

pokazalo kobnim. Dvojica su se poslovnih ljudi izvukli s uvjetnim kaznama. Felix Bocchicchio je osuđen na kaznu od jedne do pet godina i odslužio tri. Klan nije tražio pomoć ni od jedne obitelji ni od don Corleonea jer je Felix odbio tražiti pomoć pa su ga odlučili naučiti važnu lekciju: milost dolazi samo od obitelji jer, obitelj je odanija i mora joj se više vjerovati negoli društvu. Bilo kako bilo, Felix Bocchicchio je pusten iz zatvora nakon tri godine, pošao je kući, poljubio ženu i troje djece i mirno živio godinu dana, a zatim pokazao kako je ipak pravi pripadnik klana Bocchicchio. Bez ikakva pokušaja da sakrije svoju krivnju nabavio je oružje, pištolj, i ustrijelio svojega prijatelja odvjetnika. Zatim je potražio onu dvojicu poslovnih ljudi i mirno ih ustrijelio u glavu dok su izlazili iz zalogajnice. Ostavio je tijela da leže na ulici, ušao u zalogajnicu, naručio kavu i pio je dok je čekao da ga policija dođe uhititi.

Suđenje je bilo brzo, osuda nemilosrdna. Pripadnik podzemlja je hladnokrvno ubio svjedoke koji su ga zasluženo poslali u zatvor. Bilo je to besraman čin pun prezira naspram društvu i ovoga puta su svi, javnost, tisak, društvene strukture pa čak i čovjekoljupci meka srca bili ujedinjeni u želji da vide Felixa Bocchicchia na električnoj stolici. Nije bilo izgleda da mu guverner države odobri pomilovanje, kao što ni radnici živodernice ne bi poštedjeli bijesno pseto, kako se izrazio jedan od guvernerovih najbližih političkih pomoćnika. Klan Bocchicchio je bio spreman potrošiti bilo koju količinu novca kako bi se obratili prizivnome sudu. Sada su bili na Felixa ponosni, ali ishod je bio izvjestan. Nakon svih pravnih zavrzlama što su mogle potrajati neko vrijeme, Felix Bocchicchio će svejedno umrijeti na električnoj stolici.

Hagen je obavijestio Dona o tom slučaju na zahtjev jednog Bocchicchia koji se nadao kako se nešto dade učiniti za mladića. Don Corleone ga je uljudno odbio. Ta, nije on mađioničar. Ljudi su ponekad od njega tražili nemoguće. Ali sljedećega je dana Don pozvao Hagena u svoju radnu sobu i naložio mu da detaljno prouči cijeli slučaj.

Kada je Hagen to učinio, don Corleone mu je rekao neka na posjed pozove glavu klana Bocchicchio kako bi se sastao s njime.

Ono što je uslijedilo bilo je koliko jednostavno toliko genijalno. Don Corleone je zajamčio šefu obitelji Bocchicchio da će žena i djeca Felixa Bocchicchia biti nagrađeni izdašnom mirovinom. Taj će novac biti smjesta isplaćen klanu Bocchicchio. U zamjenu Felbc mora priznati daje ubio Sollozza i policijskoga kapetana McCluskeyja.

Trebalo je ugovoriti još mnoge detalje. Priznanje Felixa Bocchicchia moralo je biti uvjerljivo, drugim riječima, on je morao znati istinske detalje koje treba priznati. Također, morao je uplesti policijskoga kapetana u trgovinu drogom. Zatim je trebalo nagovoriti konobara iz restorana Luna da prepozna Felka Bocchicchia kao ubojicu. Za to je bila potrebna hrabrost, jer se opis počinitelja trebao potpuno promijeniti. Felix Bocchicchio bio je puno niži i teži od Michaela. Ali to je bila don Corleoneova briga. Budući daje osuđenik čvrsto vjerovao u visoku naobrazbu i fakultetsku diplomu zacijelo će željeti da i njegova djeca pohađaju koledž. Stoga je don Corleone trebao platiti i određenu svotu novca za koledž djeci. Zatim je valjalo uvjeriti klan Bocchicchio kako nema nade da Felix dobije pomilovanje za prva tri ubojstva. Nova priznanja će naravno zapečatiti usud toga mladića.

Sve je sređeno, novac je isplaćen te je s osuđenikom uspostavljena veza kako bi ga savjetovali i dali mu upute. Napokon je plan proveden u djelo i priznanje je dospjelo na naslovnice svih novina. Sve je sjajno prošlo, ali don Corleone, oprezan kao i uvijek, pričekao je još četiri mjeseca, sve do egzekucije Felka Bocchicchia, prije negoli je zapovjedio da se Michael vrati kući.

GLAVA 22

LUCY MANCINI JE SONNY ČAK GODINU DANA NAKON NJEGOVE SMRTI strahovito nedostajao, tugovala je za njim poput ljubavnice iz najžešće romance. To nisu bili nezreli snovi kakve školarke, njezina čežnja nije bila čežnja odane supruge. Ne bi se moglo reći da je bila neutješna radi gubitka životnog suputnika ili joj je on nedostajao radi njegova čvrsta karaktera. Nije imala nježnih uspomena na sentimentalne darove, niti ga je obožavala poput šiparice, nije čeznula za njegovim osmijehom, sjajem u njegovim očima kada bi ona rekla nešto dražesno ili duhovito.

Ne. Nedostajao joj je iz mnogo važnijeg razloga - on je bio jedini muškarac u njezinu životu sposoban da je zadovolji kao ženu, a radi svoje mladosti i neiskustva, vjerovala je i jedini.

Sada, godinu dana kasnije, sunčala se na blagome suncu Nevade. Plavokosi je mladić sjedio pokraj njezinih nogu i igrao se njezinim nožnim prstima. Provodili su to nedjeljno poslijepodne na bazenu i unatoč mnogim ljudima oko njih, njegova je ruka klizila naviše uz njezino golo bedro.

"Prestani, Jules", reče Lucy. "Mislila sam da barem liječnici nisu blesavi poput drugih muškaraca."

Jules joj se lukavo nasmiješi. "Ja sam liječnik u Las Vegasu." Škakljao je unutarjni dio njezina bedra i bio iznenađen kako je tako lagani dodir može toliko silno uzbuditi. Premda je to pokušavala sakriti, vidjelo se na njezinu licu. Bila je doista veoma jednostavna i naivna djevojka. Zašto mu onda ne želi uzvratiti? Mora to odgonetnuti, nije vjerovao u ona sranja o izgubljenoj ljubavi koja se nikad ne može nadomjestiti. Pod njegovom je rukom pulsirao život i žudio za drugim živim bićem. Doktor Jules Segal je odlučio pokušati te večeri u svojem apartmanu. Želio je da mu se svojevrijeme poda, ali ako će se morati poslužiti lukavstvom, neka, on je bio pravi muškarac za to. Sve u interesu znanosti, naravno. Uostalom, jandica je očito umirala za tim.

"Jules, molim te prestani", reče Lucy. Glas joj je podrhtavao.

"U redu, dušo", reče Jules pokajničkim glasom. Spustio je glavu u njezino krilo kako bi odrijemao na mekanu bedru. Zabavljalo ga je kako se ona izvija, toplina što je isijavala iz nje, a kada je spustila ruku kako bi mu popravila kosu, primio ju je za zapešće poput ljubavnika, a zapravo joj je mjerio puls. Bio je ubrzan. Osvojiti će je večeras i riješiti zagonetku, kakva god, dovraga, bila. Potpuno uvjeren u samoga sebe doktor Jules Segal zaspi.

Lucy je promatrala ljude oko bazena. Nikad nije mogla sanjati da će joj se život tako promijeniti za manje od dvije godine. Nikad nije zažalila radi one "nepromišljenosti" na vjenčanju Connie Corleone. Bila je to najljepša stvar što joj se u životu dogodila i u snovima je to stalno nanovo proživljavala. Kao što je proživljavala i sve one mjesece što su uslijedili.

Sonny ju je posjećivao jednom tjedno, ponekad češće, nikad rjeđe. U dane kad ga ne bi vidjela njezino je tijelo bilo na mukama. Njihova je strast i čežnja jednoga za drugim bila iskonska, nerazvodnjena poezijom ili razumom. Bila je to sirova ljubav, ljubav puti, ljubav tijela koja su se međusobno privlačila.

Kad bi je Sonny nazvao i rekao da dolazi nabavila bi dovoljno pića i namirnica za večeru i doručak, jer je on obično odlazio tek idućega dana, kasno ujutro. Željela je neometano uživati u njemu, kao i on u njoj. On je imao svoj ključ i kad bi ga čula u bravi poletjela bi mu u zagrljaj. Oboje su bili brutalno izravni, brutalno sirovi. Za vrijeme prvoga poljupca već su jedan drugome otkopčavali odjeću, on bi je podigao, a ona bi obavila noge oko njegovih širokih bokova. Vodili su ljubav stojeći u hodniku njezina

stana, kao da moraju ponoviti njihov prvi ljubavni čin. Poslije bi je on odnio u spavaću sobu.

Ležali su u krevetu i vodili ljubav. Živjeli bi tako, potpuno nagi u njezinu stanu i po šesnaest sati. Pripremala mu je obilne obroke. Ponekad bi ga netko nazvao, očito radi posla, ali ona nikada nije prisluškivala. Bila je previše zauzeta proučavanjem njegova tijela, milovala ga je, mazila, ljubila. Ponekad, kada bi se on digao po piće i slučajno je očešao, nije mogla odoljeti, dotaknula bi njegovo golo tijelo, zagrlila ga, vodila ljubav s njime kao da su ti posebni dijelovi njegova tijela neka tajanstvena ali nevina igračka, koja svaki put otkriva svoja znana ali iznenađujuća uzbuđenja. U početku se sramila te svoje neumjerenosti, ali je uskoro uvidjela kako se to njezinome ljubavniku sviđa, laskala mu je činjenica što je postala potpunom robinjom njegova tijela. U svemu je tome bilo neke životinjske nedužnosti. Bili su sretni zajedno.

Kad je Sonnyjev otac ustrijeljen na ulici prvi put je shvatila da je i njezin ljubavnik možda u opasnosti. Sama u svojem stanu nije plakala, već je jaukala, zavijala poput životinje. Kad je Sonny nije došao posjetiti gotovo tri tjedna sva je tjeskobna živjela na tabletama za spavanje i alkoholu. Osjećala je fizičku bol po cijelome tijelu.

Kada se napokon pojavio, nije ga ispuštala iz naručja. Poslije toga dolazio je najmanje jedanput tjedno, sve dok nije ubijen.

Iz novina je saznala da je ubijen i te je večeri uzela prekomjernu količinu tableta za spavanje. Iz nekog razloga, umjesto daje ubiju, od tableta joj je tako pozlilo da je doteturala do hodnika i onesvijestila se ispred dizala, gdje su je pronašli i odvezli u bolnicu. Za njezinu vezu sa Sonnyjem uglavnom nitko nije znao pa je tome slučaju posvećeno tek nekoliko redaka u nekom tabloidu.

Dok je bila u bolnici došao ju je posjetiti i utješiti Tom Hagen. Tom Hagen joj je namjestio posao u hotelu u Las Vegasu, gdje je radio Sonnyjev brat Freddie. Upravo joj je Tom Hagen rekao kako će od obitelji Corleone dobivati rentu, za to se Sonny unaprijed pobrinuo. Tom ju je pitao je li možda trudna, kao da je to mogao biti razlog što je popila tablete i ona mu je odgovorila da nije. Htio je znati je li je Sonny došao posjetiti one kobne noći ili ju je nazvao da kaže da će doći. Odgovorila je da Sonny nije zvao. Uvijek ga je nakon posla čekala kod svoje kuće. Rekla je Hagenu istinu. "On je jedini muškarac kojega sam mogla voljeti. Za mene više nikad neće postojati nitko drugi." Vidjela je osmijeh na njegovu licu, ali

i iznenađenje. "Zar ti se to čini tako nevjerojatnim?" upitala je. "Nije li te on doveo svojoj kući kad si bio dijete?"

"Tada je bio druga osoba", odgovori Hagen. "Odrastao je u drugačijeg muškarca."

"Za mene nije", reče Lucy. "Možda za sve ostale, ali ne za mene." Bila je previše slaba kako bi mu objasnila da je prema njoj Sonny bio utjelovljenje nježnosti. Nikad se nije naljutio, nikad nije pokazao da ga ona žvcira.

Hagen je sredio njezinu selidbu u Las Vegas. Čekao ju je iznajmljeni stan, sam ju je odvezao na aerodrom i natjerao je da mu obeća kako će ga nazvati da joj pomogne osjeti li se osamljenom ili se stvari ne budu odvijale kako treba.

Prije negoli je ušla u avion oklijevajući ga upita: "Zna li Sonnyjev otac za sve ovo?"

Hagen se nasmiješi. "Radim ovo za njega, ali i za sebe. On je veoma staromodan u tim stvarima, nikad ne bi učinio ništa protiv zakonite supruge svojega sina. Ali tebe drži tek neiskusnom djevojkom koju je Sonny iskoristio. Sve nas je potreslo kad si popila one tablete." Nije joj objasnio kako je čovjeku poput Dona bilo nevjerojatno da bi se itko pokušao ubiti.

Sada, nakon gotovo osamnaest mjeseci u Las Vegasu, začudila se što je gotovo sretna. Bilo je noći kad je sanjala Sonnyja, probudila bi se i budna sanjala do jutra milujući se sve dok ne bi ponovno zaspala. Nakon Sonnyja nije bila s muškarcem, ali život u Las Vegasu joj je godio. Išla je na plivanje u hotelske bazene, na jedrenje na jezero Mead, a kada je imala slobodan dan vozila se pustinjom. Smršavjela je pa joj je figura postala još ljepša. I dalje je izgledala raskošno, no sada više na američki nego na tradicionalan talijanski način. Radila je u odjelu odnosa s javnošću na recepciji hotela, s Freddiejem nije imala nikakve veze, ipak, kad bi je on ugledao, stao bi i razgovarao s njome. Iznenadila se koliko se on promijenio. Postao je galantan s damama, prekrasno se odijevao i činilo se kako doista ima smisla za vođenje hotela i kockarnice. On se bavio hotelom, čime se obično nisu bavili vlasnici kasina. Što zbog dugih toplih ljeta, ili možda zbog aktivnijeg seksualnog života i on se stanjio, a holivudski stil odijevanja dao mu je neodoljivu ugladenost.

Nakon šest mjeseci došao ju je posjetiti Tom Hagen. Svakoga je mjeseca, osim plaće, dobivala ček na šesto dolara. Hagen joj je objasnio kako taj novac mora imati potvrdu o podrijetlu pa ju je zamolio neka ga

ovlasti da on upravlja njime. Također joj je objasnio kako će ona pro forma biti navedena kao vlasnica pet posto udjela u hotelu gdje je radila. Morat će srediti sve pravničke formalnosti što ih je tražio zakon Nevade, ali sve će to biti sređeno uz minimalnu smetnju za nju samu. Ipak, podrazumijevalo se da o tome neće ni sa kim raspravljati bez njegova odobrenja. Bit će zakonski zaštićena, a mjesečna primanja će biti sigurna. Ukoliko bi je vlasti ili neka državna agencija ikada ispitivale ona ih samo treba uputiti na svojega odvjetnika pa je više nitko neće gnjaviti.

Lucy je pristala. Znala je o čemu se zapravo radi, ali je nije smetalo što je iskorištavaju. Činila se to razumna usluga s njezine strane. Ali kada je Hagen zamolio da dobro motri što se događa u hotelu, da prati što rade Freddie i njegov šef, vlasnik hotela i čovjek koji je njime upravljao kao većinski dioničar, ona ga upita: "Oh, Tome, zar želiš da špijuniram Freddieja?"

Hagen se nasmije. "Freddiejev se otac brine za njega. Freddie je tijesno povezan s Moeom Greenom pa želimo biti sigurni kako neće upasti u kakvu nevolju." Naravno, nije joj objasnio kako Don nije uložio sredstva u izgradnju tog hotela u pustinji samo kako bi stvorio utočište za svojega sina, već kako bi za sebe stvorio uvjete za veće operacije.

Ubrzo nakon tog razgovora Jules Segal je došao raditi kao hotelski liječnik. Bio je veoma vitak, naočit i šarmantan i izgledao je neobično mlad za liječnika, barem se takav činio Lucy. Upoznala gaje kad mu se obratila radi kvržice na podlaktici. Nekoliko je dana bila zabrinuta pa je jednoga jutra navratila u njegovu ordinaciju u hotelu. Dvije su plesačice iz revije sjedile u čekaonici i čavrljale. Plavuše s tenom boje breskve, ljepota za kojom je Lucy oduvijek čeznula. Izgledale su poput anđela. Ali jedna od njih reče: "Kunem se, zarazim li se još jedanput, odustajem od plesanja."

Kada je doktor Jules Segal otvorio vrata svojega kabineta i pokazao jednoj od djevojaka da uđe, Lucy je došla u iskušenje da ode, i da se radilo o nečemu osobnijem i ozbiljnijem tako bi i postupila. Doktor Segal je imao na sebi široke hlače i raskopčanu košulju. Dojam su poboljšale naočale s okvirom od kornjačevine i njegova suzdržanost, ali je svejedno djelovao pomalo neobavezno, a poput mnogih staromodnih ljudi, Lucy je vjerovala kako medicina i ležernost ne idu zajedno.

Kada je napokon ušla u njegov kabinet u njegovu je ophođenju bilo nečega umirujućeg pa su sve njezine sumnje nestale. Gotovo nije govorio, ali nije bio otresit i nije se žurio. Kad ga je upitala kakva je to kvržica pažljivo joj je objasnio da je to uobičajena vlaknasta izraslina, da nikako

ne može biti zloćudna i ne treba biti razlogom za zabrinutost. Uzeo je tešku medicinsku knjigu i rekao: "Ispružite ruku."

Oklievajući je poslušala. Prvi put joj se nasmiješio. "Ovime ću ostati bez honorara za operativni zahvat", reče. "Udarit ću kvržicu i ona će se izravnati. Možda ponovno iskoči, ali budem li je kirurški uklanjao, morat ćete to dobro platiti, nositi zavoje i sve ostalo. Dobro?"

Ona mu se nasmiješi. Iz nekog mu je razloga potpuno vjerovala. "Dobro." U idućem je trenutku kriknula od boli kad ju je teškom knjigom pljesnuo po podlaktici. Kvržica se gotovo izravnala.

"Je li toliko boljelo?"

"Nije", odgovori ona. Promatrala je kako upisuje podatke u njezin karton. "Je li to sve?"

On kimne, ne obraćajući više pozornost na nju. Ona iziđe.

Tjedan dana kasnije on ju je ugledao u kafiću i sjeo pokraj nje za šank. "Kako ruka?" upita.

Ona mu se nasmiješi. "Dobro. Imate neuobičajene metode liječenja, ali učinkovite."

On joj se šeretski nasmije. "Nemate pojma koliko sam neuobičajen. A ja nisam znao koliko ste vi bogati. U vegaškome je Sunu izašao članak s popisom dioničara hotela i pokraj vašeg imena stoji deset bodova. Mogao sam dobro zaraditi na vašoj kvržici."

Nije komentirala, sjetila se što joj je Hagen rekao. On se ponovno naceri. "Ne brinite, znam o čemu se radi, vi ste samo jedan od paravana, Vegas ih je pun. Kako bi bilo da večeras zajedno pogledamo neku predstavu, a onda vas častim večerom? Kupit ću vam čak i nekoliko žetona za rulet."

Malo se dvoumila, ali on je bio uporan. Napokon ona reče: "Voljela bih poći s vama, ali bojim se da ćete biti razočarani završetkom večeri. Ja nisam djevojka za zabavu, poput mnogih ovdje."

"To i jest razlog radi kojeg vas pozivam", reče on veselo. "Ionako sam sebi propisao mnogo odmora ove noći."

Lucy mu se nasmije i reče pomalo tužno: "Je li to na meni tako očito?" On odmahne glavom, a ona reče: "Dobro, neka bude večera, ali ću sama kupiti žetone za rulet."

Otišli su na predstavu s večerom i Jules ju je zabavljao medicinskim izrazima za prsa i bedra, ali ne posprdno, već veoma duhovito. Nakon toga su igrali rulet i zaradili više od sto dolara. Još kasnije su se po mjeseci odvezli do brane Boulder, on ju je počeo zavoditi, ali

nakon što mu se oduprla nakon nekoliko poljubaca, on shvati da ona to doista ne želi pa je prestao. Poraz je prihvatio s puno duha. "Rekla sam ti da neću", prekorila ga je Lucy osjećajući pomalo krivnju.

"Ali bi se uvrijedila da nisam čak ni pokušao", reče Jules. Ona se morala nasmijati, jer je to bila istina.

U idućih su nekoliko mjeseci postali najbolji prijatelji. To nije bila ljubav, jer nisu vodili ljubav, Lucy mu nije dopustila. Vidjela je da je on zbunjen njezinim odbijanjem, ali ne povrijeđen kao što bi bila većina muškaraca i zbog toga mu je još više vjerovala. Otkrila je kako se ispod vanjštine profesionalnog liječnika krije razuzdana priroda željna zabave. Vikendom je vozio frizirani MG na kalifornijskim utrckama. Kada je bio na odmoru putovao je u unutrašnjost Meksika, u pravu divljinu. Pričao joj je kako tamo strance mogu ubiti samo radi cipela, a život je primitivan kao prije tisuću godina. Posve je slučajno saznala da je bio kirurg u poznatoj bolnici u New Yorku.

To ju je najviše zbunilo, ta zašto je prihvatio taj posao u hotelu. Kad ga je pitala o tome Jules joj odgovori: "Ti meni priznaj svoju mračnu tajnu, pa ću ti ja priznati svoju."

Ona je pocrvenjela i više to nije spominjala. Ni Jules nije inzistirao pa se njihova veza nastavila, pretvarala se u toplo prijateljstvo s kojim je računala više negoli je bila svjesna.

Dok je sad sjedila pokraj bazena s Julesovom plavom glavom u svojemu krilu, osjetila je nevjerojatnu nježnost prema njemu. Slabine su joj bile napete, nije bila svjesna da mu prstima senzualno miluje vrat. Činilo se da on spava, da nije toga ni svjestan, i ona se uzbudi samo od njegove blizine. Iznenada on podigne glavu s njezina krila i ustane. Primi je za ruku i povede je preko travnjaka na popločani puteljak. Ona ga je poslušno slijedila čak i kad ju je uveo u kućicu gdje je bio njegov apartman. Kad su ušli natočio im je oboma veliko piće. Nakon jarka sunca i erotskih misli piće joj je udarilo u glavu i počelo joj se vrtjeti. Jules je zagrlj i njihova se gola tijela, odjevena samo u kupaće kostime, priljube jedno uz drugo. "Nemoj", mrmrljala je Lucy, ali njezin je glas zvučao neuvjerljivo i Jules to zanemari. Brzo joj skine gornji dio kostima kako bi joj milovao i ljubio teške grudi, zatim joj skine donji dio kostima ne prestajući je ljubiti po okruglom trbuščiću i unutarnjoj strani bedara. Uspravi se, skine kupaće gaćice i zagrlj je. Legli su goli na njegovu postelju i ona osjeti kako on prodire u nju. Već joj je taj dodir bio dovoljan da svrši, ali po reakciji njegova tijela osjeti da je iznenađen. Preplavi je isti onaj sram kao prije Sonnyja, ali

Jules je povuče do ruba kreveta i stane joj namještat i noge na određeni način i ona mu se prepusti. On ponovno prodre u nju ljubeći je i ovoga puta ga je mogla osjetiti, ali što je važnije, i on je nešto osjećao i približavao se vrhuncu.

Kada se odmaknuo od nje, Lucy se skupi na jednom kraju postelje i stane plakati. Osjećala je strahovit stid. Iznenadi se kad začuje kako se Jules tiho smije. "Ti jadna naivna talijanska djevojko, znači zato si me odbijala sve ove mjesece? Baš si bedasta." To "bedasta" rekao je tako nježno da se ona okrene prema njemu, a on zagrlj njezino nago tijelo i reče: "Ti kao da si došla iz srednjeg vijeka, časna riječ." Glas mu je bio umirujuće nježan dok je ona i dalje plakala.

Jules pripali cigaretu i stavi je u njezina usta, ona se zagrcne od dima i prestane plakati. "Sada me slušaj", reče joj. "Da su te odgajali na normalan i suvremen način u duhu dvadesetog stoljeća tvoj bi problem bio riješen prije mnogo godina. Dopusti da ti objasnim o čemu se radi: to nije isto kao da si ružna, ili kao da imaš loš ten, razrokost ili nešto što plastična kirurgija ne može popraviti. Tvoj problem je kao da imaš bradavicu ili madež na bradi, ili nepravilno formirane uši. Prestani o tome razmišljati iz seksualnog kuta. Prestani si umišljati da imaš veliku vaginu koju ni jedan muškarac ne može voljeti jer ne daje njegovu penisu dovoljno trenja. Ti imaš deformaciju zdjelice, ono što mi kirurzi zovemo slabom stijenkom zdjelice. Obično se to javlja nakon poroda, ali može biti i urođeno. To je uobičajena stvar i mnoge žene žive jedan život, a običan jednostavan zahvat bi ih mogao izliječiti. Neke se žene čak ubiju radi toga. Nikad ne bih posumnjao da i ti od toga patiš jer imaš tako krasno tijelo. Mislio sam da se radi o nečemu psihičkom. Znam tvoju priču, mnogo si mi puta pričala o sebi i Sonnyju. Dopusti mi da te detaljno pregledam pa ću ti reći točno kakav je zahvat potreban. Sad se pođi istuširati."

Lucy pođe u kupaonicu i istušira se. Strpljivo, zanemarujući njezin protest, Jules je natjera da legne na postelju i raširi noge. U svojem stanu imao još jednu liječničku torbu. Pokraj postelje se nalazio stolić u kojemu su bili instrumenti. Za vrijeme pregleda postao je veoma profesionalan, ugurao je prste u nju i pomicao ih naokolo. Već je osjećala poniženje kad je on poljubi u pupak i gotovo odsutno reče: "Prvi put sam uživao u svojem poslu." Zatim je okrene na trbuh i gurne prst u njezin rektum, pipajući, ali joj je drugom rukom nježno milovao vrat. Kad je završio okrene je natrag na leđa, nježno je poljubi u usta i reče: "Mala, napraviti ću ti dolje nešto posve novo, a onda ću to sam isprobati. Prvi put

da se tako nešto događa u medicini, čak ću moći napisati izvještaj za medicinske časopise."

Jules je sve to radio tako duhovito i nježno, bilo je očito kako mu je do nje stalo, pa je Lucy uspjela svladati svoju sramotu i stid. On je čak s police donio medicinski priručnik kako bi joj pokazao slučaj sličan njezinu i potreban korektivni kirurški zahvat. Ona se veoma zainteresirala.

"To je potrebno napraviti i radi zdravlja", objasni Jules. "Ukoliko to ne središ mogla bi kasnije u životu imati vraških problema s "vodovodom". Ukoliko se ne operira sve će popustiti. Grozna je šteta što mnogi liječnici radi pretjerane kreposti ne dijagnosticiraju i ne ispravljaju takvo stanje, a mnoge žene se iz istog razloga ne žale."

"Molim te, ne govori više o tome, molim te", reče Lucy.

Primijetio je kako se ona još uvijek donekle srami svoje tajne, svoje ružne deformacije. Iako je to za njegov medicinski izobraženi um bio vrhunac gluposti, bio je dovoljno osjećajan da se s njome poistovjeti. To mu je i pomoglo da je utješi na pravi način.

"Dobro, sad kad znam tvoju tajnu, ispričat ću ti svoju", reče. "Stalno me pitaš što ja, jedan od najmlađih i najboljih kirurga s Istoka radim u ovome gradu." Ironično je citirao neke novinske napise o njemu. "Istina je da sam radio pobačaje, što i nije tako strašno, mnogi liječnici to rade -jedino, mene su ulovili. Imam prijatelja, doktora Kennedyja, zajedno smo stažirali, on je pravi poštenjačina i ponudio mi je svoju pomoć. Čini se da mu je Tom Hagen rekao da ukoliko mu ikad bude potrebna pomoć može računati na zahvalnu obitelji Corleone. Stoga se obratio Hagenu. Optužnica je odbačena, ali me je Liječnička udruga na Istoku stavila na crnu listu. Radi toga mi je obitelj Corleone dala ovaj posao. Dobro zarađujem. Obavljam posao koji netko mora raditi. Plesačice neprekidno ostaju trudne i ništa lakše od obavljanja pobačaja ako mi se obrate na vrijeme. Kiretiram ih s lakoćom s kojom bi ti očistila tavu. Freddie Corleone je nemoguć. Otkako sam ovdje s njim je zatrudnjelo barem petnaest djevojaka. Ozbiljno se bavim mišlju da s njim obavim jedan očinski razgovor o seksu. Naročito što sam ga morao tri puta liječiti od tripera i jedanput od sifilisa. Što ćeš. Freddiejev mali voli jahati gol."

Jules zastane. Namjerno je bio indiskretan, nešto što nikad nije radio, kako bi Lucy shvatila da i drugi ljudi, uključujući i neke koje poznaje i kojih se pomalo pribojava, kao Freddie Corleone, također imaju sramotne tajne.

"Razmišljaj kao da u tijelu imaš elastični dio koji je izgubio elastičnost", reče Jules. "Skratiš li ga malo on postaje napetiji, zategnutiji."

"Daj da razmislim o tome", reče Lucy, ali bila je uvjerena kako će to obaviti, bezgranično je vjerovala Julesu. Zatim se nečega sjeti. "A koliko će to stajati?"

Jules se namršti. "Ovdje nemam potrebnu opremu za takav zahvat, a nisam ni stručnjak u tome području, ali u Los Angelesu imam prijatelja, najboljeg specijalista na tom polju koji radi u najbolje opremljenoj bolnici. On to obavlja svim filmskim zvijezdama kada te dame shvate kako nije dovoljno srediti lice i grudi kako bi ih muškarac volio. Dužan mi je nekoliko usluga, stoga neće stajati ništa. Ja za njega obavljam pobačaje. Čuj, da nije neetički, rekao bih ti imena nekih od filmskih seksi kraljica koje su napravile zahvat koji je tebi potreban."

To probudi njezinu radoznalost. "Ma hajde, reci mi", reče ona. "Molim te." Kakav divan trač, a jedna od Julesovih najboljih osobina bila je što se nije rugao njezinoj tipično ženskoj ljubavi prema ogovaranju.

"Reći ću ti ako večeraš sa mnom i provedemo noć zajedno", reče Jules. "Radi tvoje blesavosti moramo nadoknaditi mnogo izgubljena vremena."

Lucy preplavi nježnost prema njemu jer je tako dobar pa promuća: "Ne moraš spavati sa mnom, znaš da nećeš uživati zbog ovoga kakva sam sada."

Jules prasne u smijeh. "Ma baš si blesava. Zar nisi čula ni za jedan drugi način vođenja ljubavi, mnogo efikasniji i mnogo civiliziraniji? Jesi li doista tako neiskusna?"

"Ah, to", reče ona.

"Da, to", imitirao ju je on. "Fine djevojke to ne rade, muškarčine to ne rade pa čak ni danas 1948. E pa, mala, mogu te odvesti jednoj miloj starici ovdje u Las Vegasu, ona je bila najmlađa madam najpopularnije javne kuće na Divljem zapadu, mislim još 1880. Voli pričati o dobrim starim vremenima. Znaš li što mi je ispričala? Najžešći muškarčine, revolveraši, neustrašivi kauboji uvijek su od djevojaka tražili "Francuza", ono što mi liječnici nazivamo oralnom stimulacijom penisa, ono što ti nazivaš "ah, to". Jesi li ikad pomislila raditi "ah, to" sa svojim dragim Sonnyjem?"

Prvi put ga je doista iznenadila. Pogleda ga s osmijehom Mona Liže, a njegov znanstvenički um smjesta pomisli nije li to rješenje tajne

stare mnogo vjekova. "Sa Sonnyjem sam radila sve", tiho će ona. Bilo je to prvi put da je to nekome priznala.

Dva tjedna kasnije Jules Segal je stajao u operacijskoj dvorani bolnice u Los Angelesu i promatrao kako njegov prijatelj, doktor Frederick Kellner, izvodi svoju vještinu. Prije negoli je anestezija počela djelovati Jules se nagne prema Lucy i šapne: "Rekao sam mu da si ti moja posebna djevojka pa će doista dobro zategnuti stijenke." Ali od pripremne tablete ona je već bila omamljena pa se nije nasmiješila, ali ta njegova šaljiva primjedba djelomice je pomogla otkloniti strah od operacije.

Doktor Kellner učinio je prvi rez s potpunom samouvjerenošću. Tehnika svake operacije za učvršćenje stijenke zdjelice ima dva cilja. Mišićavo vlaknastu petlju trebalo je skratiti kako bi je se zategnulo. Naravno, vaginalni otvor, slabo mjesto donjeg dijela zdjelice, trebalo je pomaknuti naprijed, ispod venerina brijega i tako osloboditi izravan pritisak odozgo. Ta se korekcija naziva perinorafija. Šivanje stijenke vagine kolporafija.

Jules je primijetio s kojom pažnjom doktor Kellner radi, velika opasnost kod skraćivanja bila je da se ne zareže preduboko i ošteti rektum. Ovo je bio relativno lagan slučaj, Jules je proučio sve rendgenske snimke i nalaze. Ništa se nije trebalo zakomplicirati, ali prilikom svakog kirurškog zahvata uvijek nešto može krenuti naopako.

Kellner je radio na petlji dijafragme, T forcepsom je pridržavao vaginalni preklop kako bi mu bio dostupan mišić anusa i ovojnica u kojoj se nalazio. Kellnerovi prsti omotani gazom gurali su u stranu labavo vezivno tkivo. Jules nije skidao oči s vaginalne stijenke ne bi li ugledao vene, znak upozorenja povrede rektuma. Ali stari dobri Kellner je znao svoj posao. Radio je novu petlju sa samouvjerenošću kojom dobar stolar zabija čavle.

Kellner je smanjivao višak tkiva vaginalne stijenke, šivajući ga kako ništa nepotrebno ne bi stršilo. Kellner je zatim pokušao umetnuti tri prsta u suženi otvor lumena, zatim dva. Uspio je umetnuti samo dva pipajući duboko unutra. Na trenutak je svojim svijetloplavim svjetlucavim očima iznad maske pogledao Julesa kao da ga pita je li dovoljno usko. Zatim je ponovno bio zauzet šivanjem.

Operacija je bila gotova. Lucy su odvezli u sobu za oporavak, a Jules je ostao porazgovarati s Kellnerom. Kellner je bio dobro raspoložen, najbolji znak kako je sve proteklo u najboljem redu. "Bez komplikacija, stari", reče Julesu. "Nema nikakvih izraslina, veoma jednostavan slučaj.

Ima prekrasan tonus mišića, neobično u ovakvim slučajevima, a sada je u pravoj formi za zabavu. Zavidim ti, stari. Naravno, morat ćeš malo pričekati, ali jamčim ti, bit ćeš zadovoljan mojim radom."

Jules se nasmije. "Ti si pravi Pigmalion, doktore. Doista, bio si sjajan."

"Sve je to dječja igra, poput tvojih pobačaja. Kada bi društvo bilo realistično, ljudi poput tebe i mene, doista veliki talenti, mogli bi obavljati važnije zahvate, a ovakve stvari prepuštati početnicima. Da ne zaboravim, idućeg ću ti tjedna poslati jednu djevojku, finu curu, čini se kako takve uvijek zaglave. Time ćemo biti kvit za ovo danas."

Jules kimne. "Hvala, doktore. Dođi nam u posjet i pobrinut ću se da uživaš u svemu što nudimo."

Kellner se kiselo nasmiješi. "Kockam se svaki dan, ne trebaju mi još tvoji stolovi za rulet i kockice. Ionako često prkosim sudbini. Propast ćeš tamo, Julese. Još nekoliko godina i možeš zaboraviti ozbiljnu kirurgiju. Zaostat ćeš." Okrenuo se.

Jules je znao da to nije prigovor, već upozorenje. Ipak srce ga zaboli. Budući da je Lucy morala ostati na intenzivnoj njezi još najmanje dvanaest sati, on pođe u grad i dobro se napije, djelomice od olakšanja što je Lucvna operacija dobro prošla.

Idućega jutra, kad ju je pošao posjetiti, iznenadi se kad ugleda dvojicu muškaraca pokraj njezine postelje, a sobu punu cvijeća. Lucy je sjedila naslonjena na jastuke, lice joj je zračilo srećom. Jules se iznenadio jer se Lucy potpuno izolirala od obitelji i rekla mu kako ne želi da ih se obavještava izuzev u slučaju ako nešto pođe po zlu. Freddie Corleone je naravno znao da je ona u bolnici radi manjeg zahvata, bilo mu je to potrebno reći kako bi oboje dobili slobodne dane, a Freddie je rekao Julesu da će hotel platiti sve Lucyne troškove.

Lucy ih je upoznala, a Jules smjesta prepozna jednog od muškaraca. Znameniti Johnny Fontane. Drugi je bio krupan, mišićavi, naizgled arogantni Talijan po imenu Nino Valenti. Obojica su se rukovali s Julesom, a zatim prestali obraćati pažnju na njega. Zafrkavali su Lucy, prisjećali se staroga društva iz New Yorka, ljudi i događaja s kojima Jules nije nikako bio povezan. Budući da se nije mogao uključiti u razgovor on reče Lucy: "Svratit ću kasnije, ionako moram doktoru Kellneru."

Ali Johnny Fontane je odlučio primijeniti na njemu svoj poznati šarm. "Hej, stari, mi bismo trebali otići, a ti budi s Lucy. Dobro je čuvaj, doktore." Jules primijeti čudnu promuklost u Johnnyjevu glasu i sjeti se

kako on nije pjevao u javnosti već više od godinu dana, otkako je dobio Oskara za glumu. Je li moguće da mu se glas tako pozno u životu promijenio, da svi to tajе, uključujući i tisak. Jules je volio povjerljive tračeve pa nastavi slušati Fontaneov glas ne bi li dijagnosticirao u čemu je problem. Možda se radilo o običnom naprezanju glasnica, previše pića ili cigareta, možda previše žena. Njegov je glas imao neki neugodan prizvuk i zacijelo ga više nitko neće nazvati prekrasnim pjevačem sentimentalnih šlagera.

"Zvučite prehladeno", reče Jules Johnnyju.

"Malo sam pretjerao sinoć, pokušavao sam pjevati", uljudno će Johnny. "Čini se kako ne mogu prihvatiti činjenicu da mi se glas mijenja kako starim." Nehajno se nasmije Julesu kao da ga nije briga.

"Jeste li bili kod liječnika da to pogleda? Možda se može popraviti."

Nestane Fontaneova šarma. Dugo i hladno je gledao Julesa. "To je prvo što sam napravio prije dvije godine. Pošao sam najboljim specijalistima. Jedan od njih, moj osobni liječnik, navodno je najbolji u Kaliforniji. Svi su mi rekli neka se što više odmaram, kako nije ništa, samo starim. Glas se mijenja s godinama."

Zatim ga je Fontane ignorirao, posvetio se Lucy, šarmirajući je kao što je šarmirao sve žene. Jules je nastavio slušati njegov glas. Na tim glasnicama je zasigurno bila izraslina. Zašto je onda, dovraga, nisu primijetili specijalisti? Je li bila maligna i neoperabilna? Možda se radilo o nečemu drugom.

Prekinuo je Fontanea i upitao ga: "Kada ste zadnji put bili kod specijalista?"

Fontanea je pitanje očito ljutilo, ali je pokušavao radi Lucy biti pristojan. "Negdje prije osamnaest mjeseci", odgovori.

"Pogleda li to vaš osobni liječnik s vremena na vrijeme?"

"Naravno", reče Johnny razdražljivo. "Obično mi prepíše kode-inski sprej nakon što me pregleda. Objasnio mi je da to moj glas stari, a krivi su pušenje, alkohol i sve ostalo. Možda ti znaš više od njega?"

"Kako se zove taj liječnik?" upita Jules.

"Tucker. Doktor James Tucker", reče s ponosom Johnny. "Kakvo je tvoje mišljenje o njemu?"

Ime je bilo poznato, obično su ga povezivali s poznatim filmskim zvijezdama, ženama, i sa skupom farmom ljepote.

"Dobro se odijeva", reče Jules uz ironičan osmijeh.

Fontane se naljuti. "Mislite li da ste bolji liječnik od njega?"

Jules se nasmije. "A jeste li vi bolji pjevač od Carmen Lombardo?" Iznenadi se kad je Nino Valenti prasnuo u smijeh udarajući glavom o stolac. Šala i nije bila tako dobra. Međutim, u dahu grohotna smijeha nanjuši burbon pa je znao kako je gospodin Valenti, ma tko god on dovraga bio, već tako rano prije podne bio polupijan.

Fontane se naceri svojemu prijatelju. "Hej, ti se trebaš smijati mojim šalama, ne njegovim." Lucy ispruži ruku i privuče Julesa bliže postelji.

"On izgleda kao skitnica, ali je sjajan kirurg", objasni im ona. "Ako tvrdi da je bolji od doktora Tuckera, onda je doista bolji. Slušaj što ti govori, Johnny."

Ušla je medicinska sestra i rekla kako moraju otići. Liječnik specijalizant je imao nekog posla oko Lucy. Julesa zabavi stoje Lucy okrenula glavu kada su se Johnny i Nino nagnuli daje poljube, kako bi izbjegla poljubac u usta, ali oni kao da su to očekivali. Dopusti Julesu da je poljubi u usta i šapne: "Dođi poslije podne, molim te." On kimne.

Na hodniku ga Valenti upita: "Sto je operirala? Nešto ozbiljno?"

Jules odmahne glavom. "Ženske stvari. Potpuno rutinski, molim vas vjerujte mi. Ja se više brinem od vas, kanim se oženiti tom curom."

Stali su ga proučavati pa on upita: "Kako ste saznali da je u bolnici?"

"Nazvao nas je Freddie i rekao da je posjetimo", reče Fontane. "Svi smo odrasli u istoj četvrti. Lucy je bila glavna djeveruša na vjenčanju Freddiejeve sestre."

"Aha", Jules će. Nije pokazao kako zna cijelu priču, možda zato što su tako lukavo nastojali sakriti njezinu vezu sa Sonnyjem.

Dok su išli hodnikom Jules reče Fontaneu: "U ovoj bolnici imam povlašteni položaj gostujućeg liječnika, dopustite da vam pregledam grlo."

Fontane odmahne glavom. "Žuri mi se."

"To je grlo od milijun dolara", reče Valenti. "Ne može dopustiti da ga pregledava bilo tko." Jules primijeti kako mu se Valenti smješka, očito je bio na njegovoj strani.

"Ja nisam bilo tko", vedro će Jules. "Bio sam najbolji mladi kirurg i dijagnostičar na Istoku sve dok me nisu ulovili da radim pobačaje."

Znao je da će ga sada početi doživljavati ozbiljno. Priznajući krivnju ulio im je povjerenje kako je doista kompetentan. Valenti se prvi snašao. "Ako se Johnny ne želi povjeriti vašim rukama, imam prijateljicu pa bih htio da je pregledate, ali ne njezino grlo."

"Koliko će trajati pregled?" nervozno upita Fontane.

"Deset minuta", odgovori Jules. To je bila laž, ali on je vjerovao kako ponekad treba lagati. Istina i medicina ne idu zajedno, osim u kritičnim trenucima, ali možda čak ni tada.

"U redu", reče Fontane. Glas mu je od straha postao dublji i promukliji.

Jules pronade sestru i sobu za preglede. Nije bila opremljena svim potrebnim instrumentima, ali i to mu je bilo dovoljno. Za manje od deset minuta primijetio je izraslinu na glasnicama, to nije bilo teško. Onaj nekompetentni holivudski gad i šarlatan Tucker morao je to i sam primijetiti. Kriste, možda tip nema licencu, a ako je i ima treba mu je oduzeti. Jules više nije obraćao pažnju na dvojicu muškaraca. Podigne slušalicu i nazove otorinolaringologa neka dođe. Zatim se okrene prema Ninu Valentiju. "Možda ćete morati dugo čekati, pa bi možda najbolje bilo da pođete."

Fontane ga stade s nevjericom gledati. "Kurvin sine, zar misliš da ćeš me zadržati ovdje? Misliš li da ću ti dopustiti da se zajebavaš s mojim grlom?"

Jules mu, s više zadovoljstva negoli je mislio da je moguće, strese istinu ravno u lice. "Radi što želiš", reče. "Imaš izraslinu na glasnicama, u larinksu. Ostaneš li ovdje nekoliko sati, mogli bismo utvrditi je li dobroćudna ili zloćudna. Možemo se dogovoriti hoćemo li je operirati ili liječiti. Mogu ti sve objasniti. Mogu ti preporučiti najboljeg specijalista u Americi, a budući da si bogat, možemo ga avionom dovesti ovamo još večeras, budem li to smatrao potrebnim. Ili možeš otići odavde, poći svojemu prijatelju nadri liječniku i preznojavati se dok se ne ohrabriš poći drugome liječniku, ili te ponovno pošalju nekom šarlatanu. Ukoliko je izraslina doista zloćudna pa naraste morat će ti izrezati cijeli larinks ili ćeš umrijeti. Ili, možeš se jednostavno preznojavati. Ostani ovdje sa mnom pa ćemo sve riješiti za nekoliko sati. Imaš li možda nekog važnijeg posla?"

"Ostanimo, Johnny", reče Valenti. "Poći ću u hodnik nazvati studio. Neću im ništa reći, samo da smo se poslom zadržali. Onda ću se vratiti ovamo i praviti ti društvo."

Na kraju se sve protegnulo do kasno poslije podne, ali isplatilo se. Po mišljenju Julesa, a sudeći po rendgenskim snimkama i brišu, dijagnoza bolničkog liječnika bila je odlična. Negdje na pola puta Johnny Fontane je, usta natopljenih jodom, dok mu se povraćalo zbog gaze nagurane u usta, pokušao odustati. Nino Valenti ga je zgrabio za ramena i gurnuo natrag u

stolac. Kad je sve bilo gotovo Jules se naceri Fontaneu i reče: "Bradavice."

Fontane nije shvatio. Jules ponovi: "Obične bradavice. Zgulit ćemo ih kao kožu s kobasice. Za nekoliko mjeseci bit ćete kao nov."

Valenti uzvikne od sreće, ali Fontane se i dalje mrštio. "Što je s pjevanjem? Kako će to utjecati na moj glas?"

Jules slegne ramenima. "Što se toga tiče ne mogu ništa jamčiti, ali budući da ni sad ne možete pjevati, koja je razlika?"

Fontane ga s negodovanjem pogleda. "Mali, ti nemaš pojma što govoriš. Ponašaš se kao da mi priopćuješ dobru vijest, a zapravo mi govoriš kako možda više nikada neću pjevati. Je li istina da možda više nikad neću pjevati?"

Napokon je i Julesu dozlogrdilo. Ponio se poput profesionalnog liječnika i to mu je pričinjalo zadovoljstvo. Učinio je tom gadu golemu uslugu, a on se pravio kao da to nije ništa. "Slušajte, gospodine Fontane, ja sam doktor medicine, pa me oslovljavajte s doktore, a ne s mali. Doista sam vam priopćio dobru vijest. Kad sam vas doveo ovamo bio sam gotovo uvjeren kako imate zloćudni tumor larinksa, što znači da bi vam se moralo izrezati cijelo grlo kako vas to ne bi ubilo. Brinuo sam se da ću vam morati priopćiti da ste mrtav čovjek. Bio sam oduševljen što vam mogu reći da se radi o bradavicama, jer mi je vaše pjevanje donijelo mnogo radosti, pomoglo mi da zavedem cure kad sam bio mlađi i zato što ste pravi umjetnik. Ali vi ste i veoma razmažen tip. Mislite li da zato što ste Johnny Fontane ne možete dobiti rak? Ili neoperabilni tumor na mozgu? Ili slabo srce? Mislite li da nikada nećete umrijeti? E pa, nije sve ugodna glazba. Želite li znati što je prava nesreća prošećite ovom bolnicom, pa ćete početi pjevati ljubavne pjesme o bradavicama. Prestanite sa sranjima i napravite ono što morate. Vaš veliki stručnjak koji glumi liječnika možda vam i pronađe odgovarajućega kirurga, ali pokuša li ući u operacijsku dvoranu predlažem da ga dadete uhititi radi pokušaja ubojstva."

Jules je krenuo van iz sobe kad Valenti reče: "Svaka čast, doktore, dobro ste mu skresali."

Jules se naglo okrene i reče: "Vi se uvijek napijete do podneva?" "Naravno", odgovori Valenti i naceri mu se tako veselo da mu Jules odgovori blaže negoli je kanio: "Zasigurno shvaćate da ćete biti mrtvi za pet godina nastavite li ovako."

Valenti je plesnim koracima teturao prema njemu. Zagrli Julesa dok mu je dah zaudarao burbonom. Umirao je od smijeha. "Pet godina, kažete?" upita i dalje se smijući. "Zar je potrebno toliko dugo?"

Mjesec dana nakon operacije Lucy Mancini je sjedila pokraj bazena u Las Vegasu i u jednoj ruci držala koktel, a drugom mazila Julesovu glavu u svom krilu.

"Ne moraš se junačiti", zafrkavao ju je Jules. "Šampanjac već čeka u našem apartmanu."

"Jesi li siguran da već smijemo?" upita Lucy. "Ja sam liječnik", odgovori Jules. "Večeras je naša značajna noć. Shvaćaš li da ću biti prvi liječnik u povijesti medicine koji je isprobao rezultat svojega načina liječenja? Znaš ono "prije i poslije". Uživat ću to opisivati za časopise. Da vidimo: dok je ono prije bilo veoma ugodno iz psiholoških razloga i sofisticiranosti instruktora kirurga, post operativni spolni odnos bio je izvanredno zadovoljavajući s neurološke..." prestao je govoriti jer ga je Lucy tako jako povukla za kosu da je viknuo.

Nasmiješila mu se. "Ne budeš li zadovoljan večeras, mogu doista reći da si sam kriv."

"Jamčim za svoj rad. Sve sam osobno isplanirao, premda sam dopustio starome Kellneru da obavi posao", reče Jules. "Hajdemo se sada odmoriti, pred nama je duga noć pokusa."

Kada su otišli u svoj apartman - sada su već živjeli zajedno - Lucy je dočekalo iznenađenje: gurmansko jelo, a pokraj čaše sa šampanjcem kutijica s nakitom, a u njoj zaručnički prsten s golemim briljantom.

"To ti je dokaz koliko vjerujem u svoj rad", reče Jules. "A sada pokaži da si to zaslužila."

Bio je veoma nježan, veoma pažljiv s njom. U početku se plašila, ježila se na njegov dodir, ali postupno osjeti kako joj tijelo obuzima strast kakvu nikad ranije nije iskusila. Poslije joj Jules šapne: "Dobar sam u svojemu poslu."

"Oh, da, itekako jesi", tiho će ona. Nasmijali su se jedno drugome i nastavili voditi ljubav.

GLAVA 23

NAKON PET MJESECI PROGONSTVA NA SICILIJU, MICHAEL CORLEONE JE napokon počeo shvaćati očev karakter i njegovu sudbinu. Počeo je shvaćati ljude poput Luce Brasija, nemilosrdnoga caporegimea

Clemenzu, majčinu smirenost i prihvaćanje njezine životne uloge. Na Siciliji je uvidio kakvi bi njihovi životi bili da su se prepustili usudu. Sad je znao zašto je Don neprestano ponavljao "Čovjek ima samo jednu sudbinu". Shvatio je prezir prema autoritetu i vlastima, mržnju prema onima koji bi prekršili omertu, zakon šutnje.

U starome odijelu i kapi, Michaela su prebacili s broda usidrena u Palermu, u unutrašnjost Sicilije, u samo srce kraja pod kontrolom mafije, gdje je mjesni capo-tnafioso bio neizmjereno zahvalan njegovu ocu za uslugu učinjenu u prošlosti. U tome se kraju nalazio i gradić Corleone, čije je ime Don uzeo kad je prije mnogo godina emigrirao u Ameriku. Ali tamo više nije bilo živih Donovih rođaka. Žene su pomrle od starosti, a muškarci su ubijeni iz osвете ili su emigrirali, također u Ameriku, Brazil ili u neki drugi kraj na talijanskome kopnu. Kasnije je Michael saznao kako taj siromašni gradić ima više ubojstava po glavi stanovnika nego bilo koji drugi u svijetu.

Michaela su smjestili kao gosta u kuću capo-mafiozova strica. Taj je sedamdesetogodišnji samac bio i mjesni liječnik. Sam capo-mafioso, don Tommasino, čovjek u kasnim pedesetim godinama, radio je kao gabbellotto na velikome imanju jedne od najplemenitijih sicilijanskih obitelji. Gabbellotto je bio neka vrsta upravitelja na imanjima bogataša, on se brinuo da sirotinja ne prisvoji dio neobrađene zemlje, da se na njoj ne naseli, da je bespravno ne obrađuje i ne krade s nje divljač. Ukratko, gabbellotto je bio mafioso i za određenu je svotu novca štitiio zemlju bogataša od sirotinje, bilo da su na nju imali zakonito pravo ili ne. Kada bi siromašni seljak pokušao primijeniti zakon koji mu je dopuštao da kupi neobrađenu zemlju, gabbellotto bi ga zastrašio prijetnjama nasiljem ili smrću. Veoma jednostavno.

Don Tommasino je također kontrolirao pitku vodu toga kraja te sprečavao rimsku vladu da gradi nove brane. One bi uništile unosnu prodaju vode iz bunara pod njegovom kontrolom, snizile cijenu vode, upropastile posao izgrađivan stotinama godina. Ipak, don Tommasino je bio šef mafije staroga kova, nije se želio baviti trgovinom droge ili prostitucijom. Po tome se razlikovao od novoga naraštaja mafijaških šefova u velikim gradovima kao što je Paler-mo, mladih ljudi bez skrupula, pod utjecajem američkih gangstera deportiranih na Siciliju.

Šef mafije bio je veoma krupan čovjek, "čovjek s trbuhom", u doslovnom i prenesenom smislu, drugim riječima, čovjek sposoban utjerati strah u kosti sugrađanima. Pod njegovom se zaštitom Michael nije morao

ničega plašiti, ali se ipak smatralo neophodnim tajiti identitet bjegunca. Stoga je Michaelovo kretanje uglavnom bilo ograničeno unutar zidom opasanoga posjeda doktora Taze, donova strica.

Doktor Taza bio je visok za Sicilijanca, gotovo metar osamdeset, imao je rumene obraze i snježnobijelu kosu. Premda je prešao sedamdesetu, svakoga je tjedna odlazio u Palermo u posjet mladim prostitutkama, što mlađe to bolje. Drugi "porok" doktora Taze bilo je čitanje. Čitao je sve što bi mu došlo pod ruku pa je volio sugrađanima, svojim nepisanim pacijentima, pastirima s imanja prepričavati što je pročitao, stoga su ga smatrali čudakom. Ta kakve su veze oni imali s knjigama?

Navečer su doktor Taza, don Tommasino i Michael sjedili u vrtu s mramornim kipovima što su na tom otoku, čini se nekom čarolijom, nicali u vrtovima kao i plodna vinova loza s velikim crnim grozdovima. Doktor Taza je volio pričati o mafiji i njezinim pothvatima tijekom proteklih stoljeća, a u Michaelu je pronašao očarana slušača. Ponekad bi čak i don Tommasino, ponesen mirisnim zrakom, opojnim vinom voćnog okusa, elegantnim i tihim okruženjem vrta, ispričao priču iz vlastita života. Doktor je bio legenda, don Tommasino stvarnost.

U tome je starinskom vrtu Michael Corleone saznao o korijenima iz kojih je potekao njegov otac. Saznao je kako je riječ mafija prvobitno značila utočište. Kasnije je postala nazivom za tajnu organizaciju koja se digla na borbu protiv vladara koji su stoljećima uništavali taj otok i njegove stanovnike. Nad Sicilijom je izvršeno veće nasilje negoli nad bilo kojom drugom zemljom u povijesti. Inkvizicija je nemilosrdno mučila i bogate i siromašne. Plemići, veleposjednici i prinčevi Katoličke crkve imali su potpunu vlast nad pastirima i seljacima. Policija je bila instrument njihove vlasti i toliko se poistovjetila s njima da je najgora moguća uvreda na Siciliji bila nazvati nekoga policajcem.

Suočen s brutalnošću takve apsolutne moći, napaćeni je narod naučio nikada ne pokazivati srdžbu i mržnju kako ne bi bio satrt. Naučili su ne prijetiti i tako pokazati svoju nemoć, jer je posljedica prijetnji bila brza odmazda. Naučili su kako je vlast njihov neprijatelj, pa kad su tražili zadovoljštinu za nanesenu štetu obraćali su se buntovnoj ilegalnoj mafiji. Mafija je učvrstila svoju moć stvorivši zakon šutnje, omertu. Čak ni strancu koji je tražio put do najbližega grada nitko nije želio odgovoriti. Najveći zločin člana mafije bio je da oda policiji ime čovjeka koji gaje pokušao ubiti ili ga na bilo koji način oštetio. Omerta je u narodu postala poput vjere.

Žena, čiji je muž ubijen, nije željela odati policiji ime muževa ubojice, pa čak ni ubojice vlastita djeteta ili kćerina silovatelja.

Pravda se nikako nije mogla očekivati od vlasti pa se narod uvijek obraćao svojem Robinu Hoodu - mjesnoj mafiji. Do izvjesne mjere mafija je i dalje ispunjavala tu ulogu. Ljudi su se u nevolji za pomoć obraćali mjesnome capo-mafiosu. On je bio njihov socijalni radnik, njihov redarstvenik, uvijek spreman pomoći košarom namirnica ili poslom, njihov zaštitnik.

Ali ono što doktor Taza nije rekao, a Michael je tijekom sljedećih mjeseci sam uvidio, bilo je da je mafija postala rukom kojom su upravljali bogataši, pa čak i pomoćnom policijom sudskih i političkih struktura. Postala je degeneriranom kapitalističkom strukturom, antikomunističkom i antiliberalnom, nametala je svoje poreze na sve vrste poslova, ma kako sitni oni bili.

Michael Corleone je prvi put shvatio zašto su ljudi poput njegova oca radije izabrali postati lopovima i ubojicama negoli poštenim pripadnicima društva. Siromaštvo, strah i poniženje bili su neprihvatljivi ljudima čvrsta i gorljiva duha. Neki su sicilijanski emigranti držali kako je i u Americi društvo jednako tako okrutno.

Doktor Taza je ponudio Michaelu da ga povede u Palermo u tjedni posjet bordelu, ali Michael je odbio. Njegov bijeg na Siciliju onemogućio mu je da na odgovarajući način izliječi razbijenu vilicu pa je na lijevoj strani lica nosio uspomenu na kapetana McCluskeyja. Kost je krivo zarasla pa mu je profil djelovao pomalo iskrivljen, s te je strane izgledao izopačeno. Uvijek je bio tašt glede svojega izgleda i to ga je ljutilo više negoli je sam očekivao. Nije mu smetala povremena bol, doktor Taza mu je dao neke tablete kako bi je ublažio. Taza se ponudio da mu sredi lice, ali Michael je odbio. Bio je već dovoljno dugo na otoku pa je zaključio kako je doktor Taza vjerojatno najgori liječnik na Siciliji. Doktor Taza je čitao sve osim medicinske literature, koju po vlastitome priznanju nije razumio. Prošao je na ispitima iz medicine uz pomoć najutjecajnijega šefa mafije na Siciliji. Taj je čovjek osobno otputovao u Palermo kako bi s profesorima dogovorio Tazine ocjene. To je bio još jedan dokaz koliko je mafija bila pogubna po sicilijansko društvo, poput kakva smrtonosna karcinoma. Zasluga se nije cijenila. Talent nije značio ništa. Radišnost još manje. Mafijaški kum je mogao nekome darovati profesiju.

Michael je imao mnogo vremena za razmišljanje. Danju je šetao okolicom, uvijek u pratnji dvojice pastira s imanja don Tommasina. Mafija

je često koristila otočne pastire kao plaćene ubojice i oni su obavljali taj posao samo kako bi zaradili za život. Michael je razmišljao o očevoj organizaciji. Nastavi li ona napredovati, pretvorit će se u isto ono u što se pretvorila mafija na otoku, kancerogeno tkivo koje će razoriti cijelu zemlju. Sicilija je ionako već bila zemlja duhova, muškarci su se razbježali po cijelome svijetu kako bi zaradili za život ili kako bi pobjegli od sigurne smrti jer su se usudili zatražiti svoja ekonomska ili politička prava.

Za dugih je šetnji Michaela najviše očarala ljepota prirode. Šetao je sjenovitim nasadima naranči što su izbrazdali zemlju, uzduž drevnih vodovoda iz čijih je kamenih zubatih i zmijolikih lica, isklesanih još prije Krista, štrcala voda. Kuće, izgrađene poput starih rimskih vila, sa širokim mramornim portalima i prostranim nadsvođenim prostorijama propadale su, nastanjene zalutalim ovcama. Na horizontu su se bjelasala gola brda poput visoko nagomilanih kostiju. Jarkozeleni vrtovi i polja resili su krajolik poput svjetlucavih smaragdnh ogrlica. Ponekad je znao odšetati veoma daleko, čak do gradića Corleonea, s osamnaest tisuća stanovnika raštrkanih po obroncima obližnje planine u kolibicama izgrađenim od crna kamena, izvađena iz te iste planine. U protekloj je godini u Corleoneu bilo više od šezdeset ubojstava, činilo se da smrt kao koprena visi nad tim gradićem. Nešto dalje šuma Ficuzza razbijala je divlju jednoličnost obradive ravnice.

Michaelova dva tjelohranitelja pastira uvijek su sa sobom nosili lupare kad su ga pratili u šetnji. Smrtonosna je sicilijanska puška bila obljubljeno oružje mafije. Jedna od prvih stvari koje je učinio šef policije kojega je Mussolini poslao na Siciliju kako bi iskorijenio mafiju, bila je zapovijed da se svi kameni zidovi sruše na manje od metra visine kako ubojice s luparama ne bi mogli u zasjedi vrebati svoje žrtve. To nije puno pomoglo, pa je šef policije riješio problem tako što je svakog muškarca za kojega se sumnjalo da je mafioso dao uhititi i protjerao u kažnjeničke kolonije.

Kada je saveznička vojska oslobodila Siciliju, američki vojni dužnosnici držali su da je svaki čovjek uhićen za vrijeme fašističkoga režima demokrat pa su mnogi mafiosi postavljeni za gradonačelnike ili tumače vojnoj vladi. Ta sretna okolnost omogućila je mafiji da se oporavi i postane jačom negoli prije.

Duge šetnje, boca jaka vina i obilan večernji obrok tjestenine s mesom pomagali su Michaelu da zaspi. U knjižnici doktora Taze bilo je mnogo knjiga na talijanskome, pa iako je Michael dobro govorio u dijalektu

i na koledžu učio talijanski, trebalo mu je dosta vremena i napora kako bi ih čitao. Premda je govorio gotovo bez naglaska, nikada ne bi mogao proći kao da je rođen u tom kraju, ali bi se moglo pomisliti kako je jedan od onih neobičnih Talijana s dalekoga sjevera, sa švicarske ili njemačke granice.

Zbog deformacije lijeve strane lica više je nalikovao na lokalno stanovništvo. Ništa neuobičajeno na Siciliji gdje nije bilo odgovarajuće liječničke skrbi. Nije bilo moguće izliječiti ni lagane rane jer za to nije bilo novca. Mnoga djeca, mnogi muškarci imali su deformacije koje su u Americi mogle biti otklonjene manjim kirurškim zahvatom ili sofisticiranim liječenjem.

Michael je često mislio na Kay, na njezin osmijeh, njezino tijelo i svaki put bi ga zapekla savjest kada se sjetio kako ju je grubo napustio, bez ijedne riječi pozdrava. Začudo, savjest ga nikad nije mučila zbog ubojstva dvojice muškaraca. Ta zašto bi? Sollozzo je pokušao ubiti njegovu oca, a kapetan McCluskey ga je unakazio za cijeli život.

Doktor Taza ga je neprestano gnjavio kako bi trebao operirati svoje asimetrično lice, pogotovo kad ga je Michael tražio tablete protiv bolova, a što je vrijeme više prolazilo bol je postajala sve jača i češća. Taza mu je objasnio kako se ispod oka nalazi čvor živaca iz kojega se granaju manji živci. Najdraža zabava mučitelja mafije bila je upravo da pronađu taj čvor na licu žrtve i ubadaju ga tankim šiljkom za led. Čini se kako je upravo taj živac na Michaelovu licu ozlijeđen ili se možda u njemu zaglavio djelić kosti. Rutinski kirurški zahvat u bolnici u Palermu trajno bi ga oslobodio bolova.

Michael je odbio. Kada je doktor upitao zašto, Michael se nacerio i odgovorio: "To je uspomena od kuće."

Bol mu doista nije smetala, bila je više poput pulsiranja u glavi, poput vibracije motora koji pročišćava tekućinu.

Prošlo je gotovo sedam mjeseci ležernoga rustikalnog života prije negoli je Michael osjetio što je prava dosada. Nekako je upravo u to vrijeme don Tommasino imao mnogo posla pa je rijetko navraćao u vilu. Imao je problema s "novom manjom" u Palermu, ona je zarađivala bogatstvo na poslijeratnoj izgradnji u tome gradu. S novostečenim bogatstvom pokušavali su prisvojiti teritorije starih šefova mafije, s prezirom ih nazivajući zaostalim starkerljama. Don Tommasino je bio zauzet obranom svojega teritorija. Tako je Michael bio lišen njegova

društva pa se morao zadovoljiti pričama doktora Taze, a one su se počele ponavljati.

Jednoga jutra Michael je odlučio poći pješice na duži izlet u planine iza Corleonea. Naravno, pratili su ga dvojica tjelohranitelja pastira. To nije bilo samo radi zaštite od neprijatelja obitelji Corleo-ne, bilo je opasno za bilo kojega stranca da sam luta naokolo. Bilo je opasno i za mjesne stanovnike. Kraj je vrvio banditima i mafijašima koji su se međusobno borili i time dovodili u opasnost živote nedužnoga stanovništva. Također, netko je mogao krivo zaključiti da Michael pljačka pagliaio.

Pagliaio je bila koliba slamnata krova. Seljaci su je podizali u poljima i u nju spremali alat, kako ga ne bi morali svakodnevno nositi natrag u svoja sela, a ponekad bi se u nju i sklonili. Na Siciliji seljaci obično ne žive na zemlji koju obrađuju. To je preopasno, a svaka obradiva površina u seljakovu vlasništvu je dragocjena. On radije živi u svojem selu pa u zoru kreće pješice na daleki put do polja. Svaki se čovjek zasigurno osjećao strahovito oštećenim kada bi došao do svojegapagliaia i pronašao ga opljačkanim. To je značilo kako toga dana neće zaraditi za kruh. Mafija je, nakon što se vlast pokazala bespomoćnom, odlučila zaštititi seljake i riješiti problem na njoj svojstven način. Progonila je i ubijala sve pljačkaše pagliaia. Neizbježno su stradali i nevini. Bilo je moguće da okrive Michaela kao lopova, nađe li se u blizini opljačkane kolibe i ne bude li imao nekoga da jamči za njega.

Tako je jednoga sunčanog jutra Michael krenuo preko polja u pratnji svojih odanih pastira. Jedan je bio jednostavan, gotovo retardirani mladić, šutljiv poput mrtvaca, bezizražajna lica poput kakva Indijanca. Bio je nizak i mišićav poput većine Sicilijanaca prije negoli zađu u srednje godine i dobiju na težini. Zvao se Calo.

Drugi je pastir bio otvoreniji, mlađi, vidio je svijeta. Uglavnom oceane. Za vrijeme rata bio je u talijanskoj mornarici, ali jedva da se stigao tetovirati, kad je njegov brod potopljen, a on dospio u britansko zarobljeništvo. Tetovaža gaje učinila znamenitim u njegovu kraju. Sicilijanci se obično ne tetoviraju, niti imaju tu mogućnost, niti ih to zanima. Pastir Fabrizzio je to učinio uglavnom kako bi prekrrio ružni crveni madež na trbuhu. S druge strane, nije bilo neuobičajeno da seljačka kola, kojima je mafija prevozila robu, budu oslikana šarenim prizorima iz svakodnevnog života - prekrasna naivna umjetnost slikana s mnogo ljubavi. Bilo kako bilo, kada se vratio u rodno selo Fabrizzio i nije bio toliko ponosan na svoju tetovažu, premda je prikazivala prizor drag svakome ponosnom

Sicilijancu - na dlakavu sagu Fabrizziova trbuha ležali su zagrljeni probodeni nagi muškarac i žena, ubio ih je njezin prevareni muž. Fabrizzio se volio šaliti s Michaelom, zapitkivao ga o Americi. Pastirima Michael naravno nije mogao lagati o svojemu podrijetlu. Ipak, ni oni nisu točno znali tko je on, osim da se skriva i da ne smiju okolo lajati o njemu. Fabrizzio bi ponekad donio Michaelu sir iz kojega je još uvijek kapalo svježe mlijeko.

Išli su prašnjavim seoskim putovima, mimoilazili se s magarcima koji su vukli šareno obojena kola. Prolazili su pokraj polja prekrivenih ružičastim cvjetovima rascvjetanih nasada naranči, badema i maslina. Michael je bio zatečen tom ljepotom. Zbog legendarnoga siromaštva Sicilijanaca, on je očekivao голу zemlju. Umjesto toga je pronašao zemlju obilja, prekrivenu cvjetnim sagovima mirisnim od limunovih pupoljaka. Bila je toliko lijepa da se pitao kako je itko može napustiti. Okrutnost čovjeka prema čovjeku mogla se mjeriti egzodusom iz toga rajskog vrta.

Michael je nakanio ići pješice do primorskoga sela Mazare, pa se navečer vratiti autobusom u Corleone kako bi se dovoljno umorio da smogne zaspati. Pastiri su nosili naprtnjače s kruhom i sirom da putem založe. Otvoreno su nosili lupare, kao da su krenuli u lov.

Jutro je bilo prekrasno. Michael se osjećao kao nekoć, kad bi se kao dječak u rana ljetna jutra pošao loptati. Tada je svaki dan bio nov i svjež. Tako je bilo i sada. Sicilija je bila prekrivena šarenim cvijećem, a miris narančina i limunova cvijeta toliko jak i opojan da ga je čak i Michael osjećao, unatoč ozljedi na licu koja mu je pritiskala sinuse.

Rana s lijeve strane lica potpuno je zacijeljela, ali kost je krivo zarasla pa ga je zbog pritiska na sinuse boljelo lijevo oko. Zbog ozljede mu je neprekidno curilo iz nosa, brisao je sluz rupčićima ili ju je useknjivao na tlo poput mjesnih seljaka, nešto što mu se gadilo kao dječaku, kada je gledao kako stari Talijani, koji su maramice smatrali engleskim gizdanjem, useknjuju nos u žljebove uz pločnik.

Osjećao je težinu u licu. Doktor Taza mu je objasnio kako je to zbog loše zarasle rane i pritiska na sinuse. Doktor Taza nazivao je to ljuskastom frakturom zigoma, jagodične kosti. Daje liječena prije negoli je kost zarasla, to bi se lako dalo srediti manjim kirurškim zahvatom uz pomoć instrumenta nalik na žlicu, kojim bi se kost namjestila na njezino pravo mjesto. Sada bi, doduše, objasnio je doktor, Michael morao poći u bolnicu u Palermo i obaviti veći kirurški zahvat, maksilofacijalnu operaciju, jer se kost morala ponovno lomiti kako bi se namjestila. Kad je Michael to

čuo odbio je operaciju. Ali više od bolova, više od curenja iz nosa, smetao mu je osjećaj težine na licu.

Toga dana nije stigao do obale. Nakon dvadeset i pet kilometara hoda on i njegovi pastiri zaustavili su se u zelenome sjenovitom nasadu naranči kako bi objedovali i popili vino. Fabrizio je brbljao o tome kako će jednoga dana otići u Ameriku. Nakon jela i pića ispružili su se u hladovini, Fabrizio je otkopčao košulju napinjući trbušne mišiće kako bi njegova tetovaža oživjela. Nagi se par grčio u ljubavnoj agoniji dok je nož podrhtavao u njihovim probodenim tijelima. To ih zabavi. Upravo je tada Michaela pogodilo ono što Sicilijanci nazivaju "udarom groma".

Onkraj nasada naranči pružala su se zelena polja plemićkoga imanja. Dolje je, niz cestu, stajala vila u rimskome stilu, kao iskopana ispod ruševina Pompeja. Bila je to malena palača širokog mramornog trijema i žljebastih grčkih stupova, između njih su upravo prolazile seoske djevojke čuvane sa svake strane krupnim matronama u crnini. Djevojke su bile iz obližnjega sela i očito su upravo ispunile svoju tradicionalnu dužnost prema mjesnome veleposjedniku, očistile su vilu i pripremile je za njegov zimski boravak. Pošle su u polje nabrati cvijeće kojim će ukrasiti sobe. Brale su ružičaste sulle, ljubičaste glicinije i miješale ih s pupoljcima naranči i limuna. Djevojke nisu primijetile muškarce u nasadu naranči pa su im prilazile sve bliže.

Bile su odjevene u jeftine šarene haljine koje su im se pripijale uz tijelo. Bile su veoma mlade, ali jedrih i preplanulih ženskih tijela. Tri ili četiri od njih stale su loviti jednu djevojku prema nasadu naranči. Djevojka je u lijevoj ruci držala grozd krupna plavkasta grožđa dok je desnom trgala bobu i njima gađala progoniteljice. Imala je gustu, kovrčavu kosu, crnomodru poput grožđa, a tijelo joj je izgledalo kao da će prsnuti iz kože.

Malo prije nasada, prestraši se i naglo zastane, ulovila je krajičkom oka nepoznate muškarce. Stajala je tako na prstima poput srne, spremna pobjeći. Bila je veoma blizu, dovoljno blizu da joj muškarci dobro vide lice.

Bila je sva ovalna, imala je ovalne oči, ovalno lice, ovalne obrve. Put joj je bila raskošno tamna, a oči nevjerovatno krupne, tamnoljubičaste ili tamnosmeđe, s dugim gustim trepavicama što su bacale sjenu na njezino prekrasno lice. Usta čedno puna i slatka bila su obojena tamnocrvenim sokom grožđa. Bila je tako nevjerovatno dražesna da Fabrizio promrmlja: "Isuse Kriste, primi moju dušu, jer umirem." Šalio se, ali mu je glas bio malo previše promukao. Kao da ga je čula, djevojka se naglo okrene i pobjegne natrag prema progoniteljicama. Ispod zategnute

šarene haljine bedra su joj se micala kao u kakve plemenite životinje, čedna i poganski strasna. Kad je došla do svojih prijateljica ponovno se okrene prema muškarcima, ali sad joj je lice izgledalo poput kakve mračne sjene na polju cvijeća živih boja. Ispružila je ruku s grozdom prema nasadu naranči. Djevojke pobjegoše smijući se uz prijekore krupnih matrona.

Michael Corleone se iznenada našao na nogama dok mu je u grudima divlje tuklo i pomalo mu se vrtjelo u glavi. Krv mu se uzburkala, kao da je tukla na vršcima prstiju ruku i nogu. Svi otočni mirisi naranče, limuna, grožđa, cvijeća zapahnu ga odjednom. Kao da je iskočio iz vlastita tijela i pobjegao. Tada začuje smijeh pastira.

"Pogodio te grom, ha?" upita Fabrizzio pljesnuvši ga po ramenu. Čak gaje i Calo prijateljski tapšao po ruci govoreći: "Polako, čovječe, polako." Michaela kao da je udario automobil. Fabrizzio mu dodaje bocu s vinom i Michael otprije velik gutljaj. To mu razbistri misli.

"O čemu vi to vražji ljubitelji ovaca blejite?" upita.

Obojica se pastira nasmiju. Calo, iskrena i veoma ozbiljna lica reče: "To se ne može sakriti. Svi vide kad te pogodi grom. Isuse, čovječe, nemoj se toga sramiti, neki se muškarci mole da im se to dogodi. Pravi si sretnik."

Michael nije bio oduševljen što svi vide kako se osjeća. Ali to je bilo prvi put u životu da mu se tako nešto dogodilo. Nije bilo ni slično mladenačkim zaljublivanjima, nije bilo poput ljubavi koju je osjećao prema Kay, ljubavi što je počivala na njezinoj ljupkosti, inteligenciji i fizičkoj razlici između njih, on taman, ona svijetla. Osjetio je nevjerojatnu potrebu da posjeduje tu djevojku, njezin mu se lik neizbrisivo urezao u misli i progonit će ga svakoga dana njegova života ne bude lije imao. Život mu se pojednostavio, usredotočen na jednu jedinu stvar, sve drugo nije bilo vrijedno ni trenutka njegove pažnje. Za vrijeme progonstva stalno je mislio na Kay, premda je čutio kako nikada više neće moći biti ljubavnicom, pa čak ni prijateljicom. Napokon, on je ubojica, mafioso koji se dokazao ubojstvom. Ali u ovome je trenutku Kay bila potpuno izbrisana iz njegove svijesti.

"Hajdemo u selo saznati tko je ona", Fabrizzio će živahno. "Tko zna, možda je dostupnija negoli mislimo. Postoji samo jedan lijek za "grom", zar ne, Calo?"

Drugi pastir ozbiljno kimne. Michael je šutio. Slijedio je pastire prema obližnjemu selu kamo su djevojke nestale.

Kao i sva sela, i ovo se prostiralo oko središnjega trga s fontanom. Budući daje bilo na glavnoj cesti imalo je nekoliko dućana, vinskih podruma i gostionicu s tri stola na malenoj terasi. Pastiri sjednu za jedan stol, Michael im se pridruži. Nigdje ni traga djevojkama. Selo se činilo napuštenim, bilo je tu samo nekoliko dječaka i magare koje je lutalo naokolo.

Vlasnik gostionice iziđe kako bi ih poslužio. Bio je nizak, snažan muškarac, gotovo patuljast, ali veselo ih pozdravi dok je spuštao zdjelicu slanutka na njihov stol. "Budući da ste stranci," reče, "poslušajte moj savjet. Kušajte moje vino. Rade ga moji sinovi od grožđa s mojega imanja. Dodaju mu malo narančina i limunova soka. To je najbolje vino u Italiji."

Pristali su pa im on donese vrč vina. Bilo je još bolje negoli je gostioničar tvrdio, tamno i jako poput brendija. "Kladim se da poznajete sve djevojke u selu", Fabrizio će gostioničaru. "Na cesti smo ugledali nekoliko ljepotica, a radi jedne od njih našega je prijatelja pogodio grom." Pokaže na Michaela.

Gostioničar zainteresirano pogleda Michaela. Deformirano lice mu se u početku učinilo posve običnim, nimalo vrijednim pažnje. Ali čovjek pogođen gromom bio je nešto posve drugo. "Onda bi bilo bolje da ponese nekoliko boca vina kući, prijatelju", reče mu. "Večeras će vam trebati pomoć da zaspite."

"Poznajete li djevojku kovrčave kose, prekrasne puti, veoma krupnih, veoma tamnih očiju? Živi li ona u ovome selu?" upita Michael.

"Ne", gostioničar će odsječno. "Ne poznajem takvu djevojku." Odjurio je s terase u gostionicu.

Trojica su muškaraca polako ispijali vino, pa kad su ispraznili vrč viknuše da im donesu novi. Gostioničar nije izlazio. Fabrizio pođe u gostionicu da ga pozove. Trenutak kasnije namršten iziđe i reče Michaelu: "Baš kao što sam i mislio. Radi se o njegovoj kćeri. Sjedi unutra i smišlja kako da nam napakosti. Bilo bi bolje da krenemo put Corleonea."

Unatoč svim mjesecima provedenim na otoku, Michael se još uvijek nije mogao naviknuti na osjetljivost Sicilijanaca o pitanju seksa, a ovo je bilo pretjerano, čak i za Sicilijanca. Ali dvojica pastira su to ozbiljno shvatili. Čekali su da on ustane pa da pođu. "Stari gad je spomenuo da ima dva sina, krupne snažne momke, dovoljno je da ih samo zazove. Hajdemo odavde", reče Fabrizio.

Michael ga hladno pogleda. Sve do toga trenutka bio je tih i povučen mladić, tipični Amerikanac, osim što je bilo izvjesno kako je

učinio nešto muževno budući da se skrivao na Siciliji. Bilo je to prvi put da su pastiri vidjeli corleoneovski pogled. Don Tommasino je znao Michaelov pravi identitet, znao je što je Michael učinio, pa je uvijek bio s njime pomalo oprezan, ponašao se prema njemu kao prema sebi ravnome, kao prema čovjeku vrijednome poštovanja. Ali ti primitivni pastiri stvorili su svoje mišljenje o Michaelu, a ono baš i nije bilo mudro. Hladan pogled, Michaelovo blijedo lice, srdžba koja je izvirala iz njega poput hladne pare s leda, izbriše im osmijehe s lica, izbriše dotadašnju prisnost.

Kad je vidio da su se počeli odnositi prema njemu s dužnim poštovanjem, Michael im reče: "Dovedite mi ovamo toga čovjeka."

Nisu oklijevali. Prebacili su lupare preko ramena i ušli u mračnu, prohladnu gostionicu. Nekoliko trenutaka kasnije pojavili su se s gostioničarem. Zdepasti muškarac uopće nije izgledao prestrašeno, a u njegovoj se ljutnji osjećao oprez.

Michael se naslonio u stolcu i nekoliko ga trenutaka promatrao. Zatim tiho reče: "Znam da sam vas uvrijedio spominjući vašu kćer. Nudim vam svoju ispriku, stranac sam u ovoj zemlji pa ne poznajem dobro običaje. Dopustite da vam objasnim, nisam želio uvrijediti ni vas ni nju."

Tjelohranitelji pastiri su bili impresionirani. Michaelov glas nikada nije tako zvučao kad se obraćao njima. Premda se ispričavao, u glasu mu se čula zapovijed, autoritet. Gostioničar slegne ramenima i dalje oprezan, uvidio je kako nema posla s običnim seljakom. "Tko ste vi i što želite od moje kćeri?"

Ne oklijevajući Michael odgovori. "Ja sam Amerikanac, skrivam se na Siciliji od policije moje zemlje. Zovem se Michael. Možete obavijestiti policiju i zaraditi bogatstvo, ali onda će vaša kći ostati bez oca, umjesto da dobije muža. U svakom slučaju, želim se upoznati s vašom kćeri. S vašim dopuštenjem i pod nadzorom vaše obitelji. Kako nalaže pristojnost i s dužnim poštovanjem. Ja sam pošten čovjek i nikad ne bih obeščastio vašu kćer. Želim je upoznati, razgovarati s njome pa ako se svidimo jedno drugome, vjenčat ćemo se, ako ne, više me nikada nećete vidjeti. Napokon, možda joj se uopće ne svidim, a tu nema pomoći. Kada za to dođe vrijeme reći ću vam sve što tast mora znati o zetu."

Sva trojica su ga zapanjeno gledali. Fabrizio sa strahopoštovanjem šapne: "Doista ga je pogodio grom." Gostioničar se više nije doimao tako samouvjerenim i punim prezira, njegova ljutnja više nije bila tako jaka. Napokon upita: "Jeste li vi prijatelj naših prijatelja?"

Budući da obični Sicilijanci nisu smjeli naglas izgovoriti riječ mafija, to je bio jedini i uobičajeni način na koji je gostioničar mogao upitati Michaela je li on pripadnik mafije. Jedino, obično se takvo pitanje nije izravno postavljalo osobi o kojoj se radilo. "Ne", Michael će. "Ja sam stranac u ovoj zemlji." Gostioničar ga ponovno pogleda, izobličenu lijevu stranu lica, duge noge neobične za Sicilijanca. Pogleda dvojicu pastira koji su otvoreno, bez straha nosili lupare i sjeti se kako su ušli u njegovu gostionicu i rekli mu kako njihov padrone želi s njime razgovarati. On je zarežao na njih kako želi da taj kućkin sin ode s njegove terase, na što mu je jedan od pastira rekao: "Vjerujte mi, bilo bi bolje da iziđete i porazgovarate s njime." Nešto gaje natjeralo da iziđe, kao što gaje sad nešto natjeralo da pokaže tom strancu malo poštovanja. Teška srca reče: "Dođite u nedjelju poslije podne. Zovem se Vitelli, kuća mi je tamo na brijegu, iznad sela. Ali prvo dođite u gostionicu pa ću vas sam povesti onamo."

Fabrizio htjede nešto reći, ali Michael ga pogleda i pastiru zapnu riječi u grlu. Vitelli je to primijetio, pa kad je Michael ustao i pružio mu ruku, on je s osmijehom prihvati. Raspitat će se o njemu pa sazna li nešto što mu se ne sviđa, uvijek može dočekati Michaela s dvojicom sinova naoružanih puškama. Gostioničar je također imao veze među "prijateljima prijatelja". Ali nešto mu je govorilo kako je ovo jedan od onih neočekivano sretnih događaja u koji svaki Sicilijanac vjeruje, nešto mu je govorilo kako će ljepota njegove kćeri njoj donijeti sreću, a njezinoj obitelji sigurnost. Pa neka. Mjesni mladići već su se počeli motati oko nje, a taj stranac nagrdena lica dobro će poslužiti da ih rastjera. Kako bi pokazao dobru volju, Vitelli otpravi strance na put s bocom svojega najboljeg i najhladnijeg vina. Primijeti kako je jedan od pastira platio račun. To ga se još više dojmilo, bilo je jasno kako je Michael superiorniji od dvojice pratilaca.

Michaela više nije zanimalo pješaćenje. Pronašli su garažu i unajmili automobil s vozačem da ih vrati u Corleone, a negdje prije večere pastiri su ispričali doktoru Tazi što se dogodilo. Te je večeri u vrtu doktor Taza rekao don Tommasinu: "Našega je prijatelja danas udario grom."

Don Tommasina to kao da nije iznenadilo. Samo je zastenjao. "Kada bi barem pogodio neke od onih mladića u Palermu, možda bih imao malo mira." Mislio je na nove šefove mafije koji su se pojavljivali u gradovima poput Palerma i prkosili moći pristašama staroga poretka kao što je bio on.

"Hoću da kažete onoj dvojici pastira neka me ostave sama u nedjelju", reče Michael Tommasinu. "Idem djevojčinoj obitelji na objed pa ne želim da se motaju okolo."

Don Tommasino odmahne glavom. "Tvojemu sam ocu odgovoran za tebe, nemoj to od mene tražiti. I još nešto, čuo sam da čak spominješ brak. Ne smijem to dopustiti sve dok ne pošaljem nekoga da razgovara s tvojim ocem."

Michael oprezno nastavi, naposljetku, obraćao se poštovanome čovjeku. "Don Tommasino, vi znadete mogega oca. On ogluši kada mu netko kaže NE, a sluh mu se ne vraća sve dok ne čuje DA. E pa, moje NE je čuo mnogo puta. Shvaćam ono s tjelohraniteljima, ne želim vam stvarati nevolje, neka pođu sa mnom u nedjelju, ali poželim li se oženiti, to ću i učiniti. Ne dopuštam vlastitome ocu da se miješa u moj osobni život, bila bi uvreda prema njemu da to dopustim vama."

Capo-mafioso uzdahne. "Dobro, dakle, bit će braka. Znam ja što te je pogodilo. Ona je dobra djevojka, iz dobre obitelji. Obeščastiš lije, otac će te pokušati ubiti, pa ćeš morati proliti krv. Uostalom, dobro poznajem tu obitelj pa ne smijem dopustiti da se to dogodi."

"Možda joj budem odvratn", reče Michael. "Budući da je tako mlada, možda će misliti kako sam prestar za nju." Primijetio je kako su se dvojica muškaraca nasmijali. "Potrebno mi je nešto novca za darove i za automobil."

Don kimne. "Fabrizio će se za sve pobrinuti, on je pametan momak, u mornarici su ga učili mehanici. Ujutro ću ti dati nešto novca i obavijestiti tvojega oca o svemu. To mi je dužnost."

"Imate li nešto protiv ove vražje sluzi koja mi curi iz nosa?" upita Michael doktora Tazu. "Ne mogu dopustiti da djevojka vidi kako neprekidno brišem nos."

"Premazat ću ti sluznicu jednim lijekom, malo će utrnuti, ali ne brini, još je neko vrijeme nećeš ljubiti", reče doktor Taza. Doktor i Don se nasmijaše toj dosjetki.

Do nedjelje je Michael imao Alfa Romeo, izubijan, ali u voznome stanju. Prije toga je otputovao u Palermo kako bi kupio darove za djevojku i njezinu obitelj. Saznao je da se ona zove Apollonia i svake je noći razmišljao o njezinu lijepom licu i dražesnome imenu. Morao je piti mnogo vina kako bi zaspao, pa su starice sluškinje dobile nalog da mu pokraj postelje ostave rashlađenu bocu. Svake večeri bi je ispio do dna.

U nedjelju se, praćen zvucima zvona koja su zvonila po cijeloj Siciliji, odvezao Alfa Romeom u selo i parkirao točno ispred gostionice. Calo i Fabrizio sjedili su na stražnjemu sjedalu sa svojim luparama i Michael im reče neka ga čekaju u gostionici, neka ne dolaze u kuću. Gostionica je bila zatvorena, ali ih je Vitelli čekao naslonjen na ogradu prazne terase.

Nakon rukovanja Michael uzme tri paketa, darove, i s Vitellijem polako pođe njegovoj kući. Kuća je bila veća od uobičajenih seoskih koliba, Vitellijevi nisu živjeli u bijedi.

Iznutra je kuća nalikovala mnogim drugima, s kipovima Bogorodice u staklenim vitrinama, pred čijim su nogama treperile zavjetne svijeće. Michaela su dočekala i dva sina, odjeveni u crna nedjeljna odijela. Bili su krupni, pa iako veoma mladi, težak rad na imanju ih je postarao. Majka je bila čila poput supruga i jednako krupna. Djevojci ni traga.

Nakon upoznavanja, koje Michael nije ni čuo, sjeli su u prostoriju koja je možda bila dnevna soba a možda i blagovaonica. Bila je pretrpana svakojakim namještajem i ne osobito velika, ali je za Siciliju označavala sjaj srednje klase.

Michael uruči gospodinu i gospođi Vitelli njihove darove. Ocu zlatni rezač za cigare, majci smotak najfinije tkanine koja se mogla kupiti u Palermu. Još uvijek je imao jedan paket za djevojku. Njegovi darovi dočekani su sa suzdržanom zahvalnošću. Možda je malo preurario, nije trebao ništa donijeti do drugoga posjeta.

Otac mu se obrati na seljački način, kao muškarac muškarcu: "Nemojte pomisliti kako tek tako primamo strance u naš dom. Ali don Tommasino je osobno jamčio za vas i nitko u ovome kraju nikad ne bi posumnjao u riječ toga dobrog čovjeka. Stoga vam želimo dobrodošlicu. Moram vam reći, ukoliko su vaše namjere glede moje kćeri ozbiljne, trebali bismo malo više saznati o vama i vašoj obitelji. Vi to zacijelo shvaćate, vaši su podrijetlom iz ove zemlje."

Michael kimne i učtivo odgovori: "Odgovorit ću na sva vaša pitanja kad god želite."

Gospodin Vitelli podigne ruku. "Ja ne volim zabadati nos u tuđe poslove, hajdemo vidjeti je li to uopće potrebno. Zasad vam želimo dobrodošlicu kao prijatelju don Tommasina."

Unatoč lijekom premazanog sluznici Michael je smjesta namirisao djevojčinu nazočnost u prostoriji. Okrene se i ugleda je kako stoji pod lukom vrata koja su vodila u stražnji dio kuće. Mirisala je na svježe cvijeće

i pupoljke limuna, iako u kosi crnoj poput ugljena i na strogoj, očito najboljoj nedjeljnoj crnoj haljini, nije imala nikakvih ukrasa. Brzo ga je pogledala i dobacila mu slabašan osmijeh prije negoli je smjerno spustila pogled i sjela pokraj majke.

Michael ponovno osjeti kako ostaje bez daha, kako ga preplavljuje ne toliko žudnja koliko luda želja daje posjeduje. Prvi je put shvatio tradicionalnu ljubomoru talijanskih muškaraca. U tom je trenutku bio spreman ubiti svakoga tko bi dotaknuo tu djevojku, koji bi je pokušao učiniti svojom, uzeti je od njega. Želio ju je posjedovati strasno kao što škrtac želi posjedovati zlatnike, gladno kao što napoličar želi imati vlastitu zemlju. Ništa ga nije smjelo zaustaviti da dobije ovu djevojku, da zavlada njome, da je zaključa u kuću samo za sebe. Nije želio da je itko gleda. Kad se okrenula i nasmiješila jednome od braće, Michael ga nesvjesno pogleda kao da ga želi zgromiti. Obitelj je uvidjela kako se radi o tipičnom slučaju "groma" i to ih umiri. Taj mladić će biti mekan kao pamuk u rukama njihove kćeri sve dok se ne vjenčaju. Nakon toga će se, naravno, sve promijeniti, ali to nije važno.

Michael je u Palermu kupio novo odijelo pa više nije izgledao poput nemarno odjevena seljaka, i obitelji postane jasno kako je on neka vrsta dona. Njegovo razbijeno lice nije ga činilo tako nakaznim kako je on zamišljao; drugi profil mu je bio tako naočit da je radi njega iskrivljena lijeva strana izgledala čak zanimljivo. Uostalom, u zemlji u kojoj su mnogi muškarci imali teške deformacije, Michaelova se jedva primjećivala.

Michael pogleda ravno u djevojku, u dražesne linije njezina lica. Sada je mogao vidjeti da su joj usne gotovo plave, toliko je tamna bila krv što je kroz njih strujala. Ne usuđujući se izgovoriti njezino ime on joj reče: "Neki dan sam te vidio blizu nasada naranči. Pobjegla si. Nadam se da te nisam prestrašio."

Djevojka ga samo na trenutak pogleda i odmahne glavom. Ali ljepota tih očiju natjera Michaela da ponikne pogledom. "Apollonia, reci nešto jadnome mladiću, vidiš daje radi tebe prevalio dalek put", grubo će njezina majka, ali djevojčine dugačke trepavice i dalje su poput krila zaklanjale njezine oči. Michael joj pruži dar umotan u zlatni papir i djevojka ga spusti na krilo. "Otvori ga, djevojko", reče joj otac, ali njezine se ruke ne pomakoše. Imala je poput djeteta malene smeđe šake. Majka uzme paket i nestrpljivo ga, ali pažljivo, otvori, kako ne bi poderala dragocjeni papir. Zastane kad ugleda baršunastu kutiju za nakit, nikada nije u svojim

rukama držala takvo nešto, nije znala kako se otvara. Ali instinktivno je uspije otvoriti i izvadi dar.

Unutra je bio težak zlatni lanac, zadivio ih je ne samo svojom očitom vrijednošću već i stoga što je po običajima zlatni dar značio najozbiljnije namjere. Bio je gotovo poput bračne ponude, ili znak kako namjerava predložiti brak. Više nisu sumnjali u ozbiljnost strančevih namjera, nisu sumnjali u njegov značaj.

Apollonia još uvijek nije dotakla svoj dar. Njezina majka joj ga prinese bliže kako bi ga bolje vidjela i ona na trenutak podigne one dugačke trepavice, pogleda ravno u Michaela, ozbiljnih smeđih očiju kao u srne i reče: "Grazie". Prvi put joj je čuo glas.

Odzvanjao je u Michaelovim ušima baršunastom mekoćom i sramežljivošću mladosti. On je i dalje nije gledao, to gaje zbunjivalo, pa je razgovarao s njezinim ocem i majkom. Ipak, primijetio je kako, unatoč konzervativnoj širokoj opravi, njezino tijelo sjaji kroz tkaninu čistom senzualnošću. Također je primijetio kako joj je glatka koža pocrvenjela, i postala još tamnija od krvi koja joj je navrla u lice.

Naposlijetku Michael ustane kako bi pošao, a svi ostali za njim. Formalno su se pozdravili, kad su se rukovali djevojka se napokon našla oči u oči s njime i on doživi strujni udar osjetivši njezinu kožu na svojoj, njezinu toplu i grubu seljačku kožu. Otac ga je otpratio niz brijeg do automobila i pozvao da iduće nedjelje dođe na večeru. Michael kimne, ali je znao kako neće izdržati tjedan dana a da ne vidi djevojku.

I nije. Idućega se dana, bez svojih pastira, odvezao u selo i sjeo na vrtnu terasu gostionice kako bi porazgovarao s njezinim ocem. Gospodin Vitelli se sažali nad mladićem pa pošalje po ženu i kćer da im se pridruže u gostionici. Taj je sastanak bio opušteniji. Apollonia nije bila toliko sramežljiva, više je govorila. Bila je odjevena u svakodnevnu šarenu haljinu koja joj je mnogo bolje pristajala.

Idućega se dana ponovilo isto. Samo, tada je Apollonia nosila zlatni lanac što joj ga je on darovao. On joj se nasmiješi, znajući kako mu to ona daje znak. Otpratio ju je uzbrdo, s majkom nekoliko koraka iza njih, ali bilo je nemoguće spriječiti da se ta dva mlada tijela dotiču u hodu, a kada se Apollonia spotaknula on ju je morao pridržati kako ne bi pala, a njezino toplo i živo tijelo izazove buru koja se širila iz dubine njegove duše. Nisu vidjeli kako se majka iza njih smješka. Njezina je kći bila poput divokoze, nije se spotaknula na tom puteljku otkako je bila djetešce u

pelenama. Smješkala se jer je to bio jedini način na koji će taj mladi čovjek dotaknuti njezinu kćer do vjenčanja.

Tako je trajalo dva tjedna. Svaki put kada bi došao u posjet, Michael joj je donosio darove i ona je postupno postala manje sramežljiva. Ali nikad se nisu mogli naći bez pratnje. Ona je bila seoska djevojka, polupismena, nije ništa znala o svijetu, ali imala je svježinu i golemu želju da što više nauči o životu, uz jezičnu barijeru doimala se neodoljivom. Na Michaelovo traženje sve je organizirano veoma brzo. Djevojka ne samo da je bila fascinirana njime, već je uvidjela kako je on zacijelo bogat. Dogovoreno je da vjenčanje bude u nedjelju, dva tjedna kasnije.

Tad je stvari preuzeo u svoje ruke don Tommasino. Iz Amerike mu je javljeno kako se Michaelu ne može zapovijedati, ali kako se moraju poduzeti osnovne mjere zaštite. Stoga je don Tommasino u svojstvu roditelja mladoženje osigurao nazočnost i svojih tjelohranitelja. Calo i Fabrizio su također bili uključeni u vjenčanje sa strane obitelji Corleone kao i doktor Taza. Mlada i mladoženja živjet će u vili doktora Taze okruženoj kamenim zidom.

Vjenčanje je bilo uobičajeno, seljačko. Mještani su izišli na ulice i bacali cvijeće na mladu, mladoženju i ostale svatove dok su pješice išli iz crkve u mladenkinu kuću. Svatovi su mještane zasipali ušećerenim bademima, tradicionalnim svadbenim slatkišem, a preostale bademe su složili na mladenkinu svadbenu postelju, u ovome slučaju simboličnu, jer će prvu noć provesti u vili nedaleko od Corleonea. Slavlje je trebalo trajati do ponoći, ali mladenka i mladoženja su se kanili ranije odvesti Alfa Romeom. Kada je za to došlo vrijeme Michael se iznenadi uvidjevši kako i majka na zahtjev mladenke ide s njima u vilu. Njezin otac mu je objasnio: djevojka je mlada, nevina, pomalo prestrašena, bit će joj potreban netko s kime će popričati nakon prve bračne noći, netko tko će joj objasniti njezine dužnosti pođe li što naopako. Te su stvari ponekad znale biti veoma osjetljive. Michael je vidio kako ga Apollonia bojažljivo gleda svojim srnećim smeđim očima. Nasmiješio joj se i kimnuo.

I tako su se vratili u vilu nedaleko od Corleonea s punicom u automobilu. Ali starija se žena učas upoznala sa slugama doktora Taze, zagrlila i poljubila kćer i nestala. Michael i njegova mlada sada su mogli poći u golemu spavaću sobu.

Apollonia je još uvijek na sebi imala svadbenu opravu s ogrtačem preko ramena. Njezina škrinja i kovčeg već su bili u sobi. Na malenome stolu nalazila se boca vina i tanjur svadbenih kolačića. Velika postelja s

baldahinom dominirala je prostorijom. Mladenka je stajala posred sobe i čekala da Michael učini prvi korak.

Sad, kad su ostali sami, kad ju je posjedovao, kad nije bilo prepreke da uživa u tom licu i tijelu koje je sanjao svake noći, Michael joj se nije usudio prići. Gledao ju je kako skida svadbenu šal i prebacuje ga preko stolca, zatim stavlja svadbenu krunu na toaletni ormarić. Na stolu su bile naslagane kreme i parfemi koje je Michael naručio iz Palerma. Djevojka ih je neko vrijeme proučavala pogledom.

Michael ugasi svjetlo, misleći kako ona čeka tamu da joj sakrije tijelo dok se razodijeva. Ali sicilijanski mjesec obasjavao je sobu kroz otvorene prozore, sjajan poput zlata, i Michael pođe zatvoriti kapke, ali ne sasvim kako ne bi bilo prevruće.

Djevojka je i dalje stajala pokraj stolića pa Michael iziđe iz sobe i pođe niz hodnik u kupaonicu. Zatim su on, doktor Taza i don Tommasino popili čašu vina u vrtu dok su se žene pripremale za počinak. Očekivao je kako će, kada se vrati u sobu, naći Apolloniju u spavaćici pod pokrivačem. Iznenadio se što joj majka nije pošla pomoći. Možda je Apollonia željela da joj on pomogne pri razodi-jevanju. Ali bio je uvjeren kako je ona previše sramežljiva, previše neiskusna za tako slobodno ponašanje.

Kad se vratio u sobu zatekne potpunu tamu, kapci su bili sasvim zatvoreni. Pipao je put do postelje i razaznao obris Apollonijina tijela, ležala je ispod pokrivača, leđima okrenuta njemu, skutrena. Razodjenu se i gol legao ispod pokrivača. Ispruži ruku i dotakne svilenkastu kožu. Nije obukla spavaćicu i ta ga smionost oduševi. Polako, pažljivo, spusti ruku na njezino rame i nježno je povuče kako bije okrenuo prema sebi. Dok se ona polako okretala njegova ruka dotakne njezine meke, pune grudi i u sljedećem se trenutku našla u njegovu naručju. Naelektrizirana im se tijela spoje, napokon ju je grlio, strasno ljubio njezine tople usne, pripijao njezine grudi i tijelo uz svoje, a zatim legao na nju.

Njezina kosa i koža, zategnuta svila, ona je sada bila spremna i željna, strasno se propinjala u djevičanski erotičnoj ekstazi. Kada je prodro u nju ona tiho uzvikne, na trenutak zastane, a zatim ga jakim trzajem prepona zarobi, obuhvati svojim satenskim nogama njegova bedra. Kad su dosegli vrhunac bili su tako žestoko pripijeni jedno uz drugoga, tako su se grčevito grlili, da je odvajanje sličilo drhtaju pred smrt.

Te noći i u tjednima što su uslijedili, Michael Corleone je shvatio zašto primitivni narodi toliko cijene djevičanstvo. Bio je to period senzualnosti kakav nikad ranije nije iskusio, senzualnost pomiješana s

njegovom muževnom nadmoći. Apollonia je u tih prvih nekoliko dana gotovo postala njegovom robinjom. Dobila je sigurnost i nježnost i od punokrvne mlade djevice postala žena svjesna svoje senzualnosti. Bila je slasna poput tek dozrela voća.

Unijela je dašak vedrine u pomalo mračnu mušku atmosferu vile. Majku je otpravila već drugo jutro nakon prve bračne noći, poslala je kući i zauzela glavno mjesto za zajedničkim stolom svojim vedrim djevojačkim šarmom. Don Tommasino je večerao s njima svake večeri, a doktor Taza im je pričao svoje stare priče dok su pili vino u vrtu s kipovima okićenim kao krv crvenim cvijećem, pa su im večeri dosta ugodno prolazile. Noću je mladi bračni par satima grozničavo vodio ljubav. Michael se nije mogao nasititi ApoUnijina prekrasnog tijela, puti boje meda, krupnih smeđih očiju koje su sjale od strasti. Imala je prekrasan svjež miris, gotovo sladak miris ženskoga tijela, što je na njega djelovao kao neodoljivi afrodizijak. Njezina djevičanska strast bila je ravna njegovoj žudnji novopečena muža pa je često znala svanuti zora kada bi iscrpljeni utonuli u san. Ponekad bi Michael, umoran, ali još nespreman za san, sjeo na rub prozora i promatrao Apollonijino nago tijelo dok je spavala. Lice joj je bilo dražesno i dok se odmarala, savršeno lice koje je ranije vidio samo u knjigama o umjetnosti, lice talijanske madonne koje je samo zahvaljujući umjetnikovu umijeću smatrano djevičanskim.

Prvoga tjedna braka odlazili su na piknike i kratke izlete u Alfa Romeu. Ali zatim je don Tommasino poveo Michaela u stranu i objasnio mu kako je, zahvaljujući ženidbi, čitav taj dio Sicilije sada znao za njegovu nazočnost i identitet pa su morali poduzeti mjere opreza protiv neprijatelja obitelji Corleone, čije su duge ruke sezale čak i do njegova otočnog skloništa. Don Tommasino je postavio naoružane čuvare oko vile, a Calo i Fabrizio su stražarili unutar zidina. Michael je provodio vrijeme učeći Apolloniju čitati i pisati engleski i voziti automobil uzduž unutarnjih zidova vile. U to se vrijeme don Tommasino doimao veoma zabrinutim i nije bio zabavno društvo. Još uvijek je imao probleme s novom mafijom u Palermu, objasnio je doktor Taza.

Jedne je večeri stara seljanka, sluškinja u vili, donijela Michaelu u vrt tanjur svježih maslina i upitala ga: "Je li istina što se priča okolo, da si ti sin Kuma, don Corleonea iz New Yorka?"

Michael je primijetio kako don Tommasino ojađeno odmahuje glavom jer je njihova tajna otkrivena. Ali starica ga je gledala tako

zabrinuto, kao da joj je neobično važno da sazna istinu, pa Michael potvrdno kimne. "Jeste li poznavali mojega oca?"

Žena se zvala Filomena, lice joj je bilo naborano i smeđe poput oraha, zubi požutjeli. Prvi put nakon njegova dolaska u vilu ona mu se nasmiješi. "Kum mi je nekoć spasio život", reče. "I razum." Ona pokaže na svoju glavu.

Očito je htjela još nešto reći pa je Michael ohrabri osmijehom. Gotovo sa strahom ona upita: "Je li istina da je Luca Brasi mrtav?"

Michael ponovno kimne, iznenađen olakšanjem što ga ugleda na staričinu licu. Filomena se prekriži i reče: "Bože mi oprost, ali neka mu duša gori u paklu za sva vremena."

Michael se sjeti svoje radoznalosti glede Brasija i odjednom osjeti kako ta žena zna priču što su mu je Hagen i Sonny odbijali ispričati. Natoči joj čašu vina i natjera je da sjedne. "Pričajte mi o momemu ocu i Luci Brasiju", reče nježno. "Priču znam tek djelomice, ali ne znam zašto su postali prijatelji i zašto je Luca Brasi bio tako odan ocu. Ne bojte se, ispričajte mi."

Filomena okrene naborano lice i svojim tamnim očima pogleda don Tommasina koji joj na neki način dade do znanja kako smije nastaviti. Tako im je Filomena svojom pričom ispunila večer.

Prije trideset godina Filomena je u Desetoj aveniji u New Yorku radila kao babica u talijanskoj koloniji. Žene su neprekidno bile trudne i njezin posao je cvao. Čak je znala podučiti liječnike nekim stvarima kada se radilo o teškome porodu. Njezin muž, sada pokojni, bio je vlasnik dućana mješovite robe. Ona se prekriži za pokoj njegove duše, iako se kurvao, kartao i nikad mu nije padalo na pamet da štedi za teška vremena. Bilo kako bilo, jedne proklete noći, prije trideset godina, kada su već svi poštene ljudi odavno spavali, netko je pokucao na Filomenina vrata. Nije se uplašila, obično su bebe razborito izabirale taj tihi čas kako bi sigurno došle na ovaj grešni svijet. Ona se odjenula i otvorila. Pred vratima je stajao već tada na zlu glasu Luca Brasi. Bilo je poznato daje samac, stoga se Filomena prestraši. Pomisli kako je došao nauditi njezinu mužu, jer je on nepromišljeno odbio učiniti Brasiju nekakvu malu uslugu.

Ali Brasi je došao po uobičajenome poslu. Reče Filomeni kako jedna žena tek što nije rodila, kako je njezina kuća daleko od njihova susjedstva, te da ona treba poći s njime. Filomena smjesta shvati kako nešto nije u redu. Brasijevo brutalno lice te je večeri izgledalo kao lice luđaka, očito je bio u pandžama kakva demona. Pokušala se pobuniti,

objasniti kako ona porađa samo žene s čijom je trudnoćom upoznata, ali on joj gurne u ruku hrpu zelenih dolara i grubo joj zapovjedi neka krene s njime. Bila je previše uplašena da odbije.

Na ulici ih je čekao Ford, vozač je bio od iste fele kao i Luca Brasi. Vožnja do malene drvene kuće u Long Island Citvju, odmah iza mosta, trajala je oko pola sata. Kuća je bila sagrađena za dvije obitelji, ali sada je u njoj očito živio samo Brasi sa svojom bandom, jer je u kuhinji sjedilo još nekoliko grubijana, igrali su karte i pili. Brasi povede Filomenu uza stube u spavaonicu. Na postelji je ležala lijepa mlada djevojka crvene kose, napadno našminkana, naizgled Irkinja, trbuha naduta kao u krmače. Jadnica je bila izvan sebe od straha. Kada je ugledala Brasija prestravljeno okrene glavu, prestravljeno, jer je izraz mržnje na Brasijevu opakome licu bilo nešto najstrašnije što je vidjela u životu. Tu se Filomena ponovno prekriži.

Ukratko, Brasi je izišao iz sobe. Dvojica njegovih ljudi pomogli su babici i dijete se rodilo, majka je bila iscrpljena pa je zaspala dubokim snom. Pozvali su Brasija, Filomena je zamotala dijete i pružila mu ga riječima: "Ukoliko si ti otac, uzmi je. Moj je posao ovdje završen."

Brasi je pakosno zurio u nju dok mu se na licu čitalo ludilo. "Da, ja sam otac", reče. "Ali ne želim da iz toga nakota itko živi. Oduzi je u podrum i baci u peć."

Na trenutak Filomena pomisli kako ga nije dobro razumjela. Bila je zbunjena što je upotrijebio riječ "nakot". Je li mislio na djevojku jer nije bila Talijanka ili jer je očito bila kurva? Ili je mislio kako ne želi da živi nešto što je poteklo od njega. Bila je sigurna kako se on samo okrutno šali. "Dijete je tvoje, čini s njime što želiš", odsječno mu reče. Pokušala mu ga je predati.

U tom se trenutku iscrpljena majka probudi, okrene prema njima i ugleda kako je Brasi divljački gurnuo zamotuljak na Filomenine grudi. Tiho zavapi: "Luc, Luc, oprost." Brasi se okrene kako bi je pogledao.

Bilo je strašno, nevjerojatno strašno, rekla im je Filomena. Bili su poput dvije pobješnjele životinje. Nije bilo ničega ljudskog u njima. Njihova uzajamna mržnja bila je opipljiva u toj sobi. Za njih u tom trenutku nije postojalo ništa, čak ni novorođeno dijete. Ipak, osjećala se i neka čudnovata strast. Krvava, demonska pohota, toliko neprirodna da je bilo jasno kako su prokleti dovijeka. Zatim se Luca okrene Filomeni i grubo prosikće: "Učini kako sam ti rekao, dobro ću ti platiti."

Filomena od straha nije mogla progovoriti. Odmahne glavom. Napokon uspije šapnuti: "Učini to sam, ti si otac." Brasi je šutio. Izvadio je nož iz košulje i rekao: "Prerezat ću ti grlo."

Čini se da se Filomena u tom trenutku toliko potresla, jer iduće čega se sjeća bilo je kako stoji u podrumu ispred četvrtaste željezne peći. Još uvijek je držala dijete, koje nije ispustilo ni zvuka. Možda da je zaplakalo, možda da je ona bila dovoljno lukava i da ga je uštipnula, reče Filomena, možda bi to čudovište pokazalo milost.

Čini se kako je jedan od muškaraca otvorio peć, jer je vidjela plamen. Tada je ostala sama s Brasijem u tom smrdljivom podrumu. Brasi je ponovno izvadio nož. Nije bilo sumnje da će je ubiti. Vidjela je plamen, vidjela je Brasijeve oči. Njegovo je lice bilo slika nečastivoga, nije bilo ljudsko, nije bilo normalno. Gurnuo ju je prema otvorenoj peći.

Filomena zašuti. Sklopi koščate ruke na krilu i pogleda ravno u Michaela. On je znao što ona čeka, znao je kako mu to želi ispričati ne koristeći svoj glas. "Jeste li ga poslušali?" upita je nježno. Ona kimne.

Tek nakon još jedne čaše vina, ona se prekrížila, promrmrljala molitvu i nastavila priču: Dali su joj gomilu novca i odvezli kući. Zнала je da će je ubiti pisne li nekome o onome što se dogodilo. Ali dva dana kasnije Brasi je ubio mladu Irkinju, majku djeteta, i bio uhićen. Filomena je, izvan sebe od straha, poslala Kumu i sve mu ispričala. Zapovjedio joj je da o tome šuti, i rekao kako će on sve srediti. U to vrijeme Brasi nije radio za don Corleonea.

Prije negoli je don Corleone mogao sve srediti, Brasi se pokušao ubiti u svojoj ćeliji, zarezao sije vrat komadićem stakla. Prenijeli su ga u zatvorsku bolnicu i dok se oporavljao don Corleone je sve sudio. Policija nije mogla na sudu dokazati ništa i Luca Brasi je pušten.

Iako je don Corleone jamčio Filomeni kako se nema čega plašiti, bilo radi Luce, bilo radi policije, ona nije imala mira. Živci su je izdali, više nije mogla raditi. Napokon je nagovorila muža da proda dućan kako bi se vratili u Italiju. Sve mu je ispričala, pa je on, kao dobar čovjek, sve shvatio. Ali bio je slab čovjek, i u Italiji je potratio imetak stečen napornim radom u Americi. Stoga je ona nakon njegove smrti postala sluškinjom. Filomena privede svoju priču kraju. Popije još jednu čašu vina i reče Michaelu: "Blagosiljam ime tvogega oca. Uvijek mi je slao novac kad sam ga tražila, spasio me od Brasija. Reci mu kako svake večeri molim za njegovu dušu i da se ne mora plašiti smrti."

Kada je otišla, Michael upita don Tommasina: "Je li njezina priča istinita?" Capo-mafioso potvrdno kimne. Nije ni čudo što mu je nitko nije htio ispričati, pomisli Michael. Kakva priča, kakav Luca.

Idućega jutra Michael je htio o tome razgovarati s don Tommasinom, ali su mu rekli kako je stigao poseban glasnik s hitnom porukom pa je stari pošao u Palermo. Kada se te večeri vratio, don Tommasino povede Michaela u stranu. Dobio je vijesti iz Amerike. Žalostilo ga je što ih mora priopćiti Michaelu. Ubijen je Santino Corleone.

GLAVA 24

RANO SICILIJANSKO SUNCE BOJE LIMUNA ISPUNI MICHAELOVU SPAVAČU sobu. Probudio se, pa kad je osjetio Apollonijinu kožu na svojem od sna toplome tijelu probudi je milovanjem. Ni poslije svih tih mjeseci otkako ju je potpuno posjedovao, nije se mogao prestati diviti njezinoj ljepoti i strasti.

Ona se pošla oprati i odjenuti u kupaonicu u dnu hodnika. Michael se, i dalje gol, dok mu je jutarnje sunce grijalo tijelo, odmarao na postelji. Pripali cigaretu. Bilo je to posljednje jutro što će ga provesti u vili. Don Tommasino je sredio da se presele u drugi grad na južnoj obali Sicilije. Apollonia, u prvom mjesecu trudnoće, htjela je ostati s obitelji nekoliko tjedana pa će mu se kasnije pridružiti u novome skrovištu nakon toga.

Prethodne je večeri don Tommasino sjedio u vrtu s Michaelom kad je Apollonia pošla leći. Don, zabrinut i umoran, priznao je kako se brine za Michaelovu sigurnost. "Ženidbom si privukao pažnju na sebe", reče Michaelu. "Iznenaden sam što tvoj otac nije sredio da odeš drugamo. Bilo kako bilo, imam probleme s mladim Turcima u Palermu. Pošteno sam im dopustio da smoče svoje kljunove više negoli su zaslužili, ali ti gadovi hoće još. Ne shvaćam takvo ponašanje. Pokušali su s nekim trikovima, ali mene nije lako ubiti. Zacijelo znaju da sam prejak kako bi me podcjenjivali. Ali to je problem s mladim ljudima, bez obzira koliko talentirani bili. Ne promise dobro i žele svu vodu s izvora."

Tada don Tommasino reče Michaelu kako će dvojica pastira, Fabrizio i Calo, poći s njime u Alfa Romeu. Don Tommasino će se pozdraviti s njime večeras, jer rano ujutro, u zoru, mora u Palermo kako bi sredio svoje poslove. Također, Michael ne smije reći doktoru Tazi o preseljenju, jer je doktor kanio poći u Palermo pa bi se mogao izbrbljati.

Michael je znao da je don Tommasino u nevolji. Naoružani stražari noću su čuvali zidine vile, a nekoliko je odanih pastira s luparama uvijek bilo u kući. Sam don Tommasino bio je dobro naoružan i pokraj sebe je uvijek imao tjelohranitelja.

Jutarnje je sunce postalo prejako. Michael ugasi cigaretu, odjene radne hlače, košulju i šiljastu kapu što su je nosili sicilijanski muškarci. Bosonog se nagne kroz prozor spavaće sobe i ugleda Fabrizzija kako sjedi na stolcu u vrtu. Fabrizzio je lijeno češljao svoju gustu tamnu kosu, dok mu je lupara nemarno ležala na stolu. Michael fučne i Fabrizzio pogleda prema prozoru.

"Dovezi auto", vikne mu Michael. "Krećem za pet minuta. Gdje je Calo?"

Fabrizzio ustane. Košulja mu je bila raskopčana pa su se vidjeli crveni i plavi obrisi tetovaže. "Calo je u kuhinji, pije kavu", odgovori Fabrizzio. "Ide li i vaša žena s vama?"

Michael ga pogleda suzivši kapke. Palo mu je na pamet kako Fabrizzio previše gleda Apolloniju u posljednjih nekoliko tjedana. Naravno, ne bi se usudio pokušati zbližiti sa ženom donova prijatelja.

Na Siciliji je to bio najbrži način da se izgubi glava. "Ne, prvo će u posjet svojim, pridružiti će nam se za nekoliko dana", hladno će Michael. Gledao je kako Fabrizzio žuri u kamenu kolibu što je služila kao garaža za Alfa Romeo.

Michael se počde umiti. Apollonije više nije bilo u kupaonici. Zasigurno je bila u kuhinji i pripremala mu zajutak kako bi iskupila krivnju koju je osjećala jer je željela biti s obitelji prije negoli ode tako daleko, čak na drugi kraj Sicilije. Don Tommasino će srediti da je dovezu Michaelu.

U kuhinji mu starica Filomena donese kavu i sramežljivo mu zaželi sretan put. "Pozdravit ću oca u vaše ime", reče joj Michael i ona kimne.

Calo uđe kuhinju i reče: "Automobil je spreman. Da donesem vašu torbu?"

"Ne, sam ću", odgovori Michael. "Gdje je Apolla?" Na Calovu se licu pojavi osmijeh. "Sjedi za upravljačem i umire od želje da pritisne papučicu gasa. Postat će prava američka žena i prije negoli stigne u Ameriku." Bilo je nečuveno da sicilijanska seljanka pokušava voziti automobil. Michael je ponekad davao Apolloniji da vozi Alfa Romeo unutar zidina imanja, ali je uvijek sjedio pokraj nje jer je znala pritisnuti gas umjesto kočnice.

"Hodi po Fabrizzija pa me čekajte u autu", Michael će Calu. Izišao je iz kuhinje i otrčao stubama u spavaću sobu. Torba mu je već bila spakirana. Prije negoli ju je podigao pogleda kroz prozor i ugleda automobil parkiran ispred stuba trijema, a ne ispred vrata kuhinje. Apollonia je sjedila u automobilu s rukama na upravljaču poput djeteta koje se igra. Calo je upravo stavljao košaru s objedom na stražnje sjedalo. Michael se naljuti kad ugleda Fabrizzija kako nestaje kroz vrata ograde, kao da ima nekog posla izvan vile. Kamo je to dovraga pošao? Primijeti kako se Fabrizzio kradomice osvrće. Morat će naučiti tog pastira pameti. Michael se spusti niza stube te odluči izaći kroz kuhinju kako bi još jedanput vidio Filomenu i pozdravio je posljednji put. "Doktor Taza još uvijek spava?" upita je.

Filomena ga lukavo pogleda svojim naboranim licem. "Stari pijevci ne ustaju ovako rano. Doktor je sinoć bio u Palermu."

Michael se nasmije. Iziđe kroz kuhinjska vrata, a miris limunovih pupoljaka zapahne čak i njegov začepljeni nos. Vidio je Apolloniju kako mu maše iz automobila niti deset koraka od kuće i shvati kako mu pokazuje da ostane gdje jest jer će se ona dovesti do njega. Calo je, s luparom u ruci, stajao pokraj automobila cereći se. Ali ni traga Fabrizziju. U tom trenutku, potpuno nesvjesno, Michael shvati i vikne djevojci: "Ne! Ne!" ali njegov krik priguši prasak strahovite eksplozije kada je Apollonia upalila motor. Kuhinjska vrata se razlete u komade, a snaga eksplozije odbaci Michaela deset metara dalje. Kamenje koje se odlomilo s krova vile padne mu na rame i glavu dok je ležao na tlu. Bio je pri svijesti još dovoljno dugo da vidi kako od Alfa Romea nije ostalo ništa osim četiri kotača i čelične osovine koja ih je držala zajedno.

Probudio se u naizgled veoma mračnoj sobi i čuo glasove, tako tihe da nije razabirao riječi. Životinjski nagon ga natjera da hini kako je i dalje bez svijesti, ali glasovi prestadoše i netko se nagne na stolcu prema njegovoj postelji. Glas je sada bio jasan. "Konačno nam se vratio." Upali se svjetiljka, njezina svjetlost je bola Michaelove oči poput vatre i on okrene glavu. Činilo mu se kako je jako teška i utrnula. Tada raspozna lice iznad postelje, bio je to doktor Taza.

"Daj da te pogledam na trenutak, onda ću ugaziti svjetlo", reče mu doktor Taza tiho. Posvijetlio je Michaelu u oči malenom svjetiljkom u obliku olovke. "Sve će biti u redu s tobom", reče doktor Taza i okrene se prema nekome u prostoriji. "Sad možeš razgovarati s njime."

Don Tommasino je sjedio na stolcu pokraj njegova kreveta. Michael gaje sada mogao jasno vidjeti. "Michaele, Michaele, možemo li razgovarati? Želiš li se odmarati?"

Michaelu je bilo lakše da podigne ruku negoli odgovori pa to i učini, a don Tommasino reče: "Je li Fabrizzio dovezao automobil iz garaže?"

Michael nije bio svjestan da se nasmijao. Osmijeh mu je bio čudnovato leden, značio je potvrdu. Don Tommasino reče: "Fabrizzio je nestao. Slušaj me, Michaele. Bio si bez svijesti gotovo tjedan dana. Shvaćaš li? Svi misle da si mrtav, pa si zasad siguran, prestali su te tražiti. Poslao sam poruku tvojemu ocu i on je odgovorio što nam je činiti. Još malo i vraćaš se u Ameriku. U međuvremenu ćeš se tu tiho odmarati. Bit ćeš na sigurnome u planinama, u seljačkoj kući u mojemu vlasništvu. Ljudi iz Palerma su sklopili mir sa mnom sad kad misle da si mrtav, znači zapravo su lovili tebe sve ovo vrijeme. Kanili su te ubiti, ali su htjeli da svi misle kako žele moju glavu. To moraš znati. Što se ostaloga tiče, prepusti sve meni. Miruj i oporavi se."

Michael se svega sjeti. Znao je da mu je žena mrtva, da je Calo mrtav. Sjeti se starice u kuhinji. Nije se mogao sjetiti je li izišla za njim iz kuće. Šapne: "Filomena?" Don Tommasino mu tiho odgovori: "Ništa joj nije, samo raskrvavljeni nos, ne brini za nju."

"Fabrizzio. Reci svojim pastirima da će onaj koji mi preda Fabrizzija postati vlasnikom najboljih pašnjaka na Siciliji."

Obojica muškaraca kao da su uzdahnuli s olakšanjem. Don Tommasino uzme čašu s obližnjega stola i ispije žućkastu tekućinu od koje mu se glava trgne. Doktor Taza sjedne na rub postelje i gotovo odsutno reče: "Znaš, ti si sada udovac. To je rijetkost na Siciliji." Kao da bi ga taj podatak mogao utješiti.

Michael pokaže don Tommasinu da se nagne bliže. Don sjedne na postelju i sagne glavu. "Recite mojemu ocu da me vrati kući", reče Michael. "Recite mojemu ocu da želim biti njegov sin." Ali prošlo je još mjesec dana dok se Michael nije oporavio od rana i još dva mjeseca prije negoli su svi potrebni dokumenti i pripreme bili gotovi. Zatim je odletio iz Palerma u Rim pa u New York. Za cijelo to vrijeme nisu uspjeli ući u trag Fabrizziju.

GLAVA 25

NAKON DIPLOME, KAY ADAMS SE ZAPOSILA U OSNOVNOJ ŠKOLI U SVOM rodnom gradu New Hampshireu. Prvih šest mjeseci nakon Michaelo-va nestanka jedanput je tjedno telefonirala njegovoj majci i raspitivala se za njega. Gospođa Corleone je uvijek bila ljubazna, ali bi svaki put razgovor završila riječima: "Ti si jako dobra djevojka. Zaboravi Mikeyja, nadi dobar muž." Kay nije vrijeđala njezina otvorenost jer je shvaćala kako se njegova majka brine za nju kao za mladu djevojku u nemogućem položaju.

Kad je završilo prvo polugodište, odluči poći u New York kupiti nešto odjeće i posjetiti stare prijateljice s fakulteta. Razmišljala je i o tome da si pronađe kakav zanimljivi posao u New Yorku. Živjela je poput usidjelice već gotovo dvije godine, čitala je, predavala, odbijala ići na spojeve, odbijala uopće izlaziti, čak je mislila kako više neće zvati u Long Beach. Znala je da tako neće dugo izdržati, postala je razdražljiva i nesretna. Ali, uvijek je vjerovala da će joj Michael pisati ili joj poslati barem nekakvu poruku. Ponizilo ju je što to nikad nije učinio, žalostilo ju je što nije imao povjerenja čak ni u nju.

Krenula je ranim vlakom i već je do podneva bila u svojem hotelu. Njezine su prijateljice radile pa im nije željela smetati na poslu, kanila ih je nazvati navečer. A nakon iscrpljujućeg puta vlakom nije joj se više išlo u kupnju. Sama u sobi sjeti se koliko su puta ona i Michael vodili ljubav u hotelskim sobama, i to je ispuni strahovitim osjećajem samoće. Možda upravo zbog toga, ni zbog čega drugog, nazove Michaelovu majku u Long Beach.

Javi se grub muški glas, s tipičnim njujorškim naglaskom. Kay zatraži gospođu Corleone. Nekoliko je minuta vladala tišina, a onda glas s jakim naglaskom je upita tko je.

Kay se sada osjećala pomalo posramljeno. "Ovdje Kay Adams, gospođu Corleone", reče. "Sjećate li me se?"

"Svakako, svakako, sjećam se", reče gospođa Corleone. "Kako to da više ne zoveš? Jesi li se udala?"

"Ah, ne", odgovori Kay. "Bila sam zauzeta." Bila je iznenađena neskrivenom ljutnjom njegove majke što se nije javljala. "Znate li što god o Michaelu? Je li on dobro?"

S druge strane veze nastane tišina, a zatim se jasno začuje glas gospođe Corleone: "Michael je doma. Nije ti javio? Nije te vidio?"

Kay osjeti slabost u želucu od šoka i ponižavajuće želje da zaplače. Pomalo slomljenim glasom upita: "Koliko je dugo kod kuće?"

"Šest mjeseci", odgovori gospođa Corleone.

"Aha, shvaćam", reče Kay. Doista je shvaćala. Osjeti tople valove srama jer je Michaelova majka sada znala kako se ponio prema njoj. Zatim se naljuti. Naljuti se na Michaela, na njegovu majku, na sve strance, Talijane, koji nisu imali dovoljno osnovne pristojnosti da barem pokažu prijateljstvo čak iako se ljubavna veza završila. Zar Michael nije shvaćao da se ona brine za njega čak i ako je nije želio u svojoj postelji, čak i ako je nije želio oženiti? Zar je mislio da je ona jedna od onih zatucanih talijanskih djevojaka koja bi se ubila ili napravila scenu jer mu je dala svoje djevičanstvo, a on ju je odbacio? Ali nastojala je da joj glas zvuči nehajno: "Shvaćam, puno vam hvala", reče. "Drago mi je što je Michael ponovno kod kuće i što je dobro. Samo sam to htjela znati. Neću vas više zvati."

"Želiš vidjeti Mikeyja, dođi ovamo sada. Lijepo ga iznenadi", reče gospođa Corleone nestrpljivo, kao da nije čula što joj je Kay rekla. "Uzmi taksi, a ja kažem čovjeku na ulaz da on plati za tebe. Reci taksistu da naplati dva puta, inače on neće voziti u Long Beach. Ali ti ne plati. Ljudi mojega muža na vratima plate taksi."

"Ne mogu, gospođo Corleone", reče Kay hladno. "Da me je Michael htio vidjeti, već bi me ranije nazvao. Očito ne želi obnoviti našu vezu."

"Ti si fina djevojka, imaš lijepe noge, ali nemaš puno pameti", žustro će gospođa Corleone smijući se. "Dođi posjeti mene, ne Mikeyja. Želim s tobom razgovarati. Dođi odmah. I ne plaćaj taksi. Čekam te." Veza se prekine. Gospođa Corleone je spustila slušalicu.

Kay je mogla nazvati i reći kako neće doći, ali je znala kako mora vidjeti Michaela, porazgovarati s njime, čak i ako to bude samo uljudan razgovor. Ako je sada bio kod kuće i svi su to znali, znači da više nije bio u nevolji, mogao je normalno živjeti. Skoči s postelje i počne se spremati. Pažljivo se dotjerala i našminkala. Prije izlaska zagledala se u svoj odraz u ogledalu. Je li izgledala bolje tada, kada je Michael nestao? Možda će mu se učiniti neprivačnom i starom. Figura joj je postala ženstvenija, bokovi su se zaoblili, grudi postale pune, navodno se to sviđalo Talijanima, iako je Michael uvijek ponavljao kako mu se sviđa što je tako vitka. Uostalom, to nije važno, Michael očito više nije želio imati ništa s njom, inače bi joj se zasigurno javio u tih šest mjeseci otkako se vratio.

Taksist ju je odbio voziti u Long Beach sve dok mu se nije milo nasmiješila i rekla kako će platiti dvostruko. Vožnja je trajala gotovo jedan sat. Primijetila je kako se posjed promijenio otkako je zadnji put bila tamo.

Podignuta je željezna ograda, a na početku ulice velika željezna vrata. Čovjek u širokim hlačama, bijeloj jakni i crvenoj košulji otvori im vrata, pogleda u taksu kako bi pročitao što piše na taksimetru i pruži taksistu nekoliko novčanica. Kada je Kay vidjela kako se taksist ne buni, da je sretan s dobivenim iznosom, iziđe iz vozila i krene prilazom prema glavnoj kući.

Gospođa Corleone osobno otvori vrata i iznenadi Kay veoma toplim zagrljajem. Tada je pogleda odmjeravajući je. "Ti si prelijepa djevojka," reče otvoreno, "a ja imam glupe sinove." Povuče Kay u kuću i povede je u kuhinju gdje je čekao spreman pladanj s jelom, dok se kava kuhala na štednjaku. "Michael će skoro doći", reče. "Ti ga iznenadi."

Sjele su za stol i starija žena natjera Kay da nešto pojede, dok joj je radoznalo postavljala pitanja. Bila je oduševljena što je Kay postala učiteljicom, što je došla u New York posjetiti prijateljice i što su joj svega dvadeset i četiri godine. Stalno je kimala glavom, kao da se svi podaci slažu s nekom njezinom specifikacijom. Kay je bila toliko nervozna, da je samo odgovarala na pitanja, nije rekla ništa drugo.

Prvo ga je ugledala kroz kuhinjski prozor. Ispred kuće se zaustavio automobil iz kojega su izišla dvojica muškaraca. Zatim Michael. Uspravio se kako bi porazgovarao s jednim od njih. Mogla je vidjeti njegov lijevi profil. Bio je slomljen, uljubljen, poput lica lutke koju je šutnulo razmaženo dijete. Na neki čudan način to kod nje nije pokvarilo dojam o njemu, već joj je izmamilo suze na oči. Vidjela je kako ustima i nosu prinosi snježnobijeli rupčić i trenutak ga tamo drži, zatim se okrenuo i pošao prema kući.

Čula je kako se vrata otvaraju, čula je njegove korake u predsoblju, kako ide prema kuhinji, u sljedećem je trenutku bio pred njima i gledao ih. U prvom se trenu doimao ravnodušnim, zatim se jedva primjetno nasmiješio, jer je lijeva, ozlijeđena strana njegova lica sprečavala da se do kraja nasmije. Kay je namjeravala samo reći: "Bog, kako si?" na najlježerniji mogući način, ali ona ustane sa svojega stolca, potrči mu u zagrljaj i zagnjuri lice u njegovo rame. Poljubio je njezin mokri obraz i držao je u naručju sve dok nije prestala plakati, zatim ju je otpratio do automobila, pokazao tjelohranitelju da se udalji i odvezao se s njome. Ona je popravila šminku tako što je rupčićem jednostavno obrisala ono što je ostalo.

"Nisam te mislila ovako dočekati", reče Kay, "ali nitko mi nije rekao koliko si teško ozlijeđen." Michael se nasmije i dotakne slomljenu stranu lica. "Na ovo misliš? Nije to ništa. Samo malo problema sa sinusima. Sad

kad sam se vratio kući vjerojatno ću to srediti. Nisam ti mogao pisati, niti se javiti", reče Michael. "To je prvo što moraš shvatiti."

"Dobro", reče ona.

"Imam stan u gradu", reče Michael. "Je li u redu ako pođemo onamo, ili želiš da odemo u restoran na piće i večeru?" "Nisam gladna."

Neko vrijeme su se u tišini vozili prema New Yorku. "Jesi li diplomirala?" upita Michael.

"Jesam", odgovori Kay. "Predajem u osnovnoj školi u svojem gradu. Jesu li pronašli čovjeka koji je ubio onoga policajca, jesi li se radi toga mogao vratiti kući?"

Michael nije odmah odgovorio. "Da, pronašli su ga", reče. "Pisali su o tome u svim njujorškim novinama. Zar nisi vidjela?"

Kay se nasmije s olakšanjem jer je porekao da je ubojica. "U našem gradu prodaje samo New York Times", reče ona. "Valjda je bilo negdje na osamdeset devetoj stranici. Da sam znala prije bih nazvala tvoju majku." Zastane na trenutak. "Čudno kako je tvoja majka o tome pričala, gotovo sam povjerovala da si kriv. Malo prije negoli si došao kući ispričala mi je o onome luđaku koji je priznao da je to učinio."

"Možda je ona u početku i vjerovala da sam kriv."

"Zar tvoja vlastita majka?"

Michael se naceri. "Majke su poput policajaca. Uvijek misle najgore."

Parkirao je automobil u garaži u Ulici Mulberry, činilo se kao da ga vlasnik dobro poznaje. Povede Kay iza ugla u naizgled trošnu starinsku kamenu kuću koja se uklapala u oronulo susjedstvo. Michael je imao ključ od ulaznih vrata, pa kad su ušli Kay zamijeti kako je zgrada raskošno i udobno namještena, poput gradske kuće kakva milijunaša. Michael je povede u stan na katu koji se sastojao od goleme dnevne sobe, prostrane kuhinje i vrata koja su vodila u kupaonicu. U kutu dnevne sobe nalazio se bar i Michael im oboma natoči piće. Zajedno su sjeli na sofu pa Michael tiho reče: "Mogli bismo poći u spavaću sobu." Kay otpije velik gutljaj i nasmiješi mu se. "Da, mogli bismo."

Za Kay je vođenje ljubavi bilo gotovo kao prije, osim što je Michael bio grublji, izravniji, ne tako nježan kao nekoć. Kao da je bio na oprezu s njome. Ali, nije se željela žaliti. To će proći. Muškarci su bili nekako čudni u ovakvim situacijama, pomisli ona. Za nju je voditi ljubav nakon njegova dvogodišnjeg izbjivanja bila najprirodnija stvar na svijetu. Kao da nikad nije ni odlazio.

"Mogao si mi pisati, mogao si imati povjerenje u mene", reče ona gnijezdeći se uz njega. "Primijenila bih omertu Nove Engleske. Jenkiji su također dosta zatvoreni, znaš."

Michael se tiho nasmijao u tami. "Nikad nisam vjerovao da ćeš mi pisati", reče on. "Nisam vjerovao da ćeš me čekati nakon svega što se dogodilo."

"Nikad nisam vjerovala da si ubio onu dvojicu muškaraca, možda samo kad je tvoja majka vjerovala da jesi. Ali srce mi je govorilo kako to nije istina. Predobro te poznajem."

Čula je Michaela kako uzdiše. "Nije važno jesam li ili nisam", reče on. "Moraš to shvatiti."

Kay je bila pomalo iznenađena hladnoćom u njegovu glasu. "Onda mi sad reci, jesi li to učinio ili nisi?" upita ona.

Michael sjedne, nasloni se na jastuk, u tami se vidio plamen dok je pripaljivao cigaretu. "Kad bih te zamolio da se udaš za mene, bih li morao odgovoriti na to pitanje prije negoli mi dadeš odgovor?"

"Svejedno mi je, volim te. Ne zanima me", reče Kay. "Ako me voliš ne bi mi se plašio reći istinu. Ne bi se plašio da ću reći policiji. O tome se radi? 7JC ti si doista gangster? Ali to mi nije važno. Važno mi je što me očito ne voliš. Nisi me čak ni nazvao kad si se vratio kući."

Michael je povukao dim iz cigarete pa malo gorućeg pepela padne na Kayina gola leđa. Ona se lecne i šaleći se reče: "Prestani me mučiti, neću progovoriti."

Michael se nije nasmijao. Glas mu je zvučao odsutno. "Znaš, kad sam se vratio kući, nisam bio tako sretan kad sam vidio svoju obitelj, oca, majku, sestru Connie, Toma. Bilo je lijepo što ih vidim, ali me zapravo nije bilo briga. Kad sam večeras došao kući i vidio tebe u kuhinji bilo mi je drago. Je li to za tebe ljubav?"

"Meni je dovoljno", reče Kay.

Opet su vodili ljubav. Ovoga puta Michael je bio nježniji. Zatim im je oboma pošao po piće. Kad se vratio u sobu sjeo je u naslonjač okrenut prema postelji. "Hajdemo se uozbiljiti", reče. "Što misliš o udaji za mene?" Kay mu se nasmiješila i pokazala mu neka dođe u postelju. Michael joj uzvratil osmijeh. "Uozbilji se", reče. "Ne mogu ti reći ništa o onome što se dogodilo. U ovome trenutku radim na preuzimanju obiteljskoga posla s maslinovim uljem. Ali dobro znaš kako moja obitelj ima neprijatelje, moj otac ima neprijatelje. Možda postaneš veoma mlada udovica, mogućnost je doduše mala, ali ipak postoji. Ja ti neću govoriti što se događa u uredu

svakoga dana. Neću ti uopće govoriti o svojem poslu. Bit ćeš moja žena, ali nećeš biti moj životni partner, kako to, čini se, nazivaju. Nećeš mi biti ravnopravan partner. To je nemoguće."

Kay sjedne u postelji. Upali veliku svjetiljku na noćnome stoliću i pripali cigaretu. Nasloni se na jastuke pa tiho reče: "Ti mi zapravo govoriš da si gangster? Govoriš mi kako si odgovoran za ubojstva i svakojake druge zločine povezane s ubojstvima, a ja ne smijem nikada pitati o tom dijelu tvojega života, ne smijem čak ni razmišljati o tome. Kao u horor filmovima kad čudovište pita ljepoticu hoće li se udati za njega." Michael se nasmije i okrene unakaženu lijevu stranu lica prema njoj. "Oh, Mike, ja tu glupost čak i ne primjećujem, kunem ti se", s kakanjem će Kay.

"Znam", reče Michael smijući se. "Čak mi se i sviđa, jedino što mi zbog toga curi iz nosa."

"Rekao si da se uozbiljimo", nastavi Kay. "Ako se oženimo što se od mene očekuje? Da živim poput tvoje majke, poput talijanske kućanice koja se samo brine o domu i djeci? A što ako se nešto dogodi? Pretpostavljam da bi mogao jednoga dana završiti u zatvoru."

"Ne, to je isključeno", Michael će. "Možda me ubiju, ali zatvor ne dolazi u obzir."

Kay se nasmije njegovoj samouvjerenosti, i u tom se smijehu čuo neki čudnovati ponos. "Kako to možeš tvrditi?" upita ona. "Doista."

Michael uzdahne. "O svemu tome ne mogu razgovarati s tobom, ne želim razgovarati s tobom."

Kay je dugo šutjela. "Zašto želiš da se udam za tebe, a nisi me nazvao sve ove mjesece? Jesam li tako dobra u krevetu?"

Michael ozbiljno kimne. "Svakako", reče. "Ali to dobivam badava, pa zašto bih se onda ženio tobom? Čuj, ne moraš mi odmah odgovoriti. Nastavit ćemo se viđati. Porazgovaraj s roditeljima. Čujem da je tvoj otac na svoj način čvrst čovjek. Poslušaj njegov savjet." "Nisi mi odgovorio zašto se želiš oženiti mnome." Michael izvadi bijeli rupčić iz ladice noćnoga ormarića i prinese ga nosu. Ispuše ga i obriše. "Ovo je najbolji razlog da se ne udaš za mene", reče. "Kako ti se čini biti u društvu tipa kojemu stalno curi iz nosa?"

"Ma daj se uozbilji, postavila sam ti pitanje", nestrpljivo će Kay.

Michael je držao rupčić u ruci. "Dobro", reče. "Ovo je jedini put da ću ti odgovoriti. Ti si jedina osoba prema kojoj nešto osjećam, do koje mi je stalo. Nisam te nazvao jer sam bio uvjeren kako te ne zanimam nakon svega što se dogodilo. Naravno, mogao sam te progoniti, mogao sam te

prevariti, ali nisam to želio. Povjerit ću ti nešto, ali ne želim da to ikome kažeš pa čak ni ocu. Ukoliko se sve bude odvijalo kako treba, obitelj Corleone će se za oko pet godina baviti potpuno legalnim poslovima. Moraju se obaviti neki veoma škakljivi poslovi kako bi to bilo moguće. To je period u kojemu možda postaneš veoma bogata udovica. Zašto želim baš tebe? Pa, želim te, to je sve, tebe i obitelj. Želim djecu, vrijeme je. Ne želim utjecati na tu djecu kao što je moj otac utjecao na mene. Ne želim reći da je on to radio namjerno. Nikad nije. Čak nikad nije želio da se bavim obiteljskim poslovima. Želio je da postanem profesor ili liječnik, tako nešto. Ali sve je krenulo po zlu i ja sam se morao boriti za svoju obitelj. Morao sam, jer volim i poštujem svojega oca. Nikad nisam poznavao čovjeka vrjednijeg poštovanja. On je dobar muž, dobar otac, dobar prijatelj ljudima koji nisu poput njega imali toliko sreće u životu. Ima on i drugu stranu, ali to meni kao sinu nije važno. U svakom slučaju, ne želim da se to dogodi mojoj djeci. Želim da budu prava američka djeca, čistokrvni Amerikanci od glave do pete. Možda će se oni ili njihova djeca baviti politikom." Michael se lukavo nasmiješi. "Možda netko od njih postane predsjednikom SAD-a. Zašto dovraga ne? Na Dartmouthu sam iz povijesti provjeravao životopise svih predsjednika i neki su imali očeve i djedove koji su imali sreće što ih nisu objesili. Ali zadovoljit ću se budu li moja djeca samo liječnici, glazbenici ili učitelji. Nikad se neće baviti obiteljskim poslom. Ionako ću se povući iz posla kad oni odrastu. Ti i ja ćemo se uključiti u fino društvo članova elitnih klubova, u jednostavan život dobrostojećih Amerikanaca. Kako ti se sviđa ovakva prošnja?"

"Oduševljena sam", reče Kay. "Ali nekako si brzo prešao preko onoga dijela o udovici."

"Mala je mogućnost da se to dogodi, spomenuo sam to samo kako bih ti pošteno naslikao sliku." Michael je rupčićem tapkao po nosu.

"Ne mogu to vjerovati, ne mogu vjerovati da si takav čovjek", reče Kay. Imala je izbezumljen izraz lica. "Ne shvaćam kako je to sve moguće."

"Pa, više od ovoga ti neću objašnjavati", nježno će Michael. "Znaš, o svemu ovome uopće ne moraš razmišljati, to nema veze s tobom, ili s našim zajedničkim životom ako se vjenčamo."

Kay odmahne glavom. "Zašto se želiš oženiti mnome? Daješ mi do znanja da me voliš, ali to i ne kažeš. Upravo si rekao kako voliš oca, nisi rekao da mene voliš, kako bi i mogao kad mi nemaš povjerenja reći najvažnije stvari u svojem životu? Zašto želiš imati ženu u koju ne možeš imati povjerenje? Tvoj otac vjeruje tvojoj majci. Ja to znam."

"Svakako", reče Michael. "Ali to ne znači da joj sve govori. Znaš, on ima razloga što joj vjeruje. Ne zato što su vjenčani i ona mu je supruga. Ona mu je rodila četvero djece u vrijeme kad nije bilo tako bezopasno rađati djecu. Njegovala ga je i čuvala kad su ga ranili. Vjerovala je u njega. Samo je njemu bila odana četrdeset godina. Kad i ti sve to prođeš možda ću ti i reći neke stvari koje zapravo i ne želiš čuti."

"Hoćemo li morati živjeti na vašemu posjedu?" upita Kay. Michael kimne. "Imat ćemo zasebnu kuću, neće biti tako loše. Moji se ne vole petljati u tuđi život. Naši životi su samo naši. Ali dok se sve ne sredi moram živjeti tamo."

"Zato što je opasno da živiš na drugome mjestu?" Prvi put otkako ga poznaje Kay ga je vidjela ljutita. Bila je to hladna srdžba koja se nije očitovala nekom gestom ili promjenom u glasu, već hladnoćom koja je dolazila iz njega, hladnoćom poput same smrti, te je Kay znala kako je samo ta hladnoća može spriječiti da se uda za njega.

"Problem su sve te gluposti u filmovima i novinama", reče Michael. "Imaš krivu predodžbu o mojemu ocu i obitelji Corleone. Još ću ti nešto pojasniti, i to je doista posljednje. Moj otac je poslovni čovjek, trudi se osigurati pristojan život svojoj ženi, djeci i onim prijateljima koji mu mogu zatrebati jednoga dana u slučaju nevolje. Ne prihvaća pravila društva u kojemu živimo, jer bi ga ta pravila osudila na život nedostojan takva čovjeka, čovjeka goleme snage i karaktera. Moraš shvatiti kako on sebe smatra ravnopravnim s velikim ljudima poput predsjednika i premijera, sudaca vrhovnoga suda i guvernera država. On odbija živjeti po pravilima koja su odredili drugi, pravilima koja ga osuđuju na život u poniznosti. Njegov konačni cilj je da u to društvo uđe s određenom moći, jer društvo zapravo ne štiti one svoje članove koji moć ne posjeduju. U međuvremenu posluje po etičkome kodeksu koji drži mnogo superiornijim od legalnih društvenih struktura."

Kay ga je zaprepašteno gledala. "Ali to je smiješno", reče ona. "Što bi bilo kada bi svi tako razmišljali? Kako bi društvo uopće funkcioniralo? Vratili bismo se u vrijeme pećinskih ljudi. Mike, ti ne vjeruješ u to što govoriš, zar ne?"

Michael se naceri. "Ja ti samo govorim u što moj otac vjeruje. Želim da shvatiš, ma što još on bio, on nije neodgovoran, barem ne u društvu koje je sam stvorio. On nije suludi mafijaš ubojica kao što ti čini se misliš. On je na svoj način veoma odgovoran čovjek."

"A u što ti vjeruješ?" upita tiho Kay.

Michael slegne ramenima. "Vjerujem u svoju obitelj", reče. "Vjerujem u tebe i u obitelj koju bismo mogli imati. Ne vjerujem da nas društvo može zaštititi, nemam namjeru povjeriti svoju sudbinu ljudima čija je jedina kvalifikacija što su uspjeli prevariti određeni broj ljudi da za njih glasuje. Ali tako je sada. Vrijeme mojega oca se završilo. Njegov način poslovanja više nije moguć, osim uz velik rizik. Sviđalo se to nama ili ne, obitelj Corleone se mora pridružiti društvu. Ali kada to učinimo, želim da budemo jaki, da imamo mnogo novca i drugih vrijednosti. Želio bih osigurati dobar život svojoj djeci prije negoli se uključe u to društvo."

"Ali ti si se dragovoljno išao boriti za svoju zemlju, bio si ratni junak", reče Kay. "Što se dogodilo? Zašto si se tako promijenio?"

"Ovo nas doista ne vodi nikamo", Michael će. "Možda sam ja doista poput jednog od onih pravih konzervativaca kakvih je pun tvoj rodni grad. Brinem se sam za sebe. Država općenito ne čini mnogo za svoj narod, na to se sve svodi, ali nije samo to. Sve što ti mogu reći jest kako moram pomoći svojem ocu, moram biti na njegovoj strani. A ti se moraš odlučiti hoćeš li biti na mojoj strani." Nasmiješio joj se. "Čini se kako naš brak baš i nije bio najbolja ideja."

Kay potapše po postelji. "Što se tiče braka, ne znam, ali bila sam bez muškarca dvije godine pa te ne kanim tek tako pustiti. Dođi ovamo."

Kada su bili zajedno u postelji i ugasili svjetla ona mu šapne: "Vjeruješ li mi da nisam bila ni s kim otkako si otišao?"

"Vjerujem", reče Michael.

"A ti?" šapne ona još tiše.

"Jesam," odgovori Michael. Osjeti kako se lagano ukočila. "Ali ne posljednjih šest mjeseci." Rekao joj je istinu. Kay je bila prva žena s kojom je vodio ljubav nakon Apollonijine smrti.

GLAVA 26

RASKOŠNO NAMJEŠTEN APARTMAN GLEDAO JE NA BAJKOVITI TEREN IZA stražnjega dijela hotela; presađene palme osvijetljene narančastim girlandama, dva golemo bazena u čijoj se tamnomodroj vodi odražavala svjetlost zvijezda nad pustinjom. Na horizontu su se vidjele pješčane dine i kamene planine koje su okruživale neonsku dolinu Las Vegasa. Johnny Fontane pusti fini izvezeni sivi zastor iz ruke i okrene se od prozora.

Posebna grupa od četvero ljudi - krupje, kontrolor, pomoćni krupje i konobarica odjevena u oskudan kostim noćnoga kluba bili su spremni za privatnu zabavu. Nino Valenti ležao je na sofi u dnevnoj sobi apartmana s velikom čašom viskija u ruci. Gledao je kako ljudi iz kasina pripremaju stol za ajnc i namještaju šest podstavljenih stolaca uokolo njegova ruba u obliku potkove. "To je divno. Divno", reče zaplećući jezikom iako još nije bio pijan. "Hajde, Johnny kockaj sa mnom protiv tih gadova, sreća je na mojoj strani. Uništiti ćemo ih."

Johnny sjedne na podnožak nasuprot kauču. "Ti znaš da ne kockam", reče. "Kako se osjećaš, Nino?"

Nino Valenti mu se naceri. "Sjajno. U ponoć mi dolaze komadi, zatim večera pa natrag za kockarski stol. Olakšao sam kuću za gotovo pedeset tisuća pa me već tjedan dana ne puštaju na miru."

"Da," Johnny će, "i kome ćeš ostaviti taj novac kad odapneš?" Nino iskapi čašu do dna. "Kako si ti samo k vragu dobio reputaciju tulumaša? Ti si mrtvo puhalo, Johnny. Zaboga, turisti se bolje zabavljaju od tebe."

"Aha. Da ti pomognem do stola za ajnc?"

Nino se s naporom uspravi i čvrsto stane na sag. "Mogu i sam", reče. Pusti da mu čaša sklizne na pod, ustane, i sigurna koraka pođe do kockarskoga stola. Krupje je bio spreman. Kontrolor je stajao iza krupjea i promatrao. Pomoćni je krupje sjedio na stolcu dalje od stola. Konobarica je sjedila u blizini kako bi mogla primijetiti kad je Nino Valenti zazove pokretom.

Nino pokuca po zelenoj čohi. "Žetone", reče.

Kontrolor izvadi notes iz džepa, ispuni listić i stavi ga pred Nina zajedno s malenim nalivperom. "Izvolite, gospodine Valenti", reče. "Uobičajenih pet tisuća za početak." Nino nažvrlja svoj potpis u dnu listića i kontrolor ga spremi u džep, zatim kimne krupjeu.

Krupje je nevjerojatno vještim pokretima prstiju iz ugrađene police izvadio hrpe crno-zlatnih žetona od po sto dolara. Za manje od pet sekundi Nino je pred sobom imao pet jednakih hrpica po sto dolara, u svakoj je bilo deset žetona.

Na zelenoj je čohi bijelom bojom bilo obilježeno šest četverokuta malo većih od igračih karata, svaki je četverokut označavao mjesto igrača. Nino je stavio po jedan žeton od sto dolara na tri četverokuta. Odbio je dodatnu kartu za svoje tri igre jer je krupje dobio šesticu, lošu kartu i izgubio. Nino pokupi svoje žetone i okrene se prema Johnnyju Fontaneu. "Dobar početak večeri, nije li, Johnny?"

Johnny se nasmije. Bilo je čudno što kockar poput Nina mora potpisati potvrdu. Velikim igračima se vjerovalo na riječ. Možda su se plašili da se Nino zbog pića neće sjećati koliko je dobio. Nisu znali da se Nino sjeća svega.

Nino je nastavio dobivati pa je nakon trećega dijeljenja podigao ruku i pozvao konobaricu. Ona pođe do bara u dnu prostorije i donese mu uobičajeno - viski od raži u velikoj čaši. Nino uzme piće i prebaci ga u drugu ruku kako bi mogao zagrliti konobaricu. "Sjedni pokraj mene, dušo. Odigraj nekoliko rundi, donesi mi sreću."

Konobarica je bila veoma lijepa djevojka, ali Johnny je odmah primijetio kako je proračunata do srži, bez prave osobnosti, premda se trudila. Smiješila se Ninu od uha do uha, ali je zapravo slinila za jednim od onih crno-zlatnih žetona. Pa do đavola, zašto ga i ne bi dobila, pomisli Johnny. Jedino je žalio što Nino za svoj novac ne dobiva nešto bolje.

Nino pusti da konobarica odigra nekoliko dijeljenja, dade joj jedan žeton i potapše je po stražnjici, znak da se treba udaljiti. Johnny joj pokaže da mu donese piće. Ona to učini, ali kao da igra najdramatičniju ulogu u najvećoj drami svih vremena. Usmjerala je sav svoj šarm na velikoga Johnnyja Fontanea. Oči su joj blistale otvoreno ga pozivajući, njezin je hod bio najseksepilniji hod na svijetu, usne su joj bile malko otvorene kao da je spremna zagristi najnoviji objekt očigledne strasti. Nalikovala je ženki koja se tjera, ali u tome nije bilo spontanosti. Oh, ne, pomisli Johnny, još jedna od onih. To je bila najpopularnija metoda žena koje su ga htjele odvući u krevet. Uspijevalo je samo kad je bio veoma pijan, a sada to nije bio slučaj. Uputi djevojci jedan od svojih znamenitih osmijeha i reče: "Hvala, dušo." Djevojka ga pogleda, raširi usne u osmijeh zahvale, oči joj se zamagle, tijelo joj se napne dok se je naginjala unatrag pokazujući vitke noge u mrežastim čarapama. Tijelo joj iznenada postane vrlo napeto, grudi su postale jedrije i napinjale duboki dekolte bluze. Zatim ona lagano zadrhti, gotovo da se osjetio miris seksa. Ostavljala je dojam žene koja je postigla orgazam samo stoga što joj se Johnny Fontane nasmiješio i rekao: "Hvala, dušo." Obavila je to savršeno. Johnny nikad prije nije vidio tako savršenu izvedbu. Ali znao je da je lažna. Uvijek je postojala velika mogućnost da je takva ženska loša u krevetu.

Gledao ju je kako se vraća na svoj stolac i polako otpijao piće. Nije želio ponovno gledati taj trik. Večeras nije za to bio raspoložen.

Prošao je još jedan sat prije negoli se je Nino Valenti počeo gubiti. Prvo se nagnuo, pa se zaljuljao i napokon stao padati sa stolca. Ali

kontrolor i pomoćni krupje već su bili na oprezu otkako se prvi put zaljuljao, pa su ga uspjeli uhvatiti prije negoli je tresnuo na pod.

Podigli su ga i odnijeli kroz razmaknute zastore prema spavaćoj sobi apartmana.

Johnny je gledao kako konobarica pomaže dvojici muškaraca razodjenuti Nina, kako ga stavljaju u postelju i pokrivaju. Kontrolor je prebrojio Ninove žetone i zapisao iznos na listić, zatim je stao budno motriti na stol s krupjeovim žetonima. "I kako dugo ovo traje?" upita ga Johnny.

Kontrolor slegne ramenima. "Večeras je rano posustao. Prvi put smo pozvali hotelskoga liječnika, on je nešto dao gospodinu Valentiju i očitao mu bukvicu. Zatim je Nino rekao kako ne smijemo zvati liječnika kad se ovo dogodi, već da ga samo stavimo u krevet i on će ujutro biti dobro. To i radimo. Ima sreću, večeras je opet dobio, gotovo tri tisuće."

"Hajdemo ipak večeras pozvati hotelskoga liječnika", reče Johnny. "Zovite i kasino ako treba."

Prošlo je gotovo petnaest minuta prije negoli se u apartmanu pojavio doktor Jules Segal. Johnny razdraženo primijeti kako taj tip nikad ne izgleda poput doktora. Večeras je na sebi imao modru polo majicu s bijelim porubom i neku vrstu antilop cipela bez čarapa. Izgledao je veoma smiješno tako odjeven s tradicionalnom liječničkom torbom u ruci.

"Trebao bi smisliti način da nosiš stvari u torbi za golf prilagođenoj za to", reče mu Johnny.

Jules se s razumijevanjem nasmijao. "Da, ova medicinska torba je grozna. Preplaši sve pacijente. Trebali bi joj makar promijeniti boju."

Pođe do postelje gdje je ležao Nino. Dok je otvarao torbu reče Johnnyju: "Hvala ti za ček koji si mi poslao kao konzultantu. Stvarno si pretjerao. Nisam baš toliko učinio."

"Vraga nisi", Johnny će. "Uostalom, zaboravi, to je bilo davno. Što je s Ninom?"

Jules mu je provjeravao bilo i tlak. Izvadio je injekciju i ležerno je zabio u Ninovu ruku. Ninovo usnulo lice izgubi voštanu bljedoću, boja se počela vraćati u njegove obraze, kao da je krv stala brže teći.

"Dijagnoza je zapravo jednostavna", Jules će odsječno. "Imao sam ga priliku već ranije pregledati i obaviti neke pretrage, kad se prvi put ovdje onesvijestio. Prebacio sam ga u bolnicu prije negoli je došao k svijesti. Ima dijabetes, blagi i stabilni, što samo po sebi nije problem ukoliko se liječi, drži dijetu i tako dalje. On ga namjerno ignorira. Također,

čvrsto je odlučio da se ubije alkoholom. Jetra mu otkazuje, a isto će se dogoditi i s mozgom. Trenutno je u laganoj dijabetičnoj komi. Moj ti je savjet da ga strpaš nekamo."

Johnny osjeti olakšanje. Nije bilo tako strašno, Nino se trebao samo malo više paziti. "Misliš u neku od onih klinika za odvikavanje?" upita Johnny.

Jules ode do bara u udaljenom dijelu sobe i natoči si piće. "Ne", reče. "Mislim zatvori ga nekamo. U ludnicu, na primjer." "Ne budi smiješan", Johnny će.

"Ne šalim se", reče Jules. "Nisam baš stručnjak za te psihijatrijske spike, ali ponešto znam, to je dio mojega zanata. Tvojega prijatelja Nina može se vratiti u pristojnu formu, osim ako mu nije previše oštećena jetra, što zapravo prije obdukcije ne možemo sa sigurnošću znati. Ali prava je bolest u njegovoj glavi. U biti, njemu nije važno hoće li umrijeti, možda se čak i želi ubiti. Dok se to ne izliječi, za njega nema nade. Kažem ti, zatvori ga nekamo pa će moći proći potreban psihijatrijski tretman."

Netko pokuca na vrata i Johnny pođe otvoriti. Bila je to Lucy Mancini. Zagrlila ga je i poljubila. "Johnny, tako mi je drago što te vidim."

"Prošlo je dosta vremena", reče Johnny. Primijetio je da se Lucy promijenila. Postala je vitkija, odjeća joj je bila bolja, bolje ju je nosila. Imala je dječaćku frizuru koja joj je dobro pristajala. Izgledala je mlađe i ljepše nego ikad pa mu padne na pamet kako bi mu mogla praviti društvo u Vegasu. Bilo bi pravo zadovoljstvo biti u društvu prave ženske. Ali prije negoli je uključio svoj šarm sjeti se da je ona doktorova ženska. Znači, ništa od toga. Nasmiješi joj se prijateljski i upita: "Zašto noću dolaziš u Ninov apartman, reci?"

Ona ga udari u rame. "Čula sam da je Ninu pozlilo i da je Jules došao ovamo. Htjela sam vidjeti mogu li ikako pomoći. Nino je dobro, zar ne?"

"Naravno", reče Johnny. "Bit će dobro."

Jules Segal se ispružio na kauču. "Hoće vraga", reče. "Predlažem da svi tu pričekamo da Nino dođe k svijesti i da ga nagovorimo da se pođe liječiti. Lucy, tebe voli, možda ti možeš pomoći. Johnny, ako si mu pravi prijatelj, podržat ćeš me. Inače će Ninova jetra uskoro biti izložak A u nekom sveučilišnom medicinskom laboratoriju."

Johnnyja uvrijedi doktorovo drsko ponašanje. Što on dovraga misli, tko je on? Upravo mu je to htio reći kada začuje Ninov glas s postelje: "Hej, stari, što kažeš na jedno piće?"

Nino je sjeo u postelji. Nasmiješio se Lucy i rekao: "Hej, mala, dođi starome Ninu." Širom raširi ruke. Lucy sjedne na rub postelje i zagrlji ga. Čudno, ali Nino više nije izgledao loše, izgledao je gotovo normalno.

Nino pucne prstima. "Hajde, Johnny, daj piće ovamo! Noć je pred nama. Gdje je, dovraga, moj stol za ajnc?"

Jules otpije velik gutljaj iz vlastite čaše i reče Ninu: "Ne smiješ piti. Liječnik ti zabranjuje."

Nino ga srdito pogleda. "Tko ga jebe." Zatim odglumi izraz kajanja. "Hej, Julie, pa to si ti. Ti si moj liječnik, nije li tako? Nisam mislio na tebe, stari. Johnny, natoči mi piće ili ću ustati i sam ga uzeti."

Johnny slegne ramenima i uputi se prema baru. Jules nehajno reče: "Kažem ti, ne bi smio piti."

Johnny je znao zašto ga Jules iritira. Liječnikov je glas uvijek bio jednoličan, nikad nije naglašavao riječi ma kako ozbiljne bile, glas uvijek tih i pod kontrolom. Kad je upozoravao, činio je to riječima, glas mu je bio neutralan, kao da mu nije stalo. To je toliko razljutilo Johnnyja da je donio Ninu veliku čašu viskija. Prije negoli mu ju je dao reče Julesu: "Ovo jedno ga neće ubiti, zar ne?"

"Ne, neće ga ubiti", mirno će Jules. Lucy ga zabrinuto pogleda, htjede nešto reći, ali se predomisli. U međuvremenu Nino uzme piće i izlije ga u grlo.

Johnny mu se smješкао; sad su pokazali tome dripcu liječniku. Iznenada Nino uzvikne, lice mu poplavi, nije mogao doći do daha, stao se gušiti. Praćakao se poput ribe, lice mu je bilo crveno od navale krvi, oči su mu se iskolačile. Jules se stvori s druge strane postelje, nasuprot Johnnyju i Lucy. Primi Nina za vrat kako se ne bi trzao i zabije mu iglu u rame blizu mjesta gdje se spajalo s vratom. Nino se opusti, bacakanje prestane i trenutak kasnije on se sruši na jastuk. Oči su mu bile zatvorene, spavao je.

Johnny, Lucy i Jules vratili su se u dnevnu sobu i sjeli oko masivna stola. Lucy podigne slušalicu svijetloplavoga telefona te naruči kavu i nešto hrane. Johnny je pošao do bara i natočio si piće.

"Jesi li znao da će od viskija imati takvu reakciju?" upita Johnny.

Jules slegne ramenima. "Bio sam prilično uvjeren da hoće." "Zašto me onda nisi upozorio?" upita oštro Johnny. "Upozorio sam te", Jules će.

"Nisi me upozorio na odgovarajući način", reče ljutito Johnny. "Doista si mi krasan liječnik. Boli te guzica. Kažeš mi kako trebam strpati

Nina u ludnicu, i ne potruđiš se upotrijebiti ljepšu riječ kao sanatorij. Ti baš voliš skresati ljudima u lice, nije li tako?"

Lucy je gledala u svoje krilo. Jules se i dalje smješкао Fontaneu. "Ništa te nije moglo zaustaviti da dadeš Ninu piće. Morao si mi pokazati kako ne moraš poštovati moja upozorenja, moje zapovijedi. Sjećaš li se kad si mi ponudio da budem tvoj osobni liječnik nakon onoga s grlom? Odbio sam jer sam znao kako se nikad ne bismo slagali. Liječnik za sebe misli da je bog, da je vrhovni svećenik u suvremenu društvu, to je jedna od nagrada. Ali ti se nikada ne bi tako odnosio prema meni. Za tebe bih ja bio lakajski bog. Poput onih liječnika koje tipovi poput tebe imaju u Hollywoodu. Gdje li ih samo pronalazite? Isuse, zar oni nemaju nikakvih znanja, ili im jednostavno nije stalo? Oni znaju što se događa s Ninom, ali će mu propisati gomilu lijekova kako bi mogao gurati dalje. Oni nose svilena odijela i ljube te u guzicu jer si moćni filmaš pa ti zato misliš da su oni dobri liječnici. Liječnici u šoubiznisu bi trebali imati srca, zar ne? Ali jebe se njima jesi li ti živ ili mrtav. E pa, vidiš, moj mali hobi je, koliko god to bilo neoprostivo, da se trudim kako ljudi ne bi umirali. Pustio sam te da dadeš Ninu piće kako bih ti pokazao što mu se može dogoditi." Jules se nagne prema Johnnyju Fontaneu i nastavi mirnim i bezizražajnim glasom: "Tvoj prijatelj je gotovo smrtno bolestan. Shvaćaš li? Bez terapije i stroge liječničke skrbi nema izgleda. Njegov tlak, dijabetes i loše navike mogu izazvati krvarenje u mozgu u bilo kojem trenutku. Mozak će mu eksplodirati.

Je li ti to dovoljno slikovito? Naravno, rekao sam ludnica. Želim da shvatiš što je potrebno, jer u protivnom nećeš poduzeti ništa. Reći ću ti otvoreno. Možeš prijatelju spasiti život ako ga zatvoriš u sanatorij. Inače se možeš sad početi s njime opraštati."

"Julese, dragi, Julese, nemoj biti tako okrutan. Radije mu sve reci", šapne Lucy.

Jules ustane. Nestalo je njegove uobičajene ravnodušnosti, primijeti sa zadovoljstvom Johnny. Glas mu se ispuni osjećajima.

"Zar misliš kako je ovo prvi put da moram razgovarati s ljudima poput tebe u ovakvoj situaciji?" upita Jules. "Radio sam to svaki dan. Lucy kaže da ne budem okrutan, ali ona ne zna što govori. Običavao sam pacijentima govoriti "Nemojte toliko jesti, umrijet ćete, nemojte toliko pušiti, umrijet ćete, nemojte toliko raditi, umrijet ćete, nemojte toliko piti, umrijet ćete". Nitko nije slušao. Znaš li zašto? Jer nisam govorio "Umrijet ćete sutra". Sad ti govorim - Nino možda umre sutra."

Jules pođe do bara i natoči si još jedno piće. "Što si odlučio, Johnny? Hoćeš li poslati Nina u sanatorij?" "Ne znam", odgovori Johnny.

Jules brzo ispije piće i natoči si još jedno. "Znaš, čudno je to, možeš se ubiti cigaretama, alkoholom, radom pa čak i hranom. Ali to je sve prihvatljivo. Jedino što je fizički nemoguće je da zajebeš samoga sebe, ali u tome i jest problem." Zastao je kako bi popio piće. "Kod žena, u svakom slučaju. Imao sam pacijentice koje više nisu smjele rađati. "Opasno je", govorio sam im, "Možete umrijeti". Mjesec dana kasnije evo ti njih, rumena lica s riječima, "Doktore, trudna sam", uvjerenе kako su uhvatile boga za bradu. "Ali opasno je", govorio sam im. Tada je moj glas bio pun uvjerenja. One bi mi se nasmiješile i rekle: "Ali moj muž i ja smo strogi katolici"."

Netko pokuca na vrata. Uđu dva konobara gurajući pred sobom kolica s jelima i srebrnim vrčevima kave. Uzeli su s kolica stolić za sklapanje i postavili ga. Johnny im je rekao da mogu ići.

Sjeli su za stol, pojeli tople sendviče koje je Lucy naručila i popili kavu. Johnny se naslonio u stolcu i pripalio cigaretu. "Znači, ti spašavaš živote. Kako to da radiš abortuse?"

Odgovori Lucy. "Želio je pomoći djevojkama u nevolji, djevojkama koje bi se inače mogle ubiti ili poduzeti nešto opasno kako bi se riješile djeteta."

Jules joj se nasmiješi i uzdahne. "Nije to tako jednostavno. Postao sam kirurg. Imam dobre ruke, kako kažu sportaši. Ali bio sam tako dobar da sam plašio samoga sebe. Otvorio bih utrobu nekom jadniku i znao da će umrijeti. Operirao sam ga znajući da će mu se rak ili tumor uskoro vratiti, ali bih ga otpravio kući uz osmijeh i puno sranja. Došla bi mi tako neka jedna ženska, ja joj odrežem cicu. Godinu dana kasnije ona se vrati i ja joj odrežem i drugu. Godinu dana kasnije izdubim joj utrobu, kao što biste vi izdubili dinju. Nakon svega toga ona ipak umre. A muževi stalno zovu i pitaju "Kakvi su nalazi? Kakvi su nalazi?"

Zaposlio sam još jednu tajnicu samo kako bi se javljala na takve pozive. Pacijenticu sam vidio tek kad je bila spremna za pregled, za testiranje ili operaciju. Provodio sam najmanje moguće vremena sa žrtvom, jer ja sam na koncu konca bio veoma zauzet čovjek. Onda bih konačno omogućio mužu da porazgovara sa mnom dvije minute. "Nema spasa", rekao bih mu. Oni nikad to ne bi čuli. Shvaćali su što to znači, ali nisu to čuli. U prvo vrijeme sam mislio kako nesvjesno stišam glas na zadnjim riječima, pa sam počeo glasnije govoriti. Ali oni to i dalje nisu čuli.

Jedan tip je čak rekao "Kako to dovraga mislite da nema glasa?" Jules se stane smijati. "Spasa, glasa, kakve ima veze. Počeo sam raditi abortuse. Fino i jednostavno, svi sretni, kao kad opereš suđe i sudoper ostane čist. To je bila prava stvar za mene. Obožavao sam to. Obožavao sam raditi pobačaje. Ne vjerujem daje dvomjesečni fetus čovjek pa s tim nisam imao problema. Pomagao sam mladim curama, udanim ženama u nevolji, dobro sam zarađivao. Nisam više bio pred nišanom. Kada su me otkrili osjećao sam se poput dezertera kojega su ulovili. Ali imao sam sreću, prijatelj je pronašao neke veze, oslobodio me optužbi, ali mi sad velike bolnice ne dopuštaju da operiram. I tako sam se našao ovdje. Ponovno dajem dobre savjete i ponovno ih kao nekoć nitko ne sluša."

"Ne radi se o tome da ne slušam", reče Johnny. "Samo sam se zamislio."

Lucy napokon promijeni temu. "Sto radiš u Vegasu, Johnny? Odmaraš se od svojih holivudskih obveza ili si došao poslom?"

Johnny odmahne glavom. "Mike Corleone me želi vidjeti i razgovarati sa mnom. Stiže večeras s Tomom Hagenom. Tom je rekao da će se vidjeti i s tobom? Znaš li o čemu se radi?"

Lucy odmahne glavom. "Sutra navečer ćemo zajedno večerati. Freddie također. Mislim da ima neke veze s hotelom. Kasino u posljednje vrijeme gubi novac, što ne bi smio. Možda Don želi da Mike provjeri o čemu se radi."

"Čujem da je Mike napokon sredio lice", reče Johnny.

Lucy se nasmije. "Pretpostavljam da ga je Kay natjerala. Nije to želio srediti odmah nakon vjenčanja. Pitam se zašto. Izgledao je jezivo i nos mu je stalno curio. Trebao je to ranije obaviti." Na trenutak zastane. "Julesa su Corleoneovi pozvali na operaciju kao konzultanta i promatrača."

"Ja sam ga preporučio", suho će Johnny.

"Oh", otme se Lucy. "U svakom slučaju, Mike je rekao kako se želi nekako odužiti Julesu. Zato nas je sutra pozvao na večeru."

"Ni u koga nije imao povjerenje", zamišljeno će Jules. "Dao mi je u zadatak da budno pratim što svi rade. Bila je to relativno lagana operacija. Bilo koji specijalizant ju je mogao s lakoćom obaviti."

Iz spavaće sobe se začuje neki zvuk pa oni pogledaju prema pregradnom zastoru. Nino je došao k svijesti. Johnny pođe k njemu i sjedne na postelju. Jules i Lucy su stajali u podnožju postelje. Nino im se iscrpljeno nasmiješi. "Dobro, prestat ću se praviti pametan. Doista se loše

osjećam. Johnny, sjećaš li se što se dogodilo prije oko godinu dana kada smo bili s one dvije ženske u Palm Springsu? Kunem ti se da nisam bio ljubomorani. Vjeruješ li mi, Johnny?"

"Naravno da ti vjerujem, Nino", uvjerljivo će Johnny.

Lucy i Jules se pogledaju. Iz svega što su čuli i znali o Johnnyju Fontaneu činilo se nemogućim da bi on bio u stanju oteti djevojku bliskome prijatelju kao što je Nino. I zašto ga godinu dana nakon događaja Nino uvjerava kako nije ljubomorani? Oboma je isto palo na pamet - Nino se opija jer ga je neka cura ostavila radi Johnnyja Fontanea.

Jules ponovno pregleda Nina. "Poslat ću medicinsku sestru da bude s tobom noćas. Doista moraš ostati u postelji nekoliko dana. Ne šalim se."

Nino se nasmiješi. "Dobro, doktore, samo nemoj da medicinska sestra bude previše zgodna."

Jules nazove sestru pa on i Lucy odu. Johnny sjedne na stolac pokraj postelje kako bi pričekao sestru. Nino je ponovno tonuo u san, imao je iscrpljen izraz lica. Johnny je razmišljao o onome što mu je Nino rekao, kako nije ljubomorani zbog onoga što se dogodilo prije više od godine dana u Palm Springsu. Nikad mu nije palo na pamet kako bi Nino mogao biti ljubomorani.

Godinu dana ranije Johnny je sjedio u svojem luksuznom uredu filmske kompanije na čijem je čelu bio i osjećao se loše kao nikad dotad. Bilo je to pomalo neobično, jer je prvi film u kojemu je bio producent i glavni glumac, a Nino imao jednu od glavnih uloga, zarađivao gomilu novca. Snimanje je prošlo bez ikakvih problema, svi su dobro obavili svoj posao. Uspjeli su se uklopiti u budžet. Bilo je jasno kako će svi dobro zaraditi, što je Jacku Woltzu skratilo život za deset godina. Johnny je trenutno bio producent u još dva filma, u jednome je glavnu ulogu glumio on, u drugome Nino. Nino se pokazao sjajan u ulogama nespretnih ljubavnika koje su žene jednostavno morale prigrliti na svoje grudi. Maleni izgubljeni dječak. Sve što bi dotaknuo pretvaralo se u novac, novac je tekao u potocima. Kum je preko banke dobivao svoj postotak i Johnny se radi toga doista dobro osjećao. Opravdao je Kumovo povjerenje. Ali danas ga čak ni to nije moglo utješiti.

Sad, kad je bio neovisan i uspješan filmski producent, imao je golemu moć, možda čak i veću negoli je ikada imao kao pjevač. Prekrasne žene lijepile su se za njega kao nekoć, iako sad više iz koristoljublja. Imao je vlastiti avion, živio je još raskošnije nego prije, jer je

kao poslovni čovjek imao porezne olakšice koje umjetnici nemaju. U čemu je onda, k vragu, bio problem?

Znao je u čemu. Bolio ga je prednji dio glave, pekle su ga nosnice, grlo ga je svrbjelo. Jedino je pjevanjem mogao ublažiti svrbež, a toga se bojao. Nazvao je Julesa Segala i upitao ga kad ponovno smije pjevati, Jules mu je odgovorio kako može kad poželi. Johnny je pokušao. Zvučao je promuklo i toliko loše da je odustao. Idućega gaje dana strahovito boljelo grlo, ali drugačije negoli prije operacije uklanjanja bradavica. Bol je bila jača, peklo ga je. Plašio se pjevati, plašio se da će zauvijek izgubiti glas.

Ne bude li mogao pjevati u čemu je dovraga smisao svega. Sve je ostalo najobičnije sranje. Pjevanje je njegov život. O pjevanju je i o svojoj vrsti glazbe možda znao više od bilo koga na svijetu. Napokon je shvatio koliko je doista dobar. Sve te godine učinile su od njega pravoga profesionalca. Nitko mu nije morao reći što valja a što ne, nije to morao nikoga pitati. Znao je i sam. Kakva šteta, kakva prokleta šteta.

Bio je petak i on odluči provesti vikend s Virginijom i djecom. Nazvao ju je kao i uvijek kako bi joj rekao da dolazi, zapravo, davao joj je priliku da ga odbije. Nikad to nije učinila. Nijedanput za sve godine otkako su se razveli. Nije željela sprečavati da se njezine kćeri viđaju s ocem. Kakva ženska, pomisli Johnny. Imao je sreću s Virginijom. Iako je znao da mu je do nje stalo više nego do bilo koje druge žene, također je znao kako je nemoguće da više ikad žive kao muškarac i žena. Možda kad im bude šezdeset i pet godina, kad kao svi ostali odu u mirovinu, u mirovinu od svega.

Ali realnost je raspršila te misli kad je zatekao Virginiju mrzovoljnu, a ni djevojčice baš nisu bile presretne što ga vide. Majka im je obećala da će posjetiti prijateljice na rancu gdje su mogle jahati.

On reče Virginiji neka pošalje djevojčice na ranč i s osmijehom razumijevanja ih poljubi na rastanku. Potpuno ih je shvaćao. Koje dijete ne bi radije išlo jahati nego bilo u društvu mrzovoljna oca koji sam bira kad će ispunjavati tu ulogu. "Popit ću piće pa idem i ja", reče Virginiji.

"Dobro", uzvratila ona. Imala je jedan od svojih loših dana, to se događalo rijetko, ali se vidjelo izdaleka. Nije joj bilo lako voditi takav život.

Primijetila je kako si je natočio doista veliko piće. "Za što skupljaš hrabrost?" upita Virginia. "Sve ti ide kao po loju. Nikad nisam sanjala da možeš biti tako dobar poslovni čovjek."

Johnny se nasmiješi. "To i nije tako teško", reče. Istovremeno pomisli - dakle o tome se radi. Poznavao je žene, shvaćao je da je Virginia neraspložena jer misli kako mu sve polazi za rukom. Žene su zapravo mrzile kad je njihovim muškarcima sve uspijevalo. To ih je ljutilo. To ih je činilo manje sigurnima u moć što ih nad njima imaju ljubaviju, seksom ili bračnim sponama. Više kako bi je oraspložio nego kako bi naglas izgovorio ono što ga muči, Johnny reče: "Uostalom, što mi sve to vrijedi, kad ne mogu pjevati?"

"Oh, Johnny, pa nisi više dječak", ljutito će Virginia. "Prešao si trideset i petu. Zašto se i dalje brineš oko tog glupog pjevanja? Ionako više zarađuješ kao producent."

Johnny je začuđeno pogleda i reče: "Ja sam pjevač. Volim pjevati. Kakve veze godine imaju s time?"

"Tvoje pjevanje mi se zapravo nikad nije sviđalo", nestrpljivo će Virginia. "Sad kad si pokazao kako umiješ praviti filmove, drago mi je što više ne možeš pjevati."

"To što si rekla jebeno je okrutno." Oboje ih iznenadi srdžba u Johnnyjevu glasu. Bio je potresen. Kako je Virginia samo mogla gajiti takve osjećaje, zašto ga toliko mrzi?

Virginia se nasmije njegovoj uvrijeđenosti i samoj činjenici što se on uopće usudi na nju ljutiti pa reče: "Što misliš kako sam se osjećala kad su te radi tog tvog pjevanja sve one cure progonile? Kako bi se ti osjećao da se ja polugola šećem ulicom kako bi muškarci jurili za mnom? Eto, što je za mene bilo tvoje pjevanje, nekoć sam željela da ostaneš bez glasa, da više nikad ne možeš pjevati. Ali to je bilo prije razvoda."

Johnny popije piće. "Ti ništa ne razumiješ. Baš ništa." Pođe u kuhinju i nazove Nina. Na brzinu sredi da njih dvojica provedu vikend u Palm Springsu, dade Ninu broj telefona jedne djevojke, svježe mlade ljepotice s kojom se kanio spetljati. "Ona će povesti prijateljicu za tebe", reče Johnny. "Bit ću kod tebe za jedan sat."

Virginia ga na rastanku hladno pozdravi. Nije ga bilo briga, bio je to jedan od rijetkih trenutaka kad se na nju ljutio. Neka ide k vragu, opustit će se za vikend i istjerati iz sebe sav nagomilani otrov.

Naravno, u Palm Springsu je sve bilo savršeno. Johnny je tamo imao vlastitu kuću, u to je doba godine uvijek bila spremna za njegov dolazak. Obje su djevojke bile dovoljno mlade i ne previše pohlepne za nekom uslugom pa su bile sjajno društvo. Neki su im poznanici pravili društvo na bazenu sve do večere. Nino je sa svojom djevojkom pošao u

sobu kako bi se spremio za večeru i onako topao od sunca na brzaka je poševio. Johnny baš i nije bio raspoložen pa je poslao svoju curu, nisku dotjeranu plavušu Tinu, pod tuš samu. Nikad nije mogao voditi ljubav s drugom ženom nakon svađe s Virginijom.

Pošao je u zastakljeno stražnje dvorište gdje se nalazio glasovir. Kad je pjevao s orkestrom iz štosa je znao sjesti za glasovir i pratiti samoga sebe dok je pjevao lagane balade. Sjeo je, stao prebirati po tipkama i pjevušiti, veoma tiho, mrmljao je riječi, ali nije doista pjevao. Iznenada se pojavi Tina, natoči mu piće i sjedne pokraj njega za glasovir. On odsvira nekoliko melodija, ona je pjevušila s njime. Ostavio ju je pokraj glasovira i pošao se istuširati. Pod tušem je pjevao kratke ulomke, više ih je govorio. Odjenuo se i vratio dolje. Tina je još uvijek bila sama, Nino se ili doista usrdno posvetio svojoj djevojci ili se počeo opijati.

Johnny ponovno sjedne za glasovir, a Tina odšće van do bazena. On zapjeva jednu od svojih starih pjesama. Grlo ga nije peklo. Tonovi su bili nešto prigušeni, ali puni. On baci pogled na dvorište. Tina je još uvijek bila vani, staklena vrata zatvorena, nije ga mogla čuti. Iz nekog razloga nije želio da ga itko čuje. Počeo je iz početka staru baladu, njemu najdražu. Pusti glas, kao da pjeva pred publikom, očekujući dobro mu znano grebanje i pečenje u grlu, ali to se ne dogodi. Slušao je vlastiti glas, nekako je bio drugačiji, ali svidio mu se. Bio je niži, muževniji, dublji. Završio je pjesmu nešto tiše i zamišljeno sjedio za glasovirom.

"Nije loše, stari, uopće nije loše", začuje iza sebe Ninov glas.

Johnny se naglo okrene. Nino je stajao na vratima. Njegova cura nije bila s njime. Johnnyju lakne. Nije imao ništa protiv toga što ga je Nino čuo.

"Da", Johnny će. "Hajdemo se riješiti cura, pošaljimo ih kući."

"Ti ih pošalji kući", Nino će. "Cure su u redu, ne želim ih povrijediti. Uostalom, svoju sam upravo opalio dva puta. Kako će to izgledati pošaljem li je kući ne ponudivši je čak ni večerom?"

Ma dobro, pomisli Johnny. Neka djevojke slušaju, makar loše zvuči. Nazvao je poznanika, vodu orkestra u Palm Springsu, i zamolio ga da mu pošalje mandolinu za Nina. "Dođavola", pobunio se vođa orkestra. "Ta tko u Kaliforniji svira mandolinu?"

"Samo je ti nabavi", vikne Johnny.

U kući je bilo mnogo tonske opreme pa Johnny pokaže djevojkama kako se uključuje i isključuje snimanje i podešava zvuk. Nakon večere Johnny se baci na posao. Nino ga je pratio na mandolini i Johnny otpjeva

sve svoje stare pjesme. Pjevao ih je punom snagom, nije štedio glas. S grlom je sve bilo u redu, osjećao je kako bi mogao nastaviti unedogled. Sve one mjesece kad nije mogao pjevati često je razmišljao i planirao kako će izvesti te pjesme, drugačije nego u mladosti. U mislima je pjevao profinjenije, s raznim varijacijama. Sad je tako doista pjevao. Ponekad bi pogriješio na mjestima koja su mu se u mislima činila dobrima, ali sad kad ih je pjevao glasno nisu dobro zvučala. GLASNO, pomisli. Nije više osluškivao samoga sebe, usredotočio se na izvođenje. Malo je kasnio, ali ništa zato, zahrđao je. U glavi je imao metronom koji ga nikad nije iznevjerio. Bilo je potrebno samo malo vježbe.

Napokon prestane pjevati. Tina mu priđe sjajnih očiju i strasno ga poljubi. "Sad znam zašto moja mama ne propušta tvoje filmove", reče. U bilo kojem drugom trenutku ta izjava bi ga povrijedila, ali sad nije. Johnny i Nino se samo nasmiju.

Uključili su snimak i sad je Johnny doista mogao slušati kako zvuči. Glas mu se u velikoj mjeri promijenio, ali to je i dalje, bez sumnje, bio glas Johnnyja Fontanea. Kao što je već primijetio, postao je dublji i jači, glas muškarca, a ne mladića. U glasu se čulo više iskrenosti, više karaktera. Što se tiče tehnike, nikad nije bolje pjevao. Upravo majstorski. Ako je sad, zahrđao kao vrag, bio tako dobar, kako će tek biti dobar kad se vrati u formu? Johnny se naceri Ninu. "Je li onako dobro kao što mislim da jest?"

Nino se zamišljeno zagleda u njegovo sretno lice. "Prokleta je dobro", reče. "Ali da vidimo kako ćeš sutra pjevati."

Johnnyja povrijedi što je Nino tako pesimističan. "Kučkin sine, znaš kako sam ne možeš tako pjevati. Ne brini za sutra. Osjećam se sjajno." Ali te večeri više nije pjevao. On i Nino odveli su djevojke na zabavu, Tina je provela noć u njegovu krevetu, no on se baš nije iskazao. Djevojka je bila pomalo razočarana. Neka vrag sve nosi, pa ne može sve u jednome danu, pomisli Johnny.

Ujutro se probudio s osjećajem straha, laganom jezom kako je tek sanjao da mu se vratio glas. Kad se uvjerio kako to nije samo san, prestrašio se da mu je glas opet promukao. Pjevušeći je pošao do prozora, a onda se u pidžami spustio u dnevnu sobu. Odsvirao je melodiju na glasoviru pa nakon nekog vremena pokuša pjevati. Pjevao je tiše, ali nije bilo ni boli, niti promuklosti, pa stane glasnije pjevati. Akordi su dobro zvučali, s lakoćom su izvirali iz njega, uopće se nije morao naprezati. Johnny shvati kako je sve loše iza njega, sad je imao sve. Nije bilo važno

hoće li njegovi filmovi propasti, nije bilo važno što mu se prethodne noći nije dizao na Tinu, nije bilo važno što će ga Virginia mrziti jer opet može pjevati. Na trenutak je požalio samo za jednim. Da mu se barem glas vratio kad je pokušavao pjevati kćerima, kako bi to bilo divno. Kako bi to samo bilo divno.

Medicinska je sestra ušla u hotelsku sobu gurajući pred sobom kolica natrpana lijekovima. Johnny ustane i zagleda se u Nina kako spava, a možda umire. Johnny je znao da Nino nije bio ljubomorani na njega zato što mu se glas vratio. Nino je bio ljubomorani jer je njegov prijatelj bio toliko sretan zato što mu se glas vratio. Što mu je toliko stalo do pjevanja. Sad je bilo posve jasno kako Ninu Valentiju nije bilo ni do čega toliko stalo da bi poželio živjeti.

GLAVA 27

MICHAEL CORLEONE JE STIGAO KASNO NAVEČER, ALI GA PO NJEGOVOJ zapovijedi nisu dočekali na aerodromu. U njegovoj su pratnji bila samo dva čovjeka: Tom Hagen i novi tjelohranitelj, Albert Neri.

Za Michaela i njegovu pratnju bio je rezerviran apartman s najraskošnijim sobama. Tamo su ga već čekali ljudi koje je želio vidjeti.

Freddie srdačno zagrlji brata. Freddie je dobio na težini, izgledao je puno dobrohotnije, vedrije, pravi šminker. Na sebi je imao fino sivo odijelo i sve što uz to ide. Kosa mu je bila pomno podšišana i počešljana, kao u kakva glumca, savršeno obrijano lice mu je sjalo, nokti su mu bili manikirani. Posve drugi čovjek od onoga kojega su prije četiri godine poslali iz New Yorka. On se nagne unatrag i s ljubavlju pogleda Michaela. "Sad kad si sredio lice izgledaš kudikamo bolje. Vidim da te žena konačno uspjela nagovoriti. Kako je Kay? Kad će nam doći u posjet?"

Michael se nasmiješi bratu. "I ti izgledaš prilično dobro. Kay bi rado došla, ali ponovno je trudna, a mora se brinuti i o prvome djetetu. Osim toga, Freddie, došao sam poslom, moram se vratiti sutra navečer ili prekosutra ujutro."

"Prvo moraš nešto pojesti", reče Freddie. "Imamo odličnog hotelskog kuhara, nikad nisi kušao nešto tako dobro. Idi se istuširaj i preodjeni, sve će te čekati spremno kad se vratiš. Okupit ću sve ljude koje želiš vidjeti, pa ću ih puštati k tebi kada budeš spreman, samo ih moram pozvati."

"Moea Greena ostavi za kraj, dobro?" uljudno će Michael. "Pozovi Johnnija Fontanea i Nina neka dođu večerati s nama. I Lucy i njezina prijatelja liječnika. Možemo razgovarati dok jedemo." Michael se okrene prema Hagenu. "Trebamo li pozvati još nekoga, Tome?"

Hagen odmahne glavom. Freddie gaje pozdravio puno suzdržanije nego Michaela, ali Hagen je to shvaćao. Freddie je bio na očevu popisu onih koji su zasrali i, prirodno, krivio je consiglierea što ovaj nije sve izgadio. Hagen bi to bio drage volje učinio, ali nije znao zašto je Freddie u nemilosti kod oca. Don se nije imao običaj žaliti. Jednostavno bi dopustio da se njegovo nezadovoljstvo osjeti.

Bila je već prošla ponoć kad su se svi okupili oko posebno postavljena stola u Michaelovu apartmanu. Lucy je poljubila Michaela, ali nije komentirala kako mu lice nakon operacije izgleda mnogo bolje. Jules Segal je otvoreno proučavao ispravljenu ličnu kost pa reče Michaelu: "Dobar posao. Lijepo je zaraslo. Je li sa sinusima sve u redu?"

"Jest", Michael će. "Hvala na pomoći."

Dok su jeli sva je pažnja bila usmjerena na Michaela. Svi su primijetili koliko je govorom i ponašanjem stao nalikovati na Dona. Na neki je neobičan način ulijevao isto poštovanje i divljenje kao i Don, iako se nastojao ponašati posve prirodno, trudeći se da se svi opuste. Hagen se kao i uvijek držao po strani. Novoga čovjeka nisu poznavali; Albert Neri je također bio veoma tih i nenametljiv.

Rekao je kako nije gladan i sjeo u naslonjač blizu vrata te čitao mjesne novine.

Nakon nekoliko pića i jela, konobarima je rečeno neka se povuku. Michael se obrati Johnnyju Fontaneu. "Čujem da ti se glas vratio, da je bolji no ikad, a s njim i svi stari obožavatelji. Čestitam."

"Hvala", reče Johnny. Bio je radoznao zašto ga Michael želi vidjeti. Kakvu će uslugu od njega zatražiti?

Michael im se svima obrati. "Obitelj Corleone razmišlja o selidbi u Vegas. Kanimo prodati sav naš udio u poslu s maslinovim uljem i skrasiti se ovdje. Don, Hagen i ja sve smo pažljivo razmotrili i mislimo kako je budućnost naše obitelji ovdje. To ne znači da se selimo smjesta ili dogodine. Možda nam budu potrebne dvije-tri godine da sve sredimo. Ali to je bit našega plana. Neki naši prijatelji imaju priličan udio u ovome hotelu i kasinu pa ćemo posao graditi od njega. Moe Green će nam prodati svoj dio kako bi hotel u potpunosti bio u vlasništvu prijatelja Obitelji."

Na Freddiejevu se široku licu vidjela zabrinutost. "Mike, jesi li siguran da će Moe Green htjeti prodati? Nikad mi to nije spominjao, znam da voli svoj posao. Doista ne vjerujem da će pristati."

"Dat ću mu ponudu koju neće moći odbiti", tiho će Michael.

Rekao je to mirnim tonom, ali dojam je bio jezovit, možda zato što je to bila Donova najdraža fraza. Michael se okrene prema Johnnyju Fontaneu. "Don računa s tvojom pomoći kako bismo započeli posao. Objasnili su nam kako će veliku ulogu u privlačenju kockara imati zabava. Nadamo se da ćeš s nama potpisati ugovor te nastupiti pet puta godišnje po tjedan dana. Nadamo se kako će tvoji prijatelji iz filmskoga svijeta slijediti tvoj primjer. Ti si im učinio mnogo usluga, neka ti se sad oduže."

"Svakako", Johnny će. "Učinit ću sve za svojega kuma, ti to znaš, Mike." Ali u njegovu se glasu nazirala sumnja.

Michael se nasmije i nastavi: "Tim poslom nećeš izgubiti novac, a neće ni tvoji prijatelji. Ti i oni za koje budeš smatrao da su dovoljno važni, dobit ćete udio u hotelu. Možda mi ne vjeruješ, stoga dopusti da ti kažem da su ovo Donove riječi."

"Vjerujem ti, Mike", brzo će Johnny. "Ali u ovome se trenutku gradi još deset hotela i kasina na Stripu⁸. Kad se ti uključiš možda će tržište već biti prezasićeno, možda zakasniš uza svu postojeću konkurenciju."

⁸ Strip, glavna ulica u Las Vegasu.

Prvi put progovori Tom Hagen: "Prijatelji obitelji Corleone financiraju izgradnju triju hotela." Johnny smjesta shvati kako to znači da su ta tri hotela i njihova kasina u vlasništvu Obitelji. Znači bit će mnogo dobiti za svakoga.

"Počet ću raditi na tome", reče Johnny.

Michael se okrene Lucy i Julesu Segalu. "Tvoj sam dužnik", reče Julesu. "Čujem da ponovno želiš rezati pacijente, a bolnice ti to ne dopuštaju zbog one stare priče s pobačajima. Moram čuti od tebe - želiš li to doista?"

Jules se nasmiješi. "Pretpostavljam da želim. Ali ti ne poznaješ taj svijet. Kakvu god moć imao, to njima ne znači ništa. Bojim se kako mi tu ne možeš pomoći."

Michael odsutno kimne. "Da, u pravu si. Ali neki moji prijatelji, prilično poznati ljudi, kane izgraditi veliku bolnicu u Las Vegasu. S obzirom na tempo kojim grad raste, a rast će još više, bit će mu potrebna. Objasni

li im se na odgovarajući način, možda te puste u operacijsku dvoranu. Dođavola, koliko dobrih kirurga poput tebe mogu nagovoriti da se presele u ovu pustinju? Ili barem upola tako dobrih? Učinit ćemo bolnici uslugu. Zato, nikamo ne odlazi. Čujem da ćete se ti i Lucy vjenčati."

Jules slegne ramenima. "Čim budem siguran da imam neku budućnost."

"Mike, ne izgradiš li tu bolnicu, umrijet ću kao usidjelica", kiselo će Lucy.

Svi se nasmiju osim Julesa. "Prihvatim li taj posao ne smije biti nikakvih uvjeta", reče Michaelu.

"Neće ih biti", Michael će hladno. "Dužan sam ti i želim vratiti dug."

"Nemoj se ljutiti, Mike", nježno će Lucy.

Michael joj se nasmiješi. "Ne ljutim se." Okrene se prema Julesu. "To što si rekao je bedasto. Obitelj Corleone zauzela se za tebe u prošlosti. Zar misliš da sam toliko glup da bih tražio od tebe da učiniš nešto što mrziš? Ali ako i zatražim, pa što onda? Je li itko pomaknuo prstom da ti pomogne kad si bio u nevolji? Kad sam čuo da ponovno želiš biti kirurg izdvojio sam dosta vremena kako bih saznao mogu li ti pomoći. Znam da mogu. Od tebe ne tražim ništa. Ali barem smatraj naš odnos prijateljskim. Nadam se da bi učinio za mene isto što i za bilo kojeg dobrog prijatelja. To je moj uvjet. Uvijek možeš odbiti."

Tom Hagen spusti glavu i nasmije se. Čak ni Don to ne bi bolje izveo.

Jules pocrveni. "Mike, nisam uopće tako mislio. Veoma sam zahvalan i tebi i tvojemu ocu. Zaboravi što sam rekao."

Michael kimne i nastavi. "U redu. Dok bolnica ne bude izgrađena i ne otvori se ti ćeš biti medicinski direktor za sva četiri hotela. Uposli osoblje. Plaća će ti naravno biti veća, ali detalje možeš kasnije raspraviti s Tomom. Lucy, želim da i ti imaš važniji posao. Da možda s financijske strane koordiniraš radom svih dućana što će se otvoriti u pasažima hotela. Ili, na primjer, da zapošljavaš djevojke za kasina. Pa ako te Jules ne oženi, barem ćeš biti bogata usidjelica."

Freddie je ljutito pušio cigaru. Michael se okrene prema njemu i blago mu reče: "Ja sam samo Donov posilni, Freddie. Ono što od tebe želi reći će ti, naravno, on sam, ali siguran sam kako će to biti nešto dovoljno značajno da te učini sretnim. Svi nam pričaju kako sjajno obavljaš svoj posao."

"Zašto je onda ljut na mene?" tužno upita Freddie. "Samo zato što kasino gubi novac? To ne kontroliram ja, to je posao Moea Greena. Što, dovraga, stari hoće od mene?"

"Ne brini", Michael će. Okrene se prema Johnnyju Fontaneu. "Gdje je Nino? Veselio sam se što ću ga ponovno vidjeti."

Johnny slegne ramenima. "Nino je prilično bolestan. Medicinska sestra je s njime u njegovoj sobi. Naš doktor kaže kako bismo ga trebali poslati u ludnicu, jer se pokušava ubiti. Možeš li vjerovati? Nino!"

Michael se iznenadi. "Nino je uvijek bio doista dobar mladić." Zamislio se. "Koliko znam nikad nikome nije učinio ništa loše, nikad nije uvrijedio nekoga. Nikad mu nije bilo stalo ni do čega. Osim do pića."

"Da", Johnny će. "Novac mu se sam slijeva u džepove, mogao bi raditi gdje hoće, pjevati, glumiti. Trenutno dobiva pedeset somova po filmu i sve ih spiska. Uopće mu nije stalo da postane poznat. Sve ove godine, otkako smo prijatelji, nije učinio ništa loše, ali kučkin sin se ubija alkoholom."

Jules je upravo htio nešto reći kad netko pokuca na vrata apartmana. Iznenadi se što čovjek u naslonjaču, najbliži vratima nije otvorio, već je nastavio čitati novine. Hagen pođe otvoriti. Moe Green ga je gotovo pomeo s puta kada je uletio u prostoriju sa svoja dva tjelohranitelja.

Moe Green je bio naočiti kriminalac, stvorio je svoju reputaciju kao plaćeni ubojica u Brooklvnu. Zatim je prešao na posao s kockom i preselio se na Zapad u potrazi za srećom. Prvi je uvidio mogućnosti koje pruža Las Vegas te izgradio jedan od prvih hotela s kasinom na Stripu. I dalje je imao ubojite napade gnjeva pa su ga se svi u hotelu plašili, uključujući Freddieja, Lucy i Julesa Segala. Kad god su mogli micali su mu se s puta.

Sada je njegovo naočito lice bilo mračno. Obrati se Michaelu Corleoneu: "Čekam već neko vrijeme kako bih razgovarao s tobom, Mike. Sutra imam mnogo posla pa sam pomislio kako bi bilo dobro da večeras porazgovaramo. Što kažeš?"

Michael ga pogleda s naoko prijateljskim iznenađenjem. "Svakako", reče. Mahne rukom u Hagenovu smjeru. "Natoči gospodinu Greenu piće, Tome."

Jules je primijetio kako Albert Neri pažljivo proučava Moea Greena i uopće ne obraća pozornost na tjelohranitelje naslonjene na vrata. Znao je kako neće biti nasilja, ne u samome Vegasu. To je bilo strogo

zabranjeno kako se ne bi ugrozio proces pretvaranja Vegasa u legalno utočište američkih kockara.

"Dajte svim ovim ljudima žetone, neka se kockaju na račun kuće", reče Moe Green svojim tjelohraniteljima. Očito je mislio na Julesa, Lucy, Johnnyja Fontanea i Michaelova tjelohranitelja Alberta Nerija.

Michael Corleone kimne s odobravanjem. "To je dobra zamisao." Tek je tad Neri ustao sa svojega stolca spreman krenuti s ostalima.

Nakon pozdrava u prostoriji su ostali Freddie, Tom Hagen, Moe Green i Michael Corleone.

Green spusti svoje piće na stol i jedva svladavajući srdžbu reče: "Čujem da me obitelj Corleone želi isplatiti. Ja ću vas isplatiti, a ne vi mene."

Michael mu razborito reče: "Tvoj kasino iz neobjašnjivih razloga gubi novac. Nešto nije u redu s tvojim načinom poslovanja. Možda mi možemo bolje."

Green se osorno nasmije. "Prokleti Digići, učinio sam vam uslugu i pružio utočište Freddieju kad ste bili u nevolji, a sad me hoćete istisnuti. To vi samo mislite. Nitko neće mene izgurati, imam ja prijatelje koji će me podržati."

Michael je i dalje bio miran i razuman. "Prihvatio si Freddieja jer ti je obitelj Corleone dala golemu svotu novca da dovršiš s unutarnjim uređenjem hotela te kapital za kasino. Također, jer ti je obitelj Molinari sa Zapadne obale, koja je jamčila za njegovu sigurnost, učinila neke usluge. Obitelj Corleone je s tobom kvit. Ne shvaćam zašto se ljutiš. Kupit ćemo tvoj dio po bilo kojoj razumnoj cijeni koju zatražiš, što u tome ima loše? Ima li u tome nečega nepoštenog? Budući da tvoj kasino gubi novac mi ti zapravo činimo uslugu."

Green odmahne glavom. "Obitelj Corleone više nema toliku snagu. Kum je bolestan. Iz New Yorka vas tjeraju ostale obitelji pa ste zaključili kako ćete ovdje lako napraviti posao. Imam savjet za tebe, Mike, nemoj ni pokušavati."

"Jesi li zato mislio kako smiješ Freddieja šamarati pred svima?" tiho upita Michael.

Tom Hagen iznenađeno pogleda Freddieja. Freddieja Corleonea stane oblijevati crvenilo. "Ma daj, Mike, nije to ništa. Moe nije mislio ništa loše. Ponekad malo izgubi vlast nad sobom, ali on i ja smo dobri prijatelji. Nije li tako, Moe?" upita Freddie.

Green postane oprezan. "Da, naravno. Tu i tamo moram isprašiti nekoga kako bi sve funkcioniralo. Naljutio sam se na Freddieja jer je ševio sve konobarice redom i dopuštao im da zabušavaju na poslu. Malo smo se porječkali, pa sam ga morao urazumiti."

"I, jesi li se urazumio, Freddie?" upita Michael bezizražajna lica obraćajući se bratu.

Freddie je nijemo piljio u mlađega brata. Nije odgovorio. Green se nasmije i reče: "Gad ih je vodio u krevet po dvije odjednom, dobri stari sendvič. Freddie, moram ti priznati, sjajno prašiš te cure. Kad ti završiš s njima više ih nitko ne može usrećiti."

Hagen primijeti kako je to iznenadilo Michaela. Pogledali su se. Možda je to bio pravi razlog zbog kojega se Don ljutio na Freddieja. Don je bio veliki puritanac u pogledu seksa. On bi takav nestašluk svojega sina Freddieja, dvije cure odjednom, smatrao izopačenošću. Međutim, to što je dopuštao da ga fizički ponižava čovjek poput Moea Greena smanjit će poštovanje prema obitelji Corleone. To je još jedan razlog zbog kojega je bio u očevoj nemilosti.

Michael ustane sa stolca. "Sutra moram natrag u New York, stoga razmisli o cijeni", reče tonom kojim je jasno davao do znanja Greenu kako je vrijeme da ode.

"Kurvin sine", divlje će Green. "Misliš li da me možeš samo tako otpiliti? Ubio sam više ljudi nego ti dok još nisam znao ni drkati. Odletjet ću u New York i sam porazgovarati s Donom. Ja ću njemu dati ponudu."

"Tome, ti si consigliere, ti možeš razgovarati s Donom i savjetovati ga", nervozno će Freddie Tomu Hagenu.

U tom je trenutku Michael usmjerio svu jezovitost svojega karaktera prema dvojici ljudi iz Vegasa. "Don se napola povukao", reče. "Sad ja upravljam obiteljskim poslom. Maknuo sam Toma s mjesta consiglierea. On će isključivo biti moj odvjetnik ovdje u Vegasu. Za nekoliko mjeseci preselit će se ovamo s obitelji kako bi započeo s pravničkim poslovima. Znači, što god imate reći, recite meni."

Svi su šutjeli. Michael službeno nastavi: "Freddie, ti si moj stariji brat i ja te poštujem, ali da više nikad nisi stao na stranu nekoga tko je protiv Obitelji. Ovo čak neću ni spomenuti Donu." On se okrene prema Moeu Greenu. "Nemoj vrijeđati ljude koji ti pokušavaju pomoći. Bolje bi ti bilo da svoju energiju upotrijebiš kako bi razjasnio zašto kasino gubi novac. Obitelj Corleone je u njega uložila golem novac, a ne dobiva gotovo ništa. Unatoč tome, ja te nisam došao ovamo vrijeđati. Nudim ti

ruku pomoći. Dobro, ako ti je draže pljunuti na tu ruku, to je tvoja stvar. Nemam više što reći."

On nijedanput nije povisio glas, ali njegove su riječi otrijeznile i Greena i Freddieja. Michael ih je obojicu pomno promatrao. Udaljio se od stola kako bi im obojici dao do znanja kako očekuje da odu. Hagen pođe do vrata i otvori ih. Obojica muškaraca iziđu bez pozdrava.

Idućega je jutra Michael Corleone dobio poruku od Moea Greena: neće prodati svoj udio u hotelu ni za koju cijenu. Poruku mu je prenio Freddie. Michael slegne ramenima i reče bratu: "Želim vidjeti Nina prije negoli se vratim u New York."

U Ninovu su apartmanu zatekli Johnnyja Fontanea, sjedio je na kauču i doručkovao. Jules je pregledavao Nina u spavaćoj sobi, iza navučena zastora. Napokon se zastor otvori.

Michael je bio potresen Ninovim izgledom. Čovjek je naočigled nestajao. Oči su mu bile mutne, usne su visjele, svi su mišići na licu bili opušteni. Michael sjedne na rub njegove postelje i reče: "Nino, drago mi je što te vidim. Don me stalno pita za tebe."

Nino se osmijehne. Bio je to njegov stari osmijeh. "Reci mu da umirem. Reci mu da je šoubiznis opasniji od posla s maslinovim uljem."

"Sve će biti u redu", reče Michael. "Zatreba li ti štogod od Obitelji, samo mi reci."

Nino odmahne glavom. "Ne treba mi ništa", reče. "Baš ništa." Michael je ćaskao s njime još nekoliko minuta, a zatim otišao. Freddie je odvezao njega i njegovu pratnju na aerodrom, ali na Michaelov zahtjev nije čekao do ukrcaja. Kad su Michael, Hagen i Neri ušli u avion, Michael se okrene Neriju i upita: "Jesi li dobro zapamtio Greena?"

Neri kucne prstom po čelu: "Njegov mi je lik ugraviran ovdje."

GLAVA 28

ZA VRIJEME LETA U NEW YORK, MICHAEL CORLEONE SE POKUŠAO opustiti i zaspati. Bezuspješno. Približavao se najstrašniji, možda čak i kobni dio njegova života, a on se više nije mogao odgađati. Sve je bilo spremno, poduzete su sve mjere opreza, dvije pune godine priprema. Nije se više smjelo odugovlačiti. Prošloga tjedna, kad je Don caporegimeima i ostalim članovima obitelji Corleone službeno objavio kako se povlači u mirovinu, Michael je znao da je to očev način da mu kaže kako je kucnuo pravi čas.

Prošle su gotovo tri godine otkako se vratio kući i više od dvije godine kako se oženio s Kay. Te tri godine proveo je učeći obiteljski posao. Proveo je mnoge sate s Tomom Hagenom i s Donom. Bio je iznenađen stvarnim bogatstvom i moći obitelji Corleone. Posjedovali su iznimno vrijedne nekretnine u središtu New Yorka, čitave poslovne zgrade. Osim ilegalnog posla s kockom neposredno su bili djelomični vlasnici dvije brokerske tvrtke na Wall Streetu, imali su udio u bankama na Long Islandu i u tekstilnim tvrtkama.

Najzanimljivije stoje Michael saznao, kad je pregledao transakcije obitelji Corleone iz prošlosti, bilo je daje Obitelj, nedugo nakon kraja rata, dobila naknadu za pružanje zaštite grupi krivotvoritelja ploča. Oni su vrlo profesionalno umnožavali i prodavali ploče poznatih umjetnika te nikad nisu otkriveni. Naravno, izvođači i legalni izdavači nikad nisu dobili ni centa od prodanih ploča. Michael Corleone je zaključio kako je zahvaljujući tome Johnny Fontane izgubio mnogo novca jer su upravo u to vrijeme, nešto ranije negoli je ostao bez glasa, njegove ploče bile najtraženije u zemlji.

Pitao je Toma Hagen o tome. Zašto je Don dopustio da krivotvoritelji varaju njegovu kumče? Hagen je slegnuo ramenima. Posao je posao. Uostalom, Johnny je tada bio u Donovoj nemilosti jer se razveo od svoje srednjoškolske ljubavi kako bi se oženio Margot Ashton. To je veoma ozlovoljilo Dona.

"Kako to da su ti tipovi prestali s poslom?" upita Michael. "Murja ih je otkrila?"

Hagen odmahne glavom. "Don je povukao svoju zaštitu. To je bilo odmah nakon Conniena vjenčanja."

Takav se obrazac često ponavljao, zaključio je Michael. Don je pomagao onima u nevolji, ali je tu nevolju djelomice sam stvorio. Možda ne lukavo ili namjerno, već stoga što je imao niz interesa, a možda je tako ustrojen svijet u kojemu se prirodnim putem isprepleću dobro i zlo.

Michael se oženio s Kay u Novoj Engleskoj. Na skromnom su vjenčanju bili nazočni samo njezini roditelji i nekoliko njezinih prijatelja. Zatim su se preselili u jednu od kuća u Long Beachu. Michaela je iznenadilo koliko se dobro Kay slagala s njegovim roditeljima i sa svima koji su živjeli na posjedu. Naravno, kao što doliči dobroj talijanskoj supruzi, odmah je ostala trudna i to je pomoglo. Druga trudnoća u dvije godine bila je šlag na torti.

Kay će ga čekati na aerodromu, uvijek je dolazila pred njega, uvijek se veselila kad se on vraćao s puta. I on se veselio. Osim sada. Kraj je ovoga puta značio kako napokon mora preuzeti posao za koji je pripreman tri godine. Don će ga čekati. A on, Michael Corleone, morat će zapovijedati i donositi odluke koje će odlučiti o njegovoj sudbini i sudbini njegove Obitelji.

Svakoga bi jutra, kada je Kay Adams Corleone ustala da nahrani dijete, vidjela kako mamu Corleone, Donovu suprugu, jedan od tjelohranitelja nekamo vozi. Vraćala se sat kasnije. Kay je uskoro saznala da njezina svekrva svako jutro ide u crkvu. Često bi nakon povratka starija žena svratila na kavu kako bi vidjela svoje unuča.

Mama Corleone uvijek je razgovor počinjala pitanjem zašto Kay nije postala katolkinjom, ignorirajući činjenicu kako je Kayino dijete već kršteno kao protestant. Stoga je Kay smatrala kako je umjesno da upita staricu zašto svakoga jutra ide u crkvu i je li to neophodno kako bi se bilo katolikom.

Pomislivši kako bi to moglo spriječiti Kay da se obrati starica reče: "Ah, ne, neki katolici ide u crkva samo na Božić i Uskrs. Ideš onda kad osjećaš potrebu."

Kay se nasmije. "Pa zašto vi onda idete svako jutro?"

Potpuno prirodno mama Corleone odgovori: "Idem zbog muža", pokaže rukom na pod. "Kako ne bi završio tamo dolje." Na trenutak zastane. "Svaki se dan molim za njegovu dušu kako bi otišao gore." Zastane pa pokaže na nebo. Rekla je to s nestašnim osmijehom, kao da na neki način podriva suprugovu volju, ili kao daje on izgubljeni slučaj. Rekla je to gotovo kao šalu, na svoj otvoreni i grubo talijanski način. Kao i uvijek kad njezin suprug nije bio nazočan, u njezinu se ponašanju osjećalo podrugivanje prema velikome Donu.

"Kako je vaš muž?" pristojno upita Kay.

Mama Corleone slegne ramenima. "Otkako su ga ranili nije onaj isti čovjek. Prepustio je Michaelu sav posao, a on se bavi budalaštinama, svojim vrtom, paprikama, rajčicama. Kao da je još uvijek seljak. Ali svi su muškarci takvi."

Kasnije prije podne svratila bi Connie Corleone sa svoje dvoje djece kako bi popričale. Kay se sviđala Connie, njezina živahnost, očita ljubav prema bratu Michaelu. Connie je naučila Kay kuhati neka talijanska jela, a ponekad bi donijela svoje majstorije kako bi ih Michael kušao.

Tog je jutro, kao i obično, pitala Kay što Michael misli o njezinu mužu Carlu. Je li Michael doista voli Carla kao što se čini? Carlo je u početku imao nekih problema s obitelji, ali ih je u proteklih nekoliko godina izgadio. Doista je dobro obavljao posao s radničkim sindikatima, ali morao je raditi naporno i dokasno. Carlo doista voli Michaela, uvijek je ponavljala Connie. Ali opet, svi su voljeli Michaela, kao što su svi voljeli njegova oca. Michael je bio isti Don. Bilo je divno što će Michael voditi obiteljski posao s maslinovim uljem.

Kay je već primijetila da kad Connie govori o svojem mužu u kontekstu obitelji, uvijek nestrpljivo želi čuti neku riječ pohvale za Carla. Kay bi bila glupa da nije primijetila kako je najveća Connienina briga bila sviđa li se Carlo Michaelu ili ne. Jedne večeri je to rekla Michaelu, kao i činjenicu da nitko ne spominje Sonnyja Corleo-nea, barem ne pred njom. Kay je jedanput pokušala izraziti Donu i njegovoj ženi sućut, oni su je saslušali, gotovo nepristojno šutjeli, ne obazirući se na njezine riječi. Pokušala je s Connie razgovarati o njezinu starijem bratu, ali bezuspješno.

Sonnyjeva žena Sandra odselila se s djecom na Floridu gdje su živjeli njezini roditelji. Financijski je potpomognuta kako bi ona i njezina djeca mogli udobno živjeti, jer Sonny za sobom nije ostavio ništa.

Michael je nevoljko ispričao Kay što se dogodilo one noći kad je Sonny ubijen. Carlo je istukao svoju ženu i Connie je nazvala kući. Javio se Sonny i lud od srdžbe odjurio. Stoga je bilo prirodno što su Connie i Carlo vječito bili zabrinuti, uvjereni kako ostatak obitelji krivi nju jer je neizravno skrivila Sonnyjevu smrt. Ili su krivili njezina muža Carla. Ali to nije bio slučaj. Dokaz je što su dali Connie i Carlu kuću na samome posjedu, unaprijedili Carla i dali mu važan posao s radničkim sindikatima. Carlo se popravio, prestao je piti, prestao se kurvati, prestao je izigravati pametnjakovića. Obitelj je u protekle dvije godine bila zadovoljna njegovim radom i ponašanjem. Nitko ga nije krivio zbog onoga što se dogodilo.

"Zašto ih onda jednu večer ne pozoveš u goste i umiriš sestru?" upita Kay. "Jadnica je stalno na iglama jer ne zna što misliš o njezinu mužu. Reci joj. I reci joj neka odagna te glupe brige iz glave."

"Ne mogu", reče Michael. "O tome se u našoj obitelji ne razgovara."

"Hoćeš li da joj ja kažem što si mi rekao?"

Bila je zbunjena što on tako dugo razmišlja, ta to bi bilo ispravno učiniti. Napokon on reče: "Držim da ne bi trebala, Kay. Ne vjerujem da će

to pomoći. Ona će i dalje brinuti. To je nešto u čemu nitko ne može pomoći."

Kay se zaprepasti. Uvidjela je kako je Michael hladniji prema sestri Connie nego prema bilo kome drugome, unatoč njezinoj privrženosti njemu. "Zar kriviš Connie za Sonnyjevu smrt?" upita ona.

Michael uzdahne. "Naravno da ne", on će. "Ona je moja mlađa sestra i veoma mi je draga. Žalim je. Carlo se popravio, ali on je zapravo pogrešan muž za nju. Tako to biva ponekad. Zaboravimo to."

Kay nije imala naviku zanovijetati pa je to prestala spominjati. Također, znala je kako Michael nije čovjek kojega treba prisiljavati, jer je tad znao postati neugodno hladan. Znala je da je ona jedina osoba na svijetu koja može utjecati na njegovu volju, ali je također znala da će izgubiti tu moć bude li to prečesto radila. Zajednički je život učinio da ga zavoli još više.

Voljela ga je jer je uvijek bio pravedan. Neuobičajena osobina. Bio je pravedan prema svima koji su ga okruživali, nikad ih nije osuđivao, čak ni kad se radilo o sitnicama. Uvidjela je kako je postao veoma moćan; ljudi su dolazili u njihovu kuću kako bi ga pitali za savjet ili zamolili uslugu. Ponašali su se prema njemu obzirno i s poštovanjem, ali jedan je događaj učinio da ga zavoli još više.

Otkako se Michael vratio sa Sicilije slomljena lica svi u obitelji su ga nastojali nagovoriti da se podvrgne plastičnoj operaciji, majka ga je neprestano progonila; jedne nedjelje za večerom, kada su se svi Corleoneovi okupili, viknula je Michaelu: "Izgledaš poput gangstera iz filmova, sredi si lice za ljubav Isusa Krista i svoje jadne žene. Onda ti više neće curiti nos kao pijanome Ircu."

Na čelu stola Don je sve to promatrao pa upita Kay: "Smeta li to tebi?"

Kay odmahne glavom. "On više nije tvoja briga, to se tebe ne tiče", reče Don svojoj ženi. Starija je žena smjesta zašutjela. Ne zbog toga što se plašila muža već zbog toga što bi bilo nepristojno da mu u tom pitanju proturječi pred svima.

Ali Connie, Donova miljenica, sva crvena od para sa štednjaka, iziđe iz kuhinje gdje je pripremala nedjeljnu večeru i reče: "Ja mislim da bi on morao srediti lice. Prije negoli je stradao bio je najljepši u obitelji. Hajde, Mike, reci da ćeš to učiniti."

Michael je rastreseno pogleda. Činilo se kao da doista nije čuo o čemu razgovaraju. Nije odgovorio.

Connie stane pokraj oca. "Natjeraj ga da to napravi", reče Donu. Nježno mu je spustila ruke na ramena i stala mu masirati vrat. Ona je jedina bila tako prisna s Donom. Njezina ljubav prema ocu bila je dirljiva. Poput djevojčice imala je u njega neograničeno povjerenje. Don je potapše po ruci i reče: "Svi umiremo od gladi. Prvo stavi špagete na stol, a onda pričaj."

Connie se okrene prema mužu. "Carlo, ti reci Mikeu neka sredi lice. Možda tebe poslušaju." Po njezinu se tonu moglo zaključiti kako su Michael i Carlo Rizzi gotovo najbolji prijatelji.

Carlo, naočit i preplanuo, plave uredno podšišane i počešljane kose, pijuckao je domaće vino. "Nitko ne može reći Mikeu što da radi", reče. Otkako su se preselili na posjed Carlo je postao drugi čovjek. Znao je svoje mjesto u Obitelji i toga se držao.

Bilo je nečega u svemu tome što Kay nije shvaćala, neka skrivena pozadina. Kao žena vidjela je kako Connie namjerno šarmira oca, iako je to činila prekrasno pa čak i iskreno. Ipak nije bilo spontano. Carlov odgovor bio je muževno kucanje po čelu. Michael je sve to ignorirao.

Kay nije smetalo muževno deformirano lice, ali su je brinuli problemi sa sinusima koje je zbog toga imao. Operacija lica bi izliječila i sinuse. Zato je željela da Michael pode u bolnicu i obavi potreban zahvat. Ali shvaćala je kako iz nekog čudnog razloga on želi zadržati tu deformaciju. Bila je sigurna da i Don to shvaća.

Ali nakon rođenja prvog djeteta Kay se iznenadila kad ju je Michael upitao: "Želiš li da sredim lice?"

Kay kimne. "Znaš kakva su djeca, tvom će sinu to smetati kad bude dovoljno star da shvati da to nije normalno. Ne želim da naša djeca to vide. Meni to iskreno ne smeta, Michaele."

"U redu." Nasmiješio joj se. "Učinit ću to."

Pričekao je da se ona vrati kući iz bolnice pa je sve organizirao. Operacija je bila uspješna. Na obrazu gotovo nije bilo tragova.

Cijela je obitelj bila oduševljena, posebno Connie. Svaki je dan posjećivala Michaela u bolnici vukući Carla sa sobom. Kad se Michael vratio kući, čvrsto gaje zagrlila, poljubila i s divljenjem ga pogledala. "Sad si opet moj lijepi brat."

Jedino Don nije bio impresioniran, slegnuo je ramenima i rekao: "U čemu je razlika?"

Ali Kay je bila zahvalna. Znala je kako je Michael to učinio protiv vlastite volje. Učinio je to jer ga je ona zamolila, jer je ona bila jedina osoba na svijetu koja ga je mogla natjerati da djeluje protiv svoje prirode.

Onog poslijepodneva kad se Michael trebao vratiti iz Vegasa, Rocco Lampone se dovezao limuzinom po Kay kako bi ona mogla dočekati muža na aerodromu. Uvijek je išla pred njega kad se vraćao s puta, uglavnom zato što se osjećala osamljenom živeći na utvrđenom posjedu.

Vidjela ga je kako izlazi iz aviona s Tomom Hagenom i Albertom Nerijem, novim čovjekom kojega je zaposlio. Njoj se Neri baš i nije sviđao, svojom ju je tihom surovošću podsjećao na Lucu Brasija. Vidjela je kako se Neri, korak iza Michaela, pomaknuo u stranu te svojim brzim prodornim pogledom prelazi preko svih u blizini. Neri je prvi ugledao Kay i dotaknuo Michaelovo rame kako bi on znao kamo treba pogledati.

Kay potrči mužu u naručje, on je brzo poljubi i pusti iz zagrljaja. On, Tom Hagen i Kay uđu u limuzinu, Albert Neri je nekamo nestao. Kay nije primijetila da je Neri ušao u drugi automobil s još dvojicom ljudi i da je taj automobil pratio limuzinu sve do Long Beacha.

Kay nikad nije pitala Michaela ništa u vezi s poslom. Čak su ih i bezazlena pitanja mogla dovesti u neugodan položaj. On bi joj naravno uljudno odgovorio, ali to bi ih oboje podsjetilo na zabranjeni teritorij koji nikad nije mogao biti dijelom njihova braka. Kay to više nije smetalo. Ali kad joj je Michael rekao da će morati provesti večer s ocem kako bi ga izvijestio o putu u Vegas, nije mogla zatomiti razočaranje.

"Žao mi je", Michael će. "Sutra navečer idemo u New York u kazalište i na večeru, može?" Potapšao ju je po trbuhu, bila je trudna već gotovo sedam mjeseci. "Kad se dijete rodi opet ćeš biti vezana za kuću. K vragu, ti si više Talijanka negoli Jenki. Dvoje djece u dvije godine."

"A ti si više Jenki negoli Talijan", zanovijetala je Kay. "Prvu večer kod kuće i provodiš je radeći." Ali rekla je to s osmijehom. "Nećeš doći kasno, zar ne?"

"Doći ću prije ponoći", Michael će. "Budeš li umorna nemoj me čekati."

"Čekat ću te."

Te su večeri na sastanku u radnoj sobi Donove kuće bili nazočni Don, Michael, Tom Hagen, Carlo Rizzi i dvojica caporegimea Clemenza i Tessio.

Atmosfera nije bila opuštena kao nekoć. Sve otkako je don Corleone najavio da se povlači, a Michael preuzima obiteljski posao, vladala je napetost. Mjesto šefa obitelji nije nužno bilo nasljedno. U bilo kojoj drugoj obitelji moćni caporegimeji poput Clemenze i Tessija mogli su dona naslijediti na toj dužnosti, ili im je barem moglo biti dopušteno da se odvoje i osnuju svoju obitelj.

Između ostalog, otkako je don Corleone sklopio mir s pet obitelji, moć obitelji Corleone se smanjila. Obitelj Barzini je neosporivo bila najmoćnija na području New Yorka; u savezu s Tattagliama imali su položaj kakav je nekoć imala obitelj Corleone. Polako su slabili moć Corleoneovih prodirući na njihov teritorij s kockarnicama, isprobavajući reakciju Corleoneovih, pa kad su zaključili da se ne opiru previše, na njemu su otvarali svoje kladionice.

Barzinijevi i Tattaglie bili su oduševljeni Donovim odlaskom u mirovinu. Koliko god se Michael pokazao dobrim, još barem deset godina neće moći dostići Dona po lukavosti i utjecaju. Obitelj Corleone je neumitno slabjela.

Naravno, snašle su ih ozbiljne nesreće. Freddie se pokazao tek kao dobar hotelijer i zavodnik, ali zavodnik u smislu pohlepna djeteta koje se ne odvaja od majčine sise, ukratko, nemuževan. Sonnyjeva je smrt bila prava katastrofa. Sonny je bio čovjek kojega su se svi plašili, s kojim se nije smjelo olako postupati. Naravno, bila je pogreška što je poslao svojega mlađeg brata Michaela da ubije Turčina i policijskoga kapetana. Iako je to bilo neophodno u taktičkome smislu, kao dugoročna strategija pokazalo se ozbiljnom pogreškom. To je natjeralo Dona da se prije vremena digne iz bolesničke postelje. To je lišilo Michaela dvije godine dragocjena iskustva i obuke pod očevim nadzorom. I, naravno, irski consigliere je bila jedina glupost koju je Don počinio. Nijedan Irac nije mogao nadmašiti Sicilijanca u lukavosti. Tako su smatrale sve obitelji pa su stoga prirodno više cijenile savez Barzini-Tattaglia, negoli Corleoneove. Michaela nisu smatrali snažnim poput Sonnyja, svakako je bio inteligentniji, ali ne poput oca. Osrednji nasljednik i čovjek kojega se nije trebalo previše plašiti.

Iako su gotovo svi cijenili Dona radi njegove državničke sposobnosti da uspostavi mir, činjenica što nije osvetio Sonnyjevo ubojstvo ozbiljno je narušila ugled Obitelji. Smatralo se kako je njegova politika proizlazila iz slabosti.

Sve su to znali ljudi koji su sjedili u prostoriji, a neki su možda u to i vjerovali. Carlu Rizziju se Michael sviđao, ali ga se nije plašio kao što se plašio Sonnyja. Clemenza također, premda je cijenio Michaela zbog smionog postupka glede Turčina i kapetana policije, nije se mogao oteti dojmu kako je Michael previše blag da bi bio don. Clemenza se nadao kako će mu dopustiti da osnuje vlastitu obitelj, da stvori svoje carstvo odvojeno od Corleoneova. Ali Don je dao do znanja kako je to zasad nemoguće, a Clemenza je previše cijenio Dona pa nije moglo biti riječi o neposluhu. Osim ako situacija ne bi postala neizdrživom.

Tessio je imao bolje mišljenje o Michaelu. Osjećao je da u tom mladiću ima još nečega; neka snaga koju je lukavo skrivao, ljubomorno je od svih čuvao svoju pravu moć, držeći se Donove pouke kako prijatelj treba uvijek podcjenjivati tvoje vrline, a neprijatelj precjenjivati tvoje slabosti.

Sam Don i Tom Hagen nisu imali nikakvih sumnji glede Michaela. Don se nikad ne bi povukao da nije imao potpuno povjerenje kako je Michael sposoban vratiti Obitelji njezin nekadašnji položaj. Hagen je u posljednje dvije godine kao Michaelov učitelj bio zadivljen brzinom kojom je Michael shvatio zakučaste finese obiteljskoga posla. Pravi očev sin.

Clemenza i Tessio ljutili su se na Michaela jer je smanjio moć njihovih pukovnija i nikad nije obnovio Sonnyjevu pukovnicu. Obitelj Corleone je trenutno imala samo dvije borbene divizije s manje ljudstva nego prije. Clemenza i Tessio smatrali su to pogubnim, pogotovo jer su Barziniji i Tattaglie prisvajali dijelove njihova carstva. Nadali su se kako će na izvanrednom sastanku što ga je Don sazvao te pogreške biti ispravljene.

Michael im je ispričao detalje njegova puta u Vegas i odbijanje Moea Greena da proda svoj udio u hotelu. "Ali mi ćemo mu dati ponudu koju neće moći odbiti", reče Michael. "Već znate da obitelj Corleone kani preseliti svoj posao na Zapad. U našem će vlasništvu biti četiri hotela-kasina na Stripu. Ali to se ne može ostvariti odmah.

Treba nam vremena da stvari dovedemo u red." Obratio se izravno Clemenzi. "Pete, želim da me ti i Tessio godinu dana bezuvjetno podržavate. Kad se ta godina završi obojica se možete odvojiti od obitelji Corleone, postati šefovi, imati svoju obitelj. Naravno, nije potrebno naglašavati kako ćemo ostati prijatelji, ne bih vrijeđao vas i poštovanje koje osjećate prema mojemu ocu kad bih makar na trenutak mislio drugačije. Ali sve do toga trenutka želim da me podržavate i ne brinete. U

tijeku su pregovori i oni će riješiti probleme koje vi smatrate nerješivima. Samo budite strpljivi."

"Ako Moe Green želi razgovarati s tvojim ocem, zašto mu ne dopustiš?" upita Tessio. "Don je uvijek znao nagovoriti bilo koga, nitko se nije mogao suprotstaviti njegovoj razboritosti."

"Ja sam u mirovini", odgovori mu Don. "Umiješam li se, Michael će izgubiti poštovanje. Uostalom, Green je čovjek s kojim radije ne bih razgovarao."

Tessio se sjetio priče koju je čuo, kako je Moe Green jedne večeri šamarao Freddieja u hotelu u Vegasu. Nanjušio je da tu nešto ne štima. Naslonio se u svojem stolcu. Moe Green je mrtav, pomisli on. Obitelj Corleone ga zapravo nije željela nagovarati.

"Hoće li obitelj Corleone sasvim prestati poslovati u New Yorku?" upita Carlo Rizzi.

Michael kimne. "Prodat ćemo posao s maslinovim uljem. Sve ostalo ćemo prepustiti Tessiju i Clemenzi. Carlo, ne želim da se brineš glede svojega posla. Ti si odrastao u Nevadi, poznaješ tu državu, poznaješ njezine građane. Računam da ćeš ti biti moja desna ruka kad se onamo preselimo."

Carlo se nasloni lica crvena od zadovoljstva. Njegovo vrijeme tek dolazi, i on će napokon ući među velike igrače.

"Tom Hagen više nije consigliere", nastavi Michael. "On će biti naš odvjetnik u Vegasu. Za dva mjeseca preselit će se onamo s obitelji. Bit će isključivo odvjetnik. Neka mu se od ovoga trenutka nitko ne obraća radi nekog drugog posla. On je samo odvjetnik. Ništa ne smije baciti mrlju na Toma. Tako ja želim. Uostalom, bude li mi potreban savjet, tko je bolji savjetnik od mogega oca?" Ali unatoč šali, svi su shvatili poruku. Tom Hagen je bio izvan igre, više nije imao moć.

Svi su preletjeli pogledom Hagena kako bi vidjeli njegovu reakciju, ali njegovo je lice bilo mirno.

Clemenza progovori hripavim glasom debeljka: "Znači, za godinu smo dana sami svoji gazde, je li tako?"

"Možda čak i prije", Michael će uljudno. "Naravno, uvijek možete ostati dijelom Obitelji, to je vaš izbor. Ali većina naše moći bit će na Zapadu pa ćete možda imati više uspjeha osamostalite li se."

"U tome slučaju mislim kako bi nam trebao dopustiti da pronađemo nove ljude za naše pukovnije. Oni gadovi Barziniji stalno se ubacuju na moj teritorij. Mislim da bi ih bilo pametno naučiti pristojnosti."

Michael odmahne glavom. "Ne. To ne valja. Samo mirno. Sve ćemo to dogovoriti, sve ćemo srediti prije negoli odemo."

Tessija se nije moglo tako lako zadovoljiti. Izravno se obratio Donu, riskirajući da tako razljuti Michaela. "Oprosti mi, Kume, ako ništa drugo, a ono radi našega dugogodišnjeg prijateljstva. Mislim da ti i tvoj sin grijehite s tim poslom u Nevadi. Kako se možete nadati da ćete tamo uspjeti ne budete li odavde imali jaku podršku? To dvoje ide zajedno. A kad ti odeš odavde, Barziniji i Tattaglie bit će prejaki za nas. Ja i Pete ćemo imati probleme, prije ili kasnije ćemo doći pod njihovu vlast. A Barzini mi se baš ne dopada. Tvrdim kako obitelj Corleone mora djelovati s pozicije snage, ne slabosti. Trebali bismo popuniti svoje pukovnije i vratiti izgubljene teritorije, barem na Staten Islandu."

Don odmahne glavom. "Ja sam sklopio mir, sjećaš li se, ne mogu pogaziti svoju riječ."

Tessio se nije dao ušutkati. "Svi znaju kako te odonda Barzini stalno provocira. Uostalom, Michael je novi šef obitelji Corleone, što njega sprečava da poduzme neku akciju ako bude smatrao potrebnim? Tvoja riječ ne obvezuje njega."

Michael se oštro umiješa. Obratio se Tessiju poput pravoga šefa. "U tijeku su pregovori i oni će odgovoriti na sva tvoja pitanja i raspršiti sve dvojbe. Ukoliko ti moja riječ nije dovoljna, pitaj svojega Dona."

Tessio je napokon shvatio kako je pretjerao. Bude li sumnjao u Dona, Michael će mu postati neprijatelj. Stoga slegne ramenima i reče: "Govorim zbog dobrobiti Obitelji, ne svoje. Za sebe se znam i sam pobrinuti."

Michael mu se prijateljski nasmiješi. "Tessio, nikad nisam u tebe sumnjao. Doista. Ali imaj u mene povjerenje. Naravno, u nekim stvarima nisam dorastao ni tebi ni Peteu, ali imam oca da me vodi. Neću zabrljati i svi ćemo izaći kao pobjednici."

Sastanak je završio. Velika je novost bila što će Clemenzi i Tessiju biti dopušteno da od svojih pukovnija stvore vlastite obitelji. Tessio će kontrolirati kocku i dokove u Brooklvnu, Clemenza kocku na Manhattanu i veze Obitelji na trkalištima Long Islanda.

Dvojica caporegimea napustili su sastanak ne odveć zadovoljni i pomalo zabrinuti. Carlo Rizzi je ostao, nadajući se kako će se napokon prema njemu odnositi kao prema članu obitelji, ali uskoro je uvidio da Michael tako ne razmišlja. Ostavio je Dona, Toma Hagen i Michaela same u radnoj sobi. Albert Neri ga isprati iz kuće i Carlo primijeti kako Neri

stoji na vratima i gleda za njime dok je prelazio preko svjetlom obasjana prilaza.

U knjižnici su se trojica muškaraca opustili onako kako mogu samo ljudi koji žive u istoj kući, u istoj obitelji. Michael natoči anisovac Donu i viski Tomu Hagenu. Natočio je i sebi piće, što je rijetko činio.

Tom Hagen progovori prvi: "Mike, zašto me izbacuješ iz igre?" Michael se doimao iznenađenim. "Ti ćeš biti moj najvažniji čovjek u Las Vegasu. Poslovat ćemo potpuno zakonito, a ti si pravnik. Što može biti važnije od toga?"

Hagen se pomalo tužno nasmije. "Nisam na to mislio. Rocco Lampone stvara tajnu pukovnicu, a ja u to nisam upućen. Komuniciraš izravno s Nerijem, radije nego preko mene ili preko jednog od caporegimea. Osim ako ni ti ne znaš što Lampone radi."

"Kako si saznao za Lamponeovu pukovnicu?" tiho će Michael.

Hagen slegne ramenima. "Ne brini, nigdje ne curi, samo ja znam. S mojega položaja ipak vidim što se događa. Dopustio si Lamponeu da sam posluje, dao si mu mnogo slobode. Znači, trebaju mu ljudi da mu pomažu u njegovu malenom carstvu. Ali svi koje on pronađe moraju se prvo javiti meni. Primijetio sam kako su svi koje plaća predobri za posao koji obavljaju, dobivaju više novca negoli je uobičajeno za poslove koje obavljaju. Uzgred budi rečeno, Lampone je dobar izbor. On savršeno obavlja svoj posao."

Michael napravi grimasu. "Ne tako savršeno ako si ti primijetio što radi. Uostalom Don je izabrao Lamponea."

"Dobro", reče Tom. "Zašto onda mene mičeš iz igre?" Michael se okrene prema njemu i bez krzmanja mu odgovori: "Tome, ti nisi ratni consigliere. Možda postane gusto zbog preseljenja, možda ćemo se morati boriti. Želim te maknuti s prve crte bojišnice, za svaki slučaj."

Hagenovo lice pocrveni. Da mu je Don to isto rekao prihvatio bi to ponizno. Ali što si to Michael umišlja da tako naprečac donosi zaključke?

"U redu," reče Hagen, "ali ja se slažem s Tessiom. Mislim da radiš pogrešno. Povlačiš poteze s pozicije slabosti, ne snage. To je uvijek loše. Barzini je poput vuka, počne li te komadati ud po ud, druge obitelji neće požuriti da priskoče u pomoć Corleoneovima."

Don napokon progovori. "Tome, nije to samo Michaelova odluka. Ja sam ga savjetovao. Neke se stvari možda moraju poduzeti i ja ne želim biti odgovoran. To je moja želja, ne Michaelova. Ja tebe nikad nisam smatrao lošim consigliereom, ali sam smatrao Sonnyja lošim donom, neka

mu duša počiva u miru. Srce mu je bilo na mjestu, ali on nije bio pravi čovjek da upravlja Obitelji kad sam ja imao svoju malu nezgodu. A tko bi rekao da će Fredo postati lakaj ženama? Stoga se nemoj loše osjećati. Michael ima moje puno povjerenje baš kao i ti. Zbog razloga koje ne trebaš znati, ne smiješ ni na koji način sudjelovati u onome što će se možda dogoditi. Uostalom, rekao sam Michaelu da ti Lamponeova tajna pukovnija neće promaći. To pokazuje koliko vjere imam u tebe."

Michael se nasmije. "Doista sam mislio da nećeš primijetiti, Tome."

Hagen je znao da mu nastoje ugoditi. "Možda ipak mogu nekako pomoći", reče.

Michael odlučno odmahne glavom. "Ne, Tome, ti više s tim nemaš veze."

Tom popije svoje piće pa prije negoli je pošao blago prekori Michaela: "Gotovo si dobar kao i tvoj otac", reče Michaelu. "Ali ima nešto što još moraš naučiti."

"A što je to?" pristojno upita Michael.

"Kako da kažeš NE", odgovori Hagen.

Michael ozbiljno kimne. "Imaš pravo", reče. "Zapamtit ću to."

Kada je Hagen otišao, Michael, šaleći se, reče ocu: "I tako, svemu si me naučio. Reci mi samo kako da ljudima kažem NE tako da im se sviđi."

Don je sjeo za veliki radni stol. "Ljudima koje voliš ne možeš reći NE, barem ne često. U tome je tajna. Kad im ipak kažeš NE, mora zvučati kao DA. Ili ih moraš uvjeriti da sami kažu NE. Moraš u to uložiti dosta truda i vremena. Alija sam staromodan, ti si suvremeni naraštaj, ne moraš me slušati."

Michael se nasmije. "Baš. Ti se slažeš da Toma maknemo iz svega ovoga, zar ne?"

Don kimne. "On ne smije biti upleten."

"Vrijeme je da ti kažem kako ovo ne radim samo iz osвете za Apolloniju i Sonnyja", tiho će Michael. "To je potrebno učiniti. Tessio i Tom su u pravu glede Barzinija."

Don Corleone kimne. "Osveta je jelo koje najbolje prija hladno", reče. "Nikad ne bih sklopio mir da nisam znao kako se u protivnome ti ne bi živ vratio kući. Ipak sam iznenađen što te je Barzini pokušao ubiti. Možda je to dogovoreno prije mirovnih pregovora i on to nije mogao zaustaviti. Jesi li siguran kako to nije bio napad na don Tommasina?"

"Htjeli su da tako izgleda", reče Michael. "I doista bi im uspjelo, čak ni ti ne bi posumnjao. Ali, ja sam preživio. Vidio sam Fabrizzija kako bježi kroz vrata imanja. Naravno, sve sam provjerio otkako sam se vratio."

"Jesu li pronašli tog pastira?" upita Don.

"Ja sam ga pronašao", reče Michael. "Pronašao sam ga prije godinu dana. Ima svoju pizzeriju u Buffalu. Ima novo ime, lažnu putovnicu i iskaznicu. Tom pastiru Fabrizziju doista dobro ide."

Don kimne. "Znači, više nema smisla čekati? Kad ćeš početi?"

"Pričekat ću da Kay rodi", reče Michael. "Za svaki slučaj, ako nešto krene naopako. Želim da se Tom skrasi u Vegasu kako ne bi bio umiješan. Znači, negdje za godinu dana."

"Jesi li sve pripremio?" upita Don. Nije gledao u Michaela dok je to pitao.

"Ti nisi nikako upleten", obazrivo će Michael. "Nećeš biti ni za što odgovoran. Odbijam ti čak dati pravo da mijenjaš moje odluke. Pokušaj li to sada, napustit ću Obitelj i krenuti svojim putem. Ti nećeš biti odgovoran."

Don je dugo šutio, zatim uzdahne. "Pa neka tako bude", reče. "Možda sam se radi toga povukao, možda sam radi toga sve prepustio tebi. Ja sam svoje obavio, više nemam snage. Uostalom, postoje neke obveze koje ni najbolji ljudi ne mogu preuzeti na sebe. To je dakle riješeno."

Te je godine Kay Adams Corleone rodila drugo dijete, još jednoga dječaka. Porod je bio lagan, bez komplikacija, kod kuće su je dočekali poput kraljevine. Connie Corleone darovala je djetetu prekrasnu, veoma skupu svilenu ručno izrađenu opremu iz Italije. "Carlo ju je pronašao", objasnila je Kay. "Prošao je sve dućane u New Yorku kako bi pronašao nešto doista posebno jer se meni ništa nije svidjelo." Kay joj se zahvalno nasmiješila, ali je odmah shvatila kako treba ispričati Michaelu tu lijepu priču. Bila je na pravome putu da postane prava Sicilijanka.

Te je godine od izljeva krvi u mozak umro Nino Valenti. O njegovoj su smrti izvijestili na prvim stranicama tabloida jer se film Johnnyja Fontanea u kojemu je Nino glumio glavnu ulogu počeo prikazivati tjedan dana ranije; postao je pravi hit i od Nina napravio veliku zvijezdu. Novine su spomenule kako je Johnny Fontane preuzeo na sebe organizaciju pogreba koji će biti samo za obitelj i bliske prijatelje. Izišao je i senzacionalistički članak u kojemu se tvrdilo kako je Johnny Fontane krivio sebe za smrt prijatelja, jer ga nije prisilio na liječenje, ali zvučalo je

kao kad se osjećajni prolaznik okrivljava što nije pomogao unesrećenome. Ta ipak je Johnny Fontane od svojega prijatelja iz djetinjstva Nina Valentija napravio zvijezdu. Što se još moglo očekivati od prijatelja?

Na ukop u Kaliforniji nije došao ni jedan član obitelji Corleone osim Freddieja. Došli su Lucy i Jules Segal. Don je želio doći, ali je imao lagani srčani udar zbog kojega je mjesec dana bio prikovan za postelju, no poslao je golemi vijenac. Stoga su poslali Alberta Nerija na Zapad kao službenoga predstavnika Obitelji.

Dva dana nakon Ninova pogreba ubijen je Moe Green u holivudskome domu njegove ljubavnice glumice; Albert Neri se u New Yorku pojavio tek mjesec dana kasnije. Bio je na dopustu na Karibima i na posao se vratio preplanuo od sunca. Michael Corleone zaželio mu je dobrodošlicu osmijehom i riječima pohvale te ga obavijestio kako će ubuduće imati dodatni izvor prihoda, dohodak Obitelji od posebno uspješne kockarnice u East Sideu. Neri je bio zadovoljan i sretan što živi u svijetu u kojemu je čovjek za obavljanje svoje dužnosti bio nagrađen na odgovarajući način.

GLAVA 29

MICHAEL CORLEONE PODUZEO JE SVE POTREBNE MJERE OPREZA. SVE JE besprijekorno planirao, njegova je sigurnost bila na najvišem nivou. Bio je strpljiv, nadajući se kako će imati cijelu godinu dana da dovrši sve pripreme. Ali nije dobio toliko željenu godinu, jer se sudbina okrenula protiv njega na veoma neočekivan način. Upravo je Kum, veliki Don, iznevjerio Michaela Corleonea.

Jednog sunčanog nedjeljnog jutra, dok su žene bile u crkvi, don Vito Corleone odjenuo je svoju vrtlarsku odjeću: široke vrećaste sive hlače, izbljedjelu modru košulju, stari olinjali šešir s umrljanom sivom trakom. Don se je u proteklih nekoliko godina dosta udebljao pa je tvrdio kako uzgaja rajčice radi svojega zdravlja. Ali nikoga nije zavarao.

Istina je bila da je obožavao obrađivati vrt, volio mu se diviti izjutra. To gaje vraćalo u djetinjstvo na Siciliji prije šezdeset godina, vraćalo ga je u bezbrižno doba lišeno straha i tuge zbog očeve smrti. Na grahu su rasli maleni bijeli cvjetovi; čvrste zelene stabljike poriluka ograđivale su lijehe. U dnu povrtnjaka stražu je čuvala bačva s kljunastim otvorom. Bila je ispunjena kravljom balegom, najboljim gnojivom za povrtnjak. U dnu su vrta također bili četvrtasti drveni okviri koje je Don vlastoručno izradio,

kolci isprepleteni i povezani debelim bijelim konopcem. Preko njih je puzala povijuša rajčice.

Don se požurio zaliti vrt. Morao je to obaviti prije negoli sunce previše upeče i pretvori vodu u prizmu vatre koja je mogla spaliti salatu poput papira. Sunce je bilo važnije od vode, voda je također bila važna, ali to dvoje, pomiješano na nepravilan način moglo je izazvati veliku nesreću.

Don je prolazio vrtom u potrazi za mravima. Ako ih pronade to znači da u povrcu ima lisnih uši, pa su mravi krenuli na njih i on će morati prskati.

Zalio je vrt upravo na vrijeme. Postajalo je sve toplije i Don pomisli: oprez, oprez. Ali ostalo je još nekoliko biljaka koje je trebalo privezati za kolce pa se on ponovno sagne. Ući će u kuću kad završi sa zadnjom lijehom.

Iznenada mu se učini kako mu se sunce spustilo veoma blizu glave. Zrak se ispuni razigranim zlatnim mrljama. Michaelov stariji sin trčao je kroz vrt prema mjestu na kojemu je Don klečao, dječak je bio obavijen žutim zasljepljujućim štitom svjetla. Ali Dona se nije moglo prevariti, bio je stari lisac. Smrt se sakrila iza plamtećeg žutog štita spremna da ga zgrabi pa Don pokretom ruke upozori dječaka da se ne približava. U pravi čas. Strahovit udarac u prsima ostavi ga bez daha i Don padne nauznak na tlo.

Dječak otrči pozvati oca. Michael Corleone i neki ljudi s ulaznih vrata dotrče u vrt i ugledaju Dona kako ničice leži, grčevito u šakama stišćući zemlju. Podignu Dona i odnesu ga u hladovinu dvorišta popločana kamenom. Michael klekne pokraj oca držeći ga za ruku, dok su ostali pošli nazvati hitnu pomoć i liječnika.

S velikim naporom Don otvori oči kako bi još jedanput vidio sina. Od jakog srčanog udara njegovo je rumeno lice postalo gotovo plavo. Bio je na samrti. Osjećao je miris vrta, žuti zid svjetlosti ga je zasljepio i on promrmlja: "Život je tako prekrasan."

Bio je pošteđen suza svojih žena, umro je prije negoli su se one vratile iz crkve, prije negoli je stigla hitna pomoć ili liječnik. Umro je okružen muškarcima, držeći za ruku sina kojega je najviše volio.

Pogreb je bio carski. Pet njujorških obitelji poslale su svoje donove i caporegimee, kao i obitelji Clemenza i Tessio. Johnny Fontane je dospio na naslovne stranice tabloida jer je bio nazočan na ukopu unatoč Michaelovu savjetu da ne dolazi. Fontane je izjavio za novine kako je Vito Corleone bio njegov kum i najbolji čovjek kojega je ikada poznavao, te

kako mu je čast što mu je dopušteno da oda posljednju počast takvome čovjeku, i nije ga briga što o tome ljudi misle.

Bdjenje se održalo u kući u Long Beachu po starinskome običaju. Amerigo Bonasera se nikad nije toliko potrudio, zapostavio je sve druge obveze kako bi dotjerao svojega staroga prijatelja i Kuma, poput majke koja s ljubavlju priprema kćer za vjenčanje. Svi su primijetili kako čak ni smrt nije uspjela izbrisati plemenitost i dostojanstvo s lica don Corleonea, i to ispuni Ameriga Bonasera ponosom i neobičnim osjećajem moći. Samo je on znao kako je stravično smrt izobličila Dona.

Došli su svi njegovi prijatelji i podanici. Nazorine, njegova žena i kći s mužem i djecom, Lucy Mancini je doputovala iz Las Vegasa s Freddiejem. Tom Hagen sa ženom i djecom, donovi iz San Francisca i Los Angelesa, Bostona i Clevelanda. Rocco Lampone i Albert Neri su zajedno s Clemenzom i Tessiom te naravno s Donovim sinovima nosili lijes. Cijeli posjed i sve kuće bile su pune vijenaca.

Pred glavnim vratima posjeda čekali su novinari i fotografi i maleni kombi. Znalo se da su u njemu agenti FBI-a koji kamerama snimaju taj značajni događaj. Novinare i fotografe koji su pokušali prodrijeti na posjed na glavnim vratima i uzduž ograde dočekali su zaštitari i zahtijevali da im pokažu iskaznice i pozivnicu. Iako su se prema njima ponašali krajnje pristojno, te bili ponuđeni pićem, ulaz im nije bio dopušten. Pokušali su razgovarati s ljudima koji su z?aii s posjeda, ali dočekali su ih ledeni pogledi i mrtva tišina.

Michael Corleone proveo je veći dio dana u Donovoj radnoj sobi s Kay, Tomom Hagenom i Freddiejem. Uvodili su ljude kako bi se vidjeli s njime i izrazili mu sućut. Michael ih je primao uljudno, čak i kad su ga neki od njih nazivali Kume ili don Michaele. Samo je Kay primijetila kako pritom nezadovoljno stišće usne.

Clemenza i Tessio pridružili su se užem krugu i Michael im je osobno natočio piće. Malo su razgovarali o poslu. Michael ih je obavijestio kako će posjed i sve kuće na njemu biti prodane građevinskoj tvrtki. Zarada će biti golema, još jedan dokaz Donove genijalnosti.

Svi su znali kako će sada cijelo carstvo biti na Zapadu. Obitelj Corleone povući će svoju moć iz New Yorka. Kako bi se to provelo u djelo čekalo se potpuno povlačenje iz posla don Corleonea ili njegova smrt.

Prošlo je gotovo deset godina otkako se u toj kući okupilo toliko mnoštvo ljudi, gotovo deset godina od vjenčanja Connie Corleone i Carla Rizzija, primijetio je netko. Michael pođe do prozora što je gledao u vrt.

Prije toliko godina sjedio je u vrtu s Kay i nije ni sanjao kakva će ga neobična sudbina zadesiti. Na smrti je njegov otac rekao "Život je prekrasan". Michael se nije mogao sjetiti da je njegov otac ikad govorio o smrti, kao da ju je previše poštovao kako bi o njoj filozofirao.

Bilo je vrijeme da podu na groblje. Došao je čas da pokopaju velikoga Dona. Michael primi Kay za ruku pa iziđe u vrt kako bi se pridružio okupljenim ožalošćenima. Slijedili su ga caporegimei, njihovi vojnici i svi skromni ljudi koje je Kum blagoslovio za svojega života. Pekar Nazorine, udovica Colombo i njezini sinovi te mnoštvo ostalih iz njegova svijeta kojim je upravljao čvrsto ali pravedno. Čak su mu i neki nekadašnji neprijatelji došli iskazati poštovanje. _ Michael je sve to promatrao s ukočenim, uljudnim smiješkom. I Nije bio impresioniran. Ipak pomisli, budem li i ja mogao umrijeti. s riječima "Život je prekrasan" onda ništa drugo nije važno. Budem li mogao toliko u sebe vjerovati, ništa nije važno. Slijedit će očev primjer. Skrbit će se za svoju djecu, svoju obitelj, svoj svijet. Ali njegova će djeca odrasti u drugačijemu svijetu. Bit će liječnici, umjetnici, znanstvenici, guverneri, predsjednici. Sve što požele. Potrudit će se da se oni pridruže općoj obitelji čovječanstva, ali on će kao moćan i oprezan otac svakako budnim okom pratiti tu opću obitelj.

Jutro nakon pogreba svi najvažniji članovi obitelji Corleone okupili su se na posjedu. Malo prije podneva uvedeni su u praznu Donovu kuću. Primio ih je Michael Corleone.

Potpuno su ispunili radnu sobu. Bili su nazočni dva caporegimea, Clemenza i Tessio, Rocco Lampone, kompetentan i razborit, Carlo Rizzi, veoma tih i veoma svjestan svojega položaja, Tom Hagen koji je zanemario svoju isključivu ulogu pravnika kako bi bio nazočan u tome kriznome trenutku, Albert Neri koji se pokušao držati blizu Michaela, pripaljivao je svojemu novome Donu cigarete, točio mu piće, kako bi pokazao nepobitnu odanost unatoč nedavnoj velikoj nesreći obitelji Corleone.

Donova smrt doista je bila velika nesreća za Obitelj. Bez njega se činilo kao da je pola njihove snage nestalo i gotovo sva moć pogađanja sa savezom Barzini-Tattaglia. Svi u prostoriji su to znali pa su čekali što će Michael reći. Oni u njemu još uvijek nisu vidjeli novoga dona, on još uvijek nije zaslužio taj položaj i tu titulu. Da je Kum poživio, on je mogao učvrstiti položaj svojega sina, u ovome je trenutku njegov položaj bio neizvjestan.

Michael pričekava da Neri posluži pića. Zatim tiho reče: "Želim svima reći da znam kako se osjećate. Znam koliko ste svi poštovali mojega oca,

ali sad se morate pobrinuti za sebe i svoje obitelji. Neki se od vas pitaju kako će ovo utjecati na naše planove i na obećanja koje sam vam dao. Odgovor je: nikako. Sve se nastavlja kao prije."

Clemenza odmahne svojom golemom, čupavom, bivoljom glavom. Kosa mu je bila čeličnosiva, a crte lica, dublje urezane u dodatne slojeve sala, neugodne. "Barziniji i Tattaglie snažno će nas napasti, Mike. Moraš se ili boriti protiv njih ili sjesti za pregovarački stol." Svi su primijetili kako se Clemenza nije obratio Michaelu službeno, još manje upotrijebio titulu don.

"Pričekajmo da vidimo što će se dogoditi", reče Michael. "Neka oni prvi naruše mir."

"Već jesu", Tessio će tiho. "Jutros su otvorili dvije kladionice u Brooklvnu. Javio mi je policijski kapetan koji u postaji vodi popis zaštićenih. Za mjesec ću dana biti stranac u Brooklvnu."

Michael ga je zamišljeno promatrao. "Jesi li nešto poduzeo u vezi s tim?"

Tessio odmahne svojom sitnom lasičjom glavom. "Nisam", reče. "Nisam ti želio stvarati probleme."

"Dobro", Michael će. "Samo mirno. Pretpostavljam da je to sve što vam želim reći. Imajte strpljenja. Nemojte reagirati na provokacije. Dajte mi nekoliko tjedana da sve sredim, da vidim odakle vjetar puše. Tada ću učiniti kako je najbolje za sve vas prisutne. Tada ćemo održati konačni sastanak i donijeti neke konačne odluke."

Pravio se da ne vidi njihovo iznenađenje, dok ih je Albert Neri stao izvoditi van. "Tome, ostani nekoliko minuta", oštro će Michael.

Hagen priđe prozoru koji je bio okrenut prema ulici. Čekao je dok nije vidio kako Neri ispraća kroz čuvana glavna vrata caporegimee, Carla Rizzija i Rocca Lamponea. Zatim se okrene prema Michaelu i reče: "Imaš li sve političke veze koje si htio?"

Michael sa žaljenjem odmahne glavom. "Ne sve. Bila su mi potrebna još četiri mjeseca. Don i ja smo radili na tome. Ali imam sve suce, to smo prvo obavili, i neke važnije ljude u Kongresu. Značajni stranački ljudi u New Yorku naravno nisu bili problem. Obitelj Corleone mnogo je moćnija negoli itko misli, ali nadam se kako ću to uspjeti potvrditi." Nasmiješi se Hagenu. "Pretpostavljam kako si već sve shvatio."

Hagen kimne. "Nije bilo teško. Osim, zašto si me želio maknuti. Ali stavio sam na glavu svoj sicilijanski šešir i napokon i to odgo-netnuo."

Michael se stane smijati. "Stari je rekao da hoćeš. Ali to je luksuz koji si više ne mogu priuštiti. Potreban si mi ovdje. Barem u sljedećih nekoliko tjedana. Bilo bi najbolje da nazoveš u Vegas i razgovaraš sa svojom ženom. Reci joj kako se radi o svega nekoliko tjedana."

"Što misliš, kako će te napasti?" zamišljeno će Hagen.

Michael uzdahne. "Don mi je objasnio. Preko nekoga bliskog. Barzini će mi smjestiti preko nekoga bliskog u kojega navodno neću sumnjati."

Hagen se nasmiješi. "Nekoga poput mene."

Michael mu uzvratil smiješkom. "Ti si Irac, tebi neće vjerovati."

"Ja sam Nijemac-Amerikanac", reče Hagen.

"Za njih si i dalje Irac", reče Michael. "Neće se obratiti tebi i neće se obratiti Neriju jer je on bio policajac. Uz to, obojica ste mi previše blizu. Neće se usuditi tako kockati. Rocco Lampone nije dovoljno blizak. Ne, bit će to Clemenza, Tessio ili Carlo Rizzi."

"Kladim se na Carla", tiho će Hagen.

"Vidjet ćemo", reče Michael. "Nećemo morati dugo čekati."

I nisu. Idućega su jutra Hagen i Michael zajedno doručkovali. Michael se pošao javiti na telefon u radnoj sobi. Kad se vratio u kuhinju reče Hagenu: "Sve je dogovoreno. Sastat ću se s Barzinijem za tjedan dana kako bismo sklopili novi mir sad kad je Don mrtav." Michael se nasmije.

"Tko te je nazvao, tko je veza?" upita Hagen. Obojica su znali da se onaj iz obitelji Corleone koji je nazvao prometnuo u izdajicu.

Michael se tužno i sa žaljenjem osmjehne Hagenu. "Tessio", odgovori.

U tišini su dovršili doručak. Dok su pili kavu Hagen odmahne glavom. "Zakleo bih se da će biti Carlo ili možda Clemenza. Nikad ne bih posumnjao u Tessija. On je najbolji od svih njih."

"On je najpametniji", reče Michael. "Ponio se onako kako misli da je najpametnije. Smjesti li mi kako bi me Barziniji mogli ubiti, naslijedit će obitelj Corleone. Oстане li uz mene uništiti će ga. On drži kako ja ne mogu pobijediti."

Hagen zastane pa nevoljko upita: "Koliko je u pravu?"

Michael slegne ramenima. "Ne izgleda dobro. Ali moj otac je bio jedini čovjek koji je shvaćao kako političke veze i moć vrijede više od deset pukovnija. Mislim kako sada imam većinu očevih političkih veza u svojim rukama, ali ja sam jedini koji to zna." Nasmiješio se Hagenu ne bi li

ga ohrabrio. "Natjerat ću ih da me zovu Don, ali svejedno se osjećam loše zbog Tessija."

"Jesi li pristao na sastanak s Barzinijem?" upita Hagen.

"Jesam", odgovori Michael. "Za tjedan dana u Brooklvnu, na Tessiovu teritoriju gdje ću biti siguran." Ponovno se nasmiješi. "Do tada budi oprezan", reče Hagen.

Prvi je put Michael hladno odgovorio Hagenu. "Ne treba mi consigliere da mi daje takve savjete."

U tih tjedan dana prije mirovnog sastanka između obitelji Corleone i Barzini, Michael je Hagenu pokazao koliko zna biti oprezan. Nijedanput nije izišao s posjeda i nije nikoga primio bez Nerija pokraj sebe. Postojala je samo jedna neugodna komplikacija. Connien i Carlov najstariji sin trebao je imati krizmu u katoličkoj crkvi i Kay je zamolila Michaela da on bude kum. Michael je odbio.

"Ne molim te često", reče Kay. "Molim te, učini to radi mene. Connie to toliko želi. Kao i Carlo. To im je veoma važno. Molim te, Michaele."

Vidjela je da je ljut na nju jer inzistira, pa je očekivala da će odbiti. Stoga se iznenadila kada je kimnuo i rekao: "Dobro, ali ja ne smijem napustiti posjed. Reci im neka srede da svećenik dođe ovamo dati malome svetu potvrdu. Platit ću koliko god stajalo. Budu li imali problema s ljudima iz Crkve, Hagen će to srediti."

I tako je, dan prije sastanka s obitelji Barzini, Michael Corleone bio kum sinu Carla i Connie Rizzi. Dječaku je poklonio veoma skup sat sa zlatnom narukvicom. U Carlovoj je kući pripremljena malena zabava na koju su pozvani caporegimej, Hagen, Lampone i svi koji su živjeli na posjedu, uključujući naravno i Donovu udovicu. Connie je od silne sreće cijelu večer ljubila i grlila svojega brata i Kay. Čak se i Carlo Rizzi raznježio, stiskao je Michaelu ruku i stalno ga zvao Kume, kao u staroj domovini. Michael nikad nije bio tako prijazan i otvoren. "Mislim da će sad Carlo i Mike biti pravi prijatelji. Ovakvi događaji uvijek zbliže ljude", Connie šapne Kay.

Kay stisne ruku svojoj šurjakinji. "Tako mi je drago."

GLAVA 30

ALBERT NERI JE SJEDIO U SVOJEMU STANU U BRONXU I PAŽLJIVO ČETKAO svoju staru policijsku odoru od serža. Skinuo je

značku i stavio je na stol kako bi je ulaštio. Službena futrola i pištolj bili su prebačeni preko stolca. Ta stara rutina ga razveseli na neki neobičan način, jedan od rijetkih trenutaka sreće otkako ga je prije gotovo dvije godine napustila supruga.

Oženio se Ritom dok je ona još bila srednjoškolka, a on novak u policiji. Ona je bila sramežljiva, tamnokosa djevojka iz stroge talijanske obitelji, nikad je nisu puštali da ostaje vani duže od deset uvečer. Neri je bio preko ušiju zaljubljen u nju, u njezinu nevinost, krepost i tamnu ljepotu.

U početku je Rita Neri bila opčinjena svojim suprugom. Bio je neizmjerno snažan, vidjela je kako ga se ljudi radi te snage i principijelna stava u pogledu dobra i zla plaše. Rijetko je bio taktičan. Kad se nije slagao s ponašanjem neke grupe ljudi ili mišljenjem pojedinca, šutio je, ili je pak žestoko izražavao svoje protivljenje. Nikad nije raspravljao na uljudan način. Imao je pravi sicilijanski temperament i nevjerojatne ispade gnjeva. Ali nikad se nije ljutio na svoju ženu.

Za pet godina Neri je postao jedan od policajaca njujorške policije kojega su se najviše plašili. Istovremeno je bio i jedan od najpoštenijih, ali način na koji je primjenjivao zakon bio je veoma osebujan. Mrzio je nasilnike, pa kad bi spazio grupu mladih izgrednika kako noću na ulici rade nered i maltretiraju prolaznike djelovao je brzo i odlučno. Upotrijebio bi doista golemu fizičku snagu, koje ni sam do kraja nije bio svjestan.

Jedne je večeri iskočio iz patrolnoga automobila u zapadnome dijelu Central Parka i postrojio šest dripaca u crnim svilenim jaknama. Njegov je partner ostao u automobilu za upravljačem, poznavao je Nerija i nije se htio upletati. Šest mladića, svi nešto mlađi od dvadeset godina, zaustavljali su prolaznike i na mladenački, ali prijeteći način žicali cigarete, no nikoga nisu doista povrijedili. Zafrkavali su cure seksualnim gestama više nalik na francuske, nego na američke.

Neri ih je postrojio uz kameni zid koji je razdvajao Central Park od Osme avenije. Bio je sumrak i Neri je sa sobom imao svoje najdraže oružje, veliku baterijsku svjetiljku. Nikad se nije zamarao s vađenjem pištolja, to nije bilo potrebno. Kad je bio ljut, njegovo surovo i prijeteće lice u kombinaciji s odorom prestrašilo bi sve dripce. Ni ovi nisu bili iznimka.

"Kako se zoveš?" upita Neri prvoga mladca u crnoj svilenoj jakni. Klinac reče neko irsko ime. "Makni se s ulice. Vidim li te večeras još jedanput, razapet ću te." Neri zamahne baterijskom svjetiljkom i mladić se brzo udalji. Neri ponovi isto sa sljedećom dvojicom. Pustio ih je da odu. Ali četvrti dečko reče talijansko ime i nasmiješi se Neriju, kao da se među

njima podrazumijeva neka vrsta srodstva. Na Neriju se nepogrešivo vidjelo da je talijanskoga podrijetla. Neri ga je nekoliko trenutaka promatrao pa upita: "Jesi li ti Talijan?" Dečko se samouvjereno naceri.

Neri ga silovito udari baterijskom svjetiljkom po čelu. Mladić padne na koljena. Koža i tkivo čela se rascijepi i krv stane curiti po njegovu licu. Ali rana nije bila duboka. "Kučkin sine, ti si sramota za talijanski narod. Zbog takvih kao što si ti svi smo na lošem glasu. Diži se!" oštro će Neri. Udari mladića postrance, ne baš nježno, ali ne odviše jako. "Idi kući i drži se dalje od ulice. Da te više nisam vidio da nosiš tu jaknu, jer ćeš u protivnom završiti u bolnici. Sad briši kući. Imaš sreću što ti ja nisam otac."

Neri se više nije zamario s preostalom dvojicom dripaca. Samo im je dao nogom u stražnjicu i rekao kako ih te večeri više ne želi vidjeti na ulici.

Obično se sve to odvijalo veoma brzo, ne bi se uspjela skupiti gomila, niti bi itko stigao prosvjedovati protiv njegovih postupaka. Neri bi ušao u automobil, a njegov bi partner stisnuo gas. Naravno, ponekad bi naišao na kakvog čvrstog momka koji se htio tući ili bi izvukao nož. Takvi doista nisu imali sreće. Neri bi ih divljački istukao i ubacio u patrolni automobil. Uhitio bi ih i optužio za napad na časnika, ali njihov se slučaj na sudu rješavao tek po izlasku iz bolnice.

Na koncu su Nerija prebacili u kvart gdje se nalazila zgrada Ujedinjenih naroda, poglavito stoga što nije svojemu pretpostavljenom naredniku pokazao dolično poštovanje. Ljudi iz zgrade Ujedinjenih naroda, zaštićeni diplomatskim imunitetom, parkirali su svoje limuzine gdje ih je volja, zanemarujući policijske propise. Neri se požalio u postaji, ali su mu rekli neka ne muti vodu, neka to zanemari. Ali jedne je noći cijela sporedna ulica bila neprohodna zbog nemarno parkiranih automobila. Već je bila prošla ponoć pa je Neri iz patrolnoga automobila uzeo svoju veliku baterijsku svjetiljku i redom razbio u komadiće sve vjetrobrane. Čak je i diplomatskome osoblju bilo potrebno nekoliko dana da zamijene vjetrobrane. Žalbe su zasule policijsku postaju zahtijevajući zaštitu od vandalizma. Nakon tjedan dana razbijanja vjetrobrana netko je napokon shvatio o čemu se radi i Albert Neri je prebačen u Harlem.

Jedne nedjelje, nedugo nakon toga, Neri je poveo ženu u posjet svojoj obudovjeloj sestri u Brookhn. Albert Neri se, kao i svi Sicilijanci, prema sestri odnosio nevjerojatno zaštitnički. Posjećivao ju je barem jednom u nekoliko mjeseci kako bi se uvjerio da je dobro. Bila je mnogo starija od njega, imala je sina dvadesetogodišnjaka. Taj je sin, Thomas,

lišen očeve muške ruke, stvarao probleme. Pomalo se oteo kontroli pa se uvalio u nekoliko manjih neprilika. Neri je jednom iskoristio svoje veze u policiji kako mladića ne bi optužili za krađu. Tom je prilikom uspio savladati srdžbu, ali je upozorio nećaka: "Tommy, bude li moja sestra zbog tebe plakala, sam ću te dovesti u red." Upozorio gaje prijateljski, poput ujaka, to nije bila prava prijetnja. Iako je Tommy bio najčvršći momak u najopasnijem dijelu Brooklva ipak se plašio ujaka Ala.

Prilikom tog nedjeljnog posjeta, Tommy je još uvijek spavao jer je prethodne večeri, u subotu, došao kući veoma kasno. Majka ga je pošla probuditi kako bi se odjenuo i objedovao s ujakom i ujom. Kroz odškrinuta se vrata čulo kako mladić grubo govori majci: "Boli me guzica, pusti me da spavam." Njegova se majka vratila u kuhinju s osmijehom isprike.

Objedovali su bez njega. Neri upita sestru stvara li joj Tommy kakve neprilike i ona odmahne glavom.

Neri i njegova žena upravo su se spremali poći, kad je Tommy napokon ustao. Jedva je promrmljao pozdrav i pošao u kuhinju. Zatim vikne majci: "Hej, mama, kako bi bilo da mi pripremiš nešto za jelo?" Ali to nije bila molba. Bio je to prigovor razmažena djeteta kojemu se previše ugađa.

"Ustani na vrijeme za objed pa ćeš dobiti jesti", vikne njegova majka. "Ne kanim ponovno kuhati za tebe."

Bio je to uobičajeni neugodan prizor iz obiteljskoga života, ali tada Tommy, pomalo bunovan od sna, napravi grešku. "Jebi se ti i t tvoje gundanje, idem jesti vani." Čim je to izgovorio požalio je.

Njegov ujak Al bacio se na njega kao mačka na miša. Ne samo zato što je u tom trenutku uvrijedio njegovu sestru, već zato što je, bilo očito da se majci često tako obraća kad su sami. Tommy se nikad prije nije usudio reći tako nešto pred njezinim bratom. Te nedjelje jednostavno nije pazio. Na svoju nesreću.

Pred prestrašenim pogledima dviju žena Al Neri je nemilosrdno i pažljivo istukao svojega nećaka. U početku se mladić pokušao braniti, ali je ubrzo odustao i stao moliti milost. Neri ga je šamarao sve dok mu usnice nisu natekle i postale krvave. Tresao mu je glavom i bacio ga o zid. Udario ga je u trbuh, zatim ga je bacio ničice i pritisnuo mu glavu na sag. Rekao je dvjema ženama neka pričekaju pa je izbacio Tommyja na ulicu i natjerao ga da uđe u automobil. Tad mu je doista utjerao strah u kosti. "Čujem li još jedanput od sestre da ovako s njome razgovaraš, ove će ti se

batine činiti poput ženskih poljubaca", reče Tommvju. "Želim da se središ. Sad se vrati kući i reci mojoj ženi da je čekam."

Dva mjeseca nakon tog događaja, Al Neri se nakon noćne smjene vratio kući i otkrio kako ga je žena napustila. Spakirala je svoje stvari i vratila se roditeljima. Njezin otac mu je rekao kako je Rita prestrašena te da se zbog njegove nagle naravi plaši živjeti s njime.

Al nije mogao vjerovati. Nikad nije udario svoju ženu, nikad joj nije prijetio, prema njoj je osjećao samo ljubav. Ali bio je toliko smeten njezinim postupkom daje odlučio pustiti da prođe nekoliko dana prije negoli pođe u kuću njezinih roditelja kako bi s njom porazgovarao.

Na nesreću, sljedeće je večeri prilikom ophodnje upao u nevolju. Njegov se patrolni automobil javio na poziv iz Harlema, radilo se o napadu na nečiji život. Kao i uvijek, Neri je iskočio iz automobila dok se još nije sasvim zaustavio. Bila je prošla ponoć i on je u ruci imao svoju baterijsku svjetiljku. Nije bilo teško pronaći gdje je gužva. Ispred ulaznih vrata stambene zgrade okupila se gomila ljudi. Neka crnkinja reče Neriju: "Unutra je neki muškarac nožem napao djevojčicu."

Neri uđe u zgradu. Daleko u dnu hodnika bila su otvorena vrata iz kojih je dopiralo svjetlo, mogao je čuti kako netko stenje. Čvrsto stišćući svjetiljku pođe niz hodnik i uđe kroz otvorena vrata.

Umalo je pao preko dva ispružena tijela. Bile su to dvije crnkinje, jedna od oko dvadeset pet godina i druga, još djevojčica, ne starija od dvanaest godina. Obje su krvarile zbog rana na licu i tijelu. U dnevnoj sobi Neri ugleda krivca. Dobro ga je poznavao.

Muškarac se zvao Wax Baines, zloglasni svodnik, preprodavač droge i vješti utjerivač. Toliko se nafiksao da su mu se oči izbuljile, dok mu je u ruci podrhtavao krvavi nož. Neri ga je uhitio dva tjedna ranije jer je na ulici divljački napao jednu od svojih kurvi. Baines mu je tada rekao: "Hej, stari, to se tebe ne tiče." Nerijev je partner također rekao nešto u smislu neka pusti da se crnčuge pokolju ako žele, ali Neri je ipak odvuкао Bainesa u postaju. Baines je već idućega dana pušten uz jamčevinu.

Neri nikad nije posebno volio crnce, a radeći u Harlemu volio ih je još manje. Svi su se drogirali, pili i tjerali svoje žene da za njih rade ili da se prostituiraju. Od tih gadova nije bilo nikakve koristi. Stoga Bainesovo drsko kršenje zakona razbjესni Nerija, a od prizora ranjene djevojčice postane mu mučno. Veoma je trezveno odlučio kako ovaj put neće privoditi Bainesa.

Ali su svjedoci, neki stanari iz zgrade i njegov partner iz patrolnoga automobila, već nadirali u stan. Neri zapovjedi Bainesu: "Baci nož, uhićen si!"

Baines se stane smijati. "Čovječe, morat ćeš upotrijebiti pištolj kako bi me uhitio." Podigne nož. "Ili hoćeš ovo?"

Neri je munjevito reagirao kako njegov partner ne bi stigao izvući pištolj. Crnac zamahne, ali Nerijevi nevjerovatni refleksi omogućili su mu da lijevom rukom uhvati napadačevu ruku s nožem. Desnom, u kojoj je držao svjetiljku, kratko i žestoko zamahne. Udarac pogodi Bainesu u sljepoočicu, koljena mu popuste kao u pijanca. Nož mu ispadne iz ruke. Bio je posve bespomoćan. Radi toga je Nerijev drugi udarac, kako se kasnije dokazalo na saslušanju u policiji i na suđenju uz iskaz svjedoka i njegova partnera, bio neoprostiv. Neri je tako silovito odalamio Bainesu po lubanji da se staklo svjetiljke razbilo, a emaljirani štitnik i sama žarulja odletjeli su na drugi kraj prostorije. Teško aluminijsko kućište svjetiljke se savilo i samo su baterije spriječile da se ne presavije napola. Jedan je preneraženi promatrač, crnac iz zgrade koji je kasnije svjedočio protiv Nerija rekao: "Čovječe, kakav tvrdoglavi crnčuga."

Ali Bainesova glava ipak nije bila toliko tvrda. Udarac mu je slomio lubanju. Umro je dva sata kasnije u bolnici u Harleumu.

Jedini koji je bio iznenađen što je policija podigla optužnicu za prekomjernu uporabu sile bio je Albert Neri. Suspendiran je i protiv njega je podnesena kaznena prijava. Optužen je za ubojstvo bez predumišljaja, proglašen krivim i osuđen na kaznu od jedne do deset godina zatvora. Do toga je vremena već bio toliko ispunjen neopisivom mržnjom prema društvu da ga više nije bilo briga. Oni su se usudili proglasiti njega kriminalcem! Usudili su se poslati ga u zatvor jer je ubio životinju poput onog crnčuge svodnika! Nije ih bilo briga što su žena i djevojčica, ranjene i doživotno deformirane još uvijek ležale u bolnici.

Nije se plašio zatvora. Smatrao je kako će zato što je policajac, a pogotovo zbog prirode njegova prekršaja, dobro postupati s njime. Nekoliko njegovih kolega uvjerali su ga kako će porazgovarati s prijateljima. Samo je otac njegove žene, lukavi stari Talijan, vlasnik ribarnice u Bronxu, znao kako čovjek poput Alberta Nerija ima veoma male šanse da preživi makar godinu dana u zatvoru. Možda ga ubije drugi zatvorenik, ako ne, on će zasigurno nekoga ubiti. Iz grižnje savjesti što mu je kći radi neke ženske budalaštine napustila tako dobra muža, Nerijev je punac iskoristio svoje veze s obitelji Cor-leone, plaćao im je zaštitu i

opskrbljivao obitelj Corleone najboljom ribom, besplatno naravno, zamolvši ih da se za njega zauzmu.

U obitelji Corleone se znalo za Alberta Nerija. On je bio nešto poput legende, pravi opaki policajac; stvorio sije reputaciju čovjeka s kojim se ne treba šaliti, čovjeka koji je mogao svima utjerati strah u kosti bio on u odori sa službenim oružjem ili ne. Obitelj Corleone je uvijek bila zainteresirana za takve ljude. To što je on policajac nije imalo značaja. Mnogi su mladići krenuli krivim smjerom prema svojoj pravoj sudbini. Vrijeme i sreća obično su ih vraćali na pravi put.

Pete Clemenza, izvrsna njuha za dobro osoblje, obratio se Tomu Hagenu s Nerijevim slučajem. Hagen je proučio kopiju službenoga policijskog dosjea i saslušao Clemenzu. "Možda smo pronašli novoga Lucu Brasija", reče.

Clemenza žustro kimne. Iako je bio pretio, njegovo lice u tom trenutku nije imalo uobičajenu dobroćudnost debelih ljudi. "To sam i ja pomislio. Mike bi se trebao time pozabaviti."

Tako se dogodilo da je Albert Neri, prije negoli je prebačen iz pritvora u njegov budući stalni dom na sjeveru države, obaviješten kako je sudac razmotrio njegov slučaj. Zahvaljujući novim podacima i izjavama pod zakletvom visokih policijskih dužnosnika njegova je osuda proglašena uvjetnom i on je pušten.

Albert Neri nije bio budala, a ni njegov punac baš nije bio sramežljiv. Neri je saznao što se dogodilo i vratio je dug puncu tako što je pristao Riti dati rastavu. Zatim je pošao u Long Beach kako bi zahvalio svojem dobročinitelju. Posjet je naravno unaprijed dogovoren. Michael ga je primio u svojoj knjižnici.

Neri je uljudno zahvalio. Bio je iznenađen i polaskan srdačnošću kojom je Michael primio njegovu zahvalu.

"K vragu, nisam mogao dopustiti da to učine mojemu sunarodnjaku Sicilijancu", reče Michael. "Trebali su vam dati vražje odličje. Ali te proklete političare boli jedna stvar za sve, osim za javno mnijenje. Čujte, nikad se ne bih zauzeo za vas da nisam sve provjerio i uvidio kakvu su vam nepravdu nanijeli. Jedan od mojih ljudi razgovarao je s vašom sestrom i ona mu je ispričala kako ste se uvijek skrbili za nju i njezina sina, kako ste urazumili mladića, spriječili da krene stranputicom. Vaš punac tvrdi kako ste najbolji čovjek na svijetu. To je rijetkost." Michael je taktično prešutio da ga je žena napustila.

Neko su vrijeme neobavezno razgovarali. Neri je uvijek bio veoma šutljiv, ali pred Michaelom Corleoneom se otvorio. Michael je imao svega nekih pet godina više od Nerija, ali Neri mu se obraćao kao da je Michael mnogo stariji, kao da je dovoljno star da mu bude otac.

Napokon Michael reče: "Nije imalo smisla izvući vas iz zatvora, a onda ostaviti na cjedilu. Ja vam mogu pronaći posao. Imam udio u nekom poslu u Las Vegasu pa bi vi sa svojim iskustvom mogli raditi kao zaštitar u hotelu. Ili, ako imate kakvu zamisao za neki posao, mogu se zauzeti za vas u banci, kako biste dobili pozajmicu."

Nerija preplavi zahvalnost, ali i sram, pa ponosito odbije i doda: "U svakom slučaju, s obzirom na uvjetnu kaznu, moram ostati pod nadležnošću suda."

"To je nebitna sitnica", odsječno će Michael. "Ja to mogu srediti. Možete zaboraviti na nadzor, a što se tiče banke, kako oni ne bi imali nikakvih primjedbi, riješit ćemo se vašega žutog lista."

Žuti je list bilo policijski zapis o kriminalnim radnjama što ih je izvršio pojedinac. Suci bi prije donošenja presude predočili taj list kako bi mogao odrediti odgovarajuću kaznu. Neri je dovoljno dugo bio u policiji pa je znao kako su se suci blaže odnosili prema mnogim kriminalcima jer su od podmićene policije dobili čisti žuti list. Stoga on nije bio odveć iznenađen što je Michael u stanju to srediti; čudilo gaje samo zašto se Michael oko njega toliko trudi. "Bude li mi potrebna pomoć, javit ću se", reče Neri. "U redu", Michael će. Pogleda na ručni sat i Neri shvati da mu daje na znanje kako je vrijeme da počne. Ustane, ali se ponovno iznenadi.

"Vrijeme je objeda", reče Michael. "Objedujte sa mnom i s mojom obitelji. Moj je otac rekao da vas želi upoznati. Prošećimo do njegove kuće. Majka je zasigurno pripremila pečene paprike, jaja i kobasice, na pravi sicilijanski način."

To je poslijepodne bilo najugodnije koje je Albert Neri proveo otkako je bio dječak, prije negoli su mu umrli roditelji, kad je imao svega petnaest godina. Don Corleone je bio veoma ljubazan, oduševilo ga je kad je saznao kako su Nerijevi roditelji bili iz malenoga sela nedaleko od njegovoga. Razgovor je bio ugodan, jelo vrlo ukusno, vino jako i rumeno. Neri pomisli kako je napokon među svojim. Znao je kako je samo usputni gost, ali je osjećao da u tome svijetu može naći svoje mjesto i biti sretan.

Michael i Don ga otprate do automobila. Don mu pruži ruku i reče: "Dobar si ti mladić. Svojega sina Michaela učim sve o poslu s maslinovim uljem, ali starim i htio bih se povući. On mi se obratio i rekao kako se hoće

zauzeti za tebe. Odgovorio sam mu neka samo nastavi učiti o maslinovu ulju. Ali on nije htio odustati. Neprekidno mije pričao o dobrome mladiću kojega žele nasamariti. Nije mi dao mira sve dok se nisam zainteresirao. Želim da znaš kako smatram da je on bio u pravu. Sad kad sam te upoznao, drago mi je što smo se za tebe zauzeli. Ako ubuduće možemo bilo što učiniti za tebe, samo zamoli. Razumiješ? Mi smo ti na usluzi."

Neri se sada sjetio Dona i poželio da je veliki čovjek još uvijek živ da vidi kako će mu on uzvratiti za njegovu dobrotu.

Neriju je trebalo manje od tri dana da se odluči. Znao je da ga pokušavaju pridobiti, ali je uvidio i mnogo više. Obitelj Corleone je odobravalala njegov postupak, dok ga je društvo osudilo i kaznilo zbog toga. Obitelj Corleone ga je cijnila, društvo nije. Uvidio je kako će biti sretniji u svijetu kojega su stvorili Corleoneovi negoli u vanjskome svijetu. Uvidio je da je obitelj Corleone unutar svojih užih granica moćnija od toga svijeta.

Ponovno je posjetio Michaela i otvoreno rekao što želi. Nije želio raditi u Vegasu, ali bi bio sretan raditi za Obitelj u New Yorku. Jasno je pokazao svoju odanost. Michael je bio dirnut, Neri je to mogao vidjeti. Sve je dogovoreno. Ali Michael je inzistirao da Neri, za račun Obitelji, prvo pođe na odmor u njihov hotel u Miamiju, te da primi jednu mjesečnu plaću unaprijed, kako bi imao dovoljno novca da može uživati.

Taj je odmor bio Nerijev prvi dodir s luksuzom. U hotelu su ga dočekali s posebnom pažnjom. "Ah, vi ste prijatelj obitelji Corleone." To se pročulo pa je dobio raskošan apartman, ne nekakvu malu skromnu sobu koju bi podvalili širo tome rođaku. Šef hotelskoga noćnog kluba ga je upoznao s nekoliko lijepih djevojaka. Neri se u New York vratio s nešto izmijenjenim pogledom na svijet.

Uključili su ga u Clemenzinu pukovnicu te ga je taj majstor katrovnik pomno provjerio. Ipak su se morale poduzeti neke mjere opreza. Napokon, on je nekoć bio policajac. Ali Nerijeva je prirodna okrutnost nadjačala sve skrupule koje je možda imao kad je bio s druge strane barikade. Za manje od godinu dana dokazao se ubojstvom za Obitelj. Više nije bilo povratka.

Clemenza je o njemu pjevao ode. Neri je čudo, novi Luca Brasi. Ne, bit će bolji od Luce, hvalisao se Clemenza. Napokon, Neri je bio njegovo otkriće. Taj je čovjek bio pravo čudo. Imao je reflekse i koordinaciju pokreta poput Joea DiMaggia. Clemenza je također znao kako Nerija ne može kontrolirati netko poput njega pa ga je stavio pod izravnu Michaelovu zapovijed s Tomom Hagenom kao baferom. Neri je

bio poseban igrač i kao takav je imao veliku plaću, ali nije smio imati vlastiti posao, kladionicu ili reket. Bilo je očito kako neizmjeno poštuje Michaela pa je jednoga dana Hagen u šali rekao Michaelu: "Eto, sad i ti imaš svojega Lucu Brasija."

Michael kimne. Da, sam je to uspio ostvariti. Albert Neri je bio spreman za njega dati život. Naravno, bio je to trik koji je naučio od samoga Dona. Dok se pripremao preuzeti posao, u dugim danima obuke pod očevim nadzorom, Michael ga jednom upita: "Kako to da si koristio čovjeka poput Luce Brasija? Takvu zvijer?"

Don nastavi s podukom. "Na ovome svijetu postoje ljudi koji jednostavno traže da budu ubijeni. Zasigurno si ih primijetio. Svađaju se dok se kockaju, bijesni izlijeću iz automobila ako im netko dotakne branik, ponižavaju i maltretiraju ljude o čijim sposobnostima ne znaju ništa. Vidio sam jednog čovjeka, budalu, kako je namjerno razbjescio grupu opasnih ljudi, a on se sam nije imao čime braniti. Ti ljudi hodaju svijetom vičući "Ubijte me. Ubijte me". Uvijek se nađe netko tko im tu želju na kraju ispuni. O tome svakodnevno čitamo u novinama. Takvi ljudi, osim sebi nanose mnogo zla i drugima.

Luca Brasi je bio takav čovjek, ali on je bio toliko izniman, da ga dugo nitko nije mogao ubiti. S takvim ljudima se ne treba odviše petljati, ali imati jednog Brasija znači imati moćno oružje. Budući da se ne boji smrti, štoviše, traži je, trik je u tome da ti postaneš jedini čovjek na svijetu od čije ruke ne želi stradati. Bude li imao samo taj jedan jedini strah, ne od smrti, već da ćeš ga možda baš ti ubiti, tad je potpuno tvoj."

To je bila jedna od najvažnijih lekcija koje mu je Don dao prije smrti i Michael ju je iskoristio kako bi od Nerija napravio svojega Lucu Brasija.

Sad se, napokon, Albert Neri, u svojem stanu u Bronm, spremao ponovno odjenuti policijsku odoru. Pažljivo ju je očetkao. Slijedilo je laštenje futrole pištolja i šilta policijske kape, laštenje teških crnih cipela do visoka sjaja. Neri je to radio s voljom. Pronašao je svoje mjesto na svijetu. Michael Corleone mu je dao svoje potpuno povjerenje i danas ga neće iznevjeriti.

GLAVA 31

TOGA ISTOG DANA DVIJE SU SE LIMUZINE PARKIRALE NA PRILAZU ISPRED kuća u Long Beachu. Jedna od njih trebala je odvesti Connie Corleone, njezinu majku, njezina muža i dvoje djece na aerodrom.

Obitelj Carla Rizzija spremala se na odmor u Las Vegas kao dio priprema za konačno preseljenje u taj grad. Michael je to zapovjedio Carlu unatoč Connienu protivljenju. Michael joj nije imao namjeru objašnjavati kako želi da svi odu s posjeda prije sastanka obitelji Corleone i Barzini. Taj je sastanak čuvan u velikoj tajnosti. Jedini koji su za njega znali bili su glavešine Obitelji.

Druga je limuzina bila za Kay i njezinu djecu, trebala ih je odvesti u New Hampshire u posjet njezinim roditeljima. Michael je morao ostati na posjedu, trebao je obaviti hitan posao pa nije mogao s njima.

Prethodne je večeri Michael javio Carlu Rizziju kako će ga trebati idućih nekoliko dana, pa se ženi i djeci može pridružiti kasnije toga tjedna. Connie je poludjela. Pokušala je dobiti Michaela na telefon, ali on je otišao u grad. Sad gaje tražila pogledom, ali on se izolirao s Tomom Hagenom i nije ga se smjelo smetati. Connie poljubi Carla na rastanku i uđe u limuzinu. "Ne dođeš li za dva dana, ja ću se vratiti po tebe", priprijeti mu.

On joj se suučesnički nasmiješi, slika odana bračnog druga. "Doći ću", reče.

Ona se nagne kroz prozor. "Što misliš, zašto te Michael treba?" upita. Kad se zabrinuto mrštila djelovala je staro i neprivlačno.

Carlo slegne ramenima. "Obećao mi je veliki posao. Možda želi o tome razgovarati. U svakom slučaju, tako je nešto natuknuo." Carlo nije znao da je sastanak s obitelji Barzini dogovoren za tu večer. "Doista, Carlo?" zainteresirano će Connie. Carlo joj potvrdno kimne. Limuzina krene i odveze se s posjeda. Tek kad se prva limuzina odvezla pojavio se Michael kako bi se pozdravio s Kay i sa svoje dvoje djece. Carlo im također priđe i poželi Kay sretan put i ugodan odmor. Napokon se i druga limuzina odvezla.

"Žao mi je što sam te morao zadržati, Carlo", reče Michael. "Neće trajati više od nekoliko dana." "Sve je u redu", brzo će Carlo.

"Dobro", reče Michael. "Budi pokraj telefona, ja ću te nazvati kad te budem mogao primiti. Prvo moram srediti neke stvari, dobro?" "Svakako, Mike, svakako", reče Carlo. Zatim se vrati u svoju kuću i nazove ljubavnicu s kojom je imao diskretnu vezu u Westburyju te joj obeća kako će pokušati svratiti kasnije te večeri. Zatim uzme bocu raženog viskija i stane čekati. Čekanje se odužilo. Nedugo nakon podneva na posjed su počeli stizati automobili. Vidio je kako iz jednoga izlazi Clemenza, a malo kasnije iz drugoga Tessio. Obojicu je do Michaelove kuće otpratio tjelohranitelj. Clemenza je otišao nakon nekoliko sati, ali Tessio se više nije pojavio.

Carlo iziđe desetak minuta na svjež zrak. Poznao je sve čuvare na posjedu, s nekima je čak bio u prijateljskim odnosima. Želio je malo s njima proćaskati kako bi mu vrijeme brže prošlo. Ali s iznenađenjem primijeti kako ne poznaje ni jednoga od čuvara koji su toga dana bili na dužnosti. Svi su mu bili strani. Još je čudnije bilo što je na glavnim vratima posjeda bio Rocco Lampone. Carlo je znao kako Rocco ima previsok položaj u obiteljskoj hijerarhiji da bi obavljao tako običan posao, osim ako se nije spremalo nešto doista izvanredno.

Rocco mu se prijateljski nasmiješi i pozdravi ga. Carlo se zabrine. "Mislio sam da ideš na odmor", reče Rocco.

Carlo slegne ramenima. "Mike je želio da ostanem ovdje još nekoliko dana. Ima neki posao za mene."

"Da", reče Rocco Lampone. "Za mene također, a onda mi je rekao da pazim na glavni ulaz. Pa, što se može, on je šef." Ton mu je bio pomalo posprdan, kao da je htio natuknuti kako Michael nije čovjek kakav je bio njegov otac.

Carlo zanemari njegov ton. "Mike zna što radi", reče. Rocco bez komentara prihvati ukor. Carlo ga pozdravi i vrati se kući. Nešto se događalo, ali očito ni Rocco nije znao što.

Michael je stajao pokraj prozora u dnevnoj sobi i gledao Carla kako šeće prilazom. Hagen mu je donio piće, jaki brendi. Michael je zahvalno pijuckao. Iza njega Hagen tiho reče: "Mike, moraš krenuti, vrijeme je."

Michael uzdahne. "Kako bih volio imati još vremena. Kako bih volio daje stari još malo izdržao."

"Sve će dobro proći", reče Hagen. "Kad ja nisam ništa primijetio, onda nitko nije. Sve si odlično organizirao."

Michael se odmakne od prozora. "Stari mi je mnogo pomogao. Prije nisam zapravo shvaćao koliko je lukav, ali pretpostavljam da ti jesi."

"Nije mu bilo ravna", reče Hagen. "Ali ovo što si ti smislio je sjajno. Ovo je najbolje. Znači, ni ti nisi puno lošiji."

"Hajdemo vidjeti što će se dogoditi", Michael će. "Jesu li Clemenza i Tessio ovdje?"

Hagen kimne. Michael iskapi brendi. "Pošalji mi Clemenzu. Ja ću mu osobno dati naputke. Tessija uopće ne želim vidjeti. Samo mu reci kako ću za pola sata biti spreman poći s njime na sastanak s Bar-zinijem. Nakon toga će se za njega pobrinuti Clemenzini ljudi."

"Zar ne postoji način da poštedimo Tessija?" neobavezno upita Hagen.

"Ne postoji", odgovori Michael.

Na sjeveru države, u gradu Buffalu, u maloj je pizzeriji u sporednoj ulici bilo živo. Kako je prolazilo vrijeme ručka gužva je napokon malo popustila i konobar je izvadio okrugli limeni pladanj s nekoliko komadića pizze iz izloga i stavio ga na policu goleme peći od opeke. Zavirio je u peć u kojoj se pekla pita. Sir se još nije ni počeo topiti. Kad se okrenuo prema prozorskom pultu s kojega je posluživao goste na ulici ugleda mršavoga mladića opasna izgleda. "Daj mi komad", reče muškarac.

Konobar drvenom lopaticom stavi hladni komad pizze u peć kako bi se zgrijao. Gost, umjesto da pričeka vani, uđe unutra kako bi ga poslužili. Pizzerija je bila prazna. Konobar otvori peć, izvadi topli komad pizze i posluži ga na papirnatome tanjuriću. Ali gost, umjesto da mu plati, stane ga netremice gledati.

"Čujem da imaš tetovažu na prsima", reče gost. "Vidim joj vrh iznad ruba košulje, kako bi bilo da mi pokažeš ostatak?" Konobar se smrzne kao oduzet. "Raskopčaj košulju", reče gost.

Konobar odmahne glavom. "Nemam ja nikakvu tetovažu", reče s jakim naglaskom. "To je ima onaj koji radi u noćnoj smjeni."

Gost se stane smijati. Bio je to neugodan, grub i usiljen smijeh. "Hajde, raskopčaj košulju, daj da vidim."

Konobar se stane povlačiti prema stražnjem dijelu lokala iza goleme peći. Ali gost podigne ruku iznad šanka. U njoj je bio pištolj. On opali. Metak pogodi konobara u prsa i odbaci ga na peć. Gost opali još jedanput i konobar se sruši na tlo. Gost zaobiđe pult, ispruži ruku i razdere mu košulju. Prsa su bila prekrivena krvlju, ali vidjela se tetovaža - zagrljeni ljubavnici probodeni nožem. Konobar slabašno podigne ruku kao da se brani. Ubojica reče: "Fabrizio, Michael Corleone te pozdravlja." On ispruži pištolj tako da je bio jedva nekoliko centimetara od konobarove lubanje i povuče okidač. Zatim iziđe iz lokala. Na uglu ga je čekao automobil s otvorenim vratima. On uskoči u njega i automobil pojuri naprijed.

Rocco Lampone se javi na telefon montiran na jednome od željeznih stupova ulaznih vrata. Čuo je kako netko govori: "Tvoj paket je spreman", zatim se veza prekine. Rocco uđe u svoj automobil i odveze se s posjeda. Prešao je preko nasipa Jones Beach, istog onog na kojemu je ubijen Sonny Corleone, pa se odveze na željezničku stanicu u Wantaghu i parkira automobil. Tamo ga je čekao drugi automobil u kojemu su bila dvojica muškaraca. Odvezli su se u motel udaljen desetak minuta odande

na autocesti Sunrise i skrenuli u dvorište. Rocco Lampone ostavi svoje ljude u automobilu pa pođe do jednog od bungalova u obliku seljačke kućice. Udarcem noge razvali vrata i uskoči u sobu.

Sedamdesetogodišnji Phillip Tattaglia, kao od majke rođen, stajao je pokraj postelje na kojoj je ležala mlada žena. Gusta kosa Phillipa Tattaglie bila je crna kao ugljen, ali paperje u međunožju bilo je čeličnosivo. Tijelo mu je bilo meko i debeljuškasto kao u ptice. Rocco mu saspe četiri metka u trbuh. Zatim se okrene i otrči u automobil. Njegovi ga ljudi odbace do stanice u Wantaghu. On uzme svoj automobil i odveze se natrag na posjed. Na trenutak svrati do Michaela Corleonea pa se vrati na svoje mjesto kraj glavnih vrata.

Albert Neri je u svom stanu, dovršavao s dotjerivanjem odore. Polako je odjene: hlače, košulju, kravatu, jaknu i opasač s futrolom za pištolj. Vratio je službeni pištolj kad su ga suspendirali, ali zahvaljujući nekom administrativnom previdu nije morao vratiti značku. Clemenza mu je nabavio novi policijski pištolj kalibra.38 kojemu se nije moglo ući u trag. Neri ga je rastavio, nauljio, provjerio kokot, ponovno ga sastavio, provjerio okidač. Kada je napunio cilindre bio je spreman poći.

Policijsku kapu stavi u debelu papirnatu vrećicu pa odjene civilni kaput kako bi prekrpio odoru. Pogleda na sat. Za petnaest minuta dolje će ga čekati automobil. Tih petnaest minuta proveo je gledajući se u ogledalo. Nije bilo sumnje. Izgledao je poput pravoga murjaka.

Čekao ga je automobil, s dva čovjeka Rocca Lamponea na prednjem sjedištu. Neri sjedne straga. Kad je automobil odmakao iz njegova susjedstva on odbaci civilni kaput koji padne na pod ispred sjedala. Razdere papirnatu vrećicu i na glavu stavi policijsku kapu.

Na križanju 55. ulice i Pete avenije automobil se zaustavi uz pločnik i Neri iziđe. Krene niz aveniju. Osjećao se čudno ponovno u odori, obilazeći ulice kao nekoć. Ulica je bila krcata ljudima. Išao je prema centru sve dok nije stigao do Rockefellerova centra, preko puta katedrale Svetoga Patrika. Na svojoj strani ulice ugleda limuzinu koju je tražio. Samo je ona bila parkirana među znakovima Zabranjeno parkiranje i Zabranjeno zaustavljanje. Neri uspori. Stigao je prerano. Stao je kako bi zapisao nešto u službeni notes, a zatim nastavio hodati. Stao je usporedo s limuzinom. Pendrekom kucne po odbojniku automobila. Vozač ga iznenađeno pogleda. Neri pendrekom pokaže na znak Zabranjeno zaustavljanje i mahne vozaču da pomakne automobil. Vozač okrene glavu.

Neri zakorači na kolnik i zaustavi se pokraj vozačeva otvorena prozora. Vozač je bio kriminalac opaka izgleda, baš onakav kakve je on volio lomiti. Neri mu namjerno uvredljivo reče: "Što kažeš, pametnjakoviću, da ti zabijem sudski poziv u šupak ili ćeš se pomaknuti?"

"Bilo bi bolje da prvo provjeriš u svojoj postaji. Ako te to čini sretnim napiši mi kaznu", mirno odgovori vozač.

"Gubi se odavde", reče Neri, "ili ću te izvući iz auta i razbiti ti njušku."

Kao nekom čarolijom u vozačevoj se ruci pojavi novčanica od deset dolara, on je jednom rukom presavije u maleni četverokut i pokuša ugurati u Nerijevu košulju. Neri odstupi i prstom pokaže vozaču da iziđe. Vozač ga poslušao.

"Da vidim vozačku i registraciju", reče Neri. Nadao se kako će se vozač odvesti oko bloka, ali sad za to nije bilo izgleda. Krajičkom oka Neri ugleda tri niska krupna muškarca kako se stubama spuštaju iz zgrade Plaze. Bio je to Barzini i njegova dva tjelohranitelja, krenuli su na sastanak s Michaelom Corleoneom. U tom trenutku jedan od tjelohranitelja krene naprijed kako bi vidio što se događa s Barzinijevim automobilom.

"Što se događa?" upita on vozača.

"Dobit ću kaznu, ali nema veze. Ovaj je tip sigurno novi u postaji", odgovori vozač.

U tom je trenutku stigao Barzini s drugim tjelohraniteljem. "Što sad, do đavola, nije u redu", srdito promrmlja.

Neri završi s upisivanjem podataka u notes pa vrati dozvolu i registraciju vozaču. Zatim spremi notes u bočni džep i naglim potezom ruke izvuče tridesetosmicu.

Saspe tri metka u Barzinijeva široka prsa prije negoli su ostala trojica uspjela skočiti u zaklon. Neri je već u sljedećem trenutku nestao u gomili iza ugla gdje ga je čekao automobil. Automobil odjuri prema 9. aveniji i skrene prema centru. Blizu parka Chelsea, Neri, koji je već skinuo kapu, presvukao se i odjenuo kaput, prijeđe u drugi automobil što ga je tamo čekao. Pištolj i policijsku odoru ostavi u prvom automobilu. Netko će se već toga riješiti. Sat kasnije bio je na sigurnome, na posjedu u Long Beachu i razgovarao s Michaelom Corleoneom.

Tessio je čekao u kuhinji Donove stare kuće i pio kavu kad je Tom Hagen došao po njega. "Mike je spreman", reče Hagen. "Bilo bi dobro da nazoveš Barzinija i da mu kažeš neka krene."

Tessio ustane i priđe telefonu na zidu. Nazove Barzinijev ured u New Yorku i kratko reče: "Krećemo za Brooklvn." Spusti slušalicu i nasmiješi se Hagenu. "Nadam se da će Mike večeras sklopiti dobar posao za sve nas."

"Siguran sam da hoće", ozbiljno će Hagen. Otpрати Tessija iz kuhinje na kolni prilaz. Uputili su se prema Michaelovoj kući. Na vratima ih zaustavi tjelohranitelj. "Šef kaže da će doći drugim autom. Rekao je da vas dvojica krenete prvi."

Tessio se namršti i okrene prema Hagenu. "K vragu, pa ne može on tako, to kvari moje planove."

U tom se trenutku pokraj njih stvore još tri tjelohranitelja. "Ne mogu ni ja s tobom, Tessio", tiho će Hagen.

Caporegime lasičjeg lica u djeliću sekunde sve shvati. I prihvati. Na trenutak ga obuzme slabost, ali se brzo pribere. "Reci Mikeu da je to bio samo posao, on mi se uvijek sviđao", reče Hagenu.

Hagen kimne. "On to shvaća."

Tessio zastane na trenutak i tiho upita: "Tome, možeš li mi pomoći? Za volju starih uspomena?"

Hagen niječno odmahne. "Ne mogu", reče.

Gledao je kako Tessija okružuju tjelohranitelji i vode u automobil. Osjeti mučninu. Tessio je bio najbolji vojnik u obitelji Corleone; stari se Don u njega uzdao više negoli u bilo koga drugoga, osim možda u Lucu Brasija. Kakva šteta što je tako inteligentan čovjek nakon svega napravio tako kobnu grešku u procjeni.

Carlo Rizzi, koji je još uvijek čekao da ga Michael primi, postane vrlo nervozan zbog svih dolazaka i odlazaka. Očito se događalo nešto veliko i činilo se kako će on biti izostavljen. Nestrpljivo nazove Michaela. Javi se jedan od tjelohranitelja, pođe po Michaela, i vrati se s porukom kako Michael želi da Carlo i dalje čeka, jer će mu se Michael uskoro javiti.

Carlo ponovno nazove svoju ljubavnicu kako bi joj potvrdio da će je odvesti na kasnu večeru i s njom provesti noć. Michael je rekao kako će ga uskoro nazvati; što god da je planirao ne može trajati više od sat-dva. Zatim će Carlu trebati četrdeset minuta vožnje do Westburyja. Posve izvedivo. Obećao joj je da će doći i laskao joj kako se ne bi ljutila. Kad je spustio slušalicu odluči odjenuti se za izlazak ne bi li uštedio na vremenu. Upravo je odjenuo čistu košulju kad začuje kucanje na vratima. Pomisli kako ga je Mike pokušao dobiti na telefon, ali budući da je linija bila zauzeta poslao je nekoga po njega. Carlo pođe otvoriti vrata. Cijelo mu

tijelo obuzme slabost od strahovita, mučna straha. Na vratima je stajao Michael Corleone, lice mu je bilo poput lika smrti što ga je Carlo Rizzi često viđao u svojim snovima.

Iza Michaela Corleonea bili su Hagen i Rocco Lampone. Izgledali su vrlo ozbiljno, poput ljudi koji su nevoljko morali prijatelju priopćiti lošu vijest. Njih trojica uđu u kuću i Carlo ih povede u dnevnu sobu. Oporavio se od prvoga šoka, ali mu se činilo kako mu živci popuštaju. Od onoga što je Michael rekao postane mu doista zlo.

"Moraš odgovarati za Santina", reče Michael.

Carlo je šutio, pravio se da ne shvaća. Hagen i Lampone su se razdvojili, svaki je stao pokraj zida, jedan nasuprot drugome. On i Michael stajali su licem u lice.

"Ti si Barzinijevim ljudima odao Sonnyja", Michael će bezizražajno. "Ona tvoja mala farsa, što si je odglumio s mojom sestrom, zar te je Barzini doista uspio nasamariti kako će to prevariti jednoga Corleonea?"

Iz jeziva straha Carlo Rizzi stane prestrašeno govoriti, bez dostojanstva i ponosa. "Kunem ti se da sam nedužan. Kunem ti se svojom djecom. Mike, nemoj mi to raditi, molim te, Mike."

"Barzini je mrtav, kao i Phillip Tattaglia", Michael će tiho. "Večeras želim izravnati sve račune Obitelji, stoga mi nemoj govoriti kako si nedužan. Bilo bi ti bolje da priznaš što si učinio."

Hagen i Lampone su preneraženo gledali Michaela. Obojica pomisle kako Michael još uvijek nije onakav čovjek kakav je bio njegov otac. Zašto pokušava natjerati toga izdajicu da prizna svoju krivnju? Njegova je krivnja već bila dokazana koliko god je to moguće. Odgovor je bio očigledan. Michael još uvijek nije bio uvjeren da je u pravu, još uvijek se bojavao kako bi mogao ispasti nepravedan, u njemu je i dalje postojao djelić sumnje koji je samo priznanje Carla Rizzija moglo izbrisati.

I dalje nije bilo odgovora. "Nemoj biti tako prestrašen", gotovo ljubazno reče Michael. "Zar misliš da bih svoju sestru učinio udovicom? Zar misliš da bih ostavio svoje nećake bez oca? Napokon, ja sam kum tvojemu djetetu. Ne, tvoja će kazna biti to što više nećeš raditi za Obitelj. Poslat ću te na avion za Vegas kako bi se pridružio svojoj ženi i djeci, a zatim želim da ostaneš tamo. Connie će dobivati novčanu pomoć. To je sve. Ali nemoj tvrditi da si nedužan, nemoj podcjenjivati moju inteligenciju i ljutiti me. Tko ti je prišao, Tattaglia ili Barzini?"

Carlo Rizzi, s tjeskobnom nadom da će preživjeti i sa slatkim olakšanjem da ga neće ubiti, promrmlja: "Barzini."

"Dobro, dobro", Michael će tiho. "Želim da sad odeš", poprati to pokretom desne ruke. "Vani te čeka automobil kako bi te odvezao na aerodrom."

Carlo iziđe prvi, ostala trojica tik iza njega. Već se spustio mrak, ali ulica je kao i obično bila okupana svjetlom. Ispred njih se zaustavi automobil. Carlo primijeti da je to njegov vlastiti. Nije prepoznao vozača. Netko je sjedio na stražnjemu sjedištu, ali s druge strane. Lampone otvori prednja vrata i pokretom pokaže Carlu neka uđe. Michael mu reče: "Nazvat ću tvoju ženu i reći joj da si krenuo k njima." Carlo uđe u automobil. Njegova je svilena košulja bila natopljena znojem.

Automobil krene prema glavnim vratima. Carlo stane okretati glavu kako bi vidio poznaje li čovjeka na stražnjem sjedištu. U tom trenutku Clemenza, vješto i lukavo, poput djevojčice što mačiću navlači traku oko vrata, prebaci garotu preko vrata Carla Rizzija. Clemenza snažno povuče uže i ono se ureze u kožu, a tijelo Carla Rizzija poskoči i stane se koprcati poput ribe na udici. Ali Clemenza ga je čvrsto držao i zatezao garotu sve dok se tijelo nije opustilo. Iznenada se u automobilu mogao osjetiti neugodan vonj. Car lovo se tijelo ispraznilo kad je malo prije smrti njegov sfinkter popustio. Clemenza je još nekoliko minuta držao uže zategnutim kako bi bio siguran, zatim ga popusti i spremi u džep. Opusti se na naslon, a Carlovo tijelo klone na vrata. Clemenza zatim spusti prozor kako bi se vonj izvjetrio.

Pobjeda obitelji Corleone bila je potpuna. U roku od dvadeset i četiri sata Clemenzina i Lamponeova pukovnija kaznile su uzurpatore Corleoneovih teritorija. Nerija su poslali da preuzme Tessiovu pukovnicu. Barzinijeve su kladionice zatvorene, dva najznačajnija Barzinijeva utjerivača su ubijena dok su mirno čačkali zube tijekom večere u talijanskome restoranu u Ulici Mulberrv. Zloglasni je ma-her za konjske utrke ubijen kad se vraćao kući nakon pobjedničke večeri na trkalištu. Dvojica njihovih najvećih lihvara s dokova su nestali, pronađeni su nekoliko mjeseci kasnije u močvarama New Jersevja.

Tim jednim nemilosrdnim napadom Michael Corleone je izgradio svoju reputaciju i vratio obitelji Corleone mjesto koje joj pripada među njujorškim obiteljima. Stekao je poštovanje ne samo zbog taktičke genijalnosti, već i stoga što su najvažniji caporegimei obitelji Barzini i Tattaglia smjesta prešli na njegovu stranu.

Za Michaela bi to bila savršena pobjeda da nije bilo ispada hysterije njegove sestre Connie.

Connie se s majkom avionom vratila kući, djecu je ostavila u Vegasu. Sačuvala je dostojanstvo udovice sve dok limuzina nije skrenula na posjed. Tada je, prije negoli ju je majka uspjela zaustaviti, otrčala preko ceste u kuću Michaela Corleonea. Banula je u kuću i zatekla Michaela i Kay u dnevnoj sobi. Kay je krenula prema njoj ne bi li je utješila i sestriinski zagrlila, ali naglo zastane kad je Connie počela vikati uvrede, kunući svojega brata. "Prokleti gade", vrištala je. "Ubio si mojega muža. Čekao si da naš otac umre pa da te nitko ne može zaustaviti. Ti si ga ubio. Oduvijek si ga krivio za Sonnyja, i ti i svi ostali. Ali nisi pomislio na mene. Nikad ti nije bilo stalo do mene. Što ću ja sada, što ću?" zavijala je. Dvojica Michaelovih tjelohranitelja stanu iza nje čekajući njegovu zapovijed. Ali on je samo mirno stajao i čekao da njegova sestra prestane.

"Connie, uzrujana si, nemoj govoriti takve stvari", šokirano će Kay.

Connie se oporavila od histerije. "Sto misliš, zašto je uvijek bio tako hladan prema meni? Što misliš, zašto je zadržao Carla na posjedu?" otrovno upita. "Cijelo je vrijeme znao kako će ubiti mojega muža. Ali nije se usudio dok je otac bio živ. Moj bi ga otac u tome spriječio. Michael je to znao. Stoga je čekao. Čak je bio kum našem djetetu ne bi li nas zavarao. Hladni gad. Ti misliš da poznaješ svojega muža? Znaš li koliko je ljudi ubio osim mojega Carla? Pročitaj novine. Barzinija, Tattagliu i ostale. Moj brat ih je sve dao ubiti."

Opet je upala u histeriju. Pokušala je pljunuti Michaelu u lice, ali nije imala pljuvačke.

"Odvedite je kući i pozovite liječnika", reče Michael.

Dvojica čuvara smjesta zgrabe Connie za ruke i izvedu je iz kuće.

Kay je i dalje bila šokirana i užasnuta. "Zašto je to sve rekla, Michaele? Zašto ona tako misli?"

Michael slegne ramenima. "Histerična je."

Kay ga pogleda u oči. "Michaele, to nije istina, molim te, reci mi da nije."

Michael umorno odmahne glavom. "Naravno da nije. Vjeruj mi, ovaj put ti dopuštam da me pitaš o mojim poslovima, i ja ti odgovoram. Ne, to nije istina." Nikad nije bio uvjerljiviji. Gledao ju je ravno u oči. Iskoristio je sve uzajamno povjerenje koje su izgradili u braku kako bi mu ona povjerovala. Ona više nije smjela sumnjati. Skrušeno mu se nasmiješi i pohita mu u zagrljaj po poljubac.

"Oboma je potrebno piće", reče ona. Pođe u kuhinju po led i dok je bila tamo čula je kako se otvaraju ulazna vrata. Izišla je iz kuhinje i vidjela

kako Clemenza, Neri i Rocco Lampone ulaze sa svojim tjelohraniteljima. Michael joj je bio okrenut leđima, ali ona se pomakne kako bi mu mogla vidjeti profil. U tome se trenutku Clemenza obratio njezinu mužu i službeno ga pozdravio.

"Don Michaele", reče Clemenza.

Kay je vidjela kako Michael, uspravan, prima njihov izraz poštovanja. Podsjetio ju je na kipove u Rimu, kipove imperatora koji su voljom božjom odlučivali o životu i smrti svojih podanika. Jednu je ruku držao na boku, profil njegovog lica odavao je ponosnu hladnu moć, dok mu je tijelo bilo nemarno i arogantno opušteno, težinu je oslanjao na jednu nogu, malo iza druge. Caporegimej su stajali pred njime. U tom je trenutku Kay znala kako su sve Conniene optužbe istinite. Vratila se u kuhinju i zaplakala.

GLAVA 32

KRVAVA POBJEDA OBITELJI CORLEONE NIJE BILA POTPUNA SVE DOK NAKON godinu dana složenih političkih manevara Michael Corleone nije postao jedan od najmoćnijih šefova obitelji u Sjedinjenim Državama. Dvanaest je mjeseci Michael provodio vrijeme između stožera na posjedu u Long Beachu i svojega novog doma u Las Vegasu. Po isteku te godine on odluči prekinuti s poslom u New Yorku, prodati kuće i posjed. Radi toga je doveo cijelu svoju obitelj na Istok posljednji put. Ostat će mjesec dana, završiti sa svim poslovima, Kay će spakirati osobne obiteljske stvari i pobrinuti se da ih otprave na Zapad. Trebalo je obaviti još milijun sitnica.

Sad više nitko nije bio ravan obitelji Corleone, Clemenza je imao svoju obitelj, a caporegime Corleoneovih je postao Rocco Lampone. U Nevadi je Albert Neri bio šef osiguranja u svim hotelima Obitelji. Hagen je također bio dio Michaelove obitelji na Zapadu.

Vrijeme je pomoglo zacijeliti stare rane. Connie Corleone se pomirila s bratom Michaelom. Čak štoviše, niti tjedan dana nakon onih stravičnih optužbi ona mu se ispričala i uvjerala Kay kako u njezinim riječima nije bilo ni trunke istine, kako je to samo bila histerija žene koja je postala udovicom.

Connie Corleone je lako pronašla novoga muža; zapravo nije pričekala ni godinu dana korote prije negoli je u svoju postelju pustila finoga mladića koji je kao tajnik došao raditi za obitelj Corleone. Bio je to

mladić iz dobre talijanske obitelji, diplomirao je na najboljem koledžu za biznis u Americi. Naravno, njegov brak s Donovom sestrom osigurao mu je dobru budućnost.

Kay Corleone je oduševila svoju svojtu time što je krenula na vjeronauk i postala katolkinjom. Naravno, i njezina su dva sina bili odgajani u katoličkom duhu, kao što se i očekivalo. Sam Michael nije bio osobito oduševljen time. On je htio da mu djeca budu protestanti, to je bilo više američki.

Na vlastito iznenađenje, Kay se veoma svidio život u Nevadi. Sviđao joj se okoliš, brda i kanjoni žarko crvena kamena, goruće pustinje, neočekivana i osvježavajuća jezera, pa čak i vrućina. Njezina su dva sina jahala vlastite ponije. Imala je pravu poslugu, a ne tjelohranitelje. Čak je i Michael živio normalnijim životom. Bio je vlasnik građevinske tvrtke; učlanio se u klub poduzetnika i u građanske odbore; zanimala gaje mjesna politika, ali nije se javno u nju miješao. Bio je to dobar život. Kay je bila sretna što će se riješiti kuće u New Yorku i što će kuća u Las Vegasu postati njihovim pravim domom. Povratak u New York bio joj je mrzak. Stoga je prilikom tog posljednjeg posjeta veoma brzo i učinkovito organizirala pakiranje i slanje njihovih stvari pa je sada, tog posljednjeg dana boravka, osjećala istu užurbanost da što prije ode, kao što višemjesečni pacijenti osjećaju kad trebaju biti otpušteni iz bolnice.

Tog se posljednjeg dana Kay Adams Corleone probudila u zoru. Čula je buku kamionskih motora ispred ulaza na posjed. Kamioni su došli po namještaj. Obitelj Corleone, uključujući i mamu Corleone, trebala se poslije podne avionom vratiti u Las Vegas. Kad je Kay izišla iz kupaonice, Michael je naslonjen na jastuk sjedio na postelji i pušio. "Koga vraga moraš ići u crkvu svako jutro?" upita. "Ne smeta mi što ideš nedjeljom, ali koga vraga ideš tijekom tjedna? Grozna si, postala si poput moje majke." Ispruži ruku u tami i upali svjetiljku.

Kay sjedne na rub postelje kako bi navukla čarape. "Znaš, takvi su ti preobraćeni katolici", reče. "Oni to shvaćaju ozbiljnije."

Michael ispruži ruku i dotakne joj bedro, toplu kožu na mjestu gdje se završavala najlonka. "Nemoj", ona će. "Idem se pričestiti."

Nije ju pokušao zadržati kad je ustala s postelje. Smješkajući se reče: "Ako si tako stroga katolkinja, kako to da dopuštaš djeci da izbjegavaju ići u crkvu?"

Ona osjeti nelagodu, bila je na oprezu. On ju je proučavao svojim, kako gaje ona u sebi nazivala, donovskim pogledom. "Ima vremena", odgovori. "Kad se vratimo kući natjerat ću ih da idu češće."

Poljubi ga na odlasku. Vani je zrak već bio topao. Ljetno sunce što se dizalo na istoku bilo je crveno. Kay odšeta do svojega automobila parkirana blizu glavnih vrata posjeda. Mama Corleone, odjevena u crninu, već je sjedila u njemu i čekala. Taj je zajednički odlazak na ranu jutarnju misu već postao rutinom.

Kay poljubi staricu u naborani obraz i sjedne za upravljač. Mama Corleone je sumnjičavo upita: "Jesi li pojela zajuttrak?" "Nisam", odgovori Kay.

Starica kimne glavom s odobravanjem. Kay je samo jedanput zaboravila kako je zabranjeno jesti od ponoći pa do pričesti. To je bilo davno, ali mama Corleone ju je otada svaki put provjeravala. "Jesi li dobro?" upita je starija žena.

"Jesam", odgovori Kay.

U taj rani jutarnji sat malena je crkva bila prazna. Oslíkani su je prozori štitili od vrućine pa je unutra bilo pro hladno, pravo mjesto za opustanje. Kay pomogne svojoj svekrvi uza bijele kamene stube pa je pusti da uđe prva. Starica je voljela sjediti na klupi blizu oltara. Kay se zadrži na stubama još nekoliko minuta. Prije samog ulaska uvijek je oklijevala, pomalo se pribojavala.

Napokon uđe u pro hladnu tamu. Umoči prste u svetu vodu, prekrži se, ovlaši dotakne vlažnim vršcima prstiju suhe usne. Pred svecima i razapetim Kristom treperile su svijeće. Kay klecne prije ulaska u red pa klecne na tvrdu drvenu klupu kako bi pričekala pričest. Sagne glavu kao da se moli, ali nije bila posve spremna za to.

Samo si je tu, u tamnim, nadsvođenim crkvama, dopuštala da razmišlja o drugome životu svojega muža, o onoj stravičnoj noći prije godinu dana, kad je on namjerno zloupotrijebio povjerenje i ljubav koja je među njima postojala ne bi li je natjerao da povjeruje u njegovu laž kako on nije ubio sestrina muža.

Ona ga je radi te laži napustila, ne radi onoga što je učinio. Idućeg je jutra uzela djecu sa sobom i otišla roditeljima u New Hampshire. Nikome nije rekla ni riječi, ni sama nije znala što će dalje poduzeti.

Michael je smjesta shvatio. Prvoga ju je dana nazvao, a onda pustio na miru. Prošlo je tjedan dana prije negoli se pred njezinom kućom pojavila limuzina iz New Yorka, u njoj je bio Tom Hagen.

S Tomom Hagenom je provela dugo, strašno poslijepodne, najgore poslijepodne u njezinu životu. Pošli su u šetnju u šumu izvan njezina gradića i Hagen nije bio nimalo obziran.

Kay je pogriješila, pokušala je biti okrutna i drska, a ta joj uloga nije pristajala. "Je li te Mike poslao ovamo da mi prijetiš?" upitala ga je. "Očekivala sam da će iz automobila izići "momci" sa strojnicama i natjerati me da se vratim."

Prvi put otkako ga je upoznala vidjela je Hagena ljutita. Grubo joj reče: "To je najgluplja nezrela svinjarija koju sam ikada čuo. Nikad to nisam očekivao od žene poput tebe. Ma hajde, Kay." "U redu", reče ona.

Šetali su seoskom cestom okruženom zelenilom. "Zašto si pobjegla?" upita je Hagen.

"Zato što mi je Michael lagao. Zato što je od mene napravio budalu kad je pristao biti kum Connienu sinu. Izdao me. Ne mogu voljeti takva čovjeka. Ne mogu mu dopustiti da odgaja moju djecu." "Ne znam o čemu govoriš", reče Hagen. Ona se, opravdano srdita, okrene prema njemu. "Govorim o tome kako je ubio muža svoje sestre. Shvaćaš li?" Ona na trenutak zastane. "Lagao mi je."

Dugo su hodali u tišini. Naposljetku Hagen reče: "Nema načina da doznaš je li to doista istina, ali recimo da jest. Ne zaboravi, rekao sam recimo. Ali što bi bilo kad bih ti ja dao opravdani razlog za njegov postupak, ili recimo mogući razlog?"

Kay ga prezirno pogleda. "Ovo je prvi put da vidim tvoju odvjetničku stranu, Tome. Ne stoji ti baš najbolje."

Hagen se naceri. "Dobro, samo me saslušaj. Što ako je Carlo izdao Sonnyja? Što ako je Carlo tada namjerno istukao Connie kako bi natjerao Sonnyja da napusti sklonište; znali su da će se dovesti preko nasipa Jones Beach. Što ako je Carlo bio plaćen kako bi pomogao da ubiju Sonnyja? Što onda?"

Kay nije odgovorila. Hagen nastavi: "I što ako Don, taj veliki čovjek, nije mogao natjerati samoga sebe da učiniti ono što mora, da osveti smrt sina ubojstvom kćerina muža? Što ako ga je to toliko dotuklo, da je radi toga Michaela učinio svojim nasljednikom, znajući kako će mu Michael skinuti taj teret s pleća, skinuti s njega krivnju?"

"Ali sve je već bilo davno gotovo", reče Kay dok su joj suze navirale na oči. "Svi su bili sretni. Zašto Carlu nije moglo biti oprošteno? Zašto nismo mogli nastaviti sa životom i sve zaboraviti?"

Povela ga je preko livade do sjenovita potoka. Hagen sjedne na travu i uzdahne. "U ovakvome bi svijetu to bilo moguće."

"On nije čovjek za kojega sam se udala", reče Kay.

Hagen se kratko nasmije. "Da jest, on bi sad bio mrtav, a ti bi bila udovica. Ne bi imala nikakvih problema."

"Što do đavola to znači?" plane Kay. "Hajde, Tome, odgovori otvoreno barem jednom u životu. Znam da Michael ne može, ali ti nisi Sicilijanac, ti možeš jednoj ženi reći istinu, možeš se prema njoj ponašati kao daje ravnopravna, kao daje čovjek."

Nastane još jedna duga šutnja. Hagen odmahne glavom. "Krivo si shvatila Mikea. Ljutiš se na njega jer ti je lagao. Pa on te je upozorio da ga nikad ne pitaš o poslu. Ljutiš se jer je bio kum Carlovu djetetu. Ali ti si ga na to natjerala. To je zapravo bio ispravan potez, ako je kanio nešto poduzeti protiv Carla. Klasični taktički korak kako bi zadobio žrtvino povjerenje." Hagen joj se mračno nasmiješi. "Je li to dovoljno otvoreno?" Kay je pognula glavu.

Hagen nastavi: "Evo ti još malo iskrenosti. Nakon Donove smrti, Mikea su kanili ubiti. Znaš li tko mu je smjestio? Tessio. Znači trebalo je ubiti Tessija. Trebalo je ubiti Carla, jer se izdaja ne prašta. Michael je mogao oprostiti, ali ljudi ne opraštaju sami sebi pa bi uvijek bili opasni. Michael je doista volio Tessija. On voli svoju sestru. Ali on bi iznevjerio obvezu koju ima prema tebi, koju ima prema svojoj djeci, prema cijeloj obitelji, prema meni i mojoj obitelji, daje pustio Tessija i Carla. Oni bi bili opasnost po sve naše živote."

Kay je sve to slušala dok su joj licem tekle suze. "Je li te Michael poslao ovamo da mi to kažeš?"

Hagen je pogleda s iskrenim zaprepaštenjem. "Nije", reče. "Rekao mi je da ti kažem kako možeš dobiti sve što želiš i raditi što god želiš dokle god se dobro brineš o djeci." Hagen se nasmiješi. "Rekao je da ti kažem da si ti njegov Don. To je šala."

Kay položi ruku na Hagenovu. "Nije ti zapovjedio da mi kažeš sve ono ostalo?"

Hagen je trenutak oklijevao, kao da razmišlja treba li joj reći konačnu istinu. "Ti i dalje ne shvaćaš", reče on. "Kažeš li Michaelu što sam ti danas rekao ja ću biti mrtav." Zastane. "Ti i djeca ste jedini ljudi na ovome svijetu kojima on ne bi mogao nauditi."

Prošlo je dugih pet minuta, Kay ustane s trave i oni pođu natrag prema kući. Kad su gotovo stigli Kay upita Hagen: "Možeš li nakon večere mene i djecu odvesti u New York?"

"Radi toga sam i došao", odgovori Hagen.

Tjedan dana nakon povratka Michaelu, Kay je pošla svećeniku na poduku kako bi postala katolkinjom.

Iz najdubljih kutaka crkve zazvoni zvono za pokajanje. Kao što su je naučili, Kay se čvrsto stisnutom šakom lagano udari o prsa, znak pokajanja. Zvono ponovno zazvoni, čuo se šum koraka vjernika koji su ustali sa svojih mjesta i krenuli prema oltaru. Kay također ustane i pridruži im se. Klekne pred oltar, a iz dubine crkve ponovno se začuje zvono. Stisnutom šakom ona se još jedanput udari po srcu. Svećenik je bio pred njome. Ona podigne glavu, otvori usta kako bi primila poput papira tanku hostiju. To je bio najstrašnji trenutak. Sve dok se hostija ne bi istopila i ona je mogla progutati te obaviti ono radi čega je došla.

Čista od grijeha, povlaštena moliteljica, ona pogne glavu i sklopi ruke na ogradi oltara. Malo se pomakne kako joj težina ne bi jako pritiskala koljena.

Odagna iz glave sve misli o sebi, o djeci, svu srdžbu, svu pobunu, sva pitanja. Tada, s dubokom i istinskom čežnjom da vjeruje, da bude uslišana, kao što je radila svakoga dana od ubojstva Carla Rizzija, ona izmoli potrebne molitve za dušu Michaela Corleonea.